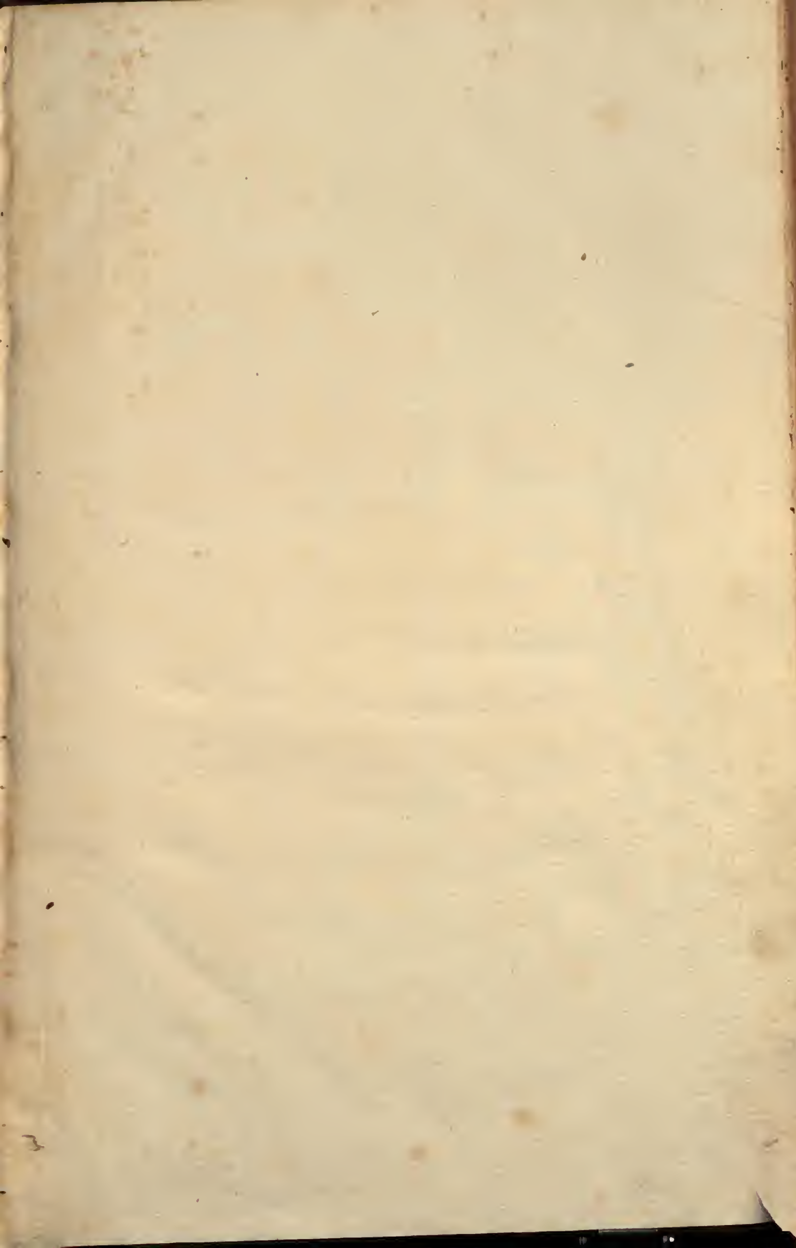

DIONYSII PETAVII AURELIANENSIS

E SOCIETATE JESU,

DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA LIBRI TRES:

In quibus potißimum de Epiſcopis, ac Preſbyteris, déque eorum differentia diſputatur.

LUTETIÆ PARISIORUM,
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, Regis Architypographi.

M. DC. XLIII.
CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

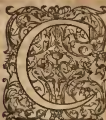

DIONYSII PETAVII AVRELIANENSIS E SOCIETATE IESV, DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA LIBRI TRES.

In quibus potissimum de Episcopis, ac Presbyteris, déque eorum differentia disputatur.

PRÆFATIO.

Disputationis caussæ, & institutum. De Puritanæ sectæ conatu, & studio ad omnem sacrum ac ciuilem principatum abolendum.

I. ÆLESTIS, quæ ex Angelis constat, Hierarchiæ quædam est in terris imago, imitatióque, Ecclesiasticorum graduum, & Ordinum varietas. Quod inter ceteros vetustissimus auctor prodidit Clemens Alexandrinus [a] in VI Stromateon: nec non Dionysius in primo capite libri de Cælesti Hierarchia: & ad eum Maximus; [b] qui *sacerdotalem mystagogiam imitationem esse* scribit *Hierarchia cælestis.* Quare cùm de Angelorum ordinibus, & sacrorum inter illos principatu, ac magisterio disputatum sit à nobis in primo de Angelis libro: non alienum à proposito nostro fore duximus, si de humana Hierarchia, vel diuina potiùs, & è cælo ad homines euocata; hoc est de Ecclesiasticis ordinibus deinceps ageremus. Non plenè id quidem, nec ex toto, & quantum argumenti ratio, & amplitudo postulat. Id enim alterius, ac propriæ tractationis esse debet: cùm de Sacramentis, & inter hæc de Ordinis Sacramento differendi tempus erit: quod propediem fore non diffidimus: sed vt obiter, & quasi in antecessum de eo perstringamus aliquid. Quod vt hic facere anteuerterem, Hæretici cuiusdam procacis, ac temerarij improbitas coëgit. Quad-

[a] Pag. 481 edit. Hein.

[b] Maxim. pag. 4. συμμετρίαν ὅτι ἡ κατ' ἡμᾶς τοῖς ἀνθρώποις πολιτευομένη ἱεραρχικὴ μυσταγωγία, μίμησις ἐστι τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας.

PRÆFATIO. uersus Hierarchicos gradus, & ipsum Ordinis Sacramentum; ac quidquid in Ecclesia Christiana religiosum est ac sanctum, stilum mouere scelratum, ac sacrilegum instituit.

II. Hic ille est, quem sub *Trapezitæ* nomine superiore anno confutauimus: cùm quidem post infames pro *Vsura* defensione libros editos duos, tertium addidisset, in quo Trapezitici apud Batauos fenoris patrocinium sumpsit. Quo in postremo libro multa contra Episcopos, ceterósque Catholicæ Ordines Ecclesiæ, ac reliqua dogmata illius tam imperitè, quàm impiè passim intexuerat. Ea nos virulenti Operis capita libro illo Dissertationum Ecclesiasticarum oppugnauimus, tacito eius quem contra disputabamus nomine. At ille, vt est impotenti, & stolidè feroci ingenio, reprehendi se quamlibet meritò, iustéque non ferens, Dissertationem mox aduersum nos elucubrauit, conuiciis, & maledictis atrocibus refertam. Ob quæ tantùm abest illi vt suceenseam, vt eo etiam nomine gratuler; ac benè agi mecum existimem: quòd vt impuro ab ore prædicari, malefacti suspicionem affert ac dedecoris: sic è contrario probris, & contumeliis affici, hoc ipsum est summa laude dignum videri: [a] *Quippe omni generi improbitatis aduersari nihil aliud est, quàm esse generi omni virtutis affinem*, vt rectè scriptum est ab Synesio. Vnum hoc mihi non quidem mirum, pro cetera perspecta mihi hominis indole: sed molestum tamen pro communi humanitate, ac dolendum accidit: quòd adeò castigatio erroris pestiferi nostra nihil illi profuerit; vt ad eadem, quæ notata in illo erant, audaciùs tuenda; tum nouis etiam, ac longè perniciosioribus cumulanda, faces istius furori, atque amentiæ subiecerit. Quod me quidem inuito, atque ægerrimè ferente ita cecidit: qui in talibus suscipiendis controuersiis *facio quod possum pro mei particula muneris* (vt cum [b] Augustino loquar) *quantum mihi Dominus donare dignatur, vt pestilentibus & insidiantibus eorum scriptis medentia, & munientia scripta prætendam: quibus rabies qua furunt, aut etiam ipsa sanetur, aut à lædendis aliis repellatur.*

[a] Synes. epist. 95. p. 234. τὸ γὰρ ἀντικειμένως ἔχειν πρὸς παντοδαπὴν πονηρίαν, οἰκείως ἐστὶν ἔχειν πρὸς παντοδαπὴν ἀρετήν.

[b] Aug. lib. 1 ad Bonif. con. 2 epist. Pelag. c. 1.

III. Horvm equidem vel amborum, vel alterius saltem, & huius spe posterioris adductus, iterum in certamen venio. Nam prius illud, vt resipiscat aliquando, ad seque respiciat is, [c] *qui penitus fumo superba contentionis oculos perdidit*, vix est vt polliceri mihi audeam. Etenim

[d] *Quid cum illis agas, qui neque ius, neque bonum, atque æquum sciunt:*
Melius, peius, prosit, obsit, nihil vident nisi quod lubet?

Sed quicumque tandem exitus disputationis istius fuerit, castiganda nobis interim est Dissertatio illa prima, quam aduersus quattuor non ampliùs capita libri nostri prioris longissimam edidit: próque Catholico dogmate præliandum, non contra Wallonem Messalinum: sed contra Claudium Salmasium, qui hanc sibi circumposuit nominis laruam, vti sub aliena persona tanto liberiùs, quanto verecundia minore, germani Cathari, hoc est *Puritani* partes ageret. Cuius teterrimæ sectæ, & in regum, ac regnorum exitium coortæ proprium illud est, omnem odisse principatum: nec vnius inter multos eminentem auctoritatem tam ciuilem, quàm Ecclesiasticam perpeti. Cuiusmodi pestes Apostolorum succreuisse tempore testis est Iudas Apostolus, [e] *qui dominationem spernunt*, inquit, *maiestatem autem blasphemant*. Et apparet per illud tempus inualuisse nefandam hanc hæresim: cùm aduersus eam sæpe [f] Petrus ac [g] Paulus in Epistolis suis grauissimis hortationibus, ac præceptis Christianos præmuniant; & officij erga principes, ac præpositos suos tam sacros, quàm profanos admoneant.

[c] Aug. lib. 2 con. Iul. Oper. imperf. c. 13.

[d] Terent. Heauton. Actu 3. Sc. 2.

[e] Iudæ ver. 8.

[f] 1 Pet. 2.

[g] Rom. 13, Tit. 3 Hebr. 13.

IV. Veterum istorum disciplina formati Hæretici noui, & qui inter hos *Cathari*, id est *Puritani* vocantur, hac vna in re neruos ac vires omnes adhibent, vt excluso ab vtrâque republica iure vnius, ac magisterio, popularem pro eo statum, ac turbulentam plurium potestatem constituant. Vel potiùs sub popularis specie gubernationis paucorum egentium, & factiosorum intolerandam tyrannidem introducere conantur. Senserat hoc Iacobus olim maioris Britanniæ rex: déque eo filium, quem heredem imperij destinabat, monuit his verbis: [h] *Hic è ministerio homines nonnulli præcipites,*

[h] Iac. rex Basil. Δωρ. p. 147.

ignei, audaces, in hac humanarum, diuinarúmque rerum confusione, tam gratiosi ad plebem facti sunt; vt degustatâ dominationis dulcedine, cœperint Democraticam reipublicæ formam sibi somniare. Quos etiam *tribunitiam potestatem* vsurpasse dicit: *vt in populari republica, cùm plebem quò vellent facilè circunducerent, omnium negotiorum momenta soli temperarent.* Ac subinde: *Homines*, inquit, *factiosi vnum furoris sui præsidium in paritate collocarunt: qua freti homines improbi, audaces, imperiti, pios, sapientes, & modestos redarguerent. Est hæc paritas mater confusionis, inimica vnitatis, quæ est ordinis parens. quod genus si vt in Ecclesia, ita quoque in republica obtineret, omnia certo certiùs misceri necesse foret. Si vtramque ames, ex vtrâque pestem hanc egere: Puritanos, inquam, quos nec beneficiis deuincias; nec iureiurando fidos facias; nec promissis constringas; sine modo ambitiosos; sine caussa maledicos; nec quicquam spirantes nisi seditiones, & calumnias. quibus vna conscientiæ regula est, non diuini verbi auctoritas: sed commentorum suorum vanitas.* Cuius Principis veram fuisse prædictionem, qui deinde consecutus est rerum exitus comprobauit: illa, inquam, illa, quam in conspectu adhuc habemus, florentissimi quondam regni calamitas: intestini illi, ac domestici tumultus: prouinciarum, ac ciuitatum ab rege defectio: cædes inter se, proscriptionésque ciuium. Quæ ne ad internecionem partium, & miserrimum occasum imperij illius pertineant, porrò illis est metuendum.

V. Hos fructus peperit improba, & seditiosa Puritanorum colluuio: cui tum in ciuilium, vt dixi, communitatum principes: tùm in Ecclesiasticos magistratus, id est Episcopos, inueteratum, & implacabile insitum est odium. Quod nisi extinctis iis, & è medio sublatis, satiari, ac finem non posse facere videtur. Nam ab hac Episcopalis oppugnatione nominis, ac dignitatis nuperi illi tumultus exorti sunt: dum id agunt ex sectæ sacramento, ac toto incumbunt pectore, vt omne sacrorum magisterium toto ex imperio funditus euertant. Hoc autem sibi vt è sententiâ succederet, non ferrum tantùm, & instrumenta belli: sed stilum insuper ac libros: hoc est doctrinæ arma compararunt. Itaque litteratis aliquot mercede conductis, seditiosa contra Episcopos edi, & in vulgus spargi scripta curarunt: per quæ occupatos illorum contemptu & odio populorum animos faciliùs ad caussam suam adiungerent. Verùm vt in tumultuario delectu, ac subita conscriptione militum accidit, vt obuij quique, ac valentes & imbecilli, fortes & ignaui in militiam referantur: sic in illa Scriptorum conquisitione plurimi neque docti, neque iudicio, aut vlla virtute alia, quàm garrulitate, & audacia freti: ac plures adeò quàm docti, & tolerabiles, adsciti fuerunt. Ex hac imperitorum fæce ille, cui nunc respondemus, Salmasius extitit. qui improbitate magis, & voluntate nocendi, quàm genere ipso scriptionis, vel iis, quos impugnabat, formidabilem: vel quibus operam locarat vtilem lucubrationem edidit de Episcopis, & Presbyteris. Nam tantum abest, vt momenti aliquid ad susceptæ pessimæ caussæ patrocinium conferat: vt eam tractando, multo quàm est ex sese deteriorem, ac minus probabilem reddat.

VI. Sic est omninò vt dicimus. Homo acutus, qui de Ecclesiasticis ordinibus scribendum sibi aliquid videbat: vt Episcopis molestus esset, & eos Presbyteris exæquaret; locos suos communes adiit. Ibi quæ de Episcopis, & ceteris gradibus, ex aliorum commentariis sublegerat, ac sibi adnotarat: omnem illam copiam ac siluam τῆς χρηστομαθείας exprompsit, & effudit in Dissertationem suam, sine vllo delectu, ac discrimine: securus an hæc quadrarent, & cohærentia inuicèm essent: an, vtpote diuersis, & dissidentibus ex Auctoribus collecta, discordarent ista secum: & se mutuò collíderent, ac destruerent. Non deerit fortasse, qui id ab irato, & inimico dictum de isto homine suspicetur aliter ac sese res habet. Sed hoc ab illo, quisquis est, valdè contendo, vt ista de Salmasio vera esse, non mihi potiùs, quàm sibi ipse fidem habeat, oculisque suis: ac Dissertationem illius in manus sumens, cum ea disputationem hanc nostram conferat: & quæ in ea selegi loca, secúmque pugnare docui, impigrè contendat. Equidem non dubito, quin & illud ipsum quod dixi, ita vt dixi, apud illum reperiat: & longè plura quàm posui, ac pudenda magis, & incredibilia recenseat.

Mihi verò quod in hoc opere susceptum est; id agam modò, àc demonstrare aggrediar, Messalino-Salmasium in Dissertatione ista, quâ probare studuit, Episcopos olim, Apostolorum tempore, nihil à Presbyteris discrepasse; nec nisi vnum ordinem ambos ex instituto fuisse Christi; contrarium ostendisse: tum distinctos illos ordines per idem tempus fuisse: tùm Ecclesiæ cuique suum præfuisse præsidem, qui & reipsa, & appellatione Episcopus haberetur. Ex quo manifestæ prævaricationis reum, & caussæ proditorem illum probabo iis ipsis, à quibus conductus, & mercede auctoratus fuerat: vt impensa se sua, & spe, quam de nihili hac farragine conceperant, miserè frustratos sentiant.

VII. Non enim vulgaris de isto libro Puritanæ parti commota erat expectatio. Itaque vix mandari typis erat auditum, cùm huius famam latè istius principes spargere; ac se beatos putare tanto præsidiò: tum minitari Catholicæ parti, & terrorem illius ostendere. Nec se continere diutiùs eorum ardor potuit, quin opere nondum absoluto, partem eius primam, vt erat recens à prælo, statim per Angliam, Galliam, ac vicinas regiones dissiparent. maximè autem in Angliam constat eos exemplaria plurima curasse mitti: vti turbis illis, & tumultibus, quos contra Regem, & Episcopos ibi concitarant, quasi incendio fomitem subiicerent illum librum, quem ad promouendum negotium aptissimum fore sperauerant.

Sed multum & istos, & ceteros factionis eiusdem in omnem partem opinio fefellit, postquam nihil in eo repererunt, cuiusmodi putabant, vtile caussæ suæ, & ad commouendos populorum animos, atque ad perniciem Principum incitandos validum, & efficax. Nihil enim istic argumentorum, ac nullam prorsus homine dignam ratiocinandi vim, & probandi persuadendique formam, speciémque repererunt: sed omnia vocabulorum tricis, & quisquiliis referta. Vt quod de Scribis Iudaicis memoriæ prodidit Epiphanius, eos in commentandam legem [a] *Grammaticam quandam scientiam consuluisse*; sic ille in graui Theologicæ quæstionis argumento, ac serio, Grammaticum apparatum, & copiam explicaret.

[a] Epiph. pag. 32. γραμματικὴν τινα ἐπιστήμην ἡγούμενοι.

VIII. Qvamobrem statim illos spei suæ, & impensæ pœnituit: ac nihil ab ipsis diligentiùs curatum est, quàm vt opus illud supprimerent, eiúsque, si possent, memoriam omnem funditus abolerent. Itaque per fidos homines operam dederunt, vt primæ illius partis, quæ sola prodierat, quæcumque in hanc Vrbem allata exemplaria fuerant, quantiuis redimerentur, priusquam ad eorum manus peruenirent, quos conscios esse tantæ absurditatis, insciitiæque nollent. Me autem, & vnum alterum apprimè doctum, præ ceteris nominabant, à quibus illum legi minimè omnium cuperent. Sed difficile est latere diu, vel reuocari, quod semel est emissum. Vidi ergo, vidi: &, quod in tam morosa, & incondita farragine libri pænè heroïcum facinus est, integrum legi. Ac fuit idem meum de eo iudicium, quod eorum fuisse dixi, qui conduxerant: & vtrique quod res erat intelleximus; neminem maiori ad nocendum voluntate quàm istum, caussam illam suscepisse: neminem porrò minùs hoc effecisse, quod vellet. Quorum in altero imminutæ crimen maiestatis inest: in altero tarditatis, ac stuporis offensio. Nam quòd alieno in regno, ac populo id est ausus, quod si in hoc nostro fecisset, perduellionis reus haberetur; non eo minus in illo ad crimen, ac supplicium valere debet. quia quod contra reges, præsertim fœderatos, & affines, vbicumque, & à quocumque scelerate agitur, ad aliorum redundat iniuriam: & ab omnibus in commune plectendum est. Tum quod, etsi peregrino, tamen vicino in regno molitus est; id exemplo, & contagione spectat ad nostri perniciem: & parem propemodum, ac si in hoc admissum foret, animaduersionem meretur.

IX. Vervm de priore illa nota, quæ inest in eius facto, hoc est quatenus hoc reipublicæ, ac regiæ maiestatis interest; viderint quorum ea curatio est. Nos quo illum nomine vadari iam cœpimus; priuatam alteram stupiditatis, & insciitiæ culpam persequemur. Cuius ipsum non modò communibus in litteris: sed in sacris, & fidei dogmatibus (quod sanè publicum quo-

que ſcelus eſt) reum hoc in libro poſtulabimus: oſtendemus id quod ſæpe in aliis eiuſdem erratis fecimus, neminem poſt receptas in vſum hominum litteras, tam atrocia, & horrenda peccaſſe.

Atque vt in ipſo diſputationis aditu Lector intelligat, quî cum mihi negotium futurum ſit: & quàm iuſtis de cauſſis in eum commotus ſim, ſtilúmque ſumpſerim: præcipua Diſſertationis illius *Meſſalino-Salmaſianæ* flagitia; hoc eſt hæretica, & ſacrilega portenta breui Indiculo complectar. Quæ qui legerit, ſtatim agnoſcet, non ad Eccleſiaſticæ potiùs, quàm ad ciuilis reipublicæ labefactandum ſtatum huiuſmodi illorum decreta pertinere: & niſi aliis, quàm litterariis iſtis remediis impunitas tanta coërceatur, ei ſimile quippiam, quod in propinqua, breui interiecto mari, Inſula fieri cernimus, Gallicano huic regno pertimeſcendum.

Paginæ Diſſert. Meſſalin.

Indiculus quorumdam dogmatum, quæ contra Catholicam fidem à Salmaſio in Diſſertatione nupera propugnata, ſequentibus libris à nobis refelluntur.

Pag. 7 & ſeq. I. EPISCOPATVM cum Preſbyteratu ex inſtituto Chriſti vnum & eundem eſſe ordinem.

vt 299. II. Preſbyterum, quà Preſbyter eſt, non quà Epiſcopus, manuum impoſitione ordinare, & confirmare.

Pag. 249, 150 III. Ordinis Sacramentum in Eccleſia nullum eſſe: nec eo Sacerdotes fieri: *quia nullum Chriſtus inſtituit Sacerdotium, nullóſque Sacerdotes inſtituit, quibus ſuam Eccleſiam regendam committeret.*

P. 390 & ſeq. IV. *Nec malè profectò VValdenſes, qui, quod non erat, nec audiebatur temporibus Apoſtolorum, Sacerdotium cum Sacerdotibus ſuſtulerunt. Nullius in Euangelio Sacerdotij veſtigium extat. Vbi nomen non extat, cur rem ibi fuiſſe credamus? Vbi ſacrificia non fuère, nec ſacerdotium ibi, aut Sacerdotes eſſe, nec nominari oportuit.*

P. 379. V. Laici Euchariſtiam conſecrare poſſunt: *Et primis ſeculis ſecundum inſtitutionis præceptum, à ſingulis patribus-familias, & poſt cœnam celebrabatur. Poſteà, mutata re, cùm Presbyteri non adeſſent, qui poſſent exercere, etiam laicis conſecratio eius, & adminiſtratio licita erat.*

P. 386. 387. VI. *Presbyteri, & Epiſcopi Clementis Papæ tempore laici erant: vt honeſtior, & honoratior pars plebis haberentur tantùm.*

P. 396. VII. *Rectè VValdenſes, ac Lutherus Sacerdotium non retinuerunt, ſed crediderunt iuſtos, ac fideles laicos poſſe omnia, quæ in Eccleſia Dei agi neceſſe eſt, agere, & omnibus muneribus Eccleſiaſticis defungi, poteſtate ad id accepta per impoſitionem manuum Presbyterij, id eſt, Senatus non Eccleſiaſtici, ſed Laici.*

P. 398. Ibid. VIII. Laici omnes ſacerdotes ſunt, vt Petrus docet 1 Can. cap. ſecundo.

IX. Eadem ſentire ſe profitetur cum hæreticis, Aërio, Waldenſibus, Wiclefo.

P. 378. X. Nullum eſſe debet in Eccleſia *caput viſibile, quod hodiè vniuerſali Eccleſiæ imponunt, nempe Papam.* Quem & ait *primatum mutaſſe in horribilem tyrannidem monarchiæ, quaſi debitæ, ac iuſtæ, legitimæque prætextu vſurpatam.* Tum nihilo plus illum ceteris Epiſcopis auctoritatis habere decernit.

P. 410 & ſeq. XI. Epiſcopus nullam pœnam, & excommunicationem indicit, ſed Eccleſia. Nec in puniendis delictis, ac pœnis ſtatuendis ſita eſt iuriſdictio Epiſcopi. Nihil iuris quippe habet *Epiſcopus in eos qui ſunt impœnitentes. Nec in bonos igitur, nec in malos iudex ſedet Epiſcopus.*

P. 456 & ſeq. XII. *Ligandi quidem, & ſoluendi poteſtatem Apoſtolis dedit: ſed in hac poteſtate non verſatur iuriſdictio Epiſcopi, cùm totum hoc negotium fori ſit interni, cuius nulla iuriſdictio eſt, niſi penes Deum.*

P. 457. XIII. *Epiſcopus Eccleſiis regendis vnicus præpoſitus eſt*, idque *bono fine inſtitutum fuiſſe nemo negat. Nunc cùm reapſe cognoſcitur, ex Epiſcopali tyrannide certius in Eccleſia malum, ac damnum maius oriri, quàm quod ex æmulatione æqualium metuebatur, quod bona de cauſa conſtitutum fuerat, meliore poſſe, & debere abrogari, quis non videt?*

Ibid.

DIONYSII PETAVII AVRELIANENSIS E SOCIETATE IESV, DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA

LIBER PRIMVS.

In quo de Epiſcopis, qui ſub Apoſtolorum tempus extiterunt, & eorum ſucceſſionibus agitur.

De Apoſtolica traditione; eiúſque varia diſtinctione. Memorabilis de illa Baſilij locus illuſtratur. Traditiones huiuſmodi partim immobiles eſſe, partim mutabiles. Vtriuſque generis exempla varia. Quæ ſit nota, & proprietas Apoſtolicæ traditionis.

Capvt I.

1.

Etvstissima res eſt, & à primis Chriſtianiſmi nata temporibus, Ordinum illa diſtinctio, ex quibus Eccleſiaſtica, vt vocant, Hierarchia componitur. Inter quos tres illi præcipui ſunt, Epiſcopatus, Preſbyteratus, & Diaconatus. Ex his ſepoſito Diaconatu, tota de primis duobus mihi cum Salmaſio; hoc eſt Chriſtianæ, Catholicæque parti cum Hæreticorum ſectis orta controuerſia eſt. Etenim Epiſcopatum planè eundem cum Preſbyteratu ordinem eſſe ex ipſa inſtitutione Chriſti, & Apoſtolorum vſu, Apoſtolicorúmque temporum, aſſerunt Romanæ hoſtes Eccleſiæ. Quippe nullo in Scripturis loco diſcerni inuicem: ſed promiſcuè ſemper accipi: vt aut Epiſcopi ſoli cum Diaconis: aut cum his ipſis ſoli Preſbyteri coniunctim nominentur: nuſquam verò tres illi ſeparatim, Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi. Cuius rei aliquot exempla commemorauimus ex Actis Apoſtolorum, & eorumdem Epiſtolis, in priori Diſſertationum Eccleſiaſticarum libro, ca-

pite primo. quæ cùm inde repeti possint, hoc loco prætermittam, ne sim longior. CAPVT I.

Verùm ita rem omnem ibi composuimus, vt ambos illos ordines, & gradus ex sese, ac natura sua, & ex institutione ac voluntate Christi diuersos esse statueremus: hoc est eiusmodi, vt à se inuicem disiungi possent, ac separatis inesse personis: quatenus vnus aliquis tantummodo Presbyter esset, adiunctis tamen inferioribus omnibus ordinibus, per quos gradatim ad presbyteratum ascenditur: alius item, præter hunc, ac reliquos ei subiunctos, episcopatum insuper acciperet. Quanquam primis Ecclesiæ temporibus ambo illi, ac distincti inuicem ordines & gradus in eandem personam collati sunt: quod sic vsus postulabat: vt eo loco pluribus expositum est.

II. Hanc nostram de quæstione illa, non coniecturam, ac diuinationem, sed firmam esse certámque sententiam, hæc imprimis ratio demonstrat. Nam si vnus, idémque esset Ordo Episcopus, & Presbyter, & vna vtriusque forma, & οὐσία, ex institutione Christi; nefas esset aliter hæc vsurpare, atque ille constituisset. Non enim in potestate est hominum, immutare illa, quæ ab Christo semel ordinata sunt: aut alio modò, quàm ex eius præscripto, ac voluntate tractare. Quod ita Theologi passim exprimunt, vt dicant; Institutorum ecclesiasticorum quædam iuris esse diuini: alia *positiui*, & *humani*. Prioris generis illa sunt, quæ, siue nominatim in Scripturis explicantur; siue ex maiorum traditione per Ecclesiam accepta sunt, constat ita, vti sese habent, ab ipsomet ordinata fuisse Christo Domino; nec hominum decreto, iudicióque permissa. Vt sunt ea quæ ad fidem Christianam, & Sacramentorum *substantiam*, vt ita loquar, ipsam pertinent. Posterioris verò sunt, quæ ad ritus spectant, quibus superiora illa tractantur: aut quæ quoquo modo Christianorum in consuetudinem venerunt.

Ad vtrumuis duûm illorum generum pertinent ea, quæ sine scripto ad auctores Apostolos sola traditione referuntur. Nam & ista partim diuino iure, & immutabili; partim humano, id est *positiuo*, & mutabili censentur.

De vtroque genere Apostolicarum traditionum, luculentum est, ideóque Theologorum vsu detritum Basilij testimonium in libro de Spiritu sancto; quod accuratè hîc à nobis expendendum est. Nam in eo quæstionis nostræ, controuersiæque summa vertitur.

III. Cvm in sollemnium precationum clausula, quæ trium personarum appellatione constabat, Basilius non ἐν πνεύματι, id est *in Spiritu*, tantùm vsurparet, vt mos erat: sed etiam σὺν τῷ πνεύματι, hoc est *cum Spiritu*: in quorumdam reprehensionem incurrit; non hæreticorum modò, qui cum Patre, vel etiam & Filio, coæquari Spiritum sanctum iniquo animo ferebant: sed Catholicorum insuper: quos alioqui rectè de Spiritus sancti diuinitate sentientes illa nouitas offendebat. Hac de caussa librum de Spiritu sancto scripsit ad Amphilochium. In quo cùm variis argumentis, & auctoritatibus fidem suam, eiúsque testem formulam ac professionem illam approbat: tùm quod ad præsens negotium attinet, ex antiqua & Apostolica traditione vim ei ac pondus asciscit in vicesimo-septimo capite. Ac de Traditionibus Apostolicis vniuersè primùm ita loquitur. [a] *Eorum dogmatum, prædicationúmque, quæ in Ecclesia seruantur, quædam habemus ex doctrina scripto tradita: quædam rursus ex Apostolorum traditione communicata nobis, in mysterio, hoc est tanquam arcana recepimus. quæ ambo vim eandem habent ad pietatem.* Mox dogmatum illorum, ac rituum varia exempla commemorat: quæ partim consuetudines, partim Christianæ fidei decreta continent. Consuetudines sunt, Crucis signo seipsum velut obsignare: ad orientem se in oratione conuertere: aquam ad baptizandum benedictione consecrare: ter in aquam eos qui baptizantur immergere: Dominico die, ac per quinquaginta post Pascha dies genua non flectere, & id genus complura. Quæ propterea fidelibus sine scripto tradita esse dicit; ne ad profanos, & nondum initiatos homines vulgata peruenirent. [b] Ad fidem autem ex eâdem traditione spectat *professio ipsa fidei, qua credimus in Pa-*

[a] Basil. pag. 210. τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πεφυλαγμένων δογμάτων, καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν· τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παρεδεξάμεθα· ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς εὐσέβειαν.

[b] Basil. pag. 213. αὐτὴν δὲ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, πιστεύειν εἰς πα-

Etenim cui dubium est, quin Apostolica traditio fuerit, eáque auctore instituta Christo, vt Iudaici ritus, ac cæremoniæ apud Christianos antiquarentur? Et tamen interdum ab Apostolis ipsis obseruatas illas esse constat. Et Iustinus martyr [a] in Dialogo cum Tryphone tanto pòst tempore credidit, eum, qui Iudæus esset, & cum Christana lege Iudaica sacra misceret, salutem posse consequi: ac fortassis etiam si iam Christianus Iudaicos postea ritus coniungeret. Tametsi fatetur alios contrariam opinionem habere: qui cum Iudaicum cultum retinentibus neque tecto, neque conuictu sociari velint. CAPVT I.

a P.206 edit. Com.

XI. Ac posteriores quidem istos meliùs vtique prioribus, ac Iustino etiam ipso, qui vnus horum fuit, sensisse, nemo hodie non iudicet. Iam enim tempus illud præterierat, intra quod inutiles quidem, sed nondum perniciosæ erant Iudaicæ cæremoniæ: ac iampridem mortiferæ Christianis esse cœperant: vt ex Augustini epistola XIX ad Hieronymum constat.

Quod si vel Iustini, vel alterius pari auctoritate præditi exemplum aliquod extaret, quo antiquæ legis obseruationes cum Christiana religione miscuisset: nihilominus in eo perseueraremus, vt contrariam traditionem de abiudicandis ab vsu Christianorum Iudaicis cultibus, tum Apostolicam, tum diuino iure sancitam esse fateremur. Non enim vel raris, vel paucorum exemplis, & testimoniis præponderari oportet commune, & ex antiquo receptum dogma, & institutum Ecclesiæ. Neque tamen culpandi erunt summi viri, & vel Apostolorum proximi, vel ipsi etiam Apostoli, Christíque Discipuli, quòd aduersus certam, confessámque traditionem aliquid vsurpauerint. Siquidem cogitandum nobis illud est, quod contra illam venerint, hoc eos vel priuato quodam iure, & Spiritus sancti instinctu fecisse: vel id eos intellexisse, nondum præcisam, & absolutam esse decreti illius obligationem, quæ pòst esset suo tempore futura.

XII. Atqve hoc sanè constantiores in Apostolica tuenda traditione, & auctoribus suis Apostolis; immo vnico conditori suo Christo defendenda nos esse conuenit, quò maioris est quæque momenti, & sine graui salutis periculo prætermitti, mutarique non potest: vt paullo antè diximus. Huiusmodi est paruulorum baptismus: necnon trium in huius formula personarum appellatio: & si quæ sunt huius generis aliæ traditiones. Nam quæ periculi nihil habent ad æternam salutem: in iis æquiores erimus aduersus pertinaces disputatores, qui sic Apostolicas esse concedent, vt diuino iure constitutas negent. Exemplo sit præter illa, quæ de Iudaicis cæremoniis primo quoque tempore summouendis dicta sunt, Paschatis Christiani celebratio: de qua tam ardens, & acris inter Catholicos fuit contentio primis tribus seculis, ac post illa deinceps in quibusdam ecclesiis: cùm Asiatici præsertim Iudaico more fungentes, Apostolicam traditionem ab Ioanne Apostolo, & Euangelista mandatam prouinciis suis præ se ferrent: ceteri Romanis Pontificibus præeuntibus, non minus Apostolicam auctoritatem ritui suo prætenderent: quem à Petro & Paulo Ecclesiæ suæ fundatoribus acceperant. Atque horum quidem caussa superior fuit; paullatimque Iudæorum more restincto, Romanus apud omnes vsus obtinuit. Verumtamen quod Polycarpus, Polycrates, Irenæus, aliíque confirmant, non est dubium, quin vt Romani traditionem pro se Apostolicam verissimè prædicabant à Petro Paulóque deriuatam: sic Asiani perinde Apostolicam ab Ioanne propagatam consuetudinem haud falsò protulerint. Nec enim tantos viros, tantáque sanctitate præditos fas est tali in re mentitos putare. Et videndus omninò Eusebius libro V, capite XXIII, & XXVI Ecclesiasticæ historiæ: tum quæ nos [b] in secundo libro de Doctrina temporum de eodem argumento scripsimus. Igitur ambæ illæ Paschatis celebrandi consuetudines, quamuis contrariæ, ex Apostolica tamen traditione fluxerunt. Etenim Apostoli in plerisque, pro eo ac res ferebat, & administrandi Euangelij ratio poscebat, ne Iudæorum à se alienarent animos, ex iis, quibus innutriti erant, cæremoniis aliquid admiscebant Christianorum ritibus: donec corroborata, & gentilium numero auctior in dies Ecclesia Iudaismum penitus dedisceret.

b Cap. 57, & in Annot. Epiph. ad Hær. 51.

XIII. Ad idem genus traditionum Apoſtolicarum pertinet illa, quam Cyprianus epiſtola LXVIII refert de Epiſcoporum electione: *Propter quod, inquit, diligenter de traditione diuina, & Apoſtolica obſeruatione obſeruandum eſt, & tenendum, quod apud nos quoque, & ferè per prouincias vniuerſas tenetur, vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpoſitus ordinatur, Epiſcopi eiuſdem prouinciæ proximi quique conueniant, & Epiſcopus deligatur plebe præſente; quæ ſingulorum vitam pleniſſimè nouit, & vniuſcuiuſque actum de eius conuerſatione perſpexit.* Quo in loco notandum illud eſt, *diuinam* hanc appellari *traditionem*, quam Apoſtoli à Deo & Spiritu ſancto perdocti, afflatique ſanxerunt. Non enim de iis ſolùm mandatum acceperunt, quæ perpetua, & immutabili lege fixa eſſe deberent: vt ſunt Sacramenta, & quæ ad horum *ſubſtantiam*, vt vocant, attinent: ſed etiam illa didicerunt, quorum aliquanti temporis obſeruatio penes Eccleſiam foret. Nam alia, auctoribus etiam Apoſtolis, atque ipſo quoque Domino, conſtituta ſunt ad tempus: quæ contrariis poſtea inſtitutis abrogata ſunt. Cuiuſmodi videlicet neque Chriſtus ipſe, nec Apoſtoli, vſum eſſe ſempiternum voluerunt: ſed certi, ac definiti temporis. Quippe præſente plebe Epiſcopos eligi nec vbique receptum eſt, nec ibi, vbi ſeruatum fuit, perpetuò manſit.

Ad extremum de traditionibus iſtis eximium locum Epiphanij nolim prætetire ex Hæreſi LXI, qui ſic habet. [a] *Sed & traditione eſt vtendum. Non enim omnia è Scripturis peti poſſunt. Iccirco alia ſcriptis; alia traditione ſancti Apoſtoli reliquerunt. Quemadmodum ait ſanctus* [b] *Apoſtolus. Sicut tradidi vobis: Et* [c] *alibi: Sic doceo, & ita tradidi in Eccleſiis.* Inter quas traditiones illam numerat: Illicitas eſſe nuptias poſt caſtitatem voti ſponſione obligatam Deo. Sed de his alio loco agetur.

[a] Epiph. Hær. 61, N. 6. Δεῖ δὲ καὶ παραδόσει κεχρῆσθαι· οὐ γὰρ πάντα ἀπὸ τῆς θείας γραφῆς δύναται λαμβάνεσθαι. διὸ τὰ μὲν ἐν γραφαῖς, τὰ δὲ ἐν παραδόσει παρέδωκαν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι· ὥς φησιν ὁ ἅγιος Ἀπόστολος· ὡς παρέδωκα ὑμῖν. καὶ ἄλλοτε, οὕτως διδάσκω, καὶ οὕτω παρέδωκα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις.

[b] 1 Corinth. 11, 2.

[c] 1 Cor. 15, 3.

Presbyteri vocabulum explicatur, quod modò dignitatis eſt nomen, modò ordinis. Aliud eſſe, Epiſcopatum & presbyteratum in vnam conuenire perſonam: aliud vnicum eſſe ordinem. Oſtenditur vtroque modo ex Apoſtolica traditione diſcerni. Epiſcoporum ſingularium ſucceſſiones Romæ, & in aliis vrbibus ex veteribus adſtruuntur. Irenæi locus inſignis. Illuſtratur Apocalypſis locus, vbi Angelorum nomine ſingulares vrbium Epiſcopi ſignificantur.

Capvt II.

I. His de Apoſtolica traditione, eiúſque diſcrimine paullulum explicatis; nunc ad illud venio, cui declarando, & enucleando tota iſta ſuperioris capitis oratione viam muniuimus. Nobis id propoſitum fuit oſtendere, duos illos ordines, de quibus præcipua controuerſia eſt, Epiſcopatum, & Preſbyteratum, tradito ab Apoſtolis more & inſtituto eſſe, ac perpetuò fuiſſe diſtinctos. certè non vnum & eundem per ſeſe ordinem eſſe, ex Apoſtolorum vſu atque decreto; vt Meſſaliano Salmaſio viſum eſt. Tum verò diuino iure ambos eſſe diſtinctos: idque verè Tridentinæ auctoritate Synodi eſſe ſancitum canone ſexto Seſſionis XXIII: *Si quis dixerit, in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & miniſtris; anathema ſit.*

Verùm vt omnis ab hac diſputatione noſtra ex ambiguitate nominis auferatur error; illud ante omnia ſciri neceſſe eſt: vocabulum Preſbyteri, τοῦ πρεσβυτέρου, apud Græcos nonnunquam appellatiuè ſumi; aliàs propriè. Priori modo ætatis vox eſt, & ex ætate, propagatâ deinceps vſurpatione, dignitatis. Vt enim nomina iſta *flauum, purpureum* ex prima impoſitione, certa colorum genera ſignificant: inde verò per metalepſin vniuersè pro eo omni, quod pulchrum eſt, accipi ſolent. Ideo [d] ξανθὸν *flauum, & pulchrum, & affabrè*

[d] Hesych. ξανθὸν· πυῤῥὸν, καλὸν, τὸ εἰργασμένον.

factum exponit Hesychius: & *purpureos olores* Horatius dixit: *Amorem purpureum* Ouidius: quod idem esse volunt, ac *formosum*. Sic in πρεσβυτέρου voce accidit: vt ab ætatis antecessione, ad honoris prærogatiuam translata sit. Itaque οἱ πρεσβύτεροι apud antiquos non rarò illi vocantur, non solùm qui ætate, sed etiam qui honore, dignitate, auctoritate, vel honorifica curatione, & præfectura ceteris antecellunt. CAPVT II.

II. COMMODVM ad id, quod dicimus, & singulare habes exemplum apud Clementem Alexandrinum, initio libri septimi Stromateon: [a] *Pretio dignum* (inquit de Gnostico, id est perfecto Christiano loquens) *quidquid excellit iudicat pro merito suo, & honorandum: in sensibilibus quidem, principes, & parentes, omnémque seniorem: in iis autem, quæ disciplina constant, antiquissimam philosophiam, & longæuitate præstantem prophetiam. In intelligibilibus porro id quod ortu antecedit, nempe temporis & initij expers principium, ac primitias eorum, quæ sunt, filium.* At subinde ad Ecclesiasticos ordines, & gradus id referens; [b] *Sic etiam*, ait, *in Ecclesia, virtutis illius, & efficientiæ, quæ meliores facit, imaginem obtinent presbyteri; administræ verò, Diaconi.* Πρεσβύτεροι hoc in loco Clemens partim pro ætatis antecessione; partim pro dignitatis excellentia; partim denique pro gradu, & ordine Ecclesiastico sumpsit. Quo in gradu Episcopos cum simplicibus sacerdotibus, vel presbyteris miscuit. Nam alioqui distinctos in Ecclesia ordines tres superiore Stromateo posuerat. [c] *Quandoquidem*, ait, *& hîc Ecclesiastici gradus, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, imitationes quædam sunt, opinor, Angelicæ gloriæ, & illius administrationis.* Totidem ecce gradus, ordinésque percenset in Ecclesia, quot Tridentinus Canon enumerauit. Nam τῶν διακόνων, id est *ministrorum* vocabulo reliqui inferiores continentur. Aliàs verò Presbyter certum in Ecclesia ordinem significat, qui secundus est, & ab Episcopo proximus: quem *simplicem Sacerdotem* dicimus. Etsi Sacerdotis ac Sacerdotij nomen, cùm in vsu esse cœpit, plerumque primo ordini, id est Episcopatui est attributum: presbyteri verò, secundo: quod in antiquis canonibus obseruauimus.

[a] Clem. Alex. 7. Strom. τίμιον μὲν οὖν ἅπαν τὸ ὑπερέχον ἡγεῖται κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ τιμητέον, ἐν μὲν τοῖς αἰσθητοῖς, τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς γονεῖς, καὶ πάντα τὸν πρεσβύτερον· ἐν δὲ τοῖς διδακτοῖς, τὴν ἀρχαιοτάτην φιλοσοφίαν, καὶ τὴν πρεσβίστην προφητείαν· ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς, τὸ πρεσβύτερον ἐν γενέσει τὴν ἄχρονον, ἄναρχον, ἀρχήν τε, καὶ ἀπαρχὴν τῶν ὄντων τὸν υἱόν.

[b] Ibid. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, τὴν μὲν βελτιωτικὴν οἱ πρεσβύτεροι σώζουσιν εἰκόνα· τὴν ὑπηρετικὴν δὲ οἱ διάκονοι.

[c] Clement. Alex. Strom. 6 p. 283 edit. Comel. Ἐπεὶ καὶ αἱ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν προκοπαὶ ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων, μιμήματα, οἶμαι, ἀγγελικῆς δόξης, κἀκείνης τῆς οἰκονομίας τυγχάνουσιν.

Eodem modo λειτουργὸς & διάκονος interdum appellatiua nomina sunt, quibus etiam Episcopi censentur, vt cùm se συλλειτουργοὺς vocant, & συνδιακόνους. Aliàs propria; vt cùm ministrorum ac Diaconorum ordinem indicant. Quæ differentia ex adiunctis notanda, discernendáque est; vt scias quando propriè, quando appellatiuè, ac generatim vocabula ista sumantur.

III. IAM cùm de Presbytero hîc agimus, eúmque cum Episcopo componimus, perspicuum est, non priori ac laxa significatione; sed posteriore, vsurpari à nobis, ac propria. Hoc enim demonstrandum suscipimus, duos in Ecclesia ordines istos fuisse re, & specie, atque officio distinctos: non vt Messalianus Salmasius cornicatur, vnum prorsus eumdémque ordinem ex Christi, & Apostolorum instituto, ac traditione fuisse. In quo cauendum illud est, quod cùm discernere mediocris prudentiæ sit, ab isto tamen litteratore minimè est animaduersum: ex quo miserandum in modum tota in disputatione sua perturbauit, ac permiscuit omnia: neque quid diceret, aut quid sibi vellet intellexit. Hoc igitur minimè est ignorandum: aliud esse, ordines aliquos dicere re & officio, ac natura sua esse diuersos: aliud in plures personas esse partitos. Potest enim vnus, idémque diuersos habere ordines: nec ideo vnus ex ambobus fit ordo. Quemadmodum etsi [d] *Melchisedech rex* idem erat, & *sacerdos Altissimi*, non propterea regia dignitas, & sacerdotium vnus idémque gradus aut absolutè dici debet; aut etiam in illo ipso, qui vtrumque habuit. Alioqui non duas habere diceretur functiones, & officia, vel dignitates duas: sed vnam tantummodo: si vti τῷ ὑποκειμένου, id est *subiecti*, nulla differentia est, ita graduum esset, dignitatúmque nulla. Sed hæc postea pluribus, cùm Salmasij gerras excutiemus.

[d] Gen. 14,18.

Episcopus nemo est, quin sit Presbyter. At multi Presbyteri sunt non

CAPVT II. Episcopi. Itaque distinguuntur ordines illi duo: quia vnus sine altero consistit; tametsi hic sine illo non possit esse. Sic enim in quinque animalium sensibus, visus, & auditus tactum necessariò requirunt. at sine ambobus illis tactus esse potest. Quare discrepant inuicem: etsi subiectum idem sit omnium.

IV. HINC quis sit quæstionis, ac controuersiæ status apparet. Id enim inquiritur, non vtrum Episcopatus & Presbyteratus in vnum conueniant; adeo vt τῷ ὑποκειμένῳ, id est *subiecto*, nihil distent: an verò simul esse nequeāt. De hoc enim ineptus sit qui quæstionem aliquam moueat. Itaque non solùm in Episcopo quouis hodiéque coëunt ambo illi ordines: sed etiam sub exordium Christianæ religionis, & Ecclesiæ, aliquanto tempore, & certis in vrbibus presbyteri iidem homines erant, & episcopi, vt in primo Dissertationum Ecclesiasticarum aduersus Trapezitam Salmasium ostendimus. De hoc igitur inter nos contenditur: ecquid voces istæ, *episcopatus*, & *presbyteratus*, nomina sint vnius eiusdémque Ordinis ex Apostolica traditione, Christique adeo ipsius instituto: an duo sint ordines natura sua, & officij genere distincti: siue ita separati reperiantur, vt vbi vnum est, ibi non sit alterum: siue in eandem personam concurrant, neque subiecto differant.

Negat cum eiusdem hæresis, sectæque participibus Salmasius, duos à Christo, & Apostolis ordines illos in Ecclesia constitutos: sed vnum & eundem esse vult, qui in duos tributus sit post Apostolorum obitum, & aliquanto etiam postea: ita vt nemo antea Presbyter fuerit, quin idem esset Episcopus, non appellatione tantùm: sed gradu etiam, & officio, ac munere.

V. HANC ab Tridentina Synodo anathemate damnatam opinionem, falsam esse, hac argumentatione conficitur. Si enim vnicus ac simplex ordo & à Christo Apostolis, & ab his, Ecclesiæ Christianæ traditus est, qui Episcopatus simul, & Presbyteratus vocaretur, non re, sed appellatione diuersus: verum non est, Christum ipsum, vel Apostolos, ambos illos Ordines distinctos, ac separatos esse voluisse: ita vt non omnis qui presbyter esset, idem esset episcopus ex eorum institutione. Quod enim natura vnum est, & eiusdemmodi, non potest sine sui mutatione; immo interitu, vel in aliam naturam migratione diuidi, ac distrahi. Atqui & Christus ipse distinctos istos in Ecclesiâ ordines esse constituit: & Apostolorum tempore, iisque auctoribus, vt natura, & ex sese diuersi erant, sic τῷ ὑποκειμένῳ, id est *subiecto* distincti fuerunt. De Apostolorum vsu, & ordinatione primo loco dicam: vt inde perueniamus ad alterum, id est Christi voluntate, ac diuino iure monstremus ambos illos à se mutuò esse distractos.

Apostolorum ergo tempore, & horum auctoritate duos in Ecclesia ordines fuisse: hoc est non omnes, qui presbyteri erant, fuisse episcopos: sed hos illis gradu, ordine, functione antecessisse, inuictum est argumentum, quod ex Antistitum, & Episcoporum in plerisque ciuitatibus serie ac successione ducitur; quam vetustissimi, fidéque dignissimi Scriptores memoriæ prodiderunt. Negabat hoc Trapezitarum, ac feneratorum aduocatus: idémque nunc Messalianus, &, quod ipsemet profitetur, Aërianus, Waldensis, & Wiclefista Salmasius inficiari pergit. Sed neget, quantum volet, nos apud prudentes, & rectos æstimatores omninò caussam obtinebimus. Ac de huius quidem portentis, & flagitiis mox. Nunc successiones aliquot Episcoporum, hoc est singularium per Ecclesias præsulum, & antistitum, iam inde ab Apostolorum tempore cœpisse, demonstremus iis testibus, contra quos nihil mutire vel impudentia ipsa possit.

VI. IRENÆVS vnus ex antiquissimis Christianorum Scriptoribus, & Apostolorum propemodum æqualis, in libro tertio, capite tertio, vt hæreticorum dogmatum vanitatem ex nouitate refelleret, ad Apostolorum traditionem illos prouocat: quam ex omnibus illis Ecclesiis, in quibus ab Apostolis instituti sunt Episcopi, & eorum successoribus, vsque ad tempus suum,

a Iren. lib. 3, c. 3. ait posse repeti. [a] *Traditionem*, inquit, *Apostolorum in toto mundo manifestatam in omni Ecclesia adest perspicere omnibus, qui vera velint audire: & habemus annumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, vt successores eorum vsque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognouerunt, quale ab his deliratur. Etenim si recondita mysteria scissent Apostoli, quæ seorsim, & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipsas Ecclesias committebant. Valdè enim perfectos, & irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos & successores relinquebant, suum ipsorum locum magisterij tradentes.* Ex hoc Irenæi loco, Valdensibus, ac Trapezitis omnibus inuitis, id quod quærimus ostenditur: Apostolos in pluribus Ecclesiis singulos, qui iis præessent, instituisse Episcopos, & successores suos. Et quoniam omnium ex ecclesiarum tabulis & laterculis episcoporum catalogos describere longum, & odiosum erat; vnius Romanæ sedis episcopos recenset Irenæus: hoc ipsum, quod in Ecclesia principe factum est, in ceteris vsu-uenisse demonstrans. *Sed quoniam valdè longum est*, (inquit) *in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones; maximæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ, à gloriosissimis duobus Apostolis, Petro & Paulo Romæ fundatæ, & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per successiones episcoporum peruenientem vsque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam sententiam præterquàm oportet colligunt.* Subiicit Romanorum Pontificum indiculum à Petro & Paulo, vsque ad Eleutherium, quem duodecimum numerat. *Fundantes igitur & instruentes beati Apostoli Ecclesiam, Lino Episcopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt*, &c. *Succedit autem ei Anacletus. Post eum tertio loco ab Apostolis episcopatum sortitur Clemens; qui & vidit ipsos Apostolos, & contulit cum eis*, &c. CAPVT II.

VII. ROMANÆ igitur Ecclesiæ, ex Apostolica traditione, & institutione, præfuerunt singuli moderatores, & Pastores, Episcopi nomine, ac titulo. Quod tam certum est apud Irenæum, quàm est ipsa traditio, quam aduersus hæreticos adstruebat. Immo manifestior, & notior debuit esse successio, quàm traditio: vel, vt aptiùs loquar, successionis traditio, quàm dogmatis & doctrinæ. Vtrumque enim traditione constare Irenæus ostendit. Vt cùm doctrinæ traditionem per alteram successionis approbet, euidentiorem hanc, & magis cognitam fuisse quàm illam necesse sit. Nemo enim nisi quod clariùs, ac liquidiùs constat, & quod est in confesso apud eum, qui cum disputat, ad probandum aliquid adhibet. Nullum itaque de singulorum Ecclesiæ præsidum successione dubium fuit: sed res erat nota omnibus, & comperta. Alioqui ridiculum ex eâ ad persuadendum doctrinam argumentum instrueret Irenæus. Quod si verum est, ac non Romæ tantùm, sed in reliquis etiam vrbibus, auctoribus Apostolis eadem constituta forma est gubernandarum Ecclesiarum: profectò falsum est Salmasij commentum; nonnisi post Apostolorum obitum, ac secundo inclinante seculo, suum cuique Ecclesiæ præpositum Episcopum fuisse; cùm hactenus à pluribus, hoc est toto presbyterio, siue Presbyterorum collegio, pari iure ac potestate regerentur. Potéstne quidquam manifestiùs, aut vehementiùs conuinci erroris, ac redargui, quàm iocularis hæc fabula illâ ipsâ Irenæi narratione refellitur?

VIII. SCRIBIT is, qui Apostolorum penè tempore vixit, Irenæus, Episcopos in Ecclesiis institutos, eorúmque conditas successiones; cuiusmodi ad ætatem suam perseuerabant ibi vbi primùm collocatæ fuerant. In his successionibus, sigillatim post Apostolos, vnum duntaxat Ecclesiæ præsedisse scribit Episcopum; & in vnius item mortui locum alterum esse suffectum. Vbi sunt plures illi episcopi simul & presbyteri; æquales omnes vt appellatione, ita dignitate: è quibus nemo inter alios excelleret: cùm [b] *nullus singularis Episcopus inter* eos foret, *aut singulari auctoritate ceteris praeminens?* Vbi illud est, quod idem scribit [c] Salmasius, *Apostolos nullos vnquam elegisse singulares episcopos in Ecclesiis quas condiderunt?* Irenæus ecce *habere*

b Salmas. Differt. p. 11.
c Ibid. p. 22, & p. 208.

CAPVT II. se dicit, *quos annumeret, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum vsque ad tempora sua.* Quo in loco etiam Polycarpum commemorat; *qui ab Apostolis in Asia in ea, quæ est Smyrnæ Ecclesia, constitutus est Episcopus: quem & nos vidimus in prima nostra ætate.* Sed & alios designat; quorum successiones vnius post alterum extare dicit in archiuis omnium Ecclesiarum; & earum specimen in vna præbet Romana, quæ ceteris antecellit. Dubitabit quisquam, vtri potiùs credat; Irenæo & antiquissimo grauissimóque Scriptori; & de iis, quæ præ oculis habebat, ignorare certè minimè poterat, tam apertè testimonium ferenti: an Salmasio de iis, quæ neque vidit, neque scit omninò, temerè, imperitéque garrienti.

IX. Ac ne quis vno isto Irenæo teste niti hanc singularium in Ecclesiis Episcoporum successionem putet, & Apostolicam de illis traditionem: licet innumeros appellare deinceps; qui eandem in Romana Ecclesiâ, ceterísque, Præsulum seriem memoriæ prodiderunt. Et quamuis in quibusdam episcopis, præsertim Romanis, discrepent, quòd alij alios substituant: in eo tamen bellè inter se conueniunt, quòd proximè post Apostolos, singulares Ecclesiarum præsides & Episcopos numerant. Tum quod caput est; & quod assiduè aduersus imperitos istos, & Σαλμασιωδεῖς obtrectatores Episcopalis nominis intentari debet, tanquam Gorgonis caput: istam ipsam singillatim succedentium sibi Episcoporum seriem, validissimum ad conuincendas hæreses argumentum esse prædicant: quo sublato iam languidiùs, & mollioribus quodammodo lacertis, communis contra hæreticos Ecclesiæ caussa propugnatur. Quamobrem quis pro merito castigare possit indoctos illos & Grammaticis furfuribus ad tumorem vsque saginatos collybistas: qui dum singulos Ecclesiis præfuisse primis ferè duobus seculis Episcopos negant; telum hoc extorquent è manibus Catholicæ partis, quo & antiquas omnes confecit hæreses, & identidem nascentes hodiéque disturbat, & euertit?

Audiamus verò de hac re disputantem Tertullianum, Scriptorem antiquissimum, qui secundo exeunte, & ineunte tertio seculo scripsit. Hic in libro de Præscriptionibus aduersus hæreticos, sic de illa successione vbiuis Episcoporum agit; déque discernendis hac regula traditionibus Apostolicis, simillimè atque Irenæus. Ita ergo capite XXXII: *Ceterùm si quæ audent interserere se ætati Apostolicæ, vt videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt, possumus dicere: Edant ergo origines Ecclesiarum suarum: euoluant ordinem Episcoporum suorum ita per successiones ab initio decurrentem, vt* PRIMVS ILLE EPISCOPVS ALIQVEM EX APOSTOLIS, VEL APOSTOLICIS VIRIS, QVI TAMEN CVM APOSTOLIS PERSEVERAVERINT, HABVERIT AVCTOREM, ET ANTECESSOREM. Satin' illud Tertullianus ostendit, ex Apostolica traditione, & ipsis adeo auctoribus, & institutoribus Apostolis, singulares in Ecclesiis Episcopos tum Apostolis ipsis, tum sibi deinceps ordine successisse? Quod exemplis ita mox confirmat: *Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt. Sicut Smyrnæorum Ecclesia habens Polycarpum ab Ioanne conlocatum refert: Sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit:* PROINDE VTIQVE ET CETERÆ EXHIBENT QVOS AB APOSTOLIS IN EPISCOPATVM CONSTITVTOS, APOSTOLICI SEMINIS TRADVCES HABEANT. *Confingant tale aliquid hæretici.*

X. AVCTOR Carminum aduersus Marcionem, quibus Tertulliani nomen præfigitur, sub finem tertij libri, Romanorum Pontificum catalogum describit à Petro, eiúsque successore Lino, vsque ad Anicetum: sub quo Marcion hæresim vulgare cœpit. Idem etiam facit Optatus Mileuitanus in secundo libro: in quo Donatistas ex illa ipsa successione Romanorum episcoporum arguit. Qua in vrbe asserit *Petro primo cathedram Episcopalem esse collatam: in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus. Cui successit Linus: Lino successit Clemens.* & sic deinceps ordine singulos vsque ad Siricium pertexit.

Sic Epiphanius in Hæresi XXVII. vbi & Linum Petro successisse dicit: & CAPVT II.
caussam affert, cur Clemens tanto post Petrum interuallo sedem obtinuerit. de quo postea. Et Augustinus epistola CLXV, à Petro & Lino, ad Anastasium, quo Pontifice scribebat, catalogum singularium Romæ episcoporum pertexit.

Eusebius itidem totam Historiam suam, istiusmodi successionibus adspersit. [a] *Linum*, ait, *Romæ post martyrium Apostolorum, primum Episcopatum esse sortitum.* [b] Et postea Lino mortuo, suffectum Anencletum: (is est Anacletus) Huic Clementem. & ita deinceps. [c] Sic Hierosolymis primum episcopum præsedisse Iacobum: post hunc Symeonem refert. Alexandriæ primum Marcum; postea Anianum. Antiochiæ primum Euodium: tum Ignatium. ac singillatim deinde reliquos enumerat. Hierosolymitanorum quidem antistitum præcipua diligentia seriem descripsit ex veteribus, vt, ait monumentis. Quos à Iacobo fratre Domini, ad Hadriani vsque tempora quindecim computat. Præter quos aliarum insuper Episcopos Ecclesiarum identidem commemorat, in sua quaque singularium. Nusquam Presbyterorum, vel Episcoporum collegium pari in vllâ iure, & auctoritate, ac potestate præfuisse significat. Quod profectò faceret: si nullus tot annis, hoc est seculis propemodum duobus, vnicus in tot Ecclesiis Episcopus administrasset.

[a] Euseb. lib. 3, c. 2. τὴν δὲ Ῥωμαίων ἐκκλησίας μετὰ τὴν Παύλου, καὶ Πέτρου μαρτυρίαν, πρῶτος κληρωθεὶς τὴν ἐπισκοπὴν Λῖνος.

[b] Euf. lib. 3 c. 13 & 14.

[c] Idem lib. 2 & 3.

XI. HANC porro Episcoporum in Ecclesiis seriem ab Eusebio diligentissimè collectam auctoritate sua cõprobat Hieronymus, non solùm in Chronico suo, quod ex Eusebio Latinè transtulit: sed etiam in aliis libris: maximè in eo, qui est de Scriptoribus Ecclesiasticis: vbi complures Apostolorum Discipulorúmve successores Ecclesiis præsedisse narrat. [d] Vt post Marcum, Anianum Alexandriæ: [e] Linum Petro mortuo Romæ, vel Clementem. [f] Polycarpum item *ab Ioanne Smyrnæ episcopum ordinatum.* Qui & sub *Antonino Pio imperatore Ecclesiam in vrbe regente Aniceto Romam venit.* Denique superstitibus ipsis Apostolis, atque ab ipsis etiam ordinatos episcopos singulares in eô libro reperies: vt Iacobum fratrem Domini Hierosolymis. de quo postea.

[d] Cap. 18.

[e] Cap. 25.

[f] Cap. 17.

XII. ADIVNGANTVR iis deinceps cetera, quæ ex antiquis Scriptoribus argumenta petuntur, ac testimonia: quibus illud obtinetur idem, morem in Ecclesia esse vetustissimum, nec aliunde, quàm ab Apostolorum institutione deriuatum, vti singulis Ecclesiis singuli Pastores præessent, & Episcopi; non autem plures pari iure ac dignitate: quod Puritani, & eorum assecla Messalianus Salmasius illepido commento finxerunt.

Iustinus Martyr, qui se anno ab Christi ortu centesimo quinquagesimo Apologiam scribere [g] testatur, in eâdem hac Apologia secunda, cùm agit de Christianorum moribus, & Ecclesiæ administratione ac regimine; vnum & singularem nominat, quem vocat προεστῶτα τῶν ἀδελφῶν: qui & sacris conuentibus præsidet: & curam gerit totius communitatis. quippe apud quem collectæ viritim pecuniæ deponuntur: & qui eas, pro eo atque æquum videtur, in pauperes orphanos, ac viduas, & caussarios dispensat: tum qui omnium necessitate laborantium curam gerit. Verba Iustini in capite VI primi libri Dissertationum reddidimus. In quibus habes illo seculo, & vtique iamdiu antè receptam consuetudinem vnius in Ecclesia *præsidentis.* Sic enim [h] Tertullianus eundem nominat, quem Iustinus προεστῶτα: & ipse passim aliàs Episcopum. Itaque præcipuas Episcopi partes, & munia Iustinus ad vnum defert *præsidem*, & *moderatorem* Ecclesiæ. quæ tam interiore ac spiritali, quàm exteriore cura & prouidentia per illa tempora continebantur. Nam & Synaxibus, sacrisque conuentibus, qui orandi, communicandique caussa Dominicis diebus habebantur, [i] vt ibidem Iustinus ait, solus tum præerat Episcopus: & Ecclesiastici ærarij, ac pecuniarum distribuendarum summa penes illum potestas erat. Quis igitur non videt vnum & singularem Ecclesiæ tunc Episcopum præfuisse?

[g] Apol. 2 p. 65.

[h] Lib. de Cor. c. 3.

[i] P. 77.

XIII. DE Ignatio locuples testis est Chrysostomus in Oratione panegyrica, quam de illius laudibus dixit in illa ipsa vrbe Antiochena, cuius Episcopus fuerat. Verba illius omitti non debent. Sunt enim luculenta, & expressa. Cùm igitur ab Episcopali dignitate laudare eum instituisset:

CAPVT II.

[a] Chrys. Homil. 70. To. 5. p. 499. οὐ γὰρ μόνον ὅτι τοσαύτης ἀρχῆς ἄξιος εἶναι ἔδοξε, θαυμάζω τὸν ἄνδρα ἐγώ. ἀλλ' ὅτι καὶ παρὰ τῶν ἁγίων ἐκείνων τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐνεχειρίσθη, καὶ αἱ τῶν μακαρίων Ἀποστόλων χεῖρες τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἥψαντο κεφαλῆς.

[b] Id. pag. 501. ἐπίπονον μὲν γὰρ καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν, καὶ πεντήκοντα προστῆναι μόνον· τὸ δὲ πόλιν ἐγχειρισθῆναι τοσαύτην, καὶ δῆμον εἰς εἴκοσι ἐκτεινόμενον μυριάδας, πόσης ἀρετῆς οἴει, καὶ σοφίας ἀπόδειξιν εἶναι;

[a] *Non solùm*, inquit, *quòd tanto principatu dignus est habitus, hominem admiror; Sed etiam quòd à sanctis illis iste ipsi principatus commissus est: ac beatorum manus Apostolorum sacrum illud contigerunt caput.*

Ac postea eundem Episcopatum Ignatij aliunde prædicat; quòd tam amplæ ciuitati præpositus sit. [b] *Cùm enim laboriosum sit vel centum viris, vel etiam quinquaginta præesse: tum verò tam amplam ciuitatem sibi concreditam habere, ac populum, qui ad ducenta milia capitum peruenit, quantæ virtutis esse putas argumentum, quantaque sapientiæ?* Ac demum post Petrum ait Episcopatum, & ἀρχὴν ciuitatis illius accepisse. Ex his Chrysostomi verbis constat singularem Ignatij Episcopatum, ac *principatum*, siue *magistratum* (Vtrumque enim vox ἀρχὴ significat) fuisse. Hieronymus quoque [c] in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, *Ignatius*, ait, *Antiochenæ Ecclesiæ tertius post Petrum Apostolum Episcopus.* Hic porrò in Epistolis suis accuratam & copiosam de Episcopis istis mentionem facit: necnon de ceteris Ecclesiasticis ordinibus, Presbytero, Diacono, ac reliquis omnibus. Quinetiam cùm Romam ad suppliciumduceretur, scripsit ad Polycarpum Smyrnæ episcopum *commendans illi Antiochensem Ecclesiam.* Fuit ergo tum vnus in Ecclesia Episcopus, & à simplici distinctus Presbytero.

[c] Cap. 16.

XIV. Et quamuis Ignatij epistolæ interpolatæ sunt; nec omninò sinceræ ad nos peruenerunt, non sunt tamen ab Ignatio penitus abiudicandæ. Tum cuiuscumque sint, antiquitatis, auctoritatisque sat in illis est, ad Puritanorum, & in his Salmasij comprimendam hæresim. Huius enim de Epistolis istis tale iudicium extat, quo plus nobis quàm aut petebamus, aut illius caussæ expedit, vltrò ipse concessit: [d] *Epistolæ*, inquit, *natæ, & suppositæ videntur circa initium, aut medium secundi seculi: quo tempore primus singularis Episcopatus supra presbyteratum introductus fuit.* Ergo ineunte secundo seculo, quod per illum licet, natas illas epistolas faciamus: certè Ioanne adhuc superstite, aut ipso saltem Ignatio, prodierunt. Mortuus enim est Ioannes Traiano imperante, anno LXVIII post Passionem Domini, vt testis est [e] Hieronymus. Cœpit autem Traianus anno duodecentesimo Christi, hoc est exeunte primo, vel secundo ineunte seculo. Cuius anno circiter decimo, Christi CVIII, passus est Ignatius. Itaque cùm Epistolæ illæ, cuiusquemodi sint, tam sint vetustæ, vt fatetur Salmasius: apparet Apostolis adhuc viuentibus morem istum in Ecclesia vsu receptum esse Christianorum, vnus vt Ecclesiis singulis præesset Episcopus: non plurium in iis Episcoporum, aut Presbyterorum regimen esset, æquali iure ac potestate præditorum. Etenim sic de Episcopis, ac totius Ecclesiastici negotij gestione, & vnius administratione Præsulis epistolæ istæ loquuntur: vt appareat, eam formam non heri ac nudiustertius introductam fuisse: sed ex antiquo adhibitam, & ab ortu ipso conditæ religionis: certè ante Apostolorum temporis, ac seculi clausulam. quod indoctè negat Salmasius; cuius hæc indoles est, vt quid dicat nesciat: & quod primùm scripserit, in postremis non animaduertat.

[d] Salm. Differt. c. 4, p. 253.

[e] In lib. de Script. c. 19.

XV. Plurimum quoque ad illam singularium per ciuitates Episcoporum successionem probandam facit Ioannis locus ex libro Apocalypsis. vbi ex mandato Christi epistolæ scribuntur ad septem Ecclesiarum Angelos, id est Episcopos. Quam communem esse sententiam Interpretum dixi in Ecclesiasticis Dissertationibus. At Catharus tanquam scripserim *omnes interpretes consentire in eam interpretationem*, ita me reprehendit. Atqui *non omnes consentire* dixi: sed *vulgò Interpretes consentire.* Quod de recentioribus maximè intellexi: qui non aliter exponunt. Sed & antiquiores plerique in idem conspirant. Auctor commentarij in Epistolas Pauli, qui Ambrosio tribuitur, aut Hilario. & est vetusti Scriptoris, æqualisque Damasi Papæ, illud explicans, quod [f] Paulus ait, *debere mulierem potestatem habere supra caput propter Angelos;* hoc est *velamen;* per Angelos Episcopos intelligi scribit, *sicut docetur in Apocalypsi Ioannis.* Tum qui commentarium scripsit in Apocalypsim, sub eiusdem Ambrosij nomine, septem

[f] 1 Cor. c. 11.

Angelis, *rectores septem Ecclesiarum* interpretatur; adeóque *omnes rectores Ecclesiæ catholicæ* in numero septenario. Subscribunt & Beda, Rupertus, Richardus Victorinus, Lyranus, Hugo Cardinalis. In quibus etiam Rupertus ex Apocalypsis verbis illis sententiam quandam elicit, dignam cuius rationem habeat Catharus, & Episcopos reuereri discat. *Sicut multa,* inquit, *sacræ Scripturæ testimonia, sic & locus iste docet nos non debere præcipitare sententiam super Ecclesiarum Angelos, id est Episcopos; & super quoscumque gradus Ecclesiasticos.* Rectè igitur, ac bono sensu Angelos illos in Apocalypsi Episcopos intelligemus; quo & apud Malachiam vocabulo censentur: &, vt nonnullis placet, etiam ab Apostolo, loco illo citato prioris ad Corinthios.

XVI. CERTE Ioannes Angelos istos, ab Ecclesiis apertè discernit, dum istas sub alio schemate, nempe *candelabrorum septem* exhibet. vt benè [a] Hugo Grotius nuper obseruauit, qui hoc ipsum eruditè adstruit, Angelos ibi, Episcopos esse, non Ecclesias ipsas. Sanè qui Angelos ibidem pro Ecclesiis acceperunt, occasionem ab Veteribus illis sumpsisse videntur, qui Angelos hominum attributos custodiæ etiamnum sub incerto pendere putarunt suæ salutis exitu: ac pro eo atque officio suo functi erunt, ita præmium, aut pœnam reportaturos. De quo Origenis errore, quem & magni quidam, & Catholici Doctores expresserunt, [b] diximus alibi. Meminitque Hieronymus in Commentariis ad [c] Michæam Prophetam: vbi in Apocalypsi disertè significari Angelos ait. Quo Origenis animaduerso, reiectóque errore, ceteri sic pristinã illam Origenis interpretationem secuti sunt, vt in Angelorum persona Ecclesias illorum tutelæ creditas significari dicerent, ne beatas illas mentes in criminis inuidiam, ac salutis æternæ discrimen vocarent. Non leue itaque videri debet argumentum ad singularium Ecclesiæ præsidum fidem, quod ex illo Ioannis testimonio ducitur: nec vnius Andreæ pluris auctoritas fieri debet ab cordato, & non vano rerum æstimatore, quàm tot eruditorum, & antiquiorum illo ipso Ioannis interpretum.

[a] In Voto pro pace con. Riu. Art. 7.

[b] Lib. 1 de Angel. c. 6.

[c] ad c. 1. Mich. ver. 1.

Referantur ad eiusdem instituti probationem argumenta itidem alia ex historiis, ac veterum deprompta monimentis. Vt sunt Apostolorum Canones; quos antiquissimos esse nemo non agnoscit. Clementis etiam Constitutiones, & alia, quæ in primo libro Dissertationum aduersus Trapezitam adduximus. Atqui qualescumque tandem auctores isti sunt, eiurare istos Catharo non licet. Nam ex illis maximam Circensis pompæ suæ partem instruit, ac totus ex Apocryphis Clementis, aliorúmque pendet; quod ei illic obiecimus: & in nouissima Dissertatione perinde hunc instituisse postea monstrabimus. Quippe præcipuum robur opinionis nouæ in incertorum, dubiæque fidei Scriptorum, ac multo, quàm superiores isti sunt, recentiorum testimonio & auctoritate statuit: quod, vt dixi, postea declarabitur.

Colligitur ex antecedentium doctrina capitum, distinctos esse ordines duos, Episcopatum, & Presbyteratum diuina, & Apostolica traditione. Et agitur de diuina traditione, cuiusmodi ea sit. Commemorantur huius aliquot exempla. Sacramentorum institutionem diuini esse iuris; & inter hæc Ordinationem; maximè ex Augustino probatur. Nulli vnquam Presbytero licuisse Sacramentum Ordinis conferre. Sed nec posse. quid vox δυνατικῶς significet: déque ea inscitia Salmasij.

Capvt III.

I. Omni superiorum disputatione capitum actum illud est, vt hanc esse sciremus Apostolicam traditionem; adeóque Christi ex voluntate, præscriptóque manantem, vti penes singulos pastores & episcopos summa esset in vnaquaque Ecclesia iuris ac potestatis; & inter hos ac simplices presbyteros discrimen esset ex eâdem & diuinâ, & Apostolica auctoritate descendens. Huius argumentationis informanda nunc, & pressiùs enucleanda ratio: quod ex antecedentibus perfacile nobis erit; dummodo vnum illud animo retineatur discernendæ Apostolicæ traditionis κριτήριον ex [a] Augustino allatum; *Id auctoritate Apostolica traditum rectissimè credi, quod vniuersa tenet Ecclesia, nec concilijs institutum, sed semper retentum est.* Huiusmodi enim est ritus ille, de quo agimus, vt singulis ecclesiis vnus præficiatur episcopus, idémque sit à presbytero simplici distinctus. Si quidem cùm hanc regulam præscriberet Augustinus, vniuersa illud Ecclesia tenebat, ac tribus iam antè seculis tenere cœperat: vt Salmasius cum Puritanis fatetur. Vt autem ex nostra disputatione constat, etiam primo id seculo, & sub Apostolis vsitatum erat. Neque porro Concilium vllum proferre possunt, in quo illud primùm constitutum fuerit. Quare inter Apostolicas traditiones ex Augustini definitione censebitur.

[a] Lib. 4 de Bapt. con. Don. c. 26.

Atque vt in primo capite animaduertimus, etsi proximo post Christi mortem tempore paullo aliter vsurpatum sit; ac plures in Ecclesiis sub presbyteri vocabulo ordinati sint episcopi: nihil hoc tamen traditioni illi nostræ derogare potest, quo minus Apostolica iudicetur. Quemadmodum neque Baptismi forma, quâ Ecclesia modò omnis vtitur, ideo non ex Apostolica auctoritate proficiscitur, quòd in solo Christi nomine aliquando baptismus processerit. neque reliqua instituta, quæ Apostolicæ traditioni Basilius, & Augustinus, ceterique Patres vindicant, eo minus ab Apostolis deriuata esse creduntur, quòd non vbique initio, nec ab omnibus admissa sunt. Satis enim illud est, quòd à plerisque primùm obseruata fuerint: tum procedente tempore, communem ad vsum Christianæ totius Ecclesiæ peruaserint: cùm & illud accedit, nullo vt in Concilio primitus ita esse constitutum appareat.

II. Qvòd si vllus est in Ecclesia ritus, aut vllum agendi sentiendíque præscriptum, in quod Apostolicæ traditionis Augustiniana illa formula congruat, tale profectò istud est ipsum, quo de hic à nobis agitur. Nam ex quo Christianum in populum introductum est, vti singulis Ecclesiis singuli attribuerentur Episcopi, & à simplicibus Presbyteris distincti haberentur, sine vlla deinceps varietate, summâque constantia seruatum est: nec ad pristinum illum qualemcumque, & quamlibet vsitatum initiò morem ampliùs redierunt. Ex quo vincimus, alterum hunc vsum plurium in vna Ecclesia creandorum episcoporũ, traditionis, hoc est legis, & instituti Apostolici non fuisse, quia non semper est retentus. Retineretur autem proculdubio, si ita deinceps

faciendum esse, auctores fuissent Apostoli, itáque tradidissent: immò si non CAPVT III.
contrario modo, id est eo, qui deinceps obtinuit, & qui ad hodiernum vsque tempus perseuerat, instituissent fieri.

Etenim si ex Apostolica traditione, vnus idémque est ordo presbyteratus cum Episcopatu: cur tot seculis, quot à primo hucusque transacta sunt, perpetuò distinctus, ac diuisus est? Cur non antiquum illum, & Apostolicum, eóque præstantiorem ritum Christiana repetiit Ecclesia? Cur non plures, vt olim, Episcopi, iidémque Presbyteri, pari iure, & potestate in Ecclesiis deinceps ordinati fuerunt? Cur ad vnum, singularémque præsidem tam constanter ac seuerè cura est illarum, administratióque redacta? Cur denique soli qui nunc vocantur Episcopi Episcopos, ac Presbyteros simplices semper ordinarunt consecrarúntque: non idem & Presbyteri fecerunt, possúntve facere?

III. SENSIM ad id nos disputatio ista perduxit, quod capitis initio probandum sumpseram: non solùm Apostolica traditione, hoc est humana auctoritate, diuersos ambos illos esse ordines: sed etiam diuina, & ab Christo ipso constituta. Quod Synodus Tridentina canone illo sexto Sessionis XXIII decreuit, in quo statuit, *In Ecclesia Catholica esse hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris.* Hoc vt verè meritóque sanxisse Synodum constet: ago definiatur imprimis, cuiusmodi sit hoc, quod iure ac traditione diuina institutum habetur: quæque sint ad hoc discernendum notæ propriæ. Non enim in Scripturis expresè omnia continentur, quæ pro diuinis traditionibus admittunt etiam aduersarij, & ad salutem necessariis. Baptismus ecce paruulorum, sine quo sempiterna morte perire, & quo percepto vitam, ac cæleste regnũ assequi creduntur; non humanæ, sed diuinæ auctoritatis est traditio, vt ex Augustino suprà demonstrauimus: quæ tamen nulla in Scriptura concipitur. Aquam item ad Sacramentum esse baptismi necessariam, si Caluinum, Bucerum, & illius sectæ compluresaudimus, ex Scriptura non liquet. Qui enim disertus ad eam sententiam videtur
a Ioan. 3, 5. in Ioannis Euangelio locus, [a] *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, non potest introire in regnum Dei:* vel de Sacramento ipso baptismi nullo modo intelligendus est, sed de interiori, ac spiritali renouatione: vt ambo illi sentiunt, quos nominaui, hæresis antesignani: vel, vt Bezæ placet, peræquè probabiliter aliorsum trahi, quàm ad Sacramentũ potest. Itaque apud illos inter ἀγράφοις ista censeri debet; & vtique diuinas, tantæ rei, támque necessariæ traditio.

IV. QVAPROPTER si est aliqua, vt esse debet, diuinæ ab humana discernendæ traditionis regula, huiusmodi sit opinor, vt hoc diuini iuris putetur, quod perpetuò seruare necesse est: nec immutare licet Ecclesiæ. qualia sunt illa,
b Sess. 7 can. 1. quæ ad Sacramentorum substantiam, vt vocant, attinent. Vnde [b] Tridentini Patres statuerunt, *Sacramenta nouæ legis omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta.* Et Augustinus libro tertio de Doctrina Christiana, capite nono, Sacramenta nouæ legis *ipsum Dominum, & Apostolicam tradidisse disciplinam* asserit. Et [c] in libro de vera religione *ab ipsa Dei sapientia homine assumpto, pauca Sacramenta saluberrimè constituta* esse dicit. quod & in epistola CXVIII sub initium docet. Ac si quis Sacramentorum naturam, definitionémque spectet, tam quæ ab Catholicis, quàm quæ ab hæreticorum magistris traditur, intelliget, nullum sine diuina ordinatione Sacramentum esse legis nouæ. quoniam cum externo illo signo, quod Sacramentum dicitur, coniuncta debet esse gratiæ promissio; cuius certam fidem facere humana auctoritas non potest: neque pro arbitrio, ac quibus volet cæremoniis eam alligare, ac velut obsignare. quod vnius est Christi. De quo aliàs plura, si Dominus concesserit. Nunc illud sumimus, quæcumque ad Sacramentorum substantiam pertinent, diuino iure, ac traditione constare, siue scripto ea comprehensa sit; siue absque scripto à maioribus accepta.

c Cap. 17.

V. EST autem inter nouæ legis Sacramenta ritus ille numerandus, quem Græci χειροτονίαν, Latini *ordinationem*, vel *ordinem* vocant. Quod quidem non tacita solùm, & ἀγράφῳ traditione, sed perscripta insuper auctoritate constat. Fit enim in Scripturis mentio χειροτονίας, siue impositionis

manuum ad ordinandos Ecclesiæ ministros: cui, tanquam effectum, cælestis gratia subiungitur. Vt in [a] posteriori ad Timotheum: *Propter quam causam admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, qua est in te per impositionem manuum mearum.* Et [b] in prima epistola: *Noli negligere gratiam, qua in te est, qua data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij.* Nec ignorare licet iis, qui in veterum lectione tam Conciliorum, quàm Patrum aliquid operæ collocarunt, persuasum hoc illis fuisse, tum ordinatione, & impositione manuum cælestem euocari gratiam; tum vnum hoc esse de legis nouæ Sacramentis. Quod suo à nobis loco pleniùs explicabitur. Nunc Augustino ferè vno contenti erimus: qui hoc aduersus Donatistas, & aliis in libris sæpè demonstrat. necnon illud, quod ad negotium nostrum summè pertinet; hoc Sacramentum, quando semel collatum est, repeti non debere: ac siue quis in Ecclesia catholica ordinatus ad hæreticos desciscat, indéque ad catholicam redeat; siue ab hæreticis episcopis ordinatus ex hæretico fiat catholicus: non ordinandum esse denuò. In libro de bono coniugali, capite XXIV: *Si fiat*, inquit, *ordinatio cleri ad plebem congregandam, etiam si plebis congregatio non subsequatur, manet tamen in illis ordinatis Sacramentum Ordinationis: & si aliqua culpa quisquam ab officio remoueatur, Sacramento Domini semel imposito non carebit, quamuis ad iudicium permanente.* Et in secundo libro contra epistolam Parmeniani, capite XIII, Sacramentum Ordinis cum baptismo comparat. *Vtrumque*, ait, *Sacramentum est, & quadam consecratione vtrumque homini datur: illud cùm baptizatur, istud cùm ordinatur. Ideóque in catholica vtrumque non licet iterari. Nam si quando ex ipsa parte* (nempe Donati) *venientes etiam Præpositi pro bono pacis, correcto schismatis errore, suscepti sunt: & si visum est opus esse, vt eadem officia gererent quæ gerebant, non sunt rursum ordinandi: sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra.* Idem docet & in primo libro de baptismo contra Donatistas, capite primo. Accedat etiam Augustino comes Ambrosius: qui de Episcopali ordinatione nominatim docet, per eam gratiam diuinitus esse tributam. [c] *Quis dat, frater*, inquit, *Episcopalem gratiam? Deus; an homo? Respondes sine dubio, Deus. Sed tamen per hominem dat Deus. Homo imponit manum: Deus largitur gratiam. Sacerdos imponit supplicem dexteram: & Deus benedicit potenti dextera. Episcopus initiat ordinem: & Deus tribuit dignitatem.*

a 1. Timoth. 1, 6.
b 1. Timoth. 4, 14.
c Ambros. lib. de Sacer. dig. c. 5.

VI. Ex his verò certissimum argumentum efficitur, non minus ordinationis Sacramentum, quàm baptismi, diuini iuris ac traditionis esse diuinæ, non Apostolicæ tantùm, id est humanæ. Non enim per se, ac sine Dei præcepto, possunt homines ritum aliquem instituere, qui gratiam & spiritualem quampiam qualitatem, & effectum in animum traiiciat: cuiusmodi legis nouæ Sacramenta conferunt. Neque si humani duntaxat instituti cæremonia hæc esset, atque ex hominum penderet arbitrio, nefas duceretur eandem iterare sæpiùs: aut qui id faciendum putarent, hæretici iudicarentur. Sed nec rata hæreticorum haberetur ordinatio: quin iteranda potiùs censeretur; si ex sola Ecclesiæ Catholicæ auctoritate venisset. Non enim pro potestate facere illa potest, vt à quocumque, & cuiusquemodi homini traditum Sacramentum, nihilominus validum sit, & quod vult in eius anima perficiat.

VII. Hoc velut iacto fundamento, manifestum iam erit illud, cuius gratia notata ista sunt: Episcopatum & Presbyteratum, ex voluntate Christi, ac diuino iure, distinctos esse ordines; non vt Messalianus Trapezita censet, vnum & eundem. Cùm enim Ordines ecclesiastici nonnisi ex institutione Christi manauerint, nec humanæ potestatis iurisdictionisque sint, non potuit ab Ecclesia natura illorum & essentia mutari: aut in ea quidquam innouari. sed quod diuinitus traditum est, id immotum esse debet, ac perpetuum. Sic enim Augustinus epistola CXVIII, docet etsi Christus post cœnam Sacramentum corporis sui, & sanguinis instituerit; non id tamen eâdem hora celebrari iussisse. *Nam si hoc ille monuisset, vt post cibos alios semper acciperetur, credo quòd eum morem nemo variasset.* Ac quemadmodum sacrorum ordinum augere numerum, hoc est ad tres illos hierarchicos, quos antiqua Concilia, & ea secutum nouissimè Tridentinum nominat, *Episcopum, Presbyterum, &*

ministrum; nouum quempiam nefas est addere: sic ex illis vnum decerpere; CAPVT III.
& hierarchiam mutilare non licet. ac neque ex duobus vnum facere, neque duos ex vno.

VIII. QVAMOBREM si diuinitus Ecclesiæ vnus est ordo traditus, si nulla, præterquam appellationis, in eo diuersitas fuit; non eum potuit Ecclesia distrahere in duos ac discerpere; neque quod illi insitum est iure diuino, ac velut αὐτοτελές, eripere. Presbyteratus, vt Catharis, & eorum vni Salmasio videtur, ex diuina sanctione, idem atque Episcopatus est. huius porrò illud est proprium, vt χειροτονίᾳ, hoc est *impositione manus* Presbyteros consecrare possit; *qui Christi corpus sacro ore conficiant*: vt scribit [a] Hieronymus. Quidni ergo tales etiam, si velit, ordinare, hoc est presbyteros presbyter consecrare poterit? Atque vt Episcopus, quamuis eiectus ab Ecclesia, & omni communione sacrorum, atque ordinandi adeò iure ac potestate spoliatus, si cui manus contra fas imposuerit, eum Presbyterum facit: nec iste, si ad Catholicam redeat, ordinatur iterum: sed ratum id habetur, quod contra leges, & extra Ecclesiam accepit: eiúsque non alia reddi caussa potest, nisi illa, quam dixi; quòd diuino iure tributa sit Episcopis ordinandi Presbyteri potestas: perinde vt huic Dominici conficiendi corporis: quæ potestas vtraque nullis obliterari criminibus, nec humano arbitrio possit auferri. Sic Presbyter, quatenus idem est atque Episcopus, vel iniussu maiorum, quos libitum erit faciet Episcopos; & quoscumque fecerit, veri habebuntur Episcopi, ac Presbyteri: quibus sine sacrilegio manus nemo rursus imponat. Hoc ex illa Catharorum doctrina, si est vera, consequens esse debet. Atqui falsum istud est, & ab Ecclesiæ vsu ac moribus alienum & absonum; non hodiernæ tantùm, sed etiam antiquæ. Nam vtraque in Presbytero simplici potestatem nouit esse nullam ordinandi, ac per impositionem manuum Presbyteros, vel Episcopos creandi. Vtraque solis hoc Episcopis intelligit esse concessum: ac non modò illicitam & flagitiosam ordinationem illam esse, quæ à Presbytero facta est: sed etiam irritam, ac nullam.

[a] Ep. 1. col. 5.

IX. VNVS est Aneyranus canon XIII, quo eiusmodi aliquid vsurpasse Presbyteros videri possit: cùm id ne fiat interdictum ibi fuerit, nisi Episcopi concessu. Sed de eo Canone pleniùs agetur postea. Nunc illic hæreo: hoc sum contentus vno: antiquissimis, eruditissimísque Patribus, quorum summa in Ecclesiæ, fideique rebus ac controuersiis auctoritas esse debet, visum esse, solis ab Episcopis Episcopos ac Presbyteros ordinari posse; à Presbyteris neutiquam posse. Non posse verò propterea, quòd iure, ac faciendi potestate isti careant, qui nonnisi Presbyteri sunt; soli autem habeant, qui Episcopi simul, & Presbyteri sunt.

[b] Epiphanius in Hæresi Aërij, magni cuiusdam nebulonis, quem Cathari & Salmasij auctorem sibi ac patriarcham inscribunt; Episcopi ab Presbytero discrimen in eo ponit, *quòd Episcopus ordo vim gignendorum patrum habeat: nam patres Ecclesia generat. At presbyteratus, cùm patres generare nequeat, per regenerationis lauacrum filios gignit Ecclesiæ: non patres, aut doctores. Et verò qui tandem Presbyterum constituat, qui ad ordinandum impositionem manuum non habeat?* Negat Epiphanius Presbyterum posse ordinare Presbyteros; quia vi & potestate caret. Id enim vox γεννητικὴ significat: quæ est δυνατική, hoc est *potentialis*. tum apertè τάξιν illam ait esse μὴ δυναμένην, hoc est *carentem potestate* procreandorum patrum; qui sunt Presbyteri. quia non habent χειροθεσίαν, id est *manuum impositionem*, quæ sola potestatem istam tribuit.

[b] Epiph. Hær. 75, N. 4. ὁ μὲν γὰρ πατέρων ἐστὶ γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ· ὁ δὲ πατέρας μὴ δυνάμενος γεννᾶν, διὰ τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ μὴν πατέρας, ἢ διδασκάλους. καὶ πῶς οἷόν τε ἦν τὸν πρεσβύτερον καθιστᾶν, μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν.

X. IDEM Chrysostomus, Græcique ceteri testantur: quos [c] in Dissertatione citauimus. Siquidem Presbyteros eâdem cum Episcopis appellatione censeri apud Apostolum putant hac vna de caussa, [d] *quòd Presbyteri Episcopos non ordinant*. Paulus verò Timotheum per impositionem manuum presbyterij scribit episcopum esse factum. Atque hoc ipsum Hieronymi quoque testimonio [e] probauimus: qui presbyteros indicat ordinandi potestate caruisse, cùm ita scribit, *Quid enim facit excepta ordinatione episcopus, quod presbyter non faciat?* Nam illud *faciat* δυνατικῶς accipiendum esse ibi

[c] Lib. 1, cap. 1, & seq.

[d] Chrys. Hom. 13. in 1 ad Timot. ad cap. 4. 14. οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι τὸν ἐπίσκοπον ἐχειροτόνουν.

[e] Lib. 1 Dissert. cap. 5.

Caput V. demonstrauimus, vt idem sit ac *quod non possit facere*. Itaque omnia quæ ab Episcopo fiunt, Presbyter facere potest, auctore Hieronymo: ordinationem facere non potest. Sic autem & δυνητικῶς verbum illud est conceptum; & in Presbytero potestatem ordinandi esse nullam docuit Hieronymus; quomodo vtrumque Chrysostomus Homilia prima in epistolam ad Philippenses complexus est iis verbis, quibus eâdem, quam proximè antè posui, ratione colligit, presbyteros à Paulo pro episcopis vsurpari. [a] *Non enim*, ait, *presbyteri episcopum ordinassent*. Nempe de eo loquitur, quod ad Timotheum scribens dicit Apostolus; illam gratiam accepisse per impositionem manuum presbyterij: de quo suprà mentionem fecimus. οὐκ ἂν ἐχειροτόνησαν, ait; hoc est *non possent ordinare*. Etenim particula ἂν solet à Græcis accipi δυνητικῶς, vt in calce libri quarti Grammaticæ loquitur Gaza. Et Georgius Lecapenus in libro de Syntaxi, ὅ, τε ἂν, inquit, δυνητικὸς καλούμενος, hoc est, *particula* ἂν, quæ potentialis vocatur. Vbi & appellationis caussam reddit sic: [b] *Potentialis autem ideò vocatur, quoniam constructio eius transfertur in hoc, quod est posse. velut dicerem quidem, pro eo, quod est possem dicere: scriberem pro eo quod est possem scribere.* Hæc nos olim tirones in Scholis Grammaticis didicimus. in quibus tamen peregrinatur Grammaticorum columen Catharus Salmasius: vt hoc etiam pro magno errato nobis obiecerit: &, [c] *An* δυνητικῶς *Græcum sit*, inquit, *videat Grammaticus*. Quid magni in istis litteris expectes homine ab illo, qui τὸ δυνητικῶς Græcum an sit adhuc nesciat? Atqui præter Græcos istos duos, Græcanicæ linguæ peritissimi totidem, Budæus in Commentariis, & in Thesauro Stephanus eam vocem vsurpant. Puderet in vulgaribus istis vel obiter insistere, si ea talibus ingeniis, quibus cum conflictamur, ita vt sunt, trita essent, & vulgaria.

[a] Chrys. pag. 5. οὐκ ἂν γὰρ πρεσβύτεροι ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησαν.

[b] Lecapen. δυνητικὸς δὲ λέγεται, ἐπειδὴ ἡ σύνταξις εἰς τὸ δύνασθαι μεταφέρεται· οἷον ἔλεγον ἂν, ἀντὶ τοῦ ἠδυνάμην λέγειν· ἔγραψα ἂν, ἀντὶ τοῦ, ἠδυνάμην γράψαι.

[c] Salm. Differt. cap. 5. p. 190.

XI. Sed eò reuertor. Cùm igitur ordinandi potestas ex diuina institutione manarit, iurisque sit diuini, non ecclesiastici, &, vt vocant, *positiui*: manifestum est nec ab homine dari, nec ab eodem auferri potuisse. Vsus quidem illius & exercitium supprimi, interdicique potest; vt sine grandi scelere aliquid attingere proprium ordinis nequeat. Vt cùm ab sacro ministerio suspenditur, aut excommunicatur quispiam. Sed si nihilominus perseueret ea quæ sunt Ordinis ac potestatis exequi suæ, (quæ quidem aliunde non pendent: vt est iurisdictio ad quædam sacerdotij præstanda munera necessaria) quanquam impiè ac nefariè fecerit, ratum tamen erit quidquid ab eo gestum sit: vt de baptismo, & ordinatione ab hæreticis vel excommunicatis accepta suprà demonstrauimus. Quocirca si presbytero, quà presbyter est, non vt episcopus est, conuenit ordinare presbyteros aut episcopos; nec aliunde, quàm à Deo, deriuari ius illud potuerit: nulla humana, id est ecclesiastica auctoritas efficere potest, quin reipsa, si velit, episcopos & presbyteros ordinet: quemadmodum & Dominicum corpus consecrare potest, inuitis ac repugnantibus legibus, hæreticus, aut ab gradu suo, vel Ecclesia segregatus presbyter. Atqui infandum, inauditúmque est Christianis auribus, presbyterum simplicem, ordinare Episcopum, immò etiam presbyterum posse: aut si id sacrilegè tentarit, pro Episcopo vel presbytero hunc haberi, qui ab illo impositionem manuum acceperit. Quod inuictum argumentum caussæ est catholicæ, dogmatisque, cui contra Catharos modò patrocinamur: vt ex eo constet, non eundem ordinem ex instituto esse Christi, Episcopatum, & Presbyteratum. De quo quæ Salmasij in nugacissima Dissertatione sit opinio, pleniùs deinceps exponendum videtur, & illius falsa absurdáque decreta in lucem proferenda. quod in capitibus sequentibus faciam.

Quatenus in vnam, eandémque personam ordines duo Episcopatus, & Presbyteratus concurrerint, nihilominus ex se distingui. Quid sit ratione, & subiecto differre. Cathari Trapezitæ inscitia: qui ista capere non potuit. Eiusdem inepta calumnia.

Capvt IV.

I. QVæ vt ab Aërianis olim, sic à Catharis, & Caluinianis afferuntur hodie Scripturæ loca, quibus vnus & idem esse cum Episcopatu Presbyteratus asseri videtur: ea sunt à nobis exposita primo in libro Dissertationum Ecclesiasticarum. Vbi eò res demum disputando perducta est, eosdem vt initiò Episcopos, ac Presbyteros factos esse constaret, hoc est in eandem personam concurrisse ambos illos gradus & ordines: sed diuersos nihilominus habitos esse; ac tum superstitibus Apostolis ipsis, quibusdam in Ecclesiis; tum vbique, post eorum obitum, personis etiam fuisse distractos. Quam conciliandi rationem nec abhorrentem ab sacris litteris; & antiquis consentaneam Patribus, ac Conciliis; & Ecclesiæ Catholicæ vsui, ac dogmati congruentem, Catharo Salmasio non probamus. [a] Salm. Dissert. cap. 5. p. 190. Neque hoc valdè miramur: aut verò curandum ducimus. Quid enim rectum placere homini isti potest, quem vel amicissimi, & eruditionis eius calidissimi fautores nunquam sine iudicij exceptione laudare solent? Ego verò communem etiam plerumque sensum illius in scriptis requiro: maximè autem in illa Dissertatione de Episcopis ac Presbyteris; quam contra me nouissimè in lucem edidit. Quæ nihil præter tumultuariam & inconditam habet congeriem, nulla methodo atque ordine digestam: dum idem sæpiùs reuocat, ac versat, & ad satietatem vsque lectoris, ac fastidium inculcat.

Inter has inanes ac morosas repetitiones ingens, pro argumenti & quæstionis modulo, libri moles exaggerata est: quam paucis Dissertationum nostrarum paginis reposuit. Sic enim par erat Vsuræ patronum ac laudatorem facere; vt in respondendo proprium aliquod illius specimen daret. Vnica porrò inexhaustæ loquacitatis huius caussa illi fuit ea, quam dixi, communis iudicij, ac sensus inopia: quòd rem nonnec valde difficilem, & in vulgari vsu doctrinæ positam capere nondum potuit: quod *idem* dicimus, non vno vsurpari modo, sed aliud esse τῷ ὑποκειμένῳ idem: aliud τῷ λόγῳ. De quo nihil hic dicerem, quoniam vsitata res est, & in primis Dialecticæ rudimentis traditur. Sed cogit eius, qui cum negotium mihi est, infantia paullulum ad elementa ista regredi: maximè cùm magnam partem Dissertationis isti pepererit differentiæ illius inscitia.

II. Vt igitur plebeium quamuis ad captum sermonem nostrum comparem, vtar exemplo facili, atque in conspectu ipso posito, quo res tota declaretur. Episcopatus sic idem est cum Presbyteratu, quomodo rationalis anima idem est cum sentiente, ac vegetante. Nam hæ tres animæ sunt, & inuicem distinctæ; sed τῷ λόγῳ, non τῷ ὑποκειμένῳ. hoc est *ratione, non subiecto*. Etenim natura, & essentia ac definitione; tum etiam actione differunt. tametsi in vna, eadémque forma hominis, omnes: duæ in brutis insunt: neque *subiecto* separantur. Ac rationalis quidem nunquam à duabus aliis separata consistit: vt nec à vegetante sensibilis. sola vegetans sine duabus reliquis, in stirpibus & humo satis cernitur. Animas cùm dico tres, non sic accipi volo, tanquam formæ sint tres, quæ velut partes totidem in homine coalescant: ex iísque duæ sint in brutis. Vna quippe, ac simplex in homine forma est. Sed ἐπινοίᾳ, vt Græci Patres loqui consueuerunt, quod idem est ac λόγῳ, sunt ista distincta. Eodem modo in Episcopo, tanquam summo hierarcha, vt ait Dionysius, potestate, & eminentia quadam virtutis, inferiores omnes continentur ordines, Presbyteratus, Diaconatus, & ceteri. In Presbytero,

 Diaconatus vnà cum reliquis: itáque deinceps minores in maioribus. Sed ex eo diuersos illos esse cognoscimus, quòd inferiores seorsim & à maioribus diuulsi reperiuntur. Sanè hæc vulgaria sunt: & nemo adeò est hebes, cuius ista captum superent. Et tamen acutus Criticus nunquam intelligere hoc potuit, nec in animum suum demittere, Episcopatum à Presbyteratu distinctum esse ordinem: eo quòd in vnam, eandémque personam, hoc est τὸ ὑποκείμενον idem, ambos illos conuenire cerneret.

III. Hinc stulta illa querela tum initio libri, tum deinceps repetita sæpiùs, cum puerili insultatione, ac conuicio: quòd cùm Scriptura, nobis assentientibus, sæpe eosdem fuisse Episcopos, & Presbyteros doceat: multique hoc idem Patrum probent: tamen non eosdem fuisse putemus Episcopos, & Presbyteros. In quo subdolus Trapezita sententiam nostram adulterare est ausus, & inserta particula, falsum quiddam nobis affingere: contra quod tota in Dissertatione contendit, *in incertum pugnans, & quasi aërem verberans*. Vide enim hominis astutiam. [a] Sic iste ratiocinari me dicit: *Scriptura sacra docet multis locis, eosdem fuisse Episcopos & Presbyteros. Multi Patrum, & inter eos Hieronymus, hoc probant. Ergo non iidem ij fuere Episcopi, & Presbyteri.* Hoc portentum argumentationis non disertè quidem alicubi struxisse me, quantum arbitror, intelligit: nisi apertè mentiri velit. Verumtamen meis ex dictis confici probat: quorum alterum est pagina 14, alterum 47 libri primi Dissertationum mearum. Priore in loco scripsi: *Presbyteros nonnunquam Episcopos veros dictos esse, & in eâdem ciuitate plures extitisse.* In posteriore, *magnum ab antiquis vsque Ecclesiæ temporibus discrimen intercessisse Episcopos inter & Presbyteros: nec indoctius quidquam absurdiúsque ista esse fabula, quam cum veteribus illis & hodiernis hæreseon architectis Trapezitici operis scriptor est amplexus: eosdem olim cùm appellatione ipsa, tum re, atque ordine Presbyteros & Episcopos fuisse.* Hæc nactus ille mirificas tragœdias excitauit: & in me contumelias, ac maledicta coniecit homine indigna polito, & auctore suo digna: qui ad Trapeziticam & fenebrem artem, illam insuper adiecit obtrectandi, & conuiciandi: in qua singularem exercitatione assidua sibi peritiam comparauit. Sed vt hæc impunè per me habeat (Nec enim irasci eo illi nomine debeo, quòd me cum orthodoxa Ecclesia, cum Romanis Pontificibus, cum piis & Catholicis omnibus ad eandem designauit odij acerbitatem & inuidiæ) de re ipsa disputabo: & imperitum pariter, atque impudentem calumniatorem in eo ipso, in quo tam atrociter in me est inuectus, rebus illum addicam certissimis.

[a] Salm. Dissert. p. 5 & 6.

IV. Nam quid isto fieri potest absurdius, qui ex duabus illis, quas attulit, sententiis nostris, quas secum repugnantes, & contrarias esse credidit, non animaduertit quemadmodum vsurpata prior à nobis esset: sed temerè quod nesciebat, iniustéque reprehendit? Etenim in capite illo primo varias Interpretum Pauli sententias enumerare, ac perpendere singulas institueram: & quid è singulis consequens esset summatim colligere. Hoc cùm in Chrysostomi, Oecumenij, ac Theophylacti interpretatione facerem, propositis quibusdam, quæ illis aduersari videbantur, Actorum, & Apostoli locis, ex his sic aduersus eosdem conclusi: *Igitur Presbyteri nonnunquam Episcopi veri dicti sunt: & in eâdem ciuitate plures extiterunt.* Hæc vox, *igitur*, non quid mea ratione ac iudicio constitutum sit, sed quid ex illis, quæ percensueram, locis Apostoli sequi videbatur ostendit. Nondum enim quid ego sentirem explicaueram. quod in sequenti feci capite: vbi quæstionem propositam demum ita dissolui: sub ipsa Christianismi primordia, in quibusdam ciuitatibus plures fuisse, qui Episcopi pariter erant, & Presbyteri. Quod tamen perbreui tempore, nec vbique receptum fuisse, firmissimis argumentis, & inuictis probaui: maximè ex Episcoporum singularium successione: quam in plerisque vrbibus iam tum ab Apostolis extitisse, antiquissimi auctores referunt. Huic autem assertioni, quam ibi, vnde ille sumpsit quod calumniaretur, nondum obfirmaueram; non est contraria altera, quam ex tertio capite subiecit: in quo falsos esse dixi, qui eosdem olim fuisse dicebant Episcopos, & Presbyteros. Quam meam sententiam priori, vt puta-

bat, contrariam ita concepit, vt malitiosè voculam insereret, ex qua con- CAPVT IV.
flictus ille sequeretur. Sic enim dixisse me ait: *Ergo non iidem ij fuere Episcopi & Presbyteri.* Quos ita designat, *ij Episcopi & Presbyteri;* sunt quos ex Scripturis eosdem fuisse colligebam: hoc est personas easdem, in quas eum Presbyteratu collatus erat Episcopatus. Hos ergo eosdem Episcopos & Presbyteros dixi fuisse: nec alibi negaui, cùm scripsi; falli eos, qui eosdem Presbyteros & Episcopos olim fuisse dicebant. Non dixi *eos* Presbyteros, & Episcopos, hoc est quos anteà commemoraueram ex Actis, & Epistolis Pauli: qui Mileti, & Ephesi, & iis in locis erant; qui ibi nominantur. Ita enim contraria dixissem. Verùm vniuersè Presbyteros & Episcopos docui non eosdem olim extitisse. hoc est Presbyteratum & Episcopatum. Quem sensum mea præ se verba perspicuè ferunt: *Non eosdem olim cùm appellatione ipsa, tum re atque ordine Presbyteros & Episcopos fuisse.* Quod aduersus Catharos & Trapezitas dixeram: qui vnum tantummodo Ordinem esse volunt, & ab initio fuisse. Ego verò Ordines semper duos fuisse pugnabam, ratione ac natura distinctos: etsi interdum τῷ ὑποκειμένῳ minimè differrent, quòd in vno & eodem homine conuenirent.

V. SIC enim ea res habet, ac si vno in loco dicerem, genus quoddam animantis esse rationale, sensibile, ac vegetans. Alibi verò: Errare eos qui dicerent, vnam & eandem appellatione, ac re, naturáque esse animam rationalem, sensibilem, ac vegetantem. Num qui ambo ista diceret, sibimet aduersaretur? Non, opinor, alio, præterquam Salmasio, iudice. Eodem planè modo, cùm Apostolorum ætate fassus sim eosdem alicubi simul & Presbyteros & Episcopos plures fuisse: hoc est ordines duos in idem caput collatos: nihilominus ipsos per sese dixi ordines fuisse diuersos. Quemadmodum etsi certis in locis ac populis iidem olim reges & Sacerdotes fuerunt, vt Melchisedech: vt ille apud [a] Poëtam,

[a] Æn. 3.

Rex Anius, rex idem hominum, Phœbíque sacerdos,

verè tamen vsurpari istud potest, regnum à Sacerdotio esse diuersum. siue pro *abstractis*, vt vocant, *concreta* sumas; regem à Sacerdote differre. Satis enim est, vt illud verè dici possit, quòd apud alios populos alij essent Sacerdotes, alij reges. Ex quo rectè concluditur, ibi etiam, vbi Sacerdos idem erat atque rex, Sacerdotium ab regno, λόγῳ, & ἐπινοίᾳ id est *ratione*, distinctum fuisse; etsi τῷ ὑποκειμένῳ idem essent. Quemadmodum licet Coriscus idem musicus sit, & pictor, verum est musicam in eo ab pictura τῷ λόγῳ discrepare: nec eandem artem esse, sed duas. Id quod etiam efferri sic solet. In Corisco musicum à pictore differre τῷ λόγῳ, non τῷ ὑποκειμένῳ. Hæc si eiusmodi sunt, vt vel à plebeiis ingeniis capiantur: quid hoc capite durius, cuius in cerebrum peruadere hactenus ista non potuerunt: Presbyterum ab Episcopo, id est Presbyteratum ab Episcopatu diuersum ordinem extitisse? quamuis in eundem hominem ambo aliquando conuenerint?

[b] Salm. p. 7.

VI. FRIVOLVM itaque est effugium illud; [b] cuius pueriliter admones: dicendum esse mihi, *discrimen istud ab antiquis Ecclesiæ temporibus intercessisse, non à primis, nec Apostolicis.* Nihil hoc opus. Nam & primis, atque Apostolicis temporibus ambos illos assero distinctos fuisse: sed λόγῳ in iis, qui vtrumque simul habebant. ὑποκειμένῳ verò, tum vbique insequenti tempore: tum etiam Apostolorum ætate iis in vrbibus, in quibus singulorum successiones Præsulum fuisse memorantur, ab Apostolicis viris litteris traditæ. Quo ex argumento singularium Episcoporum saltem consequenti ætate præpositorum Ecclesiis; de quo nobiscum Salmasius conuenit: intelligere potuit, falsò se dixisse, quod & in fœnea illa Dissertatione toties oggerit, vnum & eundem ordinem esse Presbyteratum & Episcopatum ex instituto Christi, & Apostolorum. Quod in superioribus capitibus iam manifestè conuictum, pleniùs subinde confutabitur.

Hoc ergo est ipsum, quod qui defenderent, indoctos, absurdósque esse dixi, eosdem olim fuisse Presbyteros, & Episcopos tum appellatione, tum re, hoc est natura, proprietate, essentia, functione: quod est λόγῳ, vel τῷ τί ἦν εἶναι, quamuis τῷ ὑποκειμένῳ iidem essent vtrumque. Porrò quæstionis à me pro-

CAPVT IV. positæ difficultas in eo sita erat, quòd cùm inter Catholicos constaret, diuersos esse Ordines diuino ex instituto: vt suprà demonstraui; tamen in Scripturis promiscuè accipi nomina illa viderentur. Cui quidem hæc à nobis est adhibita conciliatio, quam, si quid haberes rationis, intelligeres: intellectam verò nisi aut iudicium, aut vsus antiquitatis, aut candor tibi deesset, improbare non posses.

VII. Ac vide quæso, vt seipsum induat, & implicet iis laqueis, quibus circumretire me studet. Nam [a] fatetur *hodiernos pontificios doctores* sentire mecum, *magnum à primis vsque & Apostolicis Ecclesiæ temporibus discrimen intercessisse Episcopos inter & Presbyteros.* Si hoc igitur Pontificij, id est Catholici, & à Catharis, ac Salmasiis alieni doctores sentiunt: si Tridentina idipsum Synodus canone suo sanxit: nonne indoctos iure esse pronuntiaui, qui ad damnatam tuendam hæresim, & ab inferis excitandam, post Aërianos, Waldenses, nugásque ceteras, nihil afferrent præter garrulitatem & audaciam? Denique hæc si duo tantùm capere potest; quod cum iam ex hac nostra oratione posse non despero: diuersos omninò, ac necessariò esse ordines istos τῷ λόγῳ, quamuis τῷ ὑποκειμένῳ non discrepent, pueriles contentioni, ac velitationi modum adhibebit. [a] Salm. p. 9.

[b] Nisi verò puerile hoc non est, quòd in *videndi* verbo ludere voluit. Scripseram *dubitandi caussam præcipuam continere Apostolica scripta, quæ ita de Episcopis, ac Presbyteris loquuntur, vt vtrosque eodem loco habere, ac nihil inter illos discriminis statuere videantur.* Dixi *videri*, hoc est *speciem præbere.* non autem quomodo dici solet: *Ita mihi videtur:* vel [c] vt Apostoli in Concilio loquuntur; *Visum est Spiritui sancto, & nobis.* Ille autem sic tanquam hoc sensu, non illo positum esset videndi verbum, concludit ita: *Quis dubitandi locus, vbi rem tam clarè, & apertè definire, & decidere sacra Scripturæ visum fuerit.* [b] Salm. p. 10. [c] Act. 15.

Salmasij contra singularium episcoporum successiones ab antiquis memoriæ proditas falsa, & absurda præscriptio. Absurdè illum argumentari contra sanctorum Patrum auctoritatem. Apostolorum duo genera ab illo tradita: & Apostolatus perperam explicata ratio. falsò ab eo dici maiores Apostolos immediatè missos à Christo. Marci Antonij de Dominis, & Casauboni itidem de Apostolis confutatæ sententiæ.

CAPVT V.

I. B hac velitatione transeo nunc ad seriam concertationem, & caussæ caput aggredior. Difficile est omninò in istis tenebris, quas Dissertationi suæ Catharus Salmasius offudit, atque in tanta loquacitate, & verborum, sententiarúmque perturbatione, scire quid primum, quid postremum sit: hoc est quid ex quo consequens velit esse: ac denique quid sit quod probandum sibi proposuit: & quid illud, quo tanquam argumento ad probandum vtitur. Adeò cæca illîc, & inuersa, ac præpostera sunt omnia. Quantum tamen intento animo, ac diu, multúmque tractando extricare potui: aduersus illam Episcoporum seriem, & successionem disputare voluit; quam in plerisque ciuitatibus cœptam esse temporibus Apostolorum, & antiquorum testificatione monstrauimus. Hoc enim argumento premi se, commentúmque suum obteri vidit, quo vnum duntaxat ordinem, ex instituto Christi, & Apostolorum, esse contendit Episcopatum, & Presbyteratum. Quod cùm apud istum legimus; meminisse perpetuò nos oportet ἀκρισίας illius, quam in antecedenti capite patefecimus. Ibi enim semper errat, dum non discernit, aliud esse dicere, eundem ordinem esse ambos illos: aliud dicere, in vnum illos, eundémque conuenisse. Horum posterius fateri me cum ea cautione,

quam addidi suprà; vt nec vbique, nec diu id in Ecclesiis factum sit: alterum negare me, mecúmque quidquid est Christiani, & Catholici nominis vspiam terrarum; solos asseuerare Catharos, & Salmasios. CAPVT V.

II. VT igitur singulorum Episcoporum successiones in plerisque ciuitatibus ab Apostolorum ætate ductas, memoriæque mandatas falsitatis arguat, ita ratiocinari est aggressus: Si verum est, Episcopos vnicuique Ecclesiæ singulos præsedisse: necesse est primos in serie vel Apostolos fuisse, vel ab Apostolis constitutos. Non enim aliunde propagari successio eiusmodi potuit. At neutri singulis Ecclesiis præfuerunt. Hoc verò, in quo caput, ac summa rei vertitur, eo probare studet; quòd illi nullo in loco vspiam terrarum pedem figebant: sed hûc & illûc ex officio cursitabant: neque certam sedem, aut Episcopatum habebant.

Atqui hæc illius ratio & falsissima est, & antiquissimorum Scriptorum auctoritate, ac testimonio conuincitur: & in illud qualecumque argumentum tractandum multum nugarum, & ineptiarum contulit. De quibus antequam sigillatim dicere aggrediar; illud vniuersè velim prudens apud se Lector æstimet; quantum sit hominis istius in illa disputatione iudicium: qui aduersus certissimam, expressissimámque Veterum testificationem de Episcoporum serie iam inde ab Apostolis in quauis Ecclesia constituta, nulla re alia, nisi commento suo, & coniectura nititur. Quæ si non friuola & inanis esset: si non eam communis ratio, & ipsa inuentoris, & auctoris sui assertio conuinceret: contra manifestam antiquitatis, de rebus sibi notissimis, & in conspectu pænè positis asseuerantis fidem valere nihil poterat. Ac si talia illius essent argumenta, quæ contra veterem historiam attulit, vt à nobis ea dissolui non possent: magis erat vt nos illis respondere non posse fateremur, quàm vt eorum caussa, rem adeò testatàm, ac tam graui auctoritate compertam in dubium redocare vellemus.

III. EIVSMODI enim istud est, de quo Lectoris, vti dixi, prudentis arbitrium requirimus. Irenæus, qui Apostolorum propemodum ætate floruit, scribit singulis in Ecclesiis impositos Episcopos ab Apostolis fuisse: ab iisque propagatas deinde successiones recenset, numeratis, ac nominatim appellatis Episcopis, qui alij post alios ordine præfuerunt in vna vrbe Roma: quod idem, nisi esset longius, in reliquis faceret: vti capite secundo suprà meminimus. [a] *Habemus*, inquit, *annumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum vsque ad nos.* Idem & Polycarpum Ioannis Euangelistæ discipulum, Smyrnæ in Asia episcopum constitutum esse ab Apostolis affirmat: [b] *Et Polycarpus autem* (ait) *non solùm ab Apostolis edoctus, & conuersatus cum multis ex eis, qui Dominum nostrum viderunt: sed etiam ab Apostolis in Asia, in ea, qua est Smyrnis, Ecclesia constitutus Episcopus: quem & nos vidimus in prima nostra ætate. multùm enim perseuerauerat, & valde senex gloriosissimè, & nobilissimè martyrium faciens, exiuit de hac vita.* Ecce constitutum ab Apostolis ait Episcopum Smyrnæ Polycarpum: vt & Romæ ab Apostolis Linum suprà dixerat. Negat verò Catharus Salmasius, & qui singulares Apostolorum ætate factos esse alicubi dicit Episcopos, errare ipsum ait, ac decipi. Eligat Lector, vtri fidem adhibere malit, an Salmasio, viro incomparabili, & qui in multis, quos hactenus edidit, libris, præsertim in Solinianis commentariis, nihil vnquam falsi docuit: an Irenæo, Eusebio, Optato Mileuitano, Hieronymo, Augustino, antiquitati denique toti Christianæ: quæ in Ecclesiis singulis Episcopos sedisse singulos memoriæ tradidit, idque auctoribus esse factum Apostolis. De hoc igitur veris potiùs credat, etiam atque etiam videat Lector. Nonne vel hoc seriò proponere: vel in eo, quid magis sequi debeas hæsitare, ridiculum est; quantumuis difficilia, & inuicta pro se argumenta vnus ille contra tot antiquos Salmasius opponeret? Quid nunc ergo facimus, cùm tam futilia, tam inepta sint, quæ ad opinionem suam fulciendam iste commentus est? quod deinceps in sequentibus ostendam.

[a] Iren. lib. 3. c. 3.

[b] Iren. apud Euseb. lib. 4 Hist. c. 14. καὶ Πολύκαρπος δὲ οὐ μόνον ὑπὸ Ἀποστόλων μαθητευθεὶς, καὶ συναναστραφεὶς πολλοῖς τοῖς τὸν Χριστὸν ἑωρακόσιν· ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Ἀποστόλων κατασταθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος· ὃν καὶ ἡμεῖς ἑωράκαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἡμῶν ἡλικίᾳ. ἐπιπολὺ γὰρ παρέμεινε, καὶ πάνυ γηραλέος ὤν, ἐνδόξως, καὶ ἐπιφανέστατα μαρτυρήσας, ἐξῆλθε τοῦ βίου.

IV. APOSTOLORVM duo genera constituit [c] Salmasius. Nam alios primos, alios secundos facit. *Primi à Christo missionem suam acceperunt, im-*

[c] Cap. 5. p. 40.

CAPVT V. *mediatè ab ipso missi.* quos & *veros* [a] alibi vocat. *Secundi ab ipsis Apostolis. Hi* [a] Pag. 50.
secundi Apostoli quasi coadiutores, & συνεργοὶ fuêre Apostolorum in ædificandis Ecclesiis; in quibus ex præcepto & mandato eorum, à quibus mittebantur, Presbyteros, eosdémque Episcopos constituebant. Primùm illud haud satis accuratè, quod maiores illos, ac *veros Apostolos immediatè ab ipso Christo missos* ait. Certè Paulus Apostolus vnus ex veris, ac primariis Apostolis fuit. [b] *Nihil enim minus* [b] 2 Cor. c.11.
fuit ab iis, qui erant supra modum Apostoli. Quod & [c] Salmasius agnoscit, dum [c] Pag. 4
ei, tanquam vni ex magnis, συνεργοὺς & secundarios assignat Timotheum, Titum, Linum, & Clementem. At ille missus non est immediatè ab ipso Christo: quo iam mortuo prouectus est in Apostolatum. Et, si Chrysostomum audimus, in Apostolum ordinatus est ab inferioribus & συνεργοῖς illis. Nam ad illa verba capitis Actorum decimitertij, [d] *Segregate mihi Barnabam* [d] Act. 13,2.
& Saulum in opus, ad quod assumpsi eos; [e] Chrysostomus hæc adnotat: *Quid sibi vult, Segregate mihi ad opus? Nempe ad Apostolatum. Rursus vide à quibus ordinetur. A Lucio Cyrenæo, & Manaë. sinę potiùs à Spiritu. Nam quo personæ sunt inferiores, eo manifestiùs apparet gratia Dei. Ordinatur itaque in Apostolatum, vt cum potestate prædicaret.* Deinde quærit quomodo verum sit, quod Paulus ipse scribit, se [f] *neque ab hominibus, neque per homines* Apostolum esse factum: & respondet ideò *per homines* negare se factum, *quia non ab homine missus est, sed à Spiritu.* Ita Apostolus quidem ordinatus est, & manus illi ad Apostolatum imposita est ab hominibus: non tamen ab his missus est ad excercendum Apostolatum; sed à Spiritu sancto: vt arbitratur Chrysostomus. Vtrum verè an secus ita senserit; nihil ad rem pertinet. Hoc enim satis mihi est; non putasse Chrysostomum ad veri, & summi Apostolatus ordinem adipiscendum opus esse, vt immediatè ab Christo constituerentur.

[e] Chrys. Hom. 27 in Acta. τί ἐστιν, ἀφορίσατέ μοι εἰς τὸ ἔργον; εἰς τὴν ἀποστολήν. ὅρα πάλιν ὑπὸ τίνων χειροτονεῖται. ὑπὸ Λουκίου τοῦ Κυρηναίου, καὶ Μαναῆ· μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος. ὅσῳ γὰρ τὰ πρόσωπα ἐλάττονά ἐστι, τοσούτῳ γνωριμωτέρα ἡ τοῦ θεοῦ φαίνεται χάρις. χειροτονεῖται λοιπὸν εἰς ἀποστολήν, ὥστε μετ' ἐξουσίας κηρύττειν.
Ibid. τὸ δὲ δι' ἀνθρώπων, ὅτι οὐχ ὑπὸ τούτων ἐπέμφθη, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος.

[f] Gal. 1.

V. ETENIM missionis nomine, quam Salmasius ab Christo veros accipere ait Apostolos oportuisse, puto, si sapit, traditionem potestatis, & ordinationem potiùs intellecturum, siue καταστάσιν, qua potestatis fiunt compotes, & eam habent, tametsi non exerceant; quàm temporariam aliquam destinationem, cùm ad certum locum ire iubentur. Sed siue hoc, siue illo modo *missionem* accipiat, vtrobique conuincitur. Nam neque Paulus ab ipso Christò *immediatè* ordinatus est Apostolus: neque Matthias, qui inter summos Apostolos in locum Iudæ traditoris est ascitus. Cuius exemplum fauces peruicaciæ præstringit. Vt de Barnaba taceam, qui Apostolus & ipse censetur. Sin missionem esse malit, qua ad certi temporis functiones obeundas passim allegabantur Apostoli; multo minus error illius excusabitur.
[g] Quippe Petrus & Ioannes Hierosolymis ad Apostolicum munus exercendum missi sunt ab Apostolis Samariam. [h] Missi quoque ab Apostolis, & [g] Act. 8, 14. [h] Act. 15,22.
senioribus Barnabas & Paulus Antiochiam magnis de rebus, & Apostolica auctoritate dignis.

E contrario [i] Ananias qui in Apostolis secundi ordinis ab Salmasio numeratur, ab ipsomet Christo immediatè ad Paulum baptizandum, instituendúmque mittitur. [k] Philippus verò Diaconus à Deo per Angelum, ad [i] Act. 9, 10. [k] Act. 8, 26.
Eunuchum Æthiopem: non vtique primoribus ab Apostolis: quod tamen necessarium esse credit Salmasius ad secundæ notæ Apostolatum. Vsqueadeò circumretita, & implicata illius inscitia tenetur: vt quocumque se vertat, nihil ei nisi præcipitium occurrat. [l] *Eiusmodi est*, ait Gregorius Nazianzenus, *rationis expers, & ad oppugnandam veritatem obfirmatâ temeritas: vt qui ea laborant, ne tum quidem, cùm in seipsos incurrunt, vel intelligant, vel pudore suffundantur.*

[l] Naz. citat. à Damasc. in Eclogis litt. A, tit. 61. τοιοῦτον ἡ ἀλογία, καὶ τὸ περὶ τὴν ἀλήθειαν ἀπομάχεσθαι· ὡς μηδὲ περιπίπτοντας ἑαυτοῖς ἢ νοεῖν, ἢ αἰσχύνεσθαι.

VI. OPERÆPRETIVM est, quoniam in hunc de Apostolis sermonem incidimus, duorum ex eodem grege Romanæ communionis hostium opiniones excutere. Id enim ad illustrandam nostram hanc disputationem imprimis attinet. Sunt autem hi duo, Marcus Antonius de Dominis ex Episcopo Spalatensi, & Isaacus Casaubonus. Prior in libro primo de Republica Ecclesiastica, Apostolatum ita describit, vt nuda prædicandi Euangelij, & baptizandi functione definiat. [m] *Habemus itaque* (ait) *Apostolis nihil aliud datum, nihil commissum, nisi purum ministerium fidei Christi, per Euan-* [m] Cap. 2, Nu. 20.

gelij prædicationem, ministerialiter, & non potestatiuè propagando, & per baptismi vsum salutarem. CAPVT V.

Casaubonus verò in [a] Exercitationibus, quas aduersus Baronij Annales edidit; illum redarguit, tanquam Apostolicam dignitatem nimis exiliter ac ieiunè circumscripserit, quod eodem ferè modo, ac Marcus ille Antonius, officium illorum in sola prædicatione posuerit. Verba [b] Baronij, *Apostolos ea de causa elegit Christus, vt verbi prædicatione orbi caligine offuso lumen veritatis impartirent.* Quam *descriptionem propter multiplicem omissionem vitiosam esse* Casaubonus obiicit. Sed stulta, & iniqua est ista reprehensio. Nam Baronius non de plena ac perfecta functione Apostolatus ibi loquitur: sed de quibusdam veluti rudimentis illius ac tyrocinio. nempe de eo tempore, quo primitus electi sunt à Christo, & ad Iudææ quædam loca missi prædicandi duntaxat gratia. At idem ille censor Baronij largiùs peccat, dum veri Apostolatus subinde notas quattuor præscribit. Prima est, *vt à Christo immediatè electi, & missi sint.* Secunda, *vt testes essent omnium, quæ vidissent.* Addit insuper *necessarium fuisse, vt quicumque esset futurus Apostolus, Christum in terris vidisset, atque earum rerum testimonium posset præbere, quorum ipse extitisset αὐτόπτης.* Tertia est, quòd per totum orbem prædicandi Euangelij gratia destinati sunt. Quarta est, *potestas, & dignitas longè maior, & augustior, quàm vlli vnquam alij functioni spirituali fuerit attributa.*

VII. Ex iis quattuor notis conditionis Apostolicæ priores duas vsurpauit Salmasius. Sed vterque longiùs aberrat. Ostendimus enim paullo antè nihil hoc necesse fuisse, vt immediatè ab Christo electus esset Apostolus, aut missus. Quod in Matthia saltem falsum esse liquet. Secunda verò conditio magis etiam est inepta, oportuisse vt verus Apostolus Christum in carne viderit, & αὐτόπτης fuerit, id est *oculis suis viderit* ea, quorum testimonium præberet. Hoc enim constituto, Paulus non erit Apostolus: qui Christum in terris non vidit; nec ea testificatus est, quæ ipse viderat: sed quæ auribus acceperat. Ideò [c] cùm ad Iudæos in Synagoga verba faceret, ac Iesum esse Christum & Messiam probaret Antiochiæ Pisidiæ, testes illos nominat qui viderant illum post resurrectionem, *qui vsque nunc sunt testes eius ad plebem.* Ac [d] *vidisse quidem se Christum Iesum Dominum* ait: sed non *in carne, vel in terris.* Quo loquendi modo, inter homines homo degens, & nondum translatus in cælum, communi vsu significatur. Sed nec illa omnia vidit; quæ de Christo prædicauit. Quare incredibilis est, quod nemo non fatebitur, hallucinatio ista Casauboni: &, qui hunc secutus est, Salmasij.

VIII. Nos omissis istorum nugis, duas tantummodo veri, ac primarij Apostoli notas afferemus. Prima est, vt siue hominum ministerio, siue *immediatè* ab ipso Deo constituti, & ordinati; munus acceperint Euangelij vbique terrarum propagandi, quod apud [e] Ioannem Dominus ita demonstrat: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Et apud [f] Marcum: *Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.* Tum Actorum primo: *Eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.* Altera conditio est, vt plenam ac perfectissimam vbique terrarum potestatem habuerint ligandi, atque soluendi, Ecclesias instituendi, Episcopos, & Clericos ordinandi: denique vt Episcopi totius orbis essent. Sed ea tamen ratione, vt infinita illa potestas in ipsis extraordinaria: in Petro verò ordinaria, & in eius successores deriuanda fuerit. Quod rectè [g] Bellarminus docuit. Et Victor Carthaginensis Episcopus parem in omnibus Apostolis fuisse potestatem indicat in epistola synodica ad Theodorum Papam, quæ in [h] Lateranensi prima Synodo lecta est sub Martino primo: *Ad quam*, inquit de Christiana fide loquens, *omnes beatissimi Apostoli, pari honoris, & potestatis consortio prædití, populorum agmina conuertentes*, &c. Nec interim dubitandum est, in pari & amplissima illa potestate, suum Apostolo Petro constitisse *primatum*, vt eum nominat [i] Cyprianus. Ob quem princeps Apostolorum communi Patrum elogio nuncupatur, de qua te aliàs dicetur.

[a] Exercit. 14, Nu. 5, p. 313.
[b] Bar. ann. 31, Nu. 5.
[c] Act. 13, 31.
[d] 1 Cor. 9, 1.
[e] Ioan. 20, 21.
[f] Mar. 16, 15.
[g] Lib. 1 de Rom. Pont. c. 11.
[h] Secret. 2, p. 685. To. 4 Conc.
[i] Lib. de Vnit. Eccl.

CAPVT V. IX. PRÆTER hos maiorum, vt ita dixerim, gentium, ac propriè dictos Apostolos, in quos solos notæ illæ, proprietatésque competunt; eodem appellati nomine, inæquali tamen & dignitate, & potestate fuerunt minoris ordinis Apostoli: hoc est discipuli ceteri Christi, vel Apostolorum: qui quòd idem importandi vbique Euangelij munus obirent, siue instinctu Spiritus sancti; siue maiorum auctoritate Apostolorum ac mandato; Apostoli & ipsi vocati sunt. Theodoretus Pauli verba ista declarans: [a] *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos: secundò Prophetas*, &c. obseruat, [b] *non solos dici duodecim, sed & septuaginta, & eos omnes, qui eandem posteà gratiam consecuti sunt.* vt inter alios [c] Epaphroditum Philippensium episcopum. Chrysostomus quoque quod Paulus ad Corinthios scripsit, [d] Christum apparuisse Iacobo: deinde *Apostolis omnibus*, [e] per Apostolos, septuaginta Discipulos significari putat. Oecumenius non omnes istos: sed quosdam eorum, quibus similis atque veris Apostolis erat commissa functio. Multum tamen ab primariis Apostolis distabant: non missione, sed potestate. Non enim omnia poterant, quæ maiores Apostoli. [f] Philippus vnus ex septem Diaconis, cùm Christianam fidem longè latéque prædicando circumtulisset; & Samaritanos baptismo initiasset; Spiritum sanctum iisdem dare per impositionem manuum non potuit. Itaque profecti eò sunt Apostoli, qui hoc Sacramento illos impartirent. Ita vis omnis Apostolatus, & οὐσιώδης proprietas, ac τὸ τί ἦν εἶναι, non in missione; aut in prædicandi officio consistebat: sed in iure, ac potestate, siue à Christo *immediatè* tradita, siue per hominem, & impositione manuum accepta. Vtroque enim modo potestas illa est à Deo. quemadmodum in Sacramentis omnibus interuentu hominum, ac ministerio, diuina vis operatur: & ad Deum, tanquam ad auctorem, causámque primariam efficientia omnis illorum refertur.

a 1 Cor. 12, 28.

b Theodoret. in comm. pag. 183, To. 3. οὐ μόνον λέγει τοὺς δώδεκα, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα τῆς χάριτος ταύτης τετυχηκότας.

c Phil. 2, 25.

d 1 Cor. 15, 7.

e Chrys. Hom. 38 in 1 ad Cor. pag. 498. ἦσαν γὰρ καὶ ἄλλοι Ἀπόστολοι, ὡς οἱ ἑβδομήκοντα.

f Act. 8.

De falsa Apostolatus nota ab Salmasio tradita; vt nusquam certo in loco pedem figerent Apostoli. Ea multis argumentis refellitur. Neque Apostolos ex vi nominis, & officij sui necessariò vagari: neque Episcopos vna in vrbe defixos teneri. De Apostolis secundi generis ab eodem Salmasio allata confutantur. De Iacobi Apostolatu, & Episcopatu obiter actum.

CAPVT VI.

I. CONSTITVTA hunc in modum Apostolatus propria conditione, & ab Catharorum præstigiis explicata, multiplex in illo declarando Salmasij lapsus, velut infusa luce detegitur, ac sponte in omnium incurrit oculos. Ex innumeris autem erroribus, quibus singulæ propemodum Dissertationis illius refertæ sunt paginæ, primus ille procedat in medium: in quo præcipuum robur argumentationis suæ collocasse videtur. Certè hoc velut fundamentum iecit, cui totam disputationis machinam superstrueret. Apostolatus igitur id esse proprium censet, vagari, & hûc illûcque discurrere, neque in certo loco consistere. [g] *Apostolatus*, inquit, *ex vi nominis, & officij sui ambulat, & vagatur. Episcopatus propriè sumptus, stabilis est, ac fixus.* Quo tanquam principio posito, concludit, Apostolorum ætate neminem vlla in Ecclesia singularem Episcopum fuisse: sed Presbyteros, & eosdem Episcopos numero complures; qui rem in commune curarent: indéque successionum illarum, quarum ex antiquis auctoribus seriem accepimus, fidem eleuare conatur. [h] *Hæc enim*, ait, *Apostoli propria missio, ac vocatio, ex ipso nomine munus eius, & officium testificans, quo sedes vno in loco figere non debent, sed orbem peragrare, & perlustrare, ad Dei verbum prædicandum, & Euangelium prædicandum. Hinc factum, vt qui fixam, stabilémque sedem in aliqua prouincia, vel ciuitate*

g Salm. Dissert. cap. 4. p. 498.

h Ibid. cap. 1. p. 19.

haberent, populóque eius prouinciæ, vel ciuitatis docendo vacarent, nec aliò vaga- CAPVT VI.
[a] Idem p. 10. *rentur, Apostolorum nomine vix essent nuncupandi.* [a] Hanc etiam fuisse causam existimat, cur *Iacobus Domini frater & Apostolus, quia Hierosolymis non abscessit, nec quoquam extra eam vrbem pedem mouit, Episcopus à veteribus appellatus est.*
[b] Pag. 11 ibid. [b] Immò *hac eâdem de causa Ioannes*, inquit, *qui nec ipse orbem obambulauit, prædicandi Euangelij gratia, sed vno in loco manens, ac præsens præsentibus illud exposuit, πρεσβύτερον se potiùs, quàm Apostolum inscripsit.*

II. QVOCIRCA peculiarem hanc Apostolatus vtriusque tam maioris, quàm minoris, notam Salmasius pro suo iure statuit: vt nusquam certo in loco consistant Apostoli: sed vagandi, errandique finem nullum faciant. Quod commentum & ipsum per sese ridiculum est, ac friuolum: & quas eidem fulciendo coniecturas adhibet, eæ mendacissimæ sunt, ac sine vllo planè iudicio confictæ. Quis illum docuit, Apostolo nefas fuisse *sedem vno in loco figere?* Vnde habet, neminem Apostolum fuisse, neque maiorum gentium, neque secundi ordinis, *qui non orbem peragraret, & perlustraret?* Aut *eum Apostolum vix nuncupandum fuisse, qui fixam in aliqua prouincia, vel ciuitate sedem haberet?* Sanè hæc commentitia sunt.

Christus ex numero Discipulorum elegit duodecim, *quos & Apostolos*, inquit [c] Lucas, *nominauit.* Vsitatum hoc erat vocabulum apud Iudæos, qui Hebraïcè שלוחין, vel שליחין appellabant certis officiis ac ministeriis destinatos: nempe qui vel cum mãdatis aliquò mitterentur: vel ad curationem aliquam, & functionem obeundam. Cuiusmodi legatos vel nuntios Romanus Pontifex sæpè mittere consueuit. Huiusmodi *missorum* crebra est in Digestis Talmudicis mentio. Post excidium vrbis Hierosolymitanæ, Iudæi per orbem dispersi, & in lacinias diuisi, & ἀποδημίαις, suos habebant Patriarchas. Horum assessores Apostoli dicebantur. Epiphanius in Hæresi xxx, de Iosepho Comite: [d] *Hic Iosephus*, inquit, *ex illorum erat ordine, qui apud Iudæos principem locum dignitatis obtinent. Qui secundi sunt à Patriarcha, & Apostoli nominantur. Continuè adsunt illi Patriarchæ, & cum eo sæpius diu, noctúque versantur: quod eidem à consiliis sint, ac de iis ad illum referant, quæ ad legem pertinent.* Nomen illis inditum videtur, quod ad Synagogas ordinandas identidem mittebantur, & ad decimas & primitias à prouincialibus Iudæis exigendas: vt idem [e] paullo pòst scribit Epiphanius. *Qui ad exigendum aurum, atque argentum, à Patriarcha certo tempore diriguntur*, ait [f] Codex Theodosianus. De his vide quæ in [g] Animaduersionibus ad Epiphanium adnotamus.

[c] Luc. 6, 13.

[d] Epiph. Hær. 30. N. 4. οὗτος ὁ Ἰώσηπος τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιωματικῶν ἀνδρῶν ὑπάρχων ἦν. εἰσὶ δὲ οὗτοι μετὰ τὸν Πατριάρχην Ἀπόστολοι καλούμενοι. προσεδρεύουσι δὲ τῷ πατριάρχῃ, καὶ σὺν αὐτῷ πολλάκις καὶ ἐν νυκτὶ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ συνεχῶς διάγουσι, διὰ τὸ συμβουλεύειν, καὶ ἀναφέρειν αὐτῷ τὰ κατὰ τὸν νόμον.

[e] Num. 11.

[f] Lege 14 de Iud.

[g] Ad Hær. 30.

III. QVO primùm tempore Christus Apostolos elegit, ac misit, nonnisi ad prædicandum Euangelium ire iussit, tanquam nuntios, & anteambulones, sine vlla curatione, aut præfectura. Propriè ergo & φερωνύμως ἀπόστολοι, id est *nuntij*, vel *missi* tunc vocati sunt. Neque tamen hoc in munere, ac gradu sistere illorum dignitatem voluit. Sed eos iam tum ad maiora quædam destinabat: vt illo perfuncti velut tirocinio, & experimento, amplissimam potestatem, & spiritualem in omnes fideles iurisdictionem acciperent: quæ post resurrectionem iis est ab Christo tributa: quando non prædicandi solùm, id est nuntiandi per totum orbem Euangelij mandata illis est prouincia: sed etiam spiritualis exercendæ potestatis, baptizandi, remittendi peccata, ligandi, atque soluendi: Ecclesiæ denique vbique terrarum collocandæ, ac regendæ, certisque legibus, ac ritibus ordinandæ. Hæc enim omnia Apostoli officio continentur: cùm ab sola missione nomen illud petitum videatur. Quanquam *missio* ista sic intelligi, explicarique potest, vt sit iniunctio quædam muneris ac functionis, etiam, si ita res tulerit, statariæ. Mittebantur enim non solùm vt ambularent ipsi, & hùc illúcque cursitarent: si negotij gerendi opportunitas id postularet: sed etiam vt, si magis expedire videretur, vno in loco consisterent. Quemadmodum [h] Paulus triennium Ephesi, ac vicinis in locis hæsisse legitur. Nec minus appellari *missi* poterant, si in vna ciuitate, aut prouincia perpetuò manerent, quàm si varias & longinquas regiones peragrarent. Non enim *missio* illa tam loca respicit, quàm muneris gestionem, quam perinde vna in prouincia exequi poterant, vt in diuersis, ac procul dissitis. Nam quod Christus ire ad omnes

[h] Act. 20, 31.

 gentes illis imperauit, & in mundum vniuersum proficisci: nemo tam vecors sit, qui hoc mandatum ad singulos pertinere putet. Alioqui nemo illorum vel Christi præceptum impleſſet; vel Apostolus reipsa fuiſſet. Nisi forte eiuirares omnes, aut prouincias, loca denique terrarum omnia singulos adiiſſe, ac perluſtraſſe credibile eſt. Quod adeò manifeſtè eſt abſurdum, vt quamplurima eſſe regna conſtet, ac terræ ſpatia, quò nec Apoſtolorum, nec longè poſt illorum obitum Chriſtianorum quiſpiam penetrauit.

IV. Ire ergo iuſſi ſunt in mundum vniuerſum, eo videlicet ſenſu, vt plena, & ſine loci vllius, ac gentis exceptione, prædicandi vbique, & ad fidem adducendi poteſtas fieret. Non vt olim ad certum populum Prophetæ mittebantur: vt Chryſoſtomus obſeruat: [a] tum vt Apoſtoli ipſimet initio ad oues ſolas Iſraëliticæ domus allegati ſunt, interdicto gentilium, & Samaritanorum aditu. Quòd ſi quis nullam non orbis plagam ab aliquo ſaltem Apoſtolorum peragratam eſſe finxerit, nihilominus neque ſingulas obiêre ſinguli: & Chriſti præceptum illud non ab vnoquoque ſingillatim; ſed ab omnibus collectim vniuerséque perfectum fuerit. ac falſum erit denique vi illa Dominici mandati, nuſquam Apoſtolos hærere permiſſos. Certè Apoſtoli Iudæorum illi, qui Patriarchæ præſto erant, & ἀπόστολοι cenſebantur, & à Patriarchæ tamen latere non diſcedebant, ſed in eâdem cum eo vrbe morabantur: niſi eùm ab ipſo ad certi temporis functionem gerendam peregrè mittebantur. προσεδρεύουσι, inquit, τῷ πατριάρχῃ, quod eſt, *continuè adſunt, affixi ſunt Patriarchæ.* Quemadmodum Epiſcopi certo in loco diœceſis ſuæ ſedem collocant, etſi ad eam luſtrandam, & inuiſendam, ordinandámque paſſim per oppida diſcurrunt. quòd propriè eſt ἐπισκοπεῖν, hoc eſt *inſpicere.* Hoc enim nonniſi ab coràm intuentibus, ac præſentibus poteſt fieri. Itaque cùm Epiſcopus non vnius tantùm vrbis, in qua ſedem habere dicitur: ſed totius etiam [illegible], vel diœceſeos ſuæ ſit Epiſcopus, cur in vocabulo potiùs τοῦ ἀποστόλου, quàm τοῦ ἐπισκόπου, illud ineſſe Catharus exiſtimat, vt nullibi ſedes certa conſtituatur: ſed hûc; illúcque curſitetur? Num Epiſcopus longiſſimè diſſitas interdum ab illa vrbe, cuius eſt præſul, regiones inſpicere non poteſt, ſi non *extra eam vrbem pedem mouet?* Satin' putidum eſt ob id Iacobum dicere non Apoſtolum eſſe nominatum, ſed Epiſcopum, *quòd Hieroſolymis non abſtitit*, neque Nomadum more paſſim eſt vagatus? An non Iacobus diœceſim ſuam, ſi vrbis illius Epiſcopus fuit, vt fuit reuera, & fuiſſe ab Salmaſio dicitur, *inſpiciendi* cauſa peragrauit? Hoc ſi non fecit, nihilo magis Epiſcopus dici meruit, qui non *inſpexit*, quàm Apoſtolus, qui non excurrit. Quanquam in Apoſtoli nomine nulla vagandi, aut ſine certa ſtatione currendi notio eſt: in Epiſcopi propria eſt *inſpectionis*, quæ nulli ſatis conuenit, qui non in rem præſentem venerit. Itaque inſignis eſt ſtupor. Sed de Iacobo poſteà pluribus.

V. De Ioanne verò quid dicam? Hunc enim Apoſtolum & fuiſſe reuera, & appellatum eſſe quis neget? Et is tamen *non orbem obambulans prædicandi Euangelij gratia: ſed vno in loco manens. ac præſens præſentibus illud expoſuit:* vt ſcribit [b] Salmaſius ex Oecumenij Scholiis: qui cauſſam hanc reddit, cur ſe Ioannes in Epiſtola ſecunda, Preſbyterum, non Apoſtolum inſcribat. Sed neuter eſt audiendus. Etenim cuiuſmodi tandem iſtud eſt? *Præſens*, inquit, *præſentibus Ioannes expoſuit Euangelium.* quod tanquam contrarium opponitur ei, *quod eſt orbem obambulare prædicandi Euangelij gratia:* quod fecerunt ceteri. Ridiculè verò. Sume enim ex Apoſtolis quem voles ambulatorum, ac vagantium. Paulus ecce quibus prædicabat Euangelium, num aliter quàm *præſens præſentibus exponebat?* Epheſiis, vt iam dixi, & Aſianis triennio prædicauit coràm, ac præſentibus præſens. Corinthiis item, & Theſſalonicenſibus, ac Philippenſibus: Athenienſibus etiam, etſi obiter, *præſens certè præſentibus*, prædicabat Euangelium. Quid igitur Iacobus meruit, aut Ioannes, cur minus ceteris vel haberentur, vel nominarentur Apoſtoli? Meliùs idem Oecumenius Ioannem ait πρεσβύτερον appellare ſe, vel propter ætatem: vel quòd πρεσβύτερος tunc Epiſcopus etiam diceretur: tanquam ſe vocaret Epiſcopum. Sed prior ratio magis arridet, vt ad honeſtam,

&

[a] Mat. 10, 6.

[b] Pag. 13.

& charam sibi matronam, cui fortassis Electa nomen fuit, familiariter scribens, Seniorem se potiùs appellarit, quàm alio vocabulo, quod auctoritatem præ se ferret. Verùm sepositis coniecturis, quid sodes affert argumenti, vt illud suadeat, in quo cardinem, ac summam constituit ariolationis suæ, neminem Apostolum certo in loco sedem sibi fixisse?

VI. IOANNEM certè, nisi risu omnium, & conuiciis obrui malit, Apostolum, & quidem ex primariis, fuisse diffiteri non potest. Hunc porro in vno loco constitisse, idem etiam affirmat. Quanquam si vnde hoc habeat de illo percontêre, nihil erit quod respondeat. Hieronymus in [a] libro de Scriptoribus Ecclesiasticis scribit Ioannem à Domitiano relegatum in insulam Patmon, inde sub Nerua rediisse Ephesum. Antequam verò in eam insulam deportaretur, Romæ illum fuisse, ibique *in oleum igneum demersum* fuisse, testis est [b] Tertullianus, ex cóque [c] Hieronymus. Ephesum ab exilio reuersus, *ibi vsque ad Traianum principem perseuerans totas Asiæ fundauit, rexitque Ecclesias*, vt idem refert. Quod sanè tempus commorationis Asianæ non longum fuit. Itaque cur se Presbyterum, non Apostolum vocet, non est illa certa causa, quam Salmasius affert, *quòd vno in loco maneret*. Verùm demus illi hoc vltrò, quod probare non potest. Certè vehementiùs ex eo ipso reuincetur. Nam si vnus ex Apostolis *vno in loco mansit*, indéque *totas Asiæ fundare, ac regere* potuit Ecclesias; cur non idem & alij facere potuerunt, saltem secundi ordinis Apostoli: qui ex Discipulis fuerunt, aut maiorum Apostolorum *συνεργοί*; quo in numero Iacobum Hierosolymorum primum Episcopum reponit. Habet igitur, quod se inuenisse negat, quemadmodum Episcoporum singulis in ciuitatibus singulorum series, ac successio & inchoari ab Apostolorum tempore, & deinceps propagari potuerit. Nec ei iam obstat Apostolorum illa cursitatio: cùm ex secundis saltem Apostolis aliqui certis in sedibus hærere collocarique potuerint.

VII. SED vt accuratiùs, & subtiliùs cum portento erroris isto certemus; age posterius genus Apostolorum constitutum ab illo videamus. [d] *Hi secundi Apostoli*, inquit, *quasi coadiutores, & συνεργοὶ fuere Apostolorum in ædificandis Ecclesiis; in quibus ex præcepto, & mandato eorum, à quibus mittebantur, Presbyteros, eosdémque Episcopos constituebant. Tales fuêre Paulo Timotheus, Titus, Linus, etiam Clemens.* Hos secundos Apostolos, quos maiorum *coadiutores* vocat, nego omnes ab Apostolis primariis fuisse missos: quod ex capite antecedente constat. In quo demonstrauimus, nec omnes primi ordinis ab Christo ipso missos, vel ordinatos Apostolos: & complures secundi non ab Apostolis, sed ab Christo missos fuisse. Vt de Philippo, ac septuaginta Discipulis ibi dicta non repetam, [e] Apollos vnus secundorum illorum, si quis alius, fuit: vir doctus, & in Scripturis apprimè versatus: & *feruens spiritu*, qui Euangelium studiosè prædicabat: adeo vt in hoc prædicandi officio cum magnis Apostolis, ac Paulo etiam ipso certaret: & [f] in Ecclesia Corinthiorum alij auctorem illum fidei suæ præ se ferrent: alij Cepham; alij Paulum. Et Paulus ipse; [g] *Ego plantaui: Apollo rigauit; Deus autem incrementum dedit.* Hunc tamen neque à Paulo, neque ab vllo Apostolorum altero missum esse possis ostendere. Immo ab ipso Deo esse destinatú Paulus significat, cùm de eo sic [h] scribit; *Quid igitur est Apollo? quid verò Paulus? Ministri eius cui credidistis: & vnicuique sicut Dominus dedit.* Quinetiam ita in Pauli Apostoli potestate non fuit: quales esse *coadiutores* illos Salmasianos docuit: vt ne multum quidem roganti illi auscultare vellet. [i] *De Apollo autem fratre*, inquit, *multum rogaui eum, vt veniret ad vos cum fratribus: & vtique non fuit voluntas eius, vt nunc veniret. Veniet autem quum ei vacuum fuerit.*

VIII. Ex istorum *συνεργῶν*, &, vt Salmasius loquitur, *coadiutorum* grege, Iacobum primum Hierosolymorum Episcopum fuisse placet eidem: ac proinde Apostolum esse nominatum. Nam *Coadiutores* isti vocabantur Apostoli. Quorum [k] ideo proprium *ex ipso nomine munus, & officium* erat, *sedes in vno loco non figere, sed orbem peragrare.* [l] *Hi συνεργοὶ Apostolorum*, ait Salmasius, *qui & Apostoli quodammodo eorum, nulli ciuitati erant adfixi, & addicti; sed pro arbitrio Apostolorum, quibus ad hoc munus subseruiebant, in varias ciuitates mit-*

[a] Cap. 19.
[b] Lib. de Præscrip. c. 36.
[c] Lib. 1 c6. Iouin. & Com. ad c. 20 Mat.
[d] Salm. p. 40.
[e] Act. 18, 24.
[f] 1 Cor. 1, 12.
[g] Ib. c. 3, 6.
[h] Ibid. 3, 5.
[i] 1 Cor. 16, 12.
[k] Salm. p. 19.
[l] Id. p. 41.

CAPVT VI. *sebantur.* Qui eiusmodi non erant, vt vltro citróque peregrinarentur: sed in statione certa residebant, [a] vix Apostolorum nomine censebantur. Atqui [a Id. p. 19.] Iacobus iste ipse neque peregrinabatur; sed vno in loco manebat, Hierosolymis affixus, vt Salmasius deierat, (quod an verum sit postea videro) & tamen Apostolus passim, atque insigniter nominatur. Paulus certè scribens ad Galatas [b] Apostolum hunc vocat: & quidem vnum ex primoribus. [c] *Iacobus,* [b Gal. 1, 19.] inquit, *& Cephas, & Ioannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabæ societatis.* [c Gal. 2, 9.] Cur autem Apostolus dicitur, si Apostolus non fuit? Non fuit autem, si eo caruit, quod Apostoli proprium est, & sine quo Apostolus esse nemo potest. [d] *Propria est,* inquit, *Apostoli missio, ac vocatio, sedes* [d Salm. p. 19.] *vno in loco non figere. quo fiebat vt qui fixam, & stabilem sedem alicubi haberent, nec aliò vagarentur, Apostolorum nomine vix essent nuncupandi.*

IX. QVID caussæ est igitur, cur Iacobus, qui quod proprium Apostoli erat, non habuit, Apostolus tamen vocatus est; & quidem à Paulo, qui vim illius nominis, & officij nec ignorare potuit: nec ei falsò debuit imponere? Atqui Timotheum, Titum, Linum, Clementem: quos in eodem cum Iacobo τῶν συνεργῶν, & *coadiutorum*, hoc est Apostolorum secundi ordinis numero Salmasius reponit, nusquam Apostolos nominauit. Age nouo se aliquo commento, si potest, iis angustiis explicet Salmasius: & quos ipse sibi laqueos innexuit, eos soluat, aut abrumpat. Timotheus, Titus, & ceteri, itidem vt Iacobus, Apostoli fuerunt: immò verò meliori quàm hic illi iure censentur: vtpote qui nominis, & officij fidem impleuerunt: nec in vno constiterunt loco; sed passim sine certa sede vagati sunt: quod Iacobus non fecit: & iccirco *vix Apostoli nomine nuncupandus* fuit. vt est opinio Salmasij. Potin' ergo comminisci caussæ aliquid, cur Paulus Timotheum, ac Titum, quos tam sæpè commemorat: ad quos epistolas etiam scripsit: ne semel quidem Apostolos vocauit: cùm id sibi ipse perpetuò nomen assumeret: idem Iacobum vix illo dignum nomine, & Apostolum nuncupauit, & inter principes eius nominis, atque ordinis recensuit? Sed conflictum & iactationem sic quasi temulenti capitis, in Iacobo illo vide, Lector, & ride potiùs quàm mirare. [e] Iacobum fratrem Domini *vix Apostoli nomine nuncupandum*, propterea di- [e Salm. p. 19 & 20.] cit *Episcopum à veteribus appellatum, quia Hierosolymis non abstitit, nec quoquam extra eam vrbem pedem mouit.* Nempe quia Apostoli est currere: quod ille non fecit. Episcopi verò est statariam agere. Etsi ridicula ista sunt, & falsa: tamen porro videamus. Paulum deinde refert ad Galatas scribentem, *Iacobum Apostolum vocasse, non Episcopum.* Si seipsum refellere, ac mendacij conuincere vellet, num aliter disputaret? Quid enim hoc posterius aliud ostendit, quàm id esse falsum, quod antè dixit; Iacobum ob id Episcopum vocatum esse, *quòd vix Apostoli nomine nuncupandus esset?*

X. ECQVIS verò est veterum, quos nominat, qui Iacobum *ideo Episcopum appellare* se significauerit, *quòd Hierosolymis non abstiterit, neque quoquam extra eam vrbem pedem mouerit?* Quis hoc vnquam illorum dixit? Dixit autem? Nónne constanter Apostoli nomine omnis illum antiquitas Christiana celebrauit? Clemens Alexandrinus apud Eusebium Iacobum istum cognomento *Iustum* inter primos Apostolos collocat. Epiphanius Hæresi xxix itidem sentit. Et Chrysostomus, Græcique omnes interpretes, qui epistolam Pauli ad Galatas, vel Apostolorum Actus enarrarunt. Hieronymus item in commentario in epistolam ad Galatas: & in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, non alium ab Paulo commemorari Apostolum, quàm fratrem illum Domini cognomento Iustum asserit, & Hierosolymorum Episcopum. Quinam ergo vix Apostoli nomine nuncupandus ille Salmasio videtur: quem nemo non antiquorum, qui quidem alicuius nominis sit, Apostolum vocauit?

XI. NAM quòd Episcopus à veteribus appellatus est, num eo minus aut Apostolus fuit; aut ab illis ita dictus est? Illi ipsi veteres, qui Episcopum appellant, nónne Apostolum nominarunt? Non igitur propterea nomen illi tributum est Episcopi, quòd *Apostoli nomine vix nuncupandus esset, aut quia Hierosolymis non abstitit, nec quoquam extra eam vrbem pedem mouit.* Quid

enim commento hoc obtusius? Ecquid in Episcopi appellatione est, quod eum vno in loco, vna in vrbe, velut *Scythica religatum in rupe Prometheum*, ac defixum teneat ἀδαμαντίνων δεσμῶν ἐν ἀῤῥήκτοις πέδαις? Atqui ob id Episcopum dici Iacobum ab antiquis illis putat, quòd non extra vrbem discurreret. Quasi Episcopus non omnem diœcesim suam, & omnia eius opida peruagari, & obire necesse habeat. quod suprà memoraui. Vnde autem de Iacobo ista illi oblata diuinatio est, non solùm Hierosolymis nunquam abstitisse: sed etiam extra diœcesim suam, nusquam vel ad tempus abiisse? Non enim Episcopi, primis illis temporibus, sic vna in vrbe considebant, vt non interdum aliò sese conferrent: quocumque illos charitatis officia vocabant: aut procurandi Euangelij ratio ire compelleret. Ac multo id consentaneum minus est persuasum isti fuisse, Iacobum nunquam Hierosolymis migrasse, qui hunc non Episcopum eiusmodi fuisse credit, quales nominari postea sunt, hoc est certo in loco vnicum, ac singularem: cuius propterea necessaria magis præsentia fuerit: sed vnum de Presbyteris,[a] *eóque cœtu, cui Apostoli gubernandam ecclesiam Hierosolymitanam commiserant.* vt tanto faciliùs abesse, & primarium Apostoli munus exequi potuerit: hoc est ambulare, & per vrbes ac prouincias diuagari ex instituto, ac præscripto Salmasij: qui nullum, nisi vagum, & erronem, iure Apostolum nominari patitur.

Sanè[b] Chrysostomus Timotheum ac Titum inter eos numerat, qui vni affixi loco, minimè cursitarent. *Quid igitur?* (ait) *an pastores & doctores minores fuerunt? Fuerunt planè iis qui circumcurrebant, & euangelizabant, ij, qui sedebant, & in vno loco erant occupati: vt Timotheus, Titus.* Hoc modo nutat illa Salmasiana ratio; Apostolorum professioni οὐσιωδῶς hoc fuisse, vti nunquam certo in loco fixam sedem haberent.

[a] Salm. p. 10.

[b] Chrys. Hom. a in epist. ad Ephesius, p. 820. τί οὖν; οἱ ποιμένες, καὶ οἱ διδάσκαλοι ἐλάττους; καὶ πάνυ τῶν περιϊόντων, καὶ εὐαγγελιζομένων οἱ καθήμενοι, καὶ περὶ ἕνα τόπον ἠσχολημένοι, οἷον Τιμόθεος, Τίτος.

De Iacobo Apostolo accuratiùs disputatur. Vtrum Apostolus fuerit vnus è maioribus, an, vt Catharo Trapezitæ visum est, è minoribus. Variæ Pauli profectiones Hierosolymam, ex quibus liquidò probatur, Iacobum vnum è summis, & quidem duodecim Apostolis fuisse. Eundem primum fuisse Hierosolymorum episcopum.

Capvt VII.

I. Postvlat institutæ disputationis series, vt de Iacobo, quem *minorem* vulgò nuncupant, eiúsque tam Apostolica, quàm Episcopali dignitate nonnihil dicamus: vt & absurdæ de eo coniecturæ Salmasij refellantur: & ab eius obtrectatione vindicetur argumentorum vis illorum, ac pondus, quibus ab Apostolorum ætate singulos præfuisse singulis Ecclesiis Episcopos in Dissertationibus ostendimus. Etenim ex illis probationibus, validissima, & antiquitatis testimonio munitissima est, quæ ex Episcopalium successionum laterculis sumitur, ab Apostolorum temporibus per insequentes annos continuata serie productis. Quarum successionum prima & antiquissima in Hierosolymitana Ecclesia fundata est, principe illius Episcopo pariter, & Apostolo Iacobo. De hoc igitur ante alios inquirendum videtur. Ac duplex est inquisitionis forma: altera, vtrum Apostolus: altera, vtrum Episcopus Hierosolymorum fuit.

De Apostolatu Iacobi non id solùm controuersum est, an vnus è duodecim illis primis fuerit: sed multo magis an Apostolicæ dignitatis rem ac nomen sortitus sit eo iure, quó qui optimo. hoc est an duæ illæ notæ veri summique Apostolatus in eum conuenerint, quas capite quinto complexus sum: vt & *prædicationis vsum, & magisterium* (Ita enim ab[c] Gregorio Papa vocatur) per totum orbem in potestate habuerit: & fundandarum vbique Ecclesiarum, ac spiritalium exercendarum functionum sine exceptione ius penes illum fuerit. Nec interest à quo sit ordinatus, & vtrum ab ipso Domino, an hominum

[c] Lib. 23 Mor. c. 6.

 interuentu, & ministerio dignitatem eam acceperit. Non enim minus Apostolus, isque primarios inter Matthias fuit: vt de Paulo & Barnaba nihil dicam: quàm Petrus, & Andreas, ac ceteri, quos per semetipsum Christus elegit.

II. HAC præscripta definitione, quod ad Iacobum spectat, grauis & impedita quæstio est, an ex duodenario illo numero sit habendus, & ab Christo ipso factus Apostolus. Sed non valdè necessaria est: quia magis ad historiam facit, quàm ad susceptæ controuersiæ disceptationem: quæ in eo solo vertitur, vnúsne sit è maioribus, an inter minores, & secundæ notæ Apostolos referendus. Quanquam etiam illa perstringetur obiter: sed vt præcipua in eo constituendo opera ponatur, an primi ordinis Apostolorum Iacobus iste fuerit.

De hoc igitur vt breuiter dicam quod sentio: prorsus eum arbitror è primariis fuisse, ac maioribus Apostolis: nec temerè, & quasi vaticinando istud loquor: sed magnis adductus rationibus, ac propè necessariis: quæ tum ex Epistola Pauli ad Galatas, tum ex Actis Apostolorum suppetunt. In capite primo illius Epistolæ Paulus triennio circiter pòst quàm ad Christum conuersus est, scribit,[a] Hierosolymam venisse se, vt videret Petrum.[b] *Alium autem Apostolorum*, ait, *vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini.* Quibus in verbis quantum momenti sit ad id, quod quærimus, intelligetur, vbi de profectionibus Pauli variis Hierosolymam pauca dixerimus. Eas quinque numero sacræ literæ commemorant, vt [c] alibi demonstrauimus: è quibus tres tantùm hoc loco notandæ sunt: nam ceteræ nihil ad negotium nostrum pertinent.

[a] Gal. 1, 15.
[b] Com. 19.
[c] Lib. 11 de Doct. temp. c. 12.

III. PRIMA est illa, quam Lucas [d] in Actis refert: quando Damasco clam elapsus, postea Hierosolymam venit: vbi cùm discipuli omnes suspectum illum haberent, neque cum eo congredi auderent: à Barnaba deductus est ad Apostolos; & pro Christiano commendatus. De hac eâdem profectione loquitur necessariò Paulus ipse in eo, quem citauimus, loco epistolæ ad Galatas. Ibi enim primitus se Hierosolymam, & Apostolos vidisse significat post susceptam Christi fidem. Cùm igitur nec ante profectionem illam, quam Lucas in Actis memorat, Paulus iam Christianus Hierosolymam venerit: nec ante istam ipsam, de qua scribit ad Galatas: prorsus necesse est, vnam & eandem vtrobique narrari. Quare ex vtriusque loci comparatione sic ordinanda res erit. Paulus post conuersionem egressus Damasco non statim Hierosolymam adiit, vt ex Luca colligi videtur: sed quod epistola ad Galatas docet, in Arabiam fugit. Inde Hierosolymam petiit post annos à conuersione tres: quando Barnabas eum ad Apostolos perduxit. Secunda profectio Pauli Actorum vndecimo capite continetur. Nam cùm Hierosolymis quindecim, vt scribit ad Galatas, diebus hæsisset, concitatis in eum Iudæis, ac de nece illius conspirantibus;[e] Cæsaream, & inde Tarsum confugit. Postea [f] missus Antiochiam Barnabas, Tarsum abiit, vnde Saulum Antiochiam secum abduxit.[g] quo tempore Agabus propheta imminentem famem prædixit, quæ Claudio Imperatore contigit, anno ante mortem Agrippæ, hoc est decem ferè annis post conuersionem Pauli, vt pluribus in illo libro de Doctrina temporum ostendimus. Tertia profectio post annos quattuordecim ab adita primùm Hierosolyma contigit, hoc est post septemdecim ab suscepta Christi fide. cuius in capite 2 epistolæ ad Galatas meminit.

[d] Act. 9, 26.
[e] Act. 9, 30.
[f] Act. 11, 22, & 25.
[g] Ibid. com. 28.

IV. REDEO nunc ad priorem Apostoli profectionem: ex qua perspicuè, ac certò constat, Iacobum ex primariis Apostolis vnum fuisse. Etenim duo genera [h] Salmasius Apostolorũ constituit: vnum primorum, *quos à Christo missionem suam accepisse* dicit, *& immediatè ab ipso missos*: alterum secundorum, qui *ab ipsis Apostolis missi*. Huius ordinis fuère Timotheus, Titus, Linus, &c. &, vt Chrysostomus [i] suprà à nobis citatus asserit, Discipuli septuaginta duo. Ex quibus erat Barnabas: qui posteà cũ Paulo vnus ex maioribus est factus: vt ex Chrysostomo ibidem docuimus. Hactenus ergo minorum gentiũ Apostolus erat: quemadmodum & Ananias ille, [k] qui ad Paulum curandũ baptizandúmque diuinitus est missus. Quare antequam cum Petro, & Iacobo conuenitet:

[h] P. 40.
[i] Cap. 5.
[k] Act. 9.

quod ad Galatas primo capite memorat: Ananiam & Barnabam viderat CAPVT VII.
Apostolos & ipsos ex Salmasiana descriptione. Præter quos etiam alios ex veteribus Christi discipulis Hierosolymis tum fuisse, & à Paulo conspectos esse, prorsus ineptus sit qui dubitet. Cùm ergo neminem alium Apostolorum, præter Petrum, & Iacobum fratrem Domini, in prima illa profectione visum à se dicat Hierosolymis: immo ex quo Christo nomen dederat, nullum hactenus vidisse, quo cum de Euangelio conferre, & ab eo discere aliquid posset: non debent *Apostolorum* nomine secundi illi, ac minores intelligi, quos vtique viderat: sed primores, & qui in duodenario illo principum numero censebantur. Vnde consequens est, Iacobum fratrem Domini non inter secundos numerari; vt Salmasius asseuerat: verùm maiorum vnum fuisse: & ex duodecim illis, quorum numerus Matthiæ subsortitione completus est.

V. RVRSVS in capite secundo epistolæ ad Galatas, scribit se diuino accepto mandato, Hierosolymam venisse ad Apostolos, vt cum iis Euangelium
a Gal. 2,9. conferret. ac tum[a] *Iacobum, & Cepham, & Ioannem, qui videbantur columnæ esse, dextras dedisse sibi & Barnabæ societatis.* Iacobum hunc Commentatius, qui falsò Ambrosij nomen præfert, eum esse dicit, qui cum Petro & Ioanne secretorum Christi semper erat particeps, & in monte cum iis Christi gloriam conspexit. Ineptè prorsus, & ἀνιστορήτως. Nam Iacobus iste pridem ab Herode Agrippa erat occisus, ante annos sex, aut septem, quàm Hierosolymam tertiò veniret Paulus. Quippe circa annum à Christi passione duodecimum, obtruncatus est Iacobus Zebedæi filius. Paulus verò post annum XVII à conuersione sua, à passione Christi XIX, venit ad Petrum. Itaque Iacobus ille idem est, de quo capite antecedenti locutus est; frater Domini, & Episcopus Hierosolymitanus. quem vides inter summos Apostolos, id est columnas eius ordinis referri: vt vnus fuerit ex duodecim. alioqui hæc in illum tam honorifica neutiquam caderent. Fuerit ergo Iacobus Alphæi. quemadmodum complures veterum opinati sunt: & omnes adeo, qui illum inter
b Col. 445 & seq. primos Apostolos recensent: ac nominatim Hieronymus [b] in libro contra Heluidium: vbi omnia illa commemorat, quæ de loco illo epistolæ ad Galatas posui, Iacobum ibi designari fratrem Domini Apostolum, Alphæi filium, qui idem & Cleophas dictus sit: aut si qua alia caussa est diuersæ huius
c Hær. 29 N 3 & Hær. 78 Nu 13, & 14. appellationis. [c] Epiphanius quoque Iacobum hunc Domini fratrem & Apostolum, & Episcopum fuisse testatur. Scio quibusdam antiquorum visum aliter fuisse, qui Iacobum Episcopum Hierosolymorum ab Apostolo cognomine distinguunt Alphæi filio. Sed probabilius est eundem esse: idque Paulo consentaneum magis est; qui de Iacobo ita loquitur, tanquam haud dubiè Apostolo vno de duodecim.

d Act. 12. Adde iam & alia, quæ in [d] Actis de eodem narrantur, ac non vulgaris notæ fuisse prædicant: vt quòd Petrus è vinculis elapsus, ac domum rediens, nun-
e Act. 15. tium statim ad illum mittit. [e] quòd in Hierosolymitano Concilio post Petrum sententiam dicit; & in eius verba decretum ac Synodicum rescriptum concipitur. Quæ quidem alterius etiam dignitatis indicio sunt; hoc est Episcopatus: de quo aliquid est dicendum.

VI. HIEROSOLYMORVM Episcopum fuisse Iacobum fratrem Domini, cognomento Iustum, constans est omnium sententia ex antiquis orta
f L. de Scrip. Eccl. c. 4. temporibus. *Hegesippus vicinus Apostolicorum temporum*, ait [f] Hieronymus, *in quinto commentariorum libro, de Iacobo narrans ait: Suscepit ecclesiam Hierosolymæ post Apostolos frater Domini Iacobus, cognomento Iustus.* Clemens Alexandrinus
g Lib. 2 Hist. c. 1. in sexto Hypotyposeon, vt refert [g] Eusebius, eundemq[ue] ut à Petro, Iacobo, & Ioanne Hierosolymorum creatum Episcopum: ac duos fuisse Iacobos commemorat: alterum, qui ab Herode capite truncatus est: alterum Iustum, ac fratrem Domini: cuius Paulus meminit in capite primo epistolæ ad Galatas. Ac [h] Clementis alterius Constitutiones (etsi suppositititius auctor est; tamen est antiquus) Episcopum illum tam ab ipso Domino, quàm ab Apostolis, Hierosolymorum esse factum asserunt. Accedunt iis deinceps ceteri omnes: vt Eusebius & Hieronymus in Chronico, Epiphanius paullo

h Clem. 8 Const. c. 35. ἐπίσκοπος δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου, καὶ τῶν ἀποστόλων Ἱεροσολύμων χειροτονηθείς

CAPVT VIII. citatus antè: [a] Cyrillus eiusdem, hoc est Hierosolymitanæ sedis episcopus: [b] Chrysostomus. & quicumque Hierosolymitanorum episcoporum mentionem attigerunt. Neque verò multum ad historiæ fidem interest, vtrum ab Christo Domino constitutus sit: quod Epiphanius, Chrysostomus, aliique perhibent: an ab Apostolis ipsis. Vtrouis enim modo ad Christum illius ordinationis auctoritas refertur. quemadmodum Saül rex ab ipso Deo Israelitarum electus est; etsi illius creationem popularibus suffragiis committi voluerit. Et vtcumque factus est, Episcopus tamen fuit: idque adeo testatum, ac veterum asseueratione comprobatum est: vt de hoc controuersiam facere, aut negare audere, nimium temerarij sit hominis, ac parum pudentis. Quo in numero iure censendus est Salmasius, qui obdurata contra veritatem fronte, inanes fabulas, & ineptissima commenta aduersus tantæ molem auctoritatis opponit. Cuius quæ sunt de hoc Iacobo reliqua (Nam haud pauca iam libauimus) sequenti capite pertexam.

[a] Catech. 4. p. 54 & Cat. 14 p. 152.
[b] Hom. 38 in epist. 1 ad Cor. p. 498 & Homil. 3 in Acta, p. 625 & Hom. 33 pag. 795.

Rursus de Episcopatu Hierosolymitano Iacobi. Æstus in eo, & inconstantia Salmasij. Ridicula eiusdem ex Pseudoclemente disputatio. Refelluntur illius argumenta omnia. Iacobum fuisse Episcopum è Scripturis ostenditur. In quo repugnat sibi ipse Salmasius. Ordinatio, & χειροτονία variè accepta. Hegesippus illustratur.

CAPVT VIII.

I. EPISCOPVM fuisse Iacobum partim præfractè negat Salmasius: partim titubanter, ac timidè fatetur: neque constat sibi. Apostolum, vt paullo antè memoraui, nonnisi secundi ordinis illum facit, [c] & vnum è Presbyterorum corpore, qui Hierosolymitanam Ecclesiam in commune regebant, & iidem Episcopi vocabantur. Sed ita vt presbyteris istis [d] *cum auctoritate maiore praeesset*. De Episcopatu Iacobi animaduertenda sunt hæc illius verba. [e] *Ideo & Iacobus*, inquit, *Domini frater, & Apostolus, quia Hierosolymis non abstitit, nec quoquam extra eam vrbem pedem mouit, Episcopus à veteribus appellatus est, & quidem Episcopus Episcoporum, id est primus Presbyterorum, siue Episcoporum, qui erant Hierosolymis; vt vocatur in epistola Pseudoclementis. Non quòd Episcopus ab Apostolis in ea ciuitate constitutus sit, vt alter Clemens scripserat: sed quia non vt ceteri Apostoli conuenienter suæ missioni & appellationi peregrinatus sit*. Verùm quod de peregrinatione, ac vagatione Apostolorum occinit, tanquam re ad illam dignitatem, & functionem necessaria, iam suprà refutauimus. vt illud etiam, Iacobum Hierosolymis nunquam pedem extulisse. quod & temerè confictum, & proculdubio falsum esse demonstrauimus.

[c] Salmas. p. 20, 21, & 45. 46.
[d] Id. p. 46.
[e] Id. p. 20.

II. VIDE nunc pusilli æstum ingenij. Hierosolymitanæ Ecclesiæ non vnum præfuisse Iacobum Episcopum, aduersus antiquissimam traditionem asserit: sed Presbyterorum collegium, & eorumdem Episcoporum præpositum illi fuisse. [f] *Porro Episcopos illos, Presbyterósque simul dictos, quales olim constituebant in singulis ciuitatibus Apostoli, pares inter se omnes fuisse, neminem superiorem agnouisse*, idem Salmasius docet. [g] Tum istud: *Iacobum inter eos fuisse, qui Episcopi præsidebant Hierosolymitanæ Ecclesiæ*. Ecquid aliud ex hac oratione sequi oportet, nisi Iacobum pari ac collegas Presbyteros auctoritate, ac dignitate fuisse? [h] Atqui paullo antè scripsit, eundem *cœtui Presbyterorum illic constitutorum, quos & Episcopos tunc nominabant, cum auctoritate maiore præfuisse*. Si omnes pari iure ac potestate fuerunt Presbyteri illi, & iidem Episcopi, quî tandem vnus eorum Iacobus *præeminentiam* nescio quam *supra ceteros habuit*? Ita enim post elegantiæ Latinæ parentem Salmasium nobis opicis, ac rusticanis loqui licebit. Dicet Iacobum illis eo nomine præsedisse;

[f] Id. p. 40.
[g] Id. p. 47.
[h] Id. p. 46 & p. 23.

quòd Apostolus erat: non quà Presbyter, aut Episcopus: quod & illi fuerunt. Arqui non primi ordinis Apostolum fuisse patitur: sed in secundis iubet consistere. Eiusmodi autem nec omnes presbyteri, hoc est sacerdotes erant: vt Philippus ille Diaconus, & alij, qui & missi ab veris Apostolis, & Euangelium vbique disseminantes, secundi illius Apostolorum ordinis numeros omnes implêrunt. Tùm eiusdem gradus, & nominis Apostolos in illo cœtu Presbyterorum Hierosolymitanæ Ecclesiæ fuisse nullos, qui tandem probat? Aut cur vni Iacobo eam dignitatem attribuit? Præsertim si absque peregrinatione, vno in loco consistens ille, Apostolatum nihilominus obtinere potuit. Quòd si plures alij, præter Iacobum, Apostoli in Hierosolymitano Presbyterio fuerunt, quanam iste *præminentia* (Delectat enim nos nitor ille Salmasianæ Latinitatis) supra reliquos Apostolos sese extulit? CAPVT VIII.

III. IN quo portenti similis est hominis leuitas, & inconstantia. Nam [a] cùm Iacobum probat Episcopum non fuisse Hierosolymitanæ Ecclesiæ, eo vtitur argumento, quòd *ea dignitas Apostolorum Episcopum eum fecisset: quia* APOSTOLI PRESBYTERIVM HIEROSOLYMITANÆ ECCLESIÆ CONSTITVEBANT. Igitur si Presbyterij illius pars erant Apostoli, & quidem maiores; & iccirco Episcopus Ecclesiæ Hierosolymitanæ esse Iacobus non potuit; ne Apostolorum esset Episcopus: nónne eadem caussa prohibere debuit, ne iisdem *presbyteris majori auctoritate praesset?*

a P. 21.

Age verò quantus iste sermonis, ac iudicij conflictus: immò verò quanta communis sensus inopia! [b] *Iacobus*, ait, *Episcopus à veteribus appellatus est, & quidem Episcopus Episcoporum, id est primus Presbyterorum, siue Episcoporum, qui erant Hierosolymis, vt vocatur in epistola Pseudoclementis.* Hoc si verum est, primus ergo fuit Apostolorum, *quia Apostoli Presbyterium Hierosolymitana Ecclesia constituebant.* Explica te ex hac salebra si potes. Sed illud primùm dicito: Quis te hoc docuit, vel *Episcoporum Episcopum* à veteribus appellatum esse Iacobum: vel ideo sic dictum, quod cùm Apostolus esset, tamen id, quod erat Apostoli, minimè præstabat, vt peregrè vagaretur? Hoc sanè posterius frigidum ieiunúmque commentum est, sine ratione, nullo iudicio confictum: vt suprà demonstrauimus.

b P. 10.

Prioris autem illius cedo vel vnum auctorem ex Veteribus istis, quos ita Iacobum appellasse memoras. Neminem tu quidem profers alium, quàm *Pseudoclementem*, hoc est ementitum Clementem. Et homo acutus tantum habes prudentiæ, vt cuius vnius testimonio vteris, ei fidem detoges hoc mendacij prænomine; & in eandem te falsi suspicionem sciens volénsque coniicias. Sed si momentum aliquod statuis in Pseudoclemente isto, cur non audis eundem reliqua in epistola: [c] cùm se à Petro, paullo ante mortem, designatum refert Romanæ vrbis Episcopum: cùm quidem *honorem illum cathedra, ac potestatem declinaret?* Credes itidem & illi *Episcopos, Archiepiscopos, Primates, Episcoporum primates, ac Patriarchas nominanti*, & alia eiusdemmodi; quæ tibi probari nimium velim ea mercede, vt ridiculum illud de Episcopo Episcoporum impune pernos habeas.

c Clement. ep. 1 ad Iacob.

IV. AT ENIM Episcopum non fuisse creatum Hierosolymorum Iacobum, argumentis aliquot suadet Salmasius. Quæ sunt illa tandem? [d] *Si Episcopus cum Hierosolymitanæ*, inquit, *Ecclesia fuisset ab reliquis Apostolis creatus, certè non aliter eum vocasset Paulus quàm Episcopum. Hanc eius dignitatem ab Apostolis ei collatam non reticuisset.* Sed nec Lucas, addit [e] posteà, prætermisisset. Futilis ratio. Iacobum ecce *primum Episcoporum, qui erant Hierosolymis*, fuisse narras: & *Episcopum Episcoporum: vt cœtui Presbyterorum illic constitutorum, quos & Episcopos tunc nominabant, cum auctoritate maiore praeesset.* Nuncubi hoc Apostolus Paulus; aut Lucas in Actis retulerunt? Certè digna memoria res illa fuit. vt sexcentas alias omittam, quæ in historia Ecclesiastica proditæ, ab Scriptoribus Canonicis prætermissæ sunt. Age verò, quod tu Iacobum nusquam extra Hierosolymam pedem mouisse narras; ac reliqua eiusdem farinæ, quæ otiosè comminisceris, quo tu in Scripturæ libro legisti? Sed de Scriptura temitto. Doce id ab Veterum aliquo memoriæ traditum. At non potes: & qui de tam multis temerè, ac sine auctore pronuntiandi

d Salm. p. 21.

e Ib. p. 22.

CAPVT VIII. licentiam vsurpas, hanc nobis conditionem feres, nihil vt nisi expressum in
Scriptura sit in medium afferamus? Præsertim cùm & plurimi, & antiquissimi Scriptores hoc ipsum, quod de Episcopatu Iacobi defendimus grauiter, & constanter affirment.

V. QVID quod etiam Scripturæ sacræ (vt paullo antè dicere cœpi) non
leuem, aut obscuram Episcopatus eiusdem coniecturam offerunt? dum[a] & a Act.
inptima Synodo Hierosolymis habita, in qua plures erant Apostoli, primus 15.
post Petrum omnium principem Iacobus sententiam dicit: & in eam Syno-
b Chrys. Homil. dale decretum conficitur.[b] Certè Chrysostomus eam caussam affert, cur post
33 in Acta. Ἐπίσκοπος Petrum ibi locutus sit, quòd Hierosolymorũ esset Episcopus.[c] Deinde quòd c Act.
ἦν τῆς ἐν Ἱεροσο- emissus è carcere Petrus, nuntium statim ad illum misit, qui certiorem eum 12, 17.
λύμοις ἐκκλησίας faceret. Addam & ex tuo aliquid.[d] *Cùm alij tunc essent Hierosolymis Apostoli,* d Salm.
οὗτος. διὸ καὶ ὕστερος *cùm Paulus secundò in eam vrbem venit,* [e] *neminem eorum se vidisse dicit præter* p. 20 &
λέγει. *Iacobum.* Quanquam illud tuo more, id est temerè asseris, neminem præter 21.
e Gal.
Iacobum Apostolorum illic tunc fuisse, eùm non *secundò*, vt tu ais, sed primò 1, 19.
post conuersionem eò Paulus accessit: tamen hoc, quod tu ipse concedis, in
te retorquebitur; vt vel inde caussæ aliquid Iacobo fuisse fateare, cur præcipua in illis ratio tum eius habita sit. cuiusmodi præter Episcopatum nullam, vel certè commodiorem excogitare potes.

VI. SEQVITVR argumentum alterum Salmasij longè stupidissimum,
in quo miserè seipsum conficit ac iugulat.[f] Si Episcopus Hierosolymorum f Salm.
factus esset Iacobus, *ea dignitas*, inquit, *Apostolorum Episcopum eum fecisset,* p. 21.
quia Apostoli Presbyterium Hierosolymitana Ecclesia constituebant; saltem maximam, quamdiu ibi vixère, in eo Presbyterio auctoritatem habuere. Sed respon-
det sibimet ipse paullo pòst, & vim istius argumentationis infringit.[g] *Quia* g Id. p.
semper (inquit de Iacobo scribens) *in ea vrbe mansit, & Presbyterio, hoc est,* 21.
cœtui Episcoporum, siue Presbyterorum in illa ciuitate constituto absentibus ceteris Apostolis præfuit, quasi Episcopus habitus est illius ciuitatis, vel saltem primus Episcoporum, qui eam Ecclesiam curabant. Nihil ergo iam obstat, quod obiiciebar Salmasius, inter Presbyteros Hierosolymæ numeratos esse Apostolos: quominus Episcopus fuerit Iacobus. Si quidem conciliari istud hoc modo potest: vt *absentibus ceteris Apostolis præfuerit.* Præsertim cùm Apostoli, quorum munus, & institutum est vagari, nec vspiam consistere; vt doctissimo Salmasio placet; Hierosolymæ non manerent, nec singularem Iacobi præfecturam, & auctoritatem interpellarent.

VII. IN quo rursus admiratione pariter ac miseratione digna est homine in isto paucis in paginis pugna sententiarum, ac cæcitas. Nam Presbyteros, qui iidem erant & Episcopi, proprium hoc habuisse vult, vt in eodem hærerent loco, nec extra vrbem euagarentur: in quo ab Apostolis discrepabant: quorum officium fuit semper ambulare, nec vllibi manere. Quam etiam ob
causam[h] Ioannem Euangelistam ait *πρεσβύτερον se potiùs, quàm Apostolum in-* h Salm.
scripsisse, quasi vnus esset Presbyterij, siue cœtus, à quo Ecclesia regebatur.[i] Tùm p. 11.
verò Iacobum ipsum, qui alioqui erat Apostolus; quia *non vt ceteri Apostoli* i Id. p.
conuenienter sua missioni, & appellationi peregrinatus est, & semper manserit Hie- 20.
rosolymis, ex eo creditum esse quasi vnum Presbyterorum, vel Episcoporum illius cœtus, cui Apostoli gubernandam Ecclesiam Hierosolymitanam commiserant. Hæc cùm tam asseueranter, & enixè Salmasius toto ferè libro contendat: cùm in eo robur omne disputationis, opinionisque suæ constitutum habeat; vt Presbyteros eosdémque Episcopos certam in vno loco sedem fixisse; Apostolos
orbem peragrasse dicat: quâ tandem vertigine tactus, sequente mox[k] pagi- k Id. p.
na scribit, *Apostolos Presbyterium Hierosolymitana Ecclesia constituisse, & illius* 21.
presbyterij partem fecisse? Nónne hæc apertè pugnantia: & tamen falsa vtraque sunt, & conficta? Etenim falsa non modò veris, sed etiam falsis contraria sunt. Siquidem ambo hæc enuntiata vera non sunt, & sunt contraria; Nullum animal est rationale; & omne brutum animal est rationale. Sic illa duo & à Salmasio posita sunt falsa, & inuicem nihilominus repugnant: alterum tam Presbyteros, siue Episcopos, extra vrbem euagatos non esse, sed in vno loco mansisse: quàm Apostolos nullam fixam ac stabilem sedem habuisse.

alterum; Apostolos è Presbyterorum numero fuisse. Quod posterius Scriptura ipsa conuincit. Nam [a] Synodica Hierosolymitani Concilij apertè Apostolos à Presbyteris secernit. Et passim in Actis ita distinguuntur. Expecto quem huic manifestæ, turpissimæque dictorum inconstantiæ, ac conflictioni colorem Catharus obducet: ac quemadmodum saluo se honore iis è laqueis expediet. CAPVT VIII.

[a] Act. 15, 23.

VIII. [b] NAM vsqueadeo *Hierosolymitani Presbyterij partem Apostolos fecisse* credidit, vt ex eo concluderet, Iacobum, si Episcopus Hierosolymitanus fuit, *Apostolorum Episcopum* fuisse: idque testari Clementem Alexandrinum illis ipsis verbis, quibus electum ab Apostolis Episcopum Iacobum esse dixit. Verba [c] Clementis è sexto libro Hypotyposeon sic ab Eusebio referuntur. *Petrum, ait, & Iacobum, & Ioannem, post assumptionem Saluatoris, tanquam ceteris antelatos à Domino, de gloria minimè contendisse inuicem: sed Iacobum iustum Hierosolymorum Episcopum elegisse*. Ex quibus colligit ita Salmasius: *Ergo etiam supra se eum posuerunt*. Quod ideo consequens putat; quia paullo antè Presbyterij Hierosolymitani partem Apostolos fecisse dixerat. Ita miserrimè incurrit in sese, & contrariis opinionibus, quasi vinculis, & compedibus implicatus hæret. Est autem per se ineptum illud, & ἄλογον: Iccirco supra Apostolos fuisse Iacobum, quia ab iis electus est Episcopus. Hoc enim modo Metropolitani Episcopi, si quem suæ diœceseos Episcopum eligant, vel ordinent, eum supra se constituent. Ecquid puçet ineptiæ?

[b] Salm. p. 11.

[c] Euseb. 2 Hist. c. 1. Πέτρον γάρ φησι, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ σωτῆρος, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τοῦ κυρίου προτετιμημένους, μὴ ἐπιδικάζεσθαι δόξης, ἀλλ' Ἰάκωβον τὸν δίκαιον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων ἑλέσθαι. Quod & apud Nicephorum extat lib. 2 c. 3.

Addit Catharus: *Ita interpretatum esse Ruffinum*, qui sic vertit: *Apostolorum Episcopum statuunt*. Verùm quis non videt mendosam hanc esse lectionem; & *Hierosolymorum* vt est in Græco, substituendum esse?

IX. NON minus imbecilla, & nugatoria eiusdem est argumentatio: [d] *Si Apostolus fuit Iacobus, non necesse habuit Episcopi ordinatione speciali designari præsidens Hierosolymitani presbyterij, & Ecclesiæ, cùm Apostolatus maior esset Episcopatu*. Atqui [e] Iacobum eundem vnum fuisse dicit ex illo Presbyterio, *siue cœtu Presbyterorum, & Episcoporum, cui Apostoli gubernandam Hierosolymitanam Ecclesiam commiserant*: quibus & ille præfuit, vt Episcoporum esset Episcopus. Quamobrem si Presbyteri illi ab Apostolis constituti sunt: si iis ipsis præpositus est Apostolus Iacobus, eóque nomine dictus est Episcopus, quòd presbyteris præesset: quid aliud sequitur quàm Episcopum Hierosolymitanæ Ecclesiæ ab Apostolis Iacobum fuisse factum? Adeo versutus, ac metuendus est disputator iste, vt argumento illo ipso, quo contra nos vtitur, suam ipse labefacter opinionem; nec quid sit ex eo, quod affirmat, consequens videt. Quocirca si quid in eo est, quod obiicit, difficile: quod profectò nihil est: sed si responso ad id vllo est opus; quoniam perinde contra ipsum illud facit; pro se ipse sibi respondeat. Nam ordinari tam cum multis Episcopis Iacobus, quàm solus, Hierosolymorum Episcopus debuit. Sed ordinatio ista nonnisi electio, & designatio est habenda: non autem consectatio: qua iam Apostolo ab Christo constituto noua nulla opus illi fuit.

[d] Salm. p. 12.

[e] Salm. p. 10.

X. HIERONYMVS [f] in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, Iacobum ait ab Apostolis *ordinatum* episcopum: quod idem est ac *constitutum* diceret. Et ita [g] Sophronius Græcè vertit *Hierosolymorum constitutus episcopus*. Ordinationis nomen interdum pro consecratione sumitur; cùm Sacramento Ordinis initiatur aliquis per manus impositionem: aliàs nuda est electio ac designatio. Vt si quis iam consecratus, & Episcopatu suo pulsus, alium in locum transferatur; non denuò consecrandus, sed *constituendus*, & eligendus est: quod, vt dixi, καθίστασθαι Græci vocant, & ἐνθρονισθῆναι. vt loquitur Socrates libro VII, capite XXXVI. Sic nomen χειροτονίας ambiguè vsurpatur; ac sæpè ordinationis Sacramentum, id est *consecrationem* significat. Interdum nudam electionem, quæ popularibus suffragiis olim fiebat. Vt in Laodiceni Concilij canone quinto: [h] *Quod non oporteat ordinationes sub conspectu audientium celebrari*: vt vertit Dionysius Exiguus. Zonaras, & Balsamo χειροτονίας dicunt hoc loco electiones esse, ac ψήφους, id est *suffragia*. Vetare igitur Canonem, ne coram Catechumenis ordinationes istæ, id est electiones fierent. quòd in instituendo delectu, multa de candidatorum moribus, ac vita proferuntur, quæ teneros

[f] Cap. 4.

[g] Sophron. Ἱεροσολύμων κατασταθεὶς ἐπίσκοπος.

[h] περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων γίνεσθαι.

CAPVT VIII. adhuc, nec dum satis in fide confirmatos alienarent, & offenderent. At iidem obseruant, alibi, vt in primo canone Apostolorum, & sequentibus, χειροτονίας accipi pro χειροθεσία, id est *impositione manuum*, quam & καθιέρωσιν, id est *consecrationem* appellat Zonaras ad Canonem primum Apostolorum. vbi de vtrâque illa notione nonnulla digna scitu adnotat.

XI. PORRO Iacobum fratrem Domini refert Hegesippus *cum Apostolis*, siue, vt Hieronymus legit, *post Apostolos*, Hierosolymitanam Ecclesiam suscepisse. [a] Verba Hegesippi ex Ruffini translatione: *Suscepit Ecclesiam cum Apostolis frater Domini Iacobus.* Verùm Hieronymus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis eundem Hegesippi locum describens, *post Apostolos*, non autem *cum Apostolis* legit. vt & Sophronius, qui Græcè librum Hieronymi interpretatus dicitur, μετὰ τοὺς Ἀποστόλους vertendo posuit. Nec dubitandum est in exemplario suo ita scriptum inuenisse sanctum Hieronymum: cui haud paullo maior habenda fides est, quàm Ruffino, aut Ruffini defensori Salmasio. Huius verò Critici mira hoc loco est ἀκρισία, [b] qui quòd Iacobus *cum Apostolis suscepisse Ecclesiam Hierosolymitanam dicitur, enarrat sic: Nempe quia ipse non Apostolus. Vt Apostolus fuerit, non certè vnus ex duodecim.* Itaque scriptum ab Hegesippo Catharus Messalianus existimat, Iacobum, qui vnus ex secundi ordinis Apostolis fuit, & maiorum *coadiutor*, (vt iste loquitur) cum duodecim Apostolis regendam illam Ecclesiam suscepisse. Quod pro cetera opinione Cathari nimis absonum videtur. [c] Minorum gentium Apostoli, cuiusmodi fuisse Iacobum falsò, imperitéque dicit Salmasius, sed tamen dicit; nonnisi administri fuere maiorum, & ad eorum nutum, ac mandatum parati: vt Timotheus, Titus, Linus, Clemēs Pauli erant συνεργοὶ, & *coadiutores*. [d] Qui *omnes nulli ciuitati erant adfixi, & addicti. Sed pro arbitrio Apostolorum, quibus ad hoc munus subseruiebant, in varias ciuitates mittebantur.* Quînam ergo consentaneum sit, Iacobum huius generis Apostolum, cum maioribus exæquari? Nam qui asserit Iacobum cum Apostolis præfecturam illius Ecclesiæ sumpsisse; parem eum, & æqualem in eo munere facit duodecim illis, quorum administer erat. Ac duodecim quidem [e] *pari omnes potestate, & honore, vt & pari missione* fuisse censet: atque ab iis *per singulas orbis prouincias, ac ciuitates Presbyteros plures regendis particularibus Ecclesiis in commune cum pari auctoritate præfectos.* At non pari cum duodecim ac maioribus illis auctoritate fuerunt isti, & vnus horum Iacobus. Quare non debuit cum Apostolis dici gubernasse Hierosolymitanam Ecclesiam.

[a] Hegesip. in 5 Comment. apud Euseb. lib. 2 Hist. cap. 23. διαδέχεται τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τῶν Ἀποστόλων ὁ ἀδελφὸς τοῦ κυρίου Ἰάκωβος.

[b] Salm. c. 4. p. 194.

[c] Id. p. 40.

[d] Id. p. 41.

[e] Id. p. 195.

XII. QVOCIRCA siue μετὰ τῶν Ἀποστόλων, siue μετὰ τοὺς Ἀποστόλους scripserit Hegesippus, non multum dissimilis est sensus: sed longè tamen abhorrens ab Salmasij commento. Si priorem lectionem adhibemus, subaudiendum erit ἄλλων. Cum reliquis Apostolis statim post ascensum in cælum Christi Iacobus Hierosolymitanam rexit Ecclesiam. Etenim aliquanto pòst tempore duodecim Apostoli Hierosolymis, & in Iudæa remanserunt: & quamuis identidem per vrbes excursiones facerent, eò tamen postea reuertebantur. Interim tamen communi decreto; siue, vt Chrysostomo placet, ex mandato Christi, electus ab illis est Iacobus, qui peculiarem illius Ecclesiæ curam gereret, id est ἐπισκοπήν. Neque illud obstabat, quo minus aut ipse nonnunquam procurandi Euangelij gratia Iacobus peregrè proficisceretur: aut ceteri Hierosolymis cùm essent Apostoli curam illam cum eo participarent. Ac cùm Presbyteris, siue Episcopis Hierosolymitanis præpositum ab Apostolis esse Iacobum, Salmasius affirmet: nihil contra nostram, hoc est veram antiquorum omnium sententiam de singulari Iacobi præfectura opponitur ab eo, quod non in ipsum recidat, & eâdem, quâ nos teneri putat, absurditate constringat.

Quòd si μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, id est *post Apostolos*, cum Hieronymo mauis apud Hegesippum legere: nihil intelliges aliud, nisi post ceteros hûc illúcque dispersos Apostolos, Iacobum Hierosolymis resedisse, tanquam ordinarium, & stabilem illius Ecclesię curatorem, ac pręsidem. Quo in sensu nihil est quod vellicare Catharus possit, quin perinde τῇ πρωτοκαθεδρίᾳ, & Presbyterij præfecturæ ab ipso eidem impositæ Iacobo repugnet.

XIII. Sed grauiora sunt in reliqua de Iacobo disputatione illius flagi- Capvt VIII.
a Salm. tia. vt in ea quidquid attigeris, vlcus sentias. [a] Iacobum Hierosolymorum
c. 4 p. 197. episcopum non esse factum probat hoc argumento: quòd *hoc planè caret ratione, vt ex maiore gradu in minorem aliquem prouectum putemus. Hæc promotio non est, sed regradatio.* Deinde, *Apostolus*, inquit, *ipse, vel Apostolis maioribus æquiparandus ὁ ἀδελφόθεος, si in Episcoporum ordinem, quales tunc Ecclesiis regendis præficiebantur, Presbyterorum Ecclesiæ nomine, cooptatus esset, non ascendisset, sed descendisset, vt ex maiore gradu in minorem detrusus. Non cresceret ex paruo, sed decresceret ex alto. In Apostolatu etiam Episcopatus est: sed non in Episcopatu Apostolatus.* Quid hoc homine mobilius, & inconstantius? Nam Vertumni omnes præ illo Vertumni non sunt. Iacobum [b] quarta antè pagina negabat Apostolum fuisse: & ideo scriptum ab Eusebio, *suscepisse ipsum Ecclesiam cum Apostolis, nempe quia ipse non Apostolus.* Nunc quod negarat, eo sic vtitur, tanquam haud dubio, & confesso. Quidquid enim ad id probandum assumitur, quod in quæstionem venit, certum esse debet, & extra controuersiam positum. Id autem inter nos quæritur, vtrum Iacobus Episcopus sit creatus. Salmasius vt creatum non fuisse demonstret, ait Apostolum fuisse; neque qui Apostolus esset, Episcopum fas esse fieri. Atqui hoc vel præcisè negarat; vel pro incerto habuerat, Apostolum fuisse Iacobum. Quid obtusius hac ratiocinandi formula? Age verò: [c] Nónne idem, Iacobum ab Apostolis Presbyterorum, siue Episcoporum collegio Hierosolymitano præfectum esse dixit? [d] Etenim cùm duo fuerint, vt idem asserit, Apostolorum genera, vt alij primi essent, alij secundi: & illi *à Christo missionem*, id est Apostolatum *acceperint*; alij, id est *secundi, ab ipsis Apostolis*: Iacobus autem ex his secundis fuerit: prorsus missionem & Apostolatum, si quem habuit, ab Apostolis duodecim accepit. Ergo ab iisdem Apostolis primatum illum Hierosolymitani Presbyterij, ac præfecturam adeptus est: & [e] *Episcoporum Episcopus* est factus. Quo concesso, duorum alterum sequitur: aut Episcopum ab Apostolis creatum esse Iacobum, cùm nec Episcopus esset anteà, nec Apostolus: aut si Apostolus iam erat; regradatum eum fuisse, hoc est ex Apostolo constitutum Episcopum, & Presbyterorum principem. Quod vtrumque iisdem propemodum in paginis & negatum est, & affirmatum à Salmasio.

b Pag. 194. c Salm. p. 20. d Id. p. 40. e Id. p. 20.

XIV. At rursus maiorem, ac verè θεάλατον ἐμβροντησίαν in sequentibus intueri licet. [f] *Iacobus*, inquit, *ab Apostolis ordinatus potestatem accepisset ab illis, à quibus ordinatus fuerat, quasi delegatam.* AT PAR A PARI NON MVTVATVR, NEC ACCIPIT AVCTORITATEM, VT PAR IN PAREM NON HABET IMPERIVM. *Eam habet ex se, ac per se, ac suo iure vtitur eodem modo, quo & collegæ suo. Nihil igitur ineptius & indoctius illa fabula, quæ Iacobum finxit ab Apostolis ordinatum fuisse specialem Hierosolymorum Episcopum, qui & ipse fuit Apostolus.* Apostolum fuisse deinceps probat ex Hierosolymitani Concilij Actis, in quibus post Petrum sententiam dicit. *Et ex eius sententia demum formatum est & pronuntiatum Concilij decretum,* τότε ἔδοξε τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ Πρεσβυτέροις, σὺν τῇ ἐκκλησίᾳ. *Tunc visum est Apostolis, & Presbyteris cum Ecclesia.* Hinc igitur Apostolum fuisse Iacobum demonstrat; & quidem parem duodecim primoribus. Obsecro apud te eras cùm ista scriberes? Ergóne par Iacobus fuit primariis Apostolis? [g] Et vbi est discrimen illud primi ac secundi ordinis Apostolorum? Vbi συνεργοὶ illi, & *coadiutores* Apostolorum, quorum è numero Iacobus fuit: [h] quem vnum fuisse negas è duodecim? Secundi illi Apostoli missionem à primariis, & potestatem acceperunt: [i] *vt à Paulo Timotheus, Titus, Linus, etiam Clemens.* [k] *Hi* PRO ARBITRIO APOSTOLORVM QVIBVS AD HOC MVNVS SVBSERVIEBANT, IN VARIAS CIVITATES MITTEBANTVR. Ecquis illa conciliare poterit? Dic sodes, Timotheus, ac Titus pares Apostolo Paulo fuerunt? *non ab eo auctoritatem acceperunt?* Non Timotheum Paulus Ephesi cum potestate manere: non Titum in Creta ad ordinandas Ecclesias hærere iussit? [l] Hoc tu ipse doces, & hanc vtriusque ἀποστολὴν fuisse prædicas.

f Salm. p. 201. g Salm. p. 40. h Ibid. p. 20. i Id. p. 40. k Id. p. 41. l Ibid. p. 41.

CAPVT VIII. XV. [a] TVM de secundis istis Apostolis scribis sic: *Hi sunt ergo Apostoli, quales Titus, & Timotheus fuêre, quos vult Theodoretus Apostolorum suo vicem Episcoporum hodiernorum fuisse: quia & Apostoli tunc nominabantur, & reuera erant Episcopi iure eodem, & ordine, quo hodie habentur, qui Ecclesiam regunt, & Presbyteris præsunt, nisi quod vni ciuitati, vel Ecclesiæ non essent alligati. Sic & illi Presbyteris illius temporis præminebant, quos & constituerant, & Ecclesias sibi ab Apostolo traditas, ἐγχειρισθείσας gubernabant. Isti Apostoli, siue Apostolorum vicarij, & συνεργοὶ, etiam Episcopi vocabantur earum Ecclesiarum, quas ab Apostolo administrandas acceperant.* Num *discipuli Apostolorum, & vicarij*, qui ab his *missi sunt*, & in certis Ecclesiis *manere iussi*, & ab iisdem *Ecclesias administrandas acceperunt*, & *pro arbitrio Apostolorum mittebantur*, & *illis subseruiebant*, pares illis fuerunt; nec auctoritatem ab iis acceperunt? Priùs tenebris cum luce conueniet, quàm dictis tuis illis inuicem, ac sententiis: quæ hostilem ac barbarum in modum seipsas conficiunt, ac iugulant. [b] *Nunquid fons de eodem foramine* (verba sunt Iacobi istius) *emanat dulcem, & amaram aquam?* Prorsus in te Salmasi quadrat quod Martinus primus sanctissimus Pontifex de tui similibus hæreticis [c] in Lateranensi Synodo dixit: *Hic namque quomodo vnquam nec phreneticus quisquam ex omnibus contra membra sua commotus est, per semetipsum propria consumens, atque interimens per dominantem ei errorem, atque dementiam.*

a Ibid. p. 41.
b Iacobi 3, 11.
c Secret. 4. To. 4. Côcil. p. 704.

XVI. NAM illud cuiusmodi est, quod addit, *Iacobus ab Apostolis ordinatus potestatem accepisset ab illis, à quibus ordinatus fuerat, quasi delegatam?* Etiámne qui ordinantur Episcopi, potestatem ab iis, à quibus ordinantur, accipiunt nonnisi delegatam? Hoc modo nullus in toto orbe Catholico Episcopus ordinariam potestatem habet. Ecquis enim non ab aliis ordinatus est? Immò verò ne Episcopus quidem erit vllus. Nam Episcopus is est, qui ordinaria potestatē præditus est; eámque proinde mandare, ac delegare potest alteri. *Delegatus non habet iurisdictionem propriam*, (aiunt Iurisconsulti) *sed vice fungitur delegantis.* quod ex legis verbis huiusmodi colligunt: [d] *Qui mandatam iurisdictionem suscepit, proprium nihil habet: sed & eius, qui mandauit, iurisdictione vtitur.* Porro vt Paulus ibidem tradit, [e] *Mandatam sibi iurisdictionem mandare alteri non posse manifestum est.* Quocirca nemo iam, vti dixi, vspiam erit Episcopus: quia delegatam omnes, & mandatam iurisdictionem habebunt: nec alteri eam delegare poterunt. *Nihil igitur ineptius, & indoctius* illa ratione, vt in auctorem conuicia sua regerantur.

d De offic. eius cui mand. est iurisd. L. 1.
e Ib. L. 5.

XVII. QVID quod in idem illud incurrit, quod pro absurdo Veteribus obiicit? Cùm enim Iacobum asserat ab Apostolis Presbyterio, siue Episcoporum collegio, quod erat Hierosolymis, præfectum fuisse: si verè superiora ista collegit, necesse est delegatam in eum potestatem esse transfusam. Tum illud etiam admitti ab eo necesse est, [f] quod *absurdum commentum* vocat, *Iacobum Apostolum, ac proinde vniuersalem Episcopum, in specialem, & localem transmutatum esse, & sic in ordinem coactum.* Qui enim Hierosolymis collocatus est ab Apostolis; &, quod συνεργῶν omnium, ac *coadiutorum* Apostolicorum proprium fuit, *pro maiorum arbitrio manere iussus est* ibidem: nónne *in specialem, & localem Episcopum transmutatus est?* Quod ipsum & de Tito, ac Timotheo, saltem ad tempus aliquod concedendum est Salmasio. Quorum hunc Ephesi, illum Cretæ *speciali* vtique *ac locali* præfecturæ Paulus addixit. Ita miser vndique suapte voce, ac confessione circumuentus, & irretitus tenetur; vt quà elabatur nihil sibi reliqui fecerit.

f Salm. p. 201.

De Marco Euangelista, & Episcopo Alexandrino. Refelluntur inanes de eo Cathari Salmasij coniecturæ. Fuisse singulares in multis Ecclesiis Episcopos. Hieronymi de Marco testimonium. Non esse consequens, ordinandi ius penes simplices fuisse Presbyteros, etsi Confirmationis Sacramentum administrare permissum illis fuerit. Euodium Antiochiæ Episcopum fuisse, nequicquam obstrepente Catharo: cuius fœdæ secum velitationes excutiuntur.

Capvt IX.

I. POst Iacobi minoris episcopatum, secundo loco Marcus in medium venit. In quo suum, & vsitatum Catharus obtinet, vt quid dicat, & quàm secum consentiat pensi non multum habeat. Itaque simile in hoc, atque in Iacobo est animaduersum, rationis humanæ, ac iudicij naufragium fecit. [a] *Non magis fuit specialis Alexandriæ Episcopus Marcus* (verba sunt Salmasij) *quàm Iacobus Hierosolymæ.* Quid ita porrò? *Ex eo quippe genere Apostolorum erat, quos diximus generalem, & nulli sedi addictam curam Ecclesiarum egisse.* Tum: *Ex ratione*, inquit, *officij, & muneris Apostolici, & Euangelistici, aliquo eum in loco residere minimè oportuit: sed obire varias regiones, & Euangelium prædicare.* Iam hoc argumenti genus futile esse, ipsius, qui eo vtitur, Salmasij testimonio conuicimus. Iacobum ex eodem fuisse genere Apostolorum statuit, in quo Marcum reponit. Et tamen nusquam ex vrbe Hierosolymitana pedem extulit: sed in ea constanter habitauit, eodem teste Salmasio. Ioannes ipse citra controuersiam vnus è summis Apostolis fuit, qui tamen [b] *nec ipse orbem obambulauit, prædicandi Euangelij gratia: sed vno in loco mansit.* Falsò igitur, insulséque pertendit, ideò Marcum non potuisse Alexandriæ fieri Episcopum, quòd ex Apostolatus munere nullo in loco consistere debuit. Nam de Euangelistico munere quod ait, id in eo postulari, vt nuspiam hæreat, quis risum contineat? Marcus Euangelista iccircò ab Eusebio, & communi vsu nominatur, quòd Euangelium scripserit. Quid huic scribendi officio magis est aduersum, quàm hûc illûcque discurrere, nec in certa sede commorari? Itaque tantum abest, vt ex eo prudens aliquis colligat, Marcum assiduè in peregrinatione, & itinere fuisse: vt ei potiùs quietem, & aliquanti temporis secessum necessarium fuisse putet, quo in illam scriptionem incumberet.

a Salm. cap. 4, p. 204.
b Salm. cap. 1, p. 25.

II. [c] At ecce *cùm Petro solitum περιοδεύειν* (obiicit Catharus) *prima eiusdem Epistola testatur, quæ significat, eum tum secum Romæ, an Babylone fuisse.* Nolo hîc abs te rationem eius reposcere, quod gratis assumis; Marcum illum, quem secum esse Petrus in ea Epistola testatur, eum esse, de quo agimus, Euangelistam. Quod etsi complures asseuerent: tamen si negem, vnde tandem probabis? Illud malim respondeas, quî scis Marcum solitum esse cum Petro cursitare, hoc est nihil in vita egisse aliud: neque tandem alicubi consedisse? Id neque tu ratione vlla potes ostendere: neque verisimile est. Habes enim qui contradicant vetustissimos auctores, & grauissimos, [d] Eusebium, [e] Hieronymum, ac plures alios; qui Alexandrinam Ecclesiam à Marco fundatam esse perhibent, eique successisse dicunt Anianum octauo Neronis anno. [f] Epiphanius Marcum ait, post scriptum Euangelium, à Petro in Ægyptum esse missum. Hinc etiam Euangelicus thronus appellata est sedes Alexandrina, & *Euangelica successio*; vt [g] ad Synesium olim adnotauimus; quòd eam Marcus Euangelista fundauerit: & verò primus in ea Episcopatum gesserit: vt ab antiquis accepimus, qui momenti plus afferunt ad promerendam fidem, quàm Salmasij vel sine auctoritate ratio, si quam haberet; vel citra rationem auctoritas, quæ est in illo non exigua, sed nulla. Fuerit Marcus cum Petro aliquanto tempore: & cum eo ciuitates, ac pro-

c Salm. p. 204.
d Lib. 2 Hist. c. 24.
e Lib. de Script. Eccl. c. 8.
f Epiph. Hær. 51. Nu. 6. καὶ γράψας ἀποστέλλεται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πέτρου εἰς τὴν τῶν Αἰγυπτίων χώραν.
g Ad Epist. 66.

CAPVT IX. uincias obeundo peregrinatus sit; nemo tamen hoc perpetuum fuisse demonstrat: & in Ægyptum postremò missum hunc à Petro constans est veterum opinio. Quid hic tergiuersamur? aut cur non præfecturam illius Ecclesiæ mandatam esse Marco credimus: hoc est Episcopum illius esse factum? Sanè nihil obstat quo minus & priuatim vrbis alicuius per sese curam susceperit: & tot nihilominus Ægypto præfuerit. quemadmodum metropolitæ omnes; itémque patriarchæ deinceps fecerunt. Tum in prouinciis ad Christianam religionem recens aggregatis Bonifacius Moguntinus, aliique plures instituerunt. Neque satis acutè Salmasius, quod in vno, alteróve contigisse legit, vt ad tempus allegarentur ad certas constituendas, vel ordinandas Ecclesias, id valere putat in omnibus. Vt enim de Timotheo, vel altero aliquo concedam: de Marco & similibus, argumento quopiam, si potest, à nobis exprimat; nec sola sit affirmatione contentus.

III. [a] QVI *constituebant Ecclesias*, inquit, *vel per se, vel ex præscripto maiorum Apostolorum, non ipsi earum erant Episcopi speciales, quia Episcopos in iis Ecclesiis ordinabant, id est Presbyteros.* Quàm hoc facilè dicit, tam à nobis facilè contemnitur. Quid autem ineptius, quàm illud ipsum ad probandum afferre; de quo inter nos controuersia mouetur? Duo enim asserimus, & Marcum à Petro Apostolo missum Alexandriam, vt Ecclesiam ibi constitueret; indéque, tanquam ex arce, pristina per Ægyptum expugnata superstitione, Christi fidem importaret: & ibidem Episcopalem sibi sedem iussum esse capere. Salmasius vt hoc posterius euertat, sumit id, quod negamus, nemini, qui ad constituendas Ecclesias destinabatur, specialem loci illius Episcopum licuisse fieri. Atqui non nos ambo ista temerè, & à nobis ipsis, tanquam ariolando dicimus: vt sunt pleraque Cathari, sine auctoritate ac ratione conficta. Sed quæ ab sanctissimis, & grauissimis auctoribus memoriæ prodita sunt, ex Ecclesiæ, ac venerandæ antiquitatis archiuis promimus. Contra quæ iste nihil aliud nisi φλυαρεῖ, καὶ ληρωδεῖ, *Mens enim non sanari, sed vincere cupiens, auersa ab his, quæ dicuntur, ad nihil aliud intenta est, nisi vt inueniat, quod pro suis partibus eloquatur*, vt ait [b] Maxentius. *Contemptores auctoritatum veterum* (quod rectè scribit [c] Hormisda Papa) *nouarum cupidi quæstionum, solam putantes scientiæ rectam viam, qualibet conceptam facilitate sententiam.*

[a] Salm. p. 161.
[b] Dial. 1 init.
[c] Ep. ad Possess.

IV. HIERONYMVS ecce in epistola cxxvi, auctor est, *Alexandriæ à Marco Euangelista, vsque ad Heraclam, & Dionysium Episcopos, Presbyteros semper vnum ex se electum in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominasse.* Huic cùm assentiatur Salmasius, nonne primum sedis illius Episcopum fuisse Marcum fatetur? Nonne quod & falsò, & pertinaciter asserit, eiurare cogitur, nullum, nisi post obitum Apostolorum, vlli Ecclesiæ singularem Episcopum præfuisse? Marcus enim Apostolorum vixit ætate: &, vt [d] Hieronymus scribit ex Eusebio, octauo Neronis anno, ante Petrum, ac Paulum pro Christo mortuus est. Tum, iisdem testibus, Marco successit Anianus: isque post annos duos & viginti moriens successorem habuit Abilium anno IV Domitiani, viuente adhuc Apostolo Ioanne. Igitur superstitibus adhuc Apostolis, Episcopus in vna Ecclesia vnus est positus; ac supra Presbyteros constitutus. neque verum est [e] *Apostolorum ætate in commune Presbyteros Ecclesiam rexisse pares omnes honore, ac potestate.* Nam quisquis ille fuit à Marco, hoc est ab Apostolorum ætate cœptus in excelsiore collocari gradu, sub Episcopi nomine; par vtique non fuit honore ac potestate iis, quibus erat excelsior. Hæc enim duo inuicem contraria sunt. Quæ tamen [f] Salmasius pro eo ac sollerti, & acuto iudicio est, ambo tuetur, & affirmat: dum & Hieronymo credit Alexandrinæ primatem Ecclesiæ presbyteris excelsiorem ceteris, & Episcopum asseueranti: & eundem *pari* cum ceteris *honore, ac potestate* fuisse scribit.

[d] lib. de Script.
[e] Salm. p. 117.
[f] Conser. p. 113 & p. 117, & sqq.

V. [g] AT ENIM Ambrosij seculo, *Alexandriæ Presbyteri consignabant, si præsens non esset Episcopus.* Porrò, *Si manus imponebant ad Sacramentum Confirmationis dandum, etiam verisimile est imposuisse ad ordinationes faciendas.* Ita. Salmasius ratiocinatur, vt nullum tunc specialem Episcopum Alexandriæ

[g] Salm. p. 205.

præfuisse colligat. Sed cùm Hieronymi testimonium approbet, neque falsò eum dixisse putet, quæ de primatu Alexandrinæ Ecclesiæ prodidit: cuius est iudicij, coniecturis ac *verisimilibus* niti, vt nullum singularem fuisse probet Alexandriæ Episcopum, Presbyteris excelsiorem omnibus: cùm apertè, ac disertè talem fuisse confirmet Hieronymus? Vno verbo: vel falsò istud Hieronymus; vel verè asserit. Si falsò: [a] cur illum ipsum Hieronymi pro se locum adduxit? cur momenti in eo aliquid posuit? Sin verum est, vt est profectò, quod de Marco, & Alexandrinorum successione Præsulum ex huius Ecclesiæ laterculo ab Eusebio, & Hieronymo scriptum est; nugari Catharus desinat, & inanibus ac ludicris coniecturis contra fidem vetustatis obniti. At etiam imperitè consignationem, quam post Baptismum, absente Episcopo, vsurpabant in Ægypto Presbyteri, impositionem esse manuum existimat. In quo valde fallitur. Nam consignatio est chrismatio, siue vnctio, quæ distingui solet ab impositione manuum, quam soli administrabant Episcopi. Nec vnquam Salmasius probare vllo exemplo poterit, manus ab alio ritè, quàm ab Episcopo, in Sacramento Confirmationis, ac secundum chrismationem, impositas fuisse. De qua re aliàs exquisitiùs agetur. Quare ludicra illius est argumentatio, non ab ea solùm parte, quòd Presbyteros Alexandriæ manus imposuisse dicit *ad Sacramentum Confirmationis dandum*; cùm de sola *consignatione*, id est *chrismatione*, memoriæ proditum illud sit non ab Ambrosio, sed ab auctore Commentariorum in Epistolas Pauli: qui nec Ambrosius est, neque, quod viri docti complures existimant, Hilarius Diaconus ex Luciferianorum schismate, vt suprà demonstrauimus. Verùm non eatenus tantùm friuola est Salmasij coniectatio: sed eo falsa, & insulsa, quòd eandem sumit rationem esse Confirmationis, & Ordinationis: vt si, absente Episcopo, Presbyteri prius Sacramentum administrarint: posterius etiam contulerint. quod multis modis est absurdum, & non solùm ab Catholico dogmate: sed ab omni insuper vsu, ac more Christianæ vetustatis alienum: vt Ordinis Sacramentum per impositionem manuum dederit alius, quàm qui consecratus esset in Episcopum.

VI. [b] QVOD *de Marco dixit, hoc idem de Euodio Antiochiæ dicendum*, ait Salmasius. Et verum est, idem de vtroque dicendum: sed non quod ille dixit; quia verum non est: sed quod Christiana omnis antiquitas dixit, ac credidit; vt illum Alexandriæ primum; sic hunc Antiochiæ post Petrum Episcopum fuisse. Quid autem nugaeius hac illius disputatione? *Euodius ille*, inquit, *qui ei successisse dicitur in Antiochena Ecclesia, discipulus aliquis eius* (Petri) *ac συνεργὸς fuerit, cui curam demandauit Ecclesiæ illius ordinandæ, & constituendorum in ea Presbyterorum.* Age quod vltrò dat nobis accipiamus. Fuerit Euodius vnus ex *coadiutoribus* Salmasianis, itidem vt Iacobus. Certè quod huic concedit, illi negare non potest: nisi sortiri quid dicat potiùs velit, quàm certa, & prudenti ratione duci ad asseuerandum. Cùm igitur Iacobus ille maiorum Apostolorum συνεργὸς, & ex eorum nutu, & arbitrio pendens, Hierosolymitanæ Ecclesiæ, ac toti Presbyterio cum potestate & auctoritate præpositus sit: idem de Euodio fatendum illi erit. Etenim si Iacobo nihil munus & officium illud obstitit *coadiutoris* & συνεργοῦ, quo minus certam Hierosolymis sedem caperet, nec extra eam vagaretur: vt Salmasio placet: cur Euodium Antiochiæ resedisse ob eam ipsam caussam negat, quam in Iacobo dissimulat? Si enim *coadiutor* Apostolorum nullibi hærere potuit, neque certa in Ecclesia præfecturam gerere, quid Hierosolymis Iacobus ille faciebat? aut cur Presbyteris, & iisdem Episcopis ibi præerat, Episcopus ipse ac Presbyter: adeóque Episcoporum Episcopus? quod idonei probat auctoris testimonio acutissimus [c] Salmasius, Pseudoclementis in Epistola ad Iacobum. Quod si συνεργοὶ illi ab Apostolis alicubi collocari poterant, & propriam sedem, ac præfecturam obtinere: quæ tandem inuidia est, Euodium simili in officio, & gradu *coadiutoris* positum, cum eâdem Antiochiæ potestate ex Apostoli Petri auctoritate constitisse? Quem quidem Episcopum fuisse, & ita nominatum esse, non potest inficiari Catharus: si quidem Presbyter fuit: & Presbyteri omnes Episcopi vocabantur: vt ille putat. Porrò id suprà reli-

E ij

[a] Salm. p. 113 & seq & p. 131.
[b] Salm. p. 108.
[c] Pag. 20.

CAPVT IX.

CAPVT IX. quos habuit Euodius, quod & Iacobus, vt omnibus præesset, essétque Episcoporum Episcopus; hoc est singularis Episcopus: quia nullus alius pari iure ac dignitate in Ecclesia illa fuit. Singularis ergo fuit, & vt Presbyter, sic Episcopus singularis. Quomodo Latinos inter oratores, singularis orator Cicero dicitur: inter poetas, Virgilius. *Sicuti* (ait [a] Iustinianus) *quum poetam dicimus, nec addimus nomen, subauditur apud Græcos egregius Homerus: apud nos Virgilius.* Et tamen poëtæ sunt omnes, sed inter omnes singularis est nonnisi vnus.

[a] Lib. 1 Instit. Tit. 2.

VII. NEQVE verò, cùm de prima illa Ecclesiæ orientis ætate quæritur, an per ciuitates singulas singuli fuerint præsides, ac præpositi; siue vbique; siue in quibusdam illarum: curandum istud est, an illis subiecti Presbyteri episcopalem consecrationem habuerint: an simplices fuerint Presbyteri. Nihil hoc enim ad præsentem controuersiam spectat: quæ in eo tota vertitur, an vnum per Ecclesias caput; hoc est singularis antistes, & Episcopus fuerit: an vbique πολυαρχία constituta sit: & plures singulis Presbyteri, & Episcopi pari omnes potestate, & auctoritate præfuerint: quod Salmasius existimat: immò verò quid de eo liquidò, ac bona fide sentiat expiscari nemo possit. Modò enim hoc, modò illud asseuerat. Nunc, inquam, in Ecclesiis omnibus plures eâdem, ac pari potestate, & auctoritate rectores collocat. [b] *Tunc temporis*, inquit, *id est, Apostolorum ætate, in commune Presbyteri Ecclesiam regebant, pares omnes honore, ac potestate.* Et posteà, [c] *In vnaquaque vrbe, Apostolorum æuo, plures semper constitutos esse Episcopos, qui & Presbyteri dicebantur, & communi tum eorum Presbyterorum, siue Episcoporum consilio gubernatas fuisse Ecclesias.* Nunc verò vnum aliquem localem & singularem Episcopum Presbyterio ab Apostolis fuisse præpositum asserit: velut [d] Iacobum maiorum Apostolorum συνεργόν, & ex eorum auctoritate pendentem, Hierosolymitanæ affixum Ecclesiæ fuisse. Cùm enim συνεργοὺς istos, & Apostolos minores, à maioribus [e] *immediatè missionem suam accepisse, & missos ab iis esse dicat, vt ex præcepto, & mandato eorum, à quibus mittebantur, Presbyteros, eosdémque Episcopos constituerent:* Iacobus autem *Presbyterio, hoc est cœtui Episcoporum, siue Presbyterorum in illa ciuitate constituto præfuerit*, & ibi affixus manserit: nonnisi *ex mandato & præcepto Apostolorum* hæsit in illa vrbe, & Ecclesia: quandoquidem [f] *hi συνεργοὶ Apostolorum, qui & Apostoli quodammodo erant, nulli ciuitati erant adfixi, & addicti: sed* PRO ARBITRIO APOSTOLORVM, QVIBVS AD HOC MVNVS SVBSERVIEBANT, *in varias ciuitates mittebantur.*

[b] Salm. p. 187.
[c] Idem p. 132.
[d] Pag. 20, & 40.
[e] Idem p. 40.
[f] Salm. p. 41.

VIII. IGITVR Iacobus *pro arbitrio Apostolorum*, & *ex eorum mandato* Hierosolymis resedit; & cùm ex officio vagari, & quocumque vellent hi, *quorum συνεργὸς erat, & quibus subseruiebat*, proficisci deberet, ac missionem, functionem, & curationem exercere sibi à maioribus impositam, & iniunctam: planè singularis illa præfectura, qua Presbyterio Hierosolymitano præfuit, [g] & *Episcopus Episcoporum* fuit, de voluntate, & mandato, auctoritatéque venit Apostolorum. Siquidem [h] *Presbyterorum, vel Episcoporum illi cœtus Apostoli gubernandam Ecclesiam Hierosolymitanam commiserant*: nec Iacobus aut eandem Ecclesiam gubernare; aut iis ipsis Presbyteris, & Episcopis præesse potuit; nisi ab Apostolis iisdem esset impositus, eique destinatus Ecclesiæ: ab quibus missio illius, & officij, ac ministerij ratio tota pendebat. Age enim cùm Paulus Timotheum Ephesi, ac Titum in Creta insula manere iussit, & Apostolicum ibi munus, quod & Episcopale Salmasius esse concedit, obire præcepit; à quo demum ambo Episcopalem illorum locorum curationem, & præfecturam acceperunt, nisi ab Apostolo Paulo; cuius auctoritate ac mandato illorum est prouinciis istis alligata, & circunscripta missio? Dubitabimus igitur, quin iisdem argumentationis vestigiis eò perueniatur, vt ab Apostolis Iacobus Hierosolymitanæ Ecclesiæ primatum, ac præfecturam acceperit; ac sit ab illis ciuitatis eius creatus Episcopus? Nonne si Romanus Pontifex Episcopum aliquem ordinet, siue certæ cuiusdam Ecclesiæ: siue nullius nominatim: sed ita vt certam ei postmodum destinet: vtroque modo ab Romano Pontifice factus dicetur Ecclesiæ illius Episcopus? Nemo sit, opinor, tam ineptus qui hoc negare audeat. Ergo cùm &

[g] Idem p. 20.
[h] Ibid.

Iacobus Apostolatum, id est Episcopatum, *immediatè* ab Apostolis accepe- CAPVT X.
a Pag. 40. rit, vt a Salmasio placet: &, vt idem asseuerat, ex eorumdem arbitrio, Hierosolymitanæ Ecclesiæ curationem, & præfecturam nactus sit: num aliud, quàm valdè insulsum ineptúmque esse statuas, qui Episcopum nihilominus neget Hierosolymæ Iacobum ab Apostolis esse factum? Mirum est cùm hæc legerit, ac fœdam illam decretorum pugnam secum agnouerit, si non eum tantæ leuitatis, & ἀκρισίας, inscitiæque pudeat.

De Romana sede, & Episcopis illius; quos à Petro singulares in ea præfuisse probatur. Variæ sententiæ Veterum de Petri successore. Fuisse tamen vnum certum, & singularem. Irenæi de eo testimonium, & aliorum antiquorum. Salmasij quoque consentiens de eo sententia: & mira eius inconstantia, & implicata inscitia. Excutitur Clementis locus ex Epistola ad Corinthios.

CAPVT X.

I. CVM Apostolicas traditiones ex earum Ecclesiarum auctoritate, quæ ab Apostolis fundatæ sunt, probare vellet b Irenæus, vnam ex omnibus Romanam sumpsit Ecclesiam; ex qua de reliquis, quas commemorare longum esset, certa fieri coniectura posset. Eadem nunc ad institutam disputationem valet argumentatio; & ex illius vrbis Episcoporum serie, vera & Catholica contra Salmasium firmatur opinio; fuisse singulares in Ecclesiis præsides Apostolorum tempore: neque πολυαρχίαν, id est ἀναρχίαν in illis esse constitutam.

b Iren. lib. 3, cap. 3. Vide suprà cap. 2.

Quod ex Romana præ ceteris insigniter elucet: cuius à Petro, Paulóque ductam Episcoporum successionem, & Christianæ antiquitatis memoria testatissimam, in dubium vocare, sit imperiti: negare autem, præter modum impudentis. Id quidem suprà capite secundo, multis, & grauissimis testibus palam esse confido factum; qui accuratè singulorum ad sua quique tempora numerum, ordinem, ac nomina perscripserunt. Et quamuis, ob sententiarum discrepantiam, haud plenè constet, quinam proximè à Petro, ac deinceps per aliquot capita, Pontificatum gesserint; illud inter omnes conuenit, vnum ibi, & singularem, toti non modò Clericorum collegio, sed etiam Ecclesiæ præpositum fuisse: siue simplex is hactenus Presbyter erat: siue Episcopalem consecrationem habebat: vt tunc moris fuit, plures in Clero Episcopos fieri: qui per Romani Pontificis absentiam, aut aliis de caussis, quæ in amplissima, & principe omnium Ecclesia necessariæ esse solent, propria illius ordinis munera præstarent.

II. HOC ne temerè quispiam diuinare nos existimet, testem dabimus c Nu. 6 idoneum rei huius Epiphanium, qui c in Hæresi XXVII, de hac ipsa Romanâ in Ecclesiâ Pontificum successione accuratiùs differens, ex Irenæi descriptione, post Petrum & Paulum sedisse Linum ait: post hunc, Cletum: deinde Clementem. Quem scribit Petri & Pauli tempore floruisse: neque tamen proximè ab illis sedem obtinuisse; sed quartum ordine, cuius rei caussas affert duas. Aut enim adhuc illis viuentibus, impositione manuum acceptam, vsum officij detrectauit. aut à Cleto demum ordinatus est. Tum addit, d *Fieri potuisse, vt etiamnum superstitibus Apostolis Petro & Paulo, alij Episcopi constituerentur: eo quòd Apostoli sæpe prædicandi Christi gratia, in alias regiones peregrè proficiscerentur: nec posset Romana ciuitas sine Episcopo esse.* Plura e Ad an. 69. de hoc apud Baronium leges in e Annalibus. Neque enim instituti est nostri diligentiùs in hanc historiam inquirere. Et alioqui tritum illud est, & omnibus notum, in primariis Ecclesiis, sub summo antistite, alios fuisse velut adiutores: qui illo vel absente, vel aliis negotiis implicato, vices eius implerent. Quod illo maximè tempore vsuuenit; cùm & primi sedium Episco-

d Epiph. Hær. 27, Nu. 6. πλὴν ἀλλά, καὶ οὕτως ἐδύνατο (for. ἐδύναντο) ἔτι περιόντων τῶν Ἀποστόλων· φημὶ δὲ τῶν περὶ Πέτρον, καὶ Παῦλον· ἐπισκόπους ἄλλους καθίστασθαι. διὰ τὸ τοὺς Ἀποστόλους πολλάκις ἐπὶ τὰς ἄλλας πατρίδας τὴν πορείαν στέλλεσθαι, διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Χριστοῦ· μὴ δύνασθαι δὲ τὴν τῶν Ῥωμαίων πόλιν ἄνευ ἐπισκόπου εἶναι.

CAPVT X. pi, imprimísque Romanæ, Petrus & Paulus, varias in prouincias prædicandi caussa longiùs abirent, (vt nominatim refert Epiphanius) & in Clero sub initium Christianismi, complures essent, Episcopali consecratione prædi ti Presbyteri. quod in primo libro Dissertationum Ecclesiasticarum contra Trapezitam Catharum ostendimus.

III. NIHIL igitur Salmasius argumentatione sua promouet: qui propterea neminem vllibi singularem Ecclesiæ rectorem fuisse dicit, quòd constat plures in omnibus Episcopos esse constitutos. Nam vtrumque verum esse persuadent ea, quæ hactenus diximus; & idem Salmasium posteà confitentem audiemus. Cuius id esse proprium sæpe testatus sum, vt neque pensi habeat, quàm constanter, conuenientérque scribat, & multa sibi aduersantia in eandem propemodum paginam includat. Huius ergo contemnenda sunt ista: [a] *Si Clemens Romæ specialem Episcopatum post Petrum tenuit, plures Romæ eodem tempore Episcopos extitisse necesse est. Nam Linus & Cletus etiam Episcopi Romæ fuisse memorantur, & quidem omnes Petro viuente. Paulo ante obitum suum consecrasse Clementem traditur in libro de vitis Pontificum. Sic tres Episcopi Romanæ Ecclesiæ cum Petro fuere.* Ne puero quidem difficile est hunc nodum soluere. Nam illa sunt eiusmodi, vt siue neges, siue concedas, tantidem sint ad id, quod cupit, ratione concludendum. Epiphanius, vt paullo antè vidimus, rem in dubio ponit. Quòd si quis Linum, & Cletum; immò & Clementem viuo adhuc Petro Episcopos fuisse, id est manuum impositione consecratos esse defendat: poterit vnà singularem tueri vnius Ecclesiæ præfecturam: cùm supra plures summus emineret aliquis: cui post alios deinceps alij successerunt. Neque verò nominis interest: siue Episcopus, siue Presbyter, siue Episcopus Episcoporum, siue aliud quodpiam genus appellationis habuit: dum de re ipsa constet. Quis illum verò cogit sic ineptè colligere: [b] *Omnem illam confusionem de primis Romæ Episcopis non aliunde ortam esse, quàm quòd Episcopi non fuerunt quos fuisse dicunt?* Quid hoc imperitius? Eodem enim iure concluseris, si quid in Regum, aut Pontificum, aliorúmve principum descriptionibus controuersiæ sit; nullos omninò successores fuisse, quoniam qui fuerint incertum habeatur. Cur non antiquos potiùs sequimur; qui & Episcoporum illorum seriem perscripserunt: & cur diuersi in serie ponerentur, probabilem reddidêre causam?

[a] Salm. p. 209.
[b] Salm. p. 210.

IV. NOBIS Irenæus satis dignus videtur, cui de rebus istis paullulum ætatem suam antegressis fides habeatur. Magis hoc vtique meretur, quàm adulterini isti, ac supposititij, quorum ad auctoritatem, vbi commodum sibi putat, confugere solet Catharus. [c] Irenæus ergo Lino *ab Apostolis Episcopatum administrandæ Ecclesiæ traditum* scripsit: cui Eusebius, aliique veteres assensi sunt, quos in capite secundo suprà memoraui. Neque nos ab hac de singularibus Romæ, vel aliarum ciuitatum præsidibus opinione dimouet commentum illud [d] Salmasij, huiusmodi *συνεργούς*, quales Linus & Clemens fuêre, nullius certi loci ab Apostolis ordinatos Episcopos. Quod nec vnquam ille probare potuit: certè hactenus non fecit: & nos in superioribus capitibus, ingenti mole, ac pondere auctoritatis elisimus. Etenim iidem illi falsò ac temerè id esse confictum arguunt, qui singulorum in Ecclesiis successiones Episcoporum adnotant, Irenæus, Ignatius, Tertullianus, Eusebius, Epiphanius, Optatus, Hieronymus, Augustinus, qui & quales viri! tum alij innumerabiles: quibus vnicum opponere Grammaticuli Cathari supercilium, id verò est non, vt ille de Scena, *cum ratione:* sed *sine ratione*, & communi sensu, *insanire*, ac furere. Denique Iacobum iste Apostolum, & Apostolorum *συνεργὸν*, vnúmque de genere illo, cui vagandi & ambulandi sine fine partes mandauit Salmasius, certo in loco mansisse vult, & Hierosolymis nunquam pedem extulisse: quod etiam de Ioanne Apostolo docuit. Quod vtrumque licet ariolando, ac sine teste sumit: tamen quia contra se hoc imprudens posuit, vt aliàs ferè consueuit: quid inde concludi possit obiter videro: vt quàm sit non Dialecticæ modo, sed etiam ratiocinandi rudis, agnoscat.

[c] Iren. lib. 3, c. 3. ita Græcè apud Euseb. lib. 5 hist. cap. 6. Θεμελιώσαντες οὖν, καὶ οἰκοδομήσαντες οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι τὴν ἐκκλησίαν, Λίνῳ τὴν τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίαν ἐνεχείρισαν.

[d] Vide p. 211.

V. ETENIM quis hoc ex primis elementis argumentandi non didicit,

quod in libro primo Priorum Analyticorum Aristoteles, & ante hunc sua CAPVT X.
cuique ratio præscripsit: cùm vniuersè ac generatim aliquid enuntiatur, siue affirmando, siue negando: vt id falsi coarguatur, satis esse, si contrarium eius, quod vniuersè pronuntiatur, in vno aliquo monstretur? Vt si quis dixerit, *Omne animal est rationale*: vel, *Nullum animal est rationale*, statim ille conuincetur, si & *aliquod animal non rationale esse* probauero; & *quoddam esse rationale*. Iam doctissimus Salmasius, vt illud contra antiquos omnes adstruat, nullum singularem Episcopum Apostolorum ætate vlla in Ecclesia fuisse: aut hoc etiam: Iacobum Hierosolymitanæ, Marcum Alexandrinæ Ecclesiæ; vel si qui alij in singulis Ecclesiis singulares fuisse perhibentur earum præsides; non singulares fuisse; sic argumentationem suam instruit, vt certè facere debuit: Omnes & Apostoli, & Apostolorum adiutores, & *συνεργοί*, qui illis temporibus exstiterunt, varias vrbes, & prouincias obeundo peragrarunt. Vel ita: Nullus Apostolus, aut Apostolorum *συνεργὸς* certo in loco sedem ac domicilium fixit. Tum ita nectit: Atqui Iacobus, & Marcus, & quicumque alij referuntur illarum Ecclesiarum præsides, *συνεργοὶ* fuerunt. Neque igitur Iacobus Hierosolymitanæ Ecclesiæ: neque Marcus Alexandrinæ: neque ceteri priuatim Ecclesiarum illarum, quibus præfuisse narrantur, præsides, ac rectores exstiterunt. Hæc tota vis est Salmasianæ argumentationis: immò Dissertationis illius sub Messalini persona ab illo editæ summa atque complexio. In hoc, inquam, vno argumento, ac syllogismo totus ille, quantus est, liber consistit. Eo detracto & exturbato, ruit moles vniuersa, & in puluerem ac ruinas collapsa dissipatur.

VI. NVM igitur aduersaria illi manus expectanda fuit, quæ structuram istam labefactaret ac disiiceret? Prorsus hoc necesse non fuit. Nam ipsemet iisdem in paginis quæ molitus erat euertit: &, vt furiosus ille, ignem ædibus suis iniecit; ac vineta sua, & arbusta cecidit. Etenim duo, quæ inuicem contraria sunt, enunciata isto in libro tuetur: [a] vt & nullum affirmet ex ordinis secundi Apostolis certo in loco mansisse, aut vlli Ecclesiæ singulari præfuisse: [b] &, Iacobum vnum ex eodem secundo ordine Hierosolymitana in Ecclesia mansisse perpetuò, nec ex ea pedem mouisse; & eidem tamen præsedisse. Si Iacobus vnus *τῶν συνεργῶν*, & *adiutorum* vacationem habuit laboriosæ functionis: neque vagari, ac peregrinari ex officio compulsus est: si Ioannes magnorum vnus Apostolorum idem ius impetrauit: cur non & Marcus, & Euodius, & Linus, ac reliqui omnes, quibus certarum Ecclesiarum præfecturam omnis retro antiquitas adiudicauit? Aut qua fronte de istis argumentari poterit ex communi effato illo: Neminem istius generis in vno loco resedisse: si in Iacobo & Ioanne falsum illud esse ipsemet fatetur? Dicat colorem aliquem, si potest, quo se ab illa fœda, & indigna sano quouis ac sobrio conflictione defendat.

a Salm. p. 22, 41, 46, 211
b Idem pag. 20, 23, 45, 46.

VII. QVOCIRCA puto neminem ignorare iam posse, qui antecedentem omnem disputationem legerit, nihil ratiocinatione ista futilius esse, quæ in tota tua, Messalino-Salmasi, Dissertationis farragine regnat, ac sola dominatur: nec, ea tibi singratiis excussa, restare aliquid non eruditi modò, sed humani quoque sensus, minimèque stupidi: vt ex ἀναλογίᾳ ista, cui te tua temerè ac falsò quiduis asseuerandi leuitas & βαττολογία obnoxium fecerat, in manifestam ἀλογίαν incideris. Itaque pessimè te ratione vsum esse, & tibimetipsi repugnare te, ne tu ipse quidem inficiari audebis, nisi te tui amor occæcauit. Quòd autem ex Clementis epistola ad Corinthios, aut etiam altero quopiam ætatis eiusdem ea probare quæ asseris posse confidis, non minus hallucinaris. Sed antequam singillatim illa persequor, ac tibi nihil esse contra Catholicam fidem, & opinionem meam, in antiquitate præsidij demonstro: priùs illud volo vniuersè de te prudens Lector æstimet, cuiusmodi tandem vis in te indicij sit: & quàm in ista nostra concertatione tua sapiens & benè prouisa ratio. Tu cùm habeas diserta & expressa Scriptorum eiusdem propemodum seculi, ætatisque testimonia; vt Irenæi, Ignatij, ac ceterorum deinceps, quos percensui: qui ex Ecclesiarum singularum archiuis, & scriniis continuatam inde iam ab Apostolorum tempore seriem antisti-

CAPVT X. tum, & Episcoporum singularium exhibent: taménne tergiuersaberis? tamen obscuris, & incertis, nec minus pro nobis, quàm pro te facientibus: minus certè quàm nostræ sunt, explicatis & apertis contra nos & illos auctoritatibus abutêris?

VIII. Age enim Clementis, quem vnum ex antiquis testem pro te firmissimum habere te putas, verba ipsa spectemus, doceamúsque nihilo tuam illius auctoritate munitiorem esse prauitatem dogmatis, & inscitiam. Scribit [a] Apostolos *per regiones & ciuitates prædicantes, primitias earum, per spiritum approbatas, in Episcopos, & ministros constituisse eorum, qui credituri erant.* Ac [b] ne *quis putet eos Episcopos accipiendos esse de isto genere Episcoporum, qui hoc tempore ita vocantur, Presbyteris maiorum, sequenti capite* πρεσβυτέροις *illos appellat, & plures tam in Corinthiaca Ecclesia, ad quam scribit, quàm in aliis per illa tempora fuisse significat*, ait Salmasius. Sed quid illud aduersatur opinioni nostræ, aut contrariæ suffragatur, id est tuæ? Primùm non hoc asserit Clemens, plures in singulis Ecclesiis Episcopos, & eosdem Presbyteros fuisse pari omnes auctoritate, ac potestate; nec vnum aliquem illis præfuisse. Quod si diceret, non nos magis, quàm te ipsum læderet: qui idem nobiscum fateris: cùm etiam contrarium eodem in libro doceas: nec, nisi doceres, tam loquax esse posses. quid enim diceres, nihil prorsus haberes. Hoc igitur detracto, quod Clemens non ait; plures eodem iure, auctoritate, dignitate, in omnibus Ecclesiis fuisse semper Episcopos: superiorem inter eos neminem: μάτην κορυβαντιᾷς, καὶ σιβυλλιᾷς. &, vt Sisyphus ille, frustrà idem quod assiduè versas,

Saxum sudas nitendo, neque proficis hilum:

non solùm contra me, vt dixi; sed etiam te contra, qui mihi assentiris. Nónne me affirmare scis, primis illis Ecclesiæ temporibus, in quibusdam ciuitatibus Presbyteros plures cum Episcopali consecratione creatos esse, eosdémque dictos Episcopos? Huic tu illud adiungis, inter illos Presbyteros vnum aliquem primatum habuisse, vtique dignitate ceteris antecellentem. quod non modò non repugnantibus nobis: sed etiam approbantibus dicis. Doce huic esse dissentaneum, quod ab Clemente in illa Epistola scribitur. Nisi id agis, muto tibi esse præstat, quàm incassum tantum verborum perdere.

IX. [c] At enim *de Petro nihil nominatim dicit, à quo constitutus Romæ Episcopus dicitur: sed generatim de omnibus Apostolis*; eos, cùm futuram præuiderent de Episcopatu contentionem, huiusmodi Ecclesiæ Presbyteros, & præfectos nomine Episcoporum ordinasse. Verùm non de sola ibi Romana loquitur Ecclesia: sed vniuersè de omnibus, quas Apostoli variis in locis instituerunt: iccircò Petri nominatim non meminit.

[d] Sed nec illud maioris est ponderis, quòd Ecclesiæ Romanæ nomine concepta est hæc epistola Clementis. *Nec Clemens igitur fuit Episcopus Romæ singularis & vnicus*, (ait Catharus) *nec Romano presbyterio præfectus: sed vnus ex illis Apostolorum ministris, quorum opera vti solebant in Ecclesiis constituendis.* Vana, & imperita collectio. Nam & Ecclesiæ totius Romanæ nomine ad Corinthiacam scribere Clemens potuit: & illi ipsi Apostolorum ministri, quorum opera constituebant Ecclesias, earum præfecti fuerunt: vt Catharus [e] Salmasius affirmat: & [f] Iacobi exemplo probat. Quare cùm Clementem eiusdem ac Iacobum ordinis fuisse censeat, non minus ille Romanæ Ecclesiæ præfuit, quàm iste Hierosolymitanæ. Quod idem de Corinthiaca Ecclesia dicendum est: cui suus perinde primas, & præfectus tum fuerit; ex Salmasij decreto. quanquam interregnum ibi per illud tempus esse potuit, cùm Ecclesiæ Romanæ nomine Clemens ad illam scripsit.

a Clem. epist. 1 ad Cor. pag. 54 edit. Anglic. κατὰ χώρας οὖν, καὶ πόλεις κηρύσσοντες, καθίστανον τὰς ἀπαρχὰς αὐτῶν, δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι, εἰς ἐπισκόπους, καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεύειν.

b Salm. p. 222.

c Salm. p. 213.

d Idem p. 221.

e Pag. 44.

f Pag. 43, & 45. 46.

Salmasij de singularibus per Ecclesias præfectis, & Episcopis Apostolorum ætate, accuratiùs explicatur opinio: ac mirifica secum illius repugnantia conuincitur. Dici ab illo fuisse per singulas Ecclesias singulares episcopos, Presbyterij primates, qui nomine, dignitate, iurisdictione antecellebant ceteris. quod in eodem libro rursus negat. De Apostolis minoribus, & maiorum adiutoribus fœda illius conflictio. Iacobum, Marcum ac ceteros Apostolorum ætate veros certarum sedium Episcopos fuisse, eodem adstipulante Salmasio.

CAPVT XI.

I. VOLO nunc pleniùs illud exponere, quod superiori capite docui; Messalino-Salmasium istud ipsum, quod in nobis, & Catholicis omnibus reprehendit, sentire, ac libro in suo docere: Apostolorum ætate vnum aliquem in Ecclesiis fuisse præsidem, ac præfectum, qui non minus Episcopus, quàm Presbyter appellatus fuerit. ex quo stupenda, prodigiique similis istius ἀκρισία, cæcitásque fiet: quo nemo inimicior est, ac magis aduersarius, quàm ipse est sibi.

a Pag. 205. [a] Salmasius in capite quarto Dissertationis ita scribit: *Antiquior, ac prior mos fuit Ecclesiarum ab ipsis Apostolis institutus, vt primatus inter presbyteros non ex electione decerneretur, sed ex ordinationis tempore seniori deferretur.* Quod Hieronymi testimonio approbat: qui id à Marco institutum refert. At Salmasius etiam Marco id antiquius putat, & ab ipsis Apostolis profectum.
b 206. & 207. Quod deinceps in [b] sequentibus paginis explicare pergit: itáque censet, primatum illum Apostolorum institutione, ex ætate tributum esse, siue ordi-
c Pag. 207. nationis tempore; ac [c] *toto id primo seculo, & ad initium secundi inualuisse.* Posteà non ex ordinationis tempore, sed ex merito, & electione concessum.

Rursus in eodem capite, de illa ipsa primi seculi institutione loquens:
d Salm. p. 273. [d] *Ita inter Presbyteros*, ait, *prima sedes dabatur, siue πρωτοκαθεδρία ei, qui ordinatione antiquior ceteris esset. Qui successionem primorum in variis ciuitatibus Episcoporum litteris consignarunt, dum ad suorum temporum consuetudinem respiciunt, Episcopos nominarunt, qui primi erant ordinis ex tempore ordinationis, & qui primum in ordine officij gradum habebant.*

II. HACTENVS in Presbyterio primatum Salmasius agnoscit Aposto-
e Pag. 274. lorum tempore, & ab iis institutum: hoc est vnum aliquem [e] in *priore, & altiore gradu constitutum.* Mox verò istos etiam concedit κατ' ἐξοχὴν Episcopos esse dictos. Nam post illa verba, quæ proximè antè descripsi: in quibus asseriteos, *qui successionem primorum in variis ciuitatibus episcoporum litteris consignarunt, eosdem Episcopos nominasse*, subiicit hæc: *Fortasse etiam ita nominabantur κατ' ἐξοχὴν quibus primatûs eo modo delatus fuisset, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* Habemus igitur ex Salmasij confessione, singulares Episcopos per ciuitates ab Apostolis factos, itáque nominatos. Saltem hoc probabile iudicat, dum *fortasse ita*, hoc est *episcopos nominatos κατ' ἐξοχὴν*, putat, *cùm ceteri nominarentur Presbyteri.*

Qua in re mirum in hoc homine conflictum opinionum, & inconstantiam licet animaduertere, qui illud idem, quod probabile ibi iudicat, anteà
f Pag. 85. tanquam falsum absurdúmque damnarat. Nam [f] capite secundo sub initium, Græcos Apostoli interpretes refellit, qui dicerent, *tempore quo scribebant Apostoli, Presbyteros fuisse vocatos Episcopos, Episcopos verò Presbyteros, nec tamen plures Episcopos; sed vnum singulis præfuisse ciuitatibus.* Et, *quomodo hæc*, inquit, *explicabimus, vt recta his sententia concilietur?* Mox illud redarguit eo argumento, quòd cùm & *Episcopus ex consuetudine illius seculi Presbyter vocaretur; & ipsi Presbyteri, qui sub illo Presbytero erant, Episcoporum quoque ap-*

CAPVT XI. *pellatione censerentur*, si vera illorum esset sententia, *vnus Episcopus, qui & Presbyter, pluribus Presbyteris, qui & Episcopi dicti, præfuisset. Hoc modo Presbyter in Presbyteros, id est pares, Episcopus in Episcopos summam habebat potestatem, & nullum erat discrimen nominis, cùm tantum esset discrimen dignitatis. Quod in aliis corporibus, & collegiis nunquam vsuuenit vt fieret, aut audiretur.* Pergit deinceps in eâdem disputatione latiùs explicanda; vt absurdum esse persuadeat, *tempore quo scribebant Apostoli*, cùm omnes & Presbyteri, & Episcopi nominarentur, vnum aliquem inter plures extitisse, qui peculiari appellatione diceretur Episcopus, & dignitate præstaret. [a] *Cùm igitur Presbyteri* (inquit) *omnes ex æquo vocarentur, & Episcopi pariter omnes, nullum inter eos tum discrimen fuisse dignitatis ex eo comprobatur, quia nullum esset appellationis.* a Pag. 86.

III. QVIS hanc tantam, ac tam insignem decretorum repugnantiam vel mirari satis, vel castigare pro merito possit? Etenim quæ duo fieri istic potuisse negat; vt & vnus aliquis præcipuè, & κατ' ἐξοχὴν nominaretur inter Episcopos Episcopus, & dignitate præstaret; ea totidem, in capite quarto, & in iis quas adnotaui paginis partim probabilia esse, partim vera certâque pronuntiat. De appellatione ipsa singulari vnius è multis, [b] *Fortasse*, inquit, *ita nominabantur* (nempe Episcopi) κατ' ἐξοχὴν, *quibus primatus eo modo delatus fuisset, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* Et quamuis non minùs ipse Presbyter vocaretur, quàm ceteri, tamen *in priore & altiore gradu constitutus erat.* Tum addit, *Primo toto seculo, & magna parte secundi, Presbyterorum primates, quibus hunc primatum ordo tribuebat, in successionis Episcoporum serie,* NOMINE EPISCOPORVM SIGNATI, AC CENSITI SVNT. Ergo nominatim *Episcopi* vox, & appellatio vni alicui tributa fuit Apostolorum tempore. Hoc enim posterioribus hisce verbis affirmatè dicit; quod paullo antè velut dubitabundus *fortasse* ita fuisse docuit. Fuerint igitur singulares aliqui in Ecclesiis & ciuitatibus singulis Episcopi ab Apostolis instituti: & falsum sit quod alio in loco nullos eiusmodi extitisse scripsit; sed commune tantummodo plures nomen istud habuisse. b Pag. 274.

IV. QVID deinde consequens erit? quid? Num aliud, nisi quod & ipse anteà negabat, illos ipsos singulari Episcoporum appellatione præditos, dignitate præstitisse reliquis: neque [c] *pares omnes honore ac potestate* fuisse? Nam *primatem esse*, vel *primatum habere*, est *eminere*, & *extare* inter alios, iisque dignitatem habere maiorem. Vndecumque tandem *primatus* iste contigerit; siue ex ætate, id est ordinationis tempore: siue ex merito, & electione: nihil hoc ad rem facit. Nihilominus enim *primatus* fuit, id est, honor, atque dignitas potior. Nec vel fingi animo potest *primatem* esse quempiam, qui par sit, & æqualis iis, quorum *primas* dicitur. Omninò enim superiorem, & antecellentem esse eum oportet, quatenus primatum obtinet. Et hoc ipsum προτοκαθεδρία, id est *prima sedes*, vel *primus gradus in ordine officij* significat; quæ Catharus Messalianus primatui illi Apostolorum ætate concedit. Quærendus profectò nobis est Oedipus aliquis, qui hoc ænigma illius explicet. [d] *Verisimile ergo est*, inquit, *hoc idem institutum inter Ecclesiæ Presbyteros*, QVI OMNES HONORE, ET POTESTATE ÆQVALES ERANT, *obtinuisse primis Ecclesiæ temporibus.* Si omnes honore, & potestate erant æquales primis, & Apostolicis temporibus, quînam primatus inter ipsos honoris, ac dignitatis fuit? [e] Fatetur, id quod iam vidimus, & discrimen inter illos appellationis extitisse, *quòd vnus* κατ' ἐξοχὴν *nominabatur Episcopus:* & eundem hunc, primatum habuisse ex prærogatiua ordinationis. [f] Alibi verò, *dignitatis discrimen* ibi nullum esse, vbi nullum sit nominis. Quare si fuit Apostolorum seculo, ac primis temporibus Ecclesiæ *discrimen nominis* inter Presbyteros, vt Salmasio placet, fuit etiam *discrimen dignitatis.* c Salm. p. 117. d Salm. p. 206. e Idem p. 274. f Pag. 85.

V. FORSITAN nominis, ac dignitatis discrimen tum fuisse concedet: potestatis, ac iuris negabit: vt in turba Presbyterorum, & eorumdem Episcoporum vnus excellens, ac *primus*, siue *primas* extiterit, qui κατ' ἐξοχὴν *nominatus sit Episcopus:* ita tamen vt pari omnes potestate fuerint. Hoc si dixerit, primùm ne sic quidem effugiet, quo minus turpiter à se ipso dissi-

Caput XI.

a Pag. 274. b Pag. 85, 86.

deat, qui quod [a] modò fatetur, id [b] paullo antè pro falso, & absurdo repudiauerit, vnum aliquem & nominis prærogatiua, & honoris ac dignitatis fuisse singularem inter Presbyteros, ac nobiscum, quos oppugnare instituit, inuitus consentiet: qui primis illis temporibus, plures in quibusdam Ecclesiis fuisse docuimus Presbyteros Episcopali dignitate præditos: nec tamen abnuimus, id quod apertiùs modò profitemur; & quod nobiscum Salmasius affirmat: vnum inter illos fuisse primarium, & præpositum omnibus Episcopum. Hoc verò posito, quid habet in quo à nobis dissentiat? aut quid tandem in nostra opinione reprehendit? Nihil enim asserimus hac in re, quod non in Dissertatione sua ille sit fassus: etsi non liquida & sincera, sed turbida & confusa illius ex stilo manauit veritas: vt modò hoc, modò illud, & contrarium diceret; dixit tamen hoc idem, quod nos defendimus; vt habent interdum amentes etiam & furiosi quædam interualla bonæ mentis. Quid igitur Messalino-Salmasius tam verbosa Dissertatione sibi vult? aut in quo nos accusat? Dicimus Apostolorum ætate vnum aliquem fuisse in singulis Ecclesiis Episcopum, qui hoc sibi peculiare nomen haberet. [c] Dixit hoc idem, qui nos reprehendit, Salmasius. Dicimus singularem illum nihilominus Episcopum esse dictum; etsi ij, supra quos eminebat, Presbyteri nonnunquam Episcopi vocarentur. Hoc idem Salmasius affirmat. Dicimus honore ac dignitate Presbyteris eundem excelluisse ceteris. Hunc ipsum & ille primatum honoris, ac dignitatis agnoscit. Postremò præfuisse illum reliquis, & auctoritate, ac potestate præstitisse defendimus. Defendit hoc etiam Salmasius, vt ex superioribus consequens est, & deinceps disertiùs explicabimus.

c Pag. 271, & 274.

VI. Nobiscvm itaque hac illi in parte conuenit: nisi hoc vno forte distamus: quod nos vniusmodi sententiam tuemur: iste ab hac ad illam transuolat, & pugnantia inuicem loquitur; & proot impetus eum animi tulerit, aut vt in locis communibus primum quodque scriptum à se, ac notatum inuenerit; ita sinè delectu, sine iudicio, temerè, ac tumultuariè profundit. Hinc illud tanquam fatale huic accidit, nunquam vt scribat, quin contrariis tuendis & affirmandis rebus in semet incurrat. Certè quidquid librorum ab illo hactenus exiit, genij est istius, ac notæ: nec plura contra quenquam, quàm contra seipsum in illis omnibus scripsit. Atque vt nondum ab eo recedam, quod hîc agitur, quod portentum conferri cum isto potest?

d Pag. 85, & 86.

Dixit in Trapezitico libro, & in [d] Dissertatione postrema contra nos acriter elatrauit, vnum & commune Presbyteri & Episcopi vocabulum omnibus fuisse Apostolorum tempore: nec vnum insigniter hoc sibi nomen vsurpasse. Nec tantum dixit: sed eo insuper vsus est argumento, nullum vt ostenderet fuisse discrimen dignitatis, cùm non esset appellationis. Verba sunt illius: [e] *Cùm igitur Presbyteri omnes ex æquo vocarentur, & Episcopi pariter omnes, nullum inter eos tùm discrimen fuisse dignitatis ex eo comprobatur, quia nullum esset appellationis.* Quod *Præsidum* in Senatu, & *consiliariorum* exemplo probat sic: *Etiam hodie in Senatu, quod Parlamentum est, vbi qui præsidet, non tali pollet supra Senatores, qui consiliarij dicuntur, auctoritate, qualem nunc Episcopus supra Presbyteros habet, præses tamen vocatur, non consiliarius: & consiliarij, quibus præsidet, sic appellantur, non Præsides.* Quocirca vbicumque dignitatis est discrimen, id est vbi vnus supra reliquos eminet, & in altiori est gradu: ibi necesse est nominis esse discrimen, ex Salmasij regula. Vt in Senatu, siue *Parlamento*, Præses quia dignitate ceteris antecedit, qui *consiliarij* dicuntur, non vocatur *consiliarius*; sed proprium habet *Præsidis* nomen, quod non vsurpant *consiliarij*.

e Salm. p. 16.

VII. Hæc cùm ibi tantopere affirmet, quanam ictus vertigine scripsit [f] posteà, in Ecclesiis omnibus, tempore Apostolorum, *inter Presbyteros primam sedem, sine πρωτοκαθεδρίας datam ei, qui ordinatione antiquior ceteris esset?* Item, *cùm omnes Presbyteri nuncuparentur, siue Episcopi*, quendam tamen *Episcopum nominatim κατ᾽ ἐξοχὴν, cui primatus eo modo*, id est *ex ordinationis tempore, delatus fuisset, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri. Sed nec minus & ille primus etiam, Πρεσβύτερος vocabatur, quamuis primus esset Presbyterorum,*

f Pag. 273, & 274.

CAPVT XI. *eiusdem vtpote ordinis cum Presbyteris:* SED IN PRIORE ET ALTIORE GRADV CONSTITVTVS. Ergo inter Presbyteros, & Episcopos plures in eâdem Ecclesia dispar vnius dignitas fuit sine appellationis discrimine: vt *& in priore, & altiore esset gradu constitutus;* & tamen eodem vocabulo censeretur. Ac ne dubitare possemus, in priore illo dicto eum esse mentitum,[a] addidit insuper ad posterius istud, & contrarium probandum, de Atheniensium magistratibus exemplum, quos Ἄρχοντας vocabant: è quorum numero vnus fuit primus, & antecellens reliquis, qui & ἐπώνυμος dictus, quòd ab eo fasti annique signarentur; vt vnumquemque annum ita distinguerent, ἐπὶ ἄρχοντος τοῦ δεῖνα, *Pratore N.* vel ἄρχοντος τοῦ δεῖνα: vt apud Athenæum libro quinto, sub finem, Ἄρχοντος Ἐπαμείνονος, *Pratore Epaminone*, Perdiccas Macedoniæ rex obiisse dicitur.[b] In quo obiter est notanda Messalino-Salmasij puerilis hallucinatio in Solino-Plinianis Exercitationibus: eáque duplex: tum quod negat dici Græcè Ἄρχοντος τοῦ δεῖνα: sed addendũ esse ἐπὶ alioqui ἄρχοντος Ἐπαμείνονος significare, *Epaminone regnante:* tum quòd Ἐπαμείνονα non putat appellatum esse Prætorem illum, sub quo Perdiccas obiit; sed Ἀμείνονα. Quod ex Athenæi loco illo refellitur. Et nos plura de vtraque labe iudicij disputauimus [c] alibi: quæ hic obiter ad castigandam illius temeritatem, & in tuendis erratis peruicaciam adnotamus. Vt igitur Archontes illi nouem, quos τοὺς ἐννέα nominabant, & omnes vocati sunt ἄρχοντες, & vnus tamen inter illos insigniter id nomen habuit: *Eodem prorsus modo* (verba sunt Cathari) *primo toto seculo, & magna parte secundi, Presbyterorum primates, quibus hunc primatum ordo tribuebat, in successionis Episcoporum serie, nomine Episcoporum signati, ac censiti sunt.*

VIII. REDEO ad id quod probare institueram, Apostolorum seculo, vnum in Ecclesia qualibet Episcopum, ex Salmasij sententia, fuisse, non solùm vocabulo, & dignitate: sed etiam potestate præstantem ceteris. Quod de primis singulorum Episcopatuum auctoribus, & conditoribus, si demonstrare potuero, rem planè confecero. De his enim tota ferè est orta controuersia, qui ordinem ducunt, & ab Apostolis ipsis instituti feruntur. Nam de consequentium annorum præsidibus, post Apostolorum ætatem, non diffitetur Salmasius, ius illos & potestatem in Clericos habuisse.

Primos itaque cuiusuis Ecclesiæ ac sedis Episcopos, quales Irenæus, Ignatius, Tertullianus, aliique memorant, potestatem in ceteros habuisse illius Ecclesiæ ministros, & Clericos, ex Salmasio sic efficitur. [d] Hic enim duo censet Apostolorum fuisse genera, vti suprà memoraui. Nam alios maiores facit, *qui ab Christo missionem suam acceperunt, immediatè ab ipso missi:* alios minores, qui ab maioribus Apostolis missi sunt. Hos verò ad constituendos Episcopos, siue Presbyteros, & fundandas Ecclesias circumquaque destinari solitos affirmat. Atque illos demum [e] *Apostolorum æuo vicem Episcoporum hodiernorum fuisse:* [f] *quia & Apostoli tunc nominabantur; &* REVERA ERANT EPISCOPI IVRE EODEM ET ORDINE, QVO HODIE HABENTVR QVI ECCLESIAM REGVNT, ET PRESBYTERIS PRÆSVNT: *nisi quòd vni ciuitati, vel Ecclesiæ non essent alligati.*

IX. HVIVSMODI Apostolos, quos & συνεργοὺς, id est *coadiutores* vocat maiorum Apostolorum, recenset istos: [g] primùm Iacobum minorem. deinde [h] Timotheum, Titum, Linum, Clementem. [i] Marcum item Euangelistam, & [k] Euodium. Hos ergo Salmasius *præfuisse* putat Ecclesiis, & Presbyteris, & *eas rexisse*, ac *reuera Episcopos fuisse iure eodem*, quo hodie sunt, qui Episcopi vocantur, & de quibus inter nos orta est contentio. Sic [l] Iacobum *cœtui Episcoporum, siue Presbyterorum* Hierosolymitanorum *præfuisse* scribit: Sic [m] *cum* Πρεσβύτερος, *ex seculi illius more, idem esset cum Episcopo, huiusmodi Episcopos*, id est *Apostolos minores, & coadiutores summorum, Episcoporum directores & iudices fuisse asserit.* Ita [n] *Timotheus Episcopo maior, vtpote qui Apostolica auctoritate, & appellatione iurisdictionem in ipsos Episcopos haberet.* Quibus ex locis, verbisque Salmasij euidens est, Apostolorum ætate fuisse quosdam singulares Episcopos, qui dignitate, potestate, auctoritate, iurisdictione, præsidentia, Ecclesiis, ac cœtui Presbyterorum antecellebant. qui hoc

[a] Pag. 174.
[b] Salm. in Sol. p.157.
[c] In Misc. Exercit. ad Iulian. cap.7.
[d] Salm. p.40.
[e] Idem p.43. & seq.
[f] Idem p.44.
[g] Idem p.20. & 45.
[h] Pag. 40. & 41.
[i] Pag. 204.
[k] Pag. 208.
[l] Salm. p.23.
[m] Idem p.68.
[n] Ibid.

hoc tamen vno ab hodiernis distabant Episcopis, quòd hi certam sedem ha- CAPVT XI.
bent, cui sunt alligati: illi pluribus Ecclesiis cum potestate præerant, ad quas mittebantur. Quocirca si hoc demonstrari potest, priores illos, & propriè dictos Episcopos Apostolorum seculo, vni alicui Ecclesiæ affixos fuisse; nihil ampliùs requiri poterit, quo minus tales Episcopi sub Apostolis per Ecclesias fuerint, cuiusmodi deinceps ad hoc tempus vsque propagati sunt: ac per illos, antiquorum testimonio, continuata successio, veros Episcopos, & singulares Ecclesiarum rectores exhibeat: quod Salmasius negat; & asseuerantem me quàm potuit longissima, & odij, fastidiique plenissima disputatione refellere est aggressus.

X. VNDENAM igitur, vnde id efficere, ac probare poterimus? Nempe, quod prodigij in altero simile esset; in Salmasio propter assiduitatem mirum iam videri desiit; ex ipsomet Salmasio, & Opere ipso, in quo contrarium affirmare se, & aduersum me tueri professus est. Ex illa, inquam, ipsa Dissertatione Messaliano-Salmasij *de Episcopis, & Presbyteris*; cuius argumentum hoc est, ostendere, Apostolorum ætate non fuisse singulares in Ecclesiis Episcopos, qui Presbyterio præerant, cuiusmodi hoc tempore sunt; probabo singulares Ecclesiarum rectores, & Episcopos fuisse constitutos, eosdémque Presbyteris potestate superiores. Etenim Presbyterium suæ cuique attributum Ecclesiæ, hoc est Presbyterorum cœtum & collegium, arbitratur Salmasius: nec, itidem vt vagos illos, incertarúmque sedium Apostolos, Apostolorúm-
a Salm. p.23. que *coadiutores*, per orbem ambulasse. [a] Hinc enim Ioannem ait Euangelistam, quòd non, vt ceteri Apostoli, *prædicandi Euangelij gratia orbem obambulabat, sed vno in loco manebat, πρεσβύτερον se potiùs, quàm Apostolum inscripsisse.*
b Id. p. 40. Ac [b] passim constitutos in Ecclesiis Presbyteros esse scribit, qui ibi, vbi collocati erant, perpetuò manebant. Rursus è numero Presbyterorum istorum, vnum aliquem fuisse, qui primatum obtineret, & Episcopus κατ' ἐξοχὴν no-
c P.273, & seq. minaretur, scribit idem [c] Salmasius: eósque *Presbyterorum primates* [d] appel-
d Pag. 274. lat: *quibus hunc primatum ordo tribuebat,* quam πρωτοκαθεδρίαν, id est *primam sedem* nuncupat. Atque hos esse dicit, qui in Episcoporum catalogis per singulas Ecclesias, ab Irenæo, Tertulliano, Optato, Eusebio, Hieronymo aliisque describuntur. *Primo,* inquit, *toto seculo, & magna parte secundi,* PRESBYTERORVM PRIMATES, QVIBVS HVNC PRIMATVM ORDO TRIBVEBAT, *in successionis Episcoporum serie, nomine Episcoporum signati, ac censiti sunt.* Postremò ex illorum genere primatum Episcoporum fuisse scribit Linum, &
e Id. p. 270. qui ei successerunt, Anacletum, & Clementem. [e] *Scio quidem & Lini Episcopatum eum agnouisse* (de Irenæo loquitur) *libro* III, *capite* III, *cui Dei Ecclesiam administrandam crediderint Apostoli Petrus & Paulus, cui successerit Anacletus, & isti Clemens. Sed Episcopatus ille eo tempore nihil aliud fuit, quàm primatus in ordine, vel principalis consessio.*

XI. Ex omnibus his Salmasij decretis, ac sententiis directè, & ἀποδεικτικῶς illud sequitur, quod probandum sumpsimus, Apostolorum tempore, fuisse per Ecclesias singulares Episcopos, qui dignitate, id est honore, ac po-
f Salm. p.43 & 44. testate anteibant ceteros, & in eos iurisdictionem habebant. Etenim [f] Apostolorum discipuli, quos συνεργοὺς, id est *coadiutores* vocat Salmasius, *& Apostoli tunc nominabantur, & reuera erant Episcopi, iure eodem, & ordine, quo hodie*
g Id. p. 68. *habentur, qui Ecclesiam regunt, & Presbyteris præsunt.* Et [g] *directores ac iudices erant* Presbyterorum, *& in eos iurisdictionem habebant.* Atqui [h] Linus, [i] Cle-
h Id. p. 270, & 40. mens, [k] Euodius, aliique, & qui Presbyterij primates erant, & ex ordinationis tempore eum gradum assecuti fuerant, inter minores illos Apostolos, &
i Ibid. k Id. p. 208. maiorum συνεργοὺς ab eodem Salmasio ponuntur. Iidem igitur veri, & hodiernorum similes erant Episcopi: nimirum ita nominati κατ' ἐξοχὴν, & potestate ac iurisdictione præstantes reliquis: & vni alicui loco affixi: vtpote Presbyterij partes, & ex eo ad primatum iure ordinationis assumpti. Quod autem de Lino, Clemente, Euodio, aliisque scriptum ab eo, non aliis, quàm
l Salm. p.20, 40 & seq. ipsius verbis notauimus: hoc idem de Iacobo, Marco, & similibus, qui principes certarum sedium habentur, ex illius dictis ostenditur.

Etenim [l] Iacobus, & Marcus eiusdem gradus, atque ordinis fuerunt, cuius

CAPUT XI. Linus, & Clemens, & alij. Pertinent enim omnes ad secundum Apostolorum ordinem; qui primariorum Apostolorum συνεργοὶ, id est, vt interpretatur Salmasius, *coadiutores*, & administri erant, ab iisque mittebantur.[a] Cùm igitur minores isti Apostoli veri Episcopi fuerint, & nostratium similes:[b] *Episcopatus autem ille eo tempore nihil aliud fuerit, quàm primatus in ordine*;[c] siue *prima sedes, & πρωτοκαθεδρία* inter Presbyteros:[d] huius porro gradus, & ordinis Presbyterij proprium fuerit, in vno loco consistere, in quo constituti erant: apparet Iacobum, & Marcum veros certarum sedium episcopos fuisse, ac Presbyterij sui primates.

[a] Id. p. 44. [b] Id. p. 270. [c] Id. p. 274. [d] Id. p. 23.

XII. QVOD de Iacobo disertè Salmasius fatetur, dum asserit eum *Hierosolymis non abstitisse, nec quoquam extra eam vrbem pedem mouisse: & Episcopum à veteribus appellatum esse, & quidem Episcopum Episcoporum, id est primum Presbyterorum, siue Episcoporũ, qui erant Hierosolymis*. Quocirca Iacobus primas fuit Presbyterij Hierosolymitani[e] *in illa ciuitate constituti: cui & præfuit, maior quolibet Presbytero, vel Episcopo*.[f] Tum *Iacobus*, ait, *qui semper Hierosolymis permansit, nec vsquam inde pedem extulit, curam ita egisse illius Ecclesiæ peculiarem videri potuit, vt cœtui Presbyterorum illìc constitutorum, quos & Episcopos tunc nominabant, cum auctoritate maiore præesset*.[g] Ceterùm qui sic præcellebant Presbyteris, iisdémque Episcopis vnius certæ Ecclesiæ, illi primates erant, & κατ' ἐξοχὴν Episcopi dicebantur: idque *primo toto seculo, & magna parte secundi* obtinuit. Inde ergo conficitur, Iacobum Presbyterij Hierosolymitani primatem fuisse: adeóque verum, & nostrorum similem Episcopum, & vni sedi affixum Hierosolymitanæ, in qua constitutum erat Presbyterium. Eiusdemmodi verò tum Marcus, tum Euodius, tum reliqui omnes habendi sunt, *qui in successionis Episcoporum serie nomine Episcoporum signati, ac censiti sunt*: nempe *Presbyterorum primates, quibus hunc primatum ordo tribuebat*. Omnes itaque veri, & nostrorum similes Episcopi fuerunt: neque quidquam controuersiæ reliquum est: sed planè quidquid volumus, ab ipso concessum Salmasio, & expressum habemus.

[e] Id. p. 21. [f] Id. p. 46. [g] Salm. p. 273 & 274.

XIII. ATQVE hoc illud est, quod portenti, & prodigij dixi esse simile; cùm tantam libri molem contra nos ediderit, vt hoc probaret, falsos esse nos, qui Apostolorum ætate diximus Episcopos singulares, & suæ quemque ciuitatis, Ecclesiæque fuisse: hoc est vnum aliquem Clero, & Presbyterio cum summa potestate, auctoritate, ac nominis etiam prærogatiua præfuisse: cúmque innumera in nos conuicia, & maledicta propterea coniecerit: idem ipsum tamen, quod nos affirmabamus, tota illa Dissertatione sua palam, & disertè, & vberrimè docuisse. Quid enim præter illius sententias, & verba ad eum conuincendum attulimus? aut vnde ratiocinatio argumentatióque nostra profecta est, nisi eius ex enuntiatis, ac propositionibus? quæ cùm duæ in omni syllogismo esse debeant, vnde conclusio colligitur: hoc in nostra disputatione admirabiliter contigit, vt non ambæ illæ tantùm totidem ab illo scriptæ verbis haberentur: sed ipsa quoque ex illis ducta conclusio. Adhibeat quos volet ex illo suo grege laudatorum, & amicorum, qui Dissertationem istam tantopere prædicant; si qui sint ratiocinandi non planè rudes: cuiusmodi se fatetur esse, & nisi diceret, satis suo se stilo, ac scribendi genere proderet. Horum ergo, quem Dialecticæ peritum esse sciet, quem volet consulat: vtrum legitima, & ex artis principiis; immo ex communi sensus humani ratione ducta sit argumentatio nostra. Profectò nihil ille, quisquis est, labis ac vitij in ratiocinatione illa reperiet, quam istius ex sententiis, ac dictis integram confecimus.

Reliqua de eodem argumento Salmasianæ conflictionis monstra procurantur: nempe de Marco, & Alexandrina Ecclesia. Ridicula illius argumentatio, qua probat Presbyteros eundem cum Episcopis ordinem constituisse: quæ ex Hieronymo, & Ambrosio refellitur. Eiusdem æstus & contradictio. De Pseudoambrosio, qui commentarios ad Paulum scripsit. Non eum esse Hilarium Luciferianum, vt plures existimant. Salmasij ἀκρισία in deligendis auctoribus, & repugnantia. De vocis Presbyteri significatione, necnon Sacerdotis. Senior pro domino, & potestatem habente.

CAPVT XII.

I. NVNC Salmasianæ illius stragis, ac ruinæ, hoc est pudendæ, & horribilis ἐναντιολογίας reliqua persequamur. De [a] Marco agens ille capite quarto Dissertationis suæ: *Tantum abesse*, ait, *vt Alexandrina Ecclesia aliquem Marci tempore, vel eum ipsum, vnicum, & specialem habuerit Episcopum, vt certum sit, diutiùs pristinam in ea Ecclesia durasse Presbyterorum æqualitatem, quàm in alia qualibet.* Primùm negare non potest, quod superiori capite ipsiusmet ex verbis ostensum est, & Marcum ipsum, & deinceps ceteros, Alexandriæ Presbyterorum primates fuisse, eósque præcipua Episcopalis gradus appellatione; cum honore, potestate, ac iurisdictione præcessisse. Etsi igitur in quibusdam æquales illis fuerint; in aliis, & eo maximè, de quo inter nos agitur, superiores fuerunt, qui [b] *& Episcopi κατ' ἐξοχὴν nominabantur, & primates presbyterorum erant: & in successionis Episcoporum serie nomine Episcoporum signati, ac censiti sunt.* Certè hodie Presbyteris æquales sunt Presbyterij ordine ac sacramento Episcopi: Episcopis, Romanus Pontifex, tum Presbyteratus, tum verò Episcopatus ordine, ac charactere. Neque tamen absolutè dici æquales illi omnes inuicem possunt. Et quamuis Romæ complures habitent Episcopi, non ideo nullus inter eos est summus, ac primus omnium, & singularis Ecclesiæ illius Episcopus.

a Salm. p.205.

b Id. p. 274.

II. IAM vt probet æquales omnes Alexandriæ fuisse Presbyteros, nec vnicum, & specialem ibi Episcopum extitisse; ac diutiùs in illa, quàm in alia qualibet Ecclesia perseuerasse æqualitatem istam: vt hæc, inquam, non magis contra nos, & Catholicam caussam, quàm contra semetipsum approbet; quid tandem rationis affert? Nempe quod ad infringendum labefactandúmque id quod demonstrare vult, quàm ad persuadendum, longè sit aptius. Imprimis futile illud occurrit, quod & suprà confutatum est; [c] *Si manus imponebant*, ait, *ad Sacramentum Confirmationis dandum, etiam verisimile est imposuisse ad ordinationes faciendas. Atqui hoc vnum est, quo Episcopalem ordinem, & gradum à Presbyterali suo tempore discretum fuisse, Chrysostomus, & Hieronymus asserunt.* Quid hac argumentatione stupidius? Episcopatus à Presbyteratu nulla distet alia re, quàm ordinandi potestate. Etsi non omninò verum istud est: & sunt Episcopalis ordinis aliæ notæ, quibus à Presbyteratu secernitur; de quibus aliàs dicetur. Sit ita tamen. Ergo id probandum superest, & ratione colligendum aliqua, ordinandi potestatem etiam in Presbytero fuisse simplici. Nam si de eo, qui Episcopus vnà fuerit, probare id instituat Catharus, nihil agat. Gradus enim cum gradu confertur: ordo cum ordine. neque id modò quæritur, vnúsne ordo ambo fuerint: sed vtrum æquales. Æquale autem nihil sibiipsi dicitur: sed ei à quo distinguitur. Deinde inter Presbyterum, & Episcopum, cuiusmodi Ambrosij, & Hieronymi erant ætate, disputat Salmasius, cùm iam diuersus ordo & gradus esse, eodem affirmante, cœperat.

c Salm. p.205.

III. HOC igitur, si potest, demonstret, quod omninò debet: Presbyte-

CAPVT VI. cum simplicem ordinandi ius & potestatem habuisse. *Potuit*, inquit, *manus imponere ad Sacramentum Confirmationis dandum*. Quanquam imperitè manus impositionem cum vnctione, vel chrismatione confundit: nec illud scit; nunquam Presbytero simplici priorem fuisse concessam, sed soli reseruatam Episcopo: vnctionem verò Presbytero nonnunquam esse permissam: sed hoc omittamus in præsens, & quid sibi velit porro videamus. Vnde ergo persuadet, Ordinationem, itidem vt Confirmationem, à simplici Presbytero administratam fuisse? *Verisimile est*, ait. Hoccine est argumentari, & id rationibus, ac probationibus euincere, de quo cum aduersario confligas, an pueriliter nugas agere? *Verisimile est*, inquis? Immo ego falsum & confictum esse defendo, ac mecum Christiana, & Catholica omnis antiquitas, nunquam licuisse, nunquam, nisi non modò nefariè, sed incassum, & nullo effectu tentatum esse confirmat. Et quamdiu stertentem istum, ac temulenti more quid agat nescientem ferimus? Obsecro enim quid tandem contra Catholicam professionem obtinere vult Salmasius? Nempe istud æqualem Episcopo fuisse Presbyterum Ambrosij & Hieronymi tempore. Quînam hoc probat? Vtriusque illius testimonio. Atqui iis ipsis amborum verbis, quæ citat, contrarium prorsus ostenditur, Episcopum à Presbytero discrepasse, & hoc illum gradu, ac potestate superiorem fuisse. De ordinandi iure, vt primo loco dicam, nónne hoc nominatim excipit [a] Hieronymus in Epistola ad Euagrium, vnde auctoritatem Salmasius repetit; vt ne par omninò Episcopo Presbyter habeatur? *Quid enim facit*, inquit, *excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* Si excepta erat ordinatio tempore Hieronymi, non igitur Hieronymi testimonio conficitur, ordinationem, perinde vti Confirmationem, Presbytero tributam fuisse. Adde etiam æqualem vtriusque Ambrosij, & Hieronymi S. Epiphanium; qui in Aërianorum hæresi grauiter affirmat, nunquam licuisse Presbytero, quod Episcopi proprium est, ordinare Clericos.

a Epist. 85.

IV. QVONAM itaque Cathari mens auolauit, cùm *verisimile esse* dixit, *Presbyteros manus imposuisse ad ordinationes faciendas:* deinde quasi hoc esset argumentari ac probare, dicere *esse verisimile*, ac tanquam confecta res esset, inde quod consequens est, colligit: nulla re igitur Presbyterum ab Episcopo distare? Huiusmodi est enim forma Salmasiani syllogismi:

[b] *Manuum impositio ad ordinationes faciendas vnum est, quo Episcopalem ordinem, & gradum à Presbyterali suo tempore discretum fuisse Chrysostomus, & Hieronymus asserunt.*

b Salm. p. 205.

Atqui verisimile est Presbyteros manus imposuisse ad ordinationes faciendas, si manus imponebant ad Sacramentum Confirmationis dandum.

Igitur nulla re distabat Episcopus Presbytero.

Prorsus in his duabus vocibus, *verisimile est*, tota vis collectionis Salmasianæ consistit: hoc robur argumentationis: hoc Dissertationis & loquacissimæ, & inertissimæ caput est, ac summa. Age verò si Hieronymo credit paullulum ab Episcopo distare Presbyterũ asserenti; cur non eidem assentitur differre hoc ipso monenti, quòd ordinare potest Episcopus, non potest Presbyter? Hinc enim gradu & ordine superiorem Episcopũ esse constat. Cur non & Ambrosiũ audit. (etsi non Ambrosius iste est, cui totus innititur: sed ignotus quispiam. nec magnæ auctoritatis Scriptor) Sed cur ex illo ipso qualicumque teste non intelligit, haud æqualem fuisse Presbyterum Episcopo, cùm nec vnctionem Confirmationis, id est *consignationem*, nisi absente Episcopo, Presbyterũ vsurpasse: nec alibi, quàm in Ægypto id esse factum scripserit? Cur non ab eodem didicit, ne sic quidem Alexandriæ, aut in Ægypto pares & æquales inuicem illos fuisse, etsi Confirmationis Sacramentum administrarent interdũ Presbyteri: quòd *primus esset inter Presbyteros Episcopus*, [c] vt iste alibi auctor affirmat?

c In 1 ad Timoth. c. 3 col. 577 F.

V. ANIMADVERTAT denique Lector Cathari verba; & vel scintillam iudicij communis in eius argumentatione, si potest, inueniat. Vnicum Alexandriæ, ac specialem Episcopum fuisse defendimus Apostolorum tempore. Hoc ille scilicet negat: & refellit sic. [d] *Tantum abest*, inquit, *vt Alexandrina Ecclesia aliquem Marci tempore, vel eum ipsum, vnicum, & specialem*

d Salm. p. 205.

habuerit Episcopum, vt certum sit, diutiùs pristinam in ea Ecclesia durasse Presbyterorum æqualitatem, quàm in alia qualibet. Vt igitur quod nos asserimus falsi conuincat, ac redarguat, necesse est, æqualitatem illam inter Clericos, & Presbyteros in Alexandrina Ecclesia fuisse demonstret. Quam quia non aliunde, quàm ex Ambrosij auctoritate probat, dici hoc ab Ambrosio, & in huius loco illo, quem citat Catharus, contineri istud oportet; æquales Alexandriæ Presbyteros omnes inter se fuisse, nec vllum gradu ac potestate ceteris præstitisse, non minus ætate sua, quàm Apostolorum. Nisi enim hoc dicit Ambrosius, eandem suo tempore perseuerasse in Alexandrina Ecclesia Presbyterorum æqualitatem, quæ sub Apostolis fuit, nemo vt inter illos primus, ac dignitate potior esset; frustrà est, neque contra nos quidquam ex Ambrosio promouet. Quid ergo scriptum est ab Ambrosio? Verba huius ab Catharo ista ponuntur: *Denique apud Ægyptum Presbyteri consignant, si præsens non sit Episcopus.* Hîc de ordinatione litteram nullam facit Ambrosius, in qua vnicum discrimen Episcopi, ac Presbyteri Salmasius ait consistere. Quare non ostendit ex Ambrosio, æqualem hactenus Episcopo Presbyterum fuisse: nec impositionem manuum ad ordinationes faciendas Presbyteris omnibus promiscuè esse concessam. Nam quod Presbyteros ibi consignasse Ambrosius affirmat: non ideo æqualitatem illam, quam ex eo probare vult Salmasius, adstruit. Immo hoc ipso inæquales fuisse docet, & maiorem Presbyteris habitum Episcopum, quòd Episcopus præsentibus Presbyteris cõsignare potuit: Presbyteri nonnisi absente Episcopo. Certè nemo, cui cerebrum sanum sit, ex iis verbis concludat, æqualitatem ordinis, & gradus inter illos fuisse. Adde vnctionem istam, siue chrismationem fuisse, quam Presbyteri, vbi præsens non erat Episcopus, administrarunt: non *impositionem manuum ad inuocationem Spiritus sancti*, vt loquitur Hieronymus; ad quam iis impertiendam, *qui longè in minoribus vrbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati erant, Episcopos excurrisse*, ille scribit in Dialogo contra Luciferianos.

VI. DEINDE qualecumque tandem præsidium habet in illo Ambrosij loco, totum abs se subinde Salmasius abiudicauit: dum ista pertexuit: *In ea denique Ecclesia vsque ad Heraclam & Dionysium, Hieronymo teste, hoc est circa annum* CCL, *solebant Presbyteri vnum ex suo corpore eligere, hoc est Presbyterorum, qui Episcopus fieret.* Si ex suo corpore vnum aliquem elegerunt iam tum ab Apostolorum tempore Presbyteri, quem Episcopum facerent: profectò neque Apostolorum ætate æqualitas inter illos fuit, neque deinceps *in ea Ecclesia durauit.* Quinetiam cùm Hieronymus *à Marci vsque temporibus hunc morem Alexandrinæ Ecclesiæ repetat*, Salmasius *veretur vt hoc verum sit. Antiquior enim, ac prior mos fuit Ecclesiarum, ab ipsis Apostolis institutus, vt primatus inter Presbyteros, non ex electione decerneretur, sed ex ordinationis tem-*

a Salm. p. 206, & 207. *pore seniori deferretur.* [a] Postea institutum ait, vt eligeretur Episcopus ex Presbyterorum corpore, [b] *qui primam sedem Episcopatus teneret.* ac demum obtinuisse, *vt non tantùm ex Presbyterorum numero eligeretur Episcopus, sed etiam*

b Pag. 207. *ex quolibet alio Ecclesiastico ordine, vt Diaconorum; immo etiam ex laicorum, vt in Ambrosio factum est Mediolani, & in Nectario Constantinopoli.* Vides incredibile, & stupendum verborum, sententiarum, decretorúmque certamen. Etenim Alexandriæ *vnicum ac specialem Episcopum non fuisse*, ibique *diutiùs pristinam durasse Presbyterorum æqualitatem, quàm in alia qualibet Ecclesia*, ea tatione, eóque Ambrosij testimonio probare contendit, quibus efficitur *vnicũ & specialem Episcopum fuisse*, & non æquales inter se fuisse Presbyteros. Obsecro quod monstri genus istud est? Episcopum nullum Alexandriæ fuisse *vnicum & specialem* dum probas, asseris *vnicum & specialem fuisse*: æqualitatem inter Presbyteros ibidem extitisse ab Apostolorum ætate ad Ambrosij vsque tempus inde confirmas, quòd inæquales inter se fuerint; & vnus inter illos ceteris præstantior fuerit, Episcopus nomine, primam sedem obtinens, primarum gerens, dignitate, potestate, iurisdictione Presbyteris omnibus antecellens.

VII. ITA proprio ac domestico seipsum teste condemnat, Ambrosio

CAPVT XII. illo; qui Ambrosius non est, neque vllius auctoritatis esse debet: quia incertus, ignotúsque auctor est. Hunc esse Hilarium Diaconum Luciferiani schismatis columen complures arbitrantur: vt Bellarminus in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, & ante hunc Louanienses Doctores in Scholiis ad Augustini Tomum VII. Etenim Augustinus in libro IV contra duas epistolas Pelagianorum, capite IV, locum quendam citat *Sancti Hilarij*, qui in Ambrosiastri illius [a] commentariis legitur. Cùm ergo non sit ille Pictauensis Hilarius, neque Arelatensis, coniecturam faciunt, Luciferianum hunc Hilarium fuisse, Liberij primùm Papæ Diaconum: qui cum Lucifero legatus ab illo missus ad Constantium, & quòd damnationi Athanasij subscribere nollet, flagellis subiectus, in exilium pulsus est: vt in epistola ad Solitarios testis est Athanasius. Atqui hic postmodum Luciferiani schismatis fautor vehemens à communione Catholica desciuit: addiditque hanc hæresim, vt hæreticorum baptismum admittendum esse negaret. Itaque quòd illos rebaptizaret, *Deucalionem orbis* istum nominauit Hieronymus in libro contra Luciferianos. Verùm hunc auctorem fuisse commentariorum illorum, quibus nomen Ambrosij præfigitur, nullo modo arbitror. Primùm quod in tertium caput prioris ad Timotheum, ad illa verba, [b] *vt scias, quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui*; hæc adnotat: [c] *Vt cùm totus mundus Dei sit, ecclesia tamen domus eius dicatur, cuius hodie rector est Damasus.* Potéstne qui hæc scripsit, ac sensit, ille Luciferianus haberi ac schismaticus Hilarius; qui ab Romana vtique communione, & Damaso eius Pontifice alienus esse debuit? Deinde contra rebaptizantes schismaticos luculentam dicit sententiam idem iste Scriptor, in caput primum epistolæ primæ ad Corinthios, ad illa verba: [d] *Gratias ago Deo, quod neminem vestrûm baptizaui*, &c. *Per hoc*, inquit ille, *arguens & baptizantes, & baptizatos, qui ad iniuriam Saluatoris baptismatis eius gratiam hominibus deputabant, illis dissimulantibus gratiæ causa. Sic enim erant, sicut nunc Nouatiani, & Donatiani, qui baptismum sibi vendicant, à nostris baptizatos reprobantes, & baptizati ab his gloriantur in personis eorum. Denique Christi nomine abdicato, Nouatianos, & Donatianos vocari se gloriantur.*

a In c. 5 ad Rom. ver. 12 col. 169.

b 1 Timoth. 3, 14.

c Col. 179.

d 1 Cor. 1, 14.

VIII. QVÆ verba Catholicæ communionis, ac Romanæ cupidum, & retinentem cumprimis arguunt, & ab suspicione schismatis alienum. Non est igitur commentariorum auctor habendus illorum Hilarius Luciferianæ partis antesignanus: sed alius quidam fortasse cognominis, & hactenus ignotus, nisi falsa nominis inscriptione deceptus, vti fit, Augustinus Hilarij Pictauensis illos esse putauerit. Cuiuscumque verò sunt, in vulgari sunt dignatione apud doctos, prudentésque Theologos: nedum anteponi possunt magnis illis, ac per totam Ecclesiam in auctoritatem receptis Doctoribus: quos *magistros probabiles*, sapiendi vtique ac pronuntiandi fidei de rebus, appellat Vincentius Lirinensis. Quamobrem pro cetera sua prudentia, ac iudicij grauitate facit Salmasius, vt Scriptorem istum nescio quem pluris quàm Hieronymum, quámque Veteres omnes consentientes Hieronymo faciat, ei fidem adhibeat vni: huius assertione ac testimonio nitatur: hoc solo denique fideiussore fretus ac subscriptore, credi postulet sibi de iis, quæ nescit, temerè, absurdéque garrienti. Etenim præcipua pars diuinationum, commentorúmque, quibus πομφολυγώδης illa contra Episcoporum ordinem Dissertatio turget, pseudo-Ambrosij illius auctoritate fulcitur. Adeo nullus in Catharo isto iudicij vsus est, ac delectus auctorum: vt quatenus cuique credendum sit intelligat. Sed qualemcumque demum inuenerit, qui ad nutum suum ac placitum tinniat, & quod verũ vult esse significet, ad eum statim adhærescit: ac quantumuis contradicant, ac reclament omnes vndique:

Non magis audierit, quàm Fusius ebrius olim,
Cùm Ilionam edormit, Catienis mille ducentis
Mater te appello clamantibus.

IX. EXEMPLO sit istud: ne hoc gratis expostulare videar; quod in ea re, quâ de modò agitur, admittit. Scripsit Hieronymus in epistola LXXXV, *Alexandriæ, à Marco Euangelista, vsque ad Heroclam, & Dionysium Episcopos,*

Presbyteros semper vnum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum CAPVT XII.
nominasse: quomodo si exercitus Imperatorem faciat. Qui locus euidenter ar-
guit, ab Apostolorum tempore, vnum Alexandrinæ Ecclesiæ præsedisse,
nomine Episcopum, gradu & dignitate præstantiorem Presbyteris ceteris,
non iis æqualem: vti nec Imperator æqualis iis fuit, à quibus electus est.
Huiusmodi verò electione Presbyterorum ad eam dignitatem peruenisse.
a Pag. 205. Hæc Hieronymo planè affirmatéque docenti, [a] Salmasius acerrimi homo
iudicij refragatur: *Antiquiorem enim, ac priorem fuisse morem Ecclesiarum ab
ipsis Apostolis institutum, vt primatus inter Presbyteros, non ex electione decer-
neretur, sed ex ordinationis tempore seniori deferretur.* Ecquem moris illius af-
fert auctorem, quem Hieronymo præferat? Ambrosium, inquit. At iste non
est Ambrosius: sed Pseudoambrosius. Quo mendacij prænomine delectari
Catharum ostendimus suprà. Certè libenter vtitur tali genere testium, &
eorum fide multa noua, & inaudita profert, & mentitur scilicet. Quid enim
b Ioan. 8, 44. aliud ab mendaci, quàm mendacium expectes, cùm itidem vt [b] *mendacij pa-
ter, ex proprijs loquitur?* Sic [c] Iacobum *Episcopum Episcoporum, qui erant Hie-
c Salm. p. 20. rosolymis, à veteribus appellatum esse* dicit, *quia ita vocatur in Epistola Pseudo-
clementis.* Et aliàs passim ex hoc *Pseudoclemente*, eiusdémque genij Scriptori-
bus commenta sua nobis obtrudit. Verùm cuiusquemodi est Scriptor ille
falsò inscriptus Ambrosius, hunc neque ab Hieronymo diuersa sentire, neque
ab Salmasio intellectum esse, postea demonstrabimus. Interim sic agemus, &
ita cum isto depugnabimus, tanquam inter se contrarij illi ambo sint.

X. ERGO iste Pseudoambrosius quid meruit cur anteponeretur Hie-
d In Ep. ad Eph. ronymo? [d] *Primùm*, inquit, *Presbyteri Episcopi appellabantur, vt recedente vno
sequens ei succederet. Denique apud Ægyptum Presbyteri consignant, si præsens
non sit Episcopus. Sed quia cœperunt sequentes Presbyteri indigni inueniri ad pri-
matus tenendos, immutata est ratio, prospiciente concilio, vt non ordo, sed meritum
crearet Episcopum.* Hæc falso illi, id est ψευδωνύμῳ, scribenti, quî credam po-
tiùs, quàm Hieronymo? Certè non est *verisimile*; sed *falsi simile*, ex nominis
auspicio, quod ementitus iste narrat. Verum autem quod Hieronymus ex-
plicat, electione subrogatum Episcopum Alexandriæ fuisse: quemadmo-
dum in ceteris Ecclesiis; in quibus longè posteà mos idem perseuerauit, vt
eligerentur, non ordine succederent Episcopi.

Vt autem verisimile sit illud Ambrosij suppositirij, sequitur id esse non falsi
simile, sed falsum, quod Catharus asseuerat, Apostolorum tempore fuisse
Presbyteros pares inuicem, & æquales: nec vnum altero superiorem gradu,
appellatione, potestate: neque porro Episcopi nomen priuatim vni alicui tri-
butum. Quanquam ille non expectat, dum suam alius opinionem impugnet,
& euertat: qui eodem in libro, & iisdem in paginis contrà quàm scripsit, as-
serit mox, vnum aliquem extitisse tum & gradu, & vocabulo insigniter ab
aliis distinctum: vt suprà demonstrauimus. Quem æstum alternantis, ac tu-
multuantis ingenij non aliud efficit, quàm doctrinæ ac iudicij penuria, nulla
certa re nitentis; & obuia quæque temerè arripientis. [e] *Hoc enim*, vt verissi- e Theod. Dial. 1 qui est Immutab.
mè scriptum est à Theodoreto, *propriè illis accidit qui ab recta via deflectunt.* ἴδιον τοῦτο τῶν τῆς εὐ-
Hûc enim & illûc oberrant, eo quod trita via non ambulant. θείας ἐκτρεπομένων

XI. EAT nunc Catharus, & inconstantiam, ac sententiarum repugnan- ὁδοῦ. τῇ δὲ γὰρ, κἀ-
tiam aliis exprobret, qui tam fœdè à seipso dissidet. Nam quò mens eius auo- κεῖσε περιπλανῶν-
f Salm. p. 262. lauerat, cùm in nos inuectus ita prouocabat? [f] *Potes*, inquit, *etiam vnam ali-* ται, ἐπειδὴ τὴν λείαν
quam Ecclesiam ab Apostolis fundatam commemorare, in qua ab vno aliquo Apo- οὐχ ὁδεύοντες.
*stolo Episcopus singularis cum multis Presbyteris collocatus sit? Fabulam de Ia-
cobo* ἰδίως *illius Ecclesiæ Episcopo iam suprà satis confutauimus. Ephesina, Corin-
thiaca, Philippensis, Cretensis Ecclesiæ sub pluribus Presbyteris fuêre, nullo eis
præsidente, aut præeminente Episcopo, quia omnes Episcopi erant, ac dicebantur.*
Atqui tute ipse Salmasi, nullam Apostolorum tempore constitutam Eccle-
siam fuisse in eâdem doces Dissertatione tua; vbi non vnus aliquis præfue-
rit Episcopus, ex ordinationis prærogatiua aliis in aliorum locum succeden-
tibus. Tu eosdem singulares Ecclesiarum præsides, & πρωτοκαθέδρους, gradu,
& auctoritate toti collegio præpositos esse vis: ac ius in ceteros, & potesta-

Capvt XII. tem habuisse: quod ex superiori capite cognosces. Tu indidem scies, à te istos ipsos singulares rectores, nominari etiam κατ' ἐξοχὴν Episcopos. Quod in Iacobo, Marco, Lino, aliisque demonstrauimus, non aliis, quàm tuis ipsis rationibus, atque verbis.

XII. Disces itidem à temetipso, nihil nobis, id est mihi, ac tibi, hoc obstare, quòd tum Presbyteri vocabantur illi ipsi singulares, & eminenti in gradu & auctoritate positi præsides, hoc est Episcopi. quia [a] *non minus & ille primus*, &c, vt proximè antè probasti, Episcopus, *etiam* Πρεσβύτερος *vocabatur: quamuis primus esset Presbyterorum: sed in priore, & altiore gradu constitutus*. quemadmodum inter nouem cognomines ἄρχοντας Athenis vnus tamen insigniter ὁ ἄρχων vocatus est. Agnoscis, opinor, verba tua: quæ te miserè confodiunt paullo [b] antè sic argumentantem, Apostolorum ætate nullos alios rectores Ecclesias habuisse præter Presbyteros plures, *nullo eis præsidente, aut præminente Episcopo, quia omnes Episcopi erant, ac dicebantur*. Pudeat te saltem adeo manifestæ contradictionis: ad quam, conuincendi tui gratia, nihil à quoquam necesse est adiici. Πρεσβυτέρου vocabulum, & Πρεσβυτερίου vniuersè nonnunquam sumitur, éstque dignitatis proprium, & honoratiores omnes Ecclesiæ gradus complectitur: hoc est Episcopum, & qui proximi ab eo sunt, ac *simplices* nominantur *sacerdotes*, aut Presbyteri. eique respondent ex aduerso οἱ διάκονοι, hoc est *ministri*, & inferiores Clerici. Hoc adeo non primis tantùm illis, & Apostolicis temporibus factum est; & vbi plures in Ecclesiis constituebantur Presbyteri Episcopali dignitate præditi: sed etiam deinceps, & eo tempore, quo iam Episcopum Presbyterio superpositum agnoscit Salmasius, nempe secundo desinente, & ineunte tertio seculo.

a 14. p. 274.

b Pag. 162.

XIII. Clemens Alexandrinus in sexto Stromateo de Matthiæ cooptatione disserens: [c] *Licet igitur*, inquit, *nunc eis quoque, qui se Dominicis exercuere mandatis, & perfectè secundum Euangelium vixere, atque vt gnosticum, & spiritualem virum decet; in numerum Apostolorum allegi. Hic est reuera Ecclesiæ Presbyter: & verus minister diuinæ voluntatis; si quæ Domini sunt faciat, & doceat: non ab hominibus ordinatus: neque eo, quia Presbyter est, iustus habitus: sed quia iustus est, inter Presbyteros adscriptus: tametsi non in terris primæ sedis honorem adipiscatur: in vno ex viginti quattuor thronis sedebit.* Hoc loco Presbyteri appellatione supremos ordines duos complectitur, Episcopatum, & Presbyteratum, quibus Diaconos adiungit. At paullo pòst tres illos gradus distinctè nominat. [d] *Nam hîc quoque in Ecclesia promotiones, & ordines sunt, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum.* Vbi Presbyteri discernuntur ab Episcopis, & suum, ac diuersum ab his gradum constituunt.

c Clem. 6 Strom. pag. 480 edit. Heins. Ἔξεστιν οὖν καὶ νῦν ἐν ταῖς κυριακαῖς ἐνασκήσαντας ἐντολαῖς, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τελείως βιώσαντας, καὶ γνωστικῶς, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἀποστόλων ἐγγραφῆναι. οὗτος πρεσβύτερός ἐστι τῷ ὄντι τῆς ἐκκλησίας, καὶ διάκονος ἀληθὴς τῆς τοῦ θεοῦ βουλήσεως, ἐὰν ποιῇ, καὶ διδάσκῃ τὰ τοῦ κυρίου, οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων χειροτονούμενος, οὐδ' ὅτι πρεσβύτερος, δίκαιος νομιζόμενος· ἀλλ' ὅτι δίκαιος ἐν πρεσβυτερίῳ καταλεγόμενος· κἂν ἐνταῦθα ἐπὶ γῆς πρωτοκαθεδρίᾳ μὴ τιμηθῇ, ἐν τοῖς εἴκοσι καὶ τέσσαρσι καθεδεῖται θρόνοις.

d Ib. p. 481. ἐπεὶ καὶ αἱ ἐνταῦθα κατὰ τὴν ἐκκλησίαν προκοπαί, ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων, διακόνων.

XIV. Minime itaque mirandum est, nec ad erroris argumentum ab Salmasio trahendum fuit, quòd *Presbyteri* nomen commune est interdum Episcopis, & simplicibus Sacerdotibus: tanquam inde consequens sit, nullum ordinis ac dignitatis inter ambos fuisse discrimen. Nam nihilominus primus omnium, ac primas erat Episcopus, eodem assentiente Salmasio. Quemadmodum etsi *Sacerdotis* nomen tam summo, id est *Episcopo*, quàm secundi ordinis, & simplicibus tributũ postea sit: plerumque tamen absolutè positum, singularem illum designat, qui Episcopus vocabatur. Immò verò passim in Latinis canonibus Sacerdos pro solo vsurpatur Episcopo: reliqui non Sacerdotes, sed Presbyteri nominantur. Ex pluribus exemplis vnum, alterúmve, quod occurrit modò, proferam. In Andegauensi Synodo canone primo, Episcopi promiscuè Sacerdotes dicuntur. *Primùm vt contra Episcopale iudicium*, ait, *Clericis non liceat prosilire: neque inconsultis Sacerdotibus suis secularia iudicia expetere. Sed nec de loco ad alium sine Episcopi permißione transire: nec sine commendatitiis Sacerdotũm suorum litteris cõmeare.* Sequenti verò Canone Presbyterum vocat secundi ordinis Sacerdotem. *Vt Diaconi*, inquit, *Presbyteris nouerint omni humilitate deferendum.* Et in Agathensi, vt quidem citatur [e] à Gratiano: *Diacones, vel Presbyteri in parochia constituti de rebus Ecclesiæ sibi creditis nihil audeant commutare, vendere, vel donare, quia res sacrata Deo esse noscuntur. Similiter & Sacerdotes nihil de rebus Ecclesiæ sibi commissæ, vt superiùs comprehensum est, alienare præsumant.* Vbi Sacerdotes Episcopos appellat, & à Presbyteris secernit.

e 12. q. 2 Diaconi vel Presbyteri.

XV. Sic Ambrosius in libro de dignitate Sacerdotali, capite tertio, Sacerdotem pro Episcopo sumit, & ab eo Presbyterum distinguit. Ac longè ante illos Pontius Diaconus in vita Cypriani Carthaginensis Episcopi scribit hunc primùm *Presbyterium* accepisse: deinde *Sacerdotium*. *Presbyterium*, inquit, *& Sacerdotium statim accepit*. Ac subinde; *Multa sunt, quæ iam adhuc plebeius, multa quæ iam presbyter fecit*. Deinde promotionem illius ad Episcopatum describens ait, *ad officium Sacerdotij, & Episcopatus gradum eum esse delectum*. Interdum Presbyter simplex *Sacerdos secundi ordinis* vocatur: vt à [a] Sidonio Apollinari. Quinetiam *Sacerdotium* aliquando Diaconis ipsis tribuitur. De quo insignis est locus Optati Mileuitani in libro primo contra Parmenianum. *Quid commemorem Laicos*, inquit, *qui tunc in Ecclesia nulla fuerant dignitate suffulti? Quid ministros plurimos? Quid Diaconos in tertio? Quid Presbyteros in secundo sacerdotio constitutos?* Ibi enim *Sacerdotij* vox latè sumpta est pro *sacro ordine*, quam Græci vocant ἱερατικὴν λειτουργίαν. Ex quo intelligimus quo sensu in Ancyrano canone secundo Diaconorum functio appellatur ἱερατικὴ λειτουργία, quod *Sacerdotale ministerium* interpretantur aliqui. Verùm alij codices ἱερᾶς legunt, & ita in editione Tilij. Dionysius Exiguus, & Isidorus Mercator vertunt *sacrum ministerium*: quod vtrique lectioni potest accommodari.

[a] Lib. 4 epist. vlt.

XVI. Olim itaque Πρεσβύτερος communis appellatio fuit summorum in Ecclesia ordinum, Episcopatus & Presbyteratus. Cuius prima nominis impositio ab ætate fluxit. Æquum est enim, vt in honoribus, ac dignitatibus mandandis grandiores natu junioribus præferantur: quòd ætas illa propter consilij maturitatem, ad prouidendum, & regendum naturâ sit aptior. Ex quo deinde factum, vt πρέσβυς, & πρεσβύτερος non tam ætatis, quàm grauitatis, & dignitatis esset vocabulum. Augustinus, [b] Πρεσβύτης, inquit, *dicitur grauis, &* γεραιὸς *senex*. Hesychius Πρεσβῦται, οἱ ἔντιμοι, id est *honorati*. Et Πρεσβύτερος, μείζων, φρονιμώτερος, *Maior est*, inquit, *& prudentior*. Quod & ab Eustathio notatum ex Homero in vocabulo πρεσβυτάτην. Sic idem Homerus Πρέσβα vsurpare solet pro eo quod est ἐντιμοτάτη, vel ἔντιμος, vt Cyrillus notat in Lexico.

[b] In Ps. 70 p. 313.

Nec aliter *Senioris* vox apud Latinos ab ætatis notione ad honoris & dignitatis appellationem transiit. Siquidem & inferiore seculo Latinè *seniorem* vocabant dominum, & principem suum: vel eum, cuius erant in potestate, ac iurisdictione. Et vox inde apud Francos, & Italos, aliósque tralatitia, *Seigneur*, & *Signore*. Ita Genesis XIV, [c] *Senior domus* Abrahami, *qui præerat omnibus, quæ possidebat*, est ὁ πρεσβύτερος. Et ita [d] Ambrosius, *Vbi ergo charitas, ibi senioris nomine, de quo pendent ceteri domus omnis significatur*.

[c] Genes. 24, 2. זקן ביתו המושל בכל אשר לו. LXX, τῷ πρεσβυτέρῳ τῆς οἰκίας αὐτοῦ τῷ ἄρχοντι τῶν αὐτοῦ πάντων.

[d] Ambros. lib. de Noe & arca, c. 26.

XVII. Cum hæc sint de Presbyteri significatione trita & quotidiana; nec vllus ambigat, quin eadem appellatio Episcopis olim attributa sit; ieiuna est, & futilis argumentatio Salmasij; qui pro magno nobis hoc intentat, [e] *Presbyteros vocari Episcopos* à Pio, & Victore Romanis Pontificibus; & ex amborum testimonio concludit, *à Presbyteris gubernatam esse Ecclesiam vsque ad eorum tempora. Victor*, inquit, *qui vixit tempore Irenæi, & ad quem Irenæus scripsit, in Epistola ad Desiderium Viennensem, quæ genuina auctoris videri potest, Presbyteros vocat Episcopos*. Sit certè *genuina* hæc Victoris epistola: de quo nihil hîc disputo. Tibi verò ὦ κέπφε, vnde tandem hoc liquet? Quod habes indolis illius argumentum? Non enim te Baronij, aut Catholici cuiuspiam auctoritate moueri dixeris. Verùm omittamus de statu illius quærere. Tu quid inde conficis? *Presbyteros* (inquis) vocat eos, qui erant Episcopi, & Ecclesiam regebant. Etsi hoc nihil est: tamen vide quàm in multis à teipso dissideas; dum ita ratiocinaris. Tu enim ille es, qui Presbyteros eosdem cum Episcopis fuisse sentis, ac plures communi iure ac potestate per vrbes Ecclesias rexisse, Apostolorum duntaxat tempore, hoc est primo circiter seculo. posteà verò desiisse plures esse, & introductos singulares Episcopos.

[e] Salm. p. 274 & seq.

XVIII. Recognosce verba tua, quæ sunt in capite IV Dissertationis. Ibi de Epistolis Ignatij ita scribis: [f] *Epistolæ illæ natæ, & suppositæ videntur circa initium aut medium secundi seculi:* QVO TEMPORE PRIMVS

[f] P. 253.

CAPVT XII. SINGVLARIS EPISCOPATVS SVPRA PRESBYTERATVM INTRODVCTVS FVIT. Ergo deinceps vnus singulis Ecclesiis præsedit Episcopus: & hoc per illud tempus obtinebat, quo ab Victore *genuina* scripta est hæc epistola. Nam circa annum ducentesimum ea missa ponitur. Estne igitur in te vel tantulum iudicij, vt quid dicas intelligas? cùm ex Victoris epistola ista probas non vnum præfuisse per Ecclesias Episcopum; sed à Presbyteris pluribus administratas eas fuisse? Sumo enim, quod integrum mihi facis, ineunte seculo altero Christi cœpisse singulares Episcopos introduci. Falsum iam erit, quòd tu Victorem velle ais, *vsque ad sua tempora pluribus à Presbyteris gubernatam esse Ecclesiam*: quia ante centum annos id sit aliter institutum. Minus erit falsum, sed falsum tamen; si, quod alterum ponis, medio secundo seculo inuectum esse dixeris singularem Episcopatum. [a] Quanquam tu longè tum in nos liberalior; tum in te ipsum implacabilior isto eodem in loco fuisti, vbi Victoris illo testimonio vteris: qui singulares Episcopos iam tum ab initio Christianismi statuisti primùm ordine promotionis, deinde electione factos. Dic sodes, cuiusmodi tuum illud est; aut cui sano & sobrio tam vnquam ioculariter, absurdéque dictum excidit? Tu [b] cùm paucis antè versibus *Episcopos* κατ' ἐξοχὴν *nominatos* esse scripsisses, ætate Apostolorum, & iis auctoribus, vt [c] alibi fateris: cùm iisdem ex ordinationis tempore *primatum* cum Episcopi appellatione *delatum esse* dixisses, *cùm veteri nuncupa-rentur Presbyteri*: mox oblitus tui demonstrare niteris ex Epistola Victoris Papæ Presbyteros omnes promiscuè appellatos Episcopos, & à *Presbyteris gubernatam esse Ecclesiam*. Quod nihil aliud est, nisi nullum singularem, & κατ' ἐξοχὴν appellatum Episcopum fuisse, neque primatem, aut dignitate non æqualem ceteris.

a Salm. p. 271. & 247.

b Pag. 274.

c Pag. 205.

XIX. NAM nisi hoc intendis, quid tibi vis cum genuina tua Victoris epistola, aut quorsum testimonio eius vteris? An vt nobis demonstres, Presbyteros per illud tempus Episcopos fuisse dictos? At hoc non negamus: neque de eo inter nos agitur. Sed tota videlicet in eo contentio nostra, & conflictio posita est: quod tu negas, Apostolorum tempore vnum & singularem in Ecclesiis præsidem, & gubernatorem extitisse, qui propriè vocaretur Episcopus, sed è contrario pugnas, & asseris, plures in omnibus Ecclesiis fuisse in commune rectores, & pastores; qui & Presbyteri, & Episcopi nominarentur, sine vllo vocabuli, aut dignitatis, ac potestatis, iurisque discrimine. Ego verò sic affirmo: Quanquam plures in quibusdam Ecclesiis fuerint, qui Presbyteratus, & Episcopatus ambos in sese ordines habuerint: vnum tamen extitisse supra ceteros eminentem auctoritate ac dignitate, qui Ecclesiæ certæ præsideret, & eius antistes, aut Episcopus, aut primas, aut quocumque tandem voles nomine censeretur: eum & vnum, ac singularem, & maiorem ceteris iure ac dignitate non neges fuisse. Hæc summa concertationis nostræ, & scribendæ tibi caussa Dissertationis. In qua meam et vicem ipse oppugnas, & conficis; ac meas partes agis. Nam quod probare contra te debueram, vnum aliquem in singulis Ecclesiis Episcopum fuisse, dignitate, ac potestate Clericis antecellentem reliquis, & eorum primatem: tu idem, & negas, & fateris: & fœdissimè à te dissentis, ac temetipsum iugulas. Quod quidem & hactenus tuis ex verbis ostendimus; & deinceps in sequentibus probabimus sic, vt tibi ne muttiendi quidem cum homine digna aliqua ratione potestas futura sit.

XX. VICTOR ille in *genuina* Epistola tua quid contra nos, id est me, ac te mecum sentientem, & tibi aduersantem ipsi, dixit iis in verbis, quæ ex eo describis? Presbyteros ait, *Ecclesiam rexisse*. Quid tum? Non enim soli, neque αὐτοκέφαλοι: sed sub vno, quod & eâdem ipse pagina doces, primate, & κατ' ἐξοχὴν Episcopo, rexerunt. Omitto Presbyteros ibi principes istos, & κατ' ἐξοχὴν à te, ac singulares nominatos Episcopos intelligi posse. Nam & sæpè Πρεσβύτεροι singulares vocantur Episcopi. Quod tu fateris ipse: [d] dum & Irenæum, qui Episcopus iam erat, Presbyterum à Lugdunensibus Martyribus appellari vis: & [e] ab eodem Romanos ipsos Episcopos

d Salm. p. 174.

e Id. p. 164.

a Ib. p. 265. vocari Presbyteros, [a] *etiam postquam Episcopatus apicem supra Presbyteros conse-* CAPVT XII.
cuti sunt singuli in toto orbe Episcopi. Quibus verbis cùm teipsum miserrimè implicas, & euertis: tum quidquid ex illo Victoris testimonio, ac similibus ratiocinando colligere vis effundis, & inane facis. Etenim *si singuli in toto orbe* iam erant *Episcopi, iique supra Presbyteros Episcopatus apicem consecuti erant* Irenæi tempore: quo eodem vixit & Victor, ad quem Irenæus scripsit: ergo & illi, ad quos, & de quibus scribit Victor, Episcopi, quamuis Presbyteri vocentur, singulares fuerunt Episcopi, *supra Presbyteros.* Non igitur æquales
b Salm. p. 274. erant Presbyteris dignitate, & auctoritate. Atqui vt tu probes [b] *primos illos Episcopos*, qui Irenæi, & Victoris extitêre tempore, *dignitate & auctoritate æquatos esse Presbyteris*, Victorem, & postea Irenæum testes aduocas. *Victor*, inquis, *qui vixit tempore Irenæi, & ad quem Irenæus scripsit, in Epistola ad Desiderium Viennensem, quæ genuina auctoris videri potest, Presbyteros vocat Episcopos, & à Presbyteris gubernatam esse Ecclesiam vsque ad sua tempora significat.*
c Pag. 276. Mox [c] Irenæum rursus in partes vocas. Ac demum ita concludis: *Satisne hæc habes, vt iam fatearis, Episcopos & Presbyteros Apostolica dispositione eosdem fuisse, & diu post Apostolos ita mansisse?* Hoc illud est, quod sæpiùs, quàm vellem, cogor dicere, cùm scribis, hoc te vnum attendere quàm multa scribas, non quàm vera & consentanea. Ac difficile est cum his nugis, & hac litteratorum fæce litigantem, stomachum tenere. Adeo supra captum ac modum humani errati stupor istius assurgit. Quid enim agas in hac colluuie, aut quid potissimum arripias; cùm eadem & affirmet, & neget, diruat, & ædificet, non in diuersis tantùm, ac longiùs distantibus paginis; vt obliuione id factum existimes; sed in eadem sæpè pagina, paucissimis subinde pòst versibus? Calumniari me Lector, & mentiri putet, nisi hoc suis oculis ipse videat, in
d Pag. 264. eo, quo de modò agimus, loco: vbi [d] *plures Episcopos pari potestate regentes Ecclesias* fuisse, non vnum aliquem singularem, Irenæo probat auctore, qui quos Presbyteros appellat, eos nonnisi singulares apertè designat, *& Episcopatus apicem supra Presbyteros consecutos.*

e Salm. p. 275. XXI. EIVSDEM nauseæ est, [e] quod ex Epistola Pij Romani Pontificis vtrâque ad Iustum, & *genuinâ* videlicet, argumentum instruit. Quia *Presbyteros illos, qui ab Apostolis educati vsque ad tempora sua peruenerunt, in cubilibus æternis clausos teneri* Pius asserit: inde Presbyteros nominari Ecclesiarum rectores Salmasius probat. Hoc neque est necesse, illîc Episcopos intelligi: neque vt ij fuerint, ad rem pertinet. Pius Papa vixit eo tempore, quo iam Episcopi singuli singulas regebant Ecclesias, vt Salmasius fatetur. Antiquiores autem istos Presbyteros ab Apostolis educatos, nec Episcopatu præditos fuisse dicit, & quamuis dicat, non plures ait in Ecclesia quâque fuisse. Itaque nihilo armatior est testimonio isto. Sed illud obtusè, quod ex secunda Pij eiusdem ad Iustum effici credit, *non esse maiorem Presbyteris Episcopum, sed æquè ministrum Christi censeri vt ipsi sunt*, eo quòd Iustum sic hortatur: *Presbyteri, & Diaconi, non vt maiorem, sed vt ministrum Christi te obseruent.* Nihil vidi hac argumentatione ieiunius. Quid enim? Num qui Regem, aut Imperatorem admonet, vt ne sceptro ac dignitate insolentior factus contemnat ceteros: sed hominem se, ac Dei seruum meminerit; statim hic in ordinem cogere putandus
f Eccl. 32. est eum, cui ita præcipit? [f] *Rectorem te posuerunt?* (ait Sapiens) *noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis.* An qui rector est, supra alios non est quos regit, honore scilicet, dignitate, potestate: tametsi naturæ conditione par sit, & æqualis?

g Ibid. 276. XXII. NIHILO maioris est iudicij quod ex priore Pij epistola [g] Salmasius ariolatur. Cùm enim scribat ille sic; *Salutant te Soter, & Eleutherius digni Presbyteri*: consequens inde iste putat, *non electione, sed ordine ad primatum peruenisse illius temporis Episcopos, cùm recedenti primo sequens in ordine secundus succederet.* Quippe duo illi Soter, & Eleutherius ordine *eidem Pio successores extiterunt. Nam post Pium Soter primatum, id est Episcopatum, vt nunc nuncupatur, tenuit: post Soterem Eleutherius.* Nimirum hoc illud est, quod dicitur, *Sabini quod volunt somniant.* Episcopos nonnisi electione suffectos in mortuorum locum certissimũ est: idque in sequenti capite demonstrabitur: vbi & otiosum illud inuentum primatus ex ordinationis tempore,

Caput XII. sine electione concessi, teste omni antiquitatis memoria confutabitur. Interim negamus quod ex cerebro suo confictum protulit Salmasius, vel duos istos Romanos Pontifices, Soterem, & Eleutherium; vel alios quoscumque tam Romæ, quàm in aliis Ecclesiis Episcopos alio modo quàm electione creatos esse. Quinetiam suapte ipse Salmasius argumentatione conuincitur: qui cùm ista commentabatur, heluco laborabat, aut certè nuscitiosus erat. Nam Pio successisse Soterem ait; huic Eleutherium. Quod ab eo dici, vis ipsa cogit argumenti. Si quidem cùm Pius duos illos commemorat, *Ordine*, inquit, *vt apparet, eos nominat, vt duos Presbyteris antiquiores.* Itaque proximè Pio subrogari Soterem & Eleutherium oportet, vt non ineptissimè, ita vt fecit, argumentatus fuerit. Atqui Pio non Soter; sed Anicetus successit; teste [a] Irenæo, & Eusebio tam in Chronico, quàm in Ecclesiastica historia, [a] Lib. 3 [b] vbi Irenæi verba describit. Cuius etiam ille ipse locus, quem ex eius epi- c. 3. stola [c] Salmasius refert, aurem ei vellere de Aniceto debuit. Nam Pio [b] Euse. lib. 5, c. Anicetum proximè successisse docet. Quòd si Pius Aniceto prætérito, 6. Soterem & Eleutherium tantùm nominat: non igitur *ordine eos nominat*, [c] Salma. *vt duos Presbyteris antiquiores*. Siquidem ambobus istis antiquiorem esse p. 267. oportuit Anicetum: vt qui ordinationis tempore Pio in primatum Presbyterij successit; ex decreto Salmasij. Sic dum stilum animúmque præcipitat, impingere solet ac cespitare. ἡ γὰρ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει.

De primatu, & δευτεροκαθεδρίᾳ in Ecclesiasticis ordinibus: quæ inter Presbyteros fuit. Episcoporum electio Cleri ac populi suffragiis permissa. Cypriani locus insignis. In Occidentalibus Ecclesiis præsertim, populi consensum interuenisse. Vtrum idem in Orientalibus obseruatum sit, quæritur. Videri illam ibi consuetudinem valuisse: maximè in Ægypto, & Alexandriæ. Synesij locus insignis: necnon Leonis. Explicatur Pseudoambrosij locus à Salmasio perperam acceptus; ex quo illustratur Hieronymus, & ambo inter se conciliantur. Γεροντία inter Episcopos, maximè Africanos; vbi ex ætate primates constituti. Eutychij cuiusdam Alexandrini locus expensus de duodecim Presbyteris, à quibus Patriarcha constitutus.

Caput XIII.

I. IAM quod ad πρωτοκαθεδρίας illam attinet, ac primatum honoris & consessus in Ecclesiasticis ordinibus; vt pro ordinationis tempore suum quisque gradū obtineret; & qui reliquos antecedebat, is velut primicerius esset omnium: hoc in Presbyteris, id est secundi ordinis sacerdotibus, & inferioribus Clericis duntaxat vsurpatum reperimus. In Episcopis nunquam hoc omninò factum, ex antiquitatis memoria constat: nec citra electionem quispiam sola temporis prærogatiua, gradatim ad illam dignitatem prouectus est. De Presbyterorum ordine luculentum habes exemplum apud Leonem primum in Epistola Decretali quinta ad Dorum Beneuentanum Episcopum. Quem grauiter incusat, quòd Epicarpium nouum quendam Presbyterum antiquioribus aliis per fauorem, ambitionémque prætulerat, & in summo gradu collocauerat. *Libello etenim Pauli presbyteri tui*, inquit, *qui in subditis habetur, cognouimus, apud te nouo ambitu, fœdóque colluuio Presbyterij ordinem fuisse turbatum: ita vt vnius festina, & immatura prouectio, quædam eorum deiectio facta sit, quos ætas commendabat, & nulla culpa minuebat. Quòd si ambientis intentio, aut imperita fauentium studia id quod nunquam habuit consuetudo, poscebant, vt incipiens emeritis, & nouellus præ-*

præferretur antiquis, tuæ fuerat industriæ, atque doctrinæ, vt iniustè petentium desideria rationabili auctoritate cohiberes: ne quem in sacerdotali properè prouehebas honore, ad iniuriam eorum, quibus sociabatur, inciperet. CAPVT XIII.

II. NEQVE solum nouellum Presbyterum redarguit, qui per adulationem, & ambitionem ad supremum Presbyterij locum obrepserat; sed etiam primum, ac secundum Presbyteros, qui ignauè illi honore suo cesserant. *Deformis autem*, ait, *& ignaua subiectio benè sibi consciis, & non irritam facientibus gratiam Dei præiudicare non potuit, vt primatus suos quocumque commerito in alterutrum transferentes, subsequentium suorum minuerent dignitatem, & quem vltimum sibi antepofuerant, ceteris præemineret.* Itaque pœnam in eos decernit: *Prædicti igitur Presbyteri, qui indignos se honoris sui ordine sunt professi, licet priuari etiam sacerdotio mererentur, tamen vt eis Apostolicæ sedis pietate parcatur, vltimi inter omnes Ecclesiæ Presbyteros habeantur. Et vt iudicij sui sententiam ferant, inferiores etiam illo erunt, quem propria sententia sibimet prætulêre, ceteris omnibus Presbyteris in eo ordine permanentibus, quem vnicuique ordinationis suæ tempus adscripsit.* Habes in hoc sanè insigni ac memorabili exemplo primatum & πρωτοκαθεδρίαν in Presbyterorum ordine; quem solum vnicuique ordinationis tempus attribuebat. Reliquorum ordinum non deerunt exempla. Sed hæc, ac totius huius rei diligentiorem tractationem in alium locum reseruamus. In Episcoporum promotione longè alia ratio temporibus illis extitit. Nam Cleri, ac populi suffragiis eligi solebant. Quem morem Cyprianus antiquissimum fuisse testatur, ac de *traditione diuina, & Apostolica obseruatione* manasse. Hic verò Cypriani locus magnoperè notandus est, & ad retundendam Cathari inscitiam longè præstantissimus: qui Episcopos ait Apostolorum ætate, & aliquanto deinceps tempore, non electione, creatos esse, sed ex antiquitatis prærogatiua, rato, certóque successionis ordine substitutos.

III. QVEM haud tolerabiliter errasse omnis Ecclesiastica memoria conuincit: atque hic ille cumprimis Cypriani locus ex Epistola LXVIII: vbi de Episcoporum creatione disserit: *Propter quod plebs obsequens* ait *præceptis Dominicis, & Deum metuens, à peccatore præposito separare se debet, nec se ad sacrilegi sacerdotis sacrificia miscere: quando ipsa maximè habeat potestatem vel eligendi dignos sacerdotes, vel indignos recusandi. Quod & ipsum videmus de diuina auctoritate descendere, vt Sacerdos plebe præsente, sub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico iudicio, ac testimonio comprobetur.* Mox Aaronis filij, ac successoris Eleazari id exemplo adstruit, [a] qui coram omni Synagoga in locum patris summus sacerdos constitutus est. tum [b] Matthiæ, de quo in locum Iudæ, & Apostolatum subrogando Petrus ad Christianam plebem retulit. *Quod vtique*, ait, *iccircò tam diligenter, & cautè conuocata plebe tota gerebatur, ne quis ad altaris ministerium, vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet, &c. Propter quod diligenter de traditione diuina, & Apostolica obseruatione obseruandum est, & tenendum quod apud nos quoque, & ferè per prouincias vniuersas tenetur, vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpositus ordinatur, Episcopi eiusdem prouinciæ proximi quique conueniant, & Episcopus deligatur plebe præsente, quæ singulorum vitam plenissimè nouit, & vniuscuiusque actum de eius conuersatione perspexit.* Ecce *traditionem* hanc vocat *Apostolicam* saltem (Nam diuinam ideò nominat, non quòd à Christo ipso præscripta sit: sed quòd in veteri lege vsurpata est, auctore Deo, in Aaronis posteris) hanc igitur in Ecclesia ex Apostolica traditione receptam ait fuisse cōsuetudinem, vt Episcopi non vtique certum adipiscerentur ex ordinationis antiquitate ius ac promotionem ad summum sacerdotium: vt quis mortuo Episcopo successor dandus esset, iam inter omnes constaret. Sed vt incerta & expectatione suspensa omnium esset illius electio, quæ ex Episcoporum, Clericorum, ac plebis ipsius iudicio, & suffragio penderet.

a Num. 20.
b Act. 1.

IV. Hoc ipsum in Cornelij Papæ, qui Fabiano successit, creatione factum esse testatur idem Cyprianus in epistola LII. *Factus est*, inquit, *Episcopus à plurimis collegis nostris, qui tunc in vrbe Roma aderant, &c. Factus est autem Cornelius Episcopus de Dei, & Christi eius iudicio, de Clericorum pæne omnium*

testimonio, de plebis, quæ tunc affuit, suffragio, & de Sacerdotum antiquorum, & bonorum virorum collegio. Sic idem ipse Cyprianus, vt testis est Pontius Diaconus, *Iudicio plebis, & fauore ad officium Sacerdotij, & Episcopatus gradum adhuc neophytus; &, vt putabatur, nouellus electus est.* Quinetiam *cùm in dilectionem eius, & honorem totus populus aspirante Domino prosiliret; humiliter ille secessit; antiquioribus cedens, & indignum se titulo tanti honoris existimans.* Itaque magno populi ardore, & consensione creatus est. Sunt & alia non pauca in historiis exempla moris eiusdem in primis Ecclesiæ temporibus. Qui in ius deinceps legémque transiit. Nam vt ab Episcopis, aut vnà etiam à Clero, eligerentur Episcopi, recepta per omnes Ecclesias Canonum decreta sanxerunt. Vt autem in iis renuntiandis Laïcorum insuper suffragia locum haberent, in Occidente potissimum lex & consuetudo tenuit.

V. CELEBRIS hac de re, ac frequenti deinde vsu contritus est Canon ille ab [a] Cælestino primo editus: *Nullus inuitis detur Episcopus. Cleri, plebis, & ordinis consensus, ac desiderium requiratur.* Idipsum & Carthaginense quartum canone primo statuit, & Arelatense secundum, canone LIV. Leo Papa primus in Epistola ad Episcopos Viennensis Prouinciæ, quæ est LXXXIX; *Expectarentur certè vota ciuium, testimonia populorum: quæreretur honoratorum arbitrium, electio Clericorum: quæ in Sacerdotum solent ordinationibus ab his qui norunt patrum regulas custodiri: vt Apostolicæ auctoritatis norma in omnibus seruaretur, quæ præcipit, vt Sacerdos Ecclesiæ præfuturus, non solùm attestatione fidelium, sed etiam eorum, qui foris sunt, testimonio muniatur: neque vllius scandali relinquatur occasio, cùm per pacem, & Deo placitam concordiam, consonis omnium studiis, qui doctor pacis futurus est, ordinatur.* Et, *Teneatur subscriptio Clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis. Qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur.* quod etiam in Epistola LXXXIV, capite V præcipit. Quam consuetudinem reuocauit Parisiensis Synodus tertia anno IↃLVII, Canone VIII, *Placuit vt iuxta antiquam consuetudinem canonum decreta seruentur. Nullus ciuibus inuitis ordinetur Episcopus, nisi quem populi, & Clericorum electio plenissima quæsierit voluntate: non principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra Metropolis voluntatem, vel Episcoporum comprouincialium ingeratur.* Et anteà primum Aruernense, canone secundo, *Episcopatum ergo desiderans electione Clericorum, vel ciuium, consensu etiam Metropolitani eiusdem prouinciæ Pontifex ordinetur.* Sed innumera sunt huiusmodi decreta de eligendis à populo Episcopis, Occidentalium Ecclesiarum. In quo seruandum id esse decreuit Arelatensis secunda Synodus canone LIV, vt *tres ab Episcopis nominarentur, de quibus Clerici, vel ciues erga vnum eligendi habeant potestatem.* Quod tamen non vbique seruatum. Nam populi suffragia præcedebant sæpiùs; quibus Episcoporum, maximè Metropolitani, auctoritas succedebat. Quod in Oriente factum esse testatur Zonaras ad canonem VI Nicænum.

[a] Cælest. epist. ad Narb. episc. cap. 5.

VI. DE Orientalibus Ecclesiis aliter vsu receptum fuisse doctissimis viris placuit, postquam Nicæna Synodus canone IV, & VI, Laodicena XII, & Antiochena canone XIX, Episcopos nulla cleri, plebisve facta mentione ab Episcopis prouinciæ creari, & ordinari iusserunt. Nam anteà popularibus adhibitis suffragiis creari solebant. Habent qui ita sentiunt auctores Balsamonem in Commentariis ad Canonem IV Nicænum, & Laodicenum duodecimum: nec non Zonaram ad VI Nicænum; & XII ac XIII Laodicenum. Qui ad XII caussam etiam adiicit, cur suffragium populo sit ademptum.

Verùm si quis diligenter canonum illorum verba perpendat, dubitabit an ex iis satis probari possit, populo ius illud ereptum. Nam de Episcopis tantummodo præscribunt, quæ sint eorum partes in Episcoporum electione, præcipuè Metropolitani: quorum vtique prima, & præcipua erat auctoritas &, vt Græci dicunt, τὸ κῦρος τῆς χειροτονίας. Itaque popularibus istis concionibus, & suffragiis præerant Episcopi; sine quibus fieri nihil poterat. De his ergo canones illi statuunt; vti ex omnium consensu, vel saltem paucis exceptis, Episcopus eligatur, præsertim verò Metropolitani. De populo nihil in vtramuis partem definit: quia de solis Episcopis agebatur. Quod

ipsum & de canone XIX Antiocheno sentiendum est: vbi de populari suffragio nulla fit mentio.

a Num. 232. VII. QVANQVAM [a] Ferrandus in Breuiatione Canonum, sic ex Antiocheno isto canone refert: *Vt nullus ordinetur nisi probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.* Sed ad eam solam partem, quæ est de Episcopis, Antiochena Synodus pertinet. In Laodiceno canone XIII decretum est, [b] *vt ne turbis permitteretur electiones eorum facere, qui sunt ad sacerdotium prouehendi.* Ad quem [c] Zonaras, & Balsamo adnotant, quemadmodum in antecedenti canone de Episcopis cautum est, vt ne à populo deligerentur: ita in hoc sequenti de sacerdotibus, siue Presbyteris idem esse constitutum. Quod si verum est, vt de Presbyteris canon iste sanciat: cùm nec in superiori, nec in vllo alio canone nominatim populo adempta sint suffragia in Episcoporum electione, hoc etiam argumento esse potest, nec in Orientali quidem Ecclesia sublata fuisse, quod Presbyterorum duntaxat electio sit excepta. Est enim vulgare hoc effatū; *Exceptio firmat regulam in non exceptis.* Quare si de eligendis Presbyteris speciatim id cauetur, ne populus adhibeatur, videri potest non idem in Episcopis fuisse prohibitum. Ego verò non de solis Presbyteris hoc arbitror Laodiceno illo canone fuisse sancitum; sed etiam de Diaconis, hoc est vniuersè de sacris ordinibus Episcopo minoribus. Nam & Diaconi εἰς ἱερατεῖον καθίστασθαι dici possunt: hoc est ex versione alia, (Prior enim qua sum vsus, quæ *sacerdotium* habet, Dionysij est Exigui) *qui sunt altaris ministerio applicandi.* Itáque in Canone secundo eiusdem Concilij Diaconis tribuitur ἱερατικὴ λειτουργία, quod Dionysius *sacrum ministerium* vertit. Notum verò illud est, quemadmodum olim in eligendis Presbyteris, aliísque minoribus Clericis, populi consensus ac testimonium peteretur: vt ex Cypriano, & plerisque aliis constat.

VIII. NEC desunt exempla popularis in eligendis Episcopis suffragij ac testimonij in Orientalibus Ecclesiis, etiam post Nicænam vsurpati Synodum, ceterásve à quibus illud interdictum putant Zonaras, & Balsamo. Luculentissimum verò illud est, quod in creando primùm Synesio: tum ab hoc ipso iam Episcopo, in aliis promouendis editum est in Alexandrina Diœcesi, quæ fuit Orientalis Ecclesia. Etenim Synesius patria Cyrenensis, quæ erat Libyæ caput, à Ptolemæensibus vnius è Pentapolitano tractu ciuitatis incolis, ad Episcopatum expetitus est; vt in epistola CV testatur ipse. Deinde iam factus Episcopus, Theophili Alexandrini Episcopi iussu, cui subiectus erat, in vico quodam prouinciæ suæ nomine Palæbisca, de ordinando ibidem episcopo conuentum habuit Clericorum, atque populi. Sed hoc imprimis reclamante, victus tandem eius pertinacia ab incepto destitit, ac de tota re ad Theophilum retulit in Epistola LXVII, digna planè quæ legatur ob hoc ipsum de quo modò agitur. Nam nusquam expressius inuenies moris antiqui vestigium in creandis Episcopis, & popularibus ad id celebrandis comitiis. Imprimis ergo [d] *congregatum à se populum,* scribit, *ac partim litteras coram illis legisse, partim iis reddidisse. priores quidem, quas Theophilus ad se de illis: posteriores, quas ad eos scripserat: ac sermonem instituisse, quo vel persuaderet, vel, si fieri posset, cogeret, vt de Episcopo eligendo deliberarent. Verùm populi studium in Paulum se non potuisse peruincere.* Cùm autem vehementiùs instaret, vt quod acceperat in mandatis efficeret; maiorem populi tumultum, vociferationémque coortam; præsertim mulierum. Itaque ne commiseratione frangeretur, [e] *concionem à se dimissam* ait, *& in quartum diem indictam, cum seuera denuntiatione, & dirarum imprecatione, si qui mercede conductus, aut priuati commodi gratia, aut fauore, aut vlla re alia ductus, quæ priuatim suâ interesset, quidquam aduersus debitam Ecclesiæ obedientiam dicere auderet.* Vbi dicta dies aduenit, tùm verò maiores turbæ, ac contentiones extiterunt; quando & sacri præcones ægrè silentium fecerunt. Demum [f] *libellus publicè prolatus, lectúsque est, quo populus obtestabatur Synesium, vt vim multitudini desineret afferre, ac deliberationem tamdiu differret, dum ad Theophilum publicum de hac re decretum cum legatione mitteretur.* De Episcopo itaque creando conuentum populi tum habuit, & ad eum retulit Synesius.

[b] Laod. can. 13. περὶ τοῦ, μὴ τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον.

[c] Zonar. οὐ μόνον ἐπισκόπων ἐκλογὴν οἱ ὄχλοι ποιεῖν ἐκωλύθησαν· ἀλλ' οὐδὲ ἱερεῖς ἐκλέγεσθαι παρεχωρήθησαν.

[d] Syn. Ep. 67. ἐν αἷς τόν τε δῆμον ἐκκλησιάσας, καὶ γράμματα τὰ μὲν ἀναγνούς, τὰ δὲ ἀποδούς· τὰ μὲν γὰρ ἦν πρὸς αὐτούς, τὰ δὲ περὶ αὐτῶν πρὸς ἐμέ· καὶ λόγους διεξιὼν ἐπιτηδείους εἰς ἀρχαιρεσίαν, εἰς τὸ καὶ πεῖσαι, καὶ, εἰ προχωροίη, βιάσασθαι προσθέσθαι τῇ περὶ ἐπισκόπου σκέψει, ἐν' ἐξενίκησε τοῦ δήμου ἡ περὶ τὸν εὐλαβέστατον Παῦλον σπουδή.

[e] Ibid. ἔλυσα τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰς τετάρτην ὑπερέθην ἐπέσκηψα, ἐπαρασάμενος τὰς παλαμναιοτάτας ἀράς, εἴ τις ἔμμισθος, εἰ πρὸς ἐχθρίαν, ἢ χάριν, ἢ ὅλως ἰδίᾳ τι διαφέρον αὐτῷ, φθέγξαιτό τι τῶν ἡκόντων εἰς τὴν τῆς ἐκκλησίας παρανομίαν.

[f] Syn. ibid. ἐμοῦ δέ τι μεταξὺ λέγειν ἐπιχειροῦντος, ἀναδίδοται γραμμάτιον ἐκ μέσου τοῦ πλήθους· καὶ ἐκελεύετό τις εἰς κοινὸν αὐτὸ πᾶσιν ἀναγνῶναι. τὸ δὲ ἦν ἐνορκισμὸς πρὸς ἐμὲ παύσασθαι σὺν βίᾳ τοῦ πλήθους ἀποπειρώμενον, καὶ ἀναθέσθαι τὸ σκέμμα, μέχρις οὗ αὐτοῖς γένηται πρὸς τὴν μακαριωτάτην σου κεφαλὴν ὑπὲρ τούτου ψήφισμα πέμψαι, καὶ πρεσβευτήν.

CAPVT XIII.

IX. In Alexandrina ipsa Ecclesia, eundem morem obtinuisse, vti popularium ratio suffragiorum duceretur, indicat Iulius Papa scribens ad Episcopos Arianos, qui in Antiochena erant Synodo, & Athanasio damnato successorem ei dederant Gregorium Cappadocem. Hoc enim factum illorum incusat ideò, quòd pulso legitimo Episcopo, hominem ad illam sedem miserint, [a] *neque postulatum à Presbyteris, neque ab Episcopis, neque à populis.* Sed & [b] Leo primus Romanus Pontifex ad Timotheum Solophaciolum scribens, qui eiecto Timotheo Æluro, Alexandriæ à Catholicis creatus erat Episcopus: gratulatur, quòd à Clero, ac plebe sit electus: *Vnde de eo*, inquit, *quod instinctu fidei in fraternitatem tuam Cleri, & plebis, atque omnium fidelium egit electio, vniuersam mecum Ecclesiam Domini gaudere rescribo.* Et epistola CIII, *totius ciuitatis electione* factum illum ait Episcopum. Quin idem Leo in epist. ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, [c] *Cùm ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri, plebisque consensus concorditer postularit: ita vt si in aliam fortè personam partium se vota diuiserint, Metropolitani iudicio is alteri præferatur, qui maioribus & studiis iuuatur, & meritis. tantùm vt nullus inuitis, & non petentibus ordinetur: ne plebs inuita Episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa, quàm conuenit, cui non licuerit habere quem voluit.* Erat quidem tunc Thessalonica Romanæ Diœcesis; cuius Episcopo vices suas in longinquis illis Ecclesiis gubernandis committebant Romani Præsules, vt Anastasio tunc Leo fecerat. Tamen quia Græciæ ciuitas illa fuit, verisimile est eadem, ac reliqua vtebatur Græcia, illic instituta floruisse, generalis præsertim decreto Synodi sancita.

[a] In Epist. Iulij apud Athan. in Apol. 2, p. 582 & seq. μὴ αἰτηθέντα παρὰ πρεσβυτέρων, μὴ παρ' ἐπισκόπων, μὴ παρὰ λαῶν.

[b] Leo P. Ep. 101.

[c] Leo Ep. 105, c. 4.

X. PRÆTER hæc alia quædam exempla ac testimonia colligit R. P. Hugo Menardus [d] in eruditis Notis ad librum Sacramentorum S. Gregorij Papæ: quæ postquam ista commentati sumus, in lucem prodiêre. Velut est Sardicensis Canon sextus; qui de καταστάσει, id est *ordinatione* Episcopi, vt vertit Dionysius, præcipit, [e] vt is eligatur, quem plebs postularit in vnum collecta. Tum ex synodica Concilij Nicæni, quæ Meletianæ partis Episcopos iubet in mortui locum subrogare, [f] *si tamen digni habeantur; & populus eligat.* Quare cùm eadem Synodus canone IV, χειροτονεῖσθαι id est *ordinari*, vt idem vertit Dionysius, Episcopum mandat ab omnibus Episcopis prouinciæ, vel à tribus saltem, de consecratione ipsa loquitur: vel certè populi suffragia non excludit; vti suprà meminimus. Affert & alia Orientalium Ecclesiarum exempla, quæ eundem morem popularis electionis confirmant: quæ apud illum legi poterunt.

[d] Pag. 101.

[e] Sardic. can. 6. τοῦ δὲ πλήθους συναθροισθέντος παρακαλοῖεν γίνεσθαι τὴν κατάστασιν, τοῦ παρ' αὐτῶν ζητουμένου ἐπισκόπου, &c. Mox: τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τοῦ πλήθους καὶ ἀξίᾳ.

[f] Epist. Syn. Nic. μόνον εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο.

Verùm vtut in Orientali Ecclesia renuntiati sint Episcopi: hoc est siue populi plerumque suffragiis expetiti: siue ab solis Episcopis creati; primùm ita constat; non eodem modo semper transactam rem fuisse: sed Principum maximè iussu, ac potestate, præter canones, & consuetudines, Episcopos ciuitatibus datos esse. Quod & in Galliis, primorum maximè regum tempore, sæpiùs vsuuenisse in Annalibus proditum est; vt contrà quàm legibus Ecclesiasticis cautum erat, atque vsu receptum, electi, missique ab regibus caperentur; non liberis suffragiis Episcoporum, nedum ciuium eligerentur Antistites. Deinde longè id certissimum est; falsum & ineptum Salmasij esse commentum; qui [g] *antiquiorem, ac priorem morem fuisse Ecclesiarum* ait, *ab ipsis Apostolis institutum, vt primatus inter Presbyteros* (hoc est Episcopatus, vt in eâdem pagina, & [h] sequentibus docet) *non ex electione decerneretur, sed ex ordinationis tempore seniori deferretur.* Si de solo Presbyteratus ordine istud diceret, non esset arguendus. Nam paullo antè significauimus, in Presbyterorum, ac Clericorum adeò omnium collegiis, fuisse quoddam graduum, ac sessionum discrimen; & primatum ordinationis antiquitate tributum. At [i] iste illos ipsos primates Presbyterio præpositos, & *Episcopos nominatos* ait *esse κατ' ἐξοχὴν, quibus primatus eo modo delatus fuisset, ex tempore ordinationis.* Doceat igitur nos quo auctore, quo argumento persuadere poterit, Episcopos priscis illis, Apostolicisque temporibus, non electione creatos esse: sed ex tempore ordinationis suæ, quasi rata, & certa lege successionis esse suffectos: quemadmodum in locum primi Presbyteri, vel Dia-

[g] Salm. p. 205.

[h] Idem p. 206, 207, 273, 274.

[i] Vide p. 273, & 274.

coni, is qui proximè ab eo cooptatus fuerat, antiquitatis iure succedebat. Caput XIII.

XI. Operæpretium est eruditi hominis, & Critici in paucis acuti sollertiam ac iudicium intueri, cuius in hac re singulare specimen dedit. Duos enim ante se positos auctores habuit, Hieronymum, & pseudo-Ambrosium, quos inuicem pugnare credidit, & contraria dicere. Hieronymus in Epistola LXXXV ad Euagrium, *Nam & Alexandriæ*, inquit, *à Marco Euangelista vsque ad Heraclam, & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper vnum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant: quomodo si exercitus Imperatorem faciat*, &c. Ab Apostolorum tempore, vsque ad Heraclam & Dionysium, hoc est vsque ad medium seculum ferè tertium, morem hunc fuisse dicit Alexandrinæ Ecclesiæ, vt è corpore suo Presbyteri vnum quempiam eligerent. Post Dionysium, quid deinceps illi fecerint, quóve modo Episcopos creauerint, non explicat. Sed ex illo ipso, quem Hieronymo refragari putat Salmasius, pseudo-Ambrosio subinde declarabitur: quem ab Hieronymo neutiquam dissidere, in eóque falsum esse Salmasium indidem constabit. Teneamus modò id quod ex Hieronymo colligitur, Alexandriæ morem hunc in Episcopis creandis iam tum ex Apostolorum tempore seruatum esse, vt non ordinationis prærogatiuâ succederent; sed electione Presbyterorum, qui quem vtique vellent, Episcopum facerent. At pseudo-Ambrosius in commentario ad caput IV Epistolæ Pauli ad Ephesios, *Primùm*, inquit, *Presbyteri Episcopi appellabantur, vt recedente vno, sequens ei succederet*, &c. *Sed quia cœperunt sequentes Presbyteri indigni inueniri ad primatus tenendos, immutata est ratio, prospiciente Concilio; vt non ordo, sed meritum crearet Episcopum multorum sacerdotum iudicio constitutum, ne indignus temerè vsurparet, & esset multis scandalum.*

XII. Arbitratur Salmasius scriptorem hunc ab Hieronymo dissentire, quòd hic à Marco ad Heraclam vsque, electione factos ait Episcopos Alexandriæ: pseudo-Ambrosius autem *priùs ex ordinationis tempore delatum esse* dicit *primatum inter Presbyteros*: posteà electione creatos Episcopos. Quod quidem verum si esset, vt ab Hieronymo dissideret iste, non esset, opinor, hæsitandum, vtrius fides potior, & auctoritas maior deberet esse. Adeò incredibiliter constat, longè digniorem esse, cui crederemus, Hieronymum, quàm illum nescio quem scriptorem; nec obscurum, ignotúmque modò: sed infamem etiam vel schismatis inuidia, vt cum plerisque Salmasius existimat; vel hæresis Pelagianæ, vt [a] nonnullis videtur. Verùm non est ille, vt iam dicere cœpimus, aduersus Hieronymo: ac tum pulchrè cum illo conuenit: tum ad eum interpretandum lucis etiam aliquid affert: vt in huius vsurpando testimonio duplici, vel etiam triplici erroris capite teneatur Salmasius: dum & Hieronymo pluris illum ad veritatis auctoritatem facit: & pugnare ambos inter se perperam existimat: & quemadmodum ex vno suppleri debeat quod minus expressum est in altero, non vidit. Horum trium quod primum est, etsi per se est notum, tamen superiori capite satis exagitauimus. nunc duo reliqua demonstranda sunt.

[a] Bellar. de Script. Eccles.

XIII. Scribit ementitus Ambrosius, primùm ita creatos Episcopos, *vt recedente vno, sequens ei succederet*. Id sic accipiendum est, vt ex solo Presbyterorum ordine tum Episcopi Alexandriæ caperentur: hoc est *vno recedente*, atque è medio sublato, *sequens*, id est alter eiusdem ordinis *succederet*. Ergo idem *sequens* est, atque *alter*. Vt ergo si ita dicam: Ex solo Cardinalium collegio Pontificem Romanum ita fieri, vt vno recedente, sequens ei succedat: nihil aliud significauero, nisi alterum ei Cardinalem substitui. Minimè verò inde consequens erit, eum qui dignitate proximus sit ab summo Pontifice, & cooptationis tempore totius collegij primus, sine electione succedere. Sic Optatus Mileuitanus in libro secundo, cùm de Constantini M. actis contra Donatistas locutus esset, mox de Iuliano ita scribit: *Deinde alter, vt omnibus notum est, secutus Imperator.* Eodem planè modo ex Presbyterii corpore, & ordine creabatur Alexandrinus Episcopus: idque ab ipsismet Presbyteris, vt indicat Hieronymus. Ac tum *ordo, non meritum creabat Episcopum*, vt ait Ambrosius ille. Nam fieri poterat, vt in Presby-

 terio nemo esset Episcopatu dignus, esset autem in Diaconorum ordine, aut in hoc certè longè, quàm in illo honore isto dignior. Et tamen quia non alius, quàm Presbyter creandus erat Episcopus, vel indignus, vel minus dignus erat eligendus. Hoc meritò displicuit: & aliter instituenda res est visa. Itaque *multorum sacerdotum iudicio constitui* placuit Episcopum non ex ordine, sed ex merito: hoc est etiam ex alio quàm Presbyterorum ordine. In quo duo nouata sunt: alterum, vt alij, quàm Presbyteri creari possent Episcopi: alterum, vt non à solis Presbyteris eligerentur: sed etiam ab sacerdotibus, id est ab Episcopis: quos proprio vocabulo *sacerdotes* interdum appellatos esse suprà meminimus. & ita Pseudo-Ambrosium vsurpasse liquet ex eo, quòd à Presbyteris, quos paullo antè dixit, diuersè illos appellauit. Potuit & ex eâdem lege, populi in eorum electione consensus adhiberi; cùm anteà penes Presbyteros tota potestas esset.

XIV. Vtriusque noui decreti, ac mutationis, haud scio an non in Athanasij creatione extet exemplum. Nam videtur ex Diacono post Alexandri obitum factus Episcopus. Quippe Nicæno Concilio cum illo interfuit adhuc Diaconus, & post Concilium in eodem gradu perseuerasse videtur: vt ex [a] Synodica Concilij Alexandriæ habiti in caussa Athanasij colligitur. Quæ refert Eusebianos ab Alexandro reditum Arij frustra impetrare conatos, in Athanasium Diaconum iram suam vertisse: cuius experimentum in Nicæna synodo cœperant. Hinc ergo verisimile est, post Nicænum Concilium etiamnum Diaconum illum fuisse, vsque ad Alexandri obitum, qui quinto post Concilium mense accidit: vt in eâdem [b] Apologia secunda scribit Athanasius. Rursus populi suffragio eundem creatum esse post Alexandrum, Episcopum testis est [c] Gregorius Nazianzenus. *Sic igitur*, inquit, *& ob eas caussas totius populi suffragio, non autem secundum peruersum exemplum, quod postmodum inoleuit, neque per vim ac cædem, sed Apostolicè, & spiritualiter ad Marci thronum euehitur.* Habes, nisi fallor, probabilem coniecturæ nostræ rationem, & interpretationis, qua cum Hieronymo Ambrosius ille conciliatur, contrà quàm temerè & ἀκρίτως Catharus opinatus est. Qui & ex Marci throno, vt Gregorius illum vocat, nec non Synesius, aliique veteres, discere potest, falsò abs se negari, Marcum Alexandrinæ Ecclesiæ primum Episcopum fuisse.

[a] Synodica Alex. apud Athan. in Apol. 1, p. 564 E, Tomo 1. Ἀλέξανδρον δὲ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν μὴ ἀνεχόμενον τὴν ἀσέβειαν, εἰς Ἀθανάσιον τότε διάκονον ὄντα, ἐλυμαίνοντο, &c. μῖσος δ᾽ αὐτῷ καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς εἰς Χριστὸν λαβόντες ἐν τῇ συνόδῳ τῇ κατὰ Νίκαιαν συγκροτηθείσῃ, ἐν ᾗ ἐπαρρησιάζετο κατὰ τῆς ἀσεβείας τῶν Ἀρειομανιτῶν.

[b] Pag. 603 D.

[c] Naz. Orat. in S. Athan. οὕτω μὲν οὖν καὶ διὰ ταῦτα ψήφῳ τοῦ λαοῦ παντός, οὐ κατὰ τὸν ὕστερον κρατήσαντα πονηρὸν τρόπον, οὐδὲ φονικῶς τε καὶ τυραννικῶς, ἀλλ᾽ ἀποστολικῶς τε, καὶ πνευματικῶς ἐπὶ τὸν Μάρκου θρόνον ἀνάγεται.

XV. Non opus est pluribus ad inanem illam confutandam fabulam antiquæ creationis Episcoporum in Alexandrina Ecclesia; tum verò in ceteris, ab Apostolorum tempore; quam ex Pseudo-Ambrosio commentus est Salmasius: vt primatum Episcoporum sola ordinationis antiquitate constitisse, sine electione, diceret. Quod nec fando quidem hactenus est auditum: neque, vti spero, deinceps audietur. Inuenio in Ecclesiæ veteris vsu ac moribus primatum quendam, & προεδρίας inter Episcopos, sed longè dissimilem Salmasiani illius, & ementiti. Ac dupliciter ille procedebat. Nam & inter Episcopos considendi locus ex ordinationis tempore dabatur: & in quibusdam prouinciis vni alicui, qui omnibus antiquior erat, primatus idem, cum potestate, ac iurisdictione cedebat: vt Metropolitani instar esset.

Prioris illius προεδρίας exempla aut testimonia quærere superuacuum est, cùm id ratio ipsa dictet, ordinem aliquem inter Episcopos considendi, ac dicendæ sententiæ esse debere. Vnicum tamen ad id expressum, & memorabilem Gregorij Papæ locum omittere non possum ex Epistola ad Syagrium Augustodunensem Episcopum, cui pallium mittens, prærogatiuam insuper addit honoris, & ita scribit: [d] *Cuius ne indumenti munificentiam nudam videamur quodammodo contulisse, hoc etiam pariter prospeximus concedendum, vt Metropolitano suo per omnia loco, & honore seruato, Ecclesia ciuitatis Augustodunæ, cui omnipotens Deus præesse te voluit, post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat: & hunc sibi locum, ac ordinem ex nostra auctoritatis indulgentia vindicare. Ceteros verò Episcopos secundum ordinationis suæ tempus, siue ad considendum in Concilio, siue ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogatiuam ordinum vindicare.*

[d] Greg. lib. 7. epist. 112, Ind. 2.

XVI. Leo primus in epistola LXXXIX, de Episcoporum in Galliis or-

dinatione loquens: *Ordinationem sibi*, inquit, *vt iam antè diximus, singuli Metropolitani suarum prouinciarum cum his, qui ceteros sacerdotij antiquitate praueniunt, restituto per nos sibi iure defendant. Alienum ius alter sibi non audeat vindicare. Suis limitibus, suis terminis sit vnusquisque contentus. Et priuilegium sibi debitum in alium transferre se posse, nouerit non licere. Quòd si quis negligens Apostolicas sanctiones plus gratiæ tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, priuilegium suum in alium transferre posse se credens, non is, cui cesserit: sed is, qui intra prouinciam antiquitate Episcopali ceteros præuenit sacerdotes, ordinandi sibi vindicet potestatem.* Hic ordinationis antiquitas ius quoddam Episcopis tribuit in ordinationibus Episcoporum cum Metropolitano totius prouinciæ peragendis. de quo non est huius loci agere. CAPVT XIII.

Posterior πρωτοκαθεδρία Africanæ Ecclesiæ propria fuit, *cuius in singulis prouinciis* (verba sunt Leonis IX in epistola IV) *antiquitus primates instituebantur, non secundum potentiam alicuius ciuitatis; sed secundum tempus suæ ordinationis: quibus tamen præerat vnus, scilicet Carthaginensis Archiepiscopus. qui etiam non incongruè dici potest Metropolitanus propter Carthaginem Metropolim totius Africæ.* Itaque nullus apud Afros Metropolitanus erat: hoc est sedes nulla, penes quam certus ac fixus primatus esset, præter Carthaginensem, quæ velut Metropolis fuit Africæ totius. Reliquæ primatum ex eius, qui præerat, antiquitate vicissim sortitæ sunt: isque *senex* appellabatur, & primas.

a Sirm. lib. 2 Prop. cap. 9. XVII. De qua re pleniùs scripserunt [a] alij contra Salmasium: qui Africanarum Ecclesiarum morem istum nesciens, temerè, vti solet, inficiari, & oppugnare est ausus. Quod serò tandem confessus est in illa Dissertatione, quam contra modò scribimus. sed in hac Afrorum commemoranda consuetudine, seipsum imprudens iugulat. Nam exemplum ex ea capit πρωτοκαθεδρίας suæ, & commentitiæ, quam ab Apostolorum tempore fuisse putat; vt in Presbyteratu is primas, & Episcopus fieret, qui ordinationis tempore

b Salm. p. 273. præibat reliquis. [b] *Hac eadem ratio*, inquit, *diu primatum inter Episcopos in multis prouinciis fecit, non vrbis prima dignitas. Vnde & primæ sedis vocabantur Episcopi, cùm alij omnes secundæ dicerentur. Ita inter Presbyteros prima sedes dabatur, siue πρωτοκαθεδρία ei, qui ordinatione antiquior ceteris esset.* Ergo si primatus ille, qui fuit in Ecclesiis Apostolorum ætate, idem fuit cum isto quarumdam Ecclesiarum, id est Africanarum, primatu inter Episcopos, falsum

c Idem p. 206, quod & p. 205 ait. est, quod alibi in eâdem Dissertatione sæpiùs ingerit, Presbyteros [c] *omnes* per illud tempus, *honore & potestate æquales fuisse*. Nam Africani illi primates instar erant Metropolitanorum, qui in aliis prouinciis habebantur. Hi verò in ceteros Episcopos potestatem aliquam, & iurisdictionem exercebant. Nam & Synodis præerant, & Episcopos ordinabant, & prouinciam quisque suam administrabant: & honore anteibant ceteros. Quæ omnia longè absunt ab æqualitate illa, & ἰσονομίᾳ, quam Apostolorum tempore in Ecclesiis gubernandis fuisse censet in Presbyterorum ordine; & quam hodie Caluinianorum Catharorúmque factio, in quam iuratus est Salmasius, quocumque peruasit, introducere conatur.

XVIII. Antequam caput hoc, librúmque concludam, pauca libet addere, quæ ad morem illum Alexandrinæ Ecclesiæ, in eligendo Episcopo spectant; quem ex Hieronymo, & falso Ambrosio suprà retuli. Editus est nuper admodum ab viro docto Eutychij Alexandrini Patriarchæ libellus Arabicus, in quo Ecclesiæ illius origines continentur; præsertim Marci Euangelistæ historia, & conditæ ab eo illic Ecclesiæ. Cuius nonnulla extant in Historia vetere S. Marci, quæ post Abdiam Babylonium vulgo solet excudi. Velut est, de calceamento ipsius rupto cùm Alexandriam ingrederetur, & de sutoris manu curata, qui in resarciendo calceo illam læserat. Cu-

d Lib. 2 cap. 1. ius quidem calcei rupti meminit in Policratico [d] Ioannes Sarisberiensis. Hunc sutorem nomine Ananiam scribit Eutychius, primum à Marco Patriarcham esse factum: adiunctósque illi duodecim Presbyteros, qui cum eo manerent: *adeò vt cùm vacaret Patriarchatus, eligerent vnum è duodecim Presbyteris: cuius capiti reliqui vndecim manus imponerent, eúmque benedicerent & Patriarcham eum crearent: & dein virum aliquem insignem eligerent, eúmque Presby-*

 terum secum constituerent loco eius, qui sic factus est Patriarcha; vt ita semper extarent duodecim. Quem morem vsque ad tempus Alexandri, cui Athanasius successit, perseuerasse ait. Hunc verò eo abolito, decreuisse, vt deinceps ab Episcopis Patriarcha ordinaretur, siue ex duodecim illis Presbyteris, siue ex aliis, vt res tulisset.

XIX. In hac Eutychij narratione, (cuiusquemodi tandem est, de quo hic non disputo: & omninò benè credulum lectorem postulat) apparet vestigium aliquod consuetudinis illius Alexandrini Presbyterij, cuius falsus Ambrosius meminit: nec non Hieronymus. Sed quòd à duodecim illis Presbyteris refert creatum, & in mortui locum suffectum esse Patriarcham, (ita enim vocat) id si verum est; aut Presbyteros istos Episcopali ordine, ac potestate præditos fuisse necesse est, vti suprà memoraui: aut sola ibi electio, & constitutio agitur; non ordinatio, & consecratio. Quamuis de hac etiam persuadere conatur eruditus interpres in commentario ad Eutychium istum. Qui, itidem vt Trapezita Messalinus nulla re cum illo conferendus, imbecillo argumento nititur, ex Iudaïco more, ac Talmudicis ritibus sumpto, vbi impositio manus nuda cæremonia est, neque gratiæ, neque spiritalis potestatis efficax. vti ritus omnes erant veteris legis etiam auctore Deo, ab ipso Mose traditi: nedum inanes isti, qui ab superstitiosa, & stolida gente vel instituti sunt: vel post abrogatum vetus Testamentum, sine vllo fructu retinentur.

Recordemur eius, quod antè dixi; Christum ad nouæ Sacramenta legis, ac mysteria condenda eas ferè cæremonias vsurpasse, quæ Iudæis erant familiares, & vsitatæ: vt in Sacramento, & sacrificio Eucharistico. Quod ipsum & in Ordinatione, ac manuum impositione contigit. Vt igitur pessimè ratiocinetur. qui in Eucharistico Sacramento nihil esse præter nuda, & egena elementa concludat; quòd nihil ampliùs apud Iudæos illa eadem habuerint: ita non meliùs probabiliúsque de manuum impositione constat illis ratio, qui nihil in Christiana sanctius aut efficacius putant inesse, quàm in Iudaïca fuerit: cùm etsi ὕλη par vtrobique sit, tamen εἶδος, & ἐνέργεια distet amborum. Postremò vetus historia Marci, nihil aliud de Clero ab eo constituto refert, nisi & sutorem illum, quem *Anizanum* vocat, *Alexandriæ ordinatum Episcopum.* (Non vocat Patriarcham, vt ille Eutychius) *& tres Presbyteros; & septem Diaconos; & alios vndecim ad Ecclesiasticum ministerium pertinentes.* nec à Presbyteris istis consecratum ait Episcopum. quod frustra Vir ille doctus non solùm Eutychio suo imputat: sed etiam Walloni Messalino impostori temerè asseueranti credidit. Vide quæ sequente libro, capite vi de eâdem re dicemus.

DIONYSII PETAVII AVRELIANENSIS E SOCIETATE IESV, DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA

LIBER SECVNDVS.

In quo Theodoreti, Chrysostomi, Hieronymi, & aliorum Patrum sententiæ ac testimonia de Episcopo, & Presbytero declarantur, illustrantur; & ab Catharorum calumnia vindicantur.

De Theodoreti sententia, & interpretatione Pauli. Illum videri non satis constare sibi. Eius opinio perperam ab Salmasio accepta, & tricis atque inuolucris obducta panditur. Eiusdem Salmasij pugna secum. Episcopatum includere sacerdotium, siue Presbyteratum: non tamen vicissim omnem Presbyterum esse Episcopum.

Capvt I.

I.

Vnc ad illa Salmasij conuertendus animus est ac stilus, quæ de antiquorum aliquot opinione Patrum, & Apostolicarum de Episcopis ac Presbyteris sententiarum interpretatione contra nos scripsit, Theodoreti, Chrysostomi, Hieronymi, & si quis alius est, quorum de controuersia hac opiniones non satis probari mihi dixeram. Iste autem vt se ex iis salebris expediret, multum nugarum commentorúmque in eum locum contulit. De Theodoreto primùm agamus. Hic in Commentario ad epistolam priorem ad Timotheum, eiúsque caput tertium, vbi Paulus præcepta dat primùm Episcopo, deinde Diacono, prætermissa mentione Presbyteri, rationem huius

CAPVT I.

a Theodoret. pag. 473. To. 3. ἀλλ', ὡς ἔφην, τοὺς αὐτοὺς ἐκάλουν ποτὲ πρεσβυτέρους, καὶ ἐπισκόπους· τοὺς δὲ νῦν καλουμένους ἐπισκόπους, ἀποστόλους ὠνόμαζον. τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, τὸ μὲν τῆς ἀποστολῆς ὄνομα τοῖς ἀληθῶς ἀποστόλοις κατέλιπον· τὴν δὲ τῆς ἐπισκοπῆς προσηγορίαν τοῖς πάλαι καλουμένοις ἀποστόλοις ἐπέθεσαν.

reddens, [a] asserit *eosdem olim Presbyteros appellatos, & Episcopos. Quos autem Episcopos hodie nominant, tunc Apostolos vocasse. Procedente deinde tempore, Apostolatus nomen iis, qui verè Apostoli dicti sunt, reliquerunt: Episcopatus autem appellationem iis imposuerunt, qui quondam Apostoli nominabantur.* In hoc Theodoreti loco [b] dixi quædam parum videri scripta probabiliter. Quod nondum Catharo Trapezitæ persuadere potui. Neque hoc valde miror. Qui enim hoc genio, & ea indole factus est, vt nihil cohærens, nihil consentaneum loquatur, aut scribat vnquam: sed in omnibus fœdè à se ipse dissideat, & contraria inuicem, ac pugnantia proferre soleat, frustra hoc ab illo exigas, vt quæ dissona sunt, aut consequentia discernat. Sed iam manu ficeum deducam, vt quod videre se negat, id videat, si quibus ista videntur oculis, eos habeat, καὶ εἰ μὴ λημᾷ κολοκύνθαις.

b Lib. 1 Dissert. cap. 1, p. 5.

II. AGE enim tùm ita scribit Theodoretus, *Olim eosdem vocabant Presbyteros, & Episcopos: qui autem nunc nominantur Episcopi, eos appellabant Apostolos:* vox *olim* nonne tempus illud significat, quo viuebant Apostoli, & Paulus illa scribebat? Non negat Catharus. Iam hoc etiam fatebitur, Episcopi & Presbyteri nomina dupliciter vsurpari: vt non eodem modo Theodoreti tempore, atque *olim* accepta sint, Apostolo viuente, ac scribente. Nam sub Apostolis eiusdem dignitatis appellationes erant. Ea porrò dignitas vel Episcopalis fuit, qualis Theodoreti sæculo, ac deinceps extitit, & hodiéque perseuerat; quæ summum in Ecclesiastica Hierarchia gradum obtinet, & à Presbyteratu simplici diuersum; qui Episcopatu inferior est. Vel hic ipse Presbyteratus ordo simplicis, Episcopatus quoque nomen obtinuit. Qui autem Theodoreti tempore Episcopi vocabantur, in primo videlicet gradu constituti; eos olim Apostolos fuisse dictos testatur idem.

Ecquis ergo consequens esse non videt, vt, ex mente Theodoreti, *olim*, id est, Apostolorum sæculo, *Episcopi* vox *Presbyterum* significaret simplicem; non Episcopum, cuiusmodi præ oculis Theodoretus habebat? Huic enim nomen impositum erat Apostoli. Atque hoc Salmasius disertè [c] scribit: *Nunquam enim* (inquit) *ille prodidit Episcopos illos, qui & Presbyteri vocantur apud Apostolum, summum gradum tenuisse.* Si olim *Episcopi* vox simplicis *Presbyteri* nomen fuit, vt opinatur Theodoretus, non eâdem notione sumebatur, ac posteà Theodoreti tempore. Atqui ex ipsius confessione Theodoreti paullo pòst ostendetur, Episcopum à Paulo vsurpari de summa dignitate, quæ sit Presbyteratu simplici maior. Igitur si Apostolo viuente iidem & Episcopi vocabantur & Presbyteri: sequitur vtrumque vocabulum attributum fuisse summo gradui & ordini. At ex aduerso Theodoretus vtrumque tunc nomen ad secundum gradum restrictum fuisse significat, qui est simplex Presbyteratus.

c Pag. 49.

III. IVSTA ergo de Theodoreto quætendi ac dubitandi caussa fuit: immò conflictus illius notandi, quo secum & cum Apostolo pugnat. Vno verbo: cùm scribit Theodoretus, olim nominâ hæc duo, *Episcopi, & Presbyteri*, iisdem imposita fuisse, vel sic intelligendus est, vt dicat, secundi ordinis Sacerdotes vocatos esse tam Episcopos, quàm Presbyteros. vel sic, vt primi ordinis Sacerdotes vtroque illo nomine designatos fuisse velit. Hoc nemo nisi Salmasius, aut Σαλμασιώδης inficiari poterit.

Quocirca iure à nobis de Theodoreti mente quærendum fuit: quæ in tam ancipiti significatione nominum nonnihil ambigua videri potuit. Et quamuis exertè explicatéque doceat, secundi duntaxat ordinis Sacerdotes ab Apostolo duplici illo nomine vocari, Episcopi, ac Presbyteri: tamen ex oratione sua, & Apostoli testimoniis, quæ ad probandam opinionem suam attulit, eorúmque quam affert interpretatione imprudens agnouisse conuincitur, Presbyteros, quos & Episcopos appellauit idem Apostolus, primi ordinis extitisse: quales consequens ætas propriè nuncupauit Episcopos. Etenim qui Episcopi simul & Presbyteri intelliguntur à Paulo capite tertio prioris ad Timotheum; iidem sunt prorsus, quos Actorum xx, idem Paulus duplici hac appellatione designat, vt Theodoretus in Commentario ad primum caput epistolæ ad Philippenses asserit. Atqui ex eodem Theodo-

reto colligitur, Presbyteros illos, & Episcopos, qui in Actis ita vocantur, veros Episcopos fuisse, primique ordinis & gradus Sacerdotes: [a] *quos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere*, vel *pascere*, ποιμαίνειν, *Ecclesiam Dei*. Nihil enim aliud videntur esse Theodoreto primi ordinis ac veri Episcopi, quàm rectores Ecclesiæ, ac Dominici gregis pastores.

CAPVT I.

[a] Act.20,28. προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.

IV. VELVT etiam cùm Apostolus in illo loco primæ ad Timotheum, Episcopos iisdem lineamentis designat; vt Ecclesiæ præsint, tanquam rectores, & moderatores. Idque ex illa similitudine colligitur, quam ibi posuit; cùm inter alias idonei Episcopi dotes hanc præscribit, *suæ domui benè præpositum*. Ex quo deinde ratiocinatur ita: [b] *Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam* (id est *curam*) *habebit?* Vbi comparatio quædam instituitur, ac proportio inter domum, siue familiam priuatam, & domum Dei, quæ est Ecclesia: tum inter vtriusque præpositos, hoc est patremfamilias, & Episcopum. Vt igitur pater-familias suæ domui præest, eiúsque rector ac moderator, & caput est, non herili, sed liberali imperio, ac potestate: sic Episcopus Ecclesiæ, quasi cuidam Dei familiæ, ac domui, præpositus est. Quæ potestas ab Apostolo his vocabulis exprimitur, προεστάναι, ἐπιμελεῖσθαι, ποιμαίνειν, οἰκονομεῖν, quæ sunt, *præesse, curam gerere, pascere, dispensare*. Quod postremum extat in Epistola ad [c] Titum. *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem*.

[b] 1 Tim. 3,5. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται.

[c] Tit.1,7. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον.

[d] Luc. 12,42. Sed & οἰκονόμος figuratè ab Christo [d] vocatur Ecclesiæ præfectus. Tales
[e] Heb. 13,7,17, 24. etiam sunt, quos [e] in Epistola ad Hebræos Apostolus ἡγουμένους nominat, hoc est *præpositos*. quos [f] Theodoretus προστατεύοντας interpretatur. Certè
[f] Com. ad Heb. 13,24. Chrysostomus de Episcopis loquens, eorúmque functionem, & gestionem describens, eam nominat προστασίαν, & οἰκονομίαν in [g] Homilia LXX Tomi quinti, quæ est de S. Ignatio Episcopo Antiocheno. Quocirca cùm hoc
[g] Pag. 500, & 501. Theodoretus Presbyteris illis à Paulo nominatis tribuat, vt & Episcopi sint, & οἰκονόμοι, nonne ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν iisdem, tanquam functionem propriam, assignat? Atqui hanc ipsam ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν notam & characterem constituit veri Episcopatus, qui in primo gradu collocatur. quod inde constat.

[h] Pag. 473. V. IN [h] commentario ad caput tertium primæ ad Timotheum, scribit eos, qui primi ordinis sunt sacerdotes, & Episcopi ætate sua dicebantur, olim Apostolorum tempore non Episcopos vocari solitos, sed Apostolos;
[i] Idem p.474. [i] vt Titum, & Timotheum, & Epaphroditum; qui cùm veri essent Episcopi, non Episcopi, sed Apostoli nuncupabantur. Porrò de iisdem loquens in commentario ad caput primum epistolæ ad Philippenses, ac nominatim de
[k] Phil. 2,25. Epaphrodito, quem [k] Paulus disertè nominauit Apostolum, [l] *Manifestè*, ait, *docuit Episcopalem dispensationem ei fuisse creditam, cùm appellationem haberet Apostoli*. Ecce veri & summi ordinis Episcopi, qui tunc vocati sunt Apostoli, propriam & peculiarem hanc habebant administrationem, quam vocat ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν. Ergo & Presbyteri illi, atque Episcopi in epistolis ad Titum & Timotheum ab Apostolo nominati, eadémque nota & functione præditi; vt testatur Paulus, adstipulante Theodoreto; prorsus veri Episcopi fuerunt, & in primo gradu reponendi. Dissentit igitur à seipso Theodoretus, & contrà atque ex eius sermone colligitur, verbo asserit Episcopos & Presbyteros apud Paulum pro secundi ordinis accipi sacerdotibus.

[l] Theodoret. p.323. σαφῶς τοίνυν ἐδίδαξεν, ὡς τὴν ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν αὐτὸς ἐπεπίστευτο, ἔχων Ἀποστόλου προσηγορίαν.

[m] 1 Timot.5, 19. Quinetiam ad illa verba Pauli: [m] *Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere*, &c. Presbyterum videri potest pro summo ordine, id est Episcopo sumpsisse. Sic enim rationem illius Apostolici mandati reddidit: [n] *Contigit enim ipsum Ecclesiæ præfecturam gerentem, peccantes aliquos offendere: ob idque nonnullos infesto in illum animo calumniam machinari*. Cùm ergo προστασία τῆς ἐκκλησίας, vt paulo antè diximus, pro Episcopatu ab Chrysostomo sumatur, verisimile est ex aliis eiusdem Theodoreti locis, quæ attulimus, Presbyterum ibi primi ordinis sacerdotem intellexisse. Quas omnes ob caussas scripseram, non satis consentaneum sibi videri Theodoretum.

[n] Theodoret. ad 1 Tim.c.5.ver.19. συμβαίνει γὰρ ἐκκλησίας αὐτὸν προστασίαν πεπιστευμένον, καὶ λυπῆσαι τῶν ἁμαρτανόντων τινάς, εἶτα ἐκείνους δυσμενῶς διατεθέντας συκοφαντίαν ὑφαίνειν.

VI. AT Salmasius dum propositam à me quæstionem eludere, ac Theodoretum explicare studet, horrendum in modum & se ipsum, & Theodo-

retum implicat; ac per anfractus & circuitus orationem contorquens, cùm multum loquatur, nihil omninò dicit. Quid autem homine hoc facias, qui eâdem de re ait ac negat; & secum magis quàm cum aduersario tumultuatur ac rixas agit? Hoc igitur in loco, & in Theodoreti exponenda sententia sic à seipso diffidere dico Salmasium, vt cùm Theodoretum propugnandum susceperit, eiúsque, contrà quàm fecimus, interpretari sententiam velit; duo illi affingat contraria, inuicémque pugnantia. Nam & ab eo constitui ait Episcopos & Presbyteros ab Apostolo memoratos in secundo gradu, próque simplicibus haberi sacerdotibus: & hos ipsos nihilominus asserit ab eodem Theodoreto primo in gradu collocari.

Pagina 32 Dissertationis, Messaliano-Salmasius asserit Theodoretum, cùm ait, *eosdem tunc appellatos esse Episcopos, & Presbyteros, non aliam tunc subiectam notionem vtrique nomini fuisse, quàm nunc est. Nec aliter*, inquit, *eas voces sumpsit Theodoretus, quàm quomodo sua ætate accipiebantur. Quid igitur opus quasi in re incerta & ambigua dubitare, ac titubare?* Vide ergo quid ex eo sequatur. Ætate Theodoreti ea notio erat *Episcopi*, vt primi, summíque ordinis sacerdotium significaret: quod hodiéque perseuerat. *Presbyteri* autem vocabulum secundi erat ordinis, hoc est Sacerdotij simplicis. Igitur, ex opinione Cathari, Theodoretus putauit, Apostolorum tempore, atque à Paulo ipso nomina hæc sic vsurpata esse, vt *Episcopus*, summum Antistitem, *Presbyter*, Sacerdotem simplicem significaret. Quod apertè est falsum. Nam non diuersâ, sed vnâ, & eâdem notione ambo illa nomina Theodoretus accepit, cùm scripsit, olim eosdem & Presbyteros vocatos, & Episcopos: idque posteà mutatum fuisse. Quinetiam rationem [a] adiicit, cur non possint *Episcopi* vocabulo apud Paulum intelligi primi ordinis, ac veri *Episcopi*. nempe quòd plures in vna Ecclesia Presbyteros, & eosdem Episcopos fuisse demonstrat: non possunt autem plures esse in eâdem vrbe, & Ecclesia verè ac propriè dicti Episcopi. Vnde planum est, Theodoretum Episcopi nomine simplicem à Paulo designari putasse Presbyterum.

[a] Theodor. in cap. 1 ad Phil. p. 321. & in cap. 1 ad Tit. p. 509.

VII. Nec longè [b] posteà Salmasius, immò in eâdem paginâ, prius illud rescidit, & contrarium ei statuit: *Episcopi* & *Presbyteri* vocabula non duos significare, sed vnum tantùm ordinem, eúmque cuiusmodi Apostolorum ætate fuit, videlicet summum, in quo veri sunt Episcopi. Atque in me propterea impotentiùs efferuescit, quòd inquirendum putauerim, *vtrum Episcopi nomine intellexerit Theodoretus eum qui sic hodie vocatur; an Presbyterum eo sensu, quem hodierna nouit Ecclesia: cùm scire debuerim vtriusque appellationis eandem vim, potestatem, dignitatem, ac functionem fuisse.* Mox: *In synonymia*, inquit, *harum duarum vocum cùm idem vtraque sonet, ac valeat in Apostolorum scriptis, & eiusdem personæ vtraque munus eorum temporibus designauerit, quî tibi libet quærere an alterum significauerit, quæ vtrumque significauit?* Hîc Episcopum & Presbyterum de vno eodémque gradu apud Apostolum interpretari vult, qualis erat, cùm Paulus ista scriberet: nimirum vt ambo summum designarent Ecclesiæ præsidem. In quo superiora illa sua refellit, & à Theodoreti sensu nihilominus aberrat.

[b] Salm. pag. 33. & 34.

Tandem pagina 48, & 49 vtrumque à se positum retexit, & aliter Theodoreti mentem explicat: asseritque *Apostolos Episcopali gradu fuisse præditos: Episcopos verò pro sacerdotibus secundi ordinis habitos.* In quo *fatetur ita sentientem Theodoretum cum Apostolo pugnare. Sed falsum esse*, quod dixeram, *à seipso dissentire. Nusquam enim ille prodidit Episcopos istos, qui & Presbyteri vocantur apud Apostolum, summum gradum tenuisse.* Vides balbutiem hominis, ac desultoriam leuitatem.

VIII. Cvm hæc vnus omnia dicat Salmasius tam dissona, támque inuicem abhorrentia? tum in eo potissimum illius hæret, habitátque disputatio, quod secundo loco dictum ab illo posui: & quod eiusmodi esse dicit, [c] vt *si sic Theodoretum interpretemur, vt omninò necesse est, tum locus, qui* mihi *videbatur prorsus inextricabilis, omninò extricetur.* Videamus id cuiusmodi sit. Profectò meras tricas, & labyrinthos, ac bonæ sanæque mentis inanes gerras & offutias audiemus. *Episcopus*, inquit, *ac Presbyter vnius atque eiusdem*

[c] Salm. p. 34.

cura-

curationis & functionis nomina fuere synonyma sub Apostolis, quam eadem persona sustinebat. Diuersa tum erant vnius rei, & officij nomina in eandem personam congruentia. Postea diuisa sunt munia, & officia, & in duos distributa, quæ vnus gerebat. Sic etiam distincta nomina sunt, quæ rem vnam, & vnum munus antiquitus designabant. Ita alius factus est Episcopus, alius Presbyter; cùm olim vnus & idem esset Presbyter, & Episcopus. Cùm igitur doceat Theodoretus olim eosdem vocatos esse Presbyteros, & Episcopos, stultum est quærere, vtrum Episcopum intelligi oporteat, qui hodie ita vocatur: an ista duo vocabula, Episcopus & Presbyter eum significent, qui nunc Presbyter solet vocari. Arqui tantùm abest vt hoc pacto Theodoreti locum extrices, vt impeditiorem reddas, & affingas illi eorum quæ scribit seotitque contraria. CAPVT I.

IX. NAM Theodoretus, quod nemo qui attentè legerit in dubium vocet, quos Apostolus promiscuè Episcopos & Presbyteros appellat, eos ipsos putat non primi ordinis fuisse sacerdotes, quos sua ætate, propriè ait Episcopos vocati, & quales ad hanc diem in Ecclesia perseuerant: sed inferioris, ac
a P. 48 secundi: vt paullo antè probauimus; & a tute ipse fateris. Quod si est ita;
a 49. falsum est quod ais, Theodoretum existimasse, Episcopi, & Presbyteri nomine tam Episcopum verum, ac primi gradus, quàm Presbyterum secundi intellexisse Paulum. Quod & pessimè argumentando sic conaris ostendere:
b Salm. b *Si illa duo quippe vocabula Apostolicarum temporum, quæ vnum idémque denotabant*
P. 35. *officium, appellationes fuisse dicamus vnius illius Presbyteri, qui nunc sic vocatur, & post Episcopum secundas obtinet: ex eo sequitur, nullos Apostolica tempora nouisse Episcopos: sed solos Presbyteros, quales hodie sunt, in secundo ordine positos. Sin verò Episcopi nomine antiquo & Apostolico intelligamus eius generis Episcopum, qualis hodierno tempore nocus est: ex eo consequenter dicetur, nullum fuisse Apostolorum æuo Presbyterum ex illo genere, qui nunc in ordine constituti sunt. Atqui certum est eo tempore cùm Episcopi, cùm Presbyteri nomina in vsu fuisse. Aut ergo diuersorum munerum appellationes fuère, aut vnius & eiusdem. At constat vnius & eiusdem cùm muneris, tum personæ fuisse nomina, quæ postea facta sunt duorum munerum, & duarum personarum diuersæ appellationes. Aut igitur, cùm Apostoli viuebant, inania illa nomina sine re fuerunt: aut Presbyter ac Episcopus in vna persona ex vero fuit, qui nunc est verus in duabus diuersis personis. Concludamus itaque, non horum alterutrum existimasse Theodoretum necesse esse, sed vtrumque.* Hæc Salmasius: quæ si vel ipse, vel quisquam alius capere potest, ego me victum fatebor.

X. ENIMVERO talia ista sunt, quæ ad extricandum Theodoreti locum attulit, vt ab omni destituta sensu, impediant magis & irretiant lectorum animos. Vide enim quanta sub illis portenta lateant. Duo illa, quorum alterutrum dici à Theodoreto necesse esse scripseram, cùm ait; *Olim eosdem Presbyteros appellatos & Episcopos*; huiusmodi sunt: Aut Episcopum eum, qui primi ordinis est & gradus, etiam Presbyterum ab Apostolo vocari: ita vt vocabula ista vnum illum significent primi ordinis sacerdotem. aut Episcopum & Presbyterum nominari vnum, & eundem sacerdotem, qui est secundi ordinis. Salmasius vtrumque ait existimasse Theodoretum, non horum alterutrum. Igitur ab Apostolo credidit eum nominari Episcopum & Presbyterum, qui primi esset, ac secundi ordinis. In quo primùm habet contradicentem Theodoretum, qui scribit, Apostolorum tempore, cùm iidem vocarentur Episcopi & Presbyteri, eos, qui nunc Episcopi nominantur, non Episcopos appellari solitos; sed Apostolos: postea verò nomen Apostolorum relictum esse veris propriéque dictis Apostolis: eos autem qui hactenus dicebantur Apostoli, & primi erant ordinis sacerdotes, nuncupari Episcopos cœpisse: quod ipsum ætate perseuerasse sua significat. Tum addit ad illud probandum; non posse veros Episcopos intelligi ab Apostolo, quos Episcopos pariter & Presbyteros appellat, quia in vna ciuitate plores esse nequeunt
c P. 49. Episcopi: at Paulus in vna plures fuisse demonstrat. Quin & c Salmasius ipse, quod iam dixi, Theodoretum fatetur *Episcopos affirmare pro secundi ordinis Sacerdotibus apud Apostolum haberi*; in eóque *cum Apostolo pugnare*, non tamen secum: quia nusquam aliter sentit. Qui hoc dicit, profectò si quod dicit in-

CAPVT I. telligit, non potest arbitrari, vtrumque velle Theodoretum; vt Apostolus Episcopi nomine verum Episcopum significet; & Presbyteri nomine verum item, simplicémque Presbyterum: hoc est τοῦ νῦν, vt ille loquitur, & quales erant ipsius ætate: & tamen ambobus istis nominibus solos ordinis secundi sacerdotes expresserit. Hæc enim ἀσύστατα sunt, & se mutuò collidunt.

XI. Ac si paullo attentiùs, quàm fecit ipse, Cathari verba, & propositum, ac progressum argumentationis inspicias; simile quiddam in iis ostenti reperies. Etenim cùm aduersum nos ista scriberet, eum opinor quæ à nobis erant posita oppugnare, ac conuincere voluisse. Nostra porro sunt hæc. Aiebamus Theodoretum, cùm olim Episcopos ac Presbyteros eosdem vocatos ab Apostolo scribit, vel Episcopos intelligere in primo gradu sacerdotij positos, quales erant ætate Theodoreti: vt hos ipsos promiscuè Episcopos & Presbyteros dici à Paulo crediderit. Vel vtroque vocabulo intellexisse secundi ordinis sacerdotes: cùm qui in primo ordine censentur, Apostoli antè, ac Paulo viuente, nominati fuerint; nondum Episcopi; quod nomen posteà sunt adepti. Salmasius ex aduerso contendit, Theodoretum non *horum duorum alterum existimasse: sed vtrumque*. Hoc verò nihil aliud est dicere, nisi Theodoretum putasse, Episcopos, qui apud Apostolum nominantur, Episcopos fuisse, & non fuisse Episcopos: item Presbyteros fuisse, & non fuisse Presbyteros. Etenim duo illa membra nostræ disiunctionis opposita inuicem, & contraria sunt. quorũ prius Episcopos continet, qui in primo gradu sunt; hoc est non simplices sacerdotes: qui quatenus Presbyteri vocati sunt, hæc ipsa *Presbyteri* vox, non simplicem, sed primi perinde gradus sacerdotem designat. Posterius verò simplices tantummodo sacerdotes, siue Presbyteros secundi gradus, non autem primi, id est propriè dictos Episcopos complectitur. Quocircà Salmasius, qui vtramque diuisionis partem copulat, & à Theodoreto simul affirmari statuit, hunc illi putidum, barbarúmque sensum opinionis affingit; vt ab Apostolo nominatos Episcopos existimet veros fuisse, & non fuisse veros, id est primi gradus & ordinis Episcopos; itémque simplices fuisse, & non fuisse simplices Presbyteros.

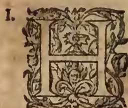
XII. NAM vt si dicenti cuipiam Socratem vel esse ratione præditum animal, vel irrationale, contradiceret, non alterutrum esse, sed vtrumque asserens; is Socratem & hominem esse diceret, & non esse hominem: esse rationalem, & non esse. quoniam in vtraque specie inest alterius negatio. Sic in nostra disiunctione, quandoquidem duæ illæ velut oppositæ ponuntur species; Episcopus primi ordinis sacerdos, siue non simplex Presbyter; & sacerdos, siue Presbyter simplex, ac secundi ordinis, non primi: qui commemoratos ab Apostolo Episcopos & Presbyteros non vnius definiti gradus, sed vtriusque fuisse vult, hic in illud incurrit absonum, & inextricabile, quod dixi. Ac licet Episcopus verus etiam sacerdos sit; non tamen est simplex. Sacerdos enim simplex non est Episcopus. At in nostra diuisione non Episcopo præcisè sacerdos opponitur: sed idem quà simplex est. quemadmodum sub eodem animalis genere homini brutum opponitur, non quà animal est, ac sensus particeps, sed quatenus irrationale est. Hæc si discernere ipse propter iudicandi ratiocinandique inscitiam non potest, adhibeat quos volet ex amicis diiudicandi peritos: nihil hîc à me callidè, ac sophisticè esse positum inueniet: sed apertè, planè, sine fuco & fallacia, quod eius verbis, ac decretis consentaneum sit esse conclusum.

XIII. Ac ne fortassis erret, & in ὁμωνυμίᾳ vocum latebram quærat, scire volo Lectorem meum, vel potiùs recordari quod anteà scripsi, Πρεσβυτέρου vocabulum dupliciter vsurpari: primò vt sit honoris, ac dignationis vox, in hunc vsum & significationem ab ætate translata: deinde vt certi ordinis & gradus Ecclesiastici propria sit. Priore modo tum est accepta, cùm summo gradui tributa est: immò verò quando huic cum secundo communis fuit: vt tam Episcopi, quàm simplices sacerdotes, Presbyteri vocarentur: quod etiam post Apostolorum tempora perseuerauit. Posterior verò modus tandem inualuit, vti Presbyteri soli simplices appellarentur sacerdotes, qui Episcopi non erant. ac tum communis vtrique ordinis nomen non Presby-

teratus, sed sacerdotium esse cœpit. Iam verò in hac nostra controuersia, dum quæritur, iidémne fuerint Apostolorum ætate Presbyteri & Episcopi, non de solis vocibus agitur. Si quidem extra controuersiam est Presbyteros & Episcopos passim vocatos esse summi, atque primi ordinis sacerdotes. Sed de ordinibus ipsis, & gradibus inquiritur, quocumque tandem vocabulo designati fuerint. Itaque cùm in disceptationem ambo illi gradus veniunt, & Presbyterum ab Episcopo discernimus, Presbyterum simplicem sacerdotem intelligimus, & huiusmodi qui non sit Episcopus: hoc est, qui sic in primo gradu censetur, vt in secundo nequiquam habeatur. non quod sacerdos & ipse non est: sed quia non est sacerdos simplex. At Presbyter in hac disputatione non vniuersè sacerdotem significat, sed simplicem, & qui non est Episcopus. Inest igitur in alterutro remotio quædam alterius, ac negatio. CAPVT I.

De Episcopo rursus, ac Presbytero: quomodo hic in illo contineatur; & quatenus inuicem distent. Salmasij in eo falsa ratio. De Theodoreto rursus agitur; quem iste explicare studens intricat. De Apostolis Iudaicis, & secundi ordinis post maiores ab Christo institutos. Epaphroditus quo sensu Apostolus dicatur à Paulo.

CAPVT II.

I.
HOC vocabuli *Presbyteratus* animaduerso vsu, ac discrimine, tota Salmasij contentio in fumos ac ventos abibit. Cuius illud imprimis confutatum iam à nobis est, quod in eâdem Episcopi persona diuersos ordines intelligere, ac distinguere nequiuerit. Sed quòd in vnum conueniunt, ic circo vnum & eundem ordinem per se omnes esse crediderit.[a] *Diuersa tum erant* (ait in eo Dissertationis loco, ex quo priora illa citauimus) *vnius rei, & officij nomina in eandem personam congruentia. Postea diuisa sunt munia & officia, & in duos distributa, quæ vnus olim gerebat. Sic etiam distincta nomina sunt, quæ rem vnam, & vnum munus antiquitus designabant. Ita alius factus est Episcopus, alius Presbyter, cùm olim vnus, & idem esset Presbyter, & Episcopus.* Possunt ista vera esse, si ad eam formulam exigantur, quam paullo antè posui. At ex Salmasij instituto, & scopo falsa sunt. Presbyteri vox si honoris ac dignitatis est, vnius eiusdémque rei & officij nomen esse potuit, hoc est Episcopalis ac primi ordinis. Quanquam subinde cum secundo ordine communicatum est. Sin est vt omissa verbi controuersia de re ipsa loquimur; tres in Ecclesia dico, ex Apostolica diuináque institutione, primarios esse ordines sacros; diuersos inuicem, & separabiles; siue reipsa, & *actu*, vt loquuntur, disiuncti sunt; siue in vnam eandémque personam simul omnes confluunt. Ex quibus totidem Hierarchici, & Ecclesiastici βαθμοὶ, id est *gradus* constituti, Episcopus, Presbyter, & Minister. Episcopus omnes in se, vti dictum est, ordines continet: hoc est sacramentum & characterem in se habet inferiorum omnium. Peculiarem tamen βαθμὸν, id est *gradum*, & *ordinem*, quà *ordo* non sacramenti, sed gradus, & partis appellatio est, occupat. Non enim secundi gradus, aut tertij dicitur Episcopus; sed primi; quamuis eminentia quadam dignitatis, & δυνάμει ceteros complectitur. Ita Presbyter inferiores comprehendens, secundi propriè ordinis esse dicitur, non primi: quia non est Episcopus: non tertij, quia etsi huius sacramentum & characterem continet; non tamen solum.

[a] Salm. p.59.

II. QVAM ad rem explicandam non minus aptum, quàm vsitatum exemplum de viuentium genere petitur. Tres enim gradus sunt τῶν ἐμψύχων, id est *animatorum*. Primus & infimus est eorum, quæ nonnisi vegetantia sunt, vt stirpes. Secundus est sensu præditorum. Postremus & summus est eorum, quæ rationem habent; vt sunt homines. Horum si quis absolutè requirat quis in secundo gradu sit, nemo esse dicat hominem. Nam etsi sensu

 & ipse pollet: non tamen solo eo censetur. Quoties autem tres illæ viuentium species inter se comparantur, excludunt se mutuò, & εἰδικαῖς διαφοραῖς, quas *specificas differentias* Dialectici nominant, à se inuicem separantur. Ita fit vt *sensum habens*, quod est τὸ αἰσθητικὸν, quà est in homine, cum ratione coniunctum, implicatúmque sit: vt autem in brutis inest animantibus, ἄλογον sit, id est rationis expers. Ita secundus gradus *sentientibus* constat, non præcisè, & absolutè, sed quatenus ratione carent. Eodem modo Episcopus & Presbyter, quà graduum nomina sunt, inuicem distant. Ac licet quod in simplici est sacerdote, id est Presbytero, id Episcopatui insitum sit: nimirum sacerdotium ipsum, & in vtrumque Christi corpus, verum, & mysticum, ordinis potestas (vt vulgò loqui solent) non est tamen *vna res & officium vnum*, nisi κατὰ τὸ ὑποκείμενον, hoc est *subiecto*, &, quod dici consueuit, *materialiter*; cùm *formaliter*, (vt Scholæ itidem vsurpant; Græci verò, τῇ ἐπινοίᾳ, vel λόγῳ id est *ratione*) differant, etiam in vna & eâdem Episcopi persona. Ex quo Catharus vapulat: qui sic de illis ordinibus loquitur, tanquam nihil præter munia quædam externa sint, & gestiones, siue curationes, quæ pro libitu modò vni plures, modò singulis singulæ mandantur. *Ita alius, factus est Episcopus, alius Presbyter, cum olim vnus, & idem esset Presbyter, & Episcopus.*

III. Homo minimè malus, quod apud Catharos, & Caluinianos suos fieri vidit, & cui insueuit à puero; idem in Catholica, & antiqua Ecclesia factum credidit. Illic enim ex sartore, aut veteramentario, vel fartore, cetario, aut vili quopiam opifice repente fit Episcopus, quem *superintendentem* vocant: vel πρεσβύτερος, id est *senior*, aut *antiquus*: *& momento turbinis exit Marcus Dama*. Mox si sic visum erit, in ordinem cogetur, & ab hac curatione detractus, redibit ad pristinum. Eiusmodi ergo Salmasius negotium putat fuisse vetere in Ecclesia Episcopatus ac Presbyteratus. Hine fatua & ridicula ista comparatio, quam ad mentem suam explicandam adhibet. [a] *Obuio exemplo id comprobemus*, inquit. *Hodie officium est, quod qui gerit, aquarum & saltuum magister nuncupatur. Vnus idémque has duas habet prouincias, aquariam, & saltuariam. Si dua fiant, ac diuidantur, vt vni tribuatur aquaria, alteri saltuaria, efficientur duo officia separata, vnum Curatoris aquarum, alterum Curatoris saltuum. Nunc duo sunt diuersa munia Episcopi & Presbyteri. Ad Episcopum ordinatio propriè pertinet. Ad Presbyterum alia munia Ecclesiastica. Olim vnus hac omnia obibat, qui & Episcopus, & Presbyter simul appellabatur, quia scilicet agebat vnus quæ duo nunc faciunt sub diuersis appellationibus.* Quàm bellè inter se ista congruant, ex eo potest intelligi. Sic idem est curator aquarius, & saltuarius, quomodo est idem salsamentarius, exempli caussa, & *superintendens*, siue *antiquus* in Caluiniana parte. Vtrobique duo illa sic in vnum caput coëunt, vt à se diuelli mutuò possint, neque necessariò coniuncta sint. At Episcopalis ordo sine sacerdotali ordine ac sacramento esse nequit; quo in sacramento Presbyteratus natura, & οὐσία consistit. Quamuis sine Episcopatu, Presbyteratus, & sacerdotium constet. Non est igitur eadem ratio Episcopi ac Presbyteri, quæ *Curatoris aquary & saltuary*. Nam hæc duo postquam diuisa fuerint, non sunt inuicem coniuncta, quia neutrum in altero necessariò continetur.

a Salmas. p. 30.

IV. Ad summam falsum est, quòd Catharus iste Caluinianæ sectæ innutritus ac dogmati, nihil esse putat aliud Episcopatum, & Presbyteratum præter munia quædam externa, & officia; quæ pro hominum arbitratu in eundem hominem conferri, vel in plures diuidi possunt. Demonstratum enim est superiore in libro, capite tertio, duos illos ordines ex instituto Christi, ac iure diuino esse diuersos: tametsi in maiore comprehendatur minor: & vtrumque præter externum munus, ac ministerium, internum quoddam habere sacramentum, & characterem, qui nullo scelere, ac prauitate deleri potest, vt ordinari de integro necesse sit. Quod perinde in Ordinis, atque in Baptismi sacramento fieri, ex Augustino illic ostendimus. Non est igitur arbitraria vtriusque functio, οὐσιώδης illa & διακριτική: cuiusmodi in Episcopo est ordinatio, & χειροτονία. quam nemo sine Episcopali consecratione nec administrare debet, nec potest. In sacerdote verò tam simplici, qui propriè

Presbyter dicitur, quàm cum Episcopatu coniuncto, ipsa Dominici corporis CAPVT II.
ac sanguinis est confectio: necnon peccatorum reconciliatio, quantum ad eam, quam vocant, ordinis potestatem attinet.

V. REDEO iam ad Theodoretum, in quo extricando tricatur, & nugatur Salmasius. Scripsit ille, Apostolorum æuo, Episcopi ac Presbyteri nomina vni & eidem attributa esse ordini & gradui, qui secundus fuit; hoc est Presbyteris simplicibus. Quod necessariis argumentis anteà probauimus: & fatetur ipse [a] Salmasius. qui hac ex parte repugnare illum Apostolo dicit: ac me adeò reprehendit, quòd vtrumque vocabulum pro summo gradu positum ab Theodoreto scripseram. Non negabit igitur Salmasius, Theodoretum in commentario ad caput tertium prioris ad Timotheum, affirmare, olim Episcopos & Presbyteros appellatos esse sacerdotes secundi gradus; non autem primi. Qui autem primo in gradu locabantur, & Episcopi postea propriè vocati sunt, eos tunc Apostolos nominatos fuisse, scribit idem Theodoretus. Quòd si quispiam diceret hunc ipsum, Episcopos & Presbyteros putasse olim vocatos primi ordinis sacerdotes: ex aduerso illud obieceram: nihil iam relinqui Apostolorum vocabulo, quo eos nominari solitos scripsit, qui in primo erant gradu, & Episcopi postea sunt dicti. Quod sanè est inuictum argumentum, quo efficitur, Theodoretum solos secundi ordinis sacerdotes existimasse nuncupari à Paulo Presbyteros, & Episcopos.

[a] p. 49.

VI. AT Salmasius & sui, & Theodoreti, & communis sensus oblitus, illud opponentibus nobis ita respondet, tanquam Theodoretus arbitretur, Apostolos, Episcopos, & Presbyteros vnum & eundem significare primum ordinem & gradum. Rem incredibilem, & stuporis inauditi illius verbis exponam. [b] *Pro Theodoreto nos tibi respondebimus* (inquit.) *Sanè volueris ille etiam Episcopos, & Presbyteros appellatos esse, qui nunc Episcopi sunt, omnium ordinum primates. Quid inde absurdi consequetur?* Quæris quid ex eo sequatur absurdi? Hoc videlicet; quòd à seipso turpissimè diffideat; quòd contraria dicat, & repugnantia: quo nullum absurdum maius, aut indignius homini benè sano & sapienti potest obiici. Cuius tu quidem vitij sensum ac pudorem propter assiduitatem iam in teipso capere desiisti. An tu negare potes, Theodoretum ita scripsisse, sacerdotes primi ordinis, qui Episcopi postea nominati sunt, olim, id est Pauli ætate, vocatos esse Apostolos: Episcopos autem, & Presbyteros, qui in sacerdotio secundas tenebant? Nónne de Episcopis & Presbyteris [c] tute illud ipse scripsisti? Quorsum igitur attinet [d] probare eosdem & Apostolos, & Episcopos, & Presbyteros ex Apostoli, & Theodoreti mente tum extitisse? Quid ista sibi vult ἀλογία, & colluuies orationis? Num verò dubium est cuiquam, an Apostoli Christi, Episcopi omnes, & Presbyteri fuerint? Aut non sæpiùs decantatum illud est: inferiores omnes ordines in summo comprehendi? [e] Itaque quod in illo demonstrando operam posuisti, hoc vnum assecutus es, vt & frustrà laborares, & teipsum refelleres, ac mentitum in aliis esse monstrares.

[b] Salm. p. 37, & seq.
[c] p. 48 & 49.
[d] Id. p. 38, & 39.
[e] Ibid.

VII. AT etiam quod scribit Theodoretus, *Qui nunc vocantur Episcopi, eos olim Apostolos esse dictos*, quàm est Catharus absonè interpretatus, & ineptè! Hoc enim sensu dictum esse vult: Olim Episcopos, quales Theodoreti seculo, & hodiéque sunt, qui singuli singulis præsunt Ecclesiis, ignotos Apostolorum tempore fuisse. [f] *Hæc mens est,* inquit, *Theodoreti: qui nunc sunt Episcopi cum potestate & auctoritate supra Presbyteros eminente, non tunc fuisse Apostolis notos, cùm Episcopi iidem & Presbyteri essent, ac dicerentur. Episcopos enim illos, Presbyterósque simul dictos, quales olim constituebant in singulis ciuitatibus Apostoli, pares inter se omnes fuisse, neminem superiorem agnouisse. Eos igitur, qui nunc sunt Episcopi cum hac præeminentia supra Presbyteros, olim Apostolos esse nominatos.* Mox Apostolos ait esse duûm generum; alios primos, secundos alios. Illi ab Christo missi & electi: secundi ab ipsis Apostolis. Qui prout necesse videbatur, varias illos in prouincias, ciuitatésque mittebant, ad constituendas vel ordinandas Ecclesias. Neque verò certis illi sedibus, aut Ecclesiis erant affixi: sed hûc illúcque destinabantur, ac totis prouinciis ad præstitutum tempus præerant. Quales fuere Timotheus, Titus, Linus, Clemens.

[f] Salm. p. 39 & 40.

CAPVT II. Omnes enim isti συνεργοὶ & adiutores verorum fuêre, ac summorum Apostolorum: ac Presbyteros, & eosdem Episcopos vbique constituebant pari omnes potestate præditos, eáque non simplicium Presbyterorum propria; sed Episcopali. In hos ergo temporariam potestatem, ac iurisdictionem exercebant Apostoli secundi ordinis: quos icirco Theodoretus ait, cùm Apostoli tunc nominarentur, postea Episcopos esse dictos. Hanc secundorum, & vagantium, nec hærentium vsquam Apostolorum fabulam superiore [a] libro confutauimus. Hoc verò loco vix est credibile, quantum, & quàm stupidum sit vnius hominis à seipso dissidium.

[a] Cap. 5 & seq.

VIII. ETENIM Theodoreti vtique declarare sensum in animo habuit. At ille primùm Apostolos vocatos esse dicit τοὺς νῦν καλουμένους Ἐπισκόπους, *Episcopos eos, cuiusmodi nunc vocantur:* hoc est quos præ oculis habebat. Non itaque cursores, & ambulones nescio quos: quales non erant Episcopi ætate Theodoreti: sed certæ sedis Episcopos intelligi voluit.

Deinde quod scribit Theodoretus, *procedente tempore, Apostoli nomen veris Apostolis esse relictum: Episcopi verò, iis impositum, qui quondam Apostoli dicebantur:* ridicula sententia deprauat: tanquam ea mens Theodoreti sit; illos ipsos veteres sanctos, vt Titum, & Timotheum, & reliquos, qui Apostoli vocabantur primo illo seculo, & Episcopi erant, inferioribus Presbyteris, iisdémque Episcopis prędidentes; qui plures in singulis Ecclesiis pari potestate constituebantur: istos, inquam, discipulos Apostolorum desiisse Apostolos vocari, ac deinceps nominatos Episcopos. [b] *Hinc ergo & Titum, & Timotheum,* inquit, *qui Pauli temporibus pro Apostolis erant, & sic nominabantur, Episcopos posteritas appellare cœpit, postea quam Episcoporum dignitas supra Presbyteros assurrexit. Sic ipse Theodoretus Titum Episcopum Cretæ appellat, cui & Episcopos ab eo ex mandato Pauli constitutos subiicit. Sic Timotheum Episcopum Ephesi vocauit.*

[b] Salm. p. 52.

Atqui ioculare istud est, putare ab Theodoreto veteres illos iamdiu fato functos, quasi regradatos esse, & in ordinem redactos: vt tanto eis interuallo prærogatiua illa nominis, ac dignitas eriperetur; quam viuentes obtinuerant, & in qua decesserant. Hoc esset mortuis, & cum Christo regnantibus inuidere sanctis, & Catharos, hagiomachos, ac Salmasios imitari. Non hoc Theodoretus voluit; neque cogitauit vnquam. Hoc ergo dicit: *Iis qui olim Apostoli vocabantur, cùm reipsa essent Episcopi; hoc est Episcopali ordini, detracto Apostoli vocabulo, Episcopi esse nomen impositum: Apostoli verò nomen solis illis antiquis relictum:* vt nemo deinceps Episcoporum Apostolus vocaretur eo ipso, quod Episcopus esset: quod in vsu antea fuerat. Hæc est vera, & indubitata Theodoreti sententia.

IX. NAM quod ad ἐπίστασιν illam approbandam, ait Titum Episcopum Cretæ, Timotheum Ephesi Episcopum nominari; vt hæc argumentatio pondus aliquod habeat, oportet Apostolos ab Theodoreto eosdem illos minimè vocari. Nam si Apostolos non minus quàm Episcopos appellat, non magis concludi ex Theodoreto debet, illos desiisse Apostolos nuncupari, quia dicuntur Episcopi; quàm Episcopos non ampliùs dici, quia vocantur Apostoli. Atqui iidem illi ab Theodoreto Apostoli nominantur iis verbis; cùm de Epaphrodito loquitur, quem [c] Paulus Philippensium Apostolum vocat. [d] *Ita,* inquit, *& Cretensium Titus, & Asianorum Timotheus Apostoli.* Vtrum autem Episcopos duos istos nominet, quod affirmat Salmasius, equidem non memini. Neque tamen negare audeo: & locum vbi ita vocet indicari cupio. Ac tametsi alicubi sic appellet, nihil hoc ad ineptam coniecturam fulciendam valet. Cuius insuper fidem eleuat auctor eius ipse Salmasius, ac leuitatem suam, & ἀκρισίαν insigniter traducit. Siquidem [e] paucis antè paginis Timotheum & Lucam, adeóque vagos illos, & huc illúcque discurrentes Episcopos probat Apostolos à veteribus dictos esse. Quorum ex Veterum numero solum [f] Theophanem profert, qui scribit, anno xx Iustiniani celebrata *esse Encænia sacrarum reliquiarum Andreæ, Lucæ, ac Timothei sanctorum Apostolorum.* Ad quæ Salmasius: *Vides,* inquit, *Lucam, & Timotheum Apostolos cum Andrea vocari.* At ô bone! iam oblitus es non ampliùs vocatos illos Apostolos, *postquam Episcoporum dignitas supra Presbyteros*

[c] Phil. 2

[d] Theodor. in c. 3 Ep. 1 ad Tim. p. 474. οὕτω Κρητῶν ὁ Τίτος, καὶ Ἀσιανῶν ὁ Τιμόθεος Ἀπόστολοι.

[e] P. 45.

[f] Theoph. τῷ δὲ Ἰουλίῳ μηνὶ, καὶ ἡμέρᾳ πέμπτῃ γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῶν ἁγίων λειψάνων, Ἀνδρέα, Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

assurrexit: quod ex tua interpretatione asseueranti Theodoreto suffragator CAPVT II.
a Salm. p.52. accedis: & [a] argumentum insuper adiicis: quòd *Titum & Timotheum, qui Pauli temporibus pro Apostolis erant, & sic nominabantur, Episcopos posteritas appellare cœpit*. Atqui & Apostolos vocare perseuerauit: vt tu ipse demonstras ex
b Philost.p.24. Theophane, qui multo Theodoreto posterior est. cui & [b] Philostorgium cùm ista scriberem adstipulari videbam in Excerptis libri tertij: vti Τιμόθεον τὸν Ἀπόστολον simpliciter nominat, eiúsque, vt & Andreæ, ac Lucæ reliquias à Constantio translatas refert in magnam basilicam Constantinopoli à se constructam. Nunquid igitur caussæ est quin quid dicas, & quid affirmes negésve nescire te, & ad miraculum esse non ἀειλόγον tantùm fateare, sed ἄλογον, & βαττολόγον?

X. DE Apostolis, eorúmque tum appellatione, tum natura, & proprie-
c Cap.5 & seq. tate quantum satis erat exposui [c] in libro superiore. Erant illi apud Iudæos in vsu Christi tempore: à quibus nominis & functionis ille similitudinem transtulisse videtur in familiam suam, & Ecclesiam. Propriè nuntij in Synagoga fuêre; qui ad varia ministeria obeunda mittebantur: siue nuntiandi tantummodo gratia: vt qui ad nouam Lunam visam à speculatoribus, per Iudææ oppida nuntiandam Templo stante destinati sunt, quos שלוחים, vel שליחים vocabant: vt est in Talmudicis Digestis, Tractatu de Anni capite, & apud Mosem Maiemonidem in eodem Tractatu operis Mischneh, & eius, quod *Iad* inscribitur. Siue cum aliqua curatione, ac munere gerundo: velut æris collatitij per Synagogas exigendi, & in iisdem constituendæ disciplinæ. quales à Patriarchis *Apostoli* mittebantur: vt Epiphanius in Ebionitarum hæresi testatur. Horum igitur exemplo Christus cum Apostolos illos primarios duodecim; tum alios in Ecclesia sua deinceps instituit, cum potestate, iurisdictione, curationéque aliqua. Sed inter hos summates aliqui fuerunt, propriéque dicti; quibus à Christo amplissima est credita potestas. Alij minores & secundi: qui Christianæ importandæ fidei gratia ciuitates, ac prouincias obibant: partim à Christo, ac Spiritu sancto destinati: partim ab maioribus Apostolis. Neque verò pari omnes potestate instructi erant; aut Episcopali ordine, ac charactere præditi. Præsertim si verum est, quod Chrysostomus, ac Theodoretus, aliique sentiunt, vt capite illo quinto diximus, omnes Christi Discipulos, etiam quos Septuaginta vocant, Apostolatus illo vocabulo, ac dignitate censeri. Quibus fauet Eusebius in libro primo Historiæ, capite XII. Nam Septuaginta istos ab Episcopis secernunt, & ad Presbyteros simplices: quosdam etiam ad Diaconos relegant Veterum aliqui.
d Opuscul. 27, c.3. Quos [d] Petrus Damiani secutus, *Sicut Episcopi duodecim*, inquit, *Apostolorum noscuntur obtinere primatum: ita & sacerdotes Ecclesiæ septuaginta Discipulorum ordinem repræsentant*.

XI. QVAMOBREM vacillat Salmasij fides asseuerantis omnes illos secundi ordinis Apostolos Episcopos fuisse, & eos videlicet, qui ab Theodoreto designantur, cùm ait Apostolos olim dictos esse, qui ætate sua nominabantur Episcopi. Quid quod Paulus ipse Titum Discipulũ suum, quem Salmasius vnum facit ex minoribus illis Apostolis; & Theodoretus ipse Apostolum potiùs, quàm Episcopum vocatum esse docuit, Apostolum fuisse
e 2 Corinth. 8,23. haud obscurè negat, cùm eum discernit ab Apostolis? [e] *Siue pro Tito*, inquit, *qui est socius meus, & adiutor: siue fratres nostri Apostoli Ecclesiarum gloria Christi*. Nónne falsa ex eo Salmasij opinio conuincitur, promiscuè omnes Apostolos facientis, qui ad ordinandas, regendásque ad tempus Ecclesias à primoribus Apostolis missi fuerunt?

Neque verò Apostolos illos secundarios nomen inde sortitos arbitror, quòd à maioribus mitterentur. Sed quòd ministerij ac functionis genere ipso primores istos, ac veros imitarentur; maximè in Christi prædicanda fide ac notitia, eóque munere extraordinariis factis, ac miraculis approbando. Nam & si quis ex plebe Discipulorum ab Christo, & Spiritu sancto ad Apostolica ministeria peragenda destinaretur ἀμέσως, & sine interuentu principũ Apostolorum, dici nihilominus posset Apostolus. Velut Philippus, qui ad Eunu-

CAPVT II. chum erudiendum baptizandúmque missus est. Ac pro eo atque potestas illa esset, quam acciperet, ita primi, aut secundi ordinis haberetur. Non enim missionis modo, sed ordinis, ac potestatis, metienda est Apostoli dignitas, vt iam suprà memoraui. Hinc est quòd Episcoporum ordo nonnunquam apud antiquos Apostolicus vocaretur: & Episcopi Apostoli. vt Valentinus ad Augustinum scribens, eius vocat Apostolatum epistola CCLXI. Atque iidem successores Apostolorum esse dicuntur: quòd in sua quisque Diœcesi potestatem exercet Apostolicæ similem. Romanus verò Pontifex, qui vnus per orbem terrarum plenam habet, & sine loci ac iurisdictionis exceptione integram potestatem, hodie solus ferè, & κατ' ἐξοχὴν Apostolicus: & sedes eius atque functio Apostolica nominetur: non quòd externa aliqua, & extraordinaria missione à Deo vel ab homine destinetur: vt olim propriè dicti Apostoli. Sed ob potestatem, quæ penes Apostolos erat, & in eos ex *personali*, vt ita loquar, missione deriuata fuerat.

XII. HINC etiam complures sancti, qui primi gentibus ac populis quibusdam Euangelium intulerunt, eorum Apostoli passim nominantur, recentioribus etiam temporibus, & à primis illis Apostolicísque longiùs distantibus. Vt Bonifacius Moguntinæ primus sedis antistes Germaniæ Apostolus dicitur: & à Beda Gregorius M. Anglorum Apostolus: cùm nunquam in eam insulam pedem posuerit. Adeo cum Euangelij prædicandi, & homines Christianam ad fidem adducendi officio ac potestate, etiam per alios administratâ, coniuncta vox est Apostoli, potiùs quàm cum missione, à qua originem tamen accepit.[a] Ob id Esaiam Prophetam Cyrillus Alexandrinus refert *non Prophetica sola gratia fuisse præditum: sed Apostolicis etiam ornamentis insignem. Etenim simul & Propheta est, & Apostolus, atque Euangelicorum præconiorum neutiquam expertes in libro suo sermones instituet.* Vt vel ex eo constet, falli opinione sua Catharum, dum nimis angustè, ac præfractè nominis aucupatur etymon: vt quoniam à *missione* deducta est *Apostoli* vox, nullum appellari eo vocabulo patiatur, nisi missum, &, quatenus secundi ordinis est, ad nutum & imperium maioris ambulantem, & tanquam cursualem, nullibi consistentem, nec in vna sede morantem. Quod otiosum, ineptúmque commentum & exemplis antiquioris æui; & communi ipso sensu ac iudicio; & auctoritatum, argumentorúmve, quibus nitatur, inopia damnatum ac reiectum per seipsum concidit.

[a] Cyr. Præfat. in Esa. in fine. ὥστε μοι δοκεῖ στεφανοῦν εὖ μάλα τὸν μακάριον προφήτην Ἡσαΐαν, οὐχὶ τῇ τῆς προφητείας χάριτι μόνῃ, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς Ἀποστολικοῖς αὐχήμασιν. ἐν ταὐτῷ γάρ ἐστι προφήτης τε ἅμα, καὶ Ἀπόστολος, καὶ τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων φανήσεται ὡς ἠμοιρηκότας τοὺς τῆς ἑαυτοῦ συγγραφῆς ποιήσεται λόγους.

[b] Nam quòd Epaphroditum, quem Paulus Philippensium Episcopum nuncupat, missu Pauli Episcopos apud illos creasse scribit, ob idque vocari Apostolum; id ex cerebro suo, si vllum tamen habet in capite, confictum, non auctore vllo testatum attulit.

[b] Salm. p. 107 & 108.

XIII. MAIORIS hoc & inscitiæ, & temeritatis est, quòd ex Theodoreto de eodem Epaphrodito colligit, & suam videlicet illi hæresim affingit.[c] *Apparet*, inquit, *eum existimasse Episcopos illius æui non fuisse maiores Presbyteris, sed pares. & sub vtroque nomine eosdem sic subditos fuisse Apostolis, vt posteà Presbyteri subiecti sunt Episcopis. Quod etiam in eandem Epistolam ad caput secundum clariùs significauit, vbi Epaphroditum Apostolum de eo genere Apostolatus exponit, cui Ecclesiæ à maioribus & veris Apostolis gubernandæ credebantur.*[d] Ac subinde Theodoreti verbis exscriptis; *Video*, inquit, *Apostolum Epaphroditum à Theodoreto accipi de eo genere Apostolorum, quos sub Apostolis vicem Episcoporũ habuisse dicit, cùm tunc Episcopi locum tenerent Presbyterorum.* Theodoretus, vt suprà necessariis argumentis euicimus, arbitratur ab Apostolo Paulo Episcopi ac Presbyteri nomina duo tribui sacerdotibus ordinis secundi, quos ætate sua Presbyteros vocabant. Ordinis verò primi sacerdotes, qui Theodoreti seculo Episcopi, vt & hodie, dicebantur, Apostolos nuncupatos esse tempore Pauli. Qui aliter de Theodoreto sentit, quantum ex verbis eius & κατὰ τὸ ῥητὸν iudicari potest; prorsus aberrat cum Salmasio. Quare ridiculum est, quod iste dicit, Theodoretum *existimasse Episcopos illius æui pares fuisse Presbyteris.* Nam par nemo est alteri, nisi ab eo distinctus. Ac Presbyteri illi Theodoreti ab Episcopis diuersi non erant. Nam vnus, & idem secundi ordinis sacerdos, Presbyter, & Episcopus appellabatur, ex Theodoreti sententia. Proinde non qui ætate

[c] Salm. p. 59.

[d] Idem p. 60.

Theodoreti sub iisdem appellationibus, distincti erant ordine, Apostolorum ævo eiusdem fuisse ordinis ab illo dicuntur: sed nomine & re discrepasse: quòd primi ordinis sacerdotes, Apostoli: secundi ordinis, Episcopi, & Presbyteri nominati sunt. Vide loca ipsa Theodoreti, quæ suprà descripsimus. CAPVT II.

XIV. AN non ipse ad initium Epistolæ ad Philippenses, Epaphroditum Apostolum ea de causa nominatum ait, [a] *quòd Episcopale munus & administrationem sibi commissam habebat, cum appellatione Apostoli?* Et in eo loco, quem citat Salmasius, [b] *Apostolum*, inquit, *Epaphroditum vocauit, eo quòd ipsorum illi commissa cura fuerat. Vt ex eo manifestè constet, sub eo fuisse Episcopos illos, qui in proœmio Epistolæ ita vocantur: vtpote qui Presbyteri ordinem implebant.* In Epistolæ proœmio & inscriptione, Paulus & Timotheus sanctos omnes salutát, σὺν ἐπισκόποις, καὶ διακόνοις, *cum Episcopis, & Diaconis*: nulla mentione facta Presbyterorum. Salmasius ἐν τῷ προοιμίῳ ita reddit, vt sit *in principio*; quod ambiguum est, & falsum, si ad Apostolorum prima tempora referatur: vt videtur iste voluisse. Sed dixisset potiùs ἐν ἀρχῇ, vel ποτὲ, id est *olim*, si hoc Paulus intellexisset. Omninò Epistolæ ipsius exordium Theodoretus significat. Qui & apertè demonstrat, Epaphroditum iccircò Apostolum esse dictum, quòd Episcopale munus obiret, & tanquam pastor Philippensium Ecclesiæ curam & præfecturam gereret: sub quo erant Episcopi (iidémque Presbyteri vocati,) qui in exordio Epistolæ memorantur: à quibus, vt & à Diaconis, reliquóq; fideli populo missus erat ad Paulũ Epaphroditus cum pecuniis, qui illius necessitati subueniret. Qua de causa Paulum aiunt Græcorum Interpretes Epistolam, quam per Epaphroditum redeuntem ad illos dedit, Episcopis, id est Presbyteris, & Diaconis: nõ autem primario antistiti, qui tunc Apostolus nuncupabatur, inscripsisse: quòd is ille ipse erat Epaphroditus, quem cũ litteris ad eos mittebat.

[a] Theod. p. 323. σαφῶς ἡμῖν ἐδίδαξεν, ὡς τὴν ἐπισκοπικὴν οἰκονομίαν αὐτὸς ἐπεπίστευτο, ἔχων Ἀποστόλου προσηγορίαν.

[b] Idem pag. 333. Ἀπόστολον δὲ αὐτὸν κέκληκεν αὐτῶν, ὡς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐμπεπιστευμένον. ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι ὑπὸ τούτῳ ἐτέλουν οἱ ἐν τῷ προοιμίῳ κληθέντες Ἐπίσκοποι, τῷ πρεσβυτέρου δηλονότι τὴν τάξιν πληροῦντες.

[c] Salm. p. 107. XV. ATENIM [c] Salmasius *de Epaphrodito à Philippensium Episcopis ad Paulum misso falsum esse* deierat. & hunc errorem Græcos *ex loco Pauli perperam intellecto sumpsisse; vbi* [d] *Apostolus Philippensiũ vocatur Epaphroditus, cùm dicit, necessarium existimasse, Epaphroditum adiutorem suum, & commilitonem, eorum autem Apostolum, & suæ necessitatis administrum, ad eos mittere. Dicit simpliciter, Necessarium putaui mittere ad vos: mittere, inquam, non remittere. Ita loquutus esset, si priùs eum ad se misissent.* Quid impeditioribus in locis faciet, qui in tam plano ac facili totius corporis ruina prouoluitur? Ergóne missus ad Apostolum Paulum non erat Epaphroditus à Philippensibus? Ab iis, inquam, quibus istam Epistolam scripsit? Qui sunt autem illi? Nónne ij, quos appellat *initio* Epistolæ, hoc est ἐν τῷ προοιμίῳ, vt Theodoretus loquitur; & quibus inscribitur? *Paulus*, inquit, *& Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis, & Diaconis: Gratia vobis*, &c. Hi sunt ad quos hanc Epistolam dirigit Apostolus. At eosdem illos per Epaphroditum ad se misisse pecunias, quò necessitati suæ subuenirent, testatur idem [e] Apostolus sub Epistolæ finem. *Repletus sum*, inquit, *acceptis ab Epaphrodito quæ misistis.* Igitur missus est ad Paulum Epaphroditus, vt pecunias ad eum portaret, ab Episcopis & Diaconis Philippensis Ecclesiæ; vel solis, si est illa vera lectio, quam Chrysostomus, & Theophylactus sequuntur, συνεπισκόποις καὶ διακόνοις. *Sanctis coëpiscopis & diaconis.* Vel ab his pariter, ac ciuibus aliis: si quod in vulgatis codicibus Græcis extat, σὺν ἐπισκόποις legas: vt & *sanctis*, id est Christianis è populo; & Episcopis, ac Diaconis inscripta sit Epistola. Oecumenius priorem lectionem cum Chrysostomo amplexus videtur: etsi altera in illius contextu perperam habetur. Nam itidem vt Chrysostomus interpretatur: & quæ dicit, ad alteram minimè cõgruunt. Vt cùm rationem reddit, cur Paulus initio non se Apostolum nominet. [f] Quod eo fecisse scribit, quòd ad collegas suos, & ὁμοτίμους scriberet, id est ad Clerum, à quo missus erat Epaphroditus. Prorsus itaque à Clericis Philippensibus Epaphroditus Episcopus allegatus erat cum ære collatitio. Quem & illorum Episcopum fuisse volunt iidem Græci, maximè Theodoretus: sed sub Apostoli nomine. Propterea duplici vocabulo designatur à [g] Paulo, *Apostoli*, & *ministri necessitatis*. Nam *Apostolum* idem esse atque *Episcopum* Theodoretus credidit. Ministrum verò necessitatis vocat, *quoniam per ipsum necessaria Paulo subsidia miserant*; vt ait [h] Oecumenius.

[d] Phil. 2, 25.

[e] Phil. 4, 18.

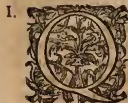
[f] Oecum. Ἐνταῦθα ὡς πρὸς ὁμοτίμους ἐπιστέλλων οὐ τίθησιν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, τουτέστι τὸ ἀποστολικόν. Mox: τί δή ποτε ὅλῳ τῷ κλήρῳ χάριν, ὡς εἶχεν ἰδεῖν; ὅτι αὐτοὶ οἱ κληρικοὶ ἦσαν τὸν Ἐπαφρόδιτον πέμψαντες σὺν τοῖς ἀναλώμασι.

[g] Phil. 2, 25.

[h] Oecum. in 2 ad Philipp. Ver. 25. δι' αὐτοῦ γὰρ ἦσαν αὐτῷ τὰ πρὸς χρείαν πέμψαντες.

De Chrysostomo propugnantur illa, quæ in Dissertationibus scripta sunt. Pessimè ab Salmasio mens illius accepta. Presbyteros & Episcopos apud Paulum interpretari ab eo de secundi ordinis sacerdotibus. Salmasij calumnia, & ἀπροσεξία. De Epiphanio eiusdem hallucinatio. Rectè illius à nobis explicatam esse sententiam: Salmasium verò à se ipso dissentire.

Capvt III.

I. Vi in explananda Theodoreti mente ac sententia tam futilem se probauit; non est, quod in ceteris feliciorem speremus fore. Ex quibus proximè ab Theodoreto positus à nobis est Chrysostomus in Dissertationibus Ecclesiasticis. Vbi ostendimus hanc illius fuisse mentem, Episcopos à Paulo memoratos in epistola ad Philippenses, simplices haberi, ac secundi ordinis sacerdotes; planè vt Theodoretum intellexisse antea demonstrauimus. Quod nondũ Messalino-Salmasius capere potest. Cuius tantus est stupor, vt cùm eadem, quæ Chrysostomus ac reliqui post ipsum de Presbyteris & Episcopis prodiderunt, Theodoretus sentiat; cúmque eodem atque illi probet argumento, non significari apud Paulum primi ordinis antistites; quòd in eadem vrbe & Ecclesia plures esse non debeant Episcopi: tamen iste Theodoretum neget Episcopos interpretari Presbyteros simplices: sed vagos nescio quos, & errones, Episcopos simul, & Apostolos secundos.

[a] At etiam inconstantiam nobis obiicit homo dictorum ac decretorum suorum apprimè retinens, quod, cùm *suprà ex Apostolo defenderim, Episcopi nomen, & Episcopatus pro summo gradu poni*, cùm de Chrysostomo ago, *ex eo probare contendam, Episcopos Apostolo memoratos non esse Episcopos propriè dictos, sed simplices Presbyteros, quos tunc Episcopos appellare mos fuit*. Hoc verò prorsus illud est, quod de homine isto animaduerti sæpè ac monui: nihil eum minus cùm scribit, quàm quid scribat attendere. adeo raptim & incogitans obuia quæque arripit, & infarcit. tùm in legendo eundem morem tenet. Eo fit, vt præ celeritate, & assiduitate currendi, hoc ipsum quod leporibus euenire Xenophon ait, illi accidat: vti heberi sit oculorum acie; nec plenè, accuratéque videat. a Salm. c. 2. p. 83.

II. Omninò vt in ceteris, sic in hoc loco stultiuidum se esse probat, in quo de Chrysostomo nos arguit. Quid enim non constanter à me factum? aut in quo à me ipse dissentio? Episcopatum à Presbyteratu, id est ordinem ab ordine; gradum à gradu, & hodie discrepare, & ab Apostolorum tempore perpetuò discrepasse dixi semper: neque contrarium vllo loco docui. Dixi deinde, Chrysostomum videri Episcopos ab Apostolo commemoratos pro simplicibus habere Presbyteris, itidem vt Græcos interpretes reliquos. Quos etiam singulos eo nomine redargui, quòd Apostoli mentem aliter ac res erat interpretati sunt. Laudaui autem in eo, & approbaui, quòd ordines illos duos non inuicem miscerent; sed distinctos, vt erant, reuera constituerent. Postremò conciliandi viam hanc iniuimus; vt esse quidem per se diuersos illos gradus, ordinésque fateremur: sed in eandem concurrisse personam: ac quî Presbyteri ab Apostolo vocantur, iidem essent & Episcopi, non vocabulo tantùm, sed reipsa quoque. Ita tum Clerus in his Ecclesiis, ad quas Epistolas istas misit Apostolus, ex primi ordinis sacerdotibus constabat. Hæc nostra sententia fuit: cui tu meras nugas, & inscitas fabulas opponis. Ridiculum verò est, quòd me ex Chrysostomo probare dicis, Episcopos pro simplicibus sacerdotibus accipi: idque superiori opinioni esse contrarium. At ὦ χέπφε, num contrarius est sibi, qui sententiæ suæ aduersam exponit alteram, & expositam mox refellit? Qui hoc putat, ἅλσὶ διασμηχθεὶς ὄναιτ' ἂν οὑτοσί.

III. Ergo Episcopos & Presbyteros, quos Apostolus nominat, primi ordinis fuisse sacerdores ratus est Chrysostomus, aliíque Græci, vt Oecumenius,

Theophylactus. Adde etiam Theodoretum: cuius verba non aliud significare, si ea intelligeres, mecum ipse faterêre. Sed non intelligis. Quod cur miremur, cùm ne te ipse quidem capias? Nisi forte capere istud est, & intelligere quid dicas, illa ipsa quæ dicis, vbi dixeris, ibidem vt absurda damnare, ac refellere. Hoc enim illo in loco facis, in quo Chrysostomum, ac reliquos arguis. Reprehendis enim ipsos non ea parte, qua peccarunt, in quo illos etiam notauimus: sed in quo verissimè sentiunt: & cui tute postea subscribis. Quamobrem quidquid ad illos falsi conuincendos accumulas: quod sanè est leuissimum: immo nullum penitus: id si valeret, contra te primum valeret. Negas enim verum hoc esse, quod asserunt, *Vnum singulis præfuisse ciuitatibus Episcopum.* Quod [a] tu tamen ipse disertè postmodum doces. Presbyterorum collegio præfuisse vnum aliquem scribis, primatum inter eos habentem, & κατ' ἐξοχὴν vocatum Episcopum; cùm nihilominus etiam reliqui Presbyteri appellarentur Episcopi. Quam tu rationem, & communionem nominis, vbi est dispar, & inæqualis dignitas, ac potestas, adeo iudicas absurdam, & abhorrentem pagina 85, & sequentibus, vt eo vtaris argumento ad Græcos conuincendos; qui cùm Presbyteros omnes vocari solitos Episcopos putent, vnum tamen aliquem supra ceteros auctoritate ac potestate excelluisse sentiant. Sed de hoc tuo conflictu, & horribili cæcitate atque ἐμβροντησίᾳ suprà est actum cap. XII libri superioris. Itaque hoc loco *verbum non ampliùs addam:* têque tuis in nugis, ac titiuillitiis volutari, & implicari sinam.

CAPVT III.

a Salm. p. 173 & seq.

IV. IAM quòd, vti tecum pugnare te luce ipsa clarius ostendi, sic me vicissim à meipso dissidere clamitas; incredibiliter erras: & errandi caussam habes illam eandem, quam & repugnandi tibi, in tanta imbecillitate iudicij inconsultam celeritatem ac præcipitem. Non sunt, ὦ οὗτος, illa contraria duo, quæ tu aduersari inuicem putas: sed maximè consentanea, & cohærentia. Quorum alterum est, Episcopos & Presbyteros, quos Apostolus nominat, primi ordinis sacerdotes videri: ac plures in eâdem Ecclesia collocatos in quibusdam ciuitatibus, sub ipsa Christianismi primordia. Alterum, Episcopatum & Presbyteratum quà ordines sunt, ex se naturâque sua, & οὐσιώδει functione, differre mutuò: & errare illos, hoc est te, tuíque similes Catharos, & Puritanos; qui vnum eundémque βαθμὸν, & Ordinem ex Apostolorum, ipsiúsque Christi Domini instituto esse prædicant: adeo vt duo non ampliùs sacri ordines sint; Episcopi, siue Presbyteri: & Diaconi. contrà quàm Vetera omnia Concilia; & Apostolicis proximi temporibus Patres; & Catholici hactenus omnes arbitrati, atque vsu ipso testati sunt.

Disce iterum hîc, quod & suprà iam edoctus es: Primùm vocem ipsam *Presbyteri* non sic à nobis accipi, cùm dicimus, Episcopatum, & Presbyteratum distinctos esse ordines, ac cùm Paulus, & alij deinceps Presbyterum eum nominant, qui est Episcopus. Illîc enim ordinis & gradus esse vocabulum: hîc autem reuerentiæ, honoris, & dignitatis. Quare non sequitur, si Paulus, ac Lucas Presbyterum appellant eum, qui reuera esset Episcopus, Episcopatus, & Presbyteratus ordines vnum illos & eundem esse voluisse.

V. SIC, exempli gratia, Romæ *Prætor* olim commune fuit nomen maiorum omnium magistratuum, *qui iure & exercitu prairent*, vt scribit [b] Varro. Vel ita dictus, *qui praires exercitui Imperator ab imperio populi.* Vnde & *Prætorium* in castris, vbi Imperatoris tabernaculum erat: & *Prætoria porta, cohórsque Prætoria.* Pòst verò peculiaris in magistratus vocabulum transiit. Nec rectè ratiocinaretur, qui ex eo quòd illos, qui Consules postea dicti sunt, olim Prætores vocatos esse legeret; vt nominatim [c] Festus adnotat; concluderet eundem apud Romanos fuisse Prætorem & Consulem. Nam Prætor primo illo, & antiquiore modo, non certi magistratus nomen, sed vniuersè, & infinitè maioris omnis fuit: posteriore verò, in quo cum Consule comparatur, vnum & peculiarem aliquem designat, Consulatu minorem. Non dispar est eius ratio, de quo modò agitur. ὁ Πρεσβύτερος, quà dignitatis, & honoris duntaxat appellatio est, vtrique communis fuit, hoc est primo & secundo ordini: siue in eadem persona reperirentur: siue in diuersis. Quemadmodum etiam *sacerdotis* nomen vtrique ordini tributum est,

b Lib. 4 de ling. Lat.

c In voce Prætoria porta.

CAPVT III. ac diutiùs in primo constitit, quàm *Presbyteri*. Nam *Presbyteri* vox tandem in solo resedit ordine secundo: cùm *Sacerdos* in primo perseueraret, nec minus tamen ad secundum pertineret: cùm & vocabula ἱερεὺς, & ἱερωσύνη vtriusque gradus *sacerdotio* conuenerint. Ecquis autem, præter Catharos, impuròsque Puritanos, quorum è grege Salmasius est, vnum & eundem dicat ordinem & gradum esse sacerdotem simplicem, & Episcopum, ex ordinatione Christi, & Apostolica traditione? Idem est de *Presbyteri* appellatione iudicium; quæ vox ab communi ambobus significatione, ad propriam ordinis secundi translata est atque restricta. Neque propterea de natura ipsa, proprietatéque duorum illorum ordinum decessit aliquid: nec eo minus distincti inuicem sunt & ordinatione Christi; & Apostolica traditione; & vsu, ac decreto Catholicæ Ecclesiæ. Distincti, inquam, ex sese, naturáque sua, & κατὰ τὸ εἶδος, vel οὐσίαν: quamuis κατὰ τὸ ὑποκείμενον vnum & idem sint in vno ac singulari Ecclesiæ pastore, qui est Episcopus; & olim in Clero fuerint; cùm sub exortum Christianismi, Presbyteri iidem & Episcopi in eo censerentur.

VI. HAC luce distinctionis inscitiæ tuæ caligo discutitur: quæ in vnius cauillatione voculæ miras, & pueriles tragœdias excitauit. Sed quid tibi, oro, venit in mentem, vti de me mentiri tam insigniter auderes? [a] Scribis enim concessisse me, *Consuetudine potiùs Ecclesiæ, & humano quodam iure, quàm diuino, Presbyteri, & Episcopi constare differentiam.* Non te calumniæ, ac falsitatis pudet? Vbi enim scriptum à me istud est? Tu paginam Dissertationum mearũ ostendis 44, & *quàm in ea diuersus sim ab eo, qui fui pagina* 13, iubes agnoscere. Ego verò in vtrâque, & in ceteris idem constanter docui: nec ea, quæ ibidem dixi, quia capere non potes, ideo sum à te reprehendendus: *tanquam si Lunam veterem, vel nouam* (vt cum [b] Augustino loquar) *sidúsve aliquod minimè clarum velles videre, quod ego intento digito demonstrarem: tibi autem nec ad ipsum digitum meum videndum sufficiens esset acies oculorum, non propterea mihi succensere deberes.*

a Salm. p.100.

b Aug. Prol. in libros de Doctrina Christ.

Age verò in illa pagina 44 quid tandem diuersum ab altera positũ est? Nam in eâ verba illa sunt, quibus *concessisse me* dicis, quod alio in loco negaui. Hîc verò tua hîc Salmasi iocularis oscitantia tenetur. Nam quæ tu mihi obiicis, non mea illa sunt: sed Hieronymi & eius doctrinæ consectaria, nec à me relata sic vt probarem, sed vt refellerem, vel vt explicarem potiùs, & ad communem, ac Catholicam sententiam accommodarem. Hoc igitur non inter erroris argumenta mei: sed inter stuporis tui exempla numeres licet. Perinde enim hîc in reprehendendo me facis, ac si Paulum illius dicti reum citares: [c] *Faciamus bona, vt inde veniant mala.* Quod totidem quidem verbis ab illo scriptum est: sed ex aliena persona, non ex sua.

c Rom. 3,8.

Diuini planè iuris esse dixi semper Episcopi ac Presbyteri discrimen, quà nomina sunt Ecclesiasticorum ordinum, atque graduum: ídque in illa ipsa docui pagina, quam commemoras, quadragesima quarta: vbi *integram manere scripsi ordinum distinctionem, & quidem diuinitus constitutam, non sola consuetudine:* eo quòd, etiam ex Hieronymo, *salua esset ordinandi potestas penes solos episcopos.* Quod autem *vnus in singulis ciuitatibus, & Ecclesiis esset episcopus*, id non *iure diuino, sed Ecclesiæ auctoritate, Conciliorúmque sanctionibus decretum esse dixi.*

VII. NIHIL igitur in Chrysostomo vidit Catharus; & ea quæ non erant in me vidit: ac, quod ei non insolens est, errore lapsus est fœdissimo. Nunc in Epiphanio similem eundem fuisse sui monstrabimus. [d] Credidit sanctissimus ille Pater, Episcopum & Presbyterum apud Paulum sic vsurpari, vt ætate sua fiebat: hoc est illum primi ordinis, hunc secundi significare sacerdotem, in quo ab superioribus dissentit. Porro Apostolos idem existimat, recenti adhuc Christianismo, non vbique iustum Clerum, ac suis constantem partibus instituisse. Sed alicubi solos Presbyteros, & Diaconos sine Episcopo: alibi vnum Episcopum cum Diaconis, absque Presbyteris. Quam Epiphanij sententiam per seipsam dixi esse veram, quatenus de illis ordinibus absolutè, ac præcisè loquitur: sed non satis ad Paulum accommodatam videri. Omninò enim Episcopos & Presbyteros à Paulo nominari primi ordinis Sacerdotes.

d Epiphan. Hær. 75 §.5.

Sed eam narrationem, quam veram esse iudicaram, ait esse falsissimam homo cumprimis grauis, & consideratus Salmasius. Quod cùm dicit, tùm se ipse falsi

falsi coarguit. Nam & idem asserit; & huic, quod asseuerat, contrarium itidem affirmat: vt quocumque se vertat, hærere constringique illum necesse sit, ac sua confessione iugulari. Expendamus singulas Epiphanianæ sententiæ partes. CAPVT III.

a Lib. 2. Differt. cap. 1, p. 15. VIII. [a] CREDERE me dixeram, id quod scribit Epiphanius, *pro multitudine populi plures, pauciorésve sacrorum institutos ministros, ac nonnunquam solum impositum Episcopum ibi, vbi grex pusillus erat.* Quærit [b] Catharus, num efficiam inde, *distinctos tunc fuisse ordines Episcoporum, & Presbyterorum.* Stulta quæstio. Primùm non eo citatus à me est Epiphanius, vt ex huius auctoritate probarem distinctos inuicem istos ordines fuisse. Non quòd non idipsum adstruat. prorsus enim hoc dicit. sed quòd personis, ac τῷ ἀξιώματι diuersos ibi esse putat, vbi vnum esse videntur. Quos enim Apostolus nominat Episcopos, & Presbyteros, eos in Clero distincta tum fuisse capita censet Epiphanius. In quo illi non assentior. Quare non in eum finem Epiphanium citaui, vt inde colligerem, Apostolorum tempore duos illos ordines à se mutuò distinctos fuisse. Sed vt eius opinionem expenderem, docerémque quatenus vera quidem illa sit: sed ad propositam ex Apostolo quæstionem explicandam non satis apta videatur. Deinde quod ab illo verè esse dictum asserui, falsissimum autem Salmasius vocat: id affirmat etiam iste ipse, qui falsitatis arguit, Salmasius. Etenim idem ex Apostolorum instituto Presbyterum fuisse quod Episcopum, illius est sententia: hoc est vnum esse ambos, & eundem ordinem. Cùm ergo in aliquibus locis [c] *potuisse* concedit *& Presbyterum constitui vnicum, si res ita tulisset, & conditio loci:* quîd aliud quàm vnum imponi potuisse dicit Episcopum? Quòd si idem ille locus numero Christianorum augeretur posteà; vt vnus ad ministerium non sufficeret Presbyter, idémque, vt iste fatetur, Episcopus: profectò plures alij adiungendi fuerunt Presbyteri simul & Episcopi. Sic enim nonnunquam euenisse legimus, vt in quibus Ecclesiis, propter paucitatem, initio nonnisi vnus constitutus est Presbyter, postmodum, crescente fidelium multitudine, tum plures annumerati sint Clerici, tum Episcopalis ibi sedes instituta fuerit. Quid ergo habet iste quod de Epiphanio queratur, aut de me, qui hoc idem, quod ille, dicimus: etsi, non vt ille, diffidemus ipsi à nobis & pugnantia loquimur?

b Salm. p. 102.

c Salm. p. 105.

IX. SED calcibus deinceps petere pergit virum sanctissimum, & inscitiæ, ac falsitatis reum peragere: hoc est quæ sibi propriæ, & germanissimæ notæ sunt, in eum conferre. Scribit Epiphanius, non potuisse Apostolos statim ad perfectum omnia constituere: id est, vniuersa, quæ ad absolutam formam pertinent Ecclesiasticæ communitatis, ac reipublicæ, omnibus in locis ordinare: sed paullatim ab inchoatis, & rudibus initiis ad vltimam operis expolitionem structuram Euangelicam esse perductam. Cùm igitur Episcopos alicubi constitui Christianorum paucitas nondum sineret, Presbyteris fuisse contentos: aut vnum duntaxat Episcopum sine Presbyteris ibi præposuisse. Hoc ego, cùm alioqui verissimum sit, non tamen ad Apostolum, ac propositam quæstionem facere dixi. Sed instat [d] Catharus, & otiosa percontatione moras iniicit. Quærit *cur Apostoli tunc non potuerunt omnia, quæ ad regimen Ecclesiæ optimum instituendum facerent excogitare.* Ac multa deinceps nugatur, vt solet, tanquam *in Apostolis defectus argui inde posit ad πολιτείαν perfectam instituendam.* En Salmasium acumen, iecúrque Criticum. Quærendum verò ab eo vicissim; cur hanc rerum vniuersitatem Deus non repentè perfectam, & ad plenum elaboratam condiderit. cur molem initiò confusam, & indigestam procreare maluerit: terram ornatu ac cultu carentem: aërem nulla luce vestitum: vastam, & per omnia diffusam aquarum voraginem. *An ergo facilius fuit* conditori inculta illa & horrida, quàm elegantia, & perfecta fabricare? *Sed cur Deus tunc non potuit omnia*, quæ ad mundi statum *optimum instituendum facerent, excogitare? Quæ ratio potest afferri huius illius ἀδυναμίας in optima, & perfecta forma inuenienda, & statuenda? Voluisse eum, nec potuisse quod vellet efficere quis credat?* [e] Ad hæc cur cæcum hominem oblatum sibi Christus non ex toto primùm sanauit, sed ex dimidio; vt non penitus aspiceret: sed *homines* initio *videret velut arbores ambulantes?* Quid attinebat ite-

d Salm. p. 108.

e Marci 8, 4.

CAPVT III. ratò illi manus imponere, & visum plenè restituere, *vt clarè videret omnia?* An non facile fuit Christo, cùm primùm *in illum expuit, & manus imposuit*, integram illi repræsentare sanitatem? Cùm mihi ad ista Salmasius responderit, tum eum dignum putabo, cui otiosa & ludicra sciscitanti pro Epiphanio respondeam. Sed huiusmodi contra communes notiones, humanúmque sensum vitia rationis quotidiana sunt homini logistices imperito.

X. ADSCRIBATVR & hoc ad cetera, quibus illius Dissertatio scatet, ἐναντιώματα, quòd cùm ita confidenter asseuerasset, [a] *Nullibi vnum Episcopum, & solum imposuisse Apostolos constare:* [b] posteà, *In pagis*, inquit, *aut vicis, vel pusillis oppidis, quales κώμας, aut κωμοπόλεις vocabant Græci, vnum aliquem Presbyterum per illa præcipuè tempora, quibus non magnus erat numerus fidelium, suffecisse verisimile est.* Quomodo in paganis Ecclesiis vnus Presbyter fuit, quem & eundem fuisse putat Episcopum: si nullibi vnus fuit Episcopus? Nam pagorum Episcopos illos, quos Græci χωρεπισκόπους vocant, *ab antiquo, & Apostolico seculo* extitisse, & inde appellationem Episcopi traxisse [c] Salmasius idem asserit.

a Salm. p. 112. b Pag. 215. c Pag. 216.

[d] Postremò de Epiphanij loco stultè & incassum ariolatur: tanquam fraudulenter, & nescio quid insidiarum struens, deprauatè verba illius exscripserim ex Hæresi Aërianorum: vbi Episcopi à Presbytero discrimen in eo ponit Epiphanius, quòd illorum τάξις sit πατέρων γεννητική· πατέρας γὰρ ἡ ἐκκλησία γεννᾷ. Vbi τῇ ἐκκλησίᾳ sine dubio scribendum, vt in Epiphanio olim edidimus. Verùm pro eo, vti fit, in Dissertatione mendum illud obrepsit: quod contextus vitium in extemporalem versionem, tum cùm Dissertationem elucubrarem, aliud agentibus nobis transiit. Hos incuriæ næuos, & papulas cupidè delingit Salmasius, & Ἄλλοις ἰᾶται αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. Cetera in Epiphanio παραχειρήματα Cathari posteà resumemus.

d Salm. p. 110.

De Hieronymo: cuius sententiam deprauat Salmasius. Quatenus idem cum Chrysostomo sentiat, aut ab eo dissideat. Duo illius loca proponuntur & explicantur. Salmasij abnormis à seipso dissensio. Hieronymi sententia pleniùs excussa in epistola ad Euagrium: & in commentariis ad Epistolam Pauli ad Titum.

CAPVT IV.

I. AB Epiphanio, itidem vt in Dissertationibus Ecclesiasticis, ad Hieronymum transibimus. quem *suum esse*, hoc est iuxta ac se Catharum & Puritanum, Salmasius affirmat. Hoc etiam restabat, vt post mortem vir sanctissimus tanto dedecore, & ignominia notaretur; & in communionem cogeretur sectæ fœdissimæ; quæ Deo, & hominibus exosa nihil præter amborum odium spirat. Sed errat videlicet ὁ Καθαρὸς, & de Hieronymo nihilo plus veri sapit, quàm de Epiphanio, Chrysostomo, ac Theodoreto: ac Scriptoribus plerisque omnibus, quos commentando attigit; quorum ad perniciem & noxam stilum inter Criticos pridem mouero instituit. Hieronymus, inquam, totam Puritanorum nationem suo testimonio conturbat: & inter hos, præque omnibus Salmasium, triplici maximè capite. [e] Primùm quòd *à Marco Euangelista tempore, Alexandriæ semper vnum in excelsiori gradu collocatum fuisse* ait *Episcopum*. Deinde quòd hunc eundem à *Presbyteris electum* scribit. Postremò quòd penes solum Episcopum *ordinationis* ius esse docet, quod Presbyteri non habent. Hæc si tria fateri vult Salmasius, suum esse iactet Hieronymum. Tametsi de primo consentit interdum; &, vt in more habet, duo asserit contraria: fuisse olim, & non fuisse Apostolorum ætate singularem in vnaquaque Ecclesia præsidem, & Episcopum. Quare, si hac omissa puerili, & indigna docto homine decretorum inconstantia vnum tandem aliquando sapere, id est resipiscere voluerit, quâ parte καθαρὸς esse desinet, eâ concordem habebit Hieronymum. Sed vereor vt hoc à se im-

e Hier. ep. 81.

pétrare possit. Mallet enim quiduis audire, ac loqui, quàm ingenuè confiteri, CAPVT IV.
se esse deceptum. Itaque quod de se agnoscere non vult, hoc de eo persuadebimus aliis, & ab Hieronymi mente longè illum aberrasse monstrabimus.

[a] Lib. 1, cap. 1, p. 18. II. SCRIPSERAM [a] in Dissertationibus Ecclesiasticis, Hieronymum consentire cum Chrysostomo in reddenda ratione, cur Apostolus ad Timotheum, & Titum scribens, postquam de Episcopis egit, statim ad Diaconos transeat, omissis Presbyteris. Itaque quidquid contra Chrysostomum obiici potest, cur ad Apostoli sensum minimè congruat, id non minus valere aduersus Hieronymum. Non dixi, quod me dixisse mentitur [b] Salmasius, *Hieronymum nihil plus dicere de Episcopis quàm Chrysostomum, & eandem omninò huius, atque illius esse sententiam.* Neque hoc posito conclusi quod me concludere mentitur Salmasius: *Ideò dicis*, ait, *Hieronymum eodem modo explicare, & rationem eandem reddere cur Paulus vbi de Episcopis egit, omissis Presbyteris. statim transeat ad Diaconos, quam Chrysostomus reddidit.* Tolle illud *ideò*, quod falsò ad meam sententiam affingis: & dixisse me quod scribis fatebor: *eodem modo explicare Hieronymum, ac Chrysostomum, cur Paulus ab Episcopis statim ad Diaconos labitur, non interiectis Presbyteris.* Hoc verò non ideò dico, *quòd nihil plus sentiat de Episcopis Hieronymus, quàm Chrysostomus: & eadem sit vtrinsque sententia.* Falsarium te, & παραχαράκτην alienæ sententiæ, vti numorum ἀδόκιμον Trapezitam, arguunt illa ipsa, quæ tu ex me verba describis: *Quinetiam quòd Paulus in Epistolis ad Timotheum & Titum*, &c. Vox *quinetiam*, additum quod sequitur ad antecedentia, non ex antecedentibus illatum esse demonstrat.

[b] Pag. 314.

III. DVO scripta sunt ab Chrysostomo diuersis in locis haud satis inuicem consentanea, quæ in Dissertationibus posui. Primùm in Homilia prima in Epistolam ad Philippenses, rationem exponit, cur Apostolus solis Episcopis, & Diaconis epistolam inscripsit: ac docet Presbyteros tunc & Episcopos ordinis eiusdem nomina fuisse; & quidem secundi, non primi, penes quem vocabulum Episcopi resedit. quod eo argumento probat, quia plures ordinis huius, id est Episcopi, in vna ciuitate esse nequeunt: at Philippis erant plures. Itaque Presbyteros & Episcopos pro simplicibus accipi sacerdotibus ibi credidit. Ar in Homilia XI in Epistolam primam ad Timotheum, caussam itidem explicans, cur Paulus post data Episcopis præcepta, ad Diaconos transiisset, omissis Presbyteris; non vnius ordinis Episcopos & Presbyteros constituit; sed diuersi; & maioris ac dignioris Episcopos: tametsi paruo discrimine separari eos adstruat: hoc est minore quàm ab Episcopis Diaconos. Ideò factum esse dicit, vt quæ documenta Episcopis tradidit, ad Presbyteros pertinere tacitè voluerit Apostolus. Discerni autem hoc solo inuicem ait Episcopos, & Presbyteros, quod illi ordinandi ius habent; isti non habent. Verba Chrysostomi: [c] *Cur ita?* (Hoc est cur prætermissis Presbyteris, ab Episcopis transilit ad Diaconos?) *Nimirum quia non latum est inter vtrosque discrimen. Nam & Presbyteri docendi suscepêre munus, & Ecclesiæ præfecturam. Ac quæcumque de Episcopis dixit, eadem & Presbyteris conueniunt. Sola enim impositione manuum superiores sunt Episcopi, & hoc vno videntur excellere Presbyteros.* Hic non eadem est Chrysostomi, atque in priore loco de Episcopis opinio. Nam illic manifestè secundi ordinis sacerdotes vtroque appellari nomine censuit. nempe eiusmodi, qui plures in vna Ecclesia esse poterant; quod non poterant ordinis primi sacerdotes. At istic Episcopos à Paulo primum in ordinem referri putat; Presbyteros in secundum. quippe priores ius habere manus imponendi, & ordinandi: quod Presbyteri non habent.

[c] Chrys. Hom. 11 in 1 ad Tim. cap. 3, pag. 289. τί δήποτε; ὅτι οὐ πολὺ τὸ μέσον αὐτῶν, καὶ τῶν Ἐπισκόπων. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ διδασκαλίαν εἰσὶν ἀναδεδεγμένοι, καὶ προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας· καὶ ἃ περὶ ἐπισκόπων εἶπε, ταῦτα καὶ πρεσβυτέροις ἁρμόττει. τῇ γὰρ χειροτονίᾳ μόνῃ ὑπερβεβήκασι, καὶ τούτῳ μόνον δοκοῦσι πλεονεκτεῖν τοὺς πρεσβυτέρους.

IV. HIS germana sunt, & consentanea, quæ in Epistola LXXXV scripsit Hieronymus: vbi Presbyteros suppares Episcopis facit; non eosdem tamen cum ipsis, neque prorsus æquales: sed illo ipso discrimine separatos, & inferiores, quod Chrysostomus refert; ordinatione scilicet, impositionéque manuum. *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus*, inquit, *quod Presbyter non faciat?* Tum caussam affert eandem, quam Chrysostomus, cur Paulus mentionem Episcoporum duntaxat, & Diaconorum faciat, non Presbyterorum: *Vnde & ad Titum, & ad Timotheum*, ait, *de ordi-*

CAPVT IV. *natione Episcopi, & Diaconi dicitur: de Presbyteris omninò reticetur: quia in Episcopo & Presbyter continetur.*

Cùm hæc luce ipsa clariùs appareant, & in legentium oculos incurrant, qua fronte Salmasius vellicare hoc audet, quòd *Hieronymum* dixi *eodem modo explicare, & rationem eandem reddere, cur Paulus, vbi de Episcopis egit, omissis Presbyteris, statim transeat ad Diaconos, quam Chrysostomus reddidit?* Sanè verissimum istud est: nec negare posset, si cor haberet cum oculis, quibus legeret illa Salmasius.

Neque verò propterea dixi, Chrysostomum & Hieronymum Episcopos, & Presbyteros apud Paulum eodem interpretari modo. Nam ille vtroque nomine, vt dixi, secundi ordinis sacerdotes ibi significari credidit, Homilia prima in Epistolam ad Philippenses. At Homilia secunda in priorem ad Timotheum, Episcopos, primi: Presbyteros, secundi ordinis esse sacerdotes asserit: in quo cum Hieronymo conuenit. Quare eodem vtrumque summoueri argumento dixi, quatenus Presbyteros in ea ad Timotheum pro simplicibus vsurpari sacerdotibus, communiter existimant: cùm sit probabilius, primi ordinis esse non minus quàm Episcopos.

V. QVOD cùm dicimus, longè ego, & duo illi sanctissimi Patres ab Puritano fermento absumus, quo tota illa massa coacuit. Non enim vnus & idem ordo cum Episcopatu Presbyteratus ab illis esse perhibetur, nec Apostolorum fuisse tempore: quamuis in vnum congruerent. In quo fatali inscitia semper errat Salmasius. Vterque porrò imponendi manus, & ordinandi ius in solo agnoscit Episcopo: Presbytero detrahit. Frustrà est autem [a] Catharus, & ad συζυγίαν Ἐπισκοπείας respicit, dum hæc Hieronymi verba: *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* ad ipsius ætatem Hieronymi contrahit: tanquam Apostolorum tempore Presbyteris ordinare licuerit. Sed inepta est ex vocis ambiguitate contentio. Presbyter enim aut ita sumitur, vt sit venerationis ac dignitatis appellatio: aut ita, vt gradum, ordinémque significet secundi sacerdotij, & Episcopatu minoris. Si primo modo capitur, cùm Episcopus Presbyter quoque diceretur; certum est ordinandi ius fuisse penes Presbyterum, quod idem est ac penes Episcopum. Sin posteriore vsurpes modo: neque Apostolorum seculo, nec vllo vnquam deinceps alio, ordinare potuit Presbyter: & absoluta est Hieronymi sententia. Quòd si ex instituto Christi, & propagata per Apostolos traditione diuina, vnus in Ecclesia tantùm esset ordo duplici illi nomini subiectus, nullus sine Episcopali potestate, & ordinandi iure creari Presbyter potuisset: vt suprà demonstrauimus. Quòd ergo Presbyterum ordinare posse negat Hieronymus; Episcopum solum id posse confirmat: diuersos, & inæquales ordines ex sese, & auctore habitos Christo, perspicuè declarat. Præterea quod scribit Hieronymus, *excepta ordinatione* nihil præcipuum Episcopo inesse supra Presbyterum, ad illud tempus conuenire debet, quo Episcopus Presbytero maior esse cœpit, & dignitate superior: quod etiam Catharus affirmat. Atqui Apostolorum tempore, Alexandriæ saltem, vnus semper è Presbyterorum collegio electus est Episcopus, qui iisdem illis præesset. Tum idem in aliis omnibus Ecclesiis esse factum, [b] Salmasius ipse alibi confitetur. Igitur Apostolorum etiam ætate, penes solos Episcopos, hoc est primi ordinis sacerdotes, ius imponendarum manuum & ordinandi fuit.

[a] Salm. p. 328.

[b] Pag. 271. & 274.

VI. HOC loco necesse esse video de Hieronymi sententia paullo latius differere: vt & tanti viri nomen ac decus contaminari non patiar sacrilega communione Puritanæ, ac Salmasianæ factionis: & huius ipsius Messaliano-Cathari garrulitatem, atque audaciam comprimam.

Duo sunt loca præcipua, in quibus Hieronymus de Episcopi ac Presbyteri discrimine ex professo disseruit. alter est in epistola ad Euagrium, quæ est octogesima-quinta. alter in Commentario ad caput primum Epistolæ ad Titum. De vtroque separatim, & ordine agemus, etsi ab eo quem primum posuimus. Scribendi ad Euagrium occasio quæ fuerit Hieronymo multum interest scire. Eam sic initio exponit ipse: *Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, vt Diaconos Presbyteris, id est Episcopis anteferret.* Quibus

autem Presbyteris? Hoc enim ante omnia constituendum est. Duplex enim CAPVT IV.
a Cap. 5 p. 287. genus Presbyterorum ab Hieronymo statui, a Salmasio videtur: quorum alios *antiquiores* vocat, *qui nihilo inferiores erant Episcopis*, quales Apostolorum temporibus extitere: alios recentiores, *qui inferiores erant Episcopis*: vti postea esse cœperunt, cùm iam vnum eligi ex omnibus, & Ecclesiæ præfici placuisset. Horum igitur duorum generum vtrum tandem intelligit Hieronymus, cum Presbyteris Diaconos anteferri queritur? An hoc ridiculum est quærere; cùm sit manifestum, de iis agi Presbyteris, qui tum erant, & quibus anteponebantur eiusdem temporis Diaconi? Illi illi planè designantur ab Hieronymo Presbyteri, quos videbat oculis, & quorum vnus erat, si iam initiatus erat huic ordini: quales Episcopi non erant: sed sacerdotes simplices. Hos, inquam, *Presbyteros* esse ait *Episcopos*, id est æquales Episcopis: non antiquiores illos Apostolorum temporum; qui, cuiusmodi eos facit Salmasius, non Episcopis æquales, sed Episcopi fuerunt.

VII. QVOD si vel dubitare de eo ridiculum est, vtros Hieronymus Presbyteros intelligat; cùm tam aperta sit illius oratio; quanto ineptius est, etiam illud affirmare, antiquiores ibi significari, & Apostolicæ ætatis Presbyteros; non recentiores, quos præ oculis habebat Hieronymus? Quæ est Salmasij acuti Critici sententia: qui tortuosa, & perplexa verborum interpretatione pueriliter illusit grauissimo, & eruditissimo Patri: ac totum
b Salm. ib. pag. 289. deprauauit illius Epistolæ sensum. b *Vt ostendat*, inquit, *quàm sine ratione Diaconi Presbyteris se prælatos vellent, primò docet, Presbyteros olim eosdem cum Episcopis fuisse: nullo omninò potestatis, & auctoritatis inter vtrosque interiecto discrimine. Ne tum quidem cum distinctus esset ordo Episcopatus, & Presbyteratus, alio discrimine eam differentiam constitisse, nisi ordinandi potestate.* Quocirca duo ab Hieronymo discerni tempora putat; totidémque Presbyterorum genera: vt alios Apostolici temporis exprimat: alios recentioris, ac sui. De priori genere verba hæc illius accipit, quæ ex initio epistolæ retuli: in quibus *quendam* ait *Diaconos Presbyteris, id est Episcopis anteferre*. De posteriori verò, quæ interiectis aliquot sequuntur: *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* At est eiusmodi hæc expositio, vt vel ab Heraclito risum exprimat. Quid enim? Ille nescio quis, cuius vecordiam notat Hieronymus, quòd Diaconos Presbyteris potiores ducebat, num tandem iis solis Diaconos anteferebat Presbyteris, qui olim ante aliquot secula, Apostolorum ætate vixerant, & qui tribus iam seculis in rerum natura esse desierant? Nam in illis ordinibus mutationem esse factam, & Presbyteros infra Episcopos redigi cœpisse sub initium secundi seculi, Salmasius existimat, vt suprà memini: vnde antiquiores illi primi generis Presbyteris iam nusquam erant; cùm ista commentabatur Hieronymus.

VIII. QVARE vt ad Diaconos, cuiusmodi temporibus erant Hieronymi, vecors ille respiciebat, cùm eos anteponeret Presbyteris: sic Presbyteros non alios cum illis contendebat, quàm qui tunc in Ecclesia versabantur: non ignotos, & ex antiquitatis memoria repetitos: quasi cum laruis, ac lemuribus certare vellet. Nec dubium est, quin vtrosque similiter, & eosdem atque ille, qui cum agebat, sibi proposuerit Hieronymus: hoc est sui temporis vt Diaconos, ita Presbyteros. Aut quid ineptius hac sententia fuerit, quæ ex Salmasij opinione apud Hieronymum concipienda sic esset? *Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, vt Diaconos Presbyteris*, id est iis, qui Episcopi olim ante trecentos annos fuerant: sed ampliùs non erant, *anteferret*. Nonne hoc ipsum, quòd ab Episcopali fastigio deiecti, & in inferiorem locum redacti, ac *regradati* fuissent Presbyteri, plausibilem nebuloni isti argumenti speciem dedisset, vt illis Diaconos anteferret, qui loco moti nunquam fuerant: sed ad maiorem etiam dignitatem splendorémque profecerant? Ergo quibus Presbyteris anteferebat Diaconos, hoc est præsentibus, & viuis, vulgóque cognitis; eos Hieronymus Episcopos nominat; non *cascos* illos, & obsoletos, ac solis notos eruditis. Ad eosdem referri omnia illa credidit, quæ deinde ex epistolis Pauli ad Philippenses, ad Timotheum,

CAPVT IV. ad Titum; ex Actis; ex Petri itidem, ac Ioannis epistolis de Presbyteris dicta commemorat. Tum eosdem Presbyteros ait, *unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum Episcopum nominasse Alexandriæ, à Marco vsque ad Heraclam, & Dionysium Episcopos.* De iisdem Presbyteris & ista scribit: *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod non faciat Presbyter?* De eodem postremo genere Presbyterorum intelligendus est, cùm dicit idcircò Paulum, postquam Episcopo præcepta dedit, ad Diaconum transisse: *de Presbyteris omninò reticuisse: quia in Episcopo & Presbyter continetur.* Non alia mens, & oratio esse potuit Hieronymi: nisi inconcinnè ac putidè sapere illum, ac loqui putemus. quod de tanto viro suspicari dementis sit, ac sacrilegi. Quonam verò pacto sit intelligendum quod ait, Presbyterum eiusmodi, qui ætate iam ipsius erat, eundem esse cum Episcopo, dicam posteà: vbi alterum locum illius ex commentariis in epistolam ad Titum exposuero.

IX. HIERONYMVS in commentariis istis, agens de eo, quòd Paulus ad Titum scribens hortatur ipsum, vt Presbyteros per ciuitates constituat, quos subinde Episcopi nomine designat; primum adnotat: *Eundem esse Presbyterum, qui & Episcopus est: & antequam diaboli instinctu, studia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo; ego autem Cephæ: communi Presbyterorum consilio Ecclesias gubernatas esse. Postquam verò vnusquisque, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi; in toto orbe decretum esse, vt vnus de Presbyteris electus superponeretur ceteris: ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur.* Deinde pluribus allatis Scripturæ testimoniis, quibus Presbyteros appellari Episcopos affirmat: *Sicut ergo Presbyteri sciunt*, inquit, *se ex Ecclesiæ consuetudine, ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita Episcopi nouerint se magis consuetudine, quàm dispositionis dominicæ veritate, Presbyteris esse maiores, & in commune debere Ecclesiam regere.* Hæc Hieronymi præcipua loca sunt, ex quibus Caluinus, aliique Romanæ communionis hostes, & horum pedissequus Salmasius ostendi putant, Presbyterum, & Episcopum vnius, & eiusdem ordinis esse vocabula: nec vllum inter ambos esse discrimen. Quod Salmasius de solo Apostolorum tempore intellexisse putat Hieronymum; non de consequenti; cùm iam supra Presbyteros constitutus esset vnus, qui Episcopus vocabatur. Tum enim ordines cœpisse distingui. In quo quàm ad prodigium vsque occæcata mens illius fuerit, & vt sibi ipse fœdissimè contradicat; planum est [a] ex iis, [a] Lib. 1, cap. 13. quæ superiùs explicauimus. Sed & nunc in isto ipso loco capitis quinti Dissertationis Wallomessalianæ, ad eundem scopulum inscitiæ turpe naufragium fecit, cùm aduersum me de Hieronymi verbis, ac sententia contenderet.

X. [b] SCRIPTVM à nobis fuerat, Hieronymum indicare, *Presbyteros illos antiquiores nihilo fuisse inferiores Episcopis: atque ex suo corpore vnum aliquem elegisse, qui præesset omnibus, vti schismati obuiam iretur.* Hoc [c] Salmasius impugnans, negat eandem fuisse rationem Apostolicorum temporum, quæ Hieronymi ætate posteà fuit. *Dum antiquiores illi Presbyteri fuêre, qui nihilo inferiores erant Episcopis,* EX SVO CORPORE NVNQVAM VNVM ELIGERE SOLITI SVNT, QVI PRÆESSET CETERIS: *Vbi autem vnus ex numero plurium eligi cœptus est, qui omnibus præponeretur, non ampliùs pristina æqualitas seruata est, & ab eo tempore cœperunt Presbyteri inferiores esse Episcopis.* Hoc non alius, quàm Salmasius ipsemet refellit [d] proximè antecedenti capite: vbi Hieronymum redarguit, qui à *Marci temporibus morem hunc Alexandrinæ Ecclesiæ repetit, vt Presbyteri ex suo corpore eligerent, qui Episcopus fieret, & ceteris præesset,* cùm *antiquior ac prior mos fuerit Ecclesiarum, ab ipsis Apostolis institutus,* VT PRIMATVS INTER PRESBYTEROS NON EX ELECTIONE DECERNERETVR, SED EX ORDINATIONIS TEMPORE SENIORI DEFERRETVR. Tum [e] posteà coniecturam facit electos illos ex Presbyterorum corpore, *quibus primatus eo modo delatus esset, Episcopos κατ' ἐξοχὴν nominatos esse, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* Immò & illos primos vocatos Episcopos non minus appellatos Presbyteros: vti cùm Athenis nouem essent ἄρχοντες, vnus tamen insigniter nominatus est ὁ ἄρχων.

[b] Lib. 1 Dissert. Eccles. cap. 5. p. 34.
[c] Salm. p. 287.
[d] Pag. 205 & seq.
[e] Pag. 273 & seq.

De qua Salmasij repugnantia fusè in primo libro dictum est. Sanè nihil de Hieronymi mente & interpretatione scripsit iste contra nos, cui non contrariis ipsiusmet sententiis, ac nostrarum, quibus pueriliter irascitur, insultátque, similibus occurri possit: vt non maior illius sit mecum, quàm secum ipsius contentio. Sed hoc tantisper seposito nugatore, de Hieronymi mente dicamus, quæ nobis probabilia maximè videntur. quibus expositis, tùm aberrantem illum in viam denuò reuocare conabimur.

Explicatur Hieronymi sententia de Episcopis, & Presbyteris. Episcopi nomen, & huius origo diligentiùs exponitur. Certus Athenis magistratus ea voce designatus. Hieronymus cùm Episcopum, ac Presbyterum eundem dicit, solam externam Ecclesiæ gubernationem respicere. Multum ab hæreticorum opinione distare ipsum. Duplex ratio interpretandi Apostoli probabilis. Ridicula Salmasij quiritatio de institutione Episcoporum ex Hieronymi sententia. Res interdum optimæ ex malorum occasione ortum accipiunt.

Capvt V.

I. Diu est quòd Catholicos Theologos anxios & solicitos habent Hieronymi loca illa duo, quæ antecedenti capite descripsimus. Ibi enim Presbyteros inter & Episcopos nullum videtur statuere discrimen, sed paris ambos eiusdémque ordinis, ac dignitatis esse velle. Quod quia falsum, & sanæ, orthodoxæque fidei, ac decretis Conciliorum, & Patrum antiquorum placitis contrarium est; meritò ab huius contagione erroris, & inuidiâ sanctissimum virum eripere pro se quisque operam adhibuit. Ita quippe de Ecclesia, & Christiano nomine ille meritus est, vt eum ab tali suspicione purum, & immunem reddi, Catholici ac veri dogmatis intersit. Quanquam enim vno in capite, quamlibet nobili & illustri, summa fidei, qua Christiani & Catholici sumus, non vertitur: nec si paullulum in ea re, qua de agitur, ab illius regula discedat Hieronymus; præponderare huius, quantacumque sit, auctoritas debet: non est tamen facilè deserendus: neque tolerandum nobis est, vt ob incerta, & ambigua illius dicta, certa nomini eius inuidia confletur. Vt enim prudenter admonet [a] Philippus Abbas Bonæ Spei, *Etsi ibi aliquid inuenitur, quod per se consideratum debet forsitan accusari; potest, nisi fallor, consideratis præcedentibus, vel consequentibus excusari: & ad condemnandum quemuis librum, non est prætendenda duarum, vel vnius scrupulositas dictionis: sed consideranda totius series lectionis. Nusquam enim simul omnia possunt dici, & sunt nonnulla, quibus singularibus potest meritò contradici: sed cùm omnia pariter attenduntur, quæ videbantur respuenda, plerumque præsidio circumiacentium muniuntur.* Quo in genere Michaëlis Medinæ meritò notandam [b] dixi esse temeritatem: qui non hunc solùm; sed etiam Ambrosium, Augustinum, Chrysostomum, Theodoretum, aliósque veteres, in eandem caussam ac damnationem includit cum Aërio, Waldensibus, ac Ioanne demum Wiclefo: quibus adiungendus est Lutherus, Caluinus, eorúmque posteri; & qui horum confidentissimus habendus est Salmasius. Nam nemo est istorum omnium, quin cùm Episcopalem ordinem nihilo maiorem esse Presbyteratu sentiat; vt ex institutione Christi, & Apostolica traditione, vnus idémque sit: tùm huius auctorem testémque sententiæ non subinde appellet Hieronymum.

[a] Phil. Ep. 5. p. 25.

[b] Lib. 1 Differt. Eccles. cap. 3.

II. Sed si accuratè mentem ipsius, & menti consentanea verba spectemus; quod deinceps facere decreui; minimè dubitabimus, quin illorum de tanto viro vana sit & falsa gloriatio. Non enim existimauit vnquam, aut verò scripsit, vnum & eundem in Ecclesia institutum ordinem, aut ab Apo-

Caput V. stolis traditum fuisse, qui posteà diuisus, & in duos distractus sit; Episcopatum, & Presbyteratum: verùm duos, vt sunt, & erant illius tempore, sic à Christo constitutos esse. Quatenus autem in vnum conflasse, & pro eodem habuisse visus est; eius nobis exponenda ratio est.

Duo in Episcopali nomine ac dignitate discernenda sunt: alterum, ordo ipse, siue character: quo ad certa effecta potestatem accipiunt: præsertim ad ordinandos Episcopos alios, & Presbyteros. Ita enim Epiphanius discrimen hoc Episcopatus, Presbyteratúsque definit in Hæresi Aërianorum.[a] quòd *prior ordo gignendorum patrum Ecclesiæ vim & potentiam habeat: posterior non patres, sed filios Ecclesiæ generet.* Patres autem intelligit Presbyteros, & Episcopos etiam, qui ab Episcopis ordinantur. Filios verò, Christianos qui per Baptismum generantur à Presbyteris. Alterum est, regendi mystici, vt vocant, corporis Christi potestas, & iurisdictio: hoc est Ecclesiæ gubernandæ, tam in iis, quæ ad disciplinam, legésque pertinent, quibus sacra respublica continetur: quàm eius ærario curando, ac bonis, & fortunis administrandis. Harum partium duarum, quibus Episcopalis ordo constat, posterior, etsi est inferior, appellationi dedit originem. Nam ἐπίσκοπος propriè est curator rei cuiuspiam, non sine potestate, ac functione aliqua circa rem illam. Quæ si est ratione prædita; tum ad *inspectionem* auctoritas accedit, & iurisdictio.

[a] Epiph. Hær. 75. ἡ μὲν γὰρ ἐστι πατέρων γεννητικὴ τάξις· πατέρας γὰρ γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἡ δὲ πατέρας μὴ δυναμένη γεννᾶν, διὰ τοῦ λουτροῦ παλιγγενεσίας τέκνα γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ.

III. Qvare apud Hesychium ἐπίσκοπος dicitur βασιλεύς, & φύλαξ, tum *rex*, tum *custos*. Aristophanes quoque in Auibus ἐπισκόπους pro Magistratu quodam accipit, qui cum potestate mittebatur in prouincias ad rerum statum inspiciendum, & ordinandum. Ibi enim inter Dramatis personas vnus est ὁ Επίσκοπος, ad nouam inspiciendam ciuitatem sortitò destinatus; qui sic loquitur:

Επι. Επίσκοπος ἥκω δεῦρο, τῷ κυάμῳ λαχὼν	[b] Epi. *Episcopus ego hùc venio, sortitu fabæ*
Εἰς τὰς νεφελοκοκκυγίας.	*Ad Nephelococcygias.*

[b] Aristoph. in Auib.

Quem locum enarrans[c] Scholiastes obseruat, *Eos, qui ab Atheniensibus ad ciuitates mittebantur imperio suo subiectas, vt rerum ibi statum inspicerent, Episcopos, & custodes esse dictos. quos Lacedæmonij Harmostas vocabant.* Quæ ex Harpocratione transcripsit, vt & Suidas.

Iam illud notissimum est, Ἁρμοστὰς curationem habuisse cum amplissima potestate, qualem apud Romanos Proconsules, aut Proprætores habuere: qui stante Republica in prouincias mittebantur. Vel vt Præsides, cæteríque prouinciales magistratus sub Imperatoribus.[d] Harpocratio, *Harmostas* exponit *magistratus, qui à Lacedæmoniis ad vrbes sibi subiectas mittebantur.*[e] Hesychius *Harmostam* interpretatur *curatorem missum ad ciuitatem subiectam.* Quinetiam[f] Iulius Pollux inter vocabula, quibus agonum præfecti nominantur, ἐπισκόπους numerat. Ex quibus ὁ θηρολέκτης, & vocabulorum, ac syllabarum legulus, Catharus[g] Trapezita refellitur: qui Episcopos ex vi nominis, & proprietate contendit non habuisse potestatem, aut dignitatem: sed solam curationem, & administrationem. Quem quidem in Dissertationum[h] primo libro confutauimus: & rursus cum eo agemus posteà.

[c] Schol. οἱ παρ' Ἀθηναίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἐπισκέψασθαι τὰ παρ' ἑκάστοις πεμπόμενοι, ἐπίσκοποι, καὶ φύλακες ἐκαλοῦντο. οὓς οἱ Λάκωνες ἁρμοστὰς ἔλεγον.

[d] Harpocr. Ἁρμοσταὶ, οἱ ὑπὸ Λακεδαιμονίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις ἄρχοντες ἐκπεμπόμενοι.

[e] Hesych. Ἁρμοστὴς ὁ πεμπόμενος ἐπιμελητὴς εἰς ὑπήκοον πόλιν.

[f] Pollux lib. 3, c. 3. Ἀγωνοθέται, ἀθλοθέται, ἀγώνων διαθέται, ἄθλων ἐπιμεληταὶ, ἔφοροι, ἐπόπται, ἐπιστάται, ἐπίσκοποι.

[g] Lib. de sen. Trap. p. 411.

[h] Cap. 4.

Igitur qui Ecclesiæ præerant, ac tam ipsam, quàm res eius administrabant, ἐπίσκοποι initiò vocati sunt; non qualescumque Clerici, ac ministri: qui curationem, & præfecturam aliquam vtique gerebant: sed sine iurisdictione ac potestate, quam in homines exercerent. Nec minus etiam πρεσβύτεροι vocati sunt; non tam ab ætate (etsi primaria inde nominis impositio ducitur) quàm ab veneratione, ac dignitate.

IV. Hieronymvs, qui Episcopum & Presbyterum eundem esse scripsit, solam externam in Episcopo curationem, potestatémque spectauit: hoc est administrandæ, ac gubernandæ Ecclesiæ functionem, non ordinem, & characterem: quo quidem differre hunc à Presbytero, eóque longè præstantiorem esse non dubitauit. Quemadmodum Episcopus, postquam sponte sede sua cessit, & in ordinem redactus est, iurisdictione caret: hoc est externa gestione, ac potestate pascendi gregis, & regendi: &, si

erret, ad officium suum pœnarum seueritate reuocandi. Non enim leges populo priuatim præscribere potest; neque *censuris*, quas vocant, in delinquentes animaduertere. Neque tamen propterea Episcopus esse desinit. quo nomine Presbyteris omnibus antecellit; etiam iis, qui externam habent iurisdictionem, ac potestatem, cuiusmodi sunt Parœci, quos *Curates* nominant. CAPVT IV.

Legebat apud Apostolum sanctus Doctor, Episcopos & Presbyteros promiscuè nuncupari. cum ab iisdem numero pluribus in commune [a] *regi Ecclesiam Dei.* Vtroque porrò nomine designari ab illo pastores, & præsides Ecclesiæ. Quare id quod erat consequens ex eo conclusit, eosdem olim Presbyteros, & Episcopos fuisse, quod ad officium, & gubernandi potestatem attinet: non autem ordine ac charactere, & interiori potestate: quam in Episcopo diuersam, ac multo sublimiorem agnouit. Non enim, vt Salmasius putat, Presbyteros, quos cum Episcopis confert, Episcopali ordinatione præditos fuisse voluit. immò hanc nominatim excipit in Epistola LXXXV. Restat igitur, vt solam in vtrisque iurisdictionem, & externam administrationem respexerit.

a Act. 20.

V. POSSVNT hæc, quæ dixi, ex Hieronymi verbis ipsis sine vlla ambiguitate monstrari. Imprimis Presbyteros ab eo non Episcopali charactere insignitos intelligi, sed sacerdotes simplices; iam anteà probauimus, & aliter sentientis Salmasij inscitiam conuicimus. Hos enim Presbyteros commemorat Hieronymus, quos Diaconis ætate sua nonnulli posteriores habebant: hoc est qui tum erant in Ecclesia, cùm ista scribebat: non antiquos illos, qui nusquam erant, vt cum iis de gradu ac dignitate Diaconi contenderent. Deinde veros propriéque vocatos Episcopos, etiam temporibus Apostolicis, non fuisse plures existimat in vna Ecclesia, cùm plures fuisse fateatur Presbyteros. Nam cùm ad probandum, eundem apud Paulum esse Presbyterum & Episcopum, attulisset Actorum locum ex XX capite, vbi Presbyteri nominantur Episcopi, statim ei quod opponi poterat occurrit. *Ac ne quis*, inquit, *contentiosè in vna Ecclesia plures Episcopos fuisse contendat; audi & aliud testimonium, in quo manifestissimè comprobatur eundem esse Episcopum, & Presbyterum.* Dicat obsecro Salmasius, si Hieronymo visum erat, Presbyteros in eodem cum Episcopis ordine ac gradu tum fuisse, & Episcopalem characterem habuisse: quandoquidem in vna Ecclesia Presbyteri erant plures, quod ex Actorum loco illo didicerat; cur Episcopos esse plures negauerit. Nonne Sole ipso clarius lucet, Presbyteros partim diuersos, partim eosdem cum Episcopis ab Hieronymo censeri: atque ordine quidem, & charactere distingui: gubernandi verò & administrandi munere his illos exæquari?

VI. IN commentario ad caput primum Epistolæ ad Titum, *Episcopum & Presbyterum vnum esse* ait: *& aliud ætatis, aliud nomen officij.* Episcopatum ergo officij nomen esse vult, hoc est curationis, & gubernationis. Ac principio quidem, sub Apostolis, Ecclesiam in commune administrasse putat Episcopos, & Presbyteros: hoc est vtriusque ordinis sacerdotes, primi ac secundi: qui communi vocabulo à cura, inspectione, & administratione Ecclesiæ, nuncupati sunt Episcopi simul & Presbyteri: adeò vt ordinatione, gradu & sacerdotij genere distarent. Cuius discriminis caput in eo constituit, quod in eâdem epistolâ nominatim excipit; nempe in *ordinandi potestate:* hoc est conferendi Sacramentum ordinis per impositionem manuum. *Quid enim facit*, inquit, *excepta ordinatione Episcopus, quod non faciat Presbyter?* Ergò in eo solo vnum est cum Episcopo Presbyter, quod cum illo facere potest: in eo verò diuersus est, quod solus potest Episcopus facere: Presbyter non potest. Hoc itaque seposito, reliquæ partes Episcopatus cum Presbytero communicatæ sunt, vt putauit Hieronymus. Quanquam illud videri potest κατ' αὔξησιν, vt multa alia, dixisse: cùm pleraque alia functionis Episcopalis nunquam à Presbyteris vsurpata legantur. Sed quod præcipuum est illius ordinis, Ecclesiæ gubernatio, legum, decretorúmque sanctio, Sacramentorum administratio, quæ in vsu erant quotidiano; & ordinatione, vt iam docui-

mus, excepta: scelerum coërcitio, & ob ea poenarum inflictio; vt excommunicationis, & reiectionis ab Ecclesiæ aditu, & similium: hæc, inquam, & alia complura, quibus disciplina Christianæ communitatis, ac reipublicæ continetur: Presbyterorum collegium curasse, ac totius Ecclesiæ rectionem habuisse, Hieronymus arbitratus est: ita vt nemo tum vnus suopte nomine, & auctoritate illa præstaret; sed in commune omnia, déque totius collegij sententia fierent. Posteà verò, cùm in partes, & contraria studia diuisus esset populus, vti dicerent, [a] *Ego sum Pauli, ego Apollo, ego autem Cephæ*, [b] *paullatim, vt dissensionum plantaria euellerentur, ad vnum omnem sollicitudinem esse delatam.*

[a] 1. Cor. 1.
[b] Hier. in cap. 1 ad Tit. & Ep. 85.

Hæc cùm disertè scribat Hieronymus, non obscurè significat, Presbyteros, hoc est secundi ordinis sacerdotes, eatenus se Episcopos fuisse dicere, quòd τὴν ἐπισκοπὴν, id est Ecclesiarum curam, & administrationem penes se haberent. De ordinandi potestate, ac præcipua, & οὐσιώδει Episcopatus proprietate, conditionéque nihil dixit Hieronymus; immò expressè hanc excepit, ac Presbyteris ademit, non aliis, quàm quos Episcopis pares, & eosdem visus est facere.

VII. Nos in eo dissentiebamus ab Hieronymo, quòd Presbyteros eosdémque Episcopos à Paulo nominatos, primi ordinis fuisse suspicabamur, non secundi; simplicive sacerdotio præditos. Vtcumque verò res habet, perspicuum est, longo interuallo distare sanctum virum ab Aëriana, Waldensi, Wiclefiana, Lutherana, Caluiniana, & Salmasiana pestilentia; neque, vt illi faciunt, inter Presbyteratum, & Episcopatum discrimen omne sustulisse. Proindéque temerè hanc labem adspersisse nomini illius, vt & aliorum Veterum Patrum, Michaëlem Medinam, qui eandem istorum, atque hæreticorum illorum caussam esse falsò credidit. Nec illud animaduertit, quanti ad eam diluendam suspicionem momenti sit, quod ordinandi potestatem solis Episcopis vendicat Hieronymus, nec aliud in Episcopatu proponit sibi, præter externam administrationem, & vsum iurisdictionis. Quam penes vnum residere, & ab eo duntaxat exerceri, non putauit iuris esse diuini; sed Ecclesiasticæ consuetudinis. Ex quo ita conclusit. [c] *Sicut ergo Presbyteri sciunt se ex Ecclesiæ consuetudine, ei qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita Episcopi nouerint se magis consuetudine, quàm dispositionis dominicæ veritate, Presbyteris esse maiores, & in commune debere Ecclesiam regere: imitantes Moysem, qui cùm haberet in potestate solus præesse populo Israël, septuaginta elegit, cum quibus populum iudicaret.* Ex his verbis, & exemplo Mosis, quo vtitur, euidens est, agi hîc de Episcopali tantummodo iurisdictione, ac iudiciaria potestate, id est externa ordinis functione. Cuius cum minoris gradus sacerdotibus communicatio, amplissimi sacerdotij dignitati, ac maiestati nihil detraxit. Quemadmodum etsi Moses in consortium iurisdictionis, ac iudiciariæ functionis septuaginta illos asciuit; auctoritatem tamen retinuit, ac potestatem, tum in populum vniuersum: tum in illos etiam, quos in collegium propemodum summæ illius potestatis assumpserat.

[c] Hier. in cap. 1 ad Tit.

Quapropter etsi primis illis temporibus Apostolorum vnum in singulis Ecclesiis præsidem, ac principem fuisse demus, Episcopum, ac Presbyterorum συλλειτουργῶν caput; nihil huic obesset quod Hieronymus asseuerat, parem, & eandem in omnibus fuisse potestatem, cum appellatione communi: non diuisis, ac seorsim sumptis: sed vt coetum, ac collegium, id est Presbyterium coniuncti facerent.

VIII. Mihi verò propiùs modò hanc in rem intuenti non improbabilis videtur illa Hieronymi sententia; & ad eam quæstionem, quæ ex Apostolo mota est, explicandam satis idonea. Vt cùm illud in controuersiam adducatur, idémne sit ex Apostolico instituto Episcopus, & Presbyter: cúmque dubitandi caussa ex eo iusta sit, quòd Apostolus maximè Paulus eosdem, quos Presbyteros nominat, subinde vocet Episcopos; ac pastores, Ecclesiæque præsides, & præpositos esse significet: duo sint probabiles respondendi modi, quibus Catholico dogmati, quod distinctos à se inuicem ordines illos statuit, nihil repugnare Apostolica illa dicta monstremus. Pri-

mus est ille, quem in Dissertationibus Ecclesiasticis exposuimus: Presbyte- CAPVT V.
ros olim eosdem & Episcopos, hoc est primi ordinis sacerdotes esse factos,
ac plures iis in Ecclesiis positos, de quibus illis in Apostoli locis mentio fit.
Quod neque diuturnum fuerit; nec vbique fortassis institutum. De quo,
a Lib.1 vide quæ [a] in illo libro dissensimus.
Dissert. Ecclesiast. cap.1. Posterior modus est, quem ex Hieronymi dictis, ac prudenti coniectura hoc in capite confecimus: Presbyteros, quos Apostolus commemorat, non primi ordinis, sed secundi duntaxat sacerdotes fuisse. verùm in gubernanda, & administranda Ecclesia Episcopales implesse partes; & illam communi consilio, & auctoritate rexisse: eosdémque simul & Presbyteros, & Episcopos appellatos esse. Quod, perinde vt in priore sententia dixi, sub initium duntaxat Christianismi vsurpatum esse verisimile est: cùm paullo pòst, ipsisque adeò superstitibus Apostolis, id factum sit, quod Hieronymus indicat, vt ad vitandum schisma omnis in vnum transferretur auctoritas, & gubernandi potestas.

IX. NEQVE verò mirum illud, aut incredibile videri debet; primo cuiusque fundatæ Ecclesiæ tempore, nondum quempiam vnum præsidem, ac propriè dictum Episcopum ibi constitutum fuisse. Sed Presbyteros simplices, id est secundi ordinis sacerdotes tantisper impositos, qui Sacramenta ministrarent. Nam Samariæ, cùm primùm Christiana fides, & Ecclesia coaluit, Philippi vnius è Discipulis operâ; nullus adhuc Episcopus erat, cùm
b Act. 8. 14. [b] *Apostoli, qui erant misserunt ad eos Petrum & Ioannem*, qui Episcopale ibi munus implerent: hoc est Sacramento Confirmationis baptizatos initiarent.

Ad hunc modum credibile est, Corinthi, Ephesi, & in aliis quibusdam ciuitatibus, & Ecclesiis recens ab Apostolo Paulo, vel aliorum opera conditis, nullos interim veros institutos Episcopos: sed Presbyteros tantùm, ac Diaconos: atque ad ea munera, quæ primi ordinis antistitem postulabant, identidem Apostolos accurrisse, vel ab illis ordinatos Episcopos; pérque varia loca dimissos; donec in vna aliqua sede tùm ipsi domicilium figerent; tùm alij per ciuitates Episcopi crearentur. Quæ, vt dixi, minimè diuturna, saltem plerisque in locis extiterunt. In hanc opinionem, præter Hieronymum, Chrysostomus etiam, Theodoretus, ac Græci pleríque concurrunt Interpretes: nec habet quidquam, quod meritò displiceat antiquitatis Ecclesiasticæ peritis: aut alienorum ab Catholica communione indicia reformidet.

Etenim quæcumque de Episcopis, iisdémque Presbyteris nominatis, Apostolus dixit, ea possunt probabili interpretatione de simplicibus accipi sacerdotibus, qui pro veris Episcopis interim populos, atque Ecclesias administrabant, & ea munera præstabant, quæ habet hic Ordo cum illis communia. Vt sunt hodiéque quos *Parochos*, & à cura *Curatos*, vulgò nominant. Nam & isti pro suo modulo populos pascunt, gregíque Dominico præsunt: & pro illorum animis rationem reddunt: & citra ordinationem, impositionémque manuum, quam *sacramentalem* vocant, aut si qua sunt alia, quæ sunt rarioris vsus, & in Episcopi aduentum differri commodè queunt, vicem Episcopi supplere possunt.

X. HVIVS gubernationis formulam in Alexandrina Ecclesia obseruare licet: in qua præ ceteris Parœciarum ex antiquo vsus obtinuit; vt scribit Epiphanius in Arianorum hæresi. Nam Ecclesias in illa vrbe complures Presbyteris commissas esse refert: qui synaxes ibi celebrantes, populum suum instituebant. Quinetiam per agros Ecclesiæ nonnunquam ab simplicibus Presbyteris regebantur. de quo posteà, cùm de Chorepiscopis agemus. Tales itaque pastores iure censentur; & *Episcopi* nominati, possunt ab Apostolo videri, quasi *gregis inspectores*. Sanè Leo primus simplicibus Pre-
c Leo Ep.87. cap.2. sbyteris curam minorum Ecclesiarum committi iubet. [c] *Illud*, inquit, *sanè, quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta seruari: vt non in quibuslibet locis, neque quibuslibet castellis, & vbi antè non fuerunt, Episcopi consecrentur, cùm vbi minores sunt plebes, minorésque conuentus, Presbyterorum cura sufficiat: Episcopalia autem gubernacula nonnisi maioribus po-*

CAPVT V. *pulis, & frequentioribus ciuitatibus oporteat præsidere.* Multa de hoc argumento diligenter collecta videri possunt apud Ioannem Filesacum Theologum Parisiensem in [a] libro de Parœciarum origine. Quibus adiungi potest illud, quod de Alexandrinæ Ecclesiæ patriarcharu memoriæ prodit Eutychius [b] nuper à Seldeno editus. Is auctor asserit, ab Hanania primo illius vrbis Episcopo, & vero Patriarcha, quem Marcus ordinauit, nullos deinceps in Ægypti prouinciis Episcopos fuisse vsque ad Demetrium, qui Origenis tempore Alexandriæ præfuit. Quo interuallo solus Alexandriæ Episcopus toti Ægypto præsidebat, rectores sub se habens singularum Ecclesiarum Presbyteros. Primum autem Demetrium ait tres Episcopos creasse. Post hunc autem, Heraclam ordinasse viginti.

[a] Cap. 4. p. 80. & seq.

XI. HOC si verum est, apparet quemadmodum Apostolorum ætate potuerint Ecclesiis, recens præsertim constitutis, præponi Presbyteri simplices, non Episcopi: eóque modo probabiliter explicari posse loca illa Scripturæ, in quibus Presbyteri, iidémque Episcopi dicti Ecclesiarum pastores, & administri memorantur: vt nonnisi secundi ordinis fuerint sacerdotes, qui plures in eadem Ecclesia collocarentur, & Presbyterium facerent.

Ceterum breui, vti dixi, pòst tempore, rerum Ecclesiastiearum cura, & gubernatio à pluribus ad vnum translata est; cui & Episcopi nomen attributum κατ' ἐξοχὴν, vt vel ipse confitetur [b] Salmasius: quando & ordine ab illo proximi, Presbyteri nominati sunt, & Episcopi desiêre dici: cùm tamen primi ordinis sacerdotes interdum etiam Presbyteri vocati sint, vt ex Irenæo suprà demonstrauimus. Extant veteres benè multi canones; quibus administrationis Ecclesiæ summa ad Episcopum reuocatur, tanquam supremum moderatorem, cuius iniussu nihil à Presbyteris, inferioribúsque Clericis fieri liceat. [c] *Presbyteri & Diaconi* (ait canon inter Apostolicos XXXIX) *præter Episcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipsi commissus est: & pro animabus eorum hic redditurus est rationem.* Cuius canonis titulum ita Dionysius Exiguus concepit: *Vt tantùm curam rerum Ecclesiasticarum Episcopus habeat.* Et canone XLI, [d] *Præcipimus, vt in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat.* Sunt & alij complures eâdem de re canones editi, quibus Ecclesiarum in solidum cura vnis committitur Episcopis; ac nominatim bonorum, & ærarij totius Ecclesiastici. Vide quæ in [e] Dissertationibus Ecclesiasticis de hoc argumento disputauimus.

[b] Pag. 274.

[c] Can. 39. Apost. οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος.

[d] Ibid. can. 41. προστάσσομεν τὸν ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων.

[e] Lib. 1. cap. 6.

XII. QVOD autem [f] Hieronymus scribit, Episcopos eo more constitutos Alexandriæ; vt Presbyteri de suo corpore quempiam eligerent, & in excelsiore gradu collocarent: tùm quòd omninò *vnum* ait *electum esse, qui ceteris præponeretur in schismatis remedium*: ex eo constat, maiorem illius opinione Episcopum esse Presbytero: neque præfractè, ac rigidè verba eius accipienda, cùm scribit; malè *Diaconos Presbyteris, id est Episcopis anteferri.* tanquam idem inter se prorsus ambo sint. Etenim, quod in eâdem Epistola sub finem asserit; *Qui prouehitur, de minori ad maius prouehitur.* Quare si è Presbytero ordinatus est Episcopus, æquales inter se non fuerunt: sed hic illo sine controuersia maior. Restat igitur, vt Presbyteros eosdem Episcopos nominet, etiam ætatis suæ, propter antiquam prærogatiuam, ac functionem, quam Apostolorum tempore, & sub Ecclesiæ primordium habuerunt, vt Ecclesiam pari, atque Episcopi deinceps fecerunt, potestate regerent. Quasi Presbyteratus ex naturâ suâ, & Ecclesiæ detracta consuetudine, iuris illius, & officij capax sit. Hunc enim ordinem tum ratione solius externæ, vt iam diximus, administrationis, ac regiminis, spectauit Hieronymus: tum eius, quod illi per se conuenire potest. Ita quidem ille. Cui hac ex parte non consentio, quòd vel regendæ Ecclesiæ potestatem externámque gubernationem *sola consuetudine, non dispositionis Dominicæ veritate* Episcopis tribuit. Hos enim diuino iure præpositos Ecclesiæ arbitror; saltem in commune, ac generatim. De quo scio quæstionem agitari inter Theologos; quæ est alterius loci. Sed qualiscumque de eo sententia sit Hieronymi, nihil ex eo detrimenti Catholica pars accipit: neque Puritanorum inde fit caussa potior.

[f] Epist. 85.

quia certò liquet, non ea ratione conferri cum Presbyteris Episcopos, quâ praecipuè sunt Episcopi, id est primi ordinis antistites: sed eâ duntaxat, quæ inferior esse, nec tam propriè ad illius gradus essentiam pertinere visa est Hieronymo. CAPVT V.

Ad hanc verissimam, & firmissimam interpretationem nostram, Cathari impetus omnes & assultus fracti illisique concidunt. Meminerit hoc vnum Lector, quatenus inter vtrumque ordinem comparationem illam instituat Hieronymus: & quâ parte illos inuicem exæquatos aliquando fuisse dicat: ac quid vicissim habere in æqualitate illa dissimile. Non enim sic eundem esse cum Episcopo Presbyterum docuit ille, vt non interim quàm lato inuicem interuallo distarent, isto ipso loco significarit.

XIII. AT ENIM Episcopalis dignitatis patrocinium sumit; & mihi, quòd eam imminuerim, irascitur Salmasius. Hoc illud nimirum est, quod in Energumenis sæpè accidit, vt insessores illorum, diuinæ maiestatis, & gloriæ, ac Catholicæ restes fidei, prædicatoresque repentè fiant. Ecquod igitur meum est in Episcopos acerbè dictum? Hoc ipsum, quod Hieronymus duobus illis in locis disertè, expresséque scripsit: quod nec de Episcopis ipsis necesse est
a Dissert. lib. 1, cap. 25. intelligi: & vt ad eos referatur, nihil habet iniuriæ aut offensionis.[a] Dixi primis Apostolorum temporibus *plures in eâdem Ecclesia, velut Ephesina, Episcopos fuisse. Hoc tum simplices* (addidi mox) *recens orta mores Ecclesiæ ferebant: nondum ambitione, & honorum cupiditate, malisque ceteris artibus, depranatis Christianorum animis. Posteaquam verò pristina illa charitas, & imitandi Christi, amplectendaque modestiæ, & humilitatis refrixit ardor, tùm, quod Hieronymus scribit, ad tollendas simultates, & in schismatis remedium, vnum aliquem è turba Presbyterorum eligi placuit, qui præesset reliquis.* Ad hæc verba, quasi circulator qui-
b Salm. p. 165. dam in triuiis, conclamans & omnes ad se conuocans [b] Salmasius, *Concurrite*, inquit, *omnes præsules, Episcopi. Salmasius ipse de ὁμοτιμίᾳ Episcoporum, & Presbyterorum differens, déque recentioris Ecclesiæ instituto, vnum Episcopum multis Presbyteris imponentis, non meliora, nec veriora scripsit: nec tam iniuriosa ordini Episcoporum, vt nunc sunt.* Ergóne quibus te *nec meliora, nec veriora scripsisse* dicis, quæ proinde *optimis, & verissimis* meliora, & veriora esse debent: quia te nonnisi *optima, & verissima* scribere, quæ tua de te est opinio, iudicas: illa, inquam, eadem *iniuriosa ordini Episcoporum* esse palam asseueras? Obsecro te, quod tandem tuum iudicium, aut quis in te communis est sensus? Hîc vbi gratificari te Episcoporum ordini velle significas, ac me, quòd *iniuriosa* quædam in eos dixerim, reum apud illos facis; postquam eos ad audiendum vocasti, tum & iniuriosa te in illos scripsisse profiteris: & ea ipsa, quæ dixi, optima esse restaris, ac verissima. Atqui nec *iniuriosa* sunt illa, quæ scripsi: nec tuorum similia: & quid dixeris, ac scripseris, ne tu ipse quidem certò scis, aut potes dicere. Nam & omnia dicis, & nihil dicis: quia contraria, pugnantia, & ἀσύστατα dicis; nec ex istis nugis, ac sordibus liquidi aliquid ac defæcati potest exprimi.

XIV. SED vt per singula tuam illam κόρυζαν abstergam: age quid aliud scriptum istic est à me, præterquàm ab Hieronymo proditum est in Epistola LXXXV, & in commentariis ad eam quæ est ad Titum? Nónne, cùm Presbyteri in commune omnes Ecclesiã regerent, *posteà vnum electum esse* scribit in Epistola, *qui ceteris præponeretur, in schismatis remedium: ne vnusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet?* In commentario verò, *Antequàm Diaboli instinctu*,
c 1 Corinth. 1 ait, *studia in religione fierent, & diceretur in populis,*[c] *Ego sum Pauli; ego Apollo; ego autem Cephæ: communi Presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur. Postquam verò vnusquisque eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi: in toto orbe decretum est, vt vnus de Presbyteris electus superponeretur ceteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur.* Ac paullo pòst, *Apud veteres eosdem fuisse* dicit *Presbyteros, quos & Episcopos. Paulatim verò vt dissensionum plantaria euellerentur, ad vnum omnem sollicitudinem esse delatam.* Nunquid his consentanea sunt nostra illa, quæ tu allatras?

d Salm. p. 166. Hoc enim quod stultè criminaris in me, istud est; [d] *quòd ab ambitione, honorum cupiditate, ceterisque malis artibus, quibus depranati sunt Christianorum animi,*

CAPVT V. *originem traxisse* dixi *discrimen Episcopos inter & Presbyteros.* Tum ita colligis: *Inde ergo cœpit vestræ auctoritatis, & potestatis supra reliquos Presbyteros origo ab immodestia, à superbia, charitatis frigore, & ab omnibus vitiis, humilitatis, modestiæ, simplicitatis Christianæ contrariis. Si hæ caussæ fecerunt, vt vnus è multis electus ceteris præponeretur, qui Episcopus dictus est, quàm longè ab dispositione diuina abest hæc institutio!*

XV. TVA hæc ieiuna, & enecta, ac velut ex puerili declamatiunculâ excerpta querimonia, captum te oculis istis arguit, quibus quod congruens, ac decorum est videtur. Quàm enim multa ibi pecces, si tamen capere hoc potes, accipe. Primùm quidquid illud est, quod accusas, non meum est, sed Hieronymi. Scribit hic in commentario in epistolam ad Titum, *eundem* hactenus *fuisse Presbyterum, & Episcopum, antequam Diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo,* &c. *Postquam verò vnusquisque eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi, tum in toto orbe decretum esse, vt vnus de Presbyteris electus superponeretur.* Diaboli ait instinctu in Ecclesiam irrepsisse mala tanta, quorum ad remedium introducta est illa consuetudo, vt ad vnum potestas redigeretur, quæ in multos dispertita fuerat. Dic sodes an non *instinctu illo Diaboli, partium studiis istis, charitas, & imitandi Christi, amplectendæque modestiæ, & humilitatis refrixit amor:* quas ad pestes curandas institutum vnius esse magisterium affirmat Hieronymus? Certè *schismata,* quod sciam, & factiones, ac studia partium, cum charitate, modestia, & humilitate non benè conueniunt.[a] *Manifesta sunt enim opera carnis, quæ sunt* inter cetera, *inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ.* His *fructus Spiritus* opponitur ex aduerso: *charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia.* Propter superiora mala, quæ Christianorum animos peruaserant, decretum illud esse factum refert Hieronymus. Ais, an negas? Si negas, tum te mendacij, aut stuporis illius verba ipsa conuincent. Dum enim, *antequam Diaboli instinctu* illa studia partium, id est schismata fierent, penes multos Presbyteros regimen Ecclesiæ fuisse dicit; iam illa facta schismata esse demonstrat, quando decretum de vno præside constituendo est editum. Sin fateris: profectò in eâdem mecum caussa est Hieronymus: nec habes, cur mihi potissimum succenseas. a Gal. 5. 19.

XVI. QVIBVS porro tu oculis locum illum Hieronymi legisti, cùm eum[b] dixeris, *ab Ecclesiæ consuetudine, & humani iuris regula hunc primatum, & hanc prærogatiuam Episcoporum ortum duxisse* scribere: idque mihi dicere satis esse debuisse, quasi hanc ille caussam vnicam attulerit; non etiam alteram quàm dixi, cur vnus sit Ecclesiæ præpositus vbique terrarum? Quâ te rapiditate, & incuria præteruolasse totam illam Hieronymi sententiam oportet; qui hoc non aduerteris, dici ab eo, *postquam vnusquisque suos putabat esse non Christi, quos baptizauerat, tum in toto orbe decretum esse, vt vnus de Presbyteris electus superponeretur,* hoc est fieret Episcopus? An tu illos existimas, qui suos esse, non Christi, putabant, quos baptizauerant, ab ambitione, & honorum cupiditate vacuos animos habuisse: vel in eis non refrixisse modestiæ, & humilitatis amorem? Ecquid autem iniuriæ, aut dedecoris ex eo conflari Episcopis censes ab Hieronymo, quòd ideo singulares per Ecclesiam quamque præsides constitutos asserit, vt illis contentionibus, ac dissidiis modus adhiberetur? Sanè, vt tua ratio est, & argumentandi forma, sic in animo videris habuisse; quidquid eiusmodi est, vt eius instituendi caussa, malo ex aliquo, atque vitio, morúmque corruptela manauerit; id eiusdemmodi esse, hoc est malum, atque vitiosum. Nam nisi ita persuasum habuisses, nunquam id vitio verteres, quod ex disciplinæ corruptione decretum illud extitisse de vno præficiendo, narratum est ab Hieronymo: nec tam insulsè paratragœdiares, cum hac ἐπιφωνήσει, *A malis verò artibus, & corruptione animorum, & totius Ecclesiæ deprauatione, vitiorúmque in locum virtutum Christianarum subrogatione, initium eius & institutum arcessere, hoc verò non ferendum Episcopis, si maiestatis suæ comiter ab omnibus conseruandæ curam agere velint.* Ignoras scilicet quanta bona quantis ex malis initium habuerunt: & illud docendus es, quod quotidie pueri in b Salm. p. 166.

a Liu. lib.4 Dec.4. Scholis audiebamus: ex malis moribus bonas leges oriri. Aut istud: [a] *Sicut antè morbos necesse est cognitos esse, quàm remedia eorum: sic cupiditates priùs natæ sunt, quàm leges, quæ iis modum facerent.* Quid execrabilius peccatis hominum, ac sceleribus? At hæc rei vel optimæ caussam dederunt, Christi in terras aduentui, & morti propter peccatores ab eo susceptæ. [b] *Propter scelus*, inquit, *populi mei percussi eum.* Et Apostolus, [c] *Traditus est propter delicta nostra.* CAPVT V.

b Esa. 53, 8. c Rom. 4, 25.

XVII. POTERAS eodem argumentandi genere, quo in me, & Hieronymum vsus es, Apostolum vrgere, & blasphemiæ reum arcessere, quòd cur traditus sit, ac passus, & antè Deus homo factus, caussam esse dixerit improbitatem hominum, eóque dicto maiestati diuinæ iniuriam fecerit. Dixine plus semel ratiocinandi te inscitia labi sæpiùs, & in pudendos errores incidere? Hoc te loco idipsum scito commisisse. Nam quod nescis, cùm oriri aliquid ex alio dicimus, id bifariam sumitur. Aut enim tanquam ex caussâ fit propriè dictâ, ac per se conferente quippiam in rem effectam: vt cùm equus ex equo, homo ex homine gignitur. Aut ex accidente duntaxat, nec tam caussa, quàm occasio vnum est alterius. Priore modo qualitas originis ad effectæ rei æstimationem pertinet. Itaque Christus, [d] *Omnis*, inquit, *arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit. Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.* Posteriore verò, aliter vsuuenit. Nam pessimis ex rebus sæpè existunt optimæ. Tale est, quod de Episcopis scripsit Hieronymus. Non enim putauit, corruptelam morum in Christianis, & ambitionem quorumdam, per se, propriéque singularem Ecclesiæ peperisse magistratum; sed occasionem ei præbuisse. Hæc, si cum alio mihi res esset, homine saltem vulgariter docto, ne littera quidem attigissem. Nunc te illorum ignoratione video supra modum exarsisse; atque in friuolas, & ineptas conquestiones erupisse: quod necesse non fuit.

d Mat. 7, 17.

XVIII. DENIQVE vt ne longiùs insanire, ac miscere omnia pergat Catharus, iterum admonendus nobis eius est, quod passim antea suggessimus: sed non sæpiùs quàm necesse est, vt est illius captus, quo cum contendimus. Nostra est igitur ista ratio: Duos in Ecclesia gradus & ordines ex sese, ac naturâ sua distinctos instituisse Christum, & Apostolis tradidisse, primum, secundúmque sacerdotium: sed ita tamen, vt illorum vsum, distributionémque moderarentur pro sua prudentia; & vt tépus tulisset: hoc est vt vel ambos personis itidem, vt natura sunt, separatos conferrent: vel ambos in idem caput contraherent. Itaque principio iis de caussis, quas in Dissertationum primo libro attuli, Presbyteros eosdem & Episcopos creasse, quibus Apostoli præerant, & eodem loco illis erant, quibus secundo ordini deinde primi ordinis antistites. Postea cùm in Ecclesia scindi populus in contraria studia cœpisset: & in hunc alij, in istum alij propensiores essent: quod iam Paulo ipso vidente, ac gemente contigisse testatur ipsemet initio prioris ad Corinthios: tùm verò, suauiter hoc diuina gubernante prouidentia, vnum aliquem è pluribus electum, qui toti Presbyterio, & Ecclesiæ adeo præesset omni. Ad eum modum conciliari posse illa iudicauimus, quæ ab Hieronymo litteris prodita nonnihil offensionis habere videbantur. Meminerit ergo, si potest, Salmasius quatenus ordines illos vel diuersos inuicem, vel in vnum collectos ac coniunctos esse defendimus: neque vel quod intelligit calumniosè dissimulet: vel quod nondum capit, priusquam nouerit, imperitè damnare audeat. Simul illum alterum Hieronymi interpretandi conciliandíque modum, quem superiùs hoc in capite proposui, præ oculis habeat: atque vtrum volet, non quisquiliis istis Grammaticarum obseruationum, sed robustis ac solidis argumentis refellat.

CAPVT VI.

Aërij hæretici opinio declaratur: quæ Puritanorum prælusit hæresi. Salmasius pessimè illam interpretatur. Ostenditur Aërium penes simplicem Presbyterum existimasse ordinandi esse potestatem: tametsi iniustè vsu illius interdiceretur ab Episcopis. De manuum impositione. Quid differant inter se χειροθεσία, & χειροτονία. Variæ manuum impositiones. Salmasij error, qui impositionem manuum in Confirmatione putauit à Presbyteris vsurpatam. De alia impositione manuum Presbyterali in Occidentali Ecclesia instituta.

CAPVT VI.

1. NVNC antecedentis doctrinæ, disputationísque fructum colligam, quem in ea præcipuè mihi destinaueram: vt Hieronymi iuxtà, & Epiphanij qualemcũque sententiam procul abesse demonstrem ab nefandæ contagione hæresis, quam Aërius olim, postea Caluinus, ac deterrimi omnium Puritani; & horum vnus Salmasius amplexi sunt. Habebit autem huius argumenti tractatio potissimam quæstionis, & controuersiæ, cui hoc opus dicauimus, explanationem; vnà cũ admirabili Veterum inter se, quod ad Catholicũ dogma pertinet, consensione, ac concordia; tametsi aliis in capitibus, quæ incidentia dici possunt, inuicem dissidêre videantur. Sed priùs Aërij quæ fuerit hæresis fundamenti loco constituendum est.

Epiphanius in Hæresi LXXV latè illius historiam, ac dogmata describit. E quibus quod ad rem nostram attinet, de Episcopo, ac Presbytero ita eum sensisse narrat: [a] *Nulla re hoc illum esse præstantiorem.* Et, [b] *Erat*, inquit, *illius dogma præter hominis captum furiosum, & immane. Imprimis enim: quanam, inquit, re Presbytero Episcopus antecellit? Nullum inter vtrumque discrimen est. Est enim amborum vnus ordo: par & idem honor, ac dignitas. Manus imponit Episcopus: imponit etiam Presbyter. Baptizat Episcopus: idem facit & Presbyter. Sacrificium celebrat Episcopus: non minus hoc facit & Presbyter. Episcopus in cathedra sedet: sedet & Presbyter.*

a Epiph. in Synopsi lib. 3 To. 1 & in Anaceph. φάσκει δὲ μηδὲν εἶναι διαφορώτερον Ἐπίσκοπον τοῦ Πρεσβυτέρου.

b Id. Hær. 75, Nu. 3, p. 907. ἦν δὲ αὐτοῦ ὁ λόγος μανιώδης μᾶλλον ἢ τὴν κατάστασιν ἀνθρώπινος. καί φησι· τί ἐστιν Ἐπίσκοπος πρὸς Πρεσβύτερον; οὐδὲν διαλλάττει οὗτος τούτου. μία γάρ ἐστι τάξις, καὶ μία, φησί, τιμὴ, καὶ ἓν ἀξίωμα. χειροθετεῖ, φησίν, Ἐπίσκοπος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πρεσβύτερος. λουτρὸν δίδωσιν ὁ Ἐπίσκοπος· ὁμοίως καὶ ὁ Πρεσβύτερος. τὴν οἰκονομίαν τῆς λατρείας ποιεῖ ὁ Ἐπίσκοπος, καὶ ὁ Πρεσβύτερος ὡσαύτως. καθίζει ὁ Ἐπίσκοπος ἐπὶ τοῦ θρόνου· καθίζει καὶ ὁ Πρεσβύτερος.

II. TALE ergo nebulonis istius dogma fuit, quod *supra hominis captum, furiosum & immane* vocat Epiphanius; cuiusmodi nunc est Salmasij, ac Puritanorum omnium: non esse distinctum Episcopatum, à Presbyteratu, sed vnum & eundem esse ordinem. Vnde & præcipuum atque οὐσιῶδες discrimen vtriusque tollebat, quod ex Epiphanio, & Hieronymo suprà commemorauimus, in eo positum, quòd manus ad ordinationem imponebat Episcopus; non autem Presbyter. Ambos enim χειροθετεῖν, id est *manus imponere* in ordinandis Presbyteris asserebat ille. Cuius patrocinium aduersus Epiphanium sumpsit Salmasius in capite V Dissertationis: vbi de Aërio longam disputationem expromit: quam meritò sentinam quandam esse dixeris, in quam omnes non solùm inscitiæ, hallucinationúmque suarum: sed etiam impietatis hæreticæ sordes, & in Sanctos temulentæ proteruiæ congessit. Ibi quæcumque contra Puritanorum archetypam hæresim, & huius auctorem piè & Catholicè, adeóque verissimè scripsit Epiphanius [c] *nihil* esse dicit, *nisi debiles, & ineptas obiectiones, quæ per se ruunt.* Item: [d] *Quæ de amentia*, inquit, *& stoliditate Aërij Epiphanius imprudenter, & inscitè effutiit*, &c. Pergit deinde furere, & ex sectæ suæ sacramento, in Episcopos, Presbyteros, & ceteros Ecclesiasticos ordines perbacchari. Quos omnes humano iure, atque arbitrio constare dicit. Sacerdotes cum sacrificio tollit è medio. Laicis consecrandi ius tribuit. Episcopis iurisdictionem adimit. germanum se inscribit Aërianum, Waldensem, Wiclefistam: & quiduis denique.

c Salm. p. 318.
d Ib. p. 341.

Omnia transformat sese in miracula rerum
Fiet enim subito sus horridus, atráque tigris:
Squamosúsque draco, & fuluâ ceruice leæna.

Sed nos varium & multiforme monstrum hoc *correptum manibus, vinclísque tenebimus: & quanto magis formas se vertet in omnes, tanto magis tenacia vincla contendemus.*

III. Vt ergo ſingulatim illius peccata caſtigemus: primum hoc procedat in medium; quòd Aërium negat Preſbyterum Epiſcopo parem, æqualémque feciſſe. Etenim in hoc incumbit Salmaſius, vt hæreticum iſtum doceat in eâdem fuiſſe cauſſâ cum Hieronymo: ac perinde vt hic opinatus eſt, Apoſtolorum duntaxat ætate dixiſſe vnum ambos ordinem fuiſſe: qui humano deinde iure & arbitratu ſit factus duplex.[a] *Non dixit Aërius,* inquit, *Epiſcopum ordinare, ſimiliter & Presbyterum. Ergo etiam ſenſit ille haud minus quàm Hieronymus, ab Epiſcopis ſolis ordinationes fieri. Non enim is, vt dixi, tam imperitus rerum, morúmque ſui ſeculi fuit, vt neſcierit ſuo tèmpore ordinationes à ſolis Epiſcopis fieri ſolitas: neque tam ſtultè nequam, vt diſſimularit, aut negarit.* Quare de ſolo hunc Apoſtolorum tempore pugnaſſe vult, quo vnum tantummodò putauit ordinem fuiſſe: non eo quo viuebat. Sed hoc falſiſſimè Salmaſius, & contra mentem Epiphanij: qui Aërij ſic hæreſim enarrat, & concipit, vt præſenti vſus tempore dicat, μηδὲν εἶναι διαφορώτερον, *nulla re eſſe præſtantiorem* Epiſcopum Preſbytero. Quod expreſſius in libro de Hæreſibus legitur, qui inter opera Damaſceni extat, & ex Epiphanij Breuiario hæreſum, quæ ἀνακεφαλαίωσις vocatur, deſcriptus eſt ab ipſo, vt credibile eſt, Damaſceno, qui illius catalogum recentioribus auxit hæreſibus. Ibi ergo ſic de Aërio proditum eſt:[b] *Affirmat nihil diſcrepare Presbyterum ab Epiſcopo.* Non Preſbyterum, qui olim fuerat, nec iam ampliùs erat: ſed quem præ oculis habebat, & coràm in Eccleſia verſari ſciebat, nihil ab Epiſcopo differre credidit. Nec tam acerbè in eum inuectus eſſet Epiphanius: neque furioſam, & fanaticam ſupra modum humani captus illius hæreſim eſſe diceret, ſi, quod Aërij patronus falsò aſſerit, de ſolis antiquis, nec iam vllibi extantibus Preſbyteris, ita ſentiret: qui autem ætate ſua viuebant, eos inferiores Epiſcopis agnoſceret.

IV. Qvocirca ſic neceſſe eſt Aërij dogma Salmaſius interpretetur: Preſbyterum olim ſub Apoſtolis planè eundem atque Epiſcopum fuiſſe, nulláque re diſcrepantem: nec minus ordinandi ius ac poteſtatem habuiſſe. Ideóque priſtinam & Apoſtolicam ad formam eſſe redeundum: ac diſcrimen inter illos omne tollendum, reſtituto vſu poteſtatis illius. Huiuſmodi fuiſſe opinionem Aërij ex Epiphanij ſententia, dicat oportet Aërianus Salmaſius, ſi ex humano ſenſu loquitur. Alioqui nec Epiphanij verba probabilem vllam interpretationem admittunt: neque eauſſa ſatis idonea fuit, cur illius hæreſim tantopere deteſtaretur Epiphanius, ſi de priſci tantummodò ſeculi more loqueretur: nec innouandum aliquid in recepto ab Eccleſia, & inueterato iam vſu putaſſet. Atque hoc tandem vi veritatis communiſque rationis extortum ſibi ægrè, ac titubanter fatetur Salmaſius.[c] *Hoc fortaſſe interfuit,* ait, *Aërij inter & Hieronymi ſententiam, quòd ille cenſebat reuocandum in Eccleſiam antiquum, & ab Apoſtolis inſtitutum morem, qui vnis, iiſdémque Epiſcopis, ac Presbyteris, & numero pluribus, paribúſque poteſtate Eccleſias regendas committebant. Hieronymus autem non temerè recedendum ab vſu poſt Apoſtolorum tempora in Eccleſiam recepto putaſſet: cuius introducendi grauiſſimam, & maximam cauſam fuiſſe iudicabat, ſchiſmatum nempe euitationem.* Fortaſſe, inquit, quod ſine vlla cunctatione certum eſt; quódque diſertè ſcriptum eſt ab Epiphanio; propoſitum Aërio fuiſſe hoc idem, quod hodie Puritanis magnis ac minutis, & horum vni Salmaſio; Epiſcopos in ordinem redigere, ac dignitate ſua, & ornamentis omnibus ſpoliare, quibus ſupra Preſbyteros eminent: eo quod ex ſeſe, ac natura ſua, inſtitutóque Chriſti, nihil habent quod Preſbyteris ſiue ſecundi ordinis ſacerdotibus antecellant. Hoc caput nefarij dogmatis, cuius gratia vapulauit ab Epiphanio; & ab Eccleſiæ Catholicæ communione proſcriptus eſt, & inter hæreticos habitus Aërius.

V. Vervm in Epiſcopali ordinatione duo diſtinguenda ſunt; alterum, ius, & poteſtas cōferendi ſacramenti, & ordinandi: alterum, iuris illius ac poteſtatis vſus & functio. Vtrumque primis Eccleſiæ temporibus penes Preſbyteros, perinde atque Epiſcopos fuiſſe cenſebat Aërius. Poſteà verò per Epiſcoporū tyrannidem vſu detracto, ſolam in Preſbyteris manſiſſe poteſtatem. Quippe nonniſi vnum, & eundem gradum, ordinémque eſſe ambos illos, Epiſcopum,

Capvt VI.

[a] Salm. p. 322.

[b] Dam. de Hæreſ. φάσκει δὲ οὐδὲν διαφέρειν Πρεσβύτερον Ἐπισκόπου.

[c] Salm. p. 329.

CAPVT VI. & Presbyterum: nec sine huius iniuria, & grandi scelere, ac contra institutum Christi, & Apostolorum, Episcopos ordinationem sibi vsurpare solis, ac negare Presbyteros potestatem illius habere. Sic illa Hæretici verba, quæ refert [a] Epiphanius, accipienda sunt: quibus nihil differre ait ab Episcopo Presbyterum, & vnum esse ordinem: ac proinde *si Episcopus manus imponit, etiam imponere Presbyterum.* Nam χειροθετεῖ ὁ Πρεσβύτερος, id valet: *Ius habet imponendarum manuum.* Actio, inquam, ipsa χειροθεσίας pro *potestate,* & δύναμαι sumitur. Ita paullo pòst χειροθεσίαν vocat Epiphanius ius & potestatem exercendæ manuum impositionis, cùm ait Presbyterum non habere χειροθεσίας τῶ χειροτονεῖν, hoc est *potestatem impositionis manuum ordinatricis.* Hoc modo Iurisconsulti solent dicere, *habere actionem,* vel *dare actionem*; pro eo quod est *habere,* vel *dare ius agendi, & prosequendæ litis in iudicio.* Respiciebat autem Aërius ad illum [b] Apostoli locum, in quo Timotheum admonet, *non negligere gratiam, quæ data est ipsi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyterij.* Ex quo argumentum ducebat, χειροθετεῖν, hoc est *ordinare* posse nihilo secius atque Episcopum.

[a] Cit. sup. §. 2.

[b] 1. Timoth. 4. 14.

VI. NEQVE verò dicebat hoc, quod falsò illi Salmasius affingit, fuisse temporibus Apostolorū vnum eundémq; ordinem Episcopi, ac Presbyteri, postеà verò duos ex vno esse factos: nec ad probandam opinionem suam, dotem illam, & conditionem Presbyteratus afferebat, quæ esse in eo desiisset, ac nonnisi priscis temporibus extitisset. Sed eo potiùs nitebatur, quod in illo adhuc inerat commune cum Episcopo: cuiusmodi est ordinandi potestas: quæ illi detrahi non posset, quamuis vsus esset ademptus. In quo illi ab Epiphanio, Hieronymo, Chrysostomo, & Catholica omni Ecclesia reclamatum est: quæ non modò licere hoc, sed ne effectum quidem habere omninò posse iudicauit, agente inferioris ordinis sacerdote: quod aduersus Catharum posteà demonstrabitur. Qui interim eò velut manu deducendus est, vt intelligat, Aërium, cùm Episcopo parem esse diceret Presbyterum, non ad huius pristina ornamenta respexisse, quæ iam vsu obsoleuerant: nec æqualem tantummodo fuisse quondam, sed etiamnum suo esse tempore voluisse. ac denique eadem penes ambos iura; parémque esse potestatem existimasse, etsi vsu esset interdictus Presbyter. Quod homini non prorsus hebeti, & quæ legit vtcumque capienti facilè persuadebitur. [c] *Nihil,* aiebat Aërius, *differt ab Episcopo Presbyter: Nulla in re diuersus est.* Hæc sunt præsentis temporis: & quod significant non in re fuisse, sed esse adhuc ostendunt. Ergo Episcopos & Presbyteros quales nosse poterat, æquales, & eiusdem ordinis constituebat. [d] *Vnus,* inquiebat, *est ordo; vnus honor; vna dignitas amborum.* Non dicit fuisse tempore Apostolorum vnum ordinem, & honorem, ac dignitatem: sed esse. Quod cùm ita se habere ex communi hominum æstimatione, ac iudicio, asseuerare non potuerit: ne voluisse quidem inde perspicuum est, quòd propterea Catholicæ iratus Ecclesiæ, sese ab eius communione disiunxerit, quòd aliter, ac fieri oportebat, de vtroque statueret: ac Presbytero anteferret Episcopum.

[c] Epiph. in Anaceph. οὐδὲν διαφέρει. Et in Hær. 75. οὐδὲν διαλλάττει οὗτος τούτου.

[d] Ibid. μία γὰρ ἐστι τάξις, καὶ μία τιμή, καὶ ἓν ἀξίωμα.

VII. HVNC igitur, vt falsò putabat, errorem oppugnare volens Aërius non ea proferebat insignia Presbyteratus, quæ antiquitus huic inerant; sed obliterata iam erant contraria consuetudine: multo minus etiam ad illa prouocabat, quæ in Presbyteris cernebantur, minora quàm in Episcopis, longéque deterioris notæ. Non ita fatuus erat Aërius, vt hoc argumento caussam probaret suam, quo eam potiùs labefactaret. Nec tam obesæ naris, támque plumbeus erat, quàm est Catharus; qui vel hoc animo concepit, vel persuadere se aliis posse credidit: Aërium, qui demonstrare vellet Presbyterum in omnibus æqualem esse, nec vlla re inferiorem Episcopo, iis ad fidem faciendam indiciis vti, ex quibus contrarium potiùs efficeret. Inter illa, quæ Episcopatus maximè propria sunt, præcipuum Aërij tempore, hoc est Epiphanij, & Hieronymi; necnon Chrysostomi, (Scribit enim Epiphanius Aërium adhuc in viuis extitisse, cùm Panarium suum scriberet: quod quidem anno CCCLXXV auspicatus est) illorum igitur ætate, primaria nota, & διαφορὰ, qua Episcopus à Presbytero distabat, fuit ius imponendarū manuum ad ordinandum: quod iidem illi tres affirmant. Quare si quis Presbyterum ab Episcopo

nullo separari discrimine probare vellet, ac cetera vtrique paria commemoraret, illo prætermisso, in quo Episcopalis ordinis natura potissimum sita est; non assensum ab eruditis, sed ludibrium colligeret. Hoc Aërium non fecisse, ex Epiphanij narratione liquet. Fecisse, sola ex coniectura, & ingenio suo, quod magnum non habet, fingit Catharus. Sed excepta ordinandi potestate, non illud obtinebat, quod volebat Aërius, eundem ordinem esse Presbyteratum, & Episcopatum. Quattuor Episcopatus iura recensebat Aërius apud Epiphanium; quæ cum Presbyteratu communia illi esse contendebat: impositionem manuum: baptizandi functionem: Sacrificij oblationem: sessionem in cathedra.

CAPVT VI.

VIII. [a] SALMASIVS χειροθεσίαν, id est *manuum impositionem*, quam competere Presbytero Aërius asserebat, *non illam esse specialem* putat, *quæ ordinationi competit*; sed *in genere*. Cuiusmodi plures erant; maximè in danda pœnitentia, hoc est peccatoribus ad pœnitentiam admittendis, aut ea iam obita reconciliandis: quod vtrumque per impositionem manuum fieri consueuerat: vt alibi diximus; & suo loco pluribus exponetur. Sed ista manuum impositio non illa est, qua consecrantur, ordinantúrque Clerici, quæque Episcopo conuenit: & cuius δύναμιν nisi Presbytero inesse monstraret Aërius, non eundem amborum ordinem esse suadere posset. Fuit & alia manuum impositio in ordinatione Presbyterorum à Presbyteris adhibita, de qua mox. Sed non ordinatrix, hoc est Presbyteros faciens, & consecrans: qualis sola Episcopalis est habita. Hanc Græci χειροτονίαν propriè vocare solent. Ex quo Salmasius argumentatur, Aërium non putasse ordinatricem illam manuum impositionem penes Presbyterum fuisse suo tempore, quamuis Apostolorum seculo fuisset: quod χειροθετεῖν, non χειροτονεῖν dixerit Aërius. Verùm cùm tanquam Episcopatus notam commemorarit illam hæreticus iste, cuius in societatem Presbyterum vocabat: non est dubitandum quin ordinatricem manuum impositionem intelligi voluerit, potestate duntaxat in isto residentem, vt dixi sæpè, non actu.

[a] Salm. p. 320.

IX. INTER χειροτονίαν, & χειροθεσίαν nonnihil interest. χειροτονία propriè *manuum extensionem* significat: χειροθεσία *manuum impositionem*. Prior non semper *sacratam actionem* exprimit. Est enim interdum Laicorum propria, eorúmve, qui ordinandi iure, ac potestate carebant. Zonaras, & Balsamo in commentariis ad primum canonem Apostolorum, duplicem illam χειροτονίαν explicant: alteram, quam sic describit [b] Zonaras; vt *sit absolutio precum, sanctique Spiritus inuocatio, dum aliquis ad sacerdotium consecratur; quæ inde dicta est, quòd Pontifex manu extenta benedicat ei, qui ordinatur.* Subiicit aliam vocis potestatem, vt simplicem electionem significet, quæ olim etiam à populo fiebat. Vide & quæ iidem ambo ad canonem IV Nicænum adnotant, & ad V canonem Laodicenum.

[b] Zonar. in can. 1 Apost. Νῦν μὲν χειροτονία καλεῖται ἡ τῆς καθιερώσεως τῆς ἱερωσύνης λαχόντος τελεσιουργία τῶν εὐχῶν, καὶ τῆς ἁγίου πνεύματος ἐπίκλησις, ἀπὸ τοῦ τὸν ἀρχιερέα τείνειν τὴν χεῖρα εὐλογοῦντα τὸν χειροτονούμενον.

Χειροθεσία verò nonnisi sacra est manuum impositio: ac pro χειροτονίᾳ prioris notionis, & Episcopali sæpè sumitur. [c] Zonaras ad Canonem Nicænæ Synodi quartum, obseruat in canone primo Apostolico χειροτονίαν significare *consecrationem, & χειροθεσίαν, id est impositionem manuum*: in Nicæno verò quarto significare *suffragium, & electionem.* [d] Epiphanius in Expositione fidei Catholicæ, quæ est in fine Panarij, vocat ἐπισκοπῆς χειροθεσίαν *consecrationem ad Episcopatum, per impositionem manuum.* Et in Aëriorum hæresi, quæ est LXXV, χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, hoc est *impositionem manuum, quæ ius tribuat creandorum Episcoporum.* Sic enim Glossarium vetus, χειροτονητής, *Creator*, χειροτονία *creatio*. Sed addit *procreatio, creatura*, quæ non puto satis congruere. Nisi *creaturam* pro *creatione* sumas. Ea verò de magistratu potest accipi: & si de sacro, & Christiano sermo sit; tam de *electione*, quàm *consecratione*. Ad priorem spectauit Hesychius, cùm χειροτονίαν interpretatur ἐκλογήν. Quare ex adiunctis, & orationis contextu facilè discernitur, quo sensu χειροθεσία ponatur, & vtrum *ordinatricem*, an *reconciliatricem*, aut aliam quampiam manuum impositionem significet. Sicut & χειροτονία, ex consequentia sermonis intelligitur, vtrum Episcopalis sit, & *ordinatrix*, an ad electionem pertineat: vt ex Zonara, & Balsamone citatis in locis colligitur.

[c] Zon. ad can. 4 Nic. ὁ μὲν γὰρ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὴν καθιέρωσιν, καὶ χειροθεσίαν ὀνομάζει. ὁ δὲ τῆς συνόδου ταύτης κανὼν κατάστασιν, καὶ χειροτονίαν τὴν ψῆφον καλεῖ.

[d] Pag. 1095.

CAPVT VI. X. IAM Aërium, cùm dixit Presbyterum perinde χειροθετεῖν atque Episcopum, non aliam significasse χειροθεσίαν, quàm quæ propria est Episcopi, & ordinatricem, ex Epiphanio perspicuum est. Quis autem meliùs Aërij dogma percepit, quàm qui eiusdem vixit ætate, & coràm sciscitando, ac disputando, arcana sectæ illius, immo non arcana, sed professa, & palam ab illo habita decreta scire potuit? Ecquis fide dignior est de Aërij opinione testis; Epiphanius vir sanctissimus, & integerrimus, ac tum eruditissimus, tùm ab omni suspicione mendacij alienissimus, & ea postremò narrans, quæ visu, & auditu comperit; an Catharus vnus audaculus grammatistes, & streperus, tantum ab illius pietate ac doctrina distans, ὅσον οὐρανὸς ἐστ᾽ ἀπὸ γαίης: qui nullam pænè litteram sine errore facit: ac denique non certa eius quod affirmat scientia; sed temeraria, & incerta diuinatione nititur?

Nam de Aërio sententiam Epiphanij eiusmodi fuisse, quam dixi, nemo prudens dubitauerit: primùm qui ea, quæ suprà memorauimus, expenderit: nullam alioqui caussam satis iustam Epiphanio fuisse, cur in Aërium adeo stomacharetur, vt eius hæresim furiosam & insanam supra humanum captum esse clamitaret, ac stolidissimam vocaret; quòd Presbyteris impositionis manuum potestatem tribueret, non illam Episcoporum propriam: sed quæ reuera ipsis competeret. Deinde verba ipsa, quibus Aërij refellit hæresim, prorsus id euincunt. [a] *Et quomodo*, inquit, *fieri posset vt Presbyterum constitueret is, qui ad ordinandum, manuum imponendarum potestatem non habet, aut dici posset, Episcopo æqualem esse Presbyterum?*

[a] Epiph. Hær. 75, N. 4 pag. 908. καὶ πῶς οἷόν τε ἦν τὸν Πρεσβύτερον καθιστᾷν μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, ἢ εἰπεῖν αὐτὸν ἴσον εἶναι τοῦ Επισκόπου;

XI. HIC Epiphanius rectà occurrit ei, quod Aërius opponebat, tum æqualem fuisse Apostolorum tempore, & esse adhuc Presbyterum Episcopo: tum ob id æqualem esse, quòd, nisi iniustè prohiberetur, manus similiter atque Episcopus imponendo, Presbyterum ordinare posset. Nisi enim hoc Aërius diceret; ac nisi verba illius ista, χειροθετεῖ ὁ Επίσκοπος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πρεσβύτερος, de ordinatrice manuum impositione dicta sentiret Epiphanius, frustrà, & sine ratione talia subiecisset, quæ quod ex illius cōsequens est sententia referrent, *quinam fieri posset, vt Presbyter ordinaret Presbyterum?* Hoc ergo prædicabat Aërius, quod ibi non posse fieri respondet Epiphanius. Itaque quod dixit simpliciter Aërius χειροθετεῖν, hoc Epiphanius exponit, χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν. Ergo credidit Aërius Presbyterum ita posse χειροθετεῖν, vt hæc χειροθεσία esset χειροτονία, & consecratio, ordinatióque Presbyteri. Hæc sunt inuicta & ἀναντίῤῥητα.

Illud verò præterea mihi diligens Lector obseruet in Epiphanij verbis istis: Presbyterum non modò reipsa, & facto ipso, vt loquuntur, non ordinasse: sed ne potestatem quidem ordinandi vnquam habuisse. De Presbytero simplici loquor, vel secundi ordinis sacerdote, qui Episcopalem non habet impositionem manuum, hoc est χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν. Huic igitur potestatem etiam ipsam adimit ordinandi; cùm non posse ordinare dicit: & quod expressius est, & ἐμφατικώτερον, interrogando sic effert: *Et quomodo fieri posset, vt ordinaret Presbyterum, qui eius potestate caret?* Qua formula in rebus apertè falsis, & impossibilibus vti consueuimus. Vt intelligant Cathari, Presbyteros non ideò non Presbyteros, aut alios Clericos ordinare, quia hoc Ecclesiæ decreto prohibiti sunt facere; sed quia faciendi potestate carent: vt etsi facere auderent, nihil omnino perficerent. Sed hac de re posteà.

XII. AD extremum quod suprà obiter iniecimus, & alio in loco diligentiore studio tractabitur, hîc iterum animaduertendum est ob ea, quæ dixi: varias caussas fuisse quondam imponendarum manuum, Presbytero communes cum Episcopo: cuiusmodi sunt, quas [b] Salmasius attigit. Vt *quæ fiebat in benedictionem: quæ pœnitentiæ agendæ venia dabatur: quæ pœnitentes reconciliabantur exacto præscriptæ exhomologesis tempore.* Addit, [c] *In Ægypto absente Episcopo Presbyter consignabat: quæ confirmatio etiam cum impositione manuum celebrabatur.* In quo valdè illum fugit ratio. Nam consignasse Presbyteros in Ægypto, absente Episcopo, scripsit suppositius [d] Ambrosius. Impositionem verò manuum, quæ consignationi adiuncta sæpè fuit; ad dandum Spiritum S. ab alio, quàm Episcopo collatam esse, nec ille dicit: nec alius

[b] Pag. 319.
[c] Ib. p. 320.
[d] In Com. ad Ep. ad Eph.

quiſquam. Immo contrarium docet Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos: vbi ſic Orthodoxum loquentem introducit. [a] *Non quidem abnuo hanc eſſe Eccleſiarum conſuetudinem, vt ad eos, qui longè in minoribus vrbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad innocationem ſancti Spiritus manum impoſiturus excurrat.* Mox: *Quòd ſi hoc loco quæris, quare in Eccleſia baptizatus, niſi per manus Epiſcopi, non accipiat Spiritum ſanctum*, &c. Et tamen chriſmare inunctos fuiſſe paullo pòſt ſignificat. *Inde venit*, inquit, *vt ſine chriſmate, & Epiſcopi iuſſione, neque Presbyter, neque Diaconus ius habeant baptizandi.* Delebis igitur ex locis tuis communibus hanc παρεκβολὴν de impoſitis à Preſbytero manibus in Confirmatione; antequam centonem illum neſcio quem *de Ordine*, quem ſcripturum te minaris, ex illis conſuas. Nam falsò illud adnotaſti.

CAPVT VI.

a Hier. col. 616

XIII. FVIT & alia impoſitio manuum, qua vtebantur etiam Preſbyteri in ordinandis Preſbyteris: & quæ in vſu eſt hodiéque in Occidentalibus Eccleſiis, ex canone III Concilij IV Carthaginenſis: *Presbyter*, inquit, *cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant.* Cui conſentaneum eſt, quod legitur in libro ſacramentorum B. Gregorij, cùm de ordinatione Preſbyteri agitur: *Presbyter cùm ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manũ ſuper caput eius tenente, etiam omnes Presbyteri, qui præſentes ſunt, manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput eius teneant.* quæ totidem ferè [b] verbis in Ordine Romano ſcripta ſunt. Sic in Pontificali Romano præſcribitur, vt *Pontifex ſtans cum mitra, & nulla oratione præmiſſa, imponat ſimul vtramque manum ſuper caput cuiuſlibet ordinandi ſucceſſiuè nihil dicens. Idem faciunt poſt eum omnes ſacerdotes ibidem præſentes.* Qui ritus in Orientali Eccleſia hoc tempore non eſt receptus. Nam in Græcorum Euchologio ſolus Pontifex in ordinando Preſbytero ei manum imponit. Vtrum verò aliquando in vſu fuerit, non temerè dixerim. Apparet autem nonniſi cæremoniam eſſe impoſitionem illam, quæ fit à Preſbyteris ſimplicibus. quos χειροθεσίαν εἰς χειροτονίαν non habere, nec vnquam habuiſſe, antiqui omnes Patres aſſenerant. Videtur tamen ritus ille ex eo manaſſe, quòd Apoſtolus indicat, [c] *per impoſitionem manuum Presbyterij*, Timotheum ordinationem accepiſſe, quando Epiſcopus eſt factus, vt Chryſoſtomus, Theophylactus, & Oecumenius interpretantur. At [d] Theodoretus, Preſbyterium exponit de iis, *qui Apoſtolicam gratiam acceperant: quorum impoſitione manuum docendi gratia communicata eſt.* Tanquam extraordinarium quiddam illud fuerit: non vſitata, & ſacramentalis tum impoſitio manuum iſta; tum huius efficientia. Ceterùm qui impoſitionem illam ordinatricem eſſe volunt, Preſbyterium ibi conſeſſum Epiſcoporum intelligunt: adeò Preſbyteros ſimplices caruiſſe cenſent Epiſcopali iſta manuum impoſitione. Ex eo tamen, velut dicis cauſſa, & imitandi antiqui facti, vſurpatam illam Occidentalium Eccleſiarum conſuetudinem exiſtimo; vt in ordinando Preſbytero adhiberentur alij Preſbyteri. Qui mos ſi Epiphanij, & Aërij ſeculo, in Oriente quoque ſeruabatur, de eo libenter illam χειροθεσίαν acceperim, quam Preſbytero aſſignabat Aërius; & quamuis nuda tantùm, vt iam dixi, cæremonia ſit, tamen hanc ad Epiſcopatus ſimilitudinem impoſtor ille referebat. Vide quæ ſuprà de iſta manuum impoſitione ſcripſi in fine libri primi.

b Ordo Rom. col. 103

c 1 Timoth. 4, 14.

d Theod. χάρισμα τῆς διδασκαλίας ἐλάμβανον. πρεσβυτέριον δὲ ἐκάλεσε τοὺς τῆς Ἀποστολικῆς χάριτος ἠξιωμένους.

Ex iis, quæ de Aërij opinione disputata sunt, ostenditur, multum ab illo distare Hieronymi sententiam: nec obstare quod iisdem Scripturæ testimoniis vtuntur: déque eo Salmasij præposterum iudicium. Eiusdem stupenda calumnia. Epiphanij & Hieronymi mira consensio. Qua ratione in multis Ecclesiis Apostolorum tempore, non vnum Episcopum præfuisse dicatur ab vtroque: sed Presbyterorum simplicium collegium: idque esse probabile. Salmasij stupida conflictio secum, ac repugnantia. Presbyteros simplices nunquam ordinandi ius habuisse. Epiphanius perperam à Salmasio reprehensus defenditur. Huius etiam friuola de Timothei episcopatu coniectatio. De Theodoreti verò loco horrenda iudicij, verborúmque conflictio. Qui quidem locus noua interpretatione, & aliis Patribus consentaneâ declaratur.

CAPVT VII.

I. POSTQVAM Aërij, quem sectæ suæ antistitem Salmasius cum Puritanis omnibus agnoscit, quale dogma fuerit exposuimus, liquet, immeritò contagione illius afflari sanctissimum virum Hieronymum, compluréſque alios: sed istum potissimum, qui præ ceteris in inuidiam pestilentis illius hæresis solet adduci. Etenim Hieronymus cùm Presbyterum eundem facere cum Episcopo videtur, solùm in hoc spectauit vsum gubernationis Ecclesiasticæ: qui primis Ecclesiæ temporibus cum Presbyteris communicabatur. Quod autem præcipuum est in Episcopatu, ordinandi potestatem nunquam à Presbytero, aut alio, qui Episcopalem characterem non haberet, vsurpatam credidit, neque cum effectu aliquo fuisse tractatam. Aërius vtramque potestatem, tum imponendarum manuum ad ordinandum, tum administrandæ Ecclesiæ, reipsa, & *actu* in Presbytero simplici inesse dicebat, itáque Christum, & Apostolos instituisse: atque ideo scelus facere sui temporis Episcopos, qui sibi vtrumque retinerent, & ab vsu potestatum illarum duarum Presbyteros excluderent. Hęc duo decreta quàm lato interuallo distent inuicem, qui discernere non potest; vti Salmasius; non committes vt in eo docendo operam ampliùs perdas: sed abire iubebis, aut *fodere aut arare, aut aliquid ferre denique.*

II. NEC illud mirari quispiam debet, quod iisdem ambo Scripturæ testimoniis Hieronymus & Aërius vsi sunt ad opinionis suæ faciendam fidem: in quo iculariter aberrat[a] Salmasius. Cùm enim duo, vt iam dixi, in Episcopatu contineantur: totidem illa, quod ad potestatem attinet, sui temporis Presbyteris vindicabat Aërius, & iis Scripturæ testimoniis asserebat, quæ suprà commemorauimus. Hieronymus, qui alterum tantùm è duobus, hoc est gubernandi functionem, & auctoritatem, olim Presbyteris commune fuisse cum Episcopo contendebat; iisdem illud argumentis, ac testimoniis adstruebat: de altero disertè professus, nunquam illud Presbyteros habuisse. Ille vnum eundémque natura sua, & institutione Christi ordinem esse Presbyteratum, & Episcopatum putauit. Hic mutuò distinctos prima illa & præcipua parte, ac potestate semper fuisse voluit, in alterius vsu, & functione aliquando coniunctos. Hoc verò discrimen Ordinis vtriusque, quod reipsa magnum est, & ab Epiphanio ita vt est, magnum prædicatur, nonnulli Veterum paruum esse dixerunt: vt Hieronymus, & Chrysostomus: non absolutè; sed comparatione facta cum aliis longè potioribus, & augustioribus titulis, & ornamentis, quæ ambobus communia sunt: velut est potestas vtraque, consecrandi, offerendique Sacrificij Dominici corporis, ac sanguinis: & remittendi peccata. Et alioqui ille idem

[a] P. 135.

Hieronymus haud exiguo interuallo differre à simplici Presbytero Episcopum ostendit: primùm regulâ istâ, quam in calce epistolæ LXXXV posuit: *Qui prouehitur*, inquit, *de minori ad maius prouehitur*. Vnde & Diaconum probat minorem esse Presbytero: quia ex Diacono ordinatur Presbyter. Ac eodem modo Episcopus ordinatur ex Presbytero. Deinde similitudine illa, qua Episcopum cum Aarone summo Pontifice confert: Presbyteros cum Aaronis filiis: Diaconos cum Leuitis. Quod idem in Epistola secunda ad Nepotianum Presbyterum memorat. *Quod Aaron & filios eius*, ait, *hoc Episcopum, & presbyteros eius esse nouerimus*. Num igitur nullo, aut exiguo discrimine summus apud Iudæos Pontifex ab sacerdotum plebe distabat? Vt μικρολογιῶν desinat ἀπαλόγος ille, & ἀκάθαρτος [a] Catharus, ac titiuillitiis istis onerare libros suos: qui per sese satis morosi, & illepidi sunt, etsi hac molestia & ταυτίᾳ leuentur. — CAPVT VII.

a P. 325.

III. QVOCIRCA rectè, ac Catholicè, & fauentibus sanctissimis eruditissimisque Patribus, Hieronymo, & Epiphanio, scripsi in [b] Dissertationibus Ecclesiasticis: Hieronymum sic impositionem manuum ad ordinandum abiudicare à Presbytero, vt hunc non solùm vsu illius, sed etiam iure ac potestate carere censeat: adeò vt cùm ita loquitur Hieronymus, *Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod non faciat Presbyter?* verbum *faciat δυνητικῶς* accipi debeat: quasi dicat, quod non possit facere; & cuius faciendi ius & potestatem non habeat. Quod meum dictum quia refellere non poterat Grammaticus [c] Salmasius, vnum in eo reprehendit vocabulum δυνητικῶς, quod esse Græcum minimè credidit. *An δυνητικῶς*, inquit, *Græcum sit, viderit Grammaticus*. [d] Viderit sanè quisquis litteras Græcas nouit, & quàm ineptus iuxta sis, & indoctus, ex eo colligat. Verè illud quoque iisdem in Dissertationibus adieci, cuiusmodi discrimen esset, quo Episcopum à Presbytero disiungeret Hieronymus; idémque esse dixi, quo & Epiphanius ambos inuicem secerneret. Verba mea sunt hæc: [e] *Quocirca sensit Hieronymus ab solis Episcopis ordinationes fieri: adeóque latum inter ambos ordines discrimen agnouit: nec aliud quàm quod Epiphanius hæresim illam, quæ istos confundebat, oppugnans in medium attulit*. Est autem discrimen hoc, *ordinatio*, siue *ordinandi potestas*, quam vtrumque penes solum Episcopum esse, non esse autem in Presbytero statuit.

b Lib. 1 c. 1, p. 37.

c Pag. 290.

d Vide suprà lib. 1, c. 3, §. 8.

e Dissert. lib. 1 c. 3 p. 37.

IV. AT [f] Salmasius infando scelere verba mea falsauit, vt aliam, ac diuersam ex illis sententiam exsculperet. Sic enim scripsisse me refert: *Nec aliud Hieronymus, quàm quod Epiphanius. Hæresim illam, quæ istos confundebat ordines, in medium attulit*. Quæ sic accipit, tanquam asseram, *Hieronymum eadem in medium attulisse, quæ Epiphanius attulit, quibus hæresim Aërij oppugnaret*. Hinc velut Bellonæ sacerdos, & emoræ mentis exclamat: *Quid audio? Vt Hieronymus eadem in medium attulerit, quæ Epiphanius attulit, quibus Hæresim Aërij oppugnaret, quæ vtrumque illum ordinem confundebat? Sanus non eras, cùm hæc scribebas, sed mente planè excideras*. Tu verò tuâ mente non excideras; cùm ita verba mea deprauares: sed prorsus in ea manebas. Nam alia nulla, quàm tua mens monstra ista pareret. Non scripsi, ὦ πανοῦργε, *Nihil aliud Hieronymum, quàm Epiphanium*, contra illam hæresim disputasse: neque post nomen *Epiphanius*, maiorem στιγμὴν apposui, vt ibi sententia desineret. Sed dixi, *non aliud discrimen inter ambos illos ordines Hieronymum agnouisse, quàm quod Epiphanius hæresim illam oppugnans, in medium attulit*. Neque postremò significaui, Hieronymum Aërij hæresim oppugnare voluisse: sed solum id Epiphanium fecisse. Quanquam ex iis, quæ de illis ordinibus docet Hieronymus, argumentum duci potest, quo redarguatur Aërius. Nam idem omninò, quod Epiphanius, affirmat Hieronymus: Episcopum à Presbytero discrepare, quòd ordinandi potestatem habet ille, qua caret iste.

f Salm. 325.

V. ITAQVE quamuis diuersis de caussis, & dispari proposito de vtroque ordine scribentes ambo illi, non tamen mutuò sibi aduersati sunt: sed in eâdem conuenerunt Catholicæ fidei regula. Quod ita mirum videri debet; vt incredibile non habeatur, nisi iis, qui neutrum intelligunt: nec ad interiores illorum sensus penetrarunt: sed raptim, ac tumultuariè, & amore sui, atque odio Christianæ veritatis ebrij, ad eos legendos sese contulerunt. E quibus est

CAPVT VII. Caluinianum χάσμα. qui ferociter insultat, & ea in me, ac Catholicam Ecclesiam conuicia, probráque iactat, ἅπερ αὐτῷ εἰς τὴν κεφαλήν. [a] *Non sanè magis nox*, inquit, *diei, lux tenebris contraria, quam Epiphanij sententia Hieronymiana.* Immò quàm tua vtrique contraria est interpretatio. *Primùm*, ait, *non solùm in diuersa tendunt hic & ille, sed etiam diuersam viam vterque insistunt, vt perueniant quò volunt. Aërius, inquis, fuit hæreticus. Quare? Quia Episcopum nihilo pluris esse, quàm Presbyterum asserebat. Si hæreticus ob hoc solùm Aërius existimandus, vide vt Hieronymum possis hac hæreseos labe purgare.* Purgatus ille verò est; & ab Aërij, tuáque contagione, & fermento Caluiniano sincerus, alienúsque demonstratus est, non minus quàm Epiphanius. Distingue in Episcopatu duo: vnum intimum; οὐσιῶδες, & quod cum inferiori ordine communicari non potest: vt est character, & ius, ac potestas ordinandi: sine quo Episcopatus esse non potest. Alterum, potestas, & ius administrandi, ac regendi, siue pascendi populi Christiani. Hoc posterius, citra illa, quæ ab solo Episcopo præstari possunt, deriuari potest in Presbyteros simplices. Vt hodiéque quos *Curatos* vocant: qui *in partem solicitudinis assumpti sunt: sed non in plenitudinem potestatis.*

a Salm. p. 327.

VI. Sic recente adhuc Christianismo, putauit Hieronymus in multis ciuitatibus, peculiarem Episcopum non fuisse: sed Christiano populo gubernando, & pascendo plures in commune sacerdotes simplices, & Presbyteros præfuisse. Nempe quòd tum Apostoli, & quos illi Episcopali præditos dignitate suo loco submitterent, quę Episcopum necessariò flagitabant, identidem obirent. Hoc adeo in Orientalibus & Occidentalibus Ecclesiis, quæ ex infidelibus hac ætate coaluerunt, vsuuenit: atque etiamnum cernere est in Canadensibus illis Anthropophagis, & siluestribus, ac palantibus barbaris: quorum complures ad Christum adducti, ac per Ecclesias haud sanè paucas distributi, nullos alios, præter simplices Presbyteros, pastores habent, ac rectores: qui tamen nec Episcopi sunt, nec Episcoporum proprias functiones vsurpant. Sed his exceptis cetera omnia ministrant. Sensit hoc idem, viuentibus Apostolis, hoc est veris Episcopis, in Ecclesiis plerisque factitatum Hieronymus: & qui ita præerant, Presbyteros simplices Episcopos esse dictos, communi iis omnibus appellatione, qui curatores erant, ac rectores Christianæ multitudinis. Nec propterea simplices Presbyteros eundem esse ordinem voluit cum Episcopo: aut illis ordinandi potestatem attribuit: quæ tu falsò de illo iactitas, neque probas hactenus.

VII. Ac vide quàm ineptè ratiocinetis: [b] *Iam tibi*, inquis, *ostendam quantopere dissentiant* Epiphanius, & Hieronymus. *Hieronymi sententia est, eundem omninò fuisse Apostolorum temporibus Episcopum, ac Presbyterum, re ac nomine. Episcopus erat Presbyter, & Presbyter Episcopus. Episcopus Presbyteri nomine, Presbyter Episcopi vocabatur.* Sic tua procedit argumentatio, vt si ita colligas: Sirius, siue canicula cæleste sidus, vocatur Canis: & terrestre ac quadrupes animal perinde canis dicitur. Ergo vnum idémque sunt. Hoc vel vnius diei tibi Dialecticus dissoluet. Dixi tibi sæpiùs, *Episcopi* vocabulum olim de vtroque ordine vsurpatum fuisse, ex Hieronymi, Chrysostomi, Theodoreti, & plurium aliorum sententia: qui ambos illos ordines non solùm κατ' οὐσίαν, quam in ordinandi potestate propriè censent consistere; sed etiam κατὰ τὸ ἐπονομαζόμενον iam tunc fuisse discretos autumant. Quæ illorum ratio non minus probabilis est, quàm quæ in Dissertationibus à me est allata; eosdem illos ordines in vnam personam conuenisse primis illis temporibus, ac certis in Ecclesiis: vt iidem qui Presbyteri à Paulo vocantur, & Episcopi, non vocabulo tantùm, sed ordine, ac charactere essent Episcopi. Qua constituta sententia: contra quam videlicet disputas, cùm eadem sit & tua, vt suprà monstrauimus: tùm multo ridicula magis, & friuola tua est conclusio. Quæ vt sensum aliquem habeat, necesse est ambos & diuersos à te inuicem ordines gradúsque conferri; Episcopatum, & Presbyteratum simplicem. Atqui cùm dixi Presbyteros & Episcopos eosdem apud Paulum censeri, non eos Presbyteros intellexi, qui ab Episcopis ordine distarent: sed vnum, & eundem dixi summum gradum, ordinémque, duobus istis appellari nominibus.

b Salm. p. 327.

VIII.

VIII. Græci quidem promiscuam amborum fuisse putant appellationem. Aiunt enim tam primi ordinis sacerdotes, quàm secundi, vocatos esse Presbyteros, & Episcopos. [a] Quibus & assentitis ipse, dum manente communi ambobus Episcoporum nomine, quendam tamen ex collegio Presbyterorum, prærogatiua temporis, & ordinationis ad primatum euectum asseris: qui κατ' ἐξοχὴν *Episcopus* vocaretur. quemadmodum Athenis cùm essent ἐννέα ἄρχοντες, id est *nouem Prætores*, horum tamen vnus insigniter ἄρχων nominabatur. Quamobrem tuo te Salmasi gladio conficis: & quod inclementer in eos iacis, qui idem dicunt quod tu; in te ipsum recidit. Nam Apostolorum temporibus, inter plures Presbyteros, & Episcopos, vnum fuisse primatem ais, & Episcopum insignem, maiorémque ceteris; [b] quem iis titulis ornas, vocásque πρωτοκάθεδρον, *primatem*, κατ' ἐξοχὴν *Episcopum*, hoc est *excellenti iure*, & non eo, quo ceteri: Πρεσβύτεροι, & nihilominus *primum Presbyterorum*; & *in priore & altiore gradu constitutum.* Volo igitur respondeas: Presbyteri illi, qui Presbyterium, & collegium Presbyterorum constituebant Apostolorum tempore, fuerúntne re, ac nomine Episcopi, an non fuerunt? Fuisse non negabis: vt qui Dissertationem tuam ad id vnum scripseris, vt illud probares. Iam si Episcopi fuerunt & Presbyteri: cùm & Presbyter, atque Episcopus primas ille fuerit, ac πρωτοκάθεδρος: ergo omnes primates, omnes πρωτοκάθεδροι, omnes primi fuerunt: si quid argumentatio tua vitium habet. [c] Sic enim colligis: *Episcopus erat Presbyter: & Presbyter Episcopus. Igitur idem fuit Apostolorum temporibus Episcopus, & Presbyter, re ac nomine.* Quare quidquid aduersus priorem argumentationem excipies, quo minus primates omnes habendi sint: idem contra tuam istam præscribent, qui etsi Presbyteros eosdem re ac nomine fateantur Episcopos fuisse: vnum tamen eminentem inter illos, &, quod tu ipse dicis, primatem extitisse contendent.

IX. Nam quod ad Hieronymum spectat; demonstratum est tibi, Presbyterum ab illo Episcopum olim dici fuisse, non καθόλου, nec absolutè, cùm præcipuam partem, & οὐσίαν Episcopatus excipiat: sed quatenus ἡ ἐπισκοπὴ præfectura est, & administratio quædam Christiani populi. [d] Quod autem verba eius ista: *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod Presbyter non faciat?* sic accipis, vt inde concludas: *Apostolorum æuo ne hanc quidem ordinationem exceptam, quam faceret Episcopus, non faceret Presbyter:* velim vnam ex Hieronymo litteram proferas, quæ hoc significet; Presbyteros simplices, & secundi ordinis sacerdotes, Apostolorum temporibus ordinasse. Quod si ex illo probare non potes: stulta tua est ratio, quæ ex sola coniectura proficiscitur: nec ostendis, quod tam acriter elattas, Hieronymum in eâdem esse caussa cum Aërio, & Aërianis, hoc est te, ac Puritanis reliquis. Nam Aërius χειροθεσίαν τῆς χειροτονίας, hoc est *potestatem ordinandi* fuisse semper in Presbyteris simplicibus, & esse pugnabat: Hieronymus vtrumque negat. Longè ergo ab amentia vestra, & errore fanatico remotus est Hieronymus: vt & Epiphanius: qui hac sententia, tanquam impacta claua, Puritanos omnes elidit: [e] *Et quomodo fieri posset, vt Presbyterum ordinaret, qui ordinandi potestatem per impositionem manuum non haberet?* Quem tu quidem inuerecundè & procaciter appellas: cùm nihil aduersus illum opponas, nisi futile, & ingenio tuo dignum.

X. Ita enim in eum καταναγκῶς insilis. [f] *Quasi verò Presbyter ab institutione ipsorum Apostolorum non habuerit potestatem ordinandi Presbyterum!* Qui sic Epiphanium traducis, & illudis; necesse est, quod illi abs te opponitur ex aduerso, sic esse perspicuum, & euidens, vt ei refragari nemo possit. At illud qui probas? quo auctore? quo testimonio? quo argumento suadere potes, Presbyterum simplicem (de hoc enim agitur) *potestatem habuisse ordinandi Presbyterum?* Potes ex Apostolo, vel ex loco Scripturæ aliquo demonstrare, Presbyterum eum, de quo loquitur Epiphanius, hoc est simplicem, & ab Episcopo distinctum, inferiorémque ipso, ordinasse similem sui Presbyterum, aut tali fuisse potestate præditum? *Cur*

Caput VII.

[a] Pag. 274.

[b] Pag. 273. 274.

[c] Pag. 317.

[d] Salm. p. 318.

[e] Epiph. Hær. 75. καὶ πῶς οἷόν τε τὸν πρεσβύτερον καθιστᾶν, μὴ ἔχοντα χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν.

[f] Salm. p. 342.

CAPVT VII. *ergo passim in scriptis Apostolorum* (obiicis subinde) *Presbyteri vocantur ipsi Episcopi, nec Episcopi tantùm, sed etiam Apostoli ipsi? Cur in sacra Scriptura, indifferenter nomen Presbyteri, & Episcopi de iisdem vsurpatur?* Responderet tibi Epiphanius id quod nos eius vice reponimus: non ab ipso vniuersè negari, penes Presbyteros ius ordinandi fuisse Presbyteri: sed penes eos tantùm, qui simul Episcopi non essent. Nam si solum nomen agitur, Episcopi omnes, quamuis & Presbyteri nuncupentur, ordinandi potestatem habent. At qui in Scripturis Presbyteri simul, & Episcopi vocantur, re & nomine fuerunt Episcopi, ex opinione tua pariter ac mea, quam in Dissertationibus exposui. Ex Epiphanij verò sententia, nonnisi Presbyteri simplices fuere: quam & probabilem esse docui, si ad eam adiungatur illud, quod Chrysostomus & Theodoretus, aliique sentiunt, eosdem vocatos Episcopos fuisse. tum illud Hieronymi, Episcopalem in gubernando duntaxat potestatem, & pascendi ius ac regendi eosdem illos Presbyteros obtinuisse: cùm ex omnium consensu nunquam primariam dotem Episcopatus, ac notam, & οὐσιώδη differentiam habuerint, quæ in ordinandi iure ac potestate consistit.

XI. EPIPHANIVM dixi, Presbyteros, qui apud Paulum occurrunt, pro simplicibus, & secundi ordinis habuisse sacerdotibus; Episcopos verò, pro iis, qui sunt ordinis primi: vt hodiéque sumuntur. Quibus positis, aduersus Aëtium probabat, non eiusdem ordinis esse ambos, & gradus: ad idque loca quædam afferebat Apostoli: quæ non omnia fatendum est id efficere quod ille voluit. At Salmasius in eo ipso refellendo non leuiter aberrat. Vtebatur Epiphanius eo loco, qui est in epistola ad Timotheum: [a] *Seniorem*, vel, vt in Græco est, *πρεσβύτερον, ne increpaueris*: Vbi *πρεσβύτερον sacerdotem* esse credidit *secundi ordinis*. Quàm verè, nihil ad rem pertinet. Hoc quidem concesso, rectè argumentatur ille, maiorem Presbytero Episcopum esse. Siquidem maiorem eum oportet esse, qui obiurgandi castigandique potestatem habeat. [b] Salmasius inter alia rationem hanc aduersus Epiphanium obiicit; *quòd Timotheus, ad quem ea scribit Paulus, & quem Episcopum fuisse vult Epiphanius, non fuit specialis alicuius Ecclesiæ Episcopus.* Primùm gratis illud, & ἀναποδείκτως asserit, Discipulos Apostolorum, quos secundi ordinis omnes Apostolos facit, vagos, & sine certa sede Episcopos fuisse. quod in primo libro falsum esse conuicimus. Quid enim obstat quin & Ecclesiæ addici certæ potuerint, in qua sedem, tanquam in arce, ac metropoli collocarent: & omnium interim prouinciæ alicuius Ecclesiarum curam capesserent? Maximè verò, si ita res habuit, vt Græci plerique crediderunt, vt non vbique Apostoli, nec in omnibus à se conditis Ecclesiis statim Episcopos instituerint: sed solos initio Presbyteros simplices, qui & Episcopi vocarentur: & Ecclesias regerent; iisque vel Apostoli, vel Apostolorum discipuli, qui veri essent Episcopi, præficerentur; qui aut statariam ibi agerent, atque in vna aliqua, & primaria vrbe, tanquam in puppi, sedentes, reliquas prouinciæ totius Ecclesias per illos administrarent. Siue identidem singulas obirent ac lustrarent, & Episcoporum ibi propria munera præstarent. Quæ qui volet, impune per Salmasios omnes, & huius similes, affirmare poterit.

[a] 1 Tim. 5, 1. Πρεσβύτερον μὴ ἐπιπλήξῃς.

[b] Pag. 114.

XII. VTCVMQVE verò sese res habuerit, iusta tamen [c] Epiphanio argumentandi ita vt fecit, caussa suberat, qui Episcopos apud Paulum veros esse arbitrabatur Episcopos: & Presbyteros, nonnisi secundi ordinis sacerdotes, ac simplices. Nam ex eo rectè concludit, maiores Episcopos Presbyteris fuisse, quòd Paulus Timotheum Episcopum hortatur, vt Presbyterum ne increpet: hoc pacto significans, vtique maiorem his illum fuisse, qui increpandi potestatem haberet. Nisi enim haberet, non eum moneret, vt de eo iure, quo careret, aliquid remitteret. Ita ratiocinatur Epiphanius, suspicatus videlicet illo in loco Πρεσβυτέρους minores vocari sacerdotes. cui neutiquam in hoc assentior. sed eo sumpto, tum il-

[c] Epiphan. Hær. 75 N. 5.

lud consequens est, quod posuit. & contra hoc vana, & futilis est Salmasij præscriptio de vago, nec addicto vlli loco Apostolatu Timothei. Cuiusquemodi enim fuerit, Episcopus certè fuit: & quà Episcopo, mandatum illi ab Apostolo datum interpretatus est Epiphanius: vt quod ius in Presbyteros habebat, tanquam iis maior, eo ne temerè vti vellet.

Sic eadem ridenda Salmasij est exceptio, quam ad alterum ex Apostolo locum, & argumentum Epiphanij ibidem accommodat. Nam Timotheum Paulus admonet sic: [a] *Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus.* Vnde colligit Epiphanius maiorem Episcopum esse Presbytero. Rectè quidem, si, quod putat, Presbyter illic simplex est sacerdos. quod & probabile esse dixi. tametsi potest etiam Episcopus intelligi, eo modo, quem in Dissertationibus explicamus. At Chrysostomus, Oecumenius, & Theophylactus, πρεσβύτερον istic, vt & antecedente in loco, non dignitatis, sed ætatis vocabulum esse censent.

[a] 1 Tim. 5, 19. κατὰ πρεσβυτέρου μὴ ταχέως κατηγορίαν δέχου, εἰ μὴ τι ἐπὶ δύο, καὶ τριῶν μαρτύρων.

XIII. Vt igitur simplicem ibi Presbyterum demus à Paulo significari, vera est Epiphanij ratio, maiorem inde esse concludentis Episcopum Presbytero. Salmasij verò non insulsa tantùm, sed petulans & improba sanctissimi viri ista reprehensio. [b] *Hæc inepta sunt*, inquit, *& friuola. Quibus eludendis vel illud sufficit, quod antè attulimus, Timotheum, cui ista scribuntur, non fuisse Episcopum: alioquin dicendum esset, plurium Ecclesiarum, & omnium, ad quas missus à Paulo fuit, Episcopatum gessisse, Corinthi, Thessalonicæ, Ephesi, & aliarum.* Immò verò *hæc inepta* magis *& friuola* sunt, quàm illa Epiphanij. Episcopum non fuisse Timotheum, quod hîc absolutè pronuntias, ne tu quidem verum esse dixeris. Quare hoc aliud agenti tibi excidit. Quòd si Episcopum non fuisse sic intelligis; nullius certæ sedis Episcopum fuisse: non hoc tibi concedet Epiphanius. qui hoc sciuit, sic vnius loci ac ciuitatis Episcopum posse fieri quempiam, vt & aliarum ciuitatum curam administrationémque suscipiat: vbi nullus adhuc fuerit; vel mortuus sit Episcopus. Quorum illud, sub ipsa nascentis Ecclesiæ primordia, facilè contigit, vt in multis vrbibus Christianus populus nullum adhuc proprium haberet Episcopum: sed à solo Presbyterio, hoc est simplicium, vt Græci opinati sunt, sacerdotum collegio proximè regeretur: Episcopi verò interim vices expleret is, qui vicina in ciuitate constitutus iam esset. Hæc Epiphanij, Chrysostomi, ac Theodoreti mens, & eorum ferè, qui Presbyteros, & Episcopos apud Paulum non Episcopos; sed sacerdotes esse simplices arbitrati sunt. Quos contra nihil ieiunum & otiosum tuum illud commentum promouet, de Episcopis hùc illúcque cursitantibus, nec certo loco consistentibus: quam fabellam suprà confutauimus.

[b] Salm. p. 335.

XIV. [c] Nam quod Theodoretum posteriore in illo Apostoli loco, Presbyteros ais non simplices agnouisse, sed Episcopos; etsi probabile est, vt suprà docui: non tamen integrum tibi fecisti, hac vti illius interpretatione. Etenim pagina 49, *Nusquam*, ais, *ille prodidit, Episcopos istos, qui & Presbyteri vocantur apud Apostolum, summum gradum tenuisse.* In quo etiam ab Apostolo vis ipsum dissidere. Quod si verè ibi dixisti: profectò non potes Presbyteri vocabulum ab eodem Theodoreto positum affirmare pro summo & ordinis primi sacerdotio: quod his verbis asseris, quæ prioribus illis tuis ex diametro contradicunt. *Planum est ex his, Presbyterum Theodoreto intelligi, qui Ecclesiæ præfectus est, cum potestate, & auctoritate summa.* [d] Atque hunc ipsum Presbyterum scribis mox, *Episcopum nuncupari. Vbique etiam in Epistolis Apostolicis idem Theodoretus Episcopum, & Presbyterum vnius eiusdémque προστασίας, sono tantùm differentia esse vocabula obseruat.* Quod ex Theodoreti loco probas illo, qui est in commentario ad caput tertium prioris ad Timotheum: vbi Episcopum dicit ab Apostolo nominari Presbyterum, idque se in commentariis epistolæ ad Philippenses docuisse. Non dubito, si duo illa libri tui loca inter se comparaueris, quorum vnus

[c] Salm. p. 136.

[d] Salm. p. 137.

CAPVT VII. est pagina 48, & 49, alter pagina 336, & 337, quin stupore ac rubore perfundaris, δὴν δ' ἄνεως ἦν, vix tuis oculis credens; quod & mihi, vt aliàs in tuis legendis scriptis, euenit, cùm tam abnormem, & incredibilem in pugnam sententiarum, & contradictionem inciderem. Vt iam minimè mirer, postremum illum tuum fetum febriculosæ Dissertationis, magno te redemptum velle, non abs te videri ita vt est, editum fuisse, sed elapsum tibi è manibus, & extortum penè informem, ac semicrudum. quem tu per amicos tuos rumorem serere hac in vrbe nuper instituisti: postquam meam hanc contra te lucubrationem odoratus es. Sed nihil agis, nisi errata tua illa omnia retractes, hoc est capitalem istum Messaliano-Salmasij librum, vt ad Lugdunensem aram mos fuit, delingendo exteras. Hac vnâ lege tot peccatorum gratiam à nobis impetrare potes: aliâ non potes.

XV. ATQVE vt de Theodoreti loco illo paucis agam tecum: non *ita planum est*, *Presbyterum* in eo vocari *Ecclesiæ præfectum cum potestate, & auctoritate summa*; vt tu putas. etsi est probabile: quod & suprà monui, Sed potest, si quis malit, Epiphanij, Hieronymi, Chrysostomi, ac Theodoreti etiam ipsius aliis in locis, opinionem interpretationémque secutus, Presbyterum intelligere simplicem, ac secundi ordinis sacerdotem, eo modo, qui suprà est expositus: vti videlicet, in plerisque vrbibus, quæ non ita pridem Christianam religionem susceperant, nondum Episcopo vno, ac primi ordinis constituto sacerdote, gubernandæ fidelium multitudini Presbyterorum simplicium collegium præpositum fuerit: à quo omnia Ecclesiæ regendæ necessaria ministrarentur, iis exceptis, quæ sine Episcopali charactere ac potestate obiri nequeunt: cuiusmodi imprimis est ordinatio Clericorum, & impositio manuum ad dandum Spiritum sanctum. Ad quæ præstanda identidem excurrerent Apostoli, vel Apostolorum discipuli Episcopali iure præditi. De iis nihil Theodoreti verba prohibet accipi, cùm ita scribit; iccircò Apostolum præcipere Timotheo, vt nonnisi duobus vel tribus adhibitis testibus, Presbyterum increpet: [a] *quòd plerumque accidit, vt cùm ei sit Ecclesiæ præfectura credita, nonnullos ex iis, qui peccant, offendat, illique ex eo infesto in illum animo, calumniam in eum machinentur.* Etenim προστασία illis etiam conueniebat: quos propterea ἐπισκόποις dici mos fuit, etsi in secundo tantummodo gradu censerentur; vt Hieronymo placuit: quòd Episcoporum propriam curam, & iurisdictionem, quoad fas erat, exercebant. quam pro modulo suo inferiores etiam Clerici, velut Diaconi, administrabant: adeò vt apud quosdam de populo interdum offenderent. Sic Cæcilius Diaconus Carthaginensis Lucillam feminam pecuniosam, & impotentem, quòd eam paullo liberiùs arguisset, alienauit ab sese. quæ posteà, cùm Episcoparum ille esset adeptus, diro contra eum schismati Donatistarum faces subdidit, virésque subministrauit. vt [b] Optatus Mileuitanus prodidit.

[a] Theod. in cap. 5, ep. 1 ad Tim. cap. 5, 19. συμβαίνει γὰρ ἐκκλησίας αὐτὸν προστασίαν πεπιστευμένον, καὶ λυπεῖν τινὰς τῶν ἁμαρτανόντων, εἶτα ἐντεῦθεν ἐκείνους δυσμενῶς διατεθέντας, συκοφαντίας ὑφῆναι.

[b] Lib. 1

Quorumdam Catholicorum de Hieronymo & aliorum Patrum dictis, ac sententiis iudicium: præsertim Michaëlis Medinæ: qui perperam illos in inuidiam Aërianæ hæresis adduxit, à qua alienos esse illos ostenditur. Salmasij falsa criminatio diluitur.. Exponitur iterum Hieronymus, quem externæ functionis ratione exæquasse Presbyteros Episcopis demonstratur.

Capvt VIII.

I. Qvod in enucleandis antiquorum Patrum sententiis operæ hactenus insumpsimus, non ad hæreticos tantummodo retundendos valet; qui ad scelerati dogmatis sui fidem inde argumenta sumpserunt: sed ad Catholicos etiam aliquos dedocendos; qui illos temerè, ac parum pudenter in eiusdem hæresis inuidiam vocarunt. Horum è numero vnus præcipuè notatus à nobis est in Dissertationibus Michaël Medina: qui in primo libro *de sacrorum hominum origine, corúmque continentia*, capite v, veterum plerosque Aërianæ labis, & erroris suspectos facit. Displicuit nostra illius reprehensio homini graui, & imprimis limati, atque incorrupti iudicij Salmasio. qui pro sua in Aërium ac similes obseruantia, quorum sectam complectitur, Veteres illos habere cuperet communis hæresis, ac sacrilegij participes. Sed qui attentè superiora huius libri capita legerit, inconsideratè fecisse Medinam fatebitur, qui tam leuibus de caussis; immò nullis; tam acerbam viris sanctissimis calumniam irrogarit. nec minùs vanam Cathari fiduciam ridebit; qui deploratæ illius caussæ propugnandæ, rudis, nec ad se ipsum quidem tuendum idoneus patronus accesserit.

Sunt autem Aërianæ hæresis contagione respersi ab Medina potissimum isti, Hieronymus, Theodoretus, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, Primasius, Sedulius, Theophylactus; *Quorum omnium sententiam priùs in Aërio: deinde in Vvaldensibus: postremò Ioanne Vviclefo damnauit Ecclesia.*

II. Atqvi falsissimum istud est, & indignum homine Catholico ac Theologo de tot tantisque Patribus iudicium: qui nihil cum pestilente ista hæresi commune vnquam habuerunt. Aërius, vt iam probaui, duos istos ordines, Episcopatum, & Presbyteratum, vnicum esse dicebat ex sese, ac natura sua: non tantùm κατὰ τὸ ὑποκείμενον: nec ampliorem in Episcopo, quàm in Presbytero potestatem inesse. Idem & [a] Wiclefus, & Puritani deinde hoc seculo docuerunt: & horum institutis formatus Salmasius.

[a] Tho. Vuald. lib. 2 Doct. fid. ar. 3, c. 60.

At antiqui illi constanter asserunt, inter vtrumque ordinem interesse: & hoc discrimen qualecumque esse pronuntient, siue magnum, siue pusillum, nihil ad rem pertinet; dum reipsa quale sit definiant, ac determinent, vt in ordinandi iure ac potestate consistat, quæ in solis Episcopis insit, non in Presbyteris. Ac solent plerumque non externi tantummodo; sed etiam Christiani Scriptores, rem eâdem modò extenuare verbis; modò amplam exaggerando facere, dum instituto argumentóque seruiunt. quod innumeris exemplis illustrari potest. Inest enim in vnaquaq; multiplex, ac diuersa ratio, quæ vtriusuis ansam, & argumentum præbeat. Quod in [b] Rhetoricis notauit Aristoteles. Neq; ab hoc vsu loquẽdi sermo diuinus abhorret. Velut cùm hominis dignitatem aliàs sic extollit, vt eam Angelicæ supparem faciat. [c] *Minuisti eum paullo minus*, inquit, *ab Angelis*. Immò diuinæ, vt Hebræi hunc locum interpretantur. Aliàs in infinitum abiicit, ac deprimit. [d] *Domine quid est homo, quia innotuisti ei*, &c. *Homo vanitati similis factus est*, &c. Hæc eò commemoraui, vt ineptam Cathari ψυχρολογίαν, & μικρολογίαν suffunderem, [e] qui idem illud discrimen amborum ordinum, quod in ordinandi iure est positum, modò latum, modò pusillum & angustum vocari ab antiquis Patribus eodem

[b] Lib. 3 cap 2 sub fin.
[c] Psal. 8
[d] Psal. 143.
[e] Salm. p. 323.

CAPVT VIII. schemate orationis non videt. Atqui non verba illorum spectanda sunt: sed res ipsa: quæ diuersè considerata potest aut magna, aut exigua videri. Quin ipsemet [a] alibi *sat multum discriminis intercessisse* scribit *Episcopos inter & Presbyteros, & ordinationem præcipuè eam differentiam constituisse.* Quid tu ergo tricaris, & negas posteà, latum inter ambos ordines discrimen intercedere, quod in ordinatione constituitur? Aut quid aliud est *sat magnum*, quàm *latum* dicere? Sed ex eodem fonte capitis tui *lato discrimine* separata, id est contraria dogmata prodire, non est nouum: vt *de eodem foramine emanes dulcem & amaram aquam.* quod meritò [b] Iacobus execratur.

[a] Salm. p.282.
[b] Iac. 3, 11.

III. PORRO sancti omnes illi Patres, & Interpretes Pauli à Medina citati, nihil eius opinionem adiuuant: vt ex superioribus abundè constare debet: præsertim Hieronymus, Theodoretus, Chrysostomus: cui Theophylactus annectendus est. Ambrosius verò, quem iste nominat, non est Ambrosius: sed ignotus scriptor nomen illud ementiens: & quales in diuinis libris *Apocryphi* consueuêre dici, momenti nullius, & auctoritatis: præterquam apud Salmasios, & Catharos, qui auctoribus pretia ponunt, non ex merito ac dignitate; sed suo arbitratu, ac commodo. Nam quia Pseudo-Ambrosium istum nescio quem ratus est fautorem inuenisse se impuræ fabulæ suæ, eum in oculis habuit, nec dubitauit anteponere ceteris omnibus.

Atqui nihil est in Ambrosio isto, quod aut Medinam, aut Salmasium beare possit. neque quidquam illius ab nostra, & communi sententia dissidet oratio. [c] Immò verò illo in loco, quem Medina nominat, ad quartum caput Epistolæ ad Timotheum, Episcopos manifestè superiores, ac maiores facit Presbyteris. quos quidem *post Episcopum plus esse* scribit. *Nam in Episcopo omnes ordines sunt: quia primus sacerdos est: hoc est princeps est sacerdotum.* Præterea docet ibidem, primis temporibus hanc in Ecclesia fuisse consuetudinem, vt, *cùm Presbyteri Episcopi appellarentur, recedente vno, sequens ei succederet:* posteà constitutum esse, vt multorum iudicio potiùs eligeretur, qui ex merito non ex ordine succederet. Ergo vnum aliquem præfuisse putat: non plures pari potestate: vt partim Salmasius affirmat. Partim dixi. nam & eodem in libro contrarium scripsit: vt antè demonstrauimus.

[c] Pseudoamb. col.504

IV. RVRSVS idem ad caput tertium epistolæ ad Timotheum: quem locum indicat Medina: *Post Episcopatum*, inquit, *Diaconi ordinationem subiicit. Quare? nisi quia Episcopi, & Presbyteri vna ordinatio est. vterque enim sacerdos est.* Quod sanè verum est. Nam & primi, & secundi ordinis sacerdos ab antiquis dicitur. Itaque subiicit: *Sed Episcopus primus est: vt omnis Episcopus Presbyter sit: non omnis Presbyter Episcopus. Hic enim Episcopus est, qui inter Presbyteros primus est.* De Augustino scripsimus [d] in primo Dissertationum Ecclesiasticarum: ac nimis oscitanter ab Medina in communionem vocatum illum Aëriani dogmatis ostendimus, cùm nihil aliud, quàm honorum vocabulis distinctos à Presbyteris Episcopos esse communi vsu sentiat. [e] Primasius, & Sedulius verba duntaxat [f] Pseudo-Hieronymi describunt; qui propterea post Episcopos, tacitis Presbyteris, ad Diaconos lapsum esse dicit Apostolum: *quia secundus: immò pane vnus est gradus: sicut ad Philippenses Episcopis ac Diaconis scribit:* [g] *cùm vna ciuitas plures Episcopos habere non posit.* Quæ verba Medinam iuxta, atque Catharos conturbant. Nam apertum continent ordinis vtriusque discrimen; quantocumque tandem, & qualicumque interuallo disiuncti sint, ex illorum opinione. quod ad rei summam parum, aut nihil interest.

[d] Cap.3 p.41.
[e] In 1 Tim. c.5.
[f] Ibid.
[g] Pseudohier. ibid. & Prim. in cap.1 ad Phil.

V. NEQVE postremò (quod [h] Salmasius opinatur pessimus τῶν ἀρρωστημάτων ... λογικῶν arbiter ac censor, id est morborum curator, quibus totus ipse scatet) contra nos ipsi loquimur; dum asseueramus, *Presbyteros Apostolorum temporibus veros Episcopos fuisse.* neque quod huic nostræ sententiæ venenum admiscet, ex illa sequitur: *Et sic eundem cum Presbyteris gradum honoris, & dignitatis, & ordinis constituentes plures in eâdem ciuitate extitisse.* Homo non tam malitiosus, quàm stupidus, & ingenio plumbeus, ad idem saxum semper offendit: dum quæ τῷ λόγῳ, & essentiâ distincta ponimus, tametsi τῷ ὑποκειμένῳ sint eadem, permiscet, ac confundit inuicem. Discat igitur, &, si potest,

[h] Pag. 345. & 346.

femel intelligat, vt iterato non fit opus; fic nos in Differtationibus fcripfiffe, eofdem initiò creatos Epifcopos, qui Presbyterium conftituebant; vt nihilominus diuerfos illos gradus in Ecclefia retineremus: alterum Presbyterorum, qui Epifcopi non funt: alterum Epifcoporum: hoc eft, vnum fecundi ordinis, qui primi non eft: alterum primi; qui & fecundum δυνάμει continet. vt à Pfeudo-Ambrofio dictum effe paullo antè memini. Quemadmodum fi rex idem fiat & facerdos; Poëta fit idem & Geometra. aut ita denique, vt in homine cùm eadem fit rationalis, & fentiens, ac vegetans anima; tres funt tamen & mutuò diftinctæ per fefe, quæ ita nominantur, animæ: eo quòd fecunda fine prima: tertia fine primis duabus in rerum naturâ cernitur. Qua fimilitudine nihil effe diximus aptius ad Ecclefiafticorum ordinum differentiam explicandam. & icirc̀o fæpius illam, quàm vellemus, repetere cogimur; vt fe imperiti hominis ad captum difputatio noftra demittat. CAPVT VIII.

a Vual. To. 1, lib. 2 Doct. fid. ar. 3 c. 60. VI. SVNT è [a] Catholicis Theologis, qui Hieronymum fic interpretari ftudent; vt Epifcopum eundem cum Presbytero effe velit ordine, non gradu ordinis, ac dignitate. Quò illorum opinio pertinet; qui Epifcopatum, characterem negant habere diuerfum ab eo, quem facerdos habet fimplex, fiue Presbyter. fed hunc duntaxat extendi, & quodammodo diffundi: virtute fcilicet, & efficientia: non mole, ac quantitate. De qua controuerfia non eft huius loci difputare. Erit tum cùm de Sacramento Ordinis agemus. Quod autem præfentis negotij eft, & fufceptæ quæftionis; illud affeueramus: Cuiufquemodi eft character ifte: non eundem effe ordinem, Epifcopatum, & Presbyteratum: nec eandem in ambobus ordinis poteftatem: fed diuino iure diftingui. neque huic aduerfari vel Hieronymum, vel quemcumque alium ex antiquis Patribus, qui Epifcopos æquo iure cum Presbyteris cenfere nonnullis videntur. Ac præcipua quidem dos Epifcopatus, & præftantiffima in eo pofita eft, quod commune illi eft cum Presbyteratu: hoc eft in confecrandi Dominici corporis ac facrificandi poteftate: tùm adminiftrandi Pœnitentiæ Sacramenti, condonandíque peccata. Quam vtramque facultatem totis eloquentiæ viribus ornat, & extollit Chryfoftomus in libro III de Sacerdotio: eáque præditum ait facerdotem nouæ legis, fupra modum humanæ conditionis affurgere; immò verò vltra Angelorum dignitatem euectum, propiùs accedere ad fummæ diuinitatis imaginem, ac potentiam. Sed eadem illa poteftas in Epifcopo perficitur, ac feipfa fit excellentior, acceffione noui iuris, ac dignitatis, poteftatifque propagandorum, vt loquitur Epiphanius, ac gignendorum patrum: hoc eft ordinandorum Presbyterorum, & Epifcoporum. Quæ quia neceffariò cum priore illa, & præftantiffima coniungitur, & huic infiftit, nec ab ea diuelli poteft: icirc̀o fimplici, abfolutóque fermone pronuntiari debet, Epifcoporum ordinem Presbyteratu longè effe potiorem.

VII. CREDIDERIM tamen veteres illos, qui Presbytero pluſculum indulgere vifi funt, ad priorem refpexiffe poteftatem facrificandi, ac remittendi peccata: vt *pene vnum* ambos *effe gradum* auderent fcribere; vel *vnam ordinationem*. Sanè qui de facerdotio fcripferunt; quo nomine plerumque fummus, id eft Epifcopus continetur; & illius dignitatem, excellentémque ftatum collaudant: vt Chryfoftomus; & fi qui alij: in illa potiffimum vtraque dote prædicanda commorantur. minus in alterâ, quæ vnius Epifcopi propria eft, infiftunt, ordinandi poteftate.

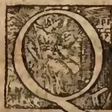
Hieronymus verò, qui Presbyterum fola confuetudine minorem effe ait Epifcopo, eique fubiectum: cùm alioqui ex prima inftitutione fit æqualis; non de ordinatione loquitur, vt putat Salmafius: fed de externa gubernandi poteftate, ac iurifdictione; cuius vfum Presbyteri aliquando fic obtinuiffe dicuntur; vt Ecclefiam in commune regerent, & adminiftrarent. quod fuprà demonftratum eft: non vt ordinare poffent: in quo Epifcopalis ordinis proprietas confiftit. Non igitur ordine, vel ordinis poteftate, quâ Epifcopalis eft, ambos illos æquales effe credidit.

b Epift. 85. Nec aduerfus hoc opponi debet, quòd [b] Hieronymus Diaconos negat anteferendos Presbyteris, eo quòd *ad horum preces Chrifti corpus fanguifque*

CAPVT IX. *conficitur.* quod ad ordinis potestatem attinet. Etenim in componendo Presbytero cum Diacono commemorandum illud fuit, quo potissimum inter se discrepant, & hoc ille est præstantior: vt ex hac prærogatiua ordinis, dignitatis, & προεδρίας inæqualitas monstretur. de qua potissimum agitur. Non enim adeò desipiebant illi, quos in ea epistola castigat Hieronymus, vt ordinis potestatem & functionem in Diacono maiorem, ac digniorem, quàm in Presbytero esse contenderent. Sed de honore, externóque cultu, qui illis adhibebatur, ac loco, & antecessione sermo illis erat. Vide quæ suprà de eodem argumento, ac sententia Hieronymi fusè disseruimus. Non erit necesse, loca illa, supposititia, & à mala manu intrusa, & aliena ab Hieronymo suspicari. Præsertim si Hieronymi morem in oppugnandis contrariis sententiis recordari volumus: & quàm plerumque acer ac vehemens alteram feratur in partem, vt nonnulla iaciat interdum ἐξόμωρα, & παραχαραγμένα: quæ benigna interpretatione mollita, facilè trahas in Catholicum sensum, à quo minimè ipsum abhorrere, ex aliorum locorum comparatione constiterit.

De Presbyteris simplicibus rursus agitur: ac refellitur Salmasij opinio asseuerantis olim eundem ordinem fuisse cum Episcopis: posteà verò duos ex vno factos ordines. quod non posse fieri monstratur. Sacramenta diuini iuris, & institutionis esse: ideóque nec ab hominibus imminui, ac mutari posse. Ex quo probatur, nunquam Presbyteratui simplici ordinationem esse permissam. Salmasij non vna labes. Presbyteri vox explicata. Sacramenti ratio, ac definitio: ex qua Ordinis esse Sacramentum probatur. Diuini iuris esse institutionem Sacramentorum.

CAPVT IX.

I. VONIAM in ordinandi potestate potissimùm sita est Episcopi ac Presbyteri differentia; vt benè multis hucusque declarauimus: multum in eo Catharus noster insudat, vt illam cum Presbytero communicatam olim fuisse persuadeat. Ac reuera fatendum illud est, firmissimum ex eo duci genus argumenti ad Catholicum dogma probandum; quòd nullum in tota extet Ecclesiæ antiquitate vestigium, exemplúmque potestatis istius Presbytero concessæ simplici, vt Presbyterum, aut Episcopum ordinarit. vt de ceteris ordinibus modò taceam. nulla de eo significatio Græcorum, Latinorúmque Patrum, in tam crebra mentione rerum illarum, quæ ad Clericos, & eorum institutiones attinent, atque in tanta luce historiarum, & copia. Sed quid antiquos de tanti momenti re siluisse dico? quod ipsum per sese satis argumenti sit, nunquam illud in vsu fuisse. Illi enim è contrario, nec licere istud vnquam; nec fieri posse contendunt. Quid igitur amplius quærimus? Nonne si ex sese, institutóque Christi, & accepta per Apostolos ab illo traditione, vnus tantummodo esset ordo, ac potestas vna primi secundique ordinis sacerdotum; hoc ipsum fuisset in Ecclesia perpetuum: nec mutari, conuel-líque humana lege, & auctoritate potuisset? [a] Certè *hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat.* Multo ergo minus *testamentum confirmatum à Deo irritum facere* quis potest: vt argumentatur Apostolus. Cyprianus quoque in epistola LXIII probat ea, quæ à Deo, ac diuino iure statuta sunt, mutari non posse. [b] *Qui enim soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. Quòd si nec minima de mandatis dominicis licet soluere; quanto magis tam magna, tam grandia ad ipsum Dominicæ passionis, & nostræ redemptionis sacramentum pertinentia fas non est infringere, aut in aliud, quàm quod diuinitus institutum sit humana tradi-*

a Gal. 3, 15.

b Mat. 7.

tione mutare? Quocirca si diuino iure, & ex natura ipsa Presbyteratus, ac sacerdotij, ordinandi penes Presbyterum sit potestas: non potuit vllo Ecclesiastico decreto huic eripi. CAPVT IX.

II. ETENIM si quis contentiosè asserat, potuisse illam ab Ecclesia detrahi sacerdotibus secundis: quæram de eo, vtris potiùs consentaneum sit ablatam eam fuisse: an iis, qui ab Ecclesiæ communione suo iudicio, & illius sententia separati, damnatíque sunt: an piis & Catholicis, qui in fide, & vnitate perstiterunt. Nemo tam improbè fatuus sit, opinor, qui non priores illos æquius iudicet potestate ista multari, & reipsa verò multatos fuisse: cùm ij, qui excommunicati, & anathemate damnati sunt, vnà cum Ecclesiæ communione, honore omni, dignitate, functione, ac potestate Ecclesiastica spoliari consueuerint: nonnunquam etiam Christiano iure, ac nomine. [a To.3 Conc. p.613.] Sic [a] Misenum, & Vitalem legatos Romanæ sedis, Acaciana communione pollutos Romana Synodus, Felice tertio Papa præside, *à sacerdotali collegio & sacrosancta communione suspendit. Acacium verò inter Episcopos sanctos, atque inter Christianos iudicauit non haberi.* [b Felix epist. 6. Ibid. p.604.] [b] Felix ipse eundem Acacium *à sacerdotali honore, & communione Catholica; nec non etiam à fidelium numero segregauit.* Sic Anthimum Constantinopolitanam in sedem intrusum Agapetus Papa [c] *spoliauit omni nomine Episcopali, & Catholico, id est orthodoxo.* Atqui talibus cùm Ecclesia quidquid potest proscribendo, damnandóque adimat; neque baptizandi potestatem, neque ordinandi, consecrandique potest eripere. Itaque cum baptizatos ab hæreticis, & schismaticis, tum ab iisdem ordinatos, verum baptismum, ac verum ordinem habere, Catholica iudicauit Ecclesia: & aliter sentientes tanquam hæreticos reiecit. Quod contra Luciferianos, Donatistas, Arianos, aliásque pestes, innumerabiles Synodi, ac Patres orthodoxi auctoritate sua comprobarunt. Inter quos Augustinus eminet: qui in omnibus scriptis, quæ contra Donatistas benè multa lucubrauit; luculenter hoc & copiosè docuit. Cuius ex infinitis locis vnum [d] protuli suprà ad eam rem imprimis disertum: in quo cùm Ordinationem non minus Sacramentum dixisset esse, quàm Baptismum; addit mox: [e] *Ideóque in Catholica vtrumque non licet iterari:* tum subiicit: Præpositos ipsos, id est Episcopos, nonnunquam redeuntes ad Catholicam communionem in eodem gradu, & officio recipi.

[c Conc. sub Mena. ἐγύμνωσε παντὸς ὀνόματος ἐπισκοπικοῦ τε, καὶ καθολικοῦ, τουτέστιν ὀρθοδόξου.]

[d Lib. 1 cap. 3.] [e Aug. 2 con. Epist. Parm. c.13.]

III. QVOD si ne hæreticis quidem, hoc est mortuis, ac spiritali gladio detruncatis, tam Clericis, quàm laicis, baptizandi: Episcopis verò, ordinandi potestas extorqueri potuit: nec efficere hoc amplissimo iure suo, & auctoritate quiuit Ecclesia, vt non hostes illi sui, à séque damnati, vera baptismi & Ordinis Sacramenta conferrent: tametsi nefariè hoc, impiéque facerent: multo certè minus piis, & Catholicis sacerdotibus, nec ipsius sententia vlla perstrictis auferre illam aut potuit, aut verò debuit.

Quamobrem si cum Presbyteratu copulata, & implicata esset ab origine sua, & ex institutione Christi, potestas ordinandi; nunquam illa carêre possent Presbyteri: Potestate, inquam, ac iure. Nam vsus alioqui interdici poterat. Sed non ita, vt si contra interdictum potestate sua vti nefariè vellent, effectum illa non haberet: nec verè vti baptizati, sic ordinati forent. quos baptizare ausi essent, vel ordinare. Denique si quando necessarium hoc esse videretur, vt ordinarent Presbyteri; quòd nulli adessent Episcopi; fecissent illi hoc interdum. quemadmodum vbi Clerici nulli sunt, qui baptismum administrent, laicis hoc licet facere. Quid igitur caussæ est, cur nunquam Ecclesiastico iure, vel more receptum est; nec vllo exemplo comprobatum; vti qui sacerdotes simplices erant, aut Episcopos, aut sui ordinis Presbyteros consecrarint; & ordinatrices his manus imposuerint; nisi quia ordinandi potestatem nullam acceperunt?

IV. HIC vela Catharus explicat inscitiæ, & ἀλογιστίας, quantæ alibi nusquam. & [f] *Cùm,* inquit, *Episcopus, & Presbyter idem esset, ordinatio ad vtrumque pertinebat: quia non alius à Presbytero Episcopus. Episcopus ordinabat Presbyterum, & Presbyter Episcopum: quia idem ordo, idem gradus vtriusque, & vnus fuit. Vbi distingui ordines, & gradus cœpti sunt; atque Episcopus maior extitit* [f Salm. p.298.]

CAPVT IX. *Presbytero: tum ordinatio non potuit vtriusque esse communis.* Si vnus & idem ordo tum fuit, non natura, & institutione Christi duplex: malè loquitur, cùm ad vtrumque pertinuisse ait ordinationem. Non enim *vterque:* sed vnus erat. nec cùm vterque dici cœptus est, ad vtrumque pertinuit ordinatio; sed ad amborum alterum. Cùm autem Presbyter cum Episcopo comparatur: vt in quæstione nostra: non ea notione sumitur, qua vnus est idémque cum Episcopo: siue quâ est Episcopus. sed quatenus ab Episcopo differt, & diuersum ab eo constituit ordinem.

Dixi non semel, vocabulum τοῦ Πρεσβυτέρου duplicem habere notionem: vnam generalem; alteram peculiarem, & restrictam. Priore modo, ætatis primùm, deinde dignitatis, & antecessionis nomen est: eum significans, qui auctoritate, ac dignatione potior est. Posteriore verò, certum in Clericatu ordinem & gradum designat, qui est secundus ab Episcopatu. Olim promiscuè vtrique ordini tribuebatur; & eum significabat, qui honore, ac functione antistabat fidelibus: & horum curam gerebat, ac pascebat tum verbo Dei, tùm Sacramentis. siue vnus emineret in turba, qui κατ' ἐξοχὴν nonnunquam πρεσβύτερος, & Ἐπίσκοπος inter cognomines ceteros audiebat: vt vel ipsi Salmasio videtur: qui etiam singularis huius præfecturæ initium ab Apostolorum tempore, & Ecclesiæ primordio ipsius arcessit. Siue plures ordinis primi: aut, vt Græci cum Hieronymo censent, secundi ordinis, regendis Ecclesiis præpositi sint: antequam certus illis præficeretur antistes.

V. QVIBVS animaduersis perspicuum est, cùm de eo quærimus, ac disputamus, vtrum Presbyteratus ab Episcopatu sit ordo diuersus: atque adeò Presbyter omnis Episcopalem characterem, ordinem, ius, ac potestatem habeat. aut, quod idem est, vtrum Presbyter aliquando potestate ordinandi præditus fuerit: in his & similibus controuersiis, Presbyteri, ac Presbyteratus vocabula non primo modo accipi. Alioqui de solo nomine, ac vocis sono disputaretur: vt si quæratur idémne sit λώπιον, & ἱμάτιον: vt est apud [a] Aristotelem. Oportet enim inter ea, quæ inuicem conferuntur, interesse aliquid. Quare Presbyter ibi sumitur pro eo, qui in secundo ordine censetur, & à priore differt. Nam de primo ordine nulla planè dubitatio est. a 1 Physic. c. 3. tex. 21.

Quamobrem præter omnem modum ridicula est, & obtusa Cathari ratio: qui *Presbyteri* nomen prima illa significatione accipit: itáque decernit, *ordinationem ad vtrumque pertinuisse.* Quasi tum duo fuerint, Episcopus, & Presbyter, cùm vnus esset ordo: aut Presbyter, quâ est Episcopus, nec ab eo ratione vlla distinctus, separari ab Episcopo possit. Etenim si *Presbyterum* sic vsurparet, vt genus esset aliquod, sub se duas continens species, id est ordines, qui sunt, Presbyteratus simplex, & Episcopatus; & ad vtrumque ordinationem pertinere contenderet: etsi in reipsa vitium esset: quia falsum diceret: nullum tamen in locutione committeret. Nunc illud perabsurdè, quòd eo ipso tempore, quo Episcopum & Presbyterum eundem fuisse statuit, hoc est non diuersum ordinem, sed vnum: ad vtrumque pertinuisse dicit ordinandi potestatem. Atqui *Presbyteri* vox, vt Salmasius existimat, tunc temporis nonnisi Episcopum significabat: non autem eum qui Episcopus non esset. erántque συνώνυμα duo illa vocabula. Quare idem est, dicere ordinationem ad vtrumque pertinuisse, Episcopum & Presbyterum, ac vel ad Episcopum & Episcopum: vel ad Presbyterum, & Presbyterum. Siquidem Presbyteratus, vt in Episcopatu δυνάμει continetur, à Presbyteratu simplici reipsa diuersus est, & idem prorsus est cum Episcopatu. Sicut animal, & sensibile, quà inest homini, reipsa distinctum est ab animali, quod in brutis inest. illud enim rationale est; hoc rationis expers. Quare neutrum ab eo, cui conuenit, separari potest, nisi vtroque sublato. Neque enim animal illud, quod est, exempli gratia, in homine, separatum ab eo potest existere: ita vt dici possit, anteà vnum & idem ambo fuisse: posteà verò duo esse facta. Ita neque Presbyteratus, qui est in Episcopo, & quem olim eundem cum Episcopatu & re, & appellatione fuisse credit Salmasius, ab Episcopatu diiungi saluo eo potuit, ac dici duos iam ordines ex vno esse factos.

VI. DIXISSET sanè: Vnum ordinem ab Christo Apostolis traditum,

qui Presbyteri, & Episcopi nominibus appellaretur: penes quem ius esset omnium Sacramentorum administrandorum, præsertim Ordinis. Posteà verò nouum ordinem institutum esse inferiorem illo, qui Eucharistiæ, ac Pœnitentiæ minister esset, aut etiam aliorum, excepta ordinatione. Hoc modo à seipso non tàm turpiter diffideret: tametsi non prorsus verum diceret: vti mox constabit. Nam quod scripsit modò, putidum est, & inextricabile: Cùm vnus esset ordo, vtrumque ordinare potuisse: postquam distincti ordines sunt, tum ordinationem desiisse vtrique esse communem. Quamdiu enim prior ille fuit vnus, id est solus, nondum erat posterior, qui ab eo posteà diuelleretur: nec ita separatus est iste, vt non in eo remaneret, nulla huius facta mutatione. Episcopus enim nihil minus fuit, aut habuit post illam diuisionem, quàm erat, habebátque anteà. Non est ergo diuisus in duos prior ordo: sed ad hunc alter adiunctus, eique subiectus. Insulsa itaque, imperitáque de talibus Cathari est oratio. CAPVT IX.

Verùm præter inscitiam sermonis, labem insuper continet hæretici sensus errorisque, tum ab Catholica damnati fide, tum veterum Conciliorum, ac Patrum auctoritate conuicti. Quod in hunc modum ostenditur. Esse quoddam in Ecclesia Ordinis Sacramentum ita, vt Baptismi, & Eucharistiæ, Christiana tenet, & Catholica religio, omnium illorum testimoniis approbata: vt [a] superiùs breuiter attigi; quod aliàs fusiùs exponendum erit. Iam Sacramenti natura hæc est, & proprietas: vt Aduersarij ipsi fatentur: vt à Deo institutum sit: non humano iure, ac voluntate. Quippe Sacramentum [b] Caluinus ita definit: *Externum esse symbolum, quo beneuolentia erga nos sua promissiones conscientiis nostris Dominus obsignat*, &c. [c] Addit *nunquam sine praeunte promissione esse Sacramentum*. Et [d] Theodorus Beza in Opusculo de re Sacramentaria, *caussam formalem Sacramentorum* esse vult *ordinationem Dei in ipsius verbo comprehensam*.

Et ante hos [e] Lutherus *ad Sacramenti constitutionem, ante omnia requiri* ait *verbum diuina promissionis, quo fides exerceatur*. Sic etiam Augustana Confessio articulo XIII. Et Philippus Melanchthon in Corpore doctrinæ Christianæ, *Sacramenta ritus vocat, qui habent mandatum Dei, & quibus addita est promissio gratiæ*. Kemnitius quoque in Examine secundæ partis Concilij Tridentini scribit, *auctoritatem, seu potestatem instituendi Sacramenta, vt sint efficacia signa gratia, non esse vllius creatura, sed solius Dei, qui gratiam illam operatur*. Cui & [f] Petrus Martyr assentitur. Nec vllus, opinor, dissentiat, quin Sacramenta vera, & Christiana diuinæ sint institutionis: nec humana voluntate, arbitrióque constituta.

VII. CVM ergo Sacramentum ordinationis tam sacrosanctum ab Augustino censeatur, quàm est Baptismus: ab Christo ipso, ac diuino iure conditum sit oportet: ac proinde nec mutari ab hominibus, nec nouum aliud excogitari, adiicique potuit. Atqui, vt est Salmasij opinio, vtrumuis accidere debuit; vt vel in Christi institutione fieret aliqua mutatio, quæ Sacramenti naturam innouaret: vel nouum quoddam genus adderetur. Etenim si ab Christo nonnisi vnus Ordo traditus est, qui Sacramenta omnia perficeret, & ministraret; ac nominatim ordinandi potestatem haberet: *cùm distingui ordines & gradus cœpti sunt*, vt vnus esset in Ecclesia, qui hac ipsa ordinandi potestate detracta, ius haberet ceterorum administrandorum, vt putat Salmasius; profectò immutata est ratio illa Sacramenti Ordinis, quam auctoritas diuina præscripsit: atque aut Sacramentum illud interpolatum est, & aliud ex alio factum: ideóque penitus extinctum. aut ad vetus additum est nouum. quod vtrumque nefas habetur.

Meminerit ille quantis clamoribus ab Caluinistis, Catharisque suis exagitatum illud sit Ecclesiæ decretum, quo certis, iisque necessariis de caussis, vsus calicis laicis hominibus interdictus est: ac quemadmodum vno hoc argumento ad illud impugnandum vti consueuerint: innouari, mutarique non licere humana lege quidquid diuino iure institutum fuerit. Esse autem diuini iuris, ac sanctionis, vt in sumendo Eucharistiæ Sacramento vtraque species ab omnibus adhibeatur.

[a] Lib. 1, cap. 3.
[b] Lib. 4 Instit. c. 14 §. 1
[c] Ib. §. 3.
[d] In Opusc. To. 1, p. 107.
[e] Luth. To. 1, lib. de Capt. Bab.
[f] In locis, clas. 3, c. 8.

CAPUT IX. VIII. DISCAT igitur ex hac falsa suorum, & sua fortasse querela, quanto se piaculo peruersæ opinionis implicarit: qui cùm ex diuino iure, hoc est Christi institutione, & Apostolica traditione, Presbyteros omnes ordinandi potestate fuisse præditos velit; paullo pòst tamen iure isto spoliatos esse defendit: atque ita mutilam, & laceram dignitatem illam post Apostolos in Ecclesiam introductam, solo decreto humanæ auctoritatis accisam. Etenim diuino iure institutos in Ecclesia Presbyteros & Episcopos fatetur: nec Apostolo contradicit, qui in Actis, sub illo duplici nomine, sic eos compellat: [a] *Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.* [a Act. 20, 28.] Ergo illi qualescumque Presbyteri, & Episcopi, potestatem acceperant à Deo, & Spiritu sancto: quam & Timotheus, & Titus, & alij Episcopi similiter adepti sunt, & eiusdem fortassis interuentu, & opera; hoc est Apostoli ipsius: [b] qui Timotheum hortatus est, *vt resuscitaret gratiam Dei, quæ erat in ipso, per impositionem manuum suarum.* [b 2 Timoth. 1, 6.] Illi, inquam, quos Actorum xx Paulus alloquitur, eandem ac Timotheus, & Titus, potestatem diuinitus sortiti fuerant, ordinandi, constituendíque Presbyteros, & Episcopos. Nam & huius potestatis nominatim meminit, cùm ambos istos admonet: illum, [c] *vt manum citò nemini imponat.* [c 1 Timot. 5, 22.] [d] istum verò, *vt constituat per ciuitates Presbyteros:* hoc est Episcopos *re ac nomine:* vt [e] Salmasio placet. [d Tit. 1, 5.] [e Pag. 16.] Quanta igitur cæcitas, ac temeritas illa fuit? Immò quàm execrandum & inexpiabile scelus, quòd vniuersæ, post Apostolorum tempus, Ecclesiæ Salmasius adscribit: vt diuinitus editum, constitutúmque ordinem, ac suis finibus, sua potestate, functione sua determinatum, violare non dubitaret, ac dimidiatum decurtatúmque postmodum vsurparet? Si ex instituto Christi, diuinóque iure [f] *Episcopus & Presbyter idem erat: si ad vtrumque ordinatio pertinebat, quia non alius à Presbytero Episcopus: si Episcopus ordinabat Presbyterum, & Presbyter Episcopum; quia idem ordo, idem gradus vtriusque, & vnus fuit.* [f Salm. p. 298.] [g] potuítne mutari, ac peruerti quod Christus tradidit? [g Idem p. 299.] potuerunt ex vno fieri ordines duo? potuit ita maior alter altero fieri humana lege, ac voluntate, vt *ordinatio non posset vtrique esse communis?* Potuit *sic Episcopi ordinatio propria fieri, vt ad Presbyterum desineret pertinere, quia Presbyter destitit esse Episcopus?* Quid est *destitit esse Episcopus*, nisi id esse destitit, quod vt esset à Christo mandatum, imperatúmque fuerat; quod ex vi ordinationis suæ, ac per manuum impositionem acceperat?

IX. RESPONDEAT ad ista, si potest, Salmasius: & vt, ἀπολογίᾳ obligatus tenetur, dicti nobis sui rationem reddat: quînam [h] *Presbyteri simplices non habeant ius manus impositionis:* [h Salm. p. 12.] aut quo tandem modo diuinum in illis violari præceptum; & à Christo latæ legi humana constitutione derogari; immò contraria lege obrogari potuerit.

Hanc tantam labem prauitatémque iudicij non aliunde obortam esse Salmasio dixi suprà, quàm quòd Catharorum ritibus ac dogmatibus assuefactus, horum esse similia vetera illa, quæ & hodiéque nostra sunt, stulto errore credidit. Itaque cùm nullam apud Caluinistas suos Ecclesiasticorum graduum esse sanctitatem animaduerteret, putauit idem & in antiqua Ecclesia factitatum esse, quod in suâ videbat: vbi profana omnia qualiumcumque sacrorum ministeria censentur. adeò vt cerarij, sartores, negotiatores, sellularij, & omnis generis opifices, Diaconi, Presbyteri, Episcopi fiant; & ab vno gradu promiscuè transeant ad alterum: atque eo munere functi, sic quasi sarcina, aut temporaria schemâ deposita, pristinum ad statum redeant. *Itaque alius hodie Episcopus,* [i] vt rectè Tertullianus ait, *cras alius; hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis sacerdotalia munera iniungunt.* [i Tert. lib. de Præs. c. 41.]

Hinc illud est, quod tam facilè versari, commutari, & quodam veluti mangonio interpolari, atque ex aliis alios fieri potuisse Ecclesiasticos ordines arbitratus est, & ab ea forma transferri, in qua conditi erant à Christo, & ab Apostolis traditi. quasi totum hoc negotium arbitrarium, & in iure positum, ac voluntate esset hominum. Quæ mentis cæcitas ad inauditam amentiam propagata longiùs, in infandas, & sacrilegas opiniones erupit. de quibus in sequentibus agetur.

Sal-

Salmasij à seipso fœda dissensio idem asseuerantis, ac negantis. Non omnia quæ re idem sunt, idem esse ratione. Episcopatus eminenter inferiores continet Ordines. Non esse proprium Presbyteri, quà Presbyter est, ordinare. Nullum exemplum extare ordinationis à simplici factæ Presbytero. Immò nullam & irritam prorsus habitam fuisse. Quod Ischyræ exemplo probatur. μυστικωτέρα χειροτονία irrisa ab ridiculo Catharo, defenditur.

CAPVT X.

[a Lib. 1 c. 2.] I. EA hæc in [a] Dissertationibus Ecclesiasticis coniectura fuit: Presbyteros illos, qui in Epistolis Pauli, & in Actibus Apostolorum nominati leguntur, non simplices fuisse, sed Episcopos eosdem; id est Episcopali non tantùm nomine; verumetiam ordinatione, ac potestate præditos. Quod iccirco tum factum esse, verisimile putauimus, vt esset ad manum Episcoporum copia, qui subinde conuersis ad Christianam fidem populis, ac ciuitatibus præfici possent, & ea præstare, quæ Episcopalem administrationem postulant. Non probaui hanc opinionem meam Catharo Salmasio: qui necessarium minimè esse duxit, Episcopos ad obeunda certa illa destinati munera, & officia, quæ Presbyteri simplices gerere possunt: cuiusmodi est ordinatio Presbyterorum, ac ceterorum Clericorum. Vt hæc illius sententia sit, Presbyteros simplices ad Presbyteros creandos ius habere manuum imponendarum; non tamen ad Episcopos ordinandos: quia maiorem minor ordinare non potest: sed æqualem, aut minorem. Quinetiam eò progreditur, vt manuum impositionem propriè ad Presbyterum pertinere dicat; eam videlicet, quæ in ordinatione Presbyterorum, & in Confirmatione locum habuit. ἀλλ' αὐτὸ
[b Salm. p. 149.] τὸ ῥητὸν audire satius fuerit. [b] *Ipsa illa*, inquit, *manuum impositio, quæ in ordinatione Presbyterorum, & in Confirmatione locum habuit, non propriè spectauit*
[c Ib. p. 150.] *ad Episcopum, tanquam Episcopum: sed ad Presbyterum.* [c] Et paullo pòst: *Nihil igitur ad Presbyterum, quatenus & Episcopi nomen, ac munus habuit, pertinebat impositio manuum in ordinationibus Presbyterorum adhiberi solita: sed Presbyterum vt Presbyterum spectabat.* Hæc ille.

II. DIFFICILE est omninò stomachum tenere in tanta non modò inscitia; verum etiam spurcitia dogmatis, & impietate. Verùm moderabor orationi meæ: & sua ipsi tantummodo verba refundam, ac regeram. Enim-
[d Salm. p. 148.] uerò [d] *Ignarum oportet, ô Cathare; videri antiquitatis Ecclesiasticæ, & moris illorum temporum, Apostolorúmque instituti, qui tales nugas, & fabulas comminiscatur, contra rei veritatem, & vsum veteris Ecclesiæ, miserè confictas.* Quæ priusquam sigillatim expendo, volo ipse mecum admiretur immanem, ac prorsus incredibilem dictorum sententiarúmque repugnantiam, qua priora
[e Salm. p. 140.] posterioribus euertit, ac diruit. [e] Etenim quod in Dissertationibus posueram, *nunquam non fuisse in Ecclesia potestatum, graduúmque discrimen, hoc est Episcopatus & Presbyteratus simplicis: sed in eadem capita passim ambo fuisse collata:* quod hunc sensum habet: eosdem in Clero quarumdam Ecclesiarum vnà cum Presbyteratu Episcopatum simul adeptos esse: hoc ille *stuporis, inscitia ac stoliditatis* accusat: mihique propter istud ipsum maledictis ac probris ferociter insultat. Et, *Potéstne fieri*, inquit, *vt aliquis nesciat, ex vno gradu, qui olim fuit, Presbyteri, & Episcopi, duos postea factos esse? At tu dicis, duos istos ordines in vna persona, etiam tum cùm vnus esset, distinctos tamen, ac discretos fuisse. Quomodo? An ille vnus, qui Episcopus simul, & Presbyter fiebat Apostolorum æuo, aliqua gerebat pro Episcopo: aliqua verò pro Presbytero? Ita sanè oportet intelligi, si, quid tuus iste stupor velit, assequi possumus. Potéstne pro sapientia tua*

CAPVT X. *nobis distinctè explicare, quid ille Presbyter, & Episcopus Apostolicorum temporum, quid, inquam, eorum, quæ officium eius spectabant, tanquam Presbyter egerit, & quid tanquam Episcopus? Si aliquis faber sit simul, & fullo; tanquam faber, fabrilia tractabit: tanquam fullo pannos addensabit, & fullonicam exercebit. Dux & miles potest esse vnus & idem. Cùm manu prælium capesset, militis officio fungetur. Cùm verò aciem ordinabit, & instructa acie in post-principiis sibi loco cauebit, & inde omnibus prælij incipiendi signum dabit, ducem præstabit. Possumúsne in Episcopo, qui & Presbyter sit, distinguere officia Presbyteri, atque Episcopi, eáque separatim?*

III. HVNC Salmasij locum, satis vtique prolixum, & fastidij plenum, integrum descripsi: vt qui libri illius, cuius audio iam exemplaria esse suppressa, copiam non habebunt, ex eius verbis ea, quę dixi, vera esse cognoscant: neminem alterum inimiciorem, & iniquiorem illi esse, quàm ipsum sibi. vt qui dedita opera contradicere, aduersaríque velitiis, quæ ab illo posita, constitutáque sunt; non alia quàm ipsiusmet adhibenda sit oratio. Conferantur enim quæ paullo antè citaui illius verba cum posterioribus istis. Rem rei peræquè nullam repugnare senties. In his ecce duos negat ordines Apostolorum fuisse tempore, Presbyteratum, & Episcopatum, quòd iidem Episcopi creabantur, & Presbyteri, & in vnam personam ambo conuenirent: nec posset distingui, ac discerni quid Episcopus tanquam Episcopus, quid Presbyter tanquam Presbyter ageret, administraréture: quemadmodum in eo, qui idem faber sit, & fullo, facilè dignoscimus quæ sint illius partes quà fullo est, aut faber. His enim exemplis vti voluit, vilibus ac sordidis: sed dignis eo ministerij, & Ecclesiastici negotij genere, quod præ oculis habens, & in quod animo intentus ista scribebat. Respectabat enim, vt suprà dixi, ad illos, quibus est assuetus, Puritani conuenticuli gradus, & officia Presbyteratus, Episcopatus, Diaconatus, & similia; quæ cerdonibus, veteramentariis, pistoribus, & id genus opificibus ex infima plebe mandari solent. Ideo consentanea ad illa significanda munera partium suarum exempla delegit. Ergo quia non putauit itidem, vt in eodem homine ambæ discernuntur artes, pistoris & cerdonis; sic in eodem, qui Episcopus sit, ac Presbyter, singulorum ordinum officia distingui potuisse: iccirco negauit eundem Episcopum fuisse, ac Presbyterum. At hoc, quod quærebat, reperit postea: & quod neque fieri putabat posse, & eos, qui posse censerent, *inscitia, stuporis, stoliditatis* notis inusserat, approbauit, reque ipsa factum esse docuit: ac denique superiora illa, quæ sola esse vera dixerat, ridicula, & falsa esse defendit. Nam cùm idem homo Presbyter esset & Episcopus, hoc est duos gradus, ordinésque sustineret, vnicuique suum munus, ac pensum attribuit.[a] Quippe illius vnius, quà Presbyter erat, propriam fuisse dicit *Clericorum ordinationem per manuum impositionem: Confirmationis item sacramentum, & alia quædam, quæ non propriè spectabant ad Episcopum, tanquam Episcopum; sed ad Presbyterum.* Porro eiusdem illius personæ, quà Episcopatu erat prædita, proprium fuisse vult *gregi sibi commisso attendere, in his quæ curam in administratione exiguit, & solicitudinem requirunt, quæ propriè est* ἐπισκοπή.

[a] Salmas. p. 149.

IV. HABET itaque quod paullo antea dari sibi postulabat, quid ille vnus Presbyter simul & Episcopus tanquam Presbyter ageret; & quid tanquam Episcopus: quemadmodum in eodem homine, qui simul *faber & fullo sit*, quid pro fabro, & quid pro fullone agere debeat. Fuitne verò post homines natos tam futile, támque inconstans ingenium: quod in paucis paginis adeo turpiter aberraret ab institutis, cogitatísque suis, & disparibus, ac contrariis sententiis secum ipse discordaret? Ecce quantum mihi operæ ac verborum insumendum in hoc fuit, vt illum docerem, non omnia, quæ subiecto idem sunt, idem esse ratione, essentia, & τῷ τί ἦν εἶναι: & vt verum id esse persuaderem, quod in tertio Physicorum scriptum est ab [b] Aristotele: *Non eadem omnia iis inesse, quæ quolibet modò eadem sunt, sed solùm quibus esse, id est ratio essentiæ est eadem!* Atqui nihil in Dialecticorum, Philosophorúmque scholis ea re peruagatius est. Quas quia nunquam detriuit, iccirco demittere hoc in animum suum

[b] Arist. 3 Phys. c. 3, Tex. 21. οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ πάντα ὑπάρχει τοῖς ὁπωσοῦν ταὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον οἷς τὸ εἶναι τὸ αὐτό.

nullo pacto potuit, quî tandem duo Ecclesiastici ordines τῷ λόγῳ, & τῷ τί ἦν εἶναι distincti, τῷ ὑποκειμένῳ conuenirent. Dicebam in Episcopo duo spectari, & κατ' ἰσχνὴν ἐπίνοιαν, vt loquitur Cyrillus, hoc est *subtili mentis acie* discerni: alterum, quod Episcopus est, summúsque sacerdos, & ἱεροφάντης: alterum, quod est Presbyter, & sacerdos, vt & Diaconus; & omnes denique in sese ordines, ac totam Hierarchiam in se vnus complectitur. Ita enim [a] Dionysius auctor est, in vno summo Antistite collecta, & coniuncta inesse omnia, quæ in inferioribus dispersa reperiuntur. Vnum itaque dicebam diuersos habere ordines, non tamen reipsa, vt sunt in illo, separatos ac distinctos: sed τῷ λόγῳ tantùm, & ratione, vel δυνάμει, id est *potestate*: quatenus inferiores ordines sine superioribus in quibusdam cernuntur; etsi superiores ab inferioribus minime disiuncti sint. Cùm hæc & huius generis alia loquerer, neque capiebat Salmasius: & pro certo deierabat, errare me, qui duo in vnâ, & eâdem re cohærentia, non eadem inter se esse crederem. Atqui erant illa verissima; & idoneis, atque ad eius captum aptissimis exemplis, ac similitudinibus exprimebantur. CAPVT X.

[a] Lib. de Eccles. Hier. c. 1.

Hoc enim est quod in scholis *eminentiæ* vocabulo significari solet. Sicut anima rationis particeps, & humana, sensilem, & vegetantem *eminenter* continet; non cuiusmodi insunt, illa brutis in animantibus; hæc in stirpibus. Quæ enim in pecudibus est, rationis est expers: quæ plantas animat; caret & sensu. At humana nulla sui parte aliud est, quàm rationalis: & hoc tota est, quia simplex est, & indiuidua. Verùm ambas illas, quæ in brutis, ac stirpibus inesse dicuntur, eminenter, excellentíque ratione continet, exclusis propriis speciei cuiusque differentiis. Sic Episcopus Presbyteratum, qui in secunda classe censetur, & est simplex, nonnisi *eminenter* habet in sese: hoc est dempta illa proprietate, quæ inferioris est sortis: qua *simplex*, & *secundi ordinis* nominatur. Non enim Presbyteratus, quà cum Episcopatu complexus est, simplex, aut secundi ordinis habetur. At nunc postquam vtcumque ista percepit, deinceps obstrepere desinat Catharus, & tandem aliquando seipsum audiat: ac duos in vno homine distinguere ordines incipiat; & suas cuique partes describere: non eo quidem modo, quo eas constituit. Nam falsa est, & commenticia ratio illa, distributióque munerum, qua Episcopum à Presbytero seiunxit.

V. MANVVM impositionem, qua ordinantur Presbyteri, aliíque Clerici, aut quæ in Confirmatione locum habuit, *non propriè spectare* ait *ad Episcopum, tanquam Episcopum: sed ad Presbyterum.* Etiámne manuum illa impositio, qua Episcopi creabantur? Non illum puto sic desipere, vt hoc asseueret. Atqui ex illius disputatione, & argumenti genere id est consequens. Nam quod à me dictum refellere voluit, etiam illud amplectitur. Presbyteros eosdem esse factos Episcopos primis illis temporibus iccirco coniectabar, vt præsto essent qui eò mitterentur, vbi Episcopis opus erat, ad ea præstanda, quæ sunt illius ordinis propria. Hoc iste reprehendit; quia Presbyteri ad ea omnia facienda satis erant idonei. Ergo & manum imponere ad Episcopatum poterant: quod vtique inter necessaria numerandum est. Nam & [b] Apostolus Titum hortatur, vt in Creta insula per ciuitates Episcopos constituat. Hac igitur saltem ex parte necessaria potuit esse Episcopi copia. [c] Deinde cùm Episcopi ac Presbyteri munera, & partes à se mutuò secernit, Episcopo, quà Episcopus est, iniungit *gregis sibi commissi curam, & administrationem, quæ propriè est* ἐπισκοπή: Presbytero verò, quà Presbyter est, *manuum impositionem in ordinatione Presbyterorum.* Cuinam ergo competit impositio manuum in ordinatione Episcoporum? An & ista in ἐπισκοπῇ, id est *cura & administratione gregis* continetur? Quî potiùs quàm Presbyterorum ordinatio? Hæc enim propiùs ad curam gregis quàm illa, pertinet. Nam ad gubernandum sibi commissum populum, Episcopis aliis opus non habet qui iam creatus est Episcopus. Immo plures in eâdem Ecclesia collocari posteriorum temporum decreta vetuerunt. At sine Presbyteris non potest commodè munus exercere suum. Itaque

[b] Tit. 1. 5 & 6.

[c] Salm. p. 150.

CAPUT X. Presbyterorum creatio magis Episcopalem ordinem, quà Episcopus est, consequi debuit, quàm Episcoporum. Sed neutrum est verum. Immo vtrumuis tam ab Episcopi abiudicare munere atque ordine, quàm Presbytero adiudicare, non hæresim solùm sapit; sed puerilem etiam, ac ridendam inscitiam.

VI. Etenim si, quod ille crocitat, Presbyteratus proprium est manus imponere ad ordinandos Clericos; non Episcopatus: Episcopatus verò proprium, regere populum, ac gubernare: quandiu quidem in vnum ordines ambo illi conuenêre, ab eôdem præstari vtrumque potuit. Posteaquam verò diuulsi, ac separatim positi sunt; tum id vnumquodque sequi, quod proprium eius erat, oportuit. Quare Presbyteri deinceps simplices, qui Episcopi esse desierant, ius habuere Presbyteros, ceterósque Clericos ordinandi. Vti faber ille idem ac fullo, si fullo ampliùs non sit, quod fabri proprium est retinebit, ac fabrilia tractabit: non vtique fulloniam attinget. Nam me lepida illa Cathari exempla delectant. Itaque iis vtamur. Quæro igitur, ac velim acutus homo mihi respondeat: Qui ex fabro & fullone, nonnisi faber esse cœpit: num is polituram vestium & pannorum, ac denique fulloniam exercebit? At hoc est contra hypothesim. Ergo fabrilia tantùm opera molietur: quia nihil nisi faber esse ponitur. Redeamus iam ad bellam Salmasianæ similitudinis ἀπόδοσιν. Presbyter ille, qui idem & Episcopus erat, quà Presbyter, ordinabat Presbyteros, non vt Episcopus. Quamdiu ergo manebit Presbyter, siue Episcopatum habeat, siue eo careat: quæ Presbyteri sunt nihilominus exequetur. Itaque Presbyteros ordinabit, & iis inferiores Clericos. Hoc planè, ac directò concluditur ex Salmasij decreto, quo Presbyteratui impositionem manuum ad ordinandos Presbyteros affixam esse vult; non autem Episcopatui. Id si esset verum, nemo mutare ausus esset; nec humana auctoritate, & arbitrio diuina instituta solicitare. Aut si contrarium paullatim vsum ac morem obrepsisse dicat: certè primis illis, & adhuc incorruptis Ecclesiæ temporibus; hoc est secundo, ac tertio seculo, vel etiam quarto, vt hæretici iactitant, adhuc ritus ille perseuerasset. Extarent igitur exempla non rara, non furtim, ac ieiunè argutulis quibusdam captionibus extorta: sed obuia passim ac ferientia: quibus constaret, à Presbyteris simplicibus celebratas esse Presbyterorum ordinationes, Clericorúmque ceterorum. tùm ab iisdem manus impositas esse ad dandum Spiritum sanctum: quod in Confirmatione fieri solebat.

VII. Atqui nullum eiusmodi factum illorum in omni antiquitate Christiana liquidum occurrit: & eiusmodi, qualia Episcoporum passim leguntur. Cùm tam crebra Veteribus in historiis, & Conciliis, ac Patribus memoria sit ordinationum istarum, quibus Episcopi, Presbyteri, Diaconi, reliquíque Clerici, maximè quos sacratos vocant, instituti, ac creati sunt: nusquam tamen apertè eas vsurpasse Presbyteros legimus: sed Episcopos duntaxat. Vnum, vel alterum tantummodo habent exemplum, neque hoc expressum: sed contortè, ac morosè ab illis exsculptum. quod ne ipsum quidem consistit: vt sequenti capite docebitur. Quænam igitur illa stupiditas est; proprium id esse dicere sacerdotis, ac Presbyteri simplicis, eíque, quà Presbyter est debitum: quod quantum in illius est probationibus, nonnisi valdè incertum ac dubium est, an quispiam vnquam ordinis istius attigit: plerique autem antiquorum nisi ab Episcopo administratum, ratum, effectúmque esse disertè negauerunt. Vbi Cathari & Grammatici istius, vel Christiano, vel litterato homine: vel homine postremò dignus est pudor: qui hoc fingere est ausus, cuius neque exemplum probabile; neque testem affert, vel afferre potest vllum ex omni antiquitatis memoria: nisi hæreticum, & eo nomine damnatum?[a] Et quoniam, cùm ego duos illos Ecclesiasticos ordines, Episcopi ac Presbyteri, ab Christo institutos, & ab Apostolis traditos esse dixissem; me ad Scripturæ sacræ tribunal vadatus est: ac vel locum vnum proferre iussit, in quo Presbyter ab Episcopo sit distinctus: ego vicissim in ea, qua de agitur controuersia, quò me prouocauit, eò illum reuoco. Ostendat, si potest, toto in Nouo Testamento vel litteram aliquam, cuius

[a] Salm. p. 146.

hoc testimonio adstruat, quod pro certo venditauit; Presbyterum simplicem, qui Episcopus non esset, manum imposuisse tum ad ordinandum Presbyterum; tum ad dandum Spiritum sanctum. Quòd si nusquam illud inuenire potest, quâ fronte vel affirmare istud audet; vel alios ad eandem probandi formulam adstringere, in qua suapte in caussa victus, & confusus tenetur. CAPVT X.

VIII. AGE verò, quoniam tam malè paratus est ab Scripturæ præsidio, aliunde sibi curet aduocationem: ac vel ab Ecclesiastica historia: vel ab antiquis Conciliis & Canonibus: vel à Patribus argumenta repetat nouæ, insolitæque rei: quam à seipso comminisci, nec habere iis ex locis, vnde probari talia necesse est, illius asseuerandæ fidem; stolidi est hominis, & in eo quod est, similes sui ceteros arbitrantis. Etenim si hoc solo contentus esset; interdum ab iis, qui Presbyteri simplices erant, Presbyteros, vel Diaconos ordinatos fuisse: etsi verum id non est, neque aut vnquam licuit, aut fieri potuit omninò; minus tamen absurdè diceret: haberétque speciem aliquam dicti sui, ac colorem: de quo paullo pòst. Nunc illud asserit, quod apertè, ac sine vlla excusatione falsum, ineptúmque est: Presbyterorum ius illud esse proprium, quà sunt Presbyteri, manus imponendi tum ad ordinandos inferiores omnes ac pares etiam Clericos, tum ad confirmandum, dandúmque Spiritum sanctum. Atqui nullum satis, vt dixi, compertum, & extra controuersiam positum in omni Ecclesiastica antiquitate, & historia vestigium apparet potestatis illius, ac consuetudinis ritè, vti sanè par fuit, ac legitimè concessæ. Nam quæ ab hæreticis, ac desperatis hominibus facta sunt, in argumentum, exemplúmque trahere non oportet. At ex aduerso neminem nec Episcopum, nec Presbyterum, neque sacrati ordinis alium, nisi ab Episcopo, consecrari, ordinatique ius fuisse, vsus antiquissimus totius retrò Ecclesiæ, & apud eam per omnes ætates gestorum exempla confirmant. Certè antiqui Canones Ecclesiastici Clericos omnes ab solo Episcopo ordinari iubent. Qui primus inter Apostolicos ponitur,[a] *Episcopum* præcipit *à duobus, vel tribus Episcopis ordinari.* [b] Secundus, *Presbyterum ab vno Episcopo: necnon Diaconum, & reliquos Clericos.* Clementis quoque Constitutiones: cui Scriptori tantum Salmasius fidei, & auctoritatis tribuit, vt idoneum putet, quo sibi non paruis de rebus affirmanti teste, ac fideiussore credatur,[c] tam Episcopum, quàm Presbyterum, Diaconum, & Hypodiaconum ordinari ab Episcopo significat, ex Apostolorum mandato.[d] Tum expressè Presbyteris fas esse negat, Presbyteros, ac ceteros ordinare. Idem iudicium fieri debet de altera illa manuum impositione, quæ in Confirmatione adhiberi solebat.[e] Quam ab simplicibus Presbyteris vsurpatam esse in Ecclesia Catholica dicit quidem Catharus. Sed quod dicit nullo probat argumento: & more suo quæ nescit, temerè, ac sine pudore pronuntiat.

[a] Can. 1 Apost. Ἐπίσκοπος χειροτονείσθω ὑπὸ ἐπισκόπων δύο, ἢ τριῶν.

[b] Can. 2 ibid. Πρεσβύτερος ὑπὸ ἑνὸς ἐπισκόπου χειροτονείσθω, καὶ Διάκονος, καὶ οἱ λοιποὶ Κληρικοί.

[c] Clem. lib. 8 Const. c. 4, 16, 17, 21

[d] Clem. 3 Const. c. 11. οὐκ ἐπιτρέπομεν δὲ πρεσβυτέροις χειροτονεῖν διακόνους, &c.

[e] Salm. p. 297.

IX. QVOD si inferiorum temporum, hoc est quarti post Christum seculi, ac deinceps succedentium, vsum, & exempla respicimus, cùm iam parta libertate, respirare à bellis, ac metu Ecclesia cœpit, ac velut lacertos explicare; hoc est, disciplinam, mores, & instituta sua liberiùs exequi: tùm id manifestiùs apparebit, quod Epiphanius, Hieronymus, Chrysostomus, aliíque dixerunt; impositionem manuum ad ordinandos non solùm Episcopos, sed etiam Presbyteros, & Diaconos, Episcopalis esse gradus, & potestatis: ita vt à Presbytero simplici vsurpari nequeat; nec tantùm ita, vt eo non possit, quia lege vetitum est: sed etiam quia si tentet, nihil omninò facit.

Clem. 8 Const. c. 28. Ἐπίσκοπος χειροθετεῖ, χειροτονεῖ, &c. Πρεσβύτερος χειροθετεῖ, οὐ χειροτονεῖ.

Cuius rei luculentum extat, & ad comprimendam Cathari loquacitatem aptissimum testimonium Episcoporum ex Ægypto, Thebaide, Libya, & Pentapoli, in Alexandrina Synodo congregatorum in caussa Athanasij, in epistola Synodica, quam ad omnes Christiani orbis Episcopos, & nominatim ad Iulium Romanum Pontificem scripserunt. Cuius epistolæ tanto maior est auctoritas, quòd & eam probauit Athanasius, atque in Apologetico suo descripsit: & cùm generatim ad omnes Ecclesiæ Catholicæ præsules ab Catholicis missa sit, non vnius loci & Ecclesiæ, sed receptam vbique toto in orbe Catholico fidem continere debeat. Quòd nisi commune hoc esset dogma, ex quo illi argumentati sunt, inanis esset illorum, & inepta ratio.

CAPVT X.

X. NAM cùm Athanasius ab æmulis in crimen adductus esset, quòd Ischyram Presbyterum sacra celebrantem Macarius ab illo missus malè multasset, ac mysticum calicem confregisset: contra hanc accusationem Episcopi præscribunt: neque rem ibi sacram fecisse Ischyram, neque mysticum habuisse poculum: ac ne Presbyterum quidem omninò fuisse, sed laicum. Cuius rei caussam hanc reddunt, quòd à Colluthο ordinatus erat; qui Episcopus non esset; sed tantùm Presbyter. Quòd si Episcopus fuisset, Ischyram ab eo ordinatum, non negarent fuisse Presbyterum. Siquidem quos Meletius Episcopus perditus homo, & schismatis auctor, atque ab Ecclesia proscriptus sacris initiarat ordinibus, in iisdem illis ordinibus recepti sunt, cùm ad communionem Catholicam rediissent. Sed Synodicæ illius Epistolæ verba expendenda sunt. [a] *Hic est ille toties rumoribus iactatus Ischyras: qui neque ab Ecclesia electus Presbyter: neque cùm à Meletio constitutos Presbyteros Alexander in Ecclesiam recipiebat, in eorum numero vnquam habitus fuit. Ita nec illinc quidem constitutus est. Vnde igitur Presbyter est Ischyras? aut à quonam ordinatus? Vtrum à Colluthο? Hoc enim restat. Atqui Colluthum in Presbyteratu mortuum esse, & omnem ab illo factam manuum impositionem irritam, omnésque, quos in schismate ordinauerat ille, ad laicorum gradum redactos, & inter laicos in Ecclesia congregari notum est, nec vlli omninò dubium. Quinam ergo priuatus homo, & priuatam domunculam incolens mysticum credatur habere poculum?* Et in litteris Clericorum Mareoticæ: [b] *Ischyras nunquam Clericus, & minister Ecclesiæ fuit. Verùm se ipse primùm iactabat Colluthi Presbyterum.* Tum iidem Clerici in Relatione ad Curiosum, & Philagrium Præfectum Ægypti aiunt, [c] *Ischyram, qui se Presbyterum vulgaret, non esse Presbyterum. Siquidem ordinatus est ab Colluthο Presbytero; qui sibi imaginarium vendicarat Episcopatum: & posteà in generali Synodo ab Hosio, & ceteris cum eo collectis Episcopis iussus erat pro Presbytero se habere, qualis anteà fuerat: & ex consequenti omnes, qui à Colluthο erant ordinati, ad eundem locum redacti sunt, in quo antea censebantur: quemadmodum & Ischyras ipse inter laicos relatus est.*

[a] Apud Athan. To. 1 p. 570. οὗτος δὲ ἤδη ὁ πολυθρύλλητος Ἰσχύρας, ὁ μήτε ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας χειροτονηθεὶς, καὶ ὅτε τοὺς ὑπὸ Μελετίου κατασταθέντας πρεσβυτέρους Ἀλέξανδρος ἐδέχετο, μηδὲ ἐκείνοις συναριθμηθείς. οὕτως οὐδὲ ἐκεῖθεν κατεστάθη. πόθεν οὖν πρεσβύτερος Ἰσχύρας, τίνος καταστήσαντος; ἆρα Κολλούθου; τοῦτο γὰρ λοιπόν. Ἀλλ' ὅτι Κόλλουθος πρεσβύτερος ὢν ἐτελεύτησε, καὶ πᾶσα χεὶρ αὐτοῦ γέγονεν ἄκυρος· καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτοῦ κατασταθέντες ἐν τῷ σχίσματι λαϊκοὶ γεγόνασι, καὶ οὕτω συνάγονται, δῆλον, καὶ οὐδενὶ καθέστηκεν ἀμφίβολον. πῶς οὖν ἰδιώτης ἄνθρωπος, καὶ οἰκίσκον οἰκῶν ἰδιωτικὸν, ποτήριον ἔχειν μυστικὸν πιστευθείη;

XI. Ex hac celeberrima, testatissimáque historia manifestum est, soli Episcopatui ius ordinandi competere: nec à simplicibus Presbyteris consecrari posse tam Episcopos, quàm Presbyteros: ita vt si manus imposuerint, nihil omninò illi perficiant: sed laici, vt erant antè, maneant, qui ab iis ordinati fuerint. Etenim Colluthus verè Presbyter fuit, & ab Alexandrina Synodo, Hosio præside, in eo gradu, atque ordine receptus. Idem porro Ischyram, & alios quosdam laicos manuum impositione constituerat Presbyteros. Igitur verè Presbyteri erant ab eo facti, si ex diuina institutione Presbyter omnis, quà Presbyter est, ius habet ordinandi Presbyteri. Non enim humano vllo iure, ac præcepto adimi potest Ecclesiastico gradui, & ordini, quod ei ex institutione Christi conuenit. Quemadmodum Meletius, quantumuis exauctoratus, & ab Ecclesia eiectus; ac potestate, quantum in ea situm fuit, priuatus omni, nihilominus impositione manuum veros consecrauit Episcopos, ac Presbyteros: ita vt qui pace & concordia inita, ordinati ab illo fuerant, non pro laicis admissi: sed inter Episcopos, & Presbyteros recepti fuerint. Cur non idem de Colluthi ordinatione iudicium est factum? Cur ab hoc facti Presbyteri, pro infectis & non consecratis habiti sunt: Meletiani verò in illis, quos ab homine perdito, & execrando nacti fuerant, ordinibus, communione reddita manserunt? Quisquámne suspicari aliter potest, nisi id, in quo Catholicæ partis sita victoria est; Meletium, quòd Episcopus esset, iccirco veros Episcopos, ac Presbyteros ordinasse: Colluthum, quia simplex erat Presbyter, neutros omninò consecrasse.

[b] Ibid. pag. 614. Ἰσχύρας οὐδέποτε λειτουργὸς τῆς ἐκκλησίας γέγονεν· ἀλλ' ἑαυτὸν μὲν πρὸ τούτου ἐφήμισε Κολλούθου πρεσβύτερον.

[c] Ibid. pag. 616. Ἰσχύρα λέγοντος ἑαυτὸν εἶναι Πρεσβύτερον, ὃς οὐκ ἔστι Πρεσβύτερος· ὑπὸ γὰρ Κολλούθου Πρεσβυτέρου κατασταθέντος ἐπισκοπὴν, καὶ ὕστερον ὑπὸ κοινῆς συνόδου Ὁσίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ Ἐπισκόπων κελευσθέντος Πρεσβυτέρου εἶναι, καθὸ καὶ πρότερον ἦν, κατέστη, καὶ κατ' ἀκολουθίαν πάντες οἱ ὑπὸ Κολλούθου κατασταθέντες, ἀνέδραμον εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, εἰς ὃν καὶ πρότερον ἦσαν· ὡς καὶ αὐτὸς Ἰσχύρας λαϊκὸς ὤφθη.

XII. AT profectò si quos ille baptizauerat, non denuo baptizari eos oportuit: neque pro non baptizatis iudicati sunt. Quòd si quis iterum baptizare eos auderet, pessimè, ac contra legem & traditionem Ecclesiasticam fecisse putaretur: vt in libris, quos contra Donatistas edidit, luculenter Augustinus ostendit: & ante hunc [d] Epiphanius, Optatus, alijque

[d] In Expos. fidei N. 13.

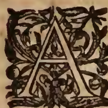
permulti. Non eſt igitur eadem ratio Baptiſmi, & Ordinationis, neque qui ab ſimplici ſacerdote impoſitionem manuum accepit, is reuera ordinatus eſt; perinde ac qui ab eodem baptizatus eſt, etiam contra interdictum Eccleſiæ, nihilominus Baptiſmum percipit. Vndenam verò ſacramentorum iſtorum duorum, Baptiſmi, & Ordinationis diſcrimen illud exortum eſt; vt Baptiſmus etiam à laicis, etiam prohibente Eccleſia collatus in verum, ratúmque cederet: Ordinatio verò ab eo facta qui non eſt Epiſcopus, non ſolùm illicita; ſed etiam nulla cenſeretur? Quæ eſt alia cauſſa, niſi quòd baptizandi poteſtas non tantùm ſacerdotibus; ſed etiam laicis à Chriſto conceſſa eſt: Ordinandi verò, id eſt χειροτονίας, facultas ſolis attributa eſt Epiſcopis? Hinc alia nouáque manuum impoſitione, & ab ea, quâ Presbyteri fiunt diuerſa, ordinantur Epiſcopi. Ac Presbyter quidem ab vno tantùm Epiſcopo conſecratur: Epiſcopus à tribus Epiſcopis, vt antiqui canones præſcribunt; ac perpetua Eccleſiæ conſuetudo tenuit.

[a P. 162.] [b P. 41.] XIII. [a] At Salmaſius neſcio quid ὄναρ obſtrepens, de illa duplici ordinatione tumultuatur. Cùm enim ſcripſiſſem in [b] Diſſertationibus, probabile eſſe, quod Ambroſio attributus commentarius refert in priorem ad Timotheum, ex collegio Presbyterorum olim, *recedente vno, ſequentem ſucceßiſſe;* qui aſſumptus ſit in Epiſcopum, non ſine μυστικωτέρας χειροτονίας: hanc ille χειροτονίας μυστικωτέρας homo vrbanus irriſit; ignarus, Presbyteros, etſi iam impoſitione manuum ab Epiſcopo conſecrati ſunt, cùm ad Epiſcopalem gradum prouehuntur, nouam ordinationem accipere, priore auguſtiorem, ac magis myſticam. Sic Auguſtinus, vt in eius [c Cap. 8.] vita [c] Poſſidius narrat, cùm iam ordinatus eſſet Presbyter, quando Epiſcopus creatus eſt, *maioris loci ordinationem ſuſcepit.* Quod innumeris aliorum exemplis adſtrui poteſt.

Quin illo ipſo in loco, vbi calces ob hoc ipſum illidit mihi; in ſemet incurrit, ſecúmque digladiatur: dum ex Pſeudoambroſij loco, qui eſt in commentario ad caput quintum epiſtolæ ad Epheſios, probat, *Presbyteros, ſiue Epiſcopos, plures olim vnam Eccleſiam rexiſſe, ſine vllo ſuperpoſito* [d Vide p. 270. & 273.] *Epiſcopo.* Quod ei contrarium eſt, [d] quod multis in locis Diſſertationis ſuæ poſuit, à primo Chriſtianiſmi tempore, vnum è collegio Presbyterorum aſſumptum, qui Eccleſiæ præeſſet Epiſcopi nomine, ac primatum teneret. De quo ſuprà fuſiùs egimus.

Diluuntur ea, quæ passim obiici solent, vt probetur simplices sacerdotes aliquando impositione manuum ordinasse. De Ancyrani Concilij canone XII. Salmasij in hoc opponendo ἀβλεψία. Non potuisse prouincialem Synodum in re tanta aliquid innouare. Quod in rebaptizandi negotio demonstratur. Declaratur Canon ille, & variæ de eo sententiæ. De Chorepiscopis. Solis Episcopali præditis charactere tribui ab illo canone ordinationem Clericorum. Noua & probabilis eiusdem canonis interpretatio ex canone XVIII ipsius Synodi. Episcopi interdum in ordinem coacti Presbyterorum simplicium. Alter locus ex Leone M. obiectus exponitur. Non licuisse ordinare Clericum sine certa sede.

Caput XI.

I. Dversvs illa, quæ de iure ordinationis, non ex mea tantùm, sed ex communi Catholicorum sententia dixi, quædam obiici hactenus solent, quæ ita suadere videntur; etiam ab simplicibus Presbyteris ordinatos aliquando Presbyteros fuisse. Ex quibus illud est, quod ab suis Puritanis acceptum intentauit Salmasius. Nihil enim nisi tritum, decantatúmque sæpiùs, ac nihil denique proprium contulit in hanc disputationis farraginem, præter os, & inscitiam. Ancyrani ergo Concilij decretum profert in medium Catharus. de quo sic[a] statuit; *Multo tempore in Ecclesia hunc morem obtinuisse, etiam post introductam vtriusque ordinis, Presbyteralis, & Episcopalis distinctionem, vt quemadmodum Episcopi ordinabant Presbyteros, ita Presbyteri quoque ordinarent tam Presbyteros, quàm Diaconos, & ceteros minorum ordinum Clericos. Id cùm ante Ancyrani Concilij decretum passim vsurparetur, ne in posterum talis ordinatio Presbyterorum, & reliquorum Clericorum à Presbyteris fieret, Canone* XII *eiusdem Synodi sancitum esse.* a Salm. p. 300.

Antequam de hoc Canone contendo; primùm illud expendat Lector eruditus, cuiusmodi sit quod ait, ante Ancyranum Concilium passim vsurpari solitum, vt à Presbyteris ordinarentur Presbyteri & Diaconi. Id si esset, extarent exempla superiorum temporum vel rara saltem; quibus simplices Presbyteros ordinandi ius, & vsum habuisse constaret. Vbi autem hoc legit? aut quo canone constitutum reperit, Presbyterũ ordinari à Presbytero, vel Diacono? Age verò cuius est iudicij, tantum auctoritatis credere in vnius exiguæ Synodi, certè minimè generalis, decreto fuisse, vt quod hactenus vsurpari passim solebat; quod à Christo mandatum; quod ab Apostolis traditum fuerat; quod ordinationis sacramento insitum, & οὐσιῶδες erat; id repentè mutaret, aboleret, extingueret? Vt post hanc diem, quâ die in angulo prouinciæ vnius pauci Episcopi conuentu habito statuissent, Presbyteratum deinceps ordinandi iure, ac potestate sibi à Christo data carere, nemo eorum ampliùs non ritè solùm ac *licitè*; sed vt loquuntur, etiam *validè*, & cum effectu, manus ad ordinandos Clericos imponeret? Prorsus Oecumenicæ, & ex toto orbe Christiano congregatæ Synodi proprium fuit, tanta de re generalem pronuntiare sententiam: cuius ad omnes Ecclesias vis, & forma pertineret.

II. Qvemadmodvm in altera illa quæstione factum esse scimus, quæ tamdiu Catholicos exercuit, inter séque commisit, de illis iterum baptizandis, qui extra Ecclesiam baptizati fuissent. Ad eam enim dissoluendam *vniuersalis*, ac *plenarij Concilij* auctoritas fuit adhibenda: vt in libris contra Donatistas crebrò meminit Augustinus. Qui & eo nomine Cyprianum excusat, quòd aduersus antiquam consuetudinem Ecclesiæ rebaptizandos illos esse censuerit:[b] *quia plenarium de hac re concilium nondum habebat Ecclesia:* quod post illius mortem de hac quæstione celebratum est: quodcumque tandem Concilium illud fuerit, quod *cunctarum gentium sanctum Concilium* [c] idem appellat: ac siue Nicænum œcumenicum

b Aug. l. 4 de Bapt. con. Donat. c. 6, & 9.
c Lib 5, c. 17 de bapt.

primum intelligat: vt plerique censent, me quidem non probante. Non enim liquidò de hac quæstione Synodus illa statuit: sed tantùm quinam ex hæreticis rebaptizandi essent edixit. Siue Arelatensis prima significetur, quæ in canone octauo plenè rem decidit: quod & probabilius videtur. Ac videmus, etiam post vtriusque Concilij decreta, ac generalem Ecclesiæ totius sententiam; non sic tamen euerti, abolerique potuisse funditus vsum illum rebaptizandi: vt non aliqui postea superfuerint, viri sanctissimi; qui contra interdictum, baptizatos ab hæreticis, quoad fieri posset, nouo baptismo initiari voluerint: quòd baptismum illorum nullum esse sentirent. Vt Basilius, aliique, de quibus alibi dicam. Quòd si plenarij & vniuersalis Concilij tanta esse auctoritas non potuit ad retinendam, conseruandámque veterem Ecclesiæ consuetudinem contra nouam præposterámque doctrinam; vt hanc penitus obliterare posset: quis sanus, & doctus, hoc est Salmasij dissimilis, non facilè videat, quàm sit ineptum, absurdúmque, dicere in vnius Prouincialis Synodi sanctione tantum momenti ac roboris fuisse, vt quod statueret, velut ex condicto, repentè per totum terrarum orbem aboleretur; sic vt nullum vspiam restaret illius in Ecclesia Catholica vestigium? Præsertim cùm, non vt illi plenariæ contra rebaptizantes Synodo, caussæ isti bonitas suffragaretur: sed antiquum, & ab Christo ipso institutum, atque ab Apostolis transmissum Ecclesiæ morem, ac dogma, vti quidem cum suis ἀγαθαρτοις Puritanis Salmasius opinatur; opprimere contrario vsu, ac decreto studerent. Hæc, nisi quis prorsus obbrutuit, satis ad eum curandum esse possunt, qui ex impura Dissertatione Messaliani pus illud ac venenum hauserit. CAPVT XI.

Postremò, vt huic de Ancyrano Concilio remittamus, quæ imperitè, ac sine iudicio contendit: ac demus, post illum Canonem, Presbyteris ordinandi facultatem per totam Ecclesiam fuisse detractam: eò tamen res demum recider; vt quamuis post illud interdictum Ecclesiæ, grauiter delinquerent Presbyteri, si ordinare ampliùs auderent, ac pœnis Ecclesiasticis plecterentur: nihilominus ratum illud haberetur, vtcomque fecissent; neque manus iterum ordinatis imponere, atque ordinare fas esset: vt in iis accidisse scimus, qui ab hæreticis, schismaticis, & ab communione reiectis Ecclesiæ baptizati, ab iisque qui poterant, ordinati fuerant.

III. NVNC de Ancyrano isto canone disputemus. Variè hic quidem ab Latinis conceptus est, cùm in Græco sit vniusmodi, & hunc in modum se habeat, ex Dionysij Exigui interpretatione: [a] *Chorepiscopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare: sed neque vrbis Presbyteros, nisi cùm litteris ab Episcopo permissum fuerit, in aliena parochia.* At in editione Canonum Ecclesiasticorũ Dionysij Exigui à Iustello vulgatâ ante annos quindecim ita ille Canon legitur: *Chorepiscopis non licere Presbyteros, aut Diaconos ordinare: sed neque Presbyteris ciuitatis, sine præcepto Episcopi, vel litteris, in vnaquâqae parochia.* Ex quo videtur in codice Græco suo Dionysius habuisse: primum χωρεπισκόποις, & πρεσβυτέροις. Quanquam communis lectio eundem sensum capit. Sed præterea pro ἑτέρᾳ, idem Dionysius ἑκάστῃ legit. At Isidorus Mercator, & nouæ versionis auctor Heruetus, nonnulla suppleuerint. Nam ille sic reddit: *Sed nec Presbyteris ciuitatis, sine Episcopi præcepto, ampliùs aliquid imperare: vel sine auctoritate litterarũ eius in vnaquâque parochia aliquid agere.* Cui ferè consentaneus est Heruetus.

[a] Ancyr. can. 13. Χωρεπισκόποις μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους χειροτονεῖν, ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου μετὰ γραμμάτων ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ.

De huius Canonis sensu, itum est varias in sententias. Zonaras, & Balsamo, solis Chorepiscopis modum præscribi, & eorum licentiam refrenari putant: vti nec Presbyteros, aut Diaconos; nec Presbyteros ciuitatenses ordinent; nisi eius rei ab Episcopo facultatem litteris expressam impetrauerint. Cùm autem Presbyteros & Diaconos vniuersè primùm vetat ordinari; deinde Presbyteros vrbicos: ita Zonaras interpretatur. Chorepiscopi in agris, & rusticanis parœciis erant Episcopi: vnde & nomen adepti sunt. Habebant autem administros Presbyteros simplices, & Diaconos, tanquam peculiarem Clerum. Hos igitur primo loco ordinari ab illo prohibet Synodus iniussu Episcopi ciuitatis, & sine litteris ipsius: tum addit, etiam vrbicos Presbyteros absque eâdem licentia ab Episcopo facta consecrare prohiberi, tanquam ita scriptum esset:

CAPVT XI. *Multo minus Presbyteros vrbicos ordinari ab eo licere.* Ita Zonaras.

IV. Nos de Chorepiscopis, & Ancyrano isto canone plura scripsimus ante annos viginti, in [a] Animaduersionibus ad Epiphanium. Vbi mendosum esse Grecum canonem suspicabamur: non tamen certò, ac definitè quid in eo vitiosum esset exposuimus. Sed hoc vnum diximus, si abessent ab illo verba ista, ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, *sensum aptissimum fore.* Quod qui dicit, non statim expungere illa putandus est, quæ si abessent, nullam in verbis offensionem fore asserit. Nam & aliàs, iis relictis vocibus, vti vitiosus haberi, sic emendari poterat, si coniecturas de illo omnes explicare vellem. Vt si adderem ea potiùs, quæ in Latinis quibusdam editionibus apparent: atque ita conformarem, ἀλλὰ μηδὲ Πρεσβυτέροις πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, πλεῖόν τι ἐπιτάττειν, ἢ καὶ μὴ μετὰ γραμμάτων αὐτοῦ, ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ τι ποιεῖν. Aut alio quopiam modo. Verùm nihil ex opinione mea liquidi, ac determinati asseuerare volui: atque hoc duntaxat indicaui, quemadmodum probabilis illius canonis sententia constaret, si sic liceret corrigere, vt illæ voces inducerentur. Sanè non est absurda, neque ratione carens ista suspicio; nonnihil aut demendum de illo canone, aut ad eum addendum, si quis Græcorum, Latinorúmque varietatem codicum aspiciat. Ac nominatim quòd optaueram potiùs abesse voces illas, quàm debere pronuntiabam, non absque caussa factum prudens quisque iudicabit.

[a] Hær. 69 pag. 277.

V. IMPRIMIS quòd de solis Chorepiscopis decretum illud editum fuisse complures antiquorum significant, qui illius mentionem faciunt: itidem vt Antiocheni Concilij canon decimus habuit posteà: in quo nonnisi Chorepiscopi memorantur. Itaque Ferrandus Diaconus, qui Dionysii Exigui seculo vixit, & fortassis ætate hunc antecessit, in [b] Breuiatione canonum, summam vtriusque his verbis complexus est: *Vt chorepiscopi, id est vicarij Episcoporum, nec Presbyteros, nec Diaconos ordinent, nisi tantùm Subdiaconos, Concilium Anquiritanum tit.* 13. *Conc. Antioch. tit.* 10. Sic etiam Cresconius in Collectione sua solius Chorepiscopi mentionem notat fieri in ambabus Synodis, Numero XCVI. *De Chorepiscopo, id est vicario Episcopi, quæ ad eius officium pertineant, Conc. Ancyr. Tit.* 14, *Conc. Carth. Tit.* 10. Vbi pro *Carthaginensi* forte *Antiochenum* rescribendum est. quod & Ferrandus, & numerus ipse Tituli persuadent. Et [c] in Capitulari Aquisgranensi Caroli M. ambo isti canones inter se comparantur: & *Ancyronense*, (Sic enim vocatur) ita concipitur: *Vicariis Episcoporum, quos Græci Chorepiscopos dicunt, non licere Presbyteros, vel Diaconos ordinare. Sed nec Presbyteris ciuitatis, sine Episcopi præcepto, ampliùs aliquid iubere: vel sine auctoritate litterarum eius, in vnaquâque parochia aliquid agere.* Sed vt appendix ista perperam intrusa obelo iuguletur: certè nemo illorum, qui canone isto vsi sunt, quod de Presbyteris ciuitatis iniectum est, sic accepit, vt eandem ac Chorepiscopis, potestatem ordinandi Presbyteros & Diaconos, penes illos fuisse significetur. Sed quidquid de Vrbicis istis Presbyteris in Ancyrano isto Canone continetur, nonnisi χρηστῶς ad Chorepiscopos, & vt ita dicam, *passiuè*, non *actiuè*, de illis antiqui omnes interpretati sunt: hoc est vt quid circa eos facere vetitum sit Chorepiscopis, non quid facere ipsi prohibeantur, Synodus illa comprehenderit. Nimirum vt vel imperare illis aliquid; vel eos ordinare Chorepiscopis interdictum sit; non istis quod antea faciebant deinceps facere. Ac Græci quidem posterius illud, vt suprà dictum est, amplexi sunt; quod & Græcæ lectioni congruit: vti neque Presbyteros proprios ordinare sibi: neque alienos, & vrbicos Chorepiscopis licuerit, nisi vtriusque ab Episcopo vrbis illius potestate concessa. De quo sensu Canonis nonnulla sunt ab [d] erudito viro probabiliter dicta.

[b] Nu. 79.

[c] Nu. 9 Tom. 2 Conc. Gal. p. 134.

[d] Hall. lib. de sacris Ordin. Part. 2 Sect. 5, c. 3 art. 2, § 1 p. 552.

VI. SED de altera porro eiusdem lectione Canonis inquirendum est, ad quam Dionysius Exiguus in Iustelli editione præit. Quæ quidem non Chorepiscopis tantùm, sed etiam Presbyteris ciuitatis, Episcopo concedente, permittit ordinare Presbyteros, & Diaconos. Ex quo Cathari contendunt, Presbyteros simplices potestatem habuisse manus imponendi, saltem extraordinariam; adeóque sic illos ordinare, quomodo & baptizare potuisse: vt etsi

contra vetitum id agerent; rata nihilominus esset, nec iteranda consecratio. CAPVT XI.
Ita Salmasius Puritanorum suorum affectatus vestigia.

Contra quos id omninò præscribimus, quod ne ipsi quidem inficiari possunt; quibuscumque tandem canone illo potestas ordinandi facta sit, non aliis eam esse concessam, quàm qui Episcopalem consecrationem haberent. Sic enim Antiochenus canon decimus hanc caussam exprimit, cur Chorepiscopi alioquin ordinare possent, nisi Ecclesiastica lege prohiberentur. [a] *Qui in vicis*, ait, *vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sint*, &c. Ita Dionysius Exiguus. Quicumque ergo *vt Episcopi consecrati non sunt*, hoc est Episcopali ordine, & consecratione carent, ij ordinare, ac manus imponere nequeunt. Vt, exépli caussa, in agris & villis, præter Chorepiscopos, erant Presbyteri simplices, vt ex Neocæsariensi Concilio constat. In quo separatim de vtrisque canones editi sunt; decimus-tertius, & decimus-quartus. Illi ergo simplices Presbyteri, quos ἐπιχωρίους πρεσβυτέρους canon prior nominat, quia Episcopalem ordinem non habebant, eóque diuersi erant à Chorepiscopis, ordinare non poterant. Igitur neque Presbyteri vrbici, nisi iidem essent Episcopi, cuiusquam permissu Presbyteros, aut Diaconos consecrare possent.

[a] Antich. can. 10. τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς καλουμένους Χωρεπισκόπους, εἰ καὶ χειροθεσίαν εἶεν Ἐπισκόπων εἰληφότες.

VII. QVAMOBREM, vt Salmasij procedat ratio, fateri eum oportet, ante Ancyranum Concilium, hoc est totis ab Christo seculis tribus, omnes ciuitatum Presbyteros Episcopos fuisse; ac Clerum vniuersum ex primi ordinis sacerdoribus constitisse: ita vt nullus ibi simplex esset Presbyter. Ita enim [b] Salmasius ipse ratiocinatur, ex eo quod [c] Apostolus Timotheum ait *gratiam accepisse cum impositione manuum Presbyterij*; non eos fuisse Presbyteros simplices. Nam *Presbyteri simplices non habuere ius manus impositionis*. Igitur omnes ciuitatum Presbyteri, qui *passim*, vt idem [d] ait, *ordinationem Presbyterorum, & Diaconorum vsurpabant* ante synodi Ancyranæ decretum, Episcopalis omnes ordinis extiterunt. Atqui contrarium istud est ei, quod in Dissertatione Messaliana toties inculcat; primo tantùm seculo, aut, si fortè, etiam medio secundo, Episcopatum cum Presbyteratu fuisse coniunctum: postea verò duos ex vno esse factos, ac separatos. Nam [e] cap. IV, *Sed nec Salmasius*, inquit, *perpetuum esse voluit, vt Presbyteri plures, qui & Episcopi dicebantur, Ecclesias cuiusque ciuitatis communi consilio rexerint. Mutatam regiminis Apostolici formam post Apostolorum Petri, & Pauli obitum, non inuitus etiam concesserim: ita tamen vt verissimũ sit, haud statim ab eorum obitu, nouum huncce morem cœpisse.* [f] Postea verò tempus illud *mutati regiminis* designat *circa initium, aut medium secundi sæculi: quo tempore primus singularis Episcopatus supra Presbyteratum introductus fuit.* Iam verò simulatque Presbyteratus ab Episcopatu distinctus esse cœpit, Presbyteros simplices omni iure ordinationis caruisse, ac non solùm Episcopi, sed etiam Presbyteri consecrandi affirmat idem Salmasius, dum quod Hieronymus dicit, *excepta ordinatione, nihil facere Episcopum, quod non faciat Presbyter*, verum id esse ait, si ad tempus illud referatur, quo hæc officia distincta sunt. [g] *Rectè hoc ille quidem*, ait, *vbi hæc officia distincta sunt, & gradus discreti.* Hieronymus, vt & Epiphanius, necnon Chrysostomus cùm χειροτονίας id est ordinationis ius Presbytero detrahunt, soliq; vindicant Episcopo, de omni ordinatione necessariò debét intelligi. Quippe post Ancyranam Synodum tres illi floruerunt: post cuius canonem potestas ordinandi funditus erepta Presbyteris à Salmasio creditur. Cùm igitur quam ordinationem non habere Presbyteros asserunt illi, ea statim atque secerni ordines illi ambo cœperunt, penes eos esse desierit: consequens est, sub initium vel medium secundi seculi, Presbyteros non ampliùs ordinasse: ac fœdissimè adeò in seipsum impegisse Salmasium, qui vsque ad Ancyranam Synodum passim hoc illos fecisse dicit.

Rursus autem, si verum est, quod in [h] plerisque locis eiusdem stramentitiæ Dissertationis oggerit; ab initio Christianismi, vnum aliquem in quàque Ecclesia singularem Episcopum præfuisse, qui κατ' ἐξοχὴν Episcopus vocatus est: [i] hoc verò non aliter fieri potuisse, quàm vt ambo inuicem distincti essent ordines: profectò iam tum Apostolorum ætate, & in ipsis Ecclesiæ primordiis, Presbyteri ordinandi ius ac potestatem habuêre nullam. Vides in illa fæce

[b] Salm. p. 11.
[c] 1 Timoth. 4, 14.
[d] P. 300
[e] P. 181.
[f] P. 253.
[g] Salm. p. 141, & pag. 217, 218, 219, & 288, 289.
[h] Salm. p. 205 & 274. Vide caput 12 libri 1 huius operis.
[i] Id. p. 38

CAPVT XI. scriptionis, Cathari litteratoris ἀχαλιφροσύνας, ac balbutiem; quæ nec secum, neque cum sana doctrina cohæret: sed ῥιπίζεται σὺν κλύδωνι hûc & illûc inconditis sese motibus versat. Nos vt errantem, ac palabundum velut iniecta compede retineamus; sumemus id, quod inter contradicentia sibi mutuò illius dicta probabilius occurrit; Presbyteros simplices, qui iam Episcopi esse desierant, neminem ordinasse Presbyterum, aut Diaconum: sed eo solùm tempore, quo iidem erant Episcopi: quod pluribus in locis, ac paullulum compos sui, & interuallo sanæ mentis aliquo scripsit.

VIII. QVAMOBREM non omnes Presbyteri ciuitatis, qui sub vno preside, atque Episcopo censebantur, ordinandi potestatem habebant: quia simplices erant, & Episcopali ordinatione carebant, longè ante Ancyrani Concilij tempus. Ergo soli ordinare poterant inter illos, si ordinasse reuera Canon ille Ancyranus eos indicat; qui χειροθεσίαν ἂν Ἐπισκόπων εἰληφότες, vt [a] Antiochena Synodus loquitur: hoc est, interpretante Dionysio, qui *manus impositionem Episcoporum perceperant, & vt Episcopi consecrati fuerant*. Vel, [b] vt Epiphanius dicit, οἱ ἔχοντες χειροθεσίαν τοῦ χειροτονεῖν, *qui imponendarum manuum ad ordinandum ius haberent*. Reuocemus modò in memoriam, si quod in vsu antiquitatis, & historia reperiri potest exemplum Episcoporum, qui inter ciuitatis Presbyteros aliqua de caussa locum habuerunt, vt Presbyterij partem facerent. Non longiùs eundum nobis erit istud inquirentibus. Siquidem in illis ipsis Ancyranæ Synodi Canonibus vnus inuenitur, qui hoc quod volumus statim exhibet; & ad Canonis alterius, de quo est controuersia, sententiam explicandam multum lucis affert. Hic est Canon XVIII Græcis, Latinis quibusdam XVII: qui eiusmodi est ex interpretatione Dionysij Exigui: [c] *Si qui Episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim præsulibus earum inferre, seditiones aduersus eos excitando: hos abiici placuit. Quod si voluerint in Presbyterij ordine, vbi priùs fuerant, vt Presbyteri residere; non abiiciantur propria dignitate. Si autem seditiones commouent ibidem constitutis Episcopis, Presbyterij quoque honor talibus auferatur, fiántque damnatione notabiles.*

IX. OFFERT itaque nobis Canon iste Presbyteros ciuitatis Episcopali ordinatione, ac charactere præditos. Qui ad vrbes aliquas regendas ordinati Episcopi, nulla sua culpa, ab iis, quibus destinati erant, non sunt admissi; & idcirco pristinum in locum denuò erant recepti, inter Presbyteros habiti sunt. Cuiusmodi non infrequentia in Ecclesiasticis historiis incidũt exempla. Nec paucos legimus viros sanctos, eorum, quibus præerant, populorum offensos moribus, & intractabili ferocia, cùm de emendatione desperassent, vltrò cessisse, ac se sponte in ordinem redegisse. Vt ille quondam Antiochensis Episcopus Martyrius; qui Leone imperante Marciani successore, cùm heresi corruptam ciuitatem frustrà reuocare conatus esset, & infestus seditiosorum tumultibus agitaretur, conuocata multitudine, palam se abdicauit, his vtens vocibus: [d] *Clero immorigero, & populo rebelli, & Ecclesiæ contaminatæ renuntio, sacerdotij mihi honorem reseruans*; vt Theophanes, Cedrenus, & Nicephorus narrãt. Huiusmodi ergo quacumque tandem ex caussa Episcopali sede vel pulsi, vel sponte cedentes, cùm ad Presbyterium rediissent, adhiberi ab Episcopo ciuitatis, cuius in Clero versabantur, ad ordinandum poterant. Quemadmodum hodiéque fit; cùm Episcopi, quos *suffraganeos* vocant, titulo tenus Episcopalem aliquam sedem obtinentes, Episcoporũ permissu, & auctoritate, quorum in Diœcesi sunt, Episcopos, & Presbyteros, ac ceteros Clericos manuum impositione consecrant. Sic [e] Antiochena Synodus canone XVIII, *qui Episcopus ordinatus ad parochiã minimè, cui est ordinatus accesserit, non suo vitio, sed quòd eum aut populus vitet, aut propter aliam caussam, non tamen eius vitio perpetratam*, cum iubet *esse & honoris, & ministerij participem, dummodo nihil molestus Ecclesiæ rebus existat, vbi ministrare cognoscitur*. Quem ad Canonem Zonaras & Balsamo adnotant, non licere tali Episcopo, in ea vrbe, in qua domicilium collocauit, vllam sacerdotalis officij partem attingere; maximè autem ordinare, nisi vrbis illius Episcopus concesserit.

X. EST & alius modus redigendorum ad Presbyterij gradum Episcoporum

Marginal notes:

[a] Can. 10.

[b] Hær. 75 N. 4

[c] Ancyr. can. 18. Εἴ τινες Ἐπίσκοποι κατασταθέντες, καὶ μὴ δεχθέντες ὑπὸ τῆς παροικίας ἐκείνης, εἰς ἣν ὠνομάσθησαν, ἑτέρας βούλοιντο παροικίας καταλαμβάνειν, καὶ βιάζεσθαι τοὺς καθεστῶτας, καὶ στάσεις κινεῖν κατ' αὐτῶν, τούτους ἀφορίζεσθαι. Ἐὰν μέντοι βούλοιντο εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, ἔνθα ἦσαν πρότερον πρεσβύτεροι, μὴ ἀποβάλλεσθαι αὐτοὺς τῆς τιμῆς. Ἐὰν δὲ διαστασιάζωσι πρὸς τοὺς καθεστῶτας ἐκεῖ Ἐπισκόπους, ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς καὶ τὴν τιμὴν τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ γίνεσθαι αὐτοὺς ἐκκηρύκτους.

[d] Theoph. Cedr. Niceph. lib. 15, c. 28. Κλήρῳ ἀνυποτάκτῳ, καὶ λαῷ ἀπειθεῖ, καὶ ἐκκλησίᾳ ἐρρυπωμένῃ ἀποτάσσομαι, φυλάττων ἐμαυτῷ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα.

[e] Antioch. cã. 18. Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς εἰς παροικίαν μὴ ἀπέλθοι, εἰς ἣν ἐχειροτονήθη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν· ἀλλ' ἤτοι διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν οὐκ ἐξ αὐτοῦ φυομένην· τοῦτον μετέχειν τῆς τιμῆς, καὶ τῆς λειτουργίας μόνον, μηδὲν παρενοχλοῦντα τοῖς πράγμασι τῆς ἐκκλησίας, ἔνθα ἂν συνάγοιτο.

rum, vetere vſitatus in Eccleſia, cùm ab hæreſi, aut ſchiſmate redeuntes ad communionem Catholicam Epiſcopi Clero vrbis accenſerentur. Ita enim Nicænum Concilium, eodem, quo Ancyranum, ſeculo celebratum canone VIII ſanciuit, vt ab Catharorum, id eſt Nouatianorum hæreſi, ac ſchiſmate reuerſi ad Eccleſiam, in eodem, quem habebant, gradu reciperentur, ac, ſi quidem nullus in vrbe eſſet Epiſcopus, illi ipſi locum occuparent. Sin iam aliquis ſedem illam teneret: qui ab Catharorum parte rediret Epiſcopus, Presbyteri dignitatem haberet; niſi Epiſcopatus ei titulum communicare vellet Catholicus Epiſcopus. [a] *Vbicumque verò*, (ait Synodus ex interpretatione Dionyſij) *ſiue in municipiis, ſeu in ciuitatibus, ipſi ſoli reperti fuerint ordinati: qui inueniuntur in Clero, in eodem habitu perſeuerent. Vbi autem Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopo, vel Presbytero conſtituto, quidam ex illis adueniunt: certum eſt, quòd Epiſcopus Eccleſiæ habebit Epiſcopi dignitatem. Is autem, qui nominatur apud eos [qui Cathari dicuntur] Epiſcopus, honorem Presbyterij poſſidebit: niſi fote placuerit Epiſcopo nominis eum honore cenſeri. Si verò hoc ei minimè placuerit, prouidebit ei aut Chorepiſcopatus, aut Presbyterij locum; vt in Clero prorſus eſſe videatur: ne in vna ciuitate duo Epiſcopi probentur exiſtere.* Qui Canon valde eſt animaduertendus. Nihil enim ad negotium noſtrum fingi poteſt accommodatius. Nam ex eo cognoſcimus, quàm multi in Presbyteriis ciuitatum cenſiti ſint Epiſcopi: qui Epiſcopatus nomine, ac munere priuati, Presbyterorum contenti erant ordine. Quorum tamen opera interdum ad ordinandos Clericos vti poterant Epiſcopi.

XII. PRÆTER Ancyranum illum canonem XIII, ex quo Salmaſius à Puritanis ſuis argumentari eſt edoctus, Presbyteros ſimplices ordinare potuiſſe Presbyteros, aut Diaconos, Epiſcopo permittente: viri quidam eruditi Leonis M. vndecimam epiſtolam proferunt, in qua Ruſtici Narbonenſis inquiſitionibus reſpondet: quarum prima eſt, *de Presbytero, vel Diacono, qui ſe Epiſcopos eſſe mentiti ſunt: & de iis quos ipſi Clericos ordinarunt.* Huic verò ita Leo reſpondet: Illos quidem Epiſcopos non eſſe, nec *inter Epiſcopos habendos, qui nec à Clericis ſunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à prouincialibus Epiſcopis cum Metropolitani iudicio conſecrati. Vnde cùm ſæpè quæſtio de malè accepto honore naſcatur: quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non docetur fuiſſe collatum? Si qui autem Clerici ab iſtis Pſeudo-Epiſcopis in eis Eccleſiis ordinati ſunt, quæ ad proprios Epiſcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum conſenſu, & iudicio præſidentium facta eſt, poteſt rata haberi: ita vt in ipſis Eccleſiis perſeuerent. Aliter autem vana habenda eſt ordinatio, quæ nec loco fundata eſt, nec auctoritate munita.* Quo ex canone concludunt, ordinationes etiam à falſis Epiſcopis factas auctore illo, cuius in diœceſi celebratæ ſunt, ratas haberi.

XIII. VERVM duo in Clericatu, velut Presbyteratu, ac ceteris conſideranda ſunt: alterum eſt Ordinis Sacramentum; alterum locus
[b] Lib.3, c.15. cui attributi: vel, vt [b] Ioannes Diaconus in Vita Gregorij Magni loquitur *incardinati* erant, qui ad Ordines prouehebantur. Etenim vetitum erat, ne quis ἀπολύτως, id eſt niſi certæ ſedi addictus ordinaretur Presbyter aut Diaconus. De quo memorabilis eſt Calchedonenſis Concilij ſextus canon, atque inſtituto noſtro multum vtilis. [c] *Nullum*, inquit, *abſolutè ordinari debere Presbyterum, aut Diaconum, nec quemlibet in gradu Eccleſiaſtico, niſi ſpecialiter Eccleſiæ ciuitatis, aut poſſeſſionis, aut martyrij, aut monaſterij, qui ordinandus eſt, pronuntietur. Qui verò abſoluè ordinantur decreuit ſancta Synodus, irritam haberi huiuſcemodi ordinati manus impoſitionem, & nuſquam poſſe miniſtrare ad ordinantis iniuriam.* Vide Zonaram, & Balſamonem tum ad hunc canonem; tum ad decimum-quintum Apoſto-
[d] Lib.1, c.25. lorum. Eundémque canonem in [d] Capitularia ſua retulit Carolus Magnus.

Dupliciter itaque rata, vel è contrario irrita intelligenda eſt Clericorum ordinatio. Vno quidem rata erit, ſi reuera ordinatus eſt, etiamſi non rectè.

CAPVT XI.

[a] Nic. can. 8. Ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι εὑρίσκοιντο χειροτονηθέντες, οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι. εἰ δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρου ὄντος, προσέρχονταί τινες· πρόδηλον ὡς ὁ μὲν Ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου· ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις Καθαροῖς Ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ Πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει. πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ Ἐπισκόπῳ, τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ Χωρεπισκόπου, ἢ πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο Ἐπίσκοποι ὦσιν.

[c] Concil. Calched. can. 6. Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι· εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροτονίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος.

CAPVT XI. Vt si ab hæretico, vel schismatico, vel vsu potestatis interdicto Episcopo consecratus sit. Quemadmodum de baptismo Donatistarum sæpè testatur [a] Augustinus, verum quidem; sed non rectè illic accipi. Altero rata esse potest, si verè ordinatus non fuerit: quia potestas ordinatori defuit. verùm quoniam errore factum est, vt is Episcopus putaretur, qui non erat, potest eatenus recipi qui ab illo initiatus est, vt eundem, ad quem est destinatus, in Clero locum obtineat: sed ita, vt de integro verò ab Episcopo ei manus imponatur. Totidem ex aduerso modis irrita esse potest ordinatio. Nam aut nulla est, & iccircò repetenda: aut vera est, sed vitiosè tradita, vel accepta: ideóque loco & gradu multatur in Clero, qui ad eius spem initiatus fuerat. Hunc posteriorem ordinationis irritæ modum Calchedonensis ille canon significat. Qui enim absolutè, ac *sine titulo*, vt vulgò loquuntur, ordinatus est Presbyter, aut Diaconus, nemo tamen eum verè esse Presbyterum, aut Diaconum negauerit. [a] Vide lib. 1 de baptis. c. 3.

XIV. QVID igitur sibi volunt Patres illi, dum *ἄκυρον χειροτονίας*, hoc est *irritam ordinationem* istam pronunciant? Nempe id quod in canone decimo sic exprimunt, *ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ*, id est, *à proprio gradu excidere*. quòd loco illo, dignitate, fructu, ac stipendio careant, quæ in ciuitate, ac Clero, ad quem ordinati erant, alioquin habuissent.

Hoc sensu Leo Papa ratam illorum ordinationem esse iussit, qui à Presbytero, & Diacono pro Episcopis se gerentibus ordinati erant, *cum consensu, & iudicio præsidentium.* Vt in illis scilicet Ecclesiis, eundem, cuius ordinationem accepisse visi sunt, gradum adipiscantur. Vbi etsi expressè non dicitur, tacitè tamen intelligitur, priùs vera ordinatione promouendos esse, vt idonei sint qui locum illum teneant. Quod vel inuiti fatebuntur, qui Leonis testimonio illo contra nos vtuntur. Non enim sic eos absurdè sentire arbitror, vt à Diacono simplici ordinari posse Presbyterum asserant; vt non dicam Diaconum. Atqui hoc ipsum concedi ab iis oportet, si quid ex Leonis decreto colligunt. Etenim Presbyteros, & Diaconos à Pseudo-Episcopis illis, quorum vnus Presbyter erat, alter Diaconus, ordinatos esse asserunt, cùm in lemmate inquisitionis, & responso Leonis, nonnisi *Clerici* nominentur; non Presbyteri, aut Diaconi. Demus id quod gratis assumunt, nec probare possunt, Presbyteros ab illis creatos esse; certè Clericos istos, inter quos Presbyteros fuisse volunt, non vnus amborum; sed duo illi Pseudo-Episcopi ordinasse dicuntur. Ergo & vnus istorum Diaconus ordinauit Presbyteros: & hanc illius ordinationem ratam esse iussit Leo Pontifex. Quod si, vt est reuera, sic illis absurdum & intolerandum videtur, eos pro veris Presbyteris à Leone recipi iussos, qui à Diacono erant ordinati: desinent ex illo loco Leonis argumentari, veros à Presbytero consecrari posse Presbyteros, aut Diaconos; ne, quod exhorrescunt, indidem fateri cogantur, etiam ab Diacono, eodem probante Leone, veros ordinatos esse Presbyteros.

XV. SANE ex antiquis Conciliorum decretis, ac Patrum testimoniis, præsertim verò Leonis ipsius, constat, hoc quod dicitur, ratas vel irritas esse Clericorum ordinationes, sæpe ad solum ordinis gradum, & locum in Clero, & Ecclesiâ referri, non ad ipsum Sacramentum, & characterem sacerdotij, vel ordinis alterius. Ita in Epistola prima Decretali capite secundo, *viduarum maritos*, aut *numerosis implicatos coniugiis, quicumque tales admissi sunt* ad Ordines, *ab Ecclesiasticis officiis, & à sacerdotali nomine, iubet arceri* Leo Papa. *Nec hoc enim sibi poterunt pro arbitrio vendicare, cuius capaces, per hoc, quod illis obstiterat, non fuerunt.* Nemo dixerit vtcumque ordinatos istos, non veros fuisse sacerdotes. Itaque de loco, & iure Clericatus, non de ordine ipso interpretandus est Leo. Sic in epistola LXXXIX capite vi, iubet sacerdotes Sabbato tantùm ordinari, vel Dominico die. *Nec sibi constare status sui nouerint firmitatem, qui non die Sabbati vespere, quod lucescit in primam Sabbati, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus.* Vbi, perinde vt in priori, status firmitatem, non ordinationem ipsam vocat, sed ordinis

prærogatiuam, externámque dignitatis speciem, vsum, atque commodum. Quo minus admirandum est, in illa ad Rusticum Epistola nos eodem modo *ratam ordinationem* interpretari. CAPVT XI.

Postremò suspicari etiam ita possumus, duos illos ab Leone nominatos Pseudoëpiscopos, Episcopalem ordinationem accepisse ab alienis Episcopis, non ab Metropolitano, & prouincialibus Episcopis: itaque quòd etsi verè, non tamen legitimè consecrati essent, Episcopatus honore, ac nomine indignos habitos esse, retractósque pristinorum ad graduum vocabula Presbyteratus, & Diaconatus. Hoc mihi Leo indicasse videtur, cùm illos ideircò non esse ait Episcopos, quia ab Metropolitano, & Prouincialibus Episcopis, & ex præscripto Canonum ordinati non fuerunt. Alioqui diceret absolutè, ab nullo istos Episcopo ereatos fuisse. Horum alterutrum; sed prius maximè, tum probabile est; tum aduersariis vim omnem ex Leone sumptæ auctoritatis extorquet.

De Chorepiscopis rursum agitur. Paræciarum origo quomodo ab rusticanis Ecclesiis ad vrbanas transitum fecit. Explicatur quid sit παροικία, siue parochia. Duplex eius notio: vna qua totam diœcesim significat: altera qua partem illius. Χώρα quid sit. In magnis vrbibus plures erant paræciæ: in aliis vna tantùm. Insignis Innocentij primi locus illustratus. Salmasij repugnantia secum dicta. Περιοδευταί, déque iis Laodicenus canon expositus. περιοδεύειν est mederi. Ridicula Salmasij opinio Curatos *dici* περιοδευτὰς, *id est medicos.*

CAPVT XI.

I.
EDEO ad Chorepiscopos; de quibus nonnulla Wallo-Messalinus magnus nebulo mandata sibi ab Salmasio scripsit, indigna docto ac sano capite, rudi & imperito Trapezita, ac feneratore digna. Horum primum illud esto, [a] in quo teneri me credidit, quòd Paræciarum originem à rusticanis Ecclesiis transiisse [b] dixi ad vrbanas: & Χωρεπισκόπους *dictum fuisse* ἀπὸ τῆς χώρας, *quæ olim propriè* παροικία *dicebatur.* cùm sit παροικία propriè *vniuersa regio, vel territorium, siue* ἐνορία, *quæ circa vrbem est aliquam, vrbico magistratui parens, intra cuius fines iurisdictionem habet:* Verùm si quis totam de parœciis, & Chorepiscopis disputationem illic institutam legerit, non huius vitio, sed illius tarditate factum esse discet, vt ea, quæ non caperet, criminari more suo præter meritum audêret. Dictum ibi est à me, parœcias, quæ sunt Ecclesiæ, & contributæ singulis Christianorum familiæ; quibus sub vno & eodem Episcopo curandis, & administrandis suus cuique est assignatus Presbyter, priùs in agris, & extra vrbem, quàm intra hanc institutas videri fuisse. Non dixi παροικίας vocabulum per se, & vniuersè sumptum, id solum significare, quod χώραν appellarunt eiusmodi, à qua Χωρεπίσκοποι vocati cœpit.

II. NEC enim id me latebat, παροικίαν olim pro tota diœcesi, vel territorio vnius Episcopatus accipi. Vt in Ancyrano illo canone XIII sumitur, quem suprà commemorauimus: & in canone Apostolorum XIV, [c] *Episcopo non licere alienam parochiam, propria relicta, peruadere, licet cogatur à pluribus.* Sic in canone XXXV: vbi παροικίαν disertè pro Episcopatu sumit, ab eáque τὰς χώρας, id est subiectas ipsi *villas* distinguit. Nam præcipit Episcopis, suis esse contentos finibus, nec agere quidquam præter Metropolitani conscientiam, [d] *quàm illa sola singulos, quæ parochia propria, & villis, quæ sub ea sunt, competunt.* Ita Dionysius, qui legisse videtur ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις, non αὐτῶν. Sic canone sequenti, [e] *subiectas Episcopo ciuitates & villas* nomi-

[a] Salm. cap. 5, p. 122.

[b] In Anim. ad Epiph. Hær. 69 init.

[c] Apost. can. 14. Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι καταλείψαντα τὴν ἰδίαν παροικίαν, ἑτέρᾳ ἐπιπηδᾷν, κἂν ὑπὸ πλειόνων ἀναγκάζηται.

[d] Can. 35 Apost. vel 34. ἐκεῖνα δὲ μόνα πράττειν ἕκαστον, ὅσα τῇ αὐτοῦ παροικίᾳ ἐπιβάλλει, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις.

[e] Can. 35 vel 36. τὰς ὑποκειμένας αὐτῷ πόλεις, καὶ χώρας.

CAPUT IX. nat. Quemadmodum & [a] Antiochenus canon IX, *vnumquemque iubet Episcopum habere suæ parochiæ potestatem.* Et canone XXI, [b] *Episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam.* Quinetiam Hieronymus in epistola ad Pammachium, contra Ioannem Hierosolymitanum, pro diœcesi *parochiam* vsurpat. *Ostende nos*, inquit, *in parochia tua habere Episcopum.* Vbi notandum venit *parochiæ* nomen, quod ex Græco παροικίας vsu deflexum est: quo, vt vidimus, passim Dionysius Exiguus vtitur. Sic & χώρα sæpè pro ea parte diœcesis accipitur, quæ extra vrbem est, in agris ac villis: vt mox dicam.

[a] Antioch.can.9. ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας.

[b] Id. can.21, Ἐπίσκοπον ἀπὸ παροικίας ἑτέρας εἰς ἑτέραν μὴ μεθίστασθαι.

III. SED præter hanc nominis παροικίας notionem, altera est, qua non totam diœcesim, sed diœcesis particulam significat. adeò vt plures sint in tota parœciâ, siue diœcesi, minores, vel, vt Tertullianeo vocabulo vtar, *portionales parœciæ.* atque ita plurali numero, τὰς παροικίας, Latinè *parochias* dicimus. Vt in maioribus oppidis, & ciuitatibus plures sunt Ecclesiæ, quarum singulis certæ domus ac familiæ contributæ sunt, quas hodiéque *parœcias*, & qui iis præsunt, *Curatos* nominamus, quòd penes eos *cura* sit. Quos Latinè magis *Curatores* appellare liceat. Huiusmodi ergo Parœciarum institutum, vel, vt vulgò loquuntur, *parochiarum*, dixi in Animaduersionibus ad Epiphanium, priùs in agris, & extra vrbes, quàm in vrbibus, vsurpatum videri. Quippe primis Ecclesiæ temporibus, antequam adeò numerosa seges extaret sementis Euangelicæ, primi illi conditores Ecclesiarum bifariam operam suam, & operæ administros partiti videntur; in vrbem, & vrbi adiunctum territorium. Atque intra muros quidem vna sufficiebat Ecclesia, vel Oratorium, aut Dominicum, ad synaxes, & sacros conuentus habendos. Extra vrbem autem, & in agro vrbi illi contributo, quòd propter longinquitatem vna congregandis omnibus non satis esset Ecclesia, complures factæ sunt, in quas paullatim territorium omne distributum est; & ita plures ortæ sunt *parœciæ*, quas Græci χώρας, & παροικίας, Latini *regiones*, & *villas*, & *parochias* nuncuparunt.

IV. IN Antiochena Synodo, τῇ παροικίᾳ, id est toti diœcesi subiectæ esse χῶραι dicuntur canone IX. [c] in quo decernitur, Episcopum nihil per se, ac sine Metropolitani auctoritate agere, *præter illa, quæ ad vniuscuiusque parœciam, & subiectas ei χώρας pertinent.* quas Dionysius *possessiones* vocat, hoc est *villas.* Hinc Χωρεπισκόποις nomen accepisse, in sequenti canone eadem [d] Synodus ostendit: *Qui in vicis, vel possessionibus Chorepiscopi nominantur.* Ita Dionysius. Alij interpretes, *Ij qui sunt in vicis, vel pagis.* In superiori verò canone χώρας vertunt *regiones.* Est ergo χώρα ager vrbi contributus, siue villa, & regio. Glossarium vetus, χώρα, *aruum, regio.* Et Glossæ Cyrilli χωρίον, πεδίον, id est *campus*, vel *ager.* Idipsum significat & *possessio*, nempe *fundum*, siue *prædium rusticanum*, quod & Græca vox κτῆμα exprimit. Ita Prouerbiorum XXXI, 16, *Plantauit vineam*, κατεφύτευσε κτῆμα, apud [e] Augustinum ita redditur, *Plantauit possessionem.* Et hodiéque *vineam* appellant quidam prædium rusticanum, siue possessionem. Quod [f] alibi latiùs exposuimus.

[c] Antioch.can.9. μηδέν τι πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους αὐτοῦ ἄνευ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις.

[d] Eadem Syn. can.10. τοὺς ἐν ταῖς κώμαις, ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς καλουμένους χωρεπισκόπους.

[e] Serm. 45 de Diuer. c.8.

[f] In Notis ad Iulian. p.293.

Epiphanius in Arianorum hæresi, dum huius originem, & historiam Arij describit, quiddam de vrbe Alexandrina refert; tanquam ei peculiare, aut certè propter raritatem memoria dignum: fuisse plures in ea Ecclesias, quibus regendis Presbyteri [g] præponebantur, qui Ecclesiastica munera præstarent iis, qui circa vnamquamque domicilium haberent. Eas vrbis partes Alexandrini propriè ἄμφοδα, & λαύρας appellabant. Quamobrem iusta suspicio est, in magnis vrbibus, propter populi multitudinem, plures Ecclesias fuisse, & singulis certum vicorum, & domorum numerum attributum. In aliis verò, vnam tantummodo, in quam oppidani conuenirent, Ecclesiam, hoc est *parœciam*, vel *parochiam* fuisse. At extra vrbem, in agris plures itidem collocatas Ecclesias opportunis in locis; quibus vicina prædia villæque, & rusticanæ habitationes assignabantur. quas quidem parœcias nominabant.

[g] Epiph. Hær. 69, N.1. ὅσαι γὰρ ἐκκλησίαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ ἕνα ἀρχιεπίσκοπον οὖσαι, καὶ κατ' ἰδίαν ταύταις ἐπιτεταγμένοι εἰσὶ πρεσβύτεροι, διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρείας τῶν οἰκητόρων, πλησίον ἑκάστης ἐκκλησίας αὐτῶν, καὶ ἀμφόδων, ἤτοι λαυρῶν ἐπιχωρίως καλουμένων ὑπὸ τῶν τῆς Ἀλεξανδρέων κατοικούντων πόλιν.

V. INSIGNIS hac de re Innocentij Papæ locus est in epistola prima ad Decentium, capite v, in quo rusticanas illas Ecclesias propriè *Parochias* vocat: vrbanas verò, *Titulos*: ac morem hunc Romæ fuisse indicat, vt Dominicis diebus ad titulares omnes Ecclesias fermentum per Acoluthos mitteretur. Credibile est autem, Synaxes eiusmodi, in quibus sacrificium Dominici corporis, & sanguinis celebrabatur, in præcipua tantùm, quam *cathedralem* vocant, Ecclesia tum fuisse peractas: è qua per Titulos Sacramenta mittebantur, vt ait Innocentius: quæ tam Presbyteri ipsi, quàm commissi sibi populi sumebant, & eo ritu intelligebant se cum Episcopo suo, ac matrice Ecclesia communione coniunctos esse. *Quod per parochias fieri debere non puto*, (ait idem Innocentius) *quia nec longè portanda sunt Sacramenta: nec nos per cœmeteria diuersa constitutis Presbyteris destinamus: & Presbyteri eorum conficiendorum ius habeant, atque licentiam.* Ergo *parochiæ* propriè ibi sunt rurales Ecclesiæ, cùm vrbanæ *tituli* nominentur. In illis propter longinquitatem Presbyteri *Sacramenta conficiebant*: nec ad eos ab Cathedrali Ecclesia iam confecta, & participanda mittebantur. quod vrbanis propter vicinitatem fiebat. Hæc mens fuit nostra: quam, vt solet, per tumultum, & festinationem scribendi, Catharus non antè percipiens, temerè, ac sine iudicio redarguit.

VI. AT idem, quod pudendum magis ipsi est, in eodem tractando loco de Chorepiscopis, secum ipse dissidet: & qui aliena errata castigare studet, in eo ipso immane quantum exerrat. Etenim illo ipso in capite quinto, & [a] pagina eâdem, vbi hallucinari me dicit, ac sequenti, Chorepiscopos, ac Presbyteros rusticanos iam tum Apostolorum temporibus extitisse pro certo ponit, nempe cùm Ecclesiæ nondum ab vno & singulari gubernabantur Episcopo: sed à collegio Presbyterorum pari omnes iure ac potestate præditorum. Verba Salmasij: [b] *Priusquam autem singulos Episcopos singulis ciuitatibus præesse debere iudicatum esset, cùm vnicuique vrbi suum Presbyterium præsideret, cuius consilio in commune, & ex æquo regebatur Ecclesia, vt Presbyteri plures, iique pares inter se vnam administrabant Ecclesiam in ciuitate ea constitutam, ita & æquali auctoritate in singulis vicis positi singuli Presbyteri, siue Episcopi, vicum illum, siue villam, quæ χώρα dicebatur, dispensabant. Tum nec isti rurales Episcopi, siue Presbyteri subditi erant vrbanis Presbyteris: sed suq iure Ecclesiam ruranam, cui præerant, regebant*, &c. Ergo antequam vnus per ciuitates Episcopus crearetur, cùm plures Episcopi potestate præessent singulis Presbyteri; quod ab ortu ipso Christianismi, ac toto primo seculo vsitatum in Ecclesia fuisse putat Salmasius; erant in pagis, & agris illarum ciuitatum Chorepiscopi, & rurales Presbyteri.

Audi iam Salmasio contradicentem Salmasium, & Apostolorum ætate negantem vllos ruris fuisse Presbyteros, aut Episcopos, ac ne Ecclesias quidem ibi tum aliquas fuisse docentem. In [c] capite secundo nugacissimæ Dissertationis scribit sic: AD PAGOS QVOD ATTINET, ET κώμας, APOSTOLORVM SECVLO VIX PVTEM IN HIS ECCLESIAS ALIQVAS ESSE FVNDATAS, CVM VIX TANTA ESSET FIDELIVM COPIA, VT PER PAGOS QVIRET PROPAGARI. *Quinimmo etiam postquam totus orbis factus est Christianus sub Constantino, & vrbes ferè omnes fidem recepissent, diu tamen gentilis religio hæsit, ac permansit in pagis. Vnde paganorum nomen pro gentilibus, quia reliquiæ idololatriæ longo tempore conseruata sunt in agris, cùm sanctæ vrbibus abolita prorsum essent.* Mox addit: TEMPORE ITAQVE APOSTOLORVM PER CIVITATES SOLAS RELIGIO CHRISTIANA PANGEBATVR, *quia qui eam prædicabant, & insinuabant Apostoli loca populis frequentia quærebant, quo plures Christo acquirerent.* Si Apostolorum tempore *per ciuitates solas religio Christiana propagata est*: si *in pagis, & κώμαις vix putat Ecclesias aliquas esse fundatas*, quomodo eodem tempore, *in singulis vicis positi sunt singuli Presbyteri, siue Episcopi, qui vicum illum, siue villam dispensabant?* Sed nimium morosè facimus, qui λόγον, id est *rationem* ab eo requirimus, qui nul-

CAPVT XII.

[a] Pag. 312. & 313.

[b] Salm. ibid.

[c] Pag. 203. & 204.

CAPVT XII. Iam prorsus habet; & cuius animum ac stylum ἀλογία & πολυλογία totum occupauit.

VII. EST item imperitè ab illo scriptum [a] ibidem de Chorepiscopis, in Laodiceno canone LVII sancitum esse, vt non ampliùs Chorepiscopi vocarentur, sed περιοδευταί. quasi de solo nomine decretum illud Laodicenum intelligendum sit. Atqui non appellari, sed esse omninò vetuit Chorepiscopos. [b] Verba Canonis: *Quòd non oporteat in villulis, aut in agris Episcopos constitui, sed visitatores. Verumtamen iampridem constituti nihil faciant præter conscientiam Episcopi ciuitatis: similiter & Presbyteri præter consilium Episcopi nihil agant.* Hinc Salmasij euidens est hallucinatio. Nam καθίστασθαι ἐπισκόπους, quod vetat Canon, non est *appellare Episcopos*: sed *constituere*, & *collocare*.

Itaque decretum est in illa Synodo, vt ne ampliùs Episcopali præditi potestate curatores Ecclesiarum rusticanarum; sed sacerdotes simplices adhiberentur. Quod etiam Sardicensis Synodus in sexto canone præcepit; vt obseruant Zonaras, & Balsamo: [c] *Licentia verò danda non est*, ait, *ordinandi Episcopum aut in vico aliquo, aut in modica ciuitate, cui sufficit vnus Presbyter. quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi & auctoritas.*

Hinc etiam alterum conuincitur erratum eiusdem [d] Salmasij; qui *Chorepiscopos omninò eosdem esse* dicit cum iis, qui ἐπιχώριοι Πρεσβύτεροι nominantur in Concilio Neocæsariensi: errore, quod nemo diffitebitur, tam manifesto, quàm stupido. Etenim in canone XIII primùm constituit: vt [e] *Presbyteri ruris in Ecclesia ciuitatis, Episcopo præsente, vel Presbyteris vrbis ipsius, offerre non possint, nec panem sanctificatum dare, calicémque porrigere. Si verò absentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur soli, dare debebunt.* Tùm de Chorepiscopis vel sequenti, vt Græci codices habent; vel eodem, vt est apud Dionysium, Canone decernit ita: [f] *Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem, & formam Septuaginta videntur esse: vt comministri autem, propter studium, quod erga pauperes exhibent, honorentur.* Apparet hinc, siue duos illos canones cum Græcis separes: siue cum Dionysio in vnum eundémque coniicias: multo autem magis hoc posteriore modo, non posse pro eodem accipi Presbyterum ruris, & Chorepiscopum. Alioqui non tam inepta ταυτολογία, quàm ἐναντιολογία Synodi illius esset: vt eosdem primùm vetaret, Episcopo præsente, aut Presbyteris vrbicis, offerre sacrificium in Dominico, id est Ecclesiâ ciuitatis: deinde sacrificare concederet. Quo quid absurdius, & indignius non tantùm grauissimis illis Patribus; sed vel quolibet sanæ mentis homine dici possit, equidem non video.

VIII. NON minus ridenda est originatio vocabuli τῦ περιοδευτῦ, quod est in canone LVII Laodicenæ Synodi. *Visitatorem* Latinè vertit Dionysius. Alij *circumcursatores*. Glossarium vetus, Περιοδευτής, *Circitor, lustrator*. Quos Zonaras ita definit: [g] *Periodeutæ vocantur ex eo, quòd circumeunt, & fideles in officio continent, non habentes propriam sedem.* Balsamo ait nominatos æta-te sua ἐξάρχους. Quorum officium erat [h] *animarum obseruare delicta & fideles perficere.* Huiusmodi sunt quos *Visitatores* hodiéque nuncupant, qui ab Episcopis ad inspiciendam, & ordinandam Diœcesim cum potestate mittuntur.

Præter hanc verò tritam, & notam omnibus significationem verbi περιοδεύειν, reconditior est alia, & minus vsitata, quæ est *curare*, & *sanare*. Cuius aliquot exempla inter legendum adnotauimus. Primùm Epiphanius in libro de Mensuris & ponderibus, cùm agit de Iudæis, qui ad glandem cuticulam attrahebant, ait scalpellis, quos σπαθιστῆρας vocant, cutem illis diduci, & extendi supra glandem: deinde consui, & emplastris glutinatoriis curari. [i] *Arte*, inquit, *quadam medica ex circuncisione præputiati fiunt, cùm scalpello, quem spathisterem vocant, cutis illis diducitur, eáque deinde consuta emplastris*

Margin notes:

[a] Salmas. p. 314.

[b] Laod. can. 57. ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς κώμαις, καὶ ἐν ταῖς χώραις καθίστασθαι ἐπισκόπους, ἀλλὰ περιοδευτάς. τοὺς μέντοι ἤδη προκαταστα-θέντας μηδὲν πράτ-τειν ἄνευ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει. ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου.

[c] Can. 6 Sardic. μὴ ἐξεῖναι δὲ ἁπλῶς καθιστᾶν ἐπίσκοπον ἐν κώμῃ τινί, ἢ βραχείᾳ πόλει, ᾗ τινὶ καὶ εἷς μόνος πρεσβύτερος ἐπαρκεῖ. οὐκ ἀναγκαῖον γὰρ ἐπισκόπους ἐκεῖσε καθίστασθαι, ἵνα μὴ κατευτελίζηται τὸ τοῦ Ἐπισκόπου ὄνομα, καὶ ἡ αὐθεντία.

[d] Pag. 315.

[e] Neocæs. can. 13. Ἐπιχώριοι Πρεσβύτεροι ἐν τῷ κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν οὐ δύνανται, παρόντος Ἐπισκόπου, ἢ Πρεσβυτέρων πόλεως· οὔτε μὴν ἄρτον διδόναι, οὔτε ποτήριον. ἐὰν δὲ ἀπῶσι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, δίδωσιν.

[f] Ibid. can. 14. οἱ δὲ Χωρεπίσκοποι, εἰσὶ μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα· ὡς δὲ συλλειτουργοὶ, διὰ τὴν σπουδὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, προσφέρουσι τιμώμενοι.

[g] Zonar. ad can. 57 Laod. Περιοδευταὶ δὲ λέγονται, διὰ τὸ περιέρχεσθαι, καὶ καταρτίζειν τοὺς πιστοὺς, μὴ ἔχοντες καθέδραν οἰκείαν.

[h] Balf. οὗτοι γὰρ περιοδεύουσι, καὶ ἐπιτηροῦσι τὰ ψυχικὰ σφάλματα, καὶ καταρτίζουσι τοὺς πιστούς.

[i] Epiphan. de Mens. N. 16. ὅτι καὶ ἀπὸ περιτομῆς ἀκρόβυστοι γίνονται, τέχνῃ τινὶ ἰατρικῇ, διὰ τοῦ καλουμένου σπαθιστῆρος, τὴν τοῦ μύλου ὑποδερματίδα ὑποσπαθίσαντες, ῥαφίντες δὲ, καὶ κολλητικοῖς

glutinatoriis curantur. Ita præputium denuò sibi faciunt. Suspicabar pro περιοδευθέντες legendum περιδεθέντες, itáque verteram, *glutino circum adstringunt,* hoc est *glutinatoria emplastro.* Quomodo & [a] Celsus de eâdem curatione agens, *deligari* ait, *à pube vsque ad circulum: super glandem autem aduerso emplastro imposito indui. Sic enim fit, vt inferior pars glutinetur,* &c. Ita *glutinum* pro *glutinatorio emplastro* positum erat. quemadmodum [b] Augustinus gluten *bituminis.* Ceterum tolerari alteram vocem περιοδευθέντες posse adieceram.

CAPVT XII.

περιοδευθέντες, ἀκροβυστίαν αὐτοῖς αὐτὴν ἀποτελοῦσιν.

a Lib. 7 c. 25.

b Lib. 15 de Ciuit. Dei, c. 27.

IX. QVAM mihi sententiàm obfirmauit vsus aliorum scriptorum, qui inter legendum occurrerunt posteà. Basilius Seleuciensis scriptor politus, & elegans in Oratione IV de Dauide, ait illum adulterium suum homicidio celare, & quasi mederi illi voluisse. [c] *Mala,* inquit, *affectione malum curauit.* Et in Oratione prima de Noë, [d] *Morbo inueterata diuturna pœnitentia medeatur.* Gregorius Thaumaturgus (Ita enim inscribitur) in Oratione in Epiphania; [e] *Ægrotus à medico curatur, non medico medetur ægrotus.* Sic in [f] Disputatione Gregentij Iudæorum natio vocatur *exlex & insanabilis,* ἔθνος ἄνομον, καὶ ἀπεριόδευτον. Interpres vertit *inaccessam.* Dioscorides quoque [g] περιοδευτικὸν τόπον vocat, *medicina partem illam qua de curationibus, ac remediis agit.* In Pandectis Titulo de Excusationibus, lege VI, §. *Grammatici,* fit mentio τῶν περιοδευτῶν. *Grammatici, sophistæ, rhetores, medici, qui περιοδευταὶ, id est circuitores vocantur* (Ita legendum cum veteri interprete censet Cuiacius) *quemadmodum à reliquis muneribus, ita & à tutela, & cura requiem habent.* Quem ad locum [h] Cuiacius adnotat, περιοδευτὰς *medicos dici, qui circumeunt vrbem, sanitatis hominibus reddenda caussa, quibus immunitas datur, non etiam eis, qui domestico & vmbratili studio dediti sunt. Vt ergo intelligeretur eis tantùm immunitatem dari, qui medendi artem exercent, adiecit, qui περιοδευταὶ vocantur. Sedentarij, & in vmbra, vt ita dixerim, studia medicina educantes, immunitatem non habent.* Perperam itaque ibidem περιοδευτὰς in illa lege, *circulatores,* vel *circumforaneos* interpretari quosdam animaduertit Cuiacius. Quos & Salmasius secutus est, in [i] Soliniana illa farragine; quam reuera *Cloacina sacrarium* appellare possis: adeò ex fæce, ac colluuie errorum omnium coaluit. Ibi enim περιοδευτὰς *circulatores,* & *circumforaneos* fuisse *medicos* ait, quos *charlatanos,* & *saltimbancos* vulgus nominat, eleganti coniectura, quis neget? Nempe sordidos istos homines, ac ne in infima quidem plebe numerandos, immunitate, & priuilegiis honestandos esse iura censuerunt. En Criticum iecur.

c Basil. Seleuc. pag. 154 edit. Com. πάθει γὰρ κακῷ τὸ κακὸν περιώδευσεν.

d Idem pag. 43. νόσημα πολυχρόνιον πολυχρονίῳ περιοδευέσθω μετανοίᾳ.

e Greg. Thaum. Tom. 7 oper. Chrys. edit. Sauil. p. 658. ὁ ἄῤῥωστος ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ θεραπεύεται, οὐχ ὁ ἰατρὸς ὑπὸ τοῦ ἀῤῥώστου περιοδεύεται.

f Pag. 87.

g Diosc. lib. 1, c. 35.

Malè ibi legitur περιοδεῦσι.

h Ad Pand. de Excus. l. 6, §. Grammatici.

i To. 2, p. 1050.

X. SED vt quod institui, & cuius ista disserui caussa persequar; prorsum inepta, & circumforaneo Grammatico digna est interpretatio vocis eiusdem τοῦ περιοδευτοῦ, quatenus vsurpatur in Laodiceno canone LVII, quam [k] Salmasius commentus est, περιοδευτὴν eum esse, quem nos vulgò *Curatum,* id est *curatorem* nominamus: tanquam medicum. *Æquè enim,* inquit, *est medici περιοδεύειν, id est, ægrum curare, vt ἐπισκοπεῖν. Nam quilibet morbus quacumque ratione curatus, περιοδευθῆναι eo seculo dicebatur. Curati, id est curatores hodie vocantur, qui eandem habent functionem in Ecclesia cum antiquis Chorepiscopis.* Quis sanum credat hominem, & non animo potiùs ægrum, quàm corpore, qui sic vigilans delirat? Planè qui ita est affectus,

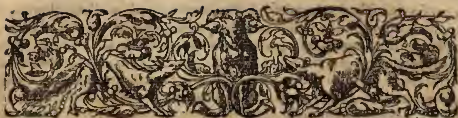
k Pag. 314.

Ἄλλου διασμηχθεὶς ὄμματ᾽ αὖ οὗτος δεῖ.

Quis ab eo, quod est *curare,* id est mederi, *curatum,* pro *curatore* appellari sentiat? Nonne *curatus* hac ratione dici debuit æger ipse, qui sanatus est, potiùs quàm qui curauit, sanauitque medicus? Περιοδευτὴς in Laodiceno canone hoc ipsum est, quod interpretes omnes antiqui docuerunt, *visitator,* & *circitor,* qui rusticanas Ecclesias obit, & obeundo ac lustrando disciplinam constituit, & ordinat. Deinde falsum est, *Curatos* hodie hoc esse, quod antiquos Chorepiscopos. Chorepiscopi, vt ait Synodus Antiochena canone X, *Episcopalem manuum impositionem acceperant,*

CAPVT XII. *& vt Episcopi consecrati* erant; *Lectores*, *Subdiaconos*, *Exorcistas ordinabant*; Presbyteros etiam, & Diaconos Episcopo permittente. Horum nihil in hodiernis est *Parochis*, siue *Curatis*. Ad hæc si propterea Chorepiscopos in vicis ordinari vetuit Laodicenum Concilium, ne Episcopi dignitas vilior fieret, si in pagis, & modicis Ecclesiis constituerentur Episcopi: consequens est Chorepiscopos Episcopos fuisse, id est Episcopali iure, & auctoritate præditos. Ergo à Parochis hodiernis plurimùm distant. Vt inscitiæ, ac stupiditatis piget!

DIONYSII PETAVII AVRELIANENSIS E SOCIETATE IESV,

DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA LIBER TERTIVS.

Qui Salmaſij falſa, & imperita dogmata potiſſimum refellit.

Salmaſij variæ hæreſes, præſertim de ſacris Ordinibus. Tam hos, quàm horum differentiam iuris eſſe diuini. Quod ipſum ex ipſiuſmet confeſſione Salmaſij probatur: & prodigij ſimilis illius decretorum inconſtantia caſtigatur. Ex Tridentini Concilij decreto iure diuino diſtinctos eſſe, contra eundem oſtenditur.

Capvt I.

I. IRARI fortaſſe ſubiit eruditis; & vſu tritis antiquitatis Eccleſiaſticæ Lectoribus, quî fieri potuerit, vt homo qualicumque ingenio, & litterarum notitia præditus, tam abſurda de Epiſcopis, ac ceteris Eccleſiæ gradibus, & Ordinibus, támque ab vero diſſona non dubitaret aſſerere. Eſt illa quidem admirandi iuſta ratio. Sed minus incredibile tum erit, talia ſentire illum, ac ſcribere, cùm qua de cauſſa ita ſibi perſuaſerit, intellectum erit: quod hoc capito declarabitur.

Etenim qui Epiſcopatum, & Preſbyteratum, ac reliquos Ordines, [a] *non diuinæ inſtitutionis eſſe; ſed humanæ* cenſet: qui [b] Sacramentum Ordinis vllum eſſe negat: qui [c] ſacerdotes à Laicis non diſcernit: immò [d] qui ſacerdotes cum ſacrificio funditus tollit ab Eccleſia: qui Euchariſtiam etiam à [e] Laicis poſſe confici putat: [f] nec non Laicos à Laicis ordinari: qui ſe denique [g] Aërianum, Wicleſiſtam, Waldenſem inuerecundè, ac ſine ambage

[a] Salm. p.339.
[b] Idem p.390.
[c] Idem p.383.
[d] Idem p.379. & 380, 383, 394, 395.
[e] Idem p.387, 388.
[f] Idem p.398.
[g] Idem p.378.

CAPVT I. vlla profitetur: éstne vt homine ab isto humanum aliquid expectemus, ac non auctoris simile sui; nec sine horrore nominandum? Fons iste est, & origo nefandorum dogmatum, quæ ex omnium hæreseon labe colligit homo suopte iudicio, quod perexiguum habet, nimium fidens; & in pronuntiando temerarius. Contra quæ sigillatim, & accuratè, atque ex professo differendum erit alio in libro, quem Ordinis Sacramento dicabimus. Hîc verò strictim, & quasi admonendo quid vel opere in hoc, vel alibi dictum sit, quod eò pertineat, attingemus singula, vel horum pleraque capita: ac nonnulla obiter impuræ Dissertationis errata castigabimus.

II. IMPRIMIS esse Ordinis in Ecclesia peculiare Sacramentum, ostendimus in libro primo, capite tertio. nec non institutionis esse diuinæ, diuinique iuris, non humani. Quod ex priore illo consequens est. Nam omne Sacramentum legis nouæ à Deo conditum esse, vel ipsimet fatentur hæretici, Lutherus, Caluinus, ac ceteri. à quibus non dissentit, opinor, Salmasius. Certè [a] *non negat ordinationem ab institutione diuina manasse.* Idémq; sic [b] definit ordinationem, vt sit *actus, quo cum certa cæremonia, & ritu aliquis eligitur, & adlegitur in ordinem quemcumque.* Quare si ritus ille, cæremonia sit eiusmodi, vt gratia per illum diuina conferatur, non potest abire quin verum sit legis nouæ Sacramentum, perinde vt sunt Baptismus, & Eucharistia. quod Augustinus, & Ambrosius illîc citati à nobis asseuerant. Iam si ordinationis Sacramentum diuinitus institutum est, quæ huic tanquam generi subiectæ sunt formæ, ex diuino quoque iure constitutæ sunt. Vt enim cùm vniuersè Sacramentum definimus ritum à Deo Ecclesiæ traditum, vel signum sensibile adiunctam habens sanctificantis gratiæ promissionem: quam in definitionem conspirant alienæ ab Catholica communione sectæ; nullo prorsus excepto, omnia Sacramenta comprehendi volumus; nec vllum esse putamus, cuius non auctor sit, & institutor Deus. Sic cùm Ordinis Sacramentum generatim dicimus à Deo, ac diuino, non humano iure sancitum: omnes illius partes, & quasi generis species intelligimus eâdem Dei auctoritate censeri. Cùm igitur ex omni retrò Christiana antiquitate, Conciliorum decretis, ac Patrum testimoniis comprobata, perspicuum sit, tres sub illo Sacramenti genere gradus, ordinésque contineri, Episcoporum, Presbyterorum, & Ministrorum; totidem à Deo necesse est institutos videri. Et Episcopatus igitur, & Presbyteratus; & quicumque alius est Ordo, cui Sacramenti illius nomen, & nomini respondens ratio, ac definitio conuenit, in eandem includitur diuinæ institutionis formulam: adeóque nec humano ex arbitrio, ac potestate originem cepit: nec mutari in eo aliquid, & innouari eâdem auctoritate permittitur.

a Salm. p. 373.
b Idem p. 391.

III. ET frustrà est videlicet Trapezita Catharus; qui *ordinationem*, [c] *iuris esse diuini* non abnuit, *institutionísque diuinæ:* ordinationis tamen species ipsas ab eodem iure segregat. Etenim non aliter constare sub eodem genere species possunt, quàm distinctione, ac differentia. [d] At ille *ridiculum* putat, ex eo quòd *ordinatio iuris est diuini, etiam distinctionem ordinum, quam illa induxit, diuinæ institutionis esse videri.* Quæ verba intorta implicatáque sunt, ac se ipsa collidunt. Nam si *ordinatio iuris est diuini:* & idem ius *distinctionem ordinum induxit;* profectò non aliunde, quàm ex iure diuino, & institutione manare potuit ordinum distinctio. Vt si animal diuina creatione productum est, quæcumque sub illo comprehenduntur species, vnà cum earum à se inuicem distinctione, diuina creatione consistunt. Nisi quis adeò fortasse desipit, vt animal à Deo creatum non neget: vtputa hominem, & equum, ac bouem: differentiam tamen illorum inter se à Deo profectam non existimet.

c Pag. 371, & 373.
d Idem p. 371.

Ordinatio, quam Græci χειροτονίαν vocant, genere est vna, specie diuersa. Alia est Episcoporum; alia Presbyterorum simplicium; alia Ministrorum. ac sua cuique propria tum οὐσίαν, id est *essentiam* & *naturam;* tum ab ceteris, à quibus peculiaris eam differentia sub communi ratione discernit, distinctionem tribuit. Quæ sit autem Episcoporum, quæ Presbyterorum vel ordinatio, vel distinctio; copiosè est à nobis suprà disputatum ex Epiphanij,

Hieronymi, ceterorum denique consensu Patrum, ac Canonum decretis, & CAPUT I.
vsu, ac consuetudine Catholicæ totius Ecclesiæ.

IV. CONTRA quæ nihil ab Hieronymo proditum esse, ibidem ostendimus: nec ab eo dici, Episcopalis Ordinis à Presbyteratu discrimen humano iure constare; nisi quatenus in vtroque Ecclesiarum administratio, & externa gestio consideratur. Nam cùm ille penes solum Episcopum ordinandi ius esse dicat, eóque differre ipsum à Presbytero; verissimè id, quod scripsi, sequitur, *salua ordinandi potestate penes solos Episcopos, integram manere*
a Salm. *ordinum distinctionem.* [a] Quo in loco pueriliter te versas, & incondita multa
p.371. garris, & ἀσύςατα. Inter hæc autem & illa superiora, quamuis ordinatio iuris sit diuini, non ideò distinctionem ordinum diuinæ institutionis esse. Quasi ego scripserim, ex eo solo, quòd ordinatio ab Christo instituta sit, distinctos esse ordines iure diuino. *Non est ita vt loqueris: non est ita: multum*
b Lib. I *falleris, vel fallere meditaris.* [b] Verba mea sunt: *Nam quod consuetudine potiùs*
Dissert. *Ecclesiæ, & humano quodam iure, quàm diuino vtriusque constare differentiam si-*
cap. I. *gnificat: primùm salua ordinandi potestate penes solos Episcopos, integra manet*
p.44. *ordinum distinctio, & quidem diuinitus constituta, non sola consuetudine, vt paullo antè demonstraui.* Duo in illis verbis asseruntur: alterum, Episcopatum à Presbyteratu esse distinctum Ordinem: alterum, diuino esse iure distinctum. Horum primum ibidem probatur ex eo, quod Hieronymus ipse testatur, penes Episcopos solos esse potestatem ordinandi. Nam si rarae rei ius, & facultas penes vnum residet, quâ caret alter: profectò distinctos esse Ordines oportet. Nam Ordinum discrimen ex proprio cuique muneris, & efficientiæ qualitate sumitur. Cùm ergo solus Episcopus ordinandi potestate sit præditus; non sit autem Presbyter; quid aliud quàm hic ab illo diuersus est?

V. HANC autem differentiam Ordinum illorum non ex eo præcisè probari dixi, quòd Ordinatio à Deo instituta sit. Quid si enim sic instituta foret, vt vnus tantùm esset Ordo? Verùm *paullo antè demonstratum esse* dixi. Nempe capite eodem illo tertio: vbi ex Hieronymo docui; non ita penes solum Episcopum ordinationis ius esse, vt hoc soli facere liceat: & tamen vel contra fas ordinare possit Presbyter: *validè*, vt vulgo loquuntur, non *licitè*: sed absolutè, solum Episcopum ordinare posse. Hinc enim euidens est, iuris hoc esse diuini: cuius proprium est, Sacramentis, & eorum efficientiæ modum, rationem, vim, formámque ponere. Tum inde argumentum aliud ducitur, quod etiam in capite secundo complexus sum: quòd à primo Ecclesiæ conditu, plerisque in locis Episcopi à Presbyteris distincti, ab ipsis constituti sunt Apostolis. Quod nunquam facerent, si non duos istos, ac diuersos Ordines diuinitus sibi traditos accepissent: sed vnum duntaxat, quem distrahere, ac mutilare, hoc esset, diuinam institutionem, legémque violare, ac corrumpere. Hæc sunt argumenta quibus tum Ordinationem, tum Ordinationis discrimen, diuino iure constitutum esse palam feci. Tu verò vsitata illa tua calumniandi arte verba mea interpolasti, Nam hæc postrema ab reliquis maiori distinctione & initiali itidem maiuscula separasti. *Vt paullo antè demonstrauimus:* quæ ego virgula tantummodo disiunxeram; vt ostenderem quid paullo antè demonstratum esset; non quid proximè antecedentibus verbis probatum putarem. Ex quo ridiculam, & veteratoriam cauillationem consuisti; Inde me probare, duos esse distinctos Ordines, Episcopatum, & Presbyteratum, *quòd Ordinatio diuina sit institutionis.* Adderes, ô Nummularie! *quòd ambo illi Ordines diuinæ sint institutionis*, & rem confecisses. Nam si duos illos Ordines Christus instituit; necesse est ab eodem institutam esse distinctionem eorumdem Ordinum. Nisi enim distincti sint, duo esse nequeunt. Sed hæc tantilla capiunt ij soli, qui sensu, & iudicio non omninò vacui sunt.

VI. VOLO nunc tuis te verbis, & oratione conuincere, hoc ipsum,
c Salm. quod ridiculum, falsúmque prædicas; & quod si quis dixerit, [c] *valedicendum*
p.37. *ais esse rationi, & ratiocinationi omni, immò & sensus communi:* hoc te, inquam, ipsum in eodem libro docuisse: nempe duos illos Ordines ex institutione

CAPUT I. diuina diuersos, ac disiunctos fuisse. Quod tum scilicet rectè à me demonstratum esse patebere, cùm eodem modo, & eâdem argumenti formula, qua tu probare studes, non esse diuina institutione distinctos; tuis ex dictis ac sententiis contrarium euicero, ista ipsa institutione diuina esse distinctos.

Quaenam est igitur illa ratio, qua vnum ordinem esse diuino iure putas effici Presbyteratum, & Episcopatum? [a] Nimirum hæc vnica est, quam in libro tuo sæpiùs occinis: quòd Apostolorum tempore, & à prima ætate Christianismi, iidem ambo fuere, Episcopi videlicet, & Presbyteri. Atque hoc è Scripturis, hoc est Apostolicis libris, ac litteris affirmare conaris. Hinc enim consequens esse vis, ita vti primis illis Ecclesiæ incorruptisque temporibus vsurpatum istud est, proximè ab Christo Domino constitutum fuisse. Neque enim aliter, quàm à Magistro didicerant, Apostoli vsu ista, doctrináque tradiderunt. At ô bone! aliis in tuæ farraginis locis contrarium asseris; iam tum ab ortu Christianæ religionis, fuisse per Ecclesias omnes Presbyteros plures ordinis secundi; cùm vnus omnium primas, præsesque esset primi ordinis Episcopus: [b] qui *in priore & altiore gradu constitutus esset, & κατ' ἐξοχὴν nominabatur Episcopus*. Addidisti & inter primares istos reponi Apostolos secundi ordinis, qui in Presbyterio censebantur. veluti Iacobum minorem: vt [c] antecedente libro tibi iam à me est obiectum. vbi ruis ex dictis, Apostolorum decreto & instituto, Iacobum Hierosolymitano Presbyterio, & Ecclesiæ præpositum fuisse demonstrauimus Episcopali nomine ac potestate.

[a] Vide Salm. p. 10 & seq.
[b] Salm. p. 174.
[c] Cap. 10. 11, 12.

VII. POSTREMO tute omnem tibi iustæ excusationis intercludis exitum, dum illos ipsos Presbyteros, *Apostolicos*, id est, ab Apostolis constitutos, qui & Episcopi vocantur, & in Actibus Apostolorum, atque in eorum Epistolis memorantur, pro simplicibus Presbyteris haberi posse fateris vltrò. Quod vt probabiliter à te dictum est; ita cùm diceres, neque compos tui eras, neque quid ageres, aut quò tua vox ista pertineret, omninò memineras. vsqueadeò miserè, inscitéque tua te damnasti sententia, ac conatum tuum omnem, & operam, quam in vegrandi illa Dissertatione dedolanda posueras, inutilem, inanémque fecisti. Nam, vt scias, paucis istis lineis, tuam omnem ratiunculam conturbas, ac quidquid tanta mole, apparatúque nugarum, contra me, fidémque Catholicam struis in illo libri portento, totum euertis, ac disiicis. Vt hoc intelligere possis, teeúmque Lector agnoscat; quòd alioqui vix credibile videretur, tua primùm verba describam.

Postquam enim ita scripsisti: [d] *Prætereà certum est, Episcopos illos, siue Presbyteros, quos plures in singulis ciuitatibus ad vnam regendam Ecclesiam illi Apostolorum discipuli Euangelista collocabant, in summo gradu locatos fuisse, & omnia fecisse, quæ hodie Episcopus, & Presbyteri faciunt, in vnaquaque Ecclesia:* statim ita subiicis. Postremò, *vt docui iam, nihil magnoperè refert, Presbyteros illos Apostolicos, qui & Episcopi dicebantur, de Presbyteris simplicibus interpretari, dum fateamur nullos illis in Ecclesia regimine tum fuisse superiores, præter Apostolos. Quæ Græcorum Patrum est sententia. Res enim ipsa eodem planè recidit.* Dicas, quantum voles, vigilantem hæc effudisse te, tuique compotem. tibi ne iurato quidem certum est eredere.

[d] Salm. p. 357.

VIII. AGE enim quonam pacto concludis ex Scripturarum testimonio, vnum Ordinem fuisse ex institutione Christi, & Apostolorum tempore Presbyteratum, & Episcopatum? Non alio profectò, quàm quòd in Nouo Testamento, quicumque Presbyteri nominantur, iidem & esse significantur Episcopi: hoc est primi omnes ordinis Sacerdotes; neutri verò, secundi. Atqui non minus esse probabile, & *eòdem planè recidere* vis, quod Græci Patres asserunt, Presbyteros istos fuisse sacerdotes simplices, & secundi ordinis, non primi. Quocirca si quod per te licet, quod sponte das, ac remittis, accipimus; iam duos ac diuersos gradus & Ordines habebimus in ipso Ecclesiæ primordio, & Apostolorum tempore, institutóque distinctos, ac iure, quod est consequens, & auctoritate diuina. Quod enim argumentum inde sumebas; vnum vt, ex institutione Christi, probares Ordinem

fuisse Episcopatum, & Presbyteratum; quòd in Noui Testamenti litteris CAPVT I.
vnus idémque Ordo statueretur, cui vtraque conueniret appellatio: id tibi detractum, in nos ipse transtulisti: qui ex hoc ipso rectè conficimus, probabile esse saltem diuino iure constitutum esse discrimen amborum Ordinum; quia probabile est; *quia nihil magnopere refert; quia eôdem planè recidit* cum alterâ tuâ, & videlicet tuo iudicio verâ sententiâ; dicere Presbyteros illos, qui in Nouo Testamento commemorantur, secundi ordinis fuisse, non primi; & ab hoc proinde distinctos; vt duo iam tum Ordines extiterint. Nimium tuum os videre velim, cùm hæc leges. Nam quid tandem hiscere poteris? aut quanam excusationis te specie, ac colore defendes? Obsecro enim quod est argumentum Dissertationis illius, cui nebulonis nescio cuius Messalini nomen indidisti? quid in eo confutare; quid affirmare, ac propugnare voluisti? Nónne hoc vnum tibi in eo propositum esse dixisti; [a] atque *hunc quæstionis* tibi ipse præscripsisti *statum, de quo disputandum esset: Fueritne temporibus Apostolorum distinctus ab Episcopo Presbyter?* Qua constitutæ quæstionis formula probare deinceps instituis, nullo modo fuisse distinctum: probas autem inde, *quoniam Apostolica scripta nihil inter vtrosque discriminis statuunt, sed vtrosque eosdem facere videntur.* Itaque *nullam dubitandi caussam* esse. *Quis enim dubitandi locus vbi rem tam clarè, & apertè definire, & decidere sacræ Scripturæ visum fuerit?*

a Salm. p. 10.

IX. QVO posito, deinceps per omnes ferè libri paginas, exceptis iis, quæ alienæ tractationis, & ἐπεισοδιάδη sunt, quæ adusque Lectoris nauseam inculcate, & infercire soles; totus in id conatus tuus incumbit, vt ex Noui Testamenti libris adstruas, eos omnes, qui Presbyteri nominantur, non simplices fuisse sacerdotes; sed primi ordinis, cuiusmodi hodie sunt Episcopi. Ac primo seculo, & magna secundi, hoc est dimidia ferè parte, nullum in Ecclesiis, & Presbyteriis fuisse sacerdotem simplicem; sed omnes primi ordinis, & Episcopali iure ac charactere insignitos fuisse. Errare porro Græcos illos Patres, vt Epiphanium, Chrysostomum, Theodoretum, & alios; qui idem Ordinum discrimen, quod ætate sua videbant, primo illo tempore extitisse putarent in Ecclesia; vt alij primi essent ordinis; alij secundi: cùm omnes vtique primi forent, pari inter se potestate præditi. Hæc, opinor, summa disputationis est tuæ; nec aliud dicere potes te in illa probare atque efficere studuisse, quàm vt ex scriptis Apostolicis ostenderes, Presbyteros non fuisse simplices, ac secundarios sacerdotes.

Ecquid igitur cogitabas? aut quò tibi mens auolarat, cùm horum oblitus omnium, ista, quæ paullo antè posui, scribebas: *Nihil magnopere referre, & rem eôdem planè recidere, si, quæ Græcorum Patrum est sententia, Presbyteros illos Apostolicos, qui & Episcopi dicebantur, de Presbyteris simplicibus interpretemur?* Non te, opinor, cùm superiora ista dicebas, mentiri scientem ac sponte voluisse. Ergo ideo hæc asserebas, quòd esse vera, certáque crederes. Cùm igitur contraria sint inuicem posteriora prioribus: ac necesse sit, si ista vera sint, illa esse falsa: aut vicissim falsa hæc, si vera sunt illa: quînam dicere potes, nihil magnopere referre vtrum dixeris amborum, & eôdem vtraque recidere? Hoc enim tantumdem est, ac dicere; nihil referre falsum asseras, an verum: vel, eôdem falsum recidere, ac verum.

Iam quæ aduersus antiquos illos Patres, præsertim Theodoretum, & Epiphanium, iracundè, proteruéque iecisti: quos eo nomine contumeliis, ac malis dictis appetere ausus es, quòd Presbyteros Apostolorum tempore distinctos à primi ordinis sacerdotibus, ac simplices fuisse vellent; vana, irrita, temerè, atque inconsultè abs te esse scripta fateri debebis; si tantumdem est quod illi docuerunt, atque istud alterum, quod contra illos tanto ardore propugnasti. De me verò quid attinet dicere? quem tu eâdem de caussa omni probrorum, ac conuiciorum genere vexasti, quòd cum Catholico vniuerso nomine duos in Ecclesia fuisse perpetuò distinctos, & adhuc esse defenderem Ordines Episcopi, ac Presbyteri. Quod cùm tu ipse modò nihil referre vtrum dicatur affirmes, & eôdem cum verâ, hoc est priore tuâ sententiâ recidere: vides quàm meritò iniuriarum tecum agere possim; & ob ista ipsa, quæ

quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris; anathema sit. Deinde canone sequenti: *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, &c. anathema sit.* Igitur cùm diuina ordinatione Hierarchia constituta sit, eáque tribus ex Ordinibus constet; inter quos summum gradum tenet Episcopus, qui Presbytero maior, & superior est, vt hic Diacono: consequens est, eâdem diuina ordinatione, Episcopos supra Presbyteros esse: & qui secus sentiunt, anathemate notatos esse. Huiusmodi autem anathemata canonibus non ad morum disciplinam, sed ad decreta fidei sancienda subscribuntur: vt qui sacrilega illa dogmata tueri, ac profiteri ausus fuerit, non solùm ab Ecclesiæ communione reiectus: sed pro hæretico damnatus habeatur. Atque hoc anathematis, tanquam fulminis, ictu contactus Catharus in stuporem illum mentis, ac vertiginem incidisse videtur. Non enim alia reddi caussa potest, cur in opinando, ac scribendo adeo extra fines sani iudicij, ac rationis excedat: nisi quod ἐμβρόντητος, & attonitus est. CAPVT I.

Vt qui Iouis ignibus ictus
Viuit, & est vitæ nescius ipse suæ.

Quod in iis, quæ porro contra illum disputanda supersunt, non minus, ac multo etiam magis perspicuum existet.

Confutantur Salmasij hæretica dogmata: ac primùm, quòd Laicos omnes sacerdotes facit; ac reipsa sacramentum Eucharistiæ confecisse olim asserit. Baptismi, & Eucharistiæ non eandem esse rationem, & administrationem. Falsa illius opinio refellitur asserentis, olim promiscuè patres omnes familias Eucharistiam consecrasse post cœnam, postea id Presbyteris attributum. Cypriani locus ex epistola LXIII declaratur. Morem illum bis celebrandi sacrificij, mane, & post cœnam, non fuisse totius Ecclesiæ. Eucharistiam à ieiunis sumi, morem esse vetustissimum, etsi certis diebus aliter in quibusdam locis vsurparetur. Augustinus illustratus. Salmasius perperam Eucharistiæ confectionem Laicis à Christo mandatam ait.

CAPVT II.

I. NVLLVM à Deo, nec diuino iure conditum Ordinis esse sacramentum: sed omnes, etiam Laicos, sacerdotio esse præditos, ac sacramentum Eucharistiæ posse conficere, [a] Salmasij est opinio, cuius se auctores habere Waldenses gloriatur. Cùm enim scripsissem: *Waldenses ne sacerdotium quidem retinuisse, vt qui Laicos omnes consecrare, & absoluere posse crederent;* [b] ad hoc ille disserit sic: *Nec male profectò isti Waldenses, qui, quod non erat, nec audiebatur temporibus Apostolorum, sacerdotium cum sacerdotibus sustulerunt. Nulli sacerdotes in Euangelio, aut scriptis Apostolicis nominati reperiuntur. Nullius sacerdotij vestigium extat. Apostolos ipsos nusquam sic vocatos videre est. Non ab ipsis præpositos regendis Ecclesiis Episcopos vel Presbyteros, ita dictos. Vbi nomen non extat, cur rem ibi fuisse credamus?* Hoc verò est pudorem, & ingenuitatem omnem cum pietate perdidisse, talem præ se ferre, & vltrò iactare stirpem dogmatis, & originem. Vt mirum non sit ex isto cœno, ac sordidissima voragine Waldensis hæresis tam impurum fluxisse ac graueolentem Catharorum riuulum.

a P. 379 & 387.

b Pag. 387.

Sacerdotes cum sacerdotio tollit Salmasius ex maiorum suorum Waldensium disciplina, [c] vt & Lutheri. In quo primum ioculare istud est, quod [d] cùm vniuersè, & ἀορίστως *sacerdotium* illic, & *sacerdotes* auferat è medio, quòd *nulli sacerdotes in scriptis Apostolicis reperiantur,* & *nullum sacerdotij vesti-*

c Pag. 392.

d Pag. 379.

gium extet: tamen ipsemet [a] postea ex Apostolo [b] Petro, & *sacerdotium* & *sacerdotes* commemorat. Ex quo *Laicos omnes sacerdotes esse*, & *Christianos appellari* probat *regale sacerdotium*, *& sanctum*. Quod *sacerdotium*, *sacerdotiique* genus etsi diuersum ab eo sit, de quo hîc agimus, falsò id tamen, & ridiculè scripsit, *Nullos sacerdotes en scriptis Apostolicis nominari*, nec *sacerdotij* inibi *extare vestigium*; cùm certè ibi nominentur aliqui.

[a] P.198 & seq.
[b] 1 Pet. 2.

II. At enim sacerdotes, cuiusmodi in Ecclesia Catholica iam tum ab antiquissimis temporibus agniti sunt, nusquam in Scripturis nominantur. *Vbi autem nomen non extat, cur rem ibi fuisse credamus?* Aude iam te negare rationis, cùm ista proderes, ne tantillum quidem habuisse. Etenim quid ea voce mendacius? Immo nónne sacrilega est, & ad *atheismum* latam aperit viam? Quære *Trinitatis* in Scripturis vocabulum. Quære *consubstantialis*. Quære *semper virginis* Mariæ, hoc est etiam post partum intactæ. Cedo & *sacramenti* nomen de *Baptismo* vsurpatum, & *Cœna* illa vestrate *Dominica*. Hæc igitur, & alia non pauca, quorum vobis vtcumque cum Ecclesia Catholica communis est professio, credenda non sunt ampliùs, si *cuius nomen non extat* in sacris libris, *rem* ei subiectam *cur credamus* nihil erit. Vides quò te tua temeritas leuitásque redegerit.

Contra promiscuum nouæ legis sacerdotium, id est cum Laicis communicatum, scripsi ante annos paucos. Ibi pleraque proposita, explicatáque sunt eorum, quæ contra communem antiquiori cum hodierna Ecclesia fidem afferri solent: quæ nolo repetere; cùm sit ad manum Diatriba nostra. Tantùm in eo paullulum commorabor, si quid ab Trapezita Catharo recoctum, & illatum est argumenti, tanquam Σισύφου φώριον, furtim alicunde corrasum.

III. Ex his primum illud expendendum venit, quod ille proponit sic: [c] *Idem de hoc* Eucharistiæ *sacramento dici posse, quod de Baptismo dicit* [d] *Tertullianus: cùm sit Dei census, ab omnibus exerceri posse. Et certè*, addit Salmasius, *à prima sui origine, & institutione sic exercebatur. Ideo & postea mutata re, cùm Presbyteri non adessent, qui possent exercere, etiam Laicis consecratio eius, & administratio licita erat. Cùm Christus id instituit, non solis Apostolis suis, vt ad exemplum institutionis exercerent, mandauit, sed omnibus edixit. Hinc primis seculis, secundum institutionis preceptum, à singulis patribus-familias, & post cœnam, celebrabatur.* Sed ista falsa, & commentitia sunt omnia; quæ vt fidem ei facerent, cui persuadendo sunt adhibita, probari priùs ipsa deberent.

[c] Salmas. p.381 & seq.
[d] Lib. de Baptis. c.17.

Imprimis Baptismi, & Eucharistiæ qui constat eandem esse rationem cùm esse diuersam, veteris vsus Ecclesiæ, ac tot Conciliorum, & Patrum testimonia numero infinita; auctoritate grauissima; & sententiis, & verbis euidentissima demonstrent? Non abutar otio meo, nec Lectoris ingenio diffidam, vt singulos hîc appellandos putem, eorúmque describenda loca: quibus illud ostenditur; *offerendi*, id est *sacrificandi*, & conficiendæ ius ac potestatem Eucharistiæ penes solos residere sacerdotes; in Laicis neutiquam inesse. Hoc & alij præstiterunt, qui de controuersis capitibus contra hæreticos commentati sunt: & si nostrarum quoque partium aliquid exigi videtur; id non huius est loci: sed tùm erit faciendum, cùm de Ordinis sacramento disputabitur. Nunc eo contenti sumus, vt ea futilia, & absona monstremus esse, quæ contra Catholica decreta profanus nebulo Wallo-Messalianus opponit.

IV. In ipso igitur aditu disputationis, prima illa labes occurrit; quod præposterè, & vt rudem decet illarum rerum, Ecclesiæ morem explicat. [e] Scribit enim *à prima sui origine, & institutione*, ita Eucharistiam *exerceri solitam, vt à singulis patribus-familias, & post cœnam, celebraretur; secundum institutionis preceptum.* Postea mutatam esse rationem; ac *Tertullianum inter nouatos Ecclesiæ ritus, & ab institutione primigenia deflexos, etiam modum celebrandæ cœnæ, quo tunc vtebantur, recensuisse, vt à præsidentium manibus eam sumerent.* Hæc falsò, insciteque Catharus, quod statim apparebit.

[e] P.387.

Etenim Cyprianus, quò auctore pristinum sibi constituit ritum illum Eucharistiæ celebrandæ post cœnam, & à patre-familias, Tertulliano posterior fuit. Quare quod ille receptum in Ecclesia temporis sui testatur, eo posterius debet esse; quòd in vsu ætatis suæ versatum esse Tertullianus affirmat. At contrà, Tertullianei temporis morem recentiorem, posterioremque facit Catharus altero illo, qui Cypriano viuente fuit. Audiamus Cyprianum ipsum de sui temporis consuetudine scribentem. Nam nemo luculentiùs ac certiùs imperiti Trapezitæ temeritatem, inscitiámque condemnat, non istam modò, qua fœdè tempora permiscet: sed reliquam omnem de sacerdotio, ac sacrificio infamem, ac sacrilegam hæresim, quam cum Waldensibus ac Wiclefo communem sibi esse prædicat. Itaque totius Epistolæ, in qua tractat ista Cyprianus, summa hoc loco conficienda est; ex qua capita singula singulis Salmasiani flagitij capitibus opponi poterunt.

V. AVGVSTINVS in libro quarto de Doctrina Christiana, capite XXI, *librum* vocat Epistolam istam Cypriani LXIII, *vbi de sacramento calicis disputat. Soluitur quippe ibi quæstio, in qua quæritur, vtrum calix Dominicus aquam solam, an eam etiam vino mixtam debeat habere.* Hos igitur, qui aquam solam offerebant, non vtique Laicos, sed Episcopos, redarguit, inde primùm, quòd à diuina traditione desciscant, ac mandatum Domini violent in re tanta, quanta est *sacrificij* illius, cuius auctor, institutórque Deus noster est, celebratio, & administratio. Quod quidem *sacrificium Dominicum in sacerdote Melchisedech præfiguratum est.* In eodem porro, vinum offerendum esse, tum ex Melchisedechi typo, tum ex aliis figuratis Scripturæ sententiis approbat. Exinde Christum ostendit mixtum calicem obtulisse: cuius proinde solicitari non debet institutio. Ad hæc mysticam docet esse cùm totius sacramenti significationem; tum vini, & aquæ in calice; quæ, si pars alterutra desit, tota peruertitur. Neque verò excusari posse, qui aquam solam adhibent ex eo quòd bis sacrificium illud celebrent; mane, & sub noctem: ac mane quidem putam aquam offerant, ne vini odore deprehendantur esse Christiani: circa vesperam autem mistum calicem repræsentent. quoniam vbique Dominica & Apostolica traditio, ac disciplina seruari debet. Hæc Cyprianus in epistola illa: ex quibus Cathari aduersus Catholicam doctrinam tota vniuersa ratio, ac disputatio labefactata corruit. Imprimis quod iste quondam antequam ab solo Præsidente sumi Eucharistiam esset institutum, à singulis patribus-familias, & post cœnam celebrari solitam ait, ex Epistola ista refellitur.

VI. CYPRIANVS enim nón qualescumque, id est etiam Laicos, refert sacrificium obtulisse, ídque post cœnam: sed Episcopos; quos solos alloquitur, & admonet in libro illo, vel Epistola ad Cæcilium Episcopum. Sic enim exorditur: *Quanquam sciam, frater charissime, Episcopos plurimos Ecclesiis Dominicis in toto mundo diuina dignatione præpositos Euangelicæ veritatis, ac Dominicæ traditionis tenere veritatem; nec ab eo, quod Christus magister & præcepit, & gessit, humana, & nouella institutione decedere: tamen quoniam quidam vel ignoranter, vel simpliciter in calice Dominico sanctificando, & plebi ministrando, non hoc faciunt quod Iesus Christus Dominus, & Deus noster, sacrificij huius auctor, & doctor fecit, & docuit: religiosum pariter, ac necessarium duxi de hoc ad vos litteras facere: vt si quis in isto errore adhuc teneatur, veritatis luce perspecta, ad radicem, atque originem traditionis Dominicæ reuertatur.* Episcopi ergo erant *quidam* illi, qui calicem Dominicum sanctificabant, plebi ministrabant; quique meram aquam offerebant in calice, quos Episcopis plurimis opponit: non autem patres-familias, & laici. Quod in sequentibus ostendit: cùm id refellit, quod ad excusationem suam prætexebant; nimirum *in sacrificiis matutinis hoc se vereri ne per saporem vini redoleant sanguinem Christi.* Ac deinde: *An illa sibi aliquis contemplatione blanditur, quòd etsi mane aqua sola offerri videtur; tamen cùm ad cœnandum venimus mixtum calicem offerimus.* Quod ita Cyprianus refutat;

CAPVT II. *Sed cùm cœnamus, ad conuiuium nostrum plebem conuocare non possumus, vt sacramenti veritatem fraternitate omni præsente celebremus.* Quorumnam, obsecro, est plebem conuocare ad sacrificium offerendum? Nónne præsidum, & Episcoporum? Ergo de Episcopis solis Cyprianus loquitur, cùm ait ab iis offerri sacrificium, remotis arbitris, hoc est non conuocata plebe, quæ testis esse poterat, & verò debebat, pleni, integrique sacrificij, vt ex matutino susceptam deleret offensionem. Vbi sunt patres illi familias laici; qui post cœnam singuli domi suæ celebrabant, & *offerebant*, id est sacrificabant? Certè quos iteratò obtulisse Cyprianus ait, neque laici erant, sed Episcopi; neque sub vesperam tantummodo celebrabant, verumetiam manè: nec omnes ad vesperam obtulisse ait: sed solos illos Episcopos, qui in aqua sola celebrabant.

VII. QVIN ETIAM manifestè Cyprianus indicat, non fuisse tunc consuetudinis in Ecclesia sub vesperam, nedum post cœnam celebrare, sed manè. Nam aquariorum istorum argumento huiusmodi; *Atenim non manè, sed post cœnam mixtum calicem obtulit Dominus;* ita respondet: *Nunquid ergo Dominicum post cœnam celebrare debemus, vt sic mixtum frequentandis Dominicis offeramus? Christum offerre oportebat circa vesperam diei, vt hora ipsa sacrificij ostenderet occasum, & vesperam mundi,* &c. *Nos autem resurrectionem Domini manè celebramus. Et quia passionis eius mentionem in sacrificiis omnibus facimus, (Passio est enim Domini, sacrificium quod offerimus) nihil aliud, quàm quod ille fecit, facere debemus.* Hinc apparet non illud communi receptum more fuisse, nec publicè probatum in Ecclesia, quotidiana sacrificia sub vesperam, nedum post cœnam peragere; vt putat Catharus.

Sanè Eucharistiam ante omnem cibum sumere, vetustissima est in Ecclesia traditio: cuius meminit Tertullianus aliquot in locis. Vt in secundo libro ad Vxorem, capite quinto, *Non scies*, inquit, *maritus quid secretò ante omnem cibum gustes?* Et in libro de Corona militis, capite tertio, *antelucanis cœtibus, & de manu præsidentium sumi Eucharistiam* ait. Sed & [a] Plinius Iunior in epistola ad Traianum, Christianorum conuentus, id est Synaxes, in quibus sacrificia celebrabantur, ac participabantur, *stato die ante lucem* fieri solere meminit. [a] Lib. 10. ep. 97.

VIII. TRITVS est de eodem instituto, & hic ad plura nobis opportunus locus Augustini ex [b] Epistola CXVIII, Vbi Ianuarij inquisitioni respondet interrogantis, *an per quintam feriam vltima hebdomadis quadragesima offerendum sit manè; & rursus post cœnam,* propter exemplum Christi Domini, qui postquam cœnatum est, sacramentum illud instituit. *An etiam ieiunandum, & post oblationem, sicut facere solemus, cœnandum.* Ad quæ plura disputans Augustinus, inter alia, *Et liquidò apparet,* inquit, *quando primùm acceperunt Discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Nunquid tamen propterea calumniandum est vniuersæ Ecclesiæ, quòd à ieiunis semper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramenti, in os Christiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideo per vniuersum orbem mos iste seruatur.* Mox Christum ait *non præcepisse, quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, vt post cibos alios semper acciperetur; credo quòd eum morem nemo variaret.* Subinde quoque ab Apostolo institutum esse ritum illum sumendæ ab ieiunis Eucharistiæ scribit; eo quòd ad Corinthios scribens de eorum consuetudine miscendæ cum profanis cibis Eucharistiæ, [c] *Cetera*, inquit, *cùm venero disponam. Vnde intelligi datur,* inquit, *quia multum erat, vt in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur.* Multa ex hoc loco scitu digna colliguntur de traditione illa Eucharistiæ administrandæ. Velut est, nihil expressè Christum de illius ritu præcepisse: sed Apostolorum prudentiæ permisisse. Tùm vt à ieiunis sacramentum illud sumeretur, Apostolos instituisse. Hoc autem ex eo coniicit, quòd per totum orbem ea consuetudo retinetur. De quo argumento

[b] Cap. 5. & 6.

[c] 1 Cor. 11, 34.

discernendarum traditionum diximus in primo libro, capite primo. Rectè insuper Augustinus adnotat; ideo diuini iuris, ac præcepti rem non esse, quoniam si à Christo manasset, *eum morem nemo variaret.* Quo etiam argumento meritò suprà probauimus, falsò ab Catharo dici, non diuina auctoritate, sed humana, & Ecclesiasticâ constitutum esse discrimen Episcopi, ac Presbyteri simplicis; cùm amborum munus, ac potestatem: quandoquidem nemo aliter, quàm Christus mandasset, ordinare ausus esset. Nihilominus Apostolicæ traditionis esse, vt ab ieiunis vsurpetur Eucharistia. Vnde illud præterea docetur; non omnem Apostolicam traditionem iuris esse diuini: vt imperitè Catharus putat. Sanè [a] Basilius in Homilia de Ieiunio, nefas esse, immo *impossibile* dicit *absque ieiunio sacrificium aggredi in mystica, quæ nunc est, & vera oblatione: vt nec olim in typica, quæ secundum legem offerebatur.* CAPVT II.

[a] Basil. To. 1 pag. 325. οὐ γὰρ δυνατὸν ἄνευ νηστείας, ἱερουργίας κατατολμῆσαι, οὐ μόνον ἐν τῇ μυστικῇ νῦν, καὶ ἀληθινῇ λατρείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τυπικῇ τῇ κατὰ τὸν νόμον προσαγομένῃ.

IX. REVOCEMVS modò in memoriam quod de Salmasij iudicio, & acumine dicere cœperam: cuius tanta vis est, vt ea, quæ in Ecclesiæ more posteriora sunt, priora faciat. Nam [b] primis seculis institutum ait, *vt à singulis patribus-familias, & post cœnam, Eucharistia consecratio celebraretur.* Quod ex superioribus intelligimus esse falsum: neque publico ritu, & vsu vnquam receptum: sed à paucis errantibus vtcumque seruatum; vt ex Cypriano colligimus. Sed ista qualiscumque consuetudo posterior illâ fuit, quam vetustior Cypriano Tertullianus asserit; vt & antelucani conuentus ac cœtus haberentur, quibus Eucharistiæ oblatio, & sumptio celebrabatur: & ante cibum omnem sumeretur illa eadem: ac denique non ab vnoquoque priuato, ac patre-familias, sed à *præsidente*, id est Episcopo, conficeretur, ac distribueretur. Quæ omnia ex antiquioribus quoque Tertulliano constant; hoc est Plinio, & Iustino. Quare fugit ratio Catharum Messalinum, dum priùs vnumquemque patrem-familias post cœnam consecrasse scribit Eucharistiam: postea mutatam esse rationem, vt à præsidentium manibus eam sumerent.

[b] Pag. 387.

Auctor est [c] Socrates, ex eóque Tripartita [d], *Ægyptios Alexandriæ vicinos, & Thebaidos habitatores, Sabbato quidem collectas agere: sed non sicut moris est,* [*Christianis*] *sacramenta percipere. Nam postquam fuerint epulati, & cibis omnibus adimpleti, circa vesperam oblatione facta communicant.* Hoc si verum est; non tamen commune fuisse, nec vbique factum esse constat: quod & idem ipse testatur Socrates: nec ad subleuandum Catharum facit. quia neque per totam Ecclesiam obseruatum istud est; immo contrarium eius in vsu communi versatum est: & ad illud tempus pertinet, quo iam promiscuam consecrandi, & offerendi licentiam desiisse ille ipse docet Trapezita, qui ex scrinio pectoris sui generalem illum deprompsit veteris Ecclesiæ morem. Quem in solo Sabbato ab Ægyptiis retentum esse præter Socratem, etiam [e] Sozomenus refert. Alibi in vno tantùm die, feria scilicet quinta hebdomadæ vltimæ Quadragesimæ fiebat, in qua bis offerebant, manè, & post cœnam, vt in Africa. quod scribit Augustinus in Epistola CXVIII. Atque hic ipse dies feriæ quintæ exceptus est in Carthaginensi tertia Synodo, canone XXIX, cùm à ieiunis sacramenta altaris celebrari iubet, præterquam *anniuersario illo die, quo cœna Domini celebratur.* De quo [f] olim ad Epiphanium scripsi.

[d] Hist. Trip. lib. 9, c. 38.

[c] Socrat. lib. 5, c. 22. Αἰγύπτιοι δὲ γείτονες ὄντες Ἀλεξανδρέων, καὶ οἱ τὴν Θηβαΐδα οἰκοῦντες, ἐν Σαββάτῳ μὲν ποιοῦνται συνάξεις, οὐχ ὡς ἔθος δὲ Χριστιανοῖς, μυστηρίων μεταλαμβάνουσι· μετὰ γὰρ τὸ εὐωχηθῆναι, καὶ παντοίων ἐδεσμάτων ἐμφορηθῆναι, περὶ ἑσπέραν προσφέροντες, τῶν μυστηρίων μεταλαμβάνουσιν.

[e] Sozom. lib. 7, c. 19.

[f] In Anim. p. 364.

X. ILLVD verò pro ficto, & commentitio planè reiiciendum est, quod [g] Salmasius ex sui similibus auctoribus ingerit; *Christum instituentem illud sacramentum, non solùs Apostolis suis, vt ad exemplum institutionis exercerent, mandasse, sed omnibus edixisse*, hoc est, vt omnes, etiam Laici consecrarent, & administrarent. Quod cùm olim promiscuè, & post cœnam frequentaretur, postea constitutum ait, vt & à ieiunis fieret, & de manu solius præsidentis acciperetur. Quem *præsidentem*, Presbyterum [h] interpretatur. *Quo absente, Laicos sibi confecisse, atque etiam dispensasse* scribit. Itáne Laicos omnes, sacerdotes veri illius, ac singularis sacrificij Christus instituit? Non est ita. Detestabilis, & execranda hæresis est, quæ hoc adstruit, & Aërianâ ipsâ perditior; quam in Waldensibus, ac similibus pestibus, & homi-

[g] Pag. 387.

[h] Pag. 388.

CAPVT II. num probris, ac quisquiliis olim Ecclesia damnauit. Ea ratione, ac probatione nullâ, ne verisimili quidem, nititur; sed ex errore patrum sanæ mentis; ac pertinaci inscitiâ tota manauit. Hanc diuini illius sacramenti ac sacrificij institutio refellit: cui soli interfuerunt Apostoli, sacerdotes ipsi, & administri illius à Christo constituti. Hanc perennis vsus Ecclesiæ, ac nunquam interruptus falsitatis arguit. Conuincunt & historiæ omnes antiquæ: necnon Synodorum decreta, Patrúmque testimonia. Christiani denique consensus orbis fœdam istam barbarámque colluuiem nefandi dogmatis euertit. Dicetur hoc aliàs, si Deo visum erit, à nobis fusiùs. Atque in superioribus capitibus haud pauca iam attigimus; quæ ad Catholicam fulciendam doctrinam, & illud monstrum profligandum satis esse poterunt; maximè quæ de Ordinationibus diuino iure constitutis, eorúmque charactere, & officiorum partitione disputauimus. Certè neque Catharus, nec eiusdem farinæ quisquam alius, liquido ac sincero vllo hactenus exemplo probare potuit; Eucharistiam ab homine laico, aut eo, qui sacerdos non esset, fuisse confectam: ita vt factum illius ratum haberetur. Quod argumento sit, neque potestatem eius rei traditam aliis fuisse, quàm veris, propriéque dictis sacerdotibus; & prorsum insanire Messalianum τόλμημα, dum primis seculis tralatitium hoc fuisse; ac per totam Ecclesiam vsu receptum strenuè mentitur. Percurramus obiter argumenta omnia, quæ carptim in capitali Dissertatione sua Messalianus ad pestilentis hæresis fulturam attulit: idque in sequens caput, ne hoc iusto sit longius, conferamus.

Explicantur argumenta, quibus Salmasius probat, Laicos omnes esse sacerdotes. Ac primùm Tertulliani locus expenditur. Tertullianum hyperbolicè multa dixisse: inter quæ istud est, Laicos esse sacerdotes. Eiusdem ante hæresim sanum, & probum de eâdem re iudicium. Aliud esse absolutam in Ordinibus sacris functionis potestatem: aliud fungendi modum: adeóque extraordinariam, & ordinariam potestatem differre. Explicatur quo sensu Tertullianus, & Hieronymus Ordinum discrimen iuris humani esse dixerint: idque ipsum ex Salmasio conuincitur. Eiusdem error Apostolica decreta omnia diuini esse iuris asseuerantis. Caluinus refellitur.

CAPVT III.

I. LAICOS *Eucharistiam confecisse, sibique ipsis dispensasse, si Presbyter, hoc est Præsideus Ecclesiæ non adesset*; imprimis ex Tertulliano contendit Catharus. Cuius memorabilis est locus ex libro de Exhortatione castitatis, capite VII: vbi & Laicos sacerdotes facere videtur; & vtrumque ordinem sola constitutum auctoritate Ecclesiæ dicere: & vnumquemque offerre, vt & baptizare posse. Verba Tertulliani: *Nonne & Laici sacerdotes sumus? Scriptum est, Regnum quoque nos, & sacerdotes Deo, & patri suo fecit. Differentiam inter ordinem, & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per ordinis consessum sanctificatus. Adeo vbi Ecclesiastici ordinis non est consessus, & offers, & tinguis, & sacerdos es tibi solus. Sed vbi tres, Ecclesia est, licet laici. Vnusquisque enim sua fide viuit*, &c.

De hoc Tertulliani loco latè disserui in Diatriba hoc de ipso, quod modò tractamus, argumento edita. In qua probabilis est eius allata caussa, quod scribit, Laicos interdū obtulisse, vbi Ecclesiastici Ordinis consessus deerat. Non enim offerre ibi sacramentum est conficere, ac sacrificium Dominici corporis: sed iam confectum, & de manu *præsidentis* acceptum, & exportatum, cum

adumbratione quadam, & imitatione veræ, ac sacrificæ oblationis vsurpare. CAPVT III.
De quo legenda omninò Diatriba nostra, cuius scio coniecturam eruditissimis viris non mediocriter fuisse probatam.

II. AD quam solida ratione firmandam aduersus Trapeziticam μικρολογίαν, modò illud addimus; plena esse Tertulliani scripta superiectionibus istis, exaggeratisque sententiis: quas si quis seriò, ac simpliciter accipiat, in putidas & absonas opiniones incidet. Ne multis. Vnus nobis liber sufficiet, qui est ab eo de Monogamia scriptus: vbi illud etiam repetit, quod nobis ex suorum commentariis vir multæ lectionis intentat Salmasius: Christianos omnes esse sacerdotes, qui in Christo baptizati sunt. Hoc igitur si κατὰ τὸ ῥητὸν, & eo sensu capiamus, quem verba ipsa præferunt; tum haud pauca inde consequentur absurda: tum recusare non poterunt aduersarij, quin alia eodem ab Tertulliano scripta capite similiter intelligant. In libro de Monogamiâ, quem stolida Montani implicatus hæresi Tertullianus elucubrauit, totus in id incumbit, vt secundas nuptias in noua lege, ac Christianis omnibus interdictas probet. Omitto rationes ceteras, quas hyperbolicis eiusdemmodi dictis refertas ad illud demonstrandum accommodauit. Duæ potissimum consideranda sunt, quas eodem, vt dixi, libri de Monogamia capite septimo complexus est. Prima est ideo defuncto viro mulierem non debere iteratò nubere; quia cùm in lege cautum sit, [a] *ne quis ducat vxorem fratris sui*, intelligitur Christianam feminam prohiberi denuo nubere, *quia non habet nubere nisi fratri.* Ita enim præceptum illud interpretatur [b] Apostoli de talibus editum, vt si nubere velint, *nubant in Domino*, hoc est *non ethnico, sed fratri*, &c. *Ergo non nubet* (ait proximè antea) *defuncto viro vxor, fratri vtique nuptura, si nupserit. Omnes enim nos fratres sumus.* Quàm non acuta; immò quàm obtusa sit, & futilis ista ratiocinatio: vt sunt pleraque Scriptoris illius, cùm de Christianis dogmatibus agit: vel, vt in eo, quod dixi superiùs, hæream, quàm ὑπερβολικῶς argumentatio ista procedat: non necesse habeo dicere. Vnum hoc absurdum satis est ad eam conuincendam, quod inde consequitur: non modo denuò nefas esse nubere Christianæ feminæ, sed ne semel quidem licere: ac nuptias omninò Christiana lege, præterquam cum ethnicis interdictas esse. Quippe vetat in totum diuina lex eodem illo Leuitici scripta capite: *ne quis accipiat sororem suam.* Quare nonnisi cum gentili, & extranea Christianis inire matrimonium licebit: quod tamen prohibet Apostolus iis ipsis, quibus permittit vt cui velint nubant: si ob id non licet denuò, quia Christiani omnes fraterna inter se germanitate iunguntur.

a Leuit. 20, 21.
b 1 Corinth. 7, 39.

III. SVBIICIT ibidem mox Tertullianus alterum argumentum; non debere Christianas matronas secundis implicari nuptiis: [c] eo *quòd sacerdotes lex eadem prohibet denuo nubere. Filiam quoque sacerdotis iubet viduam, vel eiectam, si semen non fuerit illi, in domum patris sui regredi, & de pane eius ali.* Atqui Christiani omnes eo ipso, quòd baptizati sunt, sacerdotes sunt: *Nos autem Iesus summus sacerdos, & magnus patris de suo vestiens, (quia qui in Christo tinguntur, Christum induerunt) sacerdotes Deo Patri suo fecit, secundum* [d] *Ioannem*, &c. *Certè sacerdotes sumus à Deo vocati, monogamiæ debitores ex pristina Dei lege, quæ nos tunc in suis sacerdotibus prophetauit.* Par est posterioris huius argumenti vis, ac superioris: hoc est nulla. Sed si ex eo, quod Tertullianus omnes ait Christianos esse sacerdotes, rectè colligitur, etiam laicos, quia sacerdotes sunt, nouæ legis sacrificium offerre posse: non minus sequetur, iisdem laicis Christianis inuicem prohibita esse matrimonia: non secunda tantùm, quia sacerdotes sunt: sed etiam vnica, quia fratres sunt: & vtrumque, quia Christiani. Viderit ergo Trapezita Catharus, tantine sit Christiano laico vxorem habenti, ex auctoritate Tertulliani probare sacerdotem esse se, ac Presbyterum; adeóque Presbyteram, ac sacerdotem suam esse coniugem: vt eodem argumento conuincat se contra ius fásque tales iniisse nuptias: & dum *sacros* ambos facere studet, incestos faciat, & sacrilegos. Nemo itaque, qui in Tertulliani loco illo ex libro de Exhortatione castitatis mo-

c Leuit. 22.
d Apoc. 1, 6, & 5, 10.

Caput I. diuina diuersos, ac disiunctos fuisse. Quod tum scilicet rectè à me demonstratum esse fatebere, cùm eodem modo, & eâdem argumenti formula, qua tu probare studes, non esse diuina institutione distinctos; tuis ex dictis ac sententiis contrarium euicero, ista ipsa institutione diuina esse distinctos.

Quænam est igitur illa ratio, qua vnum ordinem esse diuino iure putas effici Presbyteratum, & Episcopatum? [a] Nimirum hæc vnica est, quam in libro tuo sæpiùs occinis: quòd Apostolorum tempore, & à prima ætate Christianismi, iidem ambo fuere, Episcopi videlicet, & Presbyteri. Atque hoc è Scripturis, hoc est Apostolicis libris, ac litteris affirmare conaris. Hinc enim consequens esse vis, ita vti primis illis Ecclesiæ incorruptisque temporibus vsurpatum istud est, proximè ab Christo Domino constitutum fuisse. Neque enim aliter, quàm à Magistro didicerant, Apostoli vsu ista, doctrináque tradiderunt. At ô bone! aliis in tuæ farraginis locis contrarium asseris; iam tum ab ortu Christianæ religionis, fuisse per Ecclesias omnes Presbyteros plures ordinis secundi; cùm vnus omnium primas, præsésque esset primi ordinis Episcopus: [b] qui *in priore & altiore gradu constitutus esset, & κατ' ἐξοχὴν nominabatur Episcopus.* Addidisti & inter primates istos reponi Apostolos secundi ordinis, qui in Presbyterio censebantur. veluti Iacobum minorem: vt [c] antecedente libro tibi iam à me est obiectum. vbi tuis ex dictis, Apostolorum decreto & instituto, Iacobum Hierosolymitano Presbyterio, & Ecclesiæ præpositum fuisse demonstrauimus Episcopali nomine ac potestate.

[a] Vide Salm. p. 10 & seq.

[b] Salm. p. 274.

[c] Cap. 9, 10, 11, 12.

VII. Postremo tute omnem tibi iustæ excusationis intercludis exitum, dum illos ipsos Presbyteros, *Apostolicos*, id est, ab Apostolis constitutos, qui & Episcopi vocantur, & in Actibus Apostolorum, atque in eorum Epistolis memorantur, pro simplicibus Presbyteris haberi posse fateris vltrò. Quod vt probabiliter à te dictum est; ita cùm diceres, neque compos tui eras, neque quid ageres, aut quò tua vox ista pertineret, omninò memineras. vsqueadeò miserè, insciteque tua te damnasti sententia, ac conatum tuum omnem, & operam, quam in vegrandi illa Dissertatione dedolanda posueras, inutilem, inanémque fecisti. Nam, vt scias, paucis istis lineis, tuam omnem ratiunculam conturbas; ac quidquid tanta mole, apparatúque nugarum, contra me, fidémque Catholicam struis in illo libri portento, totum euertis, ac disiicis. Vt hoc intelligere possis, tecúmque Lector agnoscat; quòd alioqui vix credibile videretur, tua primùm verba describam.

Postquam enim ita scripsisti: [d] *Præterea certum est, Episcopos illos, siue Presbyteros, quos plures in singulis ciuitatibus ad vnam regendam Ecclesiam illi Apostolorum discipuli Euangelistæ collocabant, in summo gradu locatos fuisse, & omnia fecisse, quæ hodie Episcopus, & Presbyteri faciunt, in vnaquaque Ecclesia:* statim ita subiicis. Postremò, *vt docui iam, nihil magnoperè refert, Presbyteros illos Apostolicos, qui & Episcopi dicebantur, de Presbyteris simplicibus interpretari, dum fateamur nullos illis in Ecclesia regimine tum fuisse superiores, præter Apostolos. Quæ Græcorum Patrum est sententia. Res enim ipsa eodem planè recidit.* Dicas, quantum voles, vigilantem hæc effudisse te, tuíque compotem. tibi ne iurato quidem certum est credere.

[d] Salm. p. 357.

VIII. Age enim quonam pacto concludis ex Scripturarum testimonio, vnum Ordinem fuisse ex institutione Christi, & Apostolorum tempore Presbyteratum, & Episcopatum? Non alio profectò, quàm quòd in Nouo Testamento, quicumque Presbyteri nominantur, iidem & esse significantur Episcopi: hoc est primi omnes ordinis Sacerdotes; neutri verò, secundi. Atqui non minus esse probabile, & *eôdem planè recidere* vis, quod Græci Patres asserunt, Presbyteros istos fuisse sacerdotes simplices, & secundi ordinis, non primi. Quocirca si quod per te licet, quod sponte das, ac remittis, accipimus; iam duos ac diuersos gradus & Ordines habebimus in ipso Ecclesiæ primordio, & Apostolorum tempore, institutóque distinctos, ac iure, quod est consequens, & auctoritate diuina. Quod enim argumentum inde sumebas; vnum vt, ex institutione Christi, probares Ordinem

fuisse

fuisse Episcopatum, & Presbyteratum; quòd in Noui Testamenti litteris
vnus idemque Ordo statueretur, cui vtraque conueniret appellatio: id tibi detractum, in nos ipse transtulisti: qui ex hoc ipso rectè conficimus, probabile esse saltem diuino iure constitutum esse discrimen amborum Ordinum; quia probabile est; *quia nihil magnopere refert; quia eôdem planè recidit* cum alterâ tuâ, & videlicet tuo iudicio verâ sententiâ; dicere Presbyteros illos, qui in Nouo Testamento commemorantur, secundi ordinis fuisse, non primi; & ab hoc proinde distinctos; vt duo iam tum Ordines extiterint. Nimium tuum os videre velim, cùm hæc leges. Nam quid tandem hiscere poteris? aut quanam excusationis te specie, ac colore defendes? Obsecro enim quod est argumentum Dissertationis illius, cui nebulonis nescio cuius Messalini nomen indidisti? quid in eo confutare; quid affirmare, ac propugnare vo-
a Salm. p.10. luisti? Nónne hoc vnum tibi in eo propositum esse dixisti; [a] atque *hunc quæstionis* tibi ipse præscripsisti *statum, de quo disputandum esset: Fueritne temporibus Apostolorum distinctus ab Episcopo Presbyter?* Qua constitutæ quæstionis formula probare deinceps instituis, nullo modo fuisse distinctum: probas autem inde, *quoniam Apostolica scripta nihil inter vtrosque discriminis statuunt, sed vtrosque eosdem facere videntur.* Itaque *nullam dubitandi caussam* esse. *Quis enim dubitandi locus vbi rem tam clarè, & apertè definire, & decidere sacra Scriptura visum fuerit?*

IX. Qvo posito, deinceps per omnes ferè libri paginas, exceptis iis, quæ alienæ tractationis, & ἀπροσδιόνυσα sunt, quæ adusque Lectoris nauseam inculcare, & infercire soles; totus in id conatus tuus incumbit, vt ex Noui Testamenti libris adstruas, eos omnes, qui Presbyteri nominantur, non simplices fuisse sacerdotes; sed primi ordinis, cuiusmodi hodie sunt Episcopi. Ac primo seculo, & magna secundi, hoc est dimidia ferè parte, nullum in Ecclesiis, & Presbyteriis fuisse sacerdotem simplicem; sed omnes primi ordinis, & Episcopali iure ac charactere insignitos fuisse. Errare porro Græcos illos Patres, vt Epiphanium, Chrysostomum, Theodoretum, & alios; qui idem Ordinum discrimen, quod ætate sua videbant, primo illo tempore extitisse putarent in Ecclesia; vt alij primi essent ordinis; alij secundi: cùm omnes vtique primi forent, pari inter se potestate præditi. Hæc, opinor, summa disputationis est tuæ; nec aliud dicere potes te in illa probare atque efficere studuisse, quàm vt ex scriptis Apostolicis ostenderes, Presbyteros non fuisse simplices, ac secundarios sacerdotes.

Ecquid igitur cogitabas? aut quò tibi mens auolarat, cùm horum oblitus omnium, ista, quæ paullo antè posui, scribebas: *Nihil magnopere referre, & rem eôdem planè recidere, si, qua Græcorum Patrum est sententia, Presbyteros illos Apostolicos, qui & Episcopi dicebantur, de Presbyteris simplicibus interpretemur?* Non te, opinor, cùm superiora ista dicebas, mentiri scientem ac sponte voluisse. Ergo ideo hæc asserebas, quòd esse vera, certáque crederes. Cùm igitur contraria sint inuicem posteriora prioribus: ac necesse sit, si ista vera sint, illa esse falsa: aut vicissim falsa hæc, si vera sunt illa: quînam dicere potes, nihil magnopere referre vtrum dixeris amborum, & eôdem vtraque recidere? Hoc enim tantumdem est, ac dicere; nihil referre falsum asseras, an verum: vel, eôdem falsum recidere, ac verum.

Iam quæ aduersus antiquos illos Patres, præsertim Theodoretum, & Epiphanium, iracundè, proteruéque iecisti: quos eo nomine contumeliis, ac malis dictis appetere ausus es, quòd Presbyteros Apostolorum tempore distinctos à primi ordinis sacerdotibus, ac simplices fuisse vellent; vana, irrita, temerè, atque inconsultè abs te esse scripta fateri debebis; si tantumdem est quod illi docuerunt, atque istud alterum, quod contra illos tanto ardore propugnasti. De me verò quid attinet dicere? quem tu eâdem de caussa omnis probrorum, ac conuiciorum genere vexasti, quòd cum Catholico vniuerso nomine duos in Ecclesia fuisse perpetuò distinctos, & adhuc esse defenderem Ordines Episcopi, ac Presbyteri. Quod cùm tu ipse modò nihil referre vtrum dicatur affirmes, & eôdem cum vera, hoc est priore tuâ sententiâ recidere: vides quàm meritò iniuriarum tecum agere possim; & ob ista ipsa, quæ

quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & ministris; anathema sit. Deinde canone sequenti: *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, &c. anathema sit.* Igitur cùm diuina ordinatione Hierarchia constituta sit, eáque tribus ex Ordinibus constet; inter quos summum gradum tenet Episcopus, qui Presbytero maior, & superior est, vt hic Diacono: consequens est, eâdem diuina ordinatione, Episcopos supra Presbyteros esse: & qui secus sentiunt, anathemate notatos esse. Huiusmodi autem anathemata canonibus non ad morum disciplinam, sed ad decreta fidei sancienda subscribuntur: vt qui sacrilega illa dogmata tueri, ac profiteri ausus fuerit, non solùm ab Ecclesiæ communione reiectus: sed pro hæretico damnatus habeatur. Atque hoc anathematis, tanquam fulminis, ictu contractus Catharus in stuporem illum mentis, ac vertiginem incidisse videtur. Non enim alia reddi caussa potest, cur in opinando, ac scribendo adeo extra fines sani iudicij, ac rationis excedat: nisi quod ἐμβρόντητος, & attonitus est. CAPVT I.

Vt qui Iouis ignibus ictus
Viuit, & est vitæ nescius ipse suæ.

Quod in iis, quæ porro contra illum disputanda supersunt, non minus, ac multo etiam magis perspicuum existet.

Confutantur Salmasij hæretica dogmata: ac primùm, quòd Laicos omnes sacerdotes facit; ac reipsa sacramentum Eucharistiæ confecisse olim asserit. Baptismi, & Eucharistiæ non eandem esse rationem, & administrationem. Falsa illius opinio refellitur asserentis, olim promiscuè patres omnes familias Eucharistiam consecrasse post cœnam; postea id Presbyteris attributum. Cypriani locus ex epistola LXIII declaratur. Morem illum bis celebrandi sacrificij, mane, & post cœnam, non fuisse totius Ecclesiæ. Eucharistiam à ieiunis sumi, morem esse vetustissimum. etsi certis diebus aliter in quibusdam locis vsurparetur. Augustinus illustratus. Salmasius perperam Eucharistiæ confectionem Laicis à Christo mandatam ait.

CAPVT II.

I. NVLLVM à Deo, nec diuino iure conditum Ordinis esse sacramentum: sed omnes, etiam Laicos, sacerdotio esse præditos, ac sacramentum Eucharistiæ posse conficere, [a] Salmasij est opinio, cuius se auctores habere Waldenses gloriatur. Cùm enim scripsissem: *Vualdenses ne sacerdotium quidem retinuisse, vt qui Laicos omnes consecrare, & absoluere posse crederent*: [b] ad hoc ille disserit sic: *Nec malè profectò isti Vualdenses, qui, quod non erat, nec audiebatur temporibus Apostolorum, sacerdotium cum sacerdotibus sustulerunt. Nulli sacerdotes in Euangelio, aut scriptis Apostolicis nominati reperiuntur. Nullius sacerdotij vestigium extat. Apostolos ipsos nusquam sic vocatos videre est. Non ab ipsis præpositos regendis Ecclesiis Episcopos vel Presbyteros, ita dictos. Vbi nomen non extat, cur rem ibi fuisse credamus?* Hoc verò est pudorem, & ingenuitatem omnem cum pietate perdidisse, talem præ se ferre, & vltrò iactare stirpem dogmatis, & originem. Vt mirum non sit ex isto cœno, ac sordidissima voragine Waldensis hæresis tam impurum fluxisse ac graueolentem Catharorum riuulum.

Sacerdotes cum sacerdotio tollit Salmasius ex maiorum suorum Waldensium disciplina, [c] vt & Lutheri. In quo primum ioculare istud est, quod [d] cùm vniuersè, & ἀορίστως *sacerdotium* illic, & *sacerdotes* auferat è medio, quòd *nulli sacerdotes in scriptis Apostolicis reperiantur, & nullius sacerdotij vesti-*

a P. 379 & 387.

b Pag. 387.

c Pag. 398.

d Pag. 379.

CAPVT II. *gium extet*: tamen ipsemet [a] postea ex Apostolo [b] Petro, & *sacerdotium* & *sacerdotes* commemorat. Ex quo *Laicos omnes sacerdotes esse*, & *Christianos appellari* probat *regale sacerdotium*, *& sanctum*. Quod *sacerdotium*, *sacerdotiique* genus etsi diuersum ab eo sit, de quo hîc agimus, falsò id tamen, & ridiculè scripsit, *Nullos sacerdotes in scriptis Apostolicis nominari*, nec *sacerdotij* inibi *extare vestigium*; cùm certè ibi nominentur aliqui.

[a] P.198 & seq.
[b] 1 Pet. 2.

II. ATENIM sacerdotes, cuiusmodi in Ecclesia Catholica iam tum ab antiquissimis temporibus agniti sunt, nusquam in Scripturis nominantur. *Vbi autem nomen non extat, cur rem ibi fuisse credamus*? Aude iam te negare rationis, cùm ista proderes, ne tantillum quidem habuisse. Etenim quid ea voce mendacius? Immo nónne sacrilega est, & ad *atheismum* latam aperit viam? Quære *Trinitatis* in Scripturis vocabulum. Quære *consubstantialis*. Quære *semper virginis* Mariæ, hoc est etiam post partum intactæ. Cedo & *sacramenti* nomen de *Baptismo* vsurpatum, & *Cœna* illa vestrate *Dominica*. Hæc igitur, & alia non pauca, quorum vobis vtcumque cum Ecclesia Catholica communis est professio, credenda non sunt ampliùs, si *cuius nomen non extat* in sacris libris, *rem* ei subiectam *cur credamus* nihil erit. Vides quò te tua temeritas leuitásque redegerit.

Contra promiscuum nouæ legis sacerdotium, id est cum Laicis communicatum, scripsi ante annos paucos. Ibi pleraque proposita, explicatáque sunt eorum, quæ contra communem antiquiori cum hodierna Ecclesia fidem afferri solent: quæ nolo repetere; cùm sit ad manum Diatriba nostra. Tantùm in eo paullulum commorabor, si quid ab Trapezita Catharo recoctum, & illatum est argumenti, tanquam Σισύφου φάσιον, furtim alicunde corrasum.

III. Ex his primum illud expendendum venit, quod ille proponit sic: [c] *Idem de hoc* Eucharistiæ *sacramento dici posse, quod de Baptismo dicit* [d] *Tertullianus: cùm sit Dei census, ab omnibus exerceri posse. Et certè*, addit Salmasius, *à prima sui origine, & institutione sic exercebatur. Ideo & postea mutata re, cùm Presbyteri non adessent, qui possent exercere, etiam Laicis consecratio eius, & administratio licita erat. Cùm Christus id instituit, non solis Apostolis suis, vt ad exemplum institutionis exercerent, mandauit, sed omnibus edixit. Hinc primis seculis, secundum institutionis preceptum, à singulis patribus-familias, & post cœnam, celebrabatur.* Sed ista falsa, & commentitia sunt omnia; quæ vt fidem ei facerent, cui persuadendo sunt adhibita, probari priùs ipsa deberent.

[c] Salmas. p.386 & seq.
[d] Lib. de Baptis. c.17.

Imprimis Baptismi, & Eucharistiæ qui constat eandem esse rationem cùm esse diuersam, veteris vsus Ecclesiæ, ac tot Conciliorum, & Patrum testimonia numero infinita; auctoritate grauissima; & sententiis, & verbis euidentissima demonstrent? Non abutor otio meo, nec Lectoris ingenio diffidam, vt singulos hîc appellandos putem, eorúmque describenda loca: quibus illud ostenditur, *offerendi*, id est *sacrificandi*, & conficiendæ ius ac potestatem Eucharistiæ penes solos residere sacerdotes; in Laicis neutiquam inesse. Hoc & alij præstiterunt, qui de controuersis capitibus contra hæreticos commentati sunt: & si nostrarum quoque partium aliquid exigi videtur; id non huius est loci; sed tùm erit faciendum, cùm de Ordinis sacramento disputabitur. Nunc eo contenti sumus, vt ea futilia, & absona monstremus esse, quæ contra Catholica decreta profanus nebulo Wallo-Messalianus opponit.

IV. IN ipso igitur aditu disputationis, prima illa labes occurrit; quod præposterè, & vt rudem decet illarum rerum, Ecclesiæ morem explicat. [e] Scribit enim *à prima sui origine, & institutione*, ita Eucharistiam *exerceri solitam, vt à singulis patribus-familias, & post cœnam, celebraretur; secundum institutionis preceptum.* Postea mutatam esse rationem; ac *Tertullianum inter nouatos Ecclesiæ ritus, & ab institutione primigenia deflexos, etiam modum celebrandæ cœnæ, qua tunc vtebantur, recensuisse, vt à præsidentium manibus eam sumerent.* Hæc falsò, insciteque Catharus, quod statim apparebit.

[e] P.387.

Etenim Cyprianus, quo auctore pristinum sibi constituit ritum illum Eucharistiæ celebrandæ post cœnam, & à patre-familias, Tertulliano posterior fuit. Quare quod ille receptum in Ecclesia temporis sui testatur, eo posterius debet esse; quòd in vsu ætatis suæ versatum esse Tertullianus affirmat. At contrà, Tertullianei temporis morem recentiorem, posterioremque facit Catharus altero illo, qui Cypriano viuente fuit. Audiamus Cyprianum ipsum de sui temporis consuetudine scribentem. Nam nemo luculentiùs ac certiùs imperiti Trapezitæ temeritatem, inscitiámque condemnat, non istam modò, qua fœdè tempora permiscet: sed reliquam omnem de sacerdotio, ac sacrificio infamem, ac sacrilegam hæresim, quam cum Waldensibus ac Wiclefo communem sibi esse prædicat. Itaque totius Epistolæ, in qua tractat ista Cyprianus, summa hoc loco conficienda est; ex qua capita singula singulis Salmasiani flagitij capitibus opponi poterunt. CAPVT II.

V. AVGVSTINVS in libro quarto de Doctrina Christiana, capite XXI, *librum* vocat Epistolam istam Cypriani LXIII, *vbi de sacramento calicis disputat. Soluitur quippe ibi quæstio, in qua quæritur, vtrum calix Dominicus aquam solam, an eam etiam vino mixtam debeat habere.* Hos igitur, qui aquam solam offerebant, non vtique Laicos, sed Episcopos, redarguit, inde primùm, quòd à diuina traditione desciscant, ac mandatum Domini violent in re tanta, quanta est *sacrificij* illius, cuius auctor, institutórque Deus noster est, celebratio, & administratio. Quod quidem *sacrificium Dominicum in sacerdote Melchisedech præfiguratum est.* In eodem porro, vinum offerendum esse, tum ex Melchisedechi typo, tum ex aliis figuratis Scripturæ sententiis approbat. Exinde Christum ostendit mixtum calicem obtulisse: cuius proinde solicitari non debet institutio. Ad hæc mysticam docet esse cùm totius sacramenti significationem; tum vini, & aquæ in calice; quæ, si pars alterutra desit, tota peruertitur. Neque verò excusari posse, qui aquam solam adhibent ex eo quòd bis sacrificium illud celebrent; mane, & sub noctem: ac mane quidem putam aquam offerant, ne vini odore deprehendantur esse Christiani: circa vesperam autem mistum calicem repræsentent. quoniam vbique Dominica & Apostolica traditio, ac disciplina seruari debet. Hæc Cyprianus in epistola illa: ex quibus Cathari aduersus Catholicam doctrinam tota vniuersa ratio, ac disputatio labefactata corruit. Imprimis quod iste quondam antequam ab solo Præsidente sumi Eucharistiam esset institutum, à singulis patribus-familias, & post cœnam celebrari solitam ait, ex Epistola ista refellitur.

VI. CYPRIANVS enim non qualescumque, id est etiam Laicos, refert sacrificium obtulisse, idque post cœnam: sed Episcopos; quos solos alloquitur, & admonet in libro illo, vel Epistola ad Cæcilium Episcopum. Sic enim exorditur: *Quanquam sciam, frater charissime, Episcopos plurimos Ecclesiis Dominicis in toto mundo diuina dignatione præpositos Euangelicæ veritatis, ac Dominicæ traditionis tenere veritatem; nec ab eo, quod Christus magister & præcepit, & gessit, humana, & nouella institutione decedere: tamen quoniam quidam vel ignoranter, vel simpliciter in calice Dominico sanctificando, & plebi ministrando, non hoc faciunt quod Iesus Christus Dominus, & Deus noster, sacrificij huius auctor, & doctor fecit, & docuit: religiosum pariter, ac necessarium duxi de hoc ad vos litteras facere: vt si quis in isto errore adhuc teneatur, veritatis luce perspecta, ad radicem, atque originem traditionis Dominicæ reuertatur.* Episcopi ergo erant *quidam* illi, qui calicem Dominicum sanctificabant, plebi ministrabant; quique meram aquam offerebant in calice, quos Episcopis plurimis opponit: non autem patres-familias, & laici. Quod in sequentibus ostendit: cùm id refellit, quod ad excusationem suam prætexebant; nimirum *in sacrificiis matutinis hoc se vereri ne per saporem vini redoleant sanguinem Christi.* Ac deinde: *An illa sibi aliquis contemplatione blanditur, quòd etsi mane aqua sola offerri videtur; tamen cùm ad cœnandum venimus mixtum calicem offerimus.* Quod ita Cyprianus refutat:

CAPVT II. *Sed cùm cœnamus, ad conuiuium nostrum plebem conuocare non possumus, vt sacramenti veritatem fraternitate omni præsente celebremus.* Quorumnam, obsecro, est plebem conuocare ad sacrificium offerendum? Nónne præsidum, & Episcoporum? Ergo de Episcopis solis Cyprianus loquitur, cùm ait ab iis offerri sacrificium, remotis arbitris, hoc est non conuocata plebe, quæ testis esse poterat, & verò debebat, pleni, integríque sacrificij, vt ex matutino susceptam deleret offensionem. Vbi sunt patres illi familias laici; qui post cœnam singuli domi suæ celebrabant, & *offerebant*, id est sacrificabant? Certè quos iteratò obtulisse Cyprianus ait, neque laici erant, sed Episcopi; neque sub vesperam tantummodo celebrabant, verumetiam manè: nec omnes ad vesperam obtulisse ait: sed solos illos Episcopos, qui in aqua sola celebrabant.

VII. QVINETIAM manifestè Cyprianus indicat, non fuisse tunc consuetudinis in Ecclesia sub vesperam, nedum post cœnam celebrare, sed manè. Nam aquariorum istorum argumento huiusmodi; *Atenim non manè, sed post cœnam mixtum calicem obtulit Dominus;* ita respondet: *Nunquid ergo Dominicum post cœnam celebrare debemus, vt sic mixtum frequentandis Dominicis offeramus? Christum offerre oportebat circa vesperam diei, vt hora ipsa sacrificij ostenderet occasum, & vesperam mundi,* &c. *Nos autem resurrectionem Domini manè celebramus. Et quia passionis eius mentionem in sacrificiis omnibus facimus, (Passio est enim Domini, sacrificium quod offerimus) nihil aliud, quàm quod ille fecit, facere debemus.* Hinc apparet non illud communi receptum more fuisse, nec publicè probatum in Ecclesia, quotidiana sacrificia sub vesperam, nedum post cœnam peragere; vt putat Catharus.

Sanè Eucharistiam ante omnem cibum sumere, vetustissima est in Ecclesia traditio: cuius meminit Tertullianus aliquot in locis. Vt in secundo libro ad Vxorem, capite quinto, *Non sciet*, inquit, *maritus quid secretò ante omnem cibum gustes?* Et in libro de Corona militis, capite tertio, *antelucanis cœtibus, & de manu præsidentium sumi Eucharistiam* ait. Sed & [a] Plinius Iunior in epistola ad Traianum, Christianorum conuentus, id est Synaxes, in quibus sacrificia celebrabantur, ac participabantur, *stato die ante lucem* fieri solere meminit. a Lib. 10. ep. 97.

VIII. TRITVS est de eodem instituto, & hîc ad plura nobis opportunus locus Augustini ex [b] Epistola CXVIII. Vbi Ianuarij inquisitioni respondet interrogantis, *an per quintam feriam vltimæ hebdomadis quadragesimæ offerendum sit manè; & rursus post cœnam,* propter exemplum Christi Domini, qui postquam cœnatum est, sacramentum illud instituit. *An etiam ieiunandum, & post oblationem, sicut facere solemus, cœnandum.* Ad quæ plura disputans Augustinus, inter alia, *Et liquidò apparet*, inquit, *quando primùm acceperunt Discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Nunquid tamen propterea calumniandum est vniuersæ Ecclesiæ, quòd à ieiunis semper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramenti, in os Christiani priùs Dominicum corpus intraret, quàm ceteri cibi. Nam ideo per vniuersum orbem mos iste seruatur.* Mox Christum ait *non præcepisse, quo deinceps ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, vt post cibos alios semper acciperetur; credo quòd eum morem nemo variaret.* Subinde quoque ab Apostolo institutum esse ritum illum sumendæ ab ieiunis Eucharistiæ scribit; eo quòd ad Corinthios scribens de eorum consuetudine miscendæ cum profanis cibis Eucharistiæ, [c] *Cetera*, inquit, *cùm venero disponam. Vnde intelligi datur*, inquit, *quia multum erat, vt in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem vniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse, quod nulla morum diuersitate variatur.* Multa ex hoc loco scitu digna colliguntur de traditione illa Eucharistiæ administrandæ. Velut est, nihil expressè Christum de illius ritu præcepisse: sed Apostolorum prudentiæ permisisse. Tùm vt à ieiunis sacramentum illud sumeretur, Apostolos instituisse. Hoc autem ex eo coniicit, quòd per totum orbem ea consuetudo retinetur. De quo argumento

b Cap. 5. & 6.
c 1 Cor. 11, 34.

discernendarum traditionum diximus in primo libro, capite primo. Rectè insuper Augustinus adnotat; ideo diuini iuris, ac præcepti rem non esse, quoniam si à Christo manasset, *eum morem nemo variaret*. Quo etiam argumento meritò suprà probauimus, falsò ab Catharo dici, non diuina auctoritate, sed humana, & Ecclesiasticâ constitutum esse discrimen Episcopi, ac Presbyteri simplicis; cùm amborum munus, ac potestatem: quandoquidem nemo aliter, quàm Christus mandasset, ordinare ausus esset. Nihilominus Apostolicæ traditionis esse, vt ab ieiunis vsurpetur Eucharistia. Vnde illud præterea docetur; non omnem Apostolicam traditionem iuris esse diuini: vt imperitè Catharus putat. Sanè [a] Basilius in Homilia de Ieiunio, nefas esse, immo *impossibile* dicit *absque ieiunio sacrificium aggredi in mystica, quæ nunc est, & vera oblatione: vt nec olim in typica, quæ secundum legem offerebatur.* CAPVT II.

[a] Basil. To. 1 pag. 325. οὐ γὰρ δυνατὸν ἄνευ νηστείας ἱερουργίας κατατολμῆσαι, οὐ μόνον ἐν τῇ μυστικῇ νῦν, καὶ ἀληθινῇ λατρείᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τυπικῇ τῇ κατὰ τὸν νόμον προσαγομένῃ.

IX. REVOCEMVS modò in memoriam quod de Salmasij iudicio, & acumine dicere cœperam: cuius tanta vis est, vt ea, quæ in Ecclesiæ more posteriora sunt, priora faciat. Nam [b] primis seculis institutum ait, *vt à singulis patribus-familias, & post cœnam, Eucharistia consecratio celebraretur.* Quod ex superioribus intelligimus esse falsum: neque publico ritu, & vsu vnquam receptum: sed à paucis errantibus vtcumque seruatum; vt ex Cypriano colligimus. Sed ista qualiscumque consuetudo posterior illâ fuit, quam vetustior Cypriano Tertullianus asserit; vt & antelucani conuentus ac cœtus haberentur, quibus Eucharistiæ oblatio, & sumptio celebrabatur: & ante cibum omnem sumeretur illa eadem: ac denique non ab vnoquoque priuato, ac patre-familias, sed à *præsidente*, id est Episcopo, conficeretur, ac distribueretur. Quæ omnia ex antiquioribus quoque Tertulliano constant; hoc est Plinio, & Iustino. Quare fugit ratio Catharum Messalinum, dum priùs vnumquemque patrem-familias post cœnam consecrasse scribit Eucharistiam: postea mutatam esse rationem, vt à præsidentium manibus eam sumerent.

[b] Pag. 387.

Auctor est [c] Socrates, ex eóque Tripartita [d], *Ægyptios Alexandriæ vicinos, & Thebaidos habitatores, Sabbato quidem collectas agere: sed non sicut moris est, [Christianis] sacramenta percipere. Nam postquam fuerint epulati, & cibis omnibus adimpleti, circa vesperam oblatione facta communicant.* Hoc si verum est; non tamen commune fuisse, nec vbique factum esse constat: quod & idem ipse testatur Socrates: nec ad subleuandum Catharum facit. quia neque per totam Ecclesiam obseruatum istud est: immo contrarium eius in vsu communi versatum est: & ad illud tempus pertinet, quo iam promiscuam consecrandi, & offerendi licentiam desiisse ille ipse docet Trapezita, qui ex scrinio pectoris sui generalem illum deprompsit veteris Ecclesiæ morem. Quem in solo Sabbato ab Ægyptiis retentum esse præter Socratem, etiam [e] Sozomenus refert. Alibi in vno tantùm die, feria scilicet quinta hebdomadæ vltimæ Quadragesimæ fiebat, in qua bis offerebant, manè, & post cœnam, vt in Africa. quod scribit Augustinus in Epistola CXVIII. Atque hic ipse dies feriæ quintæ exceptus est in Carthaginensi tertia Synodo, canone XXIX, cùm à ieiunis sacramenta altaris celebrari iubet, præterquam *anniuersario illo die, quo cæna Domini celebratur.* De quo [f] olim ad Epiphanium scripsi.

[c] Socrat. lib. 5, c. 22. Αἰγύπτιοι δὲ γείτονες ὄντες Ἀλεξανδρέων, καὶ οἱ τὴν Θηβαΐδα οἰκοῦντες, ἐν Σαββάτῳ μὲν ποιοῦνται συνάξεις, οὐχ ὡς ἔθος δὲ Χριστιανοῖς, μυστηρίων μεταλαμβάνουσι· μετὰ γὰρ τὸ εὐωχηθῆναι, καὶ παντοίων ἐδεσμάτων ἐμφορηθῆναι, περὶ ἑσπέραν προσφέροντες, τῶν μυστηρίων μεταλαμβάνουσι.

[d] Hist. Trip. lib. 9, c. 38.

[e] Sozom. lib. 7, c. 19.

[f] In Anim. p. 364.

X. ILLVD verò pro ficto, & commentitio planè reiiciendum est, quod [g] Salmasius ex sui similibus auctoribus ingerit; *Christum instituentem illud sacramentum, non solis Apostolis suis, vt ad exemplum institutionis exercerent, mandasse, sed omnibus edixisse*, hoc est, vt omnes, etiam Laici consecrarent, & administrarent. Quod cùm olim promiscuè, & post cœnam frequentaretur, postea constitutum ait, vt & à ieiunis fieret, & de manu solius præsidentis acciperetur. Quem *præsidentem*, Presbyterum [h] interpretatur. *Quo absente, Laicos sibi confecisse, atque etiam dispensasse* scribit. Itáne Laicos omnes, sacerdotes veri illius, ac singularis sacrificij Christus instituit? Non est ita. Detestabilis, & execranda hæresis est, quæ hoc adstruit, & Aërianâ ipsâ perditior; quam in Waldensibus, ac similibus pestibus, & homi-

[g] Pag. 387.

[h] Pag. 388.

 num probris, ac quisquiliis olim Ecclesia damnauit. Ea ratione, ac probatione nullâ, ne verisimili quidem, nititur; sed ex errore parum sanæ mentis, ac peruicaci inscitiâ tota manauit. Hanc diuini illius sacramenti ac sacrificij institutio refellit: cui soli interfuerunt Apostoli, sacerdotes ipsi, & administri illius à Christo constituti. Hanc perennis vsus Ecclesiæ, ac nunquam interruptus falsitatis arguit. Conuincunt & historiæ omnes antiquæ: necnon Synodorum decreta, Patrúmque testimonia. Christiani denique consensus orbis fœdam istam barbarámque colluuiem nefandi dogmatis euertit. Dicetur hoc aliàs, si Deo visum erit, à nobis fusiùs. Atque in superioribus capitibus haud pauca iam attigimus; quæ ad Catholicam fulciendam doctrinam, & illud monstrum profligandum satis esse poterunt; maximè quæ de Ordinationibus diuino iure constitutis, eorúmque charactere, & officiorum partitione disputauimus. Certè neque Catharus, nec eiusdem farinæ quisquam alius, liquido ac sincero vllo hactenus exemplo probare potuit; Eucharistiam ab homine laico, aut eo, qui sacerdos non esset, fuisse confectam: ita vt factum illius tantum haberetur. Quod argumento sit, neque potestatem eius rei traditam aliis fuisse, quàm veris, propriéque dictis sacerdotibus: & prorsum insanite Messalianum χάθαρμα, dum primis seculis tralatitium hoc fuisse; ac per totam Ecclesiam vsu receptum strenuè mentitur. Percurramus obiter argumenta omnia, quæ carptim in capitali Dissertatione sua Messalianus ad pestilentis hæresis fulturam attulit: idque in sequens caput, ne hoc iusto sit longius, conferamus.

Explicantur argumenta, quibus Salmasius probat, Laicos omnes esse sacerdotes. Ac primùm Tertulliani locus expenditur. Tertullianum hyperbolicè multa dixisse: inter quæ istud est, Laicos esse sacerdotes. Eiusdem ante hæresim sanum, & probum de eâdem re iudicium. Aliud esse absolutam in Ordinibus sacris functionis potestatem: aliud fungendi modum: adeóque extraordinariam, & ordinariam potestatem differre. Explicatur quo sensu Tertullianus, & Hieronymus Ordinum discrimen iuris humani esse dixerint: idque ipsum ex Salmasio conuincitur. Eiusdem error Apostolica decreta omnia diuini esse iuris asseuerantis. Caluinus refellitur.

Capvt III.

I. Aicos *Eucharistiam confecisse, sibique ipsis dispensasse, si Presbyter, hoc est Præsidens Ecclesiæ non adesset*; inprimis ex Tertulliano contendit Catharus. Cuius memorabilis est locus ex libro de Exhortatione castitatis, capite vii: vbi & Laicos sacerdotes facere videtur; & vtrumque ordinem sola constitutum auctoritate Ecclesiæ dicere: & vnumquemque offerre, vt & baptizare posse. Verba Tertulliani: *Nónne & Laici sacerdotes sumus? Scriptum est, Regnum quoque nos, & sacerdotes Deo, & patri suo fecit. Differentiam inter ordinem, & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per ordinis consessum sanctificatus. Adeo vbi Ecclesiastici ordinis non est consessus, & offers, & tinguis, & sacerdos es tibi solus. Sed vbi tres, Ecclesia est, licet laici. Vnusquisque enim sua fide viuit*, &c.

De hoc Tertulliani loco latè dißerui in Diatriba hoc de ipso, quod modò tractamus, argumento edita. In qua probabilis est eius allata caussa, quod scribit, Laicos interdũ obtulisse, vbi Ecclesiastici Ordinis consessus deerat. Non enim offerre ibi sacramentum est conficere, ac sacrificium Dominici corporis: sed iam confectum, & de manu *præsidentis* acceptum, & exportatum, cum

adumbratione quadam, & imitatione veræ, ac sacrificæ oblationis vsurpate. De quo legenda omninò Diatriba nostra, cuius scio coniecturam eruditissimis viris non mediocriter fuisse probatam. CAPVT III.

II. AD quam solida ratione firmandam aduersus Trapeziticam *μικρολογίαν*, modò illud addimus; plena esse Tertulliani scripta superiectionibus istis, exaggeratisque sententiis: quas si quis seriò, ac simpliciter accipiat, in putidas & absonas opiniones incidet. Ne multis. Vnus nobis liber sufficiet, qui est ab eo de Monogamia scriptus: vbi illud etiam repetit, quod nobis ex suorum commentariis vir multæ lectionis intentat Salmasius: Christianos omnes esse sacerdotes, qui in Christo baptizati sunt. Hoc igitur si *κατὰ τὸ ῥητὸν*, & eo sensu capiamus, quem verba ipsa præferunt; tum haud pauca inde consequentur absurda; tum recusare non poterunt aduersarij, quin alia eodem ab Tertulliano scripta capite similiter intelligant. In libro de Monogamiâ, quem stolida Montani implicatus hæresi Tertullianus elucubrauit, totus in id incumbit, vt secundas nuptias in noua lege, ac Christianis omnibus interdictas probet. Omitto rationes ceteras, quas hyperbolicis eiusdemmodi dictis refertas ad illud demonstrandum accommodauit. Duæ potissimum considerandæ sunt, quas eodem, vt dixi, libri de Monogamia capite septimo complexus est. Prima est ideo defuncto viro mulierem non debere iteratò nubere; quia cùm in lege cautum sit, [a] *ne quis ducat vxorem fratris sui*, intelligitur Christianam feminam prohiberi denuo nubere, *quia non habet nubere nisi fratri.* Ita enim præceptum illud interpretatur [b] Apostoli de talibus editum, vt si nubere velint, *nubant in Domino*, hoc est *non ethnico, sed fratri*, &c. *Ergo non nubet* (ait proximè antea) *defuncto viro uxor, fratri vtique nuptura, si nupserit. Omnes enim nos fratres sumus.* Quàm non acuta; immò quàm obtusa sit, & futilis ista ratiocinatio: vt sunt pleraque Scriptoris illius, cùm de Christianis dogmatibus agit: vel, vt in eo, quod dixi superiùs, hæream, quàm *ἀσυλλογίστως* argumentario ista procedat: non necesse habeo dicere. Vnum hoc absurdum satis est ad eam conuincendam, quod inde consequitur: non modo denuò nefas esse nubere Christianæ feminæ, sed ne semel quidem licere: ac nuptias omninò Christiana lege, præterquam cum ethnicis interdictas esse. Quippe vetat in totum diuina lex eodem illo Leuitici scripta capite: *ne quis accipiat sororem suam.* Quare nonnisi cum gentili, & extranea Christianis inire matrimonium licebit: quod tamen prohibet Apostolus iis ipsis, quibus permittit vt cui velint nubant: si ob id non licet denuò, quia Christiani omnes fraterna inter se germanitate iunguntur.

[a] Leuit. 20, 21.
[b] 1 Corinth. 7, 39.

III. SVBIICIT ibidem mox Tertullianus alterum argumentum; non debere Christianas matronas secundis implicari nuptiis; [c] eo *quòd sacerdotes lex eadem prohibet denuo nubere. Filiam quoque sacerdotis iubet viduam, vel eiectam, si semen non fuerit illi, in domum patris sui regredi, & de pane eius ali.* Atqui Christiani omnes eo ipso, quòd baptizati sunt, sacerdotes sunt: *Nos autem Iesus summus sacerdos, & magnus patris de suo vestiens, (quia qui in Christo tinguntur, Christum induerunt) sacerdotes Deo Patri suo fecit, secundum* [d] *Ioannem*, &c. *Certè sacerdotes sumus à Deo vocati, monogamia debitores ex pristina Dei lege, quæ nos tunc in suis sacerdotibus prophetauit.* Par est posterioris huius argumenti vis, ac superioris: hoc est nulla. Sed si ex eo, quod Tertullianus omnes ait Christianos esse sacerdotes, rectè colligitur, etiam laicos, quia sacerdotes sunt, nouæ legis sacrificium offerre posse: non minus sequetur, iisdem laicis Christianis inuicem prohibita esse matrimonia: non secunda tantùm, quia sacerdotes sunt: sed etiam vnica, quia fratres sunt: & vtrumque, quia Christiani. Viderit ergo Trapezita Catharus, tantine sit Christiano laico vxorem habenti, ex auctoritate Tertulliani probare sacerdotem esse se, ac Presbyterum; adeòque Presbyteram, ac sacerdotem suam esse coniugem: vt eodem argumento conuincat se contra ius fasque tales iniisse nuptias: & dum *sacros* ambos facere studet, incestos faciat, & sacrilegos. Nemo itaque, qui in Tertulliani loco illo ex libro de Exhortatione castitatis mo-

[c] Leuit. 21.
[d] Apoc. 1, 6, & 5, 10.

CAPVT III. menti aliquid constituet, vt licere proinde velit laico cuiuis Eucharistiam conficere, deprecari poterit, quin eâdem ratione nuptias Christiano interdictas in totum fateatur: quoniam neque cum ethnica copulari potest; eo quòd id expressè vetat Apostolus: neque cum Christiana; eo quòd soror est, nec licet cum sorore; vt is, quo nititur teste, Tertullianus affirmat.

IV. NAM quòd inde sacerdotes esse Laicos Tertullianus asserit, quia baptismo initiati sunt; quódque eandem huius, & Eucharistiæ rationem esse, ex eodem Tertulliano [a] Salmasius probat; & vtrumque sacramentum, *si necessitas vrgeat*, à Laico confici, administrarique posse, id si rectè concluditur, caussæ nihil iam erit, quin vt baptizare fas est feminis, si necessitas vrget: sic etiam Eucharistiam conficere, ac sacrificium offerre. Nam cùm baptizatæ sint, eodem, quo viri, sacerdotio censentur. Atqui Baptismum conferre mulieres ne in necessitate quidem permittit [b] Caluinus. Multo ergo minus Eucharistiam consecrare, & offerre Cathari debent concedere. Quin autem vtrumque illis administrare liceat, quod olim [c] Pepuzianis visum est, & Collyridianis, atque hæreticis aliis; repugnare non potest Trapezita Messalianus, si & baptizata est femina: & eadem Baptismi est & Eucharistiæ ratio, quod illi placet: & humani arbitrij, non diuini iuris est negotium illud ministrandorum sacramentorum. Talium portentorum ferax est Puritanorum, ac Salmasiorum dogma. De quibus meritò vsurpari hoc potest, quod de eorum germanis sui temporis hæreticis, adhuc sanus, necdum illorum similis, hoc est hæreticus & ipse Tertullianus prodidit. [d] *Non omittam*, inquit, *ipsius etiam conuersationis hæreticæ descriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana sit; sine grauitate, sine auctoritate, sine disciplina; vt fidei suæ congruens*, &c. *Simplicitatem volunt esse prostrationem disciplinæ; cuius penes nos curam lenocinium vocant*, &c. *Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconstantes. Nunc neophytos conlocant; nunc seculo obstrictos; nunc apostatas nostros; vt gloria eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quàm in castris rebellium: vbi ipsum esse illîc, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus: cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis sacerdotalia munera iniungunt.*

V. QVOCIRCA iam, vt apparet, in eorum, quos illîc accusabat, hæreticorum gregem, ac morum pariter, & dogmatum consortium receptus Tertullianus effutiit illa, quæ ad eleuandam sacerdotij dignitatem, communicandámque cum Laicis, pestilentibus illis in libris exarauit, de Monogamia, & Exhortatione castitatis. Tametsi sic à nobis exposita sunt illius qualiacumque verba in Diatriba nostra, vt mutis esse Catharis omnibus, & horum assectæ, ac pedissequo Messalino-Salmasio liceat; quibus nihil in illis est præsidij ad fatui erroris auctoritatem relictum. [e] Huius verò sollemnis κακοζηλία obiter animaduertenda est: qui Tertulliani sententiam illam, in qua peruersæ nouitatis argumentum præcipuum collocat, in medium proferens, ait *verba illius anteriores editiones pessima fraude interpolasse*. Atqui non *pessima fraudi*, sed exemplarium vitio imputandum illud erratum fuit ab eo, qui quid ratio sit, & humanitas sciret. Nam Rhenani princeps editio, mendum ferè idem habuit: quod vir eruditus Nicolaus Rigaltius ex Agobardi codice sustulit. Sed qualis quisque est, tales facilè omnes iudicat; testéque [f] Sapiens, *In via stultus ambulans*, inquit, *cùm ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.*

VI. QVOD autem Tertullianus idem in libro de Exhortatione castitatis, *differentiam inter ordinem, & plebem constituere* ait *Ecclesiæ auctoritatem, & honorem per ordinis consessum sanctificatum*, potest eo sensu accipi, quo & Hieronymi simile dictum exposuimus [g] suprà. Nempe de externa specie, gradúque dignitatis; non de *sacramentali*, vt vocant, Ordinis potestate. Duo sunt enim spectanda in Episcopis, Presbyteris, ac reliquis Ordinibus: alterum est ius & potestas efficiendi aliquid, & administrandi; velut ordinandi, consecrandi, peccata remittendi. alterum, exequendæ, & exercendæ modus potestatis; vt non solùm *validè*, quod dici solet, sed etiam licitè,

[a] P. 384, 385, & seq.
[b] Lib. 4 Inst. c. 15, §. 20, & seq.
[c] Aug. de Hær. c. 27, & Epiph. Hær. 49 & 79.
[d] Lib. de Præscr. c. 41.
[e] Salm. p. 388.
[f] Eccl. 10, 3.
[g] Lib. 2 c. 4, & 5

ac decenter, & cum quadam honeſtate geratur. Horum prius quædam habet ſingulorum propria: quædam cum aliis communia. De quibus hæc regula præſcribi poteſt: vt quidquid in inferiori Ordine poteſtatis eſt, & efficientiæ, id in maiori contineatur: non autem viciſſim quæcumque poteſt ſuperior, poſſit inferior. Itaque ordinare ſolus poteſt Epiſcopus; non Presbyter ſimplex. Conſecrare Euchariſtiam vel ſacrificare, ambo poſſunt. Sed hic per illius impoſitionem manuum à Deo poteſtatem accipit: & ideo iure diuino conſtat: nec auferri illi poteſt, quo minus *validè* faciat. Diaconi, & inferiores alij nihil horum facere poſſunt: nec ſi tentent, quidquam efficiunt: quod iam ſuprà demonſtraui. At poſterius in quadam exercendæ functionis, vt vocant, *ſollemnitate*, ac dignitate conſiſtit: quando communem cum inferioribus rei cuiuſpiam agendæ poteſtatem ſuperioribus Eccleſiaſticæ leges attribuunt, & inferioribus adimunt. CAPVT III.

VII. HVIVSMODI differentiam ne gratis, aut ex Scholaſticis contentioſiſque diſputationibus proferre videar, eóque minus Catharis, & Salmaſiis accepta ſit, antiqua nobis Concilia, & vſus Eccleſiæ veteris, ac Patrum teſtimonia perſuadent. Id quod aliàs fuſiùs enucleabitur. Nunc Auguſtino ero contentus vno. Qui in libro ſecundo contra Epiſtolam Parmeniani,[a] capite XIII, Baptiſmum à Chriſtiano Laico *validè* conferri poſſe dicit.

[a] P. 18 & ſeq. *Quanquam*, inquit, *etſi laicus aliquis pereunti dederit neceſſitate compulſus, quod cùm ipſe acciperet, dandum eſſe addidicit, neſcio an piè quiſquam dixerit eſſe repetendum. Nulla enim cogente neceſſitate ſi fiat; alieni muneris vſurpatio eſt. Si autem neceſſitas vrgeat, aut nullum, aut veniale delictum eſt. Sed etſi nulla neceſſitate vſurpetur, & à quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit, non poteſt dici non datum: quamuis rectè dici poſſit illicitè datum. Illicitam autem vſurpationem corrigit reminiſcentis, & pœnitentis affectus. Quod ſi non correxerit, manebit ad pœnam vſurpatoris quod datum eſt, vel eius qui illicitè dedit, vel eius qui illicitè accepit, non tamen pro non dato habebitur.* Ergo aliud eſt, ita ſacramentum adminiſtrare, vt ratum ſit, ac verum; nec pro irrito, ac nullo repetendum eſt: aliud licitè, ac ſine delicto conferre, quatenus Eccleſiaſtica nulla lege is, qui miniſtrat, dare prohibetur. Quemadmodum laicus extra neceſſitatem baptizans, non nihil agit: ſed licitè non agit.

VIII. QVOD Tertullianus in libro de Baptiſmo diſertiùs explicat, vbi ordinariam, & extraordinariam illius ſacramenti functionem ita declarat. *Dandi quidem*, inquit, *habet ius ſummus ſacerdos, qui eſt Epiſcopus: dehinc Presbyteri, & Diaconi: non tamen ſine Epiſcopi auctoritate, propter Eccleſiæ honorem: quo ſaluo, ſalua pax eſt. Alioquin etiam laicis ius eſt.* nempe *in neceſſitatibus, ſicubi aut loci, aut temporis, aut perſonæ conditio compellit*, vt mox ſubiicit.

[b] Vide libri 1 huius oper. c. 3. Hinc etiam [b] Auguſtinus in eo loco, qui proximè citatus eſt, *ſacramentum dandi Baptiſmi* Ordinem vocat: qui ritè, & ordinario vſu, ac citra neceſſitatem, ab ſolis ordinatis adminiſtrari poteſt. Et in libro primo de Baptiſmo contra Donatiſtas, capite primo: *Sacramentum Baptiſmi eſt, quod habet qui baptizatur: & ſacramentum dandi Baptiſmi eſt, quod habet qui ordinatur.* Nimirum ſacramentum Ordinis duplici velut dote cenſetur: ac totidem habet effecta. Nam quorumdam faciendorum ius poteſtatémque tribuit, quæ abſque ordinatione propria non poſſet omninò facere: quemadmodum ſacerdotalis ordinatio dat conſecrandi Dominici corporis poteſtatem; quam nemo niſi ſacerdos vſurpare, aut verò conſecrare poteſt. Epiſcopalis item ordinatio, ſacerdotum (vt de ceteris nihil dicam) necnon Epiſcoporum conſecrandorum poteſtatem tribuit: quod nemo, niſi qui ſit Epiſcopus, præſtare poteſt. Aliorum verò ſic poteſtatem dat Ordinis conſecratio, vt etſi abſolutè ſine ea effici queant; non tamen vel licitè, vel ordinariè, vel publica ſpecie, apparatúque, ac ſollemniter. Quo ex genere baptiſmi eſt initiatio; quam etſi ſine ordine poſſint adminiſtrare Laici, non tamen ordinariè hanc attingunt; nec niſi priuatim, & inſtante neceſſitate.

IX. ITAQVE diuino iure etiam Laicis baptizare conceditur: conſecrare verò Euchariſtiam ſacerdotibus ſolis: ordinare denique, ſolis Epiſcopis. Ideo nullum in functiones iſtas ius habet Eccleſia; nec efficere poteſt,

 quo minus rata hæc, veráque censeantur, quæ ab illis administrata fuerint: quamuis vsum illarum adimere; vel coërcere, & intra certum modum continere potest; non vt nihil efficiant, si quid contra vetitum moliantur: sed vt ritè vel licitè non faciant. Hoc igitur in sacris illis administrationibus ius exercet Ecclesia, vti modum ac rationem præscribat earum exequendarum: non vt eas absolutè, vel ne effectum habeant, impedire possit: vel quibuslibet illarum potestatem permittere, præterquàm iis, quibus id diuino iure conceditur. Et quanquam Christus Apostolis suis, & Ecclesiæ facultatem commiserit ordinandorum ministrorum, ac pro arbitrio moderandorum: non tamen diuini iuris quæ ab illis decreta sunt habentur: & mutari pro temporum varietate, ac nouis sanctionibus; aut, quæ legis instar habet, in contrarium eunte consuetudine abrogari possunt. Quidquid enim diuini iuris non est, humani vtique est, & Ecclesiastici; ac pro maiorum arbitrio commutatur interdum, si res ferat. Diuini autem illa sola iuris esse dicuntur, quæ expressè, ac per se ipse mandauit Deus: nec innouari, aut aliter quàm præscriptum sit, tractari fas esse voluit hominibus. Vera est ista, & solida, & Catholicæ consentanea regulæ doctrina: à qua discedentes Cathari, & Messaliani, ac Salmasij, [a] *in tenebris sunt, & in tenebris ambulant, & nesciunt quò eant: quia tenebræ occæcauerunt oculos eorum.* [a] 1 Ioã. 2, 11.

X. Hinc illa lucem accipiunt, quæ de Hieronymi ac Tertulliani, & similium locis suprà disputauimus: in quibus affirmari hoc videtur, Ordinum sacrorum inter se discrimen, & ab communi hominum multitudine; non diuino, sed humano iure consistere. Hoc enim de Ordinum potestate ipsa non potest accipi: cùm certum sit sacramentum Ordinis, quod non modò sacris inest administris; sed eos etiam à populo discernit, institutionis esse diuinæ: quod & confitentem audiuimus Salmasium. Quare de dignitate, & externa functione, ac iurisdictione, siue potestatis administrandæ modo, ac forma loquuntur. *Differentiam*, ait [b] Tertullianus, *inter ordinem, & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per ordinis consessum sanctificatus.* De honore, ac gradu, & eo, quod Græci vocant σχῆμα, & προσφασιν, sermonem facit Tertullianus. Tota enim hæc externa species, & apparatus, atque cultus, quo honoratiores tum communi hominum cœtu sunt in Ecclesia Clerici: tum inter Clericos alij aliis antecellunt; humani est instituti: tametsi diuino iure, & ordinatione, ceu fundamento, nititur: vt meritò secundarium veluti ius diuinum appellari queat. Nam primarium illud voco, quod nullam mutationem capit: nec auferri potest, aut minui. Quemadmodum iura sunt quædam naturæ, quæ *secundaria* nominantur. Tum & [c] Iurisconsultus *naturalia iura* vocat, *quæ apud omnes gentes peræquè obseruantur, diuina quadam prouidentia constituta, quæ semper firma, atque immutabilia permanent.* Quæ ratio ad sacra iura transferri potest: vt sint quodammodo diuina, quæ etsi distinctè expresséque tradita non sunt, diuinâ quadam prouidentia, instinctúque stabilita sunt; & humani consensu generis ascita. At primariò, absolutéque diuini iuris ea dicuntur, quæ ad fidem Catholicam pertinent, sacramentorúmque naturam: in quibus nouis hominum inuentis, ac decretis locus non est: sed certa, determinata, inuariata persistunt. Eadem est Hieronymi sententia, vt suo loco demonstrauimus.

[b] Lib. de Exhort. ad Cast. c. 7.

[c] Iust. 1. Institut. Tit. 2.

XI. Et errat profectò discordátque secum [d] Catharus: qui *Episcopalis ordinis, & Presbyteralis differentiam humano instituto tribuit, id est, Ecclesiæ auctoritati.* atque etiam *Ordinem Ecclesiasticum à plebe, & Laicis, vel Laicorum ordine; ita distingui* putat, *vt ea distinctio sit non tanquam sacerdotum, vel Pontificum à plebe: sed tanquam Ecclesiæ præfectorum ab ipsa plebe, cui præficiuntur:* quod vel inde redarguitur. Nam cùm sit *ordinatio diuini iuris*, vt [e] ipsemet fatetur: hoc ipso distincti sunt ordinati ab non ordinatis, quòd ordinationem habent illi, qua carent isti. Iure itaque diuino distincti sunt à populo, qui sacramento initiati sunt Ordinis, quoniam iuris ipsum esse diuini ponitur. Nam si non sunt distincti iure diuino; ergo diuino iure sunt idem. At quisquis Ordinationem habet; non idem est cum eo, qui illam non habet: & ab ipso eâdem istâ differentiâ discrepat. Igitur diuino iure institutó-

[d] Salm. p. 389. & 390.

[e] P. 373.

que

que distinguitur. Quid hic comminisci poterit, quo tantam rei ceteroqui CAPVT III.
vulgaris, nec difficilis, inscitiam, stuporémque dissimulet? Etenim homo à pecude, Socrates à Bucephalo, naturæ differentiâ secernitur; quia naturalis est illi proprietas, & affectio, ratione esse præditum, quæ non inest alteri. At idem Socrates ab Alcibiade non natura, id est essentia, vel οὐσιωδῶς distat; sed accidente: quia deformis est Socrates, & pulcher Alcibiades: quæ sunt accidentes qualitates. Tali quippe differentia vnum ab alio separatur, cuiusmodi res est illa, quâ differt. Quare cùm ordinatio diuini sit iuris: qui ordinatione differt, diuino iure differt. Qui externo splendore & aduentitio, atque humana institutione tributo discrepat; iure duntaxat humano diuersus est ab altero. Quocirca friget Salmasianum commentum,

a Pag. 371. [a] quod & Ordinationem diuini esse iuris admittit: & tamen ordinatos ab non ordinatis non diuino, sed humano instituto, & Ecclesiastica auctoritate

b Pag. 388. differre scribit: & [b] *illustrem*, qui hoc vt putat, asserit, Tertulliani *locum* approbat.

XI. Nos hactenus satis illud euicimus, non humano iure, & auctoritate, sed diuino, & à Christo ipso tradito instituto, triplicem Ordinem in Ecclesia constare, Episcopi, Presbyteri, & Ministri. Quod non tantùm inuictis argumentis extudimus ab inuito, & balbutiente Catharo: sed ipsius etiam aperta voce ac confessione: quam hoc loco certiorem ex eiusdem dictis exprimemus.

c Cap. 5 p. 422. Vide lib. nostrum 1 cap. 11, & 12. Verba [c] Salmasij: *Institutio Episcopi maioris Presbytero aut de iure diuino est, aut de humano. Nihil tertium. Si ab Apostolis est, iuris vtique est diuini. Si ab Ecclesiæ consuetudine; ab humano iure pendet. Quod ab Apostolis constitutum est, æquè ius diuinum facit, ac si ipsius Christi ore decretum esset. Dominica veritatis æquè censeri possunt, quæ Apostoli in rebus fidei, ac disciplinæ decreuerunt, ac si Christus ea pronuntiasset, ac præcepisset. Et præcipuè quæ ad disciplinam spectant.* Etsi falsò ista sunt, & imperitissimè scripta, vt mox docebimus: tamen sic iis vtemur, tanquam vera sint: & quod volumus indidem efficiemus. Apostolos instituisse per Ecclesias singulos primates, Episcopi nomine, & aucto-

d Pag. 205. ritate, [d] scripsit alibi Salmasius his verbis: *Antiquior enim, ac prior mos fuit Ecclesiarum, ab ipsis Apostolis institutus, vt primatus inter Presbyteros, non ex*

e Pag. 274. *electione decerneretur, sed ex ordinationis tempore seniori deferretur.* [e] Idem rursus primates istos probabile putat κατ' ἐξοχὴν nominatos esse Episcopos,

f Pag. 337. *quibus primatus eo modo delatus fuisset, cùm ceteri nuncuparentur Presbyteri.* [f] Ac denique *nihil magnopere referre* ait alibi, *Presbyteros illos Apostolicos, qui & Episcopi dicebantur, de Presbyteris simplicibus interpretari.* Si ergo, *quod non magnopere referre* dicit, assumamus, fuerunt Apostolorum tempore, & institutione Presbyteri simplices, qui proinde distabant à non simplicibus, quales sunt Episcopi. Itaque diuino iure, id est Apostolica constitutione, quæ tantidem est, instituti sunt in Ecclesia Presbyteri simplices: adeóque diuersi ab illis Episcopi iure diuino. Quod & ibidem fatetur Salmasius & inficiari certè non potest: cùm ab omni ratione sit alienum, solos simplices Presbyteros, & sacerdotes ab Christo institutos esse; summos verò, id est Episcopos, non esse.

XII. Nunc paucis in illud inquiramus, quod dixi, inscitissimè ab illo esse scriptum: *quod ab Apostolis constitutum est, æquè ius diuinum facere, ac si ipsius Christi ore decretum esset: & præcipuè quæ ad disciplinam spectant.* Manifesta est in verbis istis, ac sententia Cathari falsitas, & absurditas, eáque potest ex illis conuinci, quæ libro primo, capite primo de Traditionibus exposuimus: Traditionum Apostolicarum quasdam à diuina, alias ab humana auctoritate manasse. Sic enim Basilius in libro de Spiritu sancto, capite XXVII, Apostolicæ traditionis esse scribit, cùm alia multa, velut ritus quosdam in orando, & baptizando seruari solitos: tum quod ad rem maximè facit, trinam immersionem in Baptismo. Hanc ergo traditioni Apostolicæ Basilius adscribit. Eáque tanti olim momenti est habita, vt Constantinopolitana prima Synodus in [g] canone VII, vt Græci con putant, baptizatos ab Eunomianis, quòd semel tantùm in aquam merg rentur, denuò

g Constant. 1 can. 7. Εὐνομιανοὺς μὲν τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, &c. ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα.

CAPVT III. baptizandos esse decreuerit, tanquam gentiles, nondúmque Christianos. Quanquam canon iste ex eorum numero sit, quos Latini repudiarunt: vnde & ab Dionysio Exiguo prætermissi sunt. Apostolorum verò canon quinquagesimus deponi Episcopum aut Presbyterum iubet, *qui semel tantum mergat in baptismate.* At hæc ipsa Apostolica traditio neutiquam diuini iuris, & institutionis, Ecclesiæ iudicio est habita. Alioqui non eam, vt fecit, immutare potuisset; ac vel vnicam ad mersionem redigere, vel in perfusionem simplicem, adspersionémque conuertere. Quorum prius non solùm licere, sed etiam vsurpari debere censuit Gregorius M. in Epistola ad Leandrum. & eius auctoritatem secuta Toletana IV Synodus canone VI: propter Arianos, qui triplici hac immersione totidem Diuinitates repræsentari volebant. Posterius autem de sola perfusione, Cyprianus docuit in epistola LXXVI: vbi non minus integrum esse Baptisma docuit, quod ἐκ περιχύσεως, vt Græci vocant, quàm quod sollemni ac ter repetita mersione confertur.

XIII. [a] CALVINVS ipse pro indifferenti hoc habet: & *mergatúrne totus qui tingitur, idque ter an semel, an infusa tantùm aqua adspergatur, minimum*, inquit, *referri: sed id pro regionum diuersitate Ecclesiis liberum esse debet.* Quin idem antiquissimas, & ab Apostolica ætate, ac traditione itidem Apostolica constitutas cæremonias, vt Basilius, Augustinus, ac vulgò Patres omnes agnoscunt, irridere est ausus profanus nebulo. [b] *Quasi enim res esset contemptibilis*, inquit, *ex Christi præcepto, aqua baptizari, inuenta est benedictio, vel potiùs incantatio, quæ veram aquæ consecrationem pollueret. Additus posteà cereus cum chrismate: exsufflatio verò ianuam ad Baptismum aperire visa est. Etsi autem me non latet, quam vetusta sit aduentitiæ huius farraginis origo: respuere tamen mihi, & piis omnibus fas est quidquid ad Christi institutionem addere ausi sunt homines.* Hominum ecce vocat additamentum Apostolicam traditionem, quam & à Christi institutione separat. Hanc enim solam inconcussam, & immobilem retineri oportere; vsqueadeò vt quidquid ad illam additum sit, fas sit respuere. Porrò in Baptismo *aqua lotionem* ex Christi esse præcepto, diuinàque institutione censet. Cuius si ab illo ratio reposcatur, hærere ipsum necesse sit. Nihil enim in omni Scriptura reliqui sibi fecit, vnde constare possit, aquam ad Baptismum esse necessariam. Qui enim locus ad id penè vnicus est Ioannis III, 5, hunc à se abiudicauit; vt qui de Baptismi Sacramento ibi loqui Christum neget; & aquæ nomen tropicè, mysticéque contendat accipi.

[a] Lib. 4 Instit. cap. 15. § 19.

[b] Cal. ibid.

XIV. VERVM ne hoc modò. Illud certè, quod contra discipulum illius, & eiusdem sectæ Catharorum, ac Messalianorum Salmasium hic propriè pertendimus, ex Caluino liquet; quæ diuini sunt iuris, ea humana auctoritate mutari, ac secus ordinari non posse. Quare si, vt eidem visum est [c] Salmasio, *quæ ab Apostolis constituta sunt, æquè sint diuinum facturi, ac si ipsius Christi ore dicta essent: & præcipuè quæ ad disciplinam spectant*: sequitur nec illa, quæ ad ordinationem spectant, (quam esse Sacramentum Augustinus, ac veteres alij confirmant; [d] Salmasius autem iuris institutionisque diuinæ esse concedit) in potestate Ecclesiæ sita esse, nec innouare in ea aliquid audere. Vnde quæ ex institutione Christi singulis ordinibus competunt, & horum præcipuè discrimen inter se, ac cetera, de quibus hactenus contendimus, integra, & immutabilia perseuerare debent; cuiusmodi ab Christo, & Apostolis tradita fuerunt. Ac sceleratè adeò, impiéque facit Catharus; qui nefarij sacrilegij totam post primum seculum ream facit Ecclesiam: dum eam post id tempus sacrorum ordinum statum, dispositionem, vsum, ac functionis modum, quem ab illis acceperat, immutasse, ac corrupisse scribit.

[c] Pag. 423.

[d] Idem p. 371.

Illa verò Cathari propria labes, quòd cùm Apostolicam traditionem eandem ac diuinam constituit, & se ipsum, & Caluinum, & totam impurorum Catharorum nationem eodem sacrilegij crimine condemnat: quæ ritus illos in administratione Baptismi ab Apostolis traditos, non solùm sustulit; sed etiam contempsit, & cum ignominia respuit. Velut sunt aquæ

benedictio, vnctio Chrismatis, exorcismus, & exsufflatio. Quorum institutionem Basilius in illo capite XXVII de Spiritu sancto, & Augustinus passim ab Apostolis repetit: [a] nec alio hic argumento tam frequenter, copioséque contra Pelagianos vtitur ad originalem adstruendam maculam. Sed & Caluinus vetustissimum in Ecclesia rituum illorum agnoscit vsum. Isque [b] Tertulliani, [c] Cypriani, ac plurimorum antiquorum testimonio constat. De quibus suus agendi locus erit posteà. Ex quibus Salmasij longè absurdissimus error arguitur: qui Apostolicam traditionem tum omnem; tum eam præsertim, quæ ad disciplinam spectat, in æquo ac diuinam reponit. Quod si verum est, neque iste, neque Catharorum vniuersum nomen abire potest, quin diuini violati iuris, ac sacrilegij noxâ teneatur. Etenim *si nec minima de mandatis Dominicis licet soluere*, vt ait [d] Cyprianus, *quanto magis tam magna, tam grandia*, (Loquitur autem de incruento sacrificio, de quo capite sequenti) *tam ad ipsum Dominicæ passionis, & nostræ redemptionis Sacramentum pertinentia fas non est infringere; aut in aliud, quàm quod diuinitus institutum sit, humanâ traditione mutare?*

a Vide Aug. lib. 2 de nupt. & conc. cap. 17 & seq. necnō c. 19. & Epist. 105 lib. 6 con. Iul. c. 2 & alibi sæpè. b Tert. de Bapt. cap. 6, & 7. c Cypr. ep. 70. d Epist. 63.

De sacrificio nouæ legis Eucharistico disputatum obiter. ex Cypriano præcipuè, cuius insignia loca de hac re proponuntur. Tum idem ex Irenæo, Iustino, aliísque Patribus efficitur: qui peculiare quoddam, & proprium institutum à Christo sacrificium esse magno consensu docent.

CAPVT IV.

I. IAMDVDVM laboramus, vt ex his eluctari sordibus errorum, & in solido pedem ponere possimus. Paullulum ad id restat adhuc: & colligendus interim spiritus, vt quod superest operæ, ac fastidij, si non æquo, & placido, forti quidem, ac patienti animo toleremus. Capitalem hanc esse Salmasij hæresim, latéque dominari in hac tota disputatione suprà iam admonui; quòd nec vllum in Ecclesia credit esse Sacramentum Ordinis; neque sacerdotium vllum; nec manuum impositione consecrari sacerdotes; ac denique nullum esse propriè dictum, ac legis nouæ peculiare sacrificium. Quid profana illa promittant, execrandáque dogmata, & quò pertineant, sentit omninò cui vel tantillum adhuc Christiani, ac religiosi halitus spirat in pectore: nec vigorem illius omnem mortiferum impietatis hæreticæ frigus extinxit. Dixi iam plussemel non hîc propositi esse mei latiùs de istis agere; ne & præproperè anteuertam quod suum locum expectare debet in commentatione ista Theologicorum dogmatum: & in infinitum tertius hic Tomus abeat, ac iustum modum excedat. Non tamen facere possum, quin ad comprimendam Wallonis imperitiam, quædam impræsentiarum, sed ea perpauca, & ad manum posita, delibem, præsertim quæ mihi apud Cyprianum occurrerunt in illa ipsa Epistola, ex qua insignem protuli, & exposui locum; qui laicis adiudicare sacrificandi munus perperam videbatur. Hinc enim primùm constabit, peculiare nouæ legis esse sacrificium. Ex quo sequetur, proprium itidem istius legis esse sacerdotium. Non enim sine sacrificio sacerdotium; aut sacrificium sine sacerdotio consistit. Sic enim [e] Apostolus, vetere abrogato, & Aaronico sacerdotio, in eius locum successisse nouum, *secundum ordinem Melchisedech*, in epistola ad Hebræos disputat: quia nouum sacrificium obtulit Christus. Vbi & hostiam cum hostia; & sacerdotium cum sacerdotio confert. Vtrumque ergo saluum est in Ecclesia Catholica, si & sacrificium habet illa suum, atque à vetere diuersum: & eidem congruens sacerdotium. Quod ex Cypriano primùm, vt institui, demonstrabitur.

e Heb. 7, & 10.

II. HIC in Epistola LXIII, sanè luculenta, disertissimè testatur habere nos proprium Testamenti noui, & à Christo institutum sacrificium;

CAPVT IV. cuius typum edidit Melchisedech. Nam cùm in Epistola ista propositum id illi esset, redarguere quosdam, qui *in calice Dominico sanctificando, & plebi ministrando, non hoc faciunt, quod Iesus Christus Dominus, & Deus noster* SACRIFICII *huius auctor, & doctor fecit, & docuit*; nempe qui solam aquam offerebant, contra eos argumentum ex Melchisedeci oblatione ducit: in qua panem & vinum obtulit, vt Christi sacrificium adumbraret. [a] *Item*, inquit, *in sacerdote Melchisedech sacerdotij Dominici Sacramentum* a Cypr. epist. 63.
præfiguratum videmus, secundùm quod Scriptura diuina testatur, & dicit: [b] *Et Melchisedech rex Salem protulit panem, & vinum. Fuit autem sacerdos Dei summi: & benedixit Abraham.* b Gen. 14.
Quod autem Melchisedech typum Christi portaret; declarat in Psalmis Spiritus sanctus ex persona Patris ad Filium dicens: Ante Luciferum genui te. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui ordo vtique hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens: quòd Melchisedech sacerdos Dei summi fuit: quòd panem, & vinum obtulit; quod Abraham benedixit. Nam quis magis sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit; & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum; suum scilicet corpus & sanguinem? Ergo typum habuit illa Melchisedecis oblatio sacrificij, quod in Noua lege Christus instituit. Cuiusmodi sacrificium non est solum illud cruentum, quo semel functus est summus sacerdos, & Pontifex noster, sed etiam incruentum illud, quod ex mandato Christi identidem instauratur.

III. ETENIM Cyprianus in antecedentibus verbis, quæ paullo antè citauimus, ostendit se de illo sacrificio agere, cuius auctor, & doctor est Christus, & in quo non aqua sola, sed vinum aqua mistum adhibetur. Atqui Christus non *auctor & doctor* dicitur cruenti illius. Nam *auctor*, & *doctor* eius est, quod faciendum exemplo suo, & in sui memoriam præcepit. Non autem præcepit vt pro ipso in crucem tolleremur: sed vt corpus suum offerretur, & sanguis; cuius imaginem ac typum repræsentasse Melchisedecum asserit. Ac sæpè Cyprianus ibidem oblationem illam corporis & sanguinis Christi; id est *panis* illius, quem *carnem* esse suam; & vini, quod esse sanguinem suum Christus in Euangelio testatur; sacrificium nominat. Vt cùm ita scribit; *peruersum esse*, solam aquam offerre: *cùm Sacramentum quoque rei illius admonere, & instruere nos debeat, vt in sacrificiis Dominicis vinum potiùs offeramus.* Tum paullo pòst, illam ipsam actionem, quam sub vltimam Cœnam Christus exercuit, quando panem, & vinum benedictione consecrauit, sacrificium vocat ab ipsomet oblatum; quod imitari nos oporteat. *Non est ergo, frater charissime, quòd aliquis existimet, sequendam esse quorumdam consuetudinem, si qui in præteritum in calice Dominico aquam solam offerendam putauerint. Quærendum est enim, ipsi quem sint secuti. Nam si in sacrificio, quod Christus obtulit, nonnisi Christus sequendus est; vtique id nos obaudire, & facere oportet, quod Christus fecit, & quod faciendum esse mandauit.* Hoc igitur quod sacerdotes Christiani in offerendo sibi proponunt imitandum, sacrificium est, quod ipse Christus obtulit in extrema illa cœna. In quo non aquam solam, sed mixtum aqua vinum adhibuit. Quod de altero cruento, & in cruce celebrato neutiquam potest intelligi. Non enim hoc imitantur in eo sacerdotes, quòd vinum aqua temperatum asciscunt.

IV. QVOD etiam subinde clariùs ostendit, postquam docuit diuinam institutionem non debere *humana traditione mutari*, post illa verba, quæ in calce antecedentis capitis exscripsimus. *Nam si Iesus Christus*, inquit, *Dominus, & Deus noster ipse est summus sacerdos Dei Patris; & sacrificium Patri seipsum primus obtulit: & hoc fieri in commemorationem præcepit, vtique ille sacerdos vice Christi verè fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur: & sacrificium plenum tunc offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.* Hoc igitur & quod imitatur à Christo factum, sacrificium est: & quod imitando Christum facit, perinde est sacrificium. Et *sacerdos* qui imitatur homo dicitur à Cypriano. Quin idem mox sacrificia matutina vocat, quæ mane offerebantur. *Nisi si in sacrificiis*, ait, *matutinis hoc*

quis veretur, ne per saporem vini redoleat sanguinem Christi. Ac paullo pòst demonstrat, sacrificium reuera Christum fecisse, quando Sacramentum corporis sui, & sanguinis instituit. quando & *mixtum calicem obtulisse Dominum* scribit: & eos refellit, qui propterea sub cœnam *Dominicum celebrabant*, vel *offerebant*, quòd eodem tempore Christus obtulit. Quod illè confutans, dispatem ait esse caussam. *Christum*, inquit, *offerre oportebat circa vesperam diei; vt hora ipsa sacrificij ostenderet occasum, & vesperam mundi.* Ita Christi actio ipsa, qua panem, vinúmque corpus suum fecit, & sanguinem, oblatio fuit, & sacrificium. Addit deinde: *Et quia passionis eius mentionem in sacrificiis omnibus facimus (Passio est enim Domini, sacrificium quod offerimus) nihil aliud, quàm quod ille fecit, facere debemus.* CAPVT IV.

a Lib. 4 de Doct. Christ. c. 21. V. Ex hac epistola Cypriani, quam citat [a] Augustinus, ac tam disertis eius sententiis, quibus peculiare in Ecclesia Christiana esse sacrificium docet, quod offertur in vtraque specie panis & vini aqua temperati: nec non *sacerdotes* eos vocat, qui huiusmodi oblationem, & sacrificium repræsentant: potest Catharus agnoscere quàm sit ab Christianæ veritatis professione deuius; cùm nullum noua in lege sacrificium, neque sacerdotium esse, quod ab suis fraterculis, ac magistris didicit, fideliter regerit.

b Vt epist. 16 76. Quin & [b] alibi passim *sacrificium* illam eandem oblationem Dominici corporis & sanguinis nominat: & sacerdotes, qui illi operantur: & qui [c] *sacerdotium Dei administrant:* vt loquitur in epistola LX. Item, [d] *honorem cathedræ sacerdotalis Nouatianum vsurpasse* dicit. tum *altare collocasse, & sacrificia contra fas offerre:* nec tamen ideò Catholicos *ab altari, & sacrificiis cessare oportere.* Pulcherrimè quoque in Epistola LXXVI martyres consolans, quòd omnibus & corporis, & animi solatiis destituti essent, neque sacrificij Domini copiam haberent: *Sed nec in illo fratres dilectissimi*, ait, *aliqua potest aut religionis, aut fidei iactura sentiri, quòd illìc nunc Sacerdotibus Dei facultas non datur offerendi, & celebrandi sacrificia diuina.* Erant igitur & sacerdotes, & sacrificia, quæ nonnisi ab iis offerebantur: non vtique promiscuè etiam à laicis: eadémque propriè dicta, & ab aliis diuersa, quæ latè sumpto sacrificij nomine censentur: vt sunt bona opera, præsertim in quibus fortiter tolerantur supplicia, & ærumnæ corporis: quæ subinde *sacrificia* nominat, & vt interim offerant hortatur.

c Ep. 60

d Ep. 73

VI. Ad hæc in libro de Aleatoribus singulate istud sacrificium perinde designat: *Quòd si*, inquit, *multorum testium varia, & consonanti monitione docemur, cum delinquentibus fratribus cibo ne quidem vesci: quanto magis debeat & à sacrificio Christi arceri.* Præterea in [e] libro primo Testimoniorum aduersus Iudæos; probat è Scripturis *sacrificium vetus euacuatum esse, & nouum celebrari apud gentes?* idque ex [f] Malachia probat. Sic in epistola LIV, *Vt sacerdotes*, inquit, *qui sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo, & victimas præparemus.* Et in epistola LVIII *cum Episcopo Presbyteri sacerdotali honore coniuncti.* Tum in LXIX, *Si maiestatem Dei, qui sacerdotes ordinat, cogitaueris: si Christum, qui arbitrio, & nutu, ac præsentia sua & præpositos ipsos, & Ecclesiam cum præpositis gubernat, aliquando respexeris.* Sic in libro de Oratione Dominica, *Et quando*, inquit, *in vnum cum fratribus conuenimus, & sacrificia diuina cum Dei sacerdote celebramus, verecundiæ, & disciplinæ memores esse debemus.* Et posteà: *Ideò & sacerdos ante orationem præfatione præmissa, parat fratrum mentes, dicendo: Sursum corda: vt dum respondet plebs, Habemus ad Dominum*, &c. Toties itaque vetustissimus, ac sanctissimus ille Martyr *sacrificij*, & *altaris*, & *sacerdotis*, & *oblationis* meminit eiusdem, quod & hodiéque in Catholica perseuerat: quæ omnia sacrarum rerum vocabula cum rebus ipsis, ex profanæ sectæ Catharorum institutis feneus ille Wallo Messalinus abdicat.

e Num. 16.

f Mal. 1.

VII. Nec aliter Irenæus Apostolicæ suppar ætati: qui aliquot locis singulare illud Euangelicæ proprium legis sacrificium commendat in oblatione corporis, ac sanguinis Dominici. Vt in libro IV, capite XXXIX, vbi προσφέρειν, id est *offerre* nos ait Deo Eucharistiam. Ac posteà verum, & eximium illud sacrificium à communi notione secernens eorum, quæ non propriè sacrificia dicuntur; *Sicut igitur*, inquit, *non his indigens* (quæ in pauperes scili-

Caput IV. cet erogantur) *attamen à nobis propter nos fieri vult, ne simus infructuosi: Ita idipsum Verbum dedit populo præceptum faciendarum oblationum: quamuis non indigeret eis; vt disceret Deo seruire. Sic & ideò nos quoque offerre vult munus ad altare frequenter sine intermissione.* Tum in capite xxxii haud paullo impressiùs, & manifestiùs: *Sed & suis Discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti; sed vt ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, eum, qui ex creaturis panis est, accepit, & gratias egit dicens, Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est: & Noui Testamenti nouam docuit oblationem: quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in vniuerso mundo offert Deo ei, qui alimenta nobis præstat, primitias suorum munerum. De quo in duodecim Prophetis Malachias sic præsignificauit.* Cuius verbis recensitis; ista subiicit: *Manifestè significans per hæc, quoniam prior quidem populus cessauit offerre Deo: omni autem loco sacrificium offertur Deo.*

VIII. Cum Irenæo congruit, ac prorsus eadem dicit auctor illo vetustior Iustinus Martyr in Dialogo cum Tryphone; & Christianæ legis sacrificium euidentissimè adstruit ex eodem Malachiæ vaticinio. Quod vbi descripsit, statim ita disserit: [a] *De iis verò, quæ à nobis gentibus ipsi offeruntur in omni loco sacrificiis: id est de pane Eucharistiæ, & calice perinde Eucharistiæ, prædicit iam tum locutus; & nos quidem glorificare nomen eius, vos autem profanare.*

[a] Iust. pag. 201. περὶ δὲ τῶν ἐν παντὶ τόπῳ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐθνῶν προσφερομένων αὐτῷ θυσιῶν, τουτέστι τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου ὁμοίως τῆς εὐχαριστίας, προλέγει τότε εἰπὼν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δοξάζειν ἡμᾶς, ὑμᾶς δὲ βεβηλοῦν.

Hanc Malachiæ prædictionem, vnà cum Melchisedecianæ figura oblationis alij quoque Patres ad oblationem trahunt Dominici corporis & sanguinis, quæ quotidie in Ecclesia celebratur: vt Augustinus libro primo contra Aduersarium legis, & Prophetarum, capite xx. Et in libro xvi de Ciuitate Dei, capite xxii: *Ibi quippe primum* (ait de Melchisedeco agens) *apparuit sacrificium, quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum, impletúrque illud, quod longè post hoc factum, per Prophetam dicitur ad Christum, qui fuerat venturus in carnem: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Non scilicet secundum ordinem Aaron, qui ordo fuerat auferendus, illucescentibus rebus, quæ illis vmbris prænotabantur.* Quamobrem hac eâdem compellare nobis Catharos, & Salmasios oratione licet, quâ in Iudæos idem [b] Augustinus inuehitur: *Quid ad hæc respondetis? Aperite oculos tandem aliquando, & videte ab oriente Sole vsque ad occidentem; non in vno, sicut fuerat vobis constitutum; sed in omni loco offerri sacrificium Christianorum, non cuilibet Deo, sed ei, qui ista prædixit, Deo.* [c] Quod ipsum gentilium sacrificium à Malachia prædictum *per sacerdotium Christi secundum ordinem Melchisedech, in omni loco à solis ortu, vsque ad occasum Deo iam*, inquit, *videmus offerri.*

[b] Orat. con. Iud. cap. 9. To. 6, p. 35.
[c] Aug. lib. 18 de Ciu. c. 35.

IX. Egregius est eiusdem Augustini locus in [d] libro xx contra Faustum capite xxi: vbi negat nos, id est Christianos Catholicos, *vlli martyrum sacrificare; quamuis in memoriis martyrum constituamus altaria. Quis enim antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? Sed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronauit*, &c. Mox vbi docuit, *coli martyres eo cultu dilectionis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei: sed tanto deuotiùs, quanto securiùs post certamina superata*; ista subiungit: *At verò illo cultu, quæ Græcè latria dicitur, Latinè vno verbo dici non potest, cùm sit quædam propriè diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi vnum Deum. Cùm autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificij, vnde idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent; nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus vel cuiquam martyri, vel cuiquam sanctæ animæ, vel cuiquam angelo.*

[d] To. 6, p. 156.

Est igitur speciale quoddam sacrificium in lege noua, quod ex cultu latriæ soli offertur Deo, non vlli creaturæ. Quod sacrificij genus ab communibus, latéque nomine isto comprehensis discernitur: vt sunt orationes, ieiunia, eleemosynæ. Nam & quale sit idem definit Augustinus in aliis locis, quorum aliqua iam reddidimus: & alia porrò sunt innumera. [e] Est autem *sacrificium corporis & sanguinis Christi*: quod pro non baptizatis offerri vetat: pro aliis fidelibus, passim offerri docet. De quo rursus idem insigniter in epistola cxx, capite xix; *Hinc gratias agimus Domino Deo nostro: quod est ma-*

[e] Vide lib. de Anima, & eius orig. c. 11.

gnum Sacramentum sacrificio nostro: quod vbi, & quando, & quomodo offeratur, CAPVT IV.
a Lib. 22. de Ciuit. c. 8. *cùm fueris baptizatus, inuenies.* Et [a] alibi, *sacrificium Corporis Christi oblatum* dæmones fugasse refert.

X. MEMINIT item & Christiani sacrificij Tertullianus aliquot in locis. vt in primo libro de cultu feminarum, capite XI, caussas prodeundi, quæ Christianis incidunt matronis, enumerans, *Aut imbecillus*, inquit, *aliquis ex fratribus visitatur, aut sacrificium offertur: aut Dei sermo administratur.* Et in calce libri de Oratione; *Accepto*, inquit, *corpore Domini, & reseruato, vtrumque saluum est, & participatio sacrificij, & executio officij.*

Eusebius Cæsariensis libro primo de Euangelica Demonstratione, capite vltimo, illustrem facit mentionem eiusdem sacrificij. [b] *Meritò*, inquit, *corporis ipsius, & sanguinis memoriam celebrantes, atque antiquis illis omnibus potiore sacrificio, & oblatione sacra dignati, non iam fas esse ducimus ad priora & imbecilla elementa regredi.* Tum paullo pòst, Christum ait pro veteribus holocaustis, corpus suum hostiam obtulisse: eiúsque victimæ figuram in mensa celebrandam Ecclesiæ tradidisse. Ac deinde sacrificij apud Christianos genus duplex commemorat: vnum proprium, in quo offertur Eucharistia: alterum commune: [c] *Igitur*, ait, *& sacrificamus, & suffitum adolemus, interdum quidem memoriam ingentis illius hostiæ, secundum tradita nobis ab ipso mysteria celebrantes.* Mox sacrificium alterum commemorat minus proprium: qualis est corporis sui, ac vitiorum omnium castigatio: nec non religionis ac pietatis officia.

b Euseb. pag. 26. Εἰκότως τὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος τὴν ὑπόμνησιν ἐπιτελοῦντες, καὶ τῆς κρείττονος, ἢ κατὰ τοὺς παλαιοὺς, θυσίας τε, καὶ ἱερουργίας ἠξιωμένοι, οὐκέθ' ὅσιον ἡγούμεθα καταπίπτειν ἐπὶ τὰ πρῶτα, καὶ ἀσθενῆ στοιχεῖα.

c Idem pag. 27. θύομεν δὴ, καὶ θυμιῶμεν, τοτὲ μὲν τὴν μνήμην τοῦ μεγάλου θύματος, κατὰ τὰ πρὸς αὐτοῦ παραδοθέντα μυστήρια ἐπιτελοῦντες, &c.

Memorabile est etiam illud de sacrificio, ac sacerdote Christiano, Synodale testimonium in caussa Athanasij: quando postulatus est iudicio ab Arianis ac Meletianis ob fractum mysticum poculum, & disiectam mensam, sacrificij tempore, cui Ischyras sacerdos operabatur. [d] De quo Alexandrina Synodus agens, & hoc crimen refellens, affirmat neque sacerdotem, vel Presbyterum fuisse Ischyram, neque sacrificium obtulisse; neque mensam vllam vel altare ibi collocatum esse. *Cùm igitur neque Ecclesia illic esset; neque sacrificans quisquam; neque dies hoc postularet; quod, vel quando, vel vbi poculum confractum est mysticum?*

d Epist. Alex. Synod. apud Athan. Apol. 2. p. 169. καὶ γὰρ ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὡς φασι κλασθῆναι τὸ ποτήριον, οὐκ ἦν ἐκκλησία· Πρεσβύτερος οὐκ ἦν ὁ τὸν τόπον οἰκῶν· ἡμέρα καθ' ἣν Μακάριον τοῦτο πεποιηκέναι φασὶν, οὐκ ἦν κυριακή. Μήτε τοίνυν ἐκκλησίας οὔσης ἐκεῖ· μήτε τοῦ ἱερουργοῦντος· μήτε τῆς ἡμέρας ἀπαιτούσης, ποῖον, ἢ πότε, ἢ ποῦ τὸ ποτήριον κέκλασται μυστικόν;

XI. NEC minus notus est Nicæni Concilij canon XVIII, in quo Presbyteri potestatem habere dicuntur τοῦ προσφέρειν, id est *offerendi sacrificij*, eáque carere Diaconos: quem [e] alibi expendimus.

e In Diat. de pot. conf. cap. 3.

Hieronymus libro primo aduersus Pelagianos, *Quæ sunt rogo*, inquit, *inimicitiæ contra Deum, si tunicam habuero mundiorem: si Episcopus, Presbyter, & Diaconus, & reliquus ordo Ecclesiasticus in administratione sacrificiorum cum candida veste processerint?* Hoc verò sacrificium quale sit, in libro tertio declarat. *Sic docuit*, inquit, *Apostolos suos, vt quotidie in corporis illius sacrificio credentes audeant loqui: Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum.* [f] Alibi quoque; *Et quotidie*, inquit, *in sacrificiis eius de genimine vitis veræ, vineæ Sorec, quæ interpretatur electa, rubentia musta calcamus.*

f Epist. 150 ad Hedib. quæst. 2.

Præclarum illud etiam [g] Idacij Clari contra Varimadum: *Sacrificium itaque, quod à Christianis sacris altaribus admouetur, non solùm Deo Patri, sed etiam Filio communi deuotione offertur.* Vides altaris, & sacrificij mentionem. De altari quoque, & oblatione, id est sacrificio liquidò meminit Optatus Mileuitanus initio libri sexti. *Quid enim est*, inquit, *tam sacrilegum, quàm altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtulistis, frangere, radere, remouere? In quibus vota populi & membra Christi portata sunt?* Et posteà: *Quid est enim altare, nisi sedes & corporis, & sanguinis Domini?* Tum paullo pòst: *Quid vos offenderat Christus, cuius illic per certa momenta corpus & sanguis habitabat? Quid vos offendistis etiam vos ipsi, vt illa altaria frangeretis, in quibus ante nos per longa temporum spatia sanctè, vt arbitramini, obtulistis?* Et alia quamplurima de altaribus Christianis, déque Donatistarum in iis violandis scelere, quæ in imputas huius temporis labes, ac pestes Catharorum non minus quadrant.

g To. 4 Bibl. PP. col. 284.

XII. [h] AMBROSIVS quoque in caput primum Lucæ: *Atque vtinam nobis quoque adolentibus altaria, sacrificium deferentibus assistat Angelus: immò præbeat se videndum! Non enim dubites assistere Angelum, quando Christus assistit*

h Col. 13.

CAPVT IV. *quando Christus immolatur.* Et [a] alio in loco Laurentium sic alloquentem inducit Sixtum Pontificem: *Quò sacerdos sancte sine Diacono properas? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueueras.* Quod idem insigniter precationes illæ duæ testantur, *præparantes ad Missam*, quas Ambrosius scripsit: in quibus sacrificium illud, & quæ ad hoc spectant disertissimis verbis expressa leguntur.

a Lib. 1 Off. c. 41.

[b] Gaudentius Brixianus, qui eodem seculo floruit, in Sermone secundo, *cæleste à Christo institutum sacrificium* vocat oblationem Dominici corporis, & sanguinis: & subinde: *Voluit enim beneficia sua permanere apud nos: voluit animas pretioso sanguine suo semper sanctificari per imaginem propriæ passionis. Et ideò fidelibus Discipulis mandat, quos primos & Ecclesiæ suæ constituit Sacerdotes, vt indesinenter ista vitæ æternæ mysteria exercerent; quæ necesse est à cunctis sacerdotibus per singulas totius orbis Ecclesias celebrari.* Constat ex hoc Gaudentij loco, & esse Sacrificium legis nouæ *Sacramentum* illud *corporis & sanguinis Christi*; quod *in specie panis & vini offerendum constituit*; vt statim subiicit: Tum solis Apostolis, siue Discipulis in illa cœna mandatum esse, vt sacrificium istud offerrent, qui & soli primùm sacerdotes constituti sunt. Quò & Zenonis Veronensis illa pertinent in Sermone de Continentia: vbi mulierem Christianam gentili marito nuptam alloquens, *Quid quod illius*, inquit, *sacrificium publicum est; tuum secretum: illius à quouis liberè tractari potest, tuum etiam à Christianis ipsis minimè * consecrari sine sacrilegio videri non potest?* Chrysostomus denique incruentum nouæ legis sacrificium luculenter adstruit, idque in Abraami sacrificio designatum ait, qui filij sanguinem non effudit. [c] *Est & sacrificium*, ait, *sine cruore. Quid dicam norunt qui iam initiati sunt. Ac propterea sacrificium illud sine sanguine transactum est, quod huius esse figura debebat.* Quæ verba peculiare quoddam, & propriè dictum, non laxo, & communi modo nominatum sacrificium designant.

b To. 2 Bibl. PP. col. 16.

* for. *consecratis.*

c Chrys. Hom. 93, To. 5, p. 630. Ἀλλ' ἔστι θυσία καὶ χωρὶς αἵματος. ἴσασιν οἱ μεμυημένοι τὸ λεγόμενον. διὰ τοῦτο δὲ κἀκείνη ἡ θυσία χωρὶς αἵματος ἐγένετο, ἐπειδὴ ταύτης ἔμελλεν ἔσεσθαι τύπος.

Puritani dogmatis vesania & furor, quo sacrificium & altare tollitur. Arianorum, ac Donatistarum esse similes. Salmasij inanes & friuolæ argumentationes elisæ. Non eandem rationem esse Iudaicarum cæremoniarum, & Christianarum; maximè impositionis manuum. Altaria in Christiana Ecclesia veterum testimonio celebrari: idque extare in Scripturis. Eadem mensas vocari; & quâ de caussa.

CAPVT V.

I. PAVCA illa quidem, sed insignia, & incorruptis, vt Puritani garriunt, Ecclesiæ seculis edita testimonia, ad id, quod agimus modò, sufficiunt. Ac plura sanè his addi poterant: sed reseruandum aliquid est propriæ disputationi, quam Eucharistiæ Sacramento, & sacrificio destinamus. Interim ex iis Catharus Salmasius meliorem, ac saniorem mentem capere poterit; ac temeritatem suam continere discet, ne de iis, quæ nescit, tam facilè pronuntiet. néve res antiquorum omnium Patrum, & Synodorum cuiusque generis ac loci; hoc est generalis Ecclesiæ iudicio sacrosanctas violare, & ore polluto atque mente, sic tanquam inquinatis manibus conspurcare ac lacerare audeat. Meminerit quorum similem se faciat, dum Christiana sacrificia, sacerdotes, altaria, cultum omnem illum religionis euertere, ac delere contendit. Nimirum eorum, quos biennio ante Arianam ortam hæresim, magno Antonio ad illam significandam Deus ostendit, vt in eius vita magnus item testatur Athanasius. [d] *Vidi*, inquiebat ille, *altare Domini mulorum circundatum multitudine qui crebris calcium ictibus omnia dissipabant. Hæc est causa gemituum meorum, quos audistis. Et facta est vox Domini dicens, Abominabitur altare meum. Nec mora: visionem sequitur effectus. Nam post annos duos sæuè Arianorum irrupit insania.*

d Athan. in vita Anton. Εἶδον γὰρ τὴν τράπεζαν τοῦ κυριακοῦ, καὶ περὶ αὐτὴν ἑστῶτας ἡμιόνους κύκλῳ πανταχόθεν, καὶ λακτίζοντας τὰ ἔνδον οὕτως, ὡς ἂν ἀτάκτως σκιρτώντων κτηνῶν γένοιτο λακτίσματα. πάντως δὲ ᾔσθεσθε, φησὶ, πῶς ἐστέναζον. ἤκουσα γὰρ φωνῆς λεγούσης, βδελυχθήσεται τὸ θυσιαστήριόν μου. ταῦτα εἶδεν ὁ γέρων· καὶ μετὰ δύο ἔτη γέγονεν ἡ νῦν ἔφοδος τῶν Ἀρειανῶν.

Aut igitur muli, aut cuius dimidius hic est, calcitronis alterius similis erit eversor ille ac disturbator altaris Dominici Catharus. Habebit & fautoris auctores patronósque sui fœdissimos Circumcelliones ac Donatistas : qui in Catholicorum basilicas, altaria, vasa sacra, sacerdotes, & sacrificia immanissimè grassati sunt : à quibus *cùm altare defenderent Diaconi Catholici tegulis plurimi cruentati sunt, duo occisi sunt* (ait [a] Optatus.) *Ab iisdem honore nominis sui spoliati sunt sacerdotes*, &c. *Vt cùm sint quattuor genera capitum in Ecclesia, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & fidelium, nec vni parcere voluerint. Agnoscite vos*, inquit idem, *animas euertisse. Inuenistis Diaconos, Presbyteros, Episcopos: fecistis Laicos. Dei Episcopos* (addit) *lingua gladio iugulastis, fundentes sanguinem non corporis, sed honoris. Vixerunt postea homines : sed à vobis occisi sunt in honoribus Dei sacerdotes.*

CAPVT V.

[a] Lib. 2

II. HÆ de Donatistis Optati Mileuitani querelæ in Messalinum adamussim congruunt. Cuius [b] impura vox ista quanta execratione digna est! *Nec malè profectò isti VValdenses, qui quod non erat, nec audiebatur temporibus Apostolorum, sacerdotium cum sacerdotibus sustulerunt. Nulli sacerdotes in Euangelio, aut scriptis Apostolicis nominati reperiuntur. Nullius sacerdotij vestigium extat*, &c. *Vbi sacrificia non fuêre, nec sacerdotium ibi, aut sacerdotes esse, nec nominari oportuit. Ne altarium quidem nomen auditum est in primitiua Ecclesia, quam Apostoli fundarunt. Mensa erat, non altare, in qua cœna Domini adponebatur, & dispensabatur.* Non solùm impia, & sacrilegâ digna sectâ est argumentationis ista collectio : sed obtusa etiam, & à ratione ac iudicio derelicta.

[b] Salm. p. 379.

Quid enim? An si vocabula in Scripturis ipsa non leguntur, res ideò vocabulis subiectæ prorsus exterminandæ sunt; quas in Scripturis illis contineri seculorum omnium consensus approbauit? Ostensum est capite superiori, incredibili ætatum omnium concordia, sacrificium, & sacerdotium tum à Christo in Ecclesia constitutum esse : tum vsu perpetuo Christianorum receptum. Quid refert quibus sint illa notata nominibus, dum & auctore instituta Christo; & ascita semper, atque vsurpata fuisse constet?

III. AT ENIM [c] *nullum Christus instituit sacerdotium, nullósque sacerdotes instituit, quibus suam Ecclesiam regendam committeret.* Vnde hoc probat? Operæpretium sit animaduertere hominis ἀλογίας. [d] *Abolitis*, inquit, *antiquis Iudaicæ legis sacrificiis, nec receptis gentilium, nullis opus fuit sacerdotibus qui sacra procurarent.* Eodem argumento concluserit, omnia Christianæ Sacramenta legis, Baptismum, & quam *cœnam* isti vocant; immò Christianam ipsam religionem è medio esse tollendam. Nam & Iudæorum antiquata lex est : & gentilium abolita. Perinde ergo consequens erit, iam nullam oportere esse reliquam. Sic Iudæorum ac gentilium baptismis extinctis; Christianorum nullus esse debet. Idémque de *cœna* illa, & conuiuio dicendum erit; ex quo & agnus Paschalis Iudaicus, & gentilium abrogatæ sunt epulæ, quæ olim in templis, atque in honore Deorum celebrari solebant.

[c] Idem p. 190, & seq.
[d] Ibid. p. 191.

Quocirca risum vix teneo cùm apud Catharum pro magno illud opponi video : [e] χειροθεσίαν id est *manuum impositionem* propterea *sacerdotes non efficere, nec vllum Ordinis esse Sacramentum : quia ordinatio Ecclesiastica, & Christiana in Presbyteris, siue Episcopis ordinandis deriuata est à Iudæis.* quam סמיכה, *Semicha* vocabant, quæ est χειροθεσία. *Quæ licet iuris sit diuini, non tamen qui per eam aut magistri, aut ministri publicè in Ecclesia designabantur, sacerdotes fiebant.* Estne vel salis mica in hac fæce ratiocinationis, cùm impietatis vel plurimum subsit? [f] *Cùm igitur*, inquit, *illa ἐπίθεσις τῶν χειρῶν apud Iudæos sollemnis in Presbyterorum Synagoga creatione, & in magistrorum promotione sacerdotes eos non faceret : sed auctoritatem eis tantùm daret, ac licentiam iudicandi, ac docendi : ita nec inde deriuata manuum impositio in Ecclesiam Christi ad creandos Presbyteros, & doctores designandos, characterem illis sacerdotalem imprimebat.*

[e] Salm. p. 190, & 191.
[f] Salm. p. 194.

IV. FVTILE hoc argumentum esse quæ ex eo sequuntur absurda demonstrant. Obseruarunt [g] iampridem rerum Hebraicarum periti, ritus omnes ferè, quibus Christus Noui Testamenti mysteria consecrauit, ex Iu-

[g] Vide Scal. lib. 6 de emend. temp. p. 572 edit. postr.

 dæorum cæremoniis acceptos esse: præsertim quæ postrema cœna gessit in institutione Sacramenti corporis, & sanguinis sui. Hæc enim assumpsit ex vsitato more popularium suorum in illo Paschali conuiuio. Nam tunc paterfamilias tortam azymam sub mappa reseruatam tot in frusta diuidebat, quot erant in contubernio, iisque singula distribuebat. Exinde libatum poculum circumferri iubebat. Quæ quidem, & huius generis alia, quorum rituales Hebræorum libri, quos Talmudicos vocant, hodiéque meminerunt, Christus ad nouæ legis Sacramentum transtulit. Ecquis inde persuadeat sibi, nihil ampliùs in hoc esse dignitatis, aut efficaciæ, quàm in pristinis illis, Iudaicisque fuit? Aut quis ita disputantem ferat: sollemnes illi ritus Hebræorum: tortæ illæ azymæ: calix ille, qui post cœnam Paschalem circumferebatur, ac cetera id genus, [a] *infirma, & egena erant elementa*; neque vitam, aut gratiam conferebant: Igitur panis ille viuus, hoc est caro, & sanguis Christi, quorum symbola iisdem ex Iudaicis cæremoniis vsurpauit, neque vitam, neque gratiam tribuunt: neque corpus omninò, sanguisque Christi sunt? Aude, si potes, negare non eandem esse vim huius argumenti, quod falsum, & impium esse tute ipse fatebere, quæ est prioris illius tui, quo manus impositionem, per quam in noua lege sacerdotes initiantur, *nullum iis sacerdotalem imprimere characterem* asseris, ex eo, quòd eadem apud Iudæos impositio manuum nihil tale præstabat.

[a] Gal. 4. 9.

V. Frivola est itaque collectio tua: neque quantum Iudaicas inter vmbras ac figuras, & Christiana facta discriminis intersit, hactenus intellexisti. Manuum apud nos impositio, ordinatio est, quæ & Episcopos, & sacerdotes consecrat, & iis gratiam largitur: & sacramentum nouæ legis est, non minùs quàm Baptismus; vt tam Scripturarum, quàm Conciliorum, Ecclesiæque Doctorum, imprimis autem Augustini testimonio suprà docuimus. Translata itaque lege ac mutata, vt ex Apostolo paullo antè meminimus, sacrificij, & sacerdotij mutata ratio est. Ac tum illud impletum est, quod de Christianæ legis sacerdotibus, ac ministris ab Esaia prædictum est, cùm de vocatione gentium loquitur: [b] *Et assumam ex eis in sacerdotes, & Leuitas, ait Dominus.* Nam de sacerdotibus ac ministris nouæ legis hunc locum interpretatur Cyrillus; [c] *cuiusmodi plures ex Græcorum, id est gentilium numero ad sacerdotium*, inquit, *hucusque vocantur.* Cui & [d] Gregentius in Disputatione cum Herbano Iudæo subscribit.

[b] Esai. 66, 21.

[c] Cyril. in Esa. lib. 5, To. 6, p. 919 κέκληνται τῆς περὶ ἱερωσύνην καὶ εἰς δεῦρο καλοῦνται πολλοὶ τῶν ἐξ ἀγέλης ὄντες Ἑλληνικῆς.

[d] Greg. fol. 108 p. 2.

[e] Nam quòd *Sacerdotum appellatio secundo demum seculo, & in altera, non prima Apostolorum successione introducta est*; quid nostrâ refert, dum rem ipsam qualicumque significatam vocabulo, institutam à Christo esse, Christianum nomen omne consentiat? An non satis magna vetustas est illa vocis; & eo venerationem meretur sacerdotium, quod sub nomine isto iam tum à primis incunabulis Ecclesiæ cognitum fuit? Certè nihil caussæ est, cur, quod æquè indoctus & impius Catharus iubet; ex vsu Christianorum tam antiqua, & sacrosancta res cum appellatione ipsa deleatur.

[e] Salm. p. 194.

VI. Sic illud ab eodem obiectum [f] Catharo contemptim prætereundum est: *Altarium nomen auditum non esse in primitiua Ecclesia, quam Apostoli fundarunt.* Tum quod [g] posteà dicit: *Altaria pro mensis non intelligebantur, quæ sacris faciendis inseruirent eodem modo, quo & gentibus, & Iudæis ad eundem vsum erigi solebant.* Vbi solita inscitia labitur, & quid dicat nescit omninò. Vtrum enim antiquior est *mensa*, quàm *altaris* appellatio ad βῆμα, siue suggestum illud significandum, in quo Christiana fit oblatio? Vtraque vox certè in Scripturis legitur. Altaris quidem in Epistola XIII ad Hebræos, vbi Apostolus ita scribit: [h] *Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt.* Nam altare hic propriè sumitur pro eo in quo sacrificium nouæ legis offertur: vel quod eòdem recidit, μετωνυμικῶς pro ipsomet, quod offertur in eo, sacrificio. Hic enim Apostolus discrimen commendat sacrificiorum amborum, Noui, & Veteris Testamenti. [i] In hoc, sacrificium pro peccato summi sacerdotis, aut totius populi cùm offerebatur; effuso sanguine, & particulis aliquot incensis, hostia ipsa elata extra castra cremabatur: nec ea sacerdoti vesci licebat. At Noui Testamenti hostiam

[f] Pag. 179.

[g] Pag. 395.

[h] Hebr. 13, 10.

[i] Leuit. 4.

degustare fas est iis, qui Iudaico tabernaculo, & cæremoniis istis, vmbris- que renuntiarunt. CAPVT V.

Hoc modo Theodoretus Apostolum interpretatur. [a] *Hoc*, inquit, *altare prisco longè est præstantius. Nam illud huius erat vmbra. Illud rationis expertes capit hostias: hoc verò rationalem, atque diuinam. Propterea nemo sacerdotum illorum huius fit particeps, nisi prius fidem in Dominum susceptas.* [b] Ac subinde, *sanguinem Christi mundare* ait *animas nostras: Corpus verò viuificum esse dem pro cinere esse vitulæ rufæ, quo peccata expiabantur.* Oecumenius quoque ad eandem ista sententiam refert: & de Christi sanguine loquens. [c] *Hic sanguis igitur*, inquit, *per summum nostrum sacerdotem in hoc, quod est apud nos, infertur altare. Ideò non licet Iudæorum summis sacerdotibus ex hoc ipso altari vesci.* Theophylactus item altaris nomine τὴν ἀναίμακτον θυσίαν, *incruentum sacrificium* intelligit, ac latiùs istud exponit, quod ex Oecumenio retulimus. Sedulius quoque, *Habemus*, inquit, *altare, præter altare Iudæorum: vnde corpus, & sanguinem Christi participamus.* Primasius verò, *Altare Ecclesia est, vbi quotidie consecratur corpus Dominicum.*

VII. AT Beza Catharus & ipse, & eodem atque alumnus eiusdem sectæ Salmasius veneno imbutus erroris, *altare ibi spiritaliter accipiendum esse* dicit, *non pro altari aliquo materiato. nedum vt hic locus faueat nostri temporis altaribus, & sacrificiis: vnde factum, vt cœna Domini perniciosissimo errore dici cœperit altaris Sacramentum, ac tandem in sacrificium reale, & quidem expiatorium sit impiè transmutata.* Verùm vtut de altaris in illo loco significatione sententia sit; quam vides minimè nouam fuisse, de altari *materiali*; frigidè certè, insulseque nugatur, dum *nostri temporis altaria* nominat, *& sacrificia*: quasi non vetustissimi temporis & res ipsa fuerit, & rei appellatio, cui impudentissimè conuiciatur. Vt de hominum ista natione dici possit, quod [d] Cyrillus in istorum similem, hoc est Christianorum sacrorum inimicissimum Iulianum Apostatam meritò contulit. *Difficile esse ingenua femina cum meretrice certare. Cùm enim nullo modo possint vitam ingenuam, ac liberalem, & omni carentem reprehensione criminari, probrorum suorum sordes in benè moratas conferunt, ac dicacem, & impuram in eas linguam immittunt.*

Certè frequentissima est apud veteris Ecclesiæ Patres, & in Synodis altaris, sacrificiique mentio: vt ex illis testimoniis constat, quæ proximè antecedente capite delibauimus: quorum benè multa è Cypriano produximus. quibus pauca nunc addemus, vbi de altari nominatim meminit.

VIII. IN Epistola XL, vbi de schismatico agit Felicissimo: *Aliud*, inquit, *altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri, præter vnum altare, & vnum sacerdotium non potest.* Et Epistola LV in criminosos, & hæreticos inuehens, *Quid superest, quàm vt Ecclesia Capitolio cedat, & recedentibus sacerdotibus, ac Domini altare remouentibus, in Cleri nostri sacrum, venerandúmque consessum simulachra, atque idola cum aris suis transeant.* Non puduit Cyprianum, Christianos sacerdotes, atque altaria, nec non sacrificia nominare cùm aduersus gentilium idola, & eorum aras, ac sacrificia diceret: nec ab istis illorum repetendam originem esse docuit; vt profani docent Cathari; eóque nomine rei sacrosanctæ cõnantur inuidiam facere. Quod & Epistola LXIII, ex qua multa illic citauimus, vberiùs ostendit.

Sic insignis locus est in Epistola LXVI: vbi de non iniungendo Clericis onere tutelæ agens, rationem reddit hanc: *quando singuli diuino sacerdotio honorati, & in Clerico ministerio constituti, nonnisi altari, & sacrificiis deseruire, & precibus, atque orationibus vacare debeant.* Ideo ab antecessoribus Episcopis sancitum esse dicit, *vt si quis ad tutelam, vel curam Clericum nominaret, non offerretur pro eo, nec sacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes, & ministros voluit auocare.* Et Epist. LXVIII *altaris ministerium nominat, & sacerdotalem locum.* Tum in LXXII *hæreticos* ait *contra altare vnum, atque diuinum sacrificia foris falsa & sacrilega offerre conari.* Et Epistola LXXIII, *Aut quia Nouatianus altare collocare, & sacrificia offerre contra fas nititur, ab altari, & sacrificiis cessare nos oportet, ne paria, & similia cum illo celebrare videamur. Vanum prorsus, &*

[a] Theodor. pag. 460. τοῦτο, φησὶ, τὸ παλαιοῦ πολλῷ τιμιώτερον· ἐκεῖνο γὰρ τούτου σκιά. ἐκεῖνο δέχεται καὶ ἀλόγων θυσίας· τοῦτο δὲ τὴν λογικήν τε, καὶ θείαν. οὗ δὴ χάριν οὐδεὶς ἐκείνων τῶν ἱερέων ταύτης μεταλαχεῖν, εἰ μὴ πρότερον τὴν εἰς τὸν κύριον δέξηται πίστιν.

[b] Ibid. τὸ δὲ τούτου αἷμα τὰς ἡμετέρας καθαίρει ψυχάς· ἀντὶ δὲ τῆς κόνεως αὐτὸ τὸ ζωοποιὸν ἡμῖν γίνεται σῶμα.

[c] Oecum. τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ αἷμα διὰ τοῦ παρ' ἡμῶν ἀρχιερέως εἰσφέρεται εἰς τὸ παρ' ἡμῖν θυσιαστήριον. διὸ οὐκ ἔξεστι τοῖς Ἰουδαίων ἀρχιερεῦσιν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου φαγεῖν.

[d] Cyril. 7 con. Iul. pag. 229. -- χαλεπὸν Παμφίλῳ Ἐλευθέρᾳ γυναικὶ πρὸς πόρνην μάχη. Ἔχουσι γὰρ οὐδαμόθεν τὸν εὐφυᾶ, καὶ ἐλεύθερον, καὶ πάσης μώμου παντὸς αἰτίας ἀπόντα βίον, τὸν οἰκείων ἐγκλημάτων τὸν ῥύπον ταῖς ὁπονοίαις ἀπομάττονται, φιλοσκώμμονά τε, καὶ βδελυρὰν αὐταῖς ἐπιρρίπτουσι γλῶτταν.

CAPVT V. *stultum est, vt quia Nouatianus extra Ecclesiam vindicat sibi veritatis imaginem, relinquamus Ecclesiæ veritatem.* Qui Cypriani locus contra Catharos, & eorum vnum Salmasium aptissimus est. Qui Catholicorum altaria, & sacrificia; nec non ritus alios in infamiam iccircò vocant, quòd ab Iudæis, & gentilibus olim, & ab istis hodiéque similia factitentur.

Rursus in libro secundo Testimoniorum contra Iudæos, capite secundo, *Calicis, & altaris, & Apostolorum, qui missi prædicauerunt*, mysticam in Prouerbiis significationem inesse docet. [a] Tertullianus *aram* vocat. *Nonne sollemnis*, inquit, *erit statio tua, si & ad aram Dei steteris?* a Lib. de Orat. in fine.

IX. IAM quod ad mensæ nomen attinet, vsus eo est Apostolus ita scribens, [b] *Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.* Vbi mensæ vox non propriè altare significat, *in quo membra Christi portantur:* & quod *sedes est corporis, & sanguinis Domini*, vt scribit [c] Optatus: sed communionem eiusdem corporis, & sanguinis; hoc est conuiuium illud mysticum & sacrum, cuius participes sunt fideles omnes, etiam laici, qui vtique ex altare ipso non communicabant: sed à Diacono accipiebant, vt Iustinus scribit in Apologetico altero. Posteà verò, vbi Dominica, & Ecclesiæ constructæ sunt extra τὸ ἱερατεῖον, siue θυσιαστήριον, impertiebantur Eucharistiã, & vt ita loquar, ad mensam Dominicam accumbebant: quemadmodum Laodicenæ Synodi canon XIX præscribit: vt ad [d] Syncsium obseruauimus. Nam soli sacrorum ministri ad altare communicabant. At verò Paulus, quod magnopere est obseruandum, alludit ad profana gentilium in idolorum templis conuiuia: quæ secundum sacrificia celebrabant. Etenim post sacrificia, statim epulum sequebatur. Quod etiam apud Iudæos obseruabatur in sacrificiis Eucharisticis. Quin & [e] Athenæus in quarto libro refert, *omnem apud antiquos conuiuiorum cœtum, & apparatum ad cultum Dei venerationem, noménque referri solitum. ac propterea coronis vsos esse diis illis gratis & acceptis, vt & hymnis, & canticis.* Horum profanorum & gentilium conuiuiorum meminit Apostolus in eadem [f] ad Corinthios epistolâ, in quibus & *idolothyta manducare* illos dicit; & *in idolio recumbere.* Ibi ergo mensa ponebatur: quæ vtique ara ipsa non erat, in qua posita fuerat hostia. [g] Ancyrana quoque Synodus mentionem facit eorum, qui *coacti sacrificauerunt, insuper & cœnauerunt in idolio.* De iis ergo Paulus agens in decimo eiusdem Epistolæ capite, ambo illa conuiuia inuicem confert; alterum, in quo *idolothyta*, cum *calice dæmoniorum* adhibentur: alterum, in quo corpore Christi ac sanguine satiamur: & mensam vtramque nominat. *Non potestis*, inquit, *calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum.* Ac mensa ibi, vt opinor, pro cibo, id est hinc immolatitiis pecudum carnibus: inde carne agni immaculati sumitur: calix verò vtrobique liquorem significat, alterum dæmonibus libatum: alterum consecratum in Christi sanguinem. Etenim mensæ sola ferè imponi solent cibaria: vinum autem infertur aliunde, & ad mensam accumbentibus propinatur. Ideò calicem à mensa, id est à potu escam distinguit Apostolus.

b 1 Cor. 10, 21.
c Lib. 6.
d Edit. 2. p. 76.
f 1 Cor. 7. & 10.

e Athen. πᾶσαν δὲ συμποσίου συναγωγὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὴν αἰτίαν εἰς θεὸν ἀνέφερε· καὶ στεφάνοις ἐχρῶντο τοῖς οἰκείοις τῶν θεῶν, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς.

g Ancyr. can. 4. περὶ τῶν πρὸς βίαν θυσάντων, καὶ τῶν δειπνησάντων εἰς τὰ εἴδωλα.

X. EX quo coniectura nostra verisimilis fit: Mensam vtrobique nec aram esse, in qua gentilium hostia sacrificatur, & imponitur: nec altare in quo Christus immolatur. Sed conuiuium, quod secundum sacrificium vtrique celebrant, & participant. Vnde Salmasij argumentum eluditur: qui quæ ab Christianis altaria vocata sunt, priùs appellatas esse mensas asserit. Quanquam scio posteriori tempore *mensæ* vocabulum pro *altari* percrebuisse. vt & apud Græcos τῆς τραπέζης. Sic Augustinus passim: vt [h] cùm *mensam* vocat *Cypriani martyris.* Τράπεζαν verò Chrysostomus eadem notione accipit. Vt [i] Homilia LXXXI Tomi quinti: *Quando stat ad mensam sacerdos.* Et [k] Homilia LXXXIV ait Dauidem, cùm ita ceceinit: [l] *Parasti in conspectu meo mensam, poculum illud intellexisse spiritale, quod in diuina mensa ponitur.* Tum Homilia octaua in Epistolam ad Romanos: vbi & illustri testimonio sacrificium Dominici corporis, & sanguinis commendat, ita scribens: [m] *Reueremini igitur, reueremini mensam istam, cui communicamus*

h Serm. 111. c. 2 de Diuers.
l Psal. 22.

i Chrys. p. 566. ὅταν ἑστήκῃ πρὸ τῆς τραπέζης ὁ ἱερεύς.

k Idem pag. 583. ὁ μὲν γάρ φησιν ὁ Δαβὶδ περὶ τοῦ ποτηρίου τούτου τοῦ πνευματικοῦ ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ ταύτῃ κειμένου. Vide & Hom. 88. p. 606.

m Chrys. p. 65. Αἰδέσθητε τοίνυν, αἰδέσθητε τὴν τράπεζαν ταύτην, ἧς κοινω-

nicamus omnes: Christum pro nobis iugulatum: hostiam in illa iacentem. Duplex enim istius sacramenti dos est, vt & sacrificium sit, & conuiuium. quatenus sacrificium est, huic ara congruit vel *altare*; quæ vox magis de illo vsurpatur, quod Dei veri cultui consecratur: sicut *ara* idolis tribuitur. etsi nonnunquam & *ara* diuino imputatur honori. Quod Augustinus in epistola LXXXVI declarat. *Nescit*, inquit, *altaris nomen magis legis, & Prophetarum litteris frequentatum: & altare Deo prius in tabernaculo, quod per Moysem factum est, collocatum: aram quoque in [a] Apostolicis litteris inueniri vbi martyres clamant sub ara Dei.* Verùm hodie non *ara Dei*, sed *altare* legitur in illo loco, qui est Apocalypsis sexto. Vt autem sacrum quoddam epulum est, ei mensa tribuitur: idque à Propheta, Psalmo illo XXII significatum esse, Chrysostomus paullo antè citatus affirmat.

CAPVT V. κοινωνοῦμεν ἅπαντες, τὸν δι' ἡμᾶς σφαγέντα Χριστὸν, τὸ θῦμα τὸ ἐπ' αὐτῆς κείμενον.

a Apoc. 6, 9.

XI. NEC omittendus Eusebij Cæsariensis locus ea de re prorsus eximius ex libro primo de Demonstratione Euangelica. [b] *Huius*, inquit, *hostiæ memoriam in mensa celebrandi per symbola corporis ipsius, & sanguinis salutaris, cùm secundum legem noui Testamenti ritum acceperimus, à Propheta Dauide docemur ita dicere: Parasti in conspectu meo mensam*, &c. *Manifestè in illis itaque mystica significatur vnctio, & augustæ Christi mensæ victimæ, per quas litantes, incruenta, & rationalia sacrificia toto vitæ tempore supremo omnium Deo edocti sumus offerre per summum ipsius Pontificem.* Tum reliqua de vno vero Christianæ legis sacrificio pertexit: quorum nonnulla antecedenti capite retulimus. De quo quidem sacrificio, & eius ab communibus differentia, commodùm hæc scribentibus occurrit nobis [c] Pothonis Prumiensis memorabilis locus, libro secundo de Statu domus Dei. *Denique præter vnum verum*, inquit, *summúmque sacrificium, quod secundum ordinem Melchisedech in consecratione Eucharistiæ offerimus, nullum aliud munus præstantius altari sancto superponimus. Ceterùm plures sunt hostiæ spiritales: plura sunt dona, & sacrificia, quæ ad vnum illud sacrificium conducunt: quæ omnem animam præparant, vt participatione cælestis sacrificij digna esse possit.*

b Euseb. pag. 27. τούτου δῆτα τοῦ θύματος τὴν μνήμην ἐπὶ τραπέζης ἐκτελεῖν διὰ συμβόλων τοῦ τε σώματος αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου αἵματος κατὰ θεσμοὺς τῆς καινῆς διαθήκης παρειληφότες πάλιν ὑπὸ τοῦ προφήτου Δαβὶδ παιδευόμεθα λέγειν, &c. ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, &c. διαῤῥήδην γοῦν ἐν τούτοις καὶ τὸ μυστικὸν σημαίνεται χρῖσμα, καὶ τὰ σεμνὰ τῆς Χριστοῦ τραπέζης θύματα, δι' ὧν καλλιεροῦντες, τὰς ἀναίμους, καὶ λογικὰς, αὐτῷ τε προσηνεῖς θυσίας διὰ παντὸς βίου τῷ ἐπὶ πάντων προσφέρειν θεῷ, διὰ τοῦ πάντων ἀνωτάτω ἀρχιερέως αὐτοῦ δεδιδάγμεθα.

c To. 9 Bibl. PP.

Sic Isidorus Hipalensis in libro Allegoriarum, capite XXXI, postquam sacrificium illud à Melchisedeco adumbratum esse docuit, locum illum è Prouerbiis [d] citat, & ad Ecclesiam accommodat: *in qua Christus mactauit sui corporis hostias: in qua miscuit vinum sui sanguinis, in calice sacramenti diuini, & præparauit mensam, hoc est altare Domini.*

d Prou. 8.

Est etiam alia ratio, cur altaria mensarum vocabulo quondam appellata sint: nimirum ob illam, quæ in tabernaculo fuit, mensam, in qua panes coram Deo proponebantur: velut coram principe aliquo poni mensa consueuit. Hæc enim Eucharistici sacramenti, ac cælestis conuiuij figuram adumbrabant: vt testis est Cyrillus Alexandrinus [e] *Nónne*, inquit, *apertè panis ille nobis de cælo veniens significabatur: qui aliquando in sanctis Ecclesiarum mensis proponendus erat, & vitam mundo largitur?*

e Cyril. lib. 9 de Ador. in Spir. p. 297. ἆρ' οὐκ ἐναργῶς ὁ ἄρτος ἡμῖν ὁ ἐξ οὐρανοῦ κατεδείκνυτο, προκεισόμενος κατὰ καιροὺς ἐν ἁγίαις τραπέζαις ἐκκλησιῶν, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ;

Confutatur impium Salmasij decretum, Presbyteros olim fuisse laicos. Semper Ecclesiam ex Pastore, ac grege fuisse compositam. Plebes cur sæpè vocantur laici. Ridicula Salmasij ratiocinatio, Episcopos & Presbyteros esse laicos, quia fiunt ex laicis. Qui ex Laicis eligebantur, antequam Episcopi fierent, minores ordines capessebant. Neophytos & laicos Episcopos ordinari vetitum fuisse. Laicos ordinandi ius nunquam habuisse, & quo sensu Christiani, sacerdotes dicantur.

Capvt VI.

I. Presbyteros & Episcopos in Laicorum olim ordine censitos fuisse credit Catharus, antequam *sacerdotis* nomen introduceretur. [a] *Ita Laici*, inquit, *erant illius temporis Presbyteri, & Episcopi, vt honestior, & honoratior pars plebis haberentur tantùm. Inde & ex Laicis eligebantur, qui statim ad Presbyteratum, & Episcopatum promouerentur. Nec necesse erat per omnes minores ordines transire, vt ad summum perueniretur.* Stulta & minimè cohærens oratio. Laicus ille dicitur, qui est vnus è populo, turbâque fidelium. Huic ex aduerso respondet Clericus. *Qui diuino cultui ministeria religionis impendunt* (ait [b] Constantinus Imperator) *id est hi, qui Clerici appellantur, ab omnibus omninò muneribus excusentur: ne sacrilego liuore quorumdam à diuinis obsequiis auocentur.* Optatus Mileuitanus libro secundo vniuersum corpus Ecclesiæ, quod ex sacris, & profanis hominibus componitur, ita distinguit: *Certa membra habet Ecclesia, Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Ministros, & turbam fidelium.* [c] Vbi turbam fidelium laicos appellat. Laodicenum Concilium Clericos communi vocabulo ἱερατικοὺς vocat, id est *sacratos*. Dionysius Exiguus, *sacro officio deditos* interpretatur. Et canone XXVII idem Concilium ἱερατικοὺς, & κληρικοὺς pro iisdem vsurpat, iisque λαϊκοὺς subiungit. Vt igitur Magistratus à priuato distinguitur: ita Clericus, siue ἱερατικὸς à Laico. Nec potest sacrorum administer laicus nominari, nisi ab impuro Catharo, qui sacra profanis miscear. Episcopus, Presbyter, & quicumque alius Clericus ante ordinationem laicus est: per ordinationem ex ordine Laicorum eximitur, id est è populo; & Deo consecratur. Vt non solùm profana, & irreligiosa: sed etiam inepta sit, & ridicula Salmasij ratio.

II. Nam si ab initio Christianismi Ecclesia fuit; etiam sacramenta sua habuit, & signacula. Quia *in nullum nomen religionis*, vt ait [d] Augustinus, *seu verum, seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilium consortio colligentur.* Quare ministros etiam habuit sacramentorum istorum. Immo & sacrificium suum, ac sacrificij administratores habuisse semper, & habere modò Christianam Ecclesiam ostendimus suprà. Eadem ex grege constat, & Pastoribus, vt Scripturæ ipsæ disertissimè prædicant. Paulus in Actis capite XX, [e] *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Diuino itaque iure, non humano, præpositi sunt fidelibus Episcopi; siue hoc vocabulo Presbyteros simplices, siue primi ordinis sacerdores intelligas: prout Veterum diuersa est opinio. Prorsus enim ex eo loco conficitur, esse in Ecclesia, cœtúque fidelium constitutos diuina auctoritate pastores. Quod Apostolus docet ad Ephesios scribens: [f] vbi *quosdam* ait *dedisse Christum Apostolos: quosdam autem Prophetas: alios verò Euangelistas: alios autem pastores; & doctores.* Quinam pastores isti sunt? Nónne quos ἡγουμένους [g] alibi vocat, id est *præpositos*, ac rectores: quibus & *obedire* præcipit, eò *quòd peruigilant, quasi rationem pro animabus reddituri?* Ii sunt pastores, quorum [h] *princeps*, id est ἀρχιποίμην Christus à Petro nominatur. Quos & Presbyteros, siue *seniores* appellat; necnon *episcopos*, cùm scribit sic: [i] *Pascite qui in vobis est, gregem Dei prouidentes* (ad verbum *episcopantes*) *non coactè*, &c. *Neque vt dominantes in Cleris: sed vt forma facti.*

[a] Salm. p.396.
[b] Lege 2 Cod. Th. de Epis.
[c] Can. 24, 27, 36.
[d] Lib. 19 cont. Faust. c.11.
[e] Act. 20,28.
[f] Eph. 4,11.
[g] Heb. 13,17.
[h] 1 Pet. 5.4.
[i] 1 Petr. 5, 2. ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, &c. μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.

gregis ex animo. Hic & Cleros habes, hoc est [a] *sacrum cœtum* ministrorum Ecclesiæ: vt Græci interpretantur; assentiente Beza. Quare hic Episcopi, siue primi ordinis antistites intelligendi. CAPVT VI. a Oecum. Κλῆροι δὲ τὸ ἱερὸ σύστημα, ὥσπερ καὶ τοῦ λαοῦ.

III. FVISSE itaque constat iam tum ab Apostolorum tempore, in Ecclesia Pastores, & gregem: Præpositos, & populum, siue *plebem*. Sic enim appellari solet multitudo fidelium, vt à sacris ordinibus separetur: ac velut Ecclesiæ præfectis, & magistratibus, siue *diuini cultus ministris*, vt loquitur Constantinus. quemadmodum Romæ ab honoratis, id est Senatoribus, & magistratu functis distincta plebs fuit; à qua Tribunus plebis, & plebiscita nomen acceperunt. Quocirca vt à pastore grex; à magistratu ciues; à præpositis subiecti differunt: neque aut grex appellari pastor; aut subiecti, quà subiecti sunt, præpositi, vel magistratus nominari possunt: ita Episcopi ac Presbyteri nunquam Laici vocari sunt. Certè Laicos ab illis Cyprianus distinguit, dum [b] *Laicam communionem*, & *communicare vt Laicum* vsurpat.

b Ep. 52 & 68.

Qua in posteriore Cypriani epistola, quæ est LXVIII, locus est egregius ad ea comprobanda, quæ de singularibus Ecclesiarum præsidibus, & Episcopis, eorúmque diuino iure constituta potestate, contra Catharum hactenus docui. Postquam enim scripsit, Episcopos magna cautione deligendos esse: *ne quis ad altaris ministerium, vel ad sacerdotalem locum indignus obreperet*: mox ista subiungit. *Propter quod diligenter de traditione diuina, & Apostolica obseruatione obseruandum est, & tenendum, quod apud nos quoque, & ferè per prouincias vniuersas tenetur: vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui Episcopus ordinatur, Episcopi eiusdem prouinciæ proximi quique conueniant: & Episcopus deligatur plebe præsente.* Diuinæ itaque, Apostolicæque traditionis est *altaris ministerium*, & *sacerdotalis locus*, id est dignitas, munus, & officium: necnon Episcopi, hoc est singularis alicuius Ecclesiæ præsidis institutio: vt Cypriani grauissima illa persuadet auctoritas: quæ pluris apud eruditos & pios est, quàm mille Catharorum contra hæc obstrepentium indocta garrulitas, & inepta. Quæ quid sibi velit, cùm Presbyteros, & Episcopos fuisse Laicos dicit, magnum faciet, qui sic explicabit, vt intelligi possit.

* Salm. p. 396.

IV. AT etiam in exemplum, argumentúmque profert nugacissimæ illius sententiæ; *quòd ex Laicis eligebantur qui statim ad Presbyteratum, & Episcopatum promouerentur. Nec necesse erat per omnes minores ordines transire vt ad summum peruenirent.* Huiusmodi est ista concludendi ratio, ac forma, vt à vigilante vel sobrio nemo profectam putet. Sic enim procedit: *Ex laicis eligebantur qui Presbyteri, & Episcopi fierent: Ergo Presbyteri, & Episcopi erant laici.* Atqui contrarium potiùs colligeret si quid saperet: non fuisse laicos, quoniam ex laicis fierent. Non enim ex Presbytero fit Presbyter. Sed ex non Presbytero. Sic ex non Clerico, hoc est laico, fit Clericus. Finge ergo ex laico *statim* fieri quempiam *Presbyterum*, aut *Episcopum*: ita vt per minores, & interiectos ordines transitum non fecerit: an ex eo probabis Presbyterum, aut Episcopum esse laicum? At, vt dixi, contrarium magis inde conficies. Quare cùm ista scriberes, profectò apud te non eras. Quod autem certò, liquidóque deieras, morem eiusmodi fuisse, vt ex Laicis fierent statim Presbyteri, aut Episcopi, nec priùs minoribus initiarentur; cúmque *morem diu in Ecclesia durasse*: more tuo facis, vt quæ nescis confidenter asseras. Ambrosij exemplum affers. Sed hoc ipsum varicinari te, ac falsum dicere arguir. Erat hic quidem, quando in Episcopum à plebe postulatus est, non solùm laicus; sed etiam adhuc Catechumenus. Verùm non statim à Baptismo Episcopus ordinatus est: sed per minores omnes Ordines gradatim eò conscendit. Paulinum audi, qui cum illo vixit: *Baptizatus itaque fertur*, inquit, *omnia Ecclesiastica officia impleuisse, atque octaua die Episcopus ordinatus est summa cum gratia, & lætitia cunctorum.* Non igitur derepente ex laico in Episcopum transiit. Porro quod Ambrosium fecisse, clarè, & expressè perhibet historia: id antè in Cypriano, & pòst in Nectario esse factum, aliisque, qui ex laicis sobitò assumpti sunt ad Episcopatum, certum esse debet.

V. VERVM, vt dixi, nihil hoc ad Salmasij caussam valdè pertineret, si ex laico factum esse statim Presbyterum, aut Episcopum probare posset, quod

Caput VI.

non fecit: immo eo, quod citauit, exemplo seipsum iugulauit. Sed vt pro reconditiore copia, quam habet, doctrinæ suæ, nuuum aliquod proferat exemplum, aut argumentum, quod feliciùs accommodet: certè stupida nihilominus erit argumentatio, Presbyteros, aut Episcopos esse laicos, quia creantur ex laicis. Ac perinde procedet, vt si quis Christianos, gentiles esse dicat; quia fiunt ex iis, non nascuntur. Vel senes esse pueros, quoniam ex pueris senes existunt. Ac quòd morem illum in Ecclesia non fuisse solùm, sed etiam durasse diu scribit, vt hoc modo fierent Episcopi, & Presbyteri, qui statim ex laicis caperentur: & quòd ad illud probandum Ambrosij, & Nectarij exempla commemorat, longè, multúmque errat. Etenim primis quidem Ecclesiæ temporibus non aliunde Presbyteri, & Episcopi adsciscì potuerunt, quàm ex laicis, & quidem neophytis. Paullatim verò, multitudine auctâ fidelium; cùm iam Clericorum ordines constituti essent in ciuitatibus; statutum est, & iure ordinario, adeóque more receptum, vt tum ex veteribus Christianis, tum ex inferioribus Clericis maiores instituerentur: & vt gradatim ad summa proueherentur: quod ex [a] Cypriani constat Epistolis. Neque tamen ita decretis & canonibus muniri Ecclesiastica disciplina potuit, vt non fortuiti quidam casus inciderint; vt vel populares impetus & impressiones; vel principum potentia, vel diuinæ voluntatis inusitata significatio: ac maior aliqua denique vis, & extraordinaria, legum illa repagula perfregerit, non antiquis modò, sed etiam citimis memoriæ nostræ temporibus. Quæ tamen in morem trahi minimè debent: nec in argumentum fatui illius, & inextricabilis commenti, quod per somnium sterrenti Catharo est oblatum, Presbyteros olim, & Episcopos in laicis fuisse numeratos.

[a] Vt epist. 33, 34, 35.

VI. Vetus in Ecclesia lex fuit, vt neque neophyti, neque laici ordinarentur Episcopi: ac per subiectos gradus pateret ad superiores aditus: excepto si quid diuinitus obiectum secus hortaretur facere. Inter [b] Apostolicos canon octogesimus vetat eum, *qui ex gentili superstitione ad fidem accessit, & baptismo initiatus est, statim Episcopum eligi. Iniustum enim esse, qui nullum sui experimentum dederit, hunc aliorum esse doctorem: nisi forte ex diuina gratia id accidat.*

[b] Apost. can. 80. τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα, καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς, οὐ δίκαιόν ἐστι παραυτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον. ἄδικον γὰρ τὸν μηδὲ πεῖραν ἐπιδειξάμενον, ἑτέρων εἶναι διδάσκαλον, εἰ μή που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γίνεται.

Hanc etiam regulam, adeóque legitimum, & probatum Ecclesiæ morem, ex quo solo prudenti cuique licet argumentari quod illius iudicium fuerit, Nicæna Synodus illustri testimonio asserit, eique, quod dixi, fidem adstruit. [c] *Quoniam*, inquit, *plura aut per necessitatem, aut aliàs cogentibus hominibus aduersus ecclesiasticam facta sunt regulam, vt homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & instructos breui tempore, mox ad lauacrum spiritale perducerent, simúlque vt baptizati sunt, etiam ad Episcopatum, vel Presbyterium promouerent: optimè placuit, nihil tale de reliquo fieri. Nam & tempore opus est ei, qui catechizatur, & post baptisma probatione quamplurima*, &c. Quod & Laodicena Synodus canone tertio de Neophytis prohibuit ex [d] Apostoli præcepto.

[c] Nic. can. 2. Ἐπειδὴ πολλὰ ἤτοι ὑπὸ ἀνάγκης, ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων, ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικόν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προάγειν εἰς ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς πρεσβυτερεῖον, καλῶς ἔδοξεν ἔχειν, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο γίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος.

[d] 1 Timoth. 3, 6.

Sed omnium luculentissimè Sardicensis Synodus, canone x, vel, vt Dionysius numerat, xiii, cum hac inscriptione, *De laicis non temerè faciendis Episcopis*. vbi ita sanxit: [e] *Si forte aut diues, aut scholasticus de foro, aut ex administratione Episcopus fuerit postulatus, vt non priùs ordinetur, nisi & Lectoris munere, & officio Diaconi, aut Presbyteri fuerit perfunctus: vt per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen Episcopatus. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt vtique prolixum tempus, probari qua fide sit, qua modestia, qua grauitate, & verecundia.* Addit, illum, qui sic subitò Presbyter, aut Episcopus creatur, iure *neophytum* appellari; de quo minimè ordinando Paulus edixerit.

[e] Sardic. can. 10. ἐάν τις πλούσιος, ἢ σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἀξιοῖτο ἐπίσκοπος γίνεσθαι, μὴ πρότερον καθίστασθαι, ἐὰν μὴ καὶ ἀναγνώστου, καὶ διακόνου, καὶ πρεσβυτέρου ὑπηρεσίαν ἐκτελέσῃ. ἵνα καθ' ἕκαστον βαθμὸν, ἐὰν ἄξιος νομισθείη, εἰς τὴν ἁψῖδα τῆς ἐπισκοπῆς κατὰ προκοπὴν διαβῆναι δυνηθείη. ἕξει δὲ ἑκάστου τάγματος ὁ βαθμὸς οὐκ ἐλαχίστου δηλονότι χρόνου μῆκος, δι' οὗ ἡ πίστις αὐτοῦ, καὶ ἡ τῶν τρόπων καλοκαγαθία, καὶ ἡ ἐνστάθεια, καὶ ἡ ἐπιείκεια γνώριμος γενέσθαι δυνήσεται.

VII. Idipsum & Innocentius primus in epistola tertia ad Episcopos Tolosanæ Synodi constituit, vt *in ordine Clericorum eligantur, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & lectorum officio sociati: vel si maiores sint, cùm fuerint Dei gratiam consecuti, statim se Ecclesiasticis ordinibus mancipauerint*: hoc est minoribus, quibus ad maiores præparantur. Et Zosimus Papa, in epistola ix ad Patroclum Arelatensem, castigat eos, qui *statim saltu quodam summatem locum religionis affectant: qui gradatim per Ecclesiastica stipendia venientibus explorata solet discussione differri.* Sic hodiéque *saltum* vocant, cùm quis summa capessit, omissis interiectis ac mediis gradibus. Sed neophytorum genus duplex

CAPVT VI.

a Lib. 4 epist. 50. est, vt scribit[a] Papa Gregorius magnus: qui *rem valdè detestabilem* vocat, *quòd quidam ex laico habitu per appetitum gloriæ temporalis, defunctis Episcopis tonsurantur, & fiunt subitò sacerdotes*, &c. Tum ita pertexit: *Et cùm ad sacros ordines Paulus Apostolus neophytum venire prohibeat, sciendum nobis est, quia sicut neophytus tunc vocabatur, qui adhuc nouiter erat eruditione plantatus in fide: ita nunc inter neophytos deputamus, qui adhuc nouus est in sancta conuersatione*. Quod idem & in[b] epistola docet ad Syagrium Augustodunensem. Vbi & hoc addit: *Ordinatè ergo ad ordines ascendendum est*, &c. Et ante hunc[c] Leo M. tam *Laicum*, *quàm neophytum* ordinari vetuit. Sunt igitur *Laici* secundi generis neophyti. Nam vtrisque conuenit, quod de prioribus, hoc est è gentilibus factis Neophytis, queritur Cyrillus Alexandrinus, dum in eos inuehitur, qui tales ordinant,[d] *& in interius tabernaculum inducunt, illotísque adhuc manibus agnum sacrificare permittunt, ac dignitate sacerdotali nondum in fine eruditum coronant*: quos *ad magnas rationes reddendas in die iudicij præparare* se iubet. Quibus in verbis delineatam habes Christiani & sacrificij, & sacerdotij summam.

b Lib. 7 epist. 114. c Epist. 84 c. 5.

d Cyril. lib. 2 in Ioan. p. 192. οἱ δὲ τὴν ἀλλοφύλων, ὡς οὕτω [illegible] [illegible], καὶ [illegible] πεποίηνται, [illegible] ἐπὶ χερσὶ τὸν ἀμνὸν [illegible], καὶ τῷ τῆς ἱερωσύνης [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] λόγους.

VIII. Hæc in eum finem à me sunt allata, vt ἀλογίας Cathari, & ἀσυλλογισίας castigarem: qui Presbyterum & Episcopum esse Laicum argumento isto probar, quòd ex *laicis eligebantur, qui statim ad Presbyteratum & Episcopatum promouerentur, quem morem diu in Ecclesia durasse* Ambrosij, & Nectarij exemplo confirmat. Arqui *contra Ecclesiasticum canonem*, ac *regulam* vsurpatũ istud esse, totius Ecclesiæ vox in Nicæna Synodo loquentis affirmat. Iamdudum ergo legitimus contrariúsque mos in eâdem Ecclesia seruari cœperat: ídque adeo ex Apostolorum tempore. Ecquid igitur alienius est ab omni humano iudicio, quàm ita ratiocinari vt Salmasius facit: qui ex eo, quod contra ius ordinarium ac legitimum vel perperam factum est, vel extraordinaria, & inusitata Dei prouidentia contigit; id quod in Ecclesia certum ratúmque esse debet conatur adstruere? Nam Ordinum in illa proprietas & conditio fixum aliquid est, & perpetuum. Vt igitur Presbyteros, & Episcopos à prima sui origine, & institutione nonnisi laicos fuisse, ac pro talibus habitos, ex eorum electione, ac creatione monstraret; huiusmodi consuetudinem eligendorum illorum afferri oportuit, quam Ecclesia probaret, ac sponte sua, perpetuóque sequeretur, non quam pateretur inuita, & cui quoad posset obsisteret. Deinde supra omnem modum obtusa est ista collectio: *Presbyteri & Episcopi ex laicis eligebantur: Ergo nonnisi laici fuerunt*. Eodem quippe iure concludam, reges, & imperatores nihil nisi priuatos esse, quoniam ex priuatis, certè ex non regibus & imperatoribus creantur. aut Romanos Pontifices nonnisi Cardinales esse; quoniam ex Cardinalium corpore diliguntur. Qui has & similes argumentandi formas approbet; huic soli placere tua, Salmasi, potest: hoc est,

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Maui.

IX. Eadem scabie inquinata sunt, quæ deinceps falsò ex illo principio deducit.[e] Velut est, quod ex Waldensium, & Lutheri auctoritate confirmat, *Iustos, ac fideles Laicos posse omnia, quæ in Ecclesia Dei agi necesse est, agere. & omnibus muneribus Ecclesiasticis defungi, potestate ad hoc accepta per impositionem manuum Presbyterij, id est Senatus non Ecclesiastici, sed Laici*. Vbinam, ὦ βέλτιστε, legisti laicos manum imposuisse ad ordinandos Presbyteros & Episcopos? Nisi forte Catholicæ mores, institutáque Ecclesiæ ex latrocinalibus & clancularijs Catharorum tuorum conuenticulis metiri, atque æstimare pergis.[f] Seniores illi, qui in Africanis gestis, & canonibus memorantur, & de quibus agit ille, *cuius scrinia compilare* non vis, non fuerunt Ecclesiastici. Neque verum est, quod tu pueriliter ariolatis, *ab antiqua institutione, ac disciplina, qua Presbyteri, & Episcopi in ordine Ecclesiastico, sed in censu Laicorum esse credebantur, mansisse & in Ecclesia Africana seniores, siue Presbyteros laicos*. Vt in omni communitate, sic in Ecclesia, magni semper fiunt, & auctoritate valent multum qui ætate prouecti sunt, & vsu rerum & experientia præstant. Ideo sæpè ad decidendas lites, & controuersias Ecclesiasticas, quæ ex vsu, & administratione, atque, vt vulgò loquuntur, è *praxi* pendent, illorum adhibentur testimonia. Tum ad tuenda Ecclesiæ bona, possessionésque vindicandas, & administrandas, ac rerum externarum huiusmodi gestiones; illorũ vtuntur opera. Vt in parœciis honesti ciues,

e Salm. p. 392. f Salm. p. 397.

CAPVT VI. & ætate vsique maturi deliguntur, quos *matricularios* vocant: qui Ecclesiæ commodis, & impensis, aut compendiis præsunt. At istorum curatio neutiquam spiritalis est: nec imponendarum ius habent manuum, aut ordinandorum sacrorum Ecclesiæ ministrorum: sed in externarum, vt dixi, rerum administratione sistit.

X. [a] ILLVD verò frigidum, & obsoletum est, quod ex Petri Apostoli testimonio deducis, Laicos omnes Christianos esse sacerdotes, [b] quod *in sacerdotium sanctum superædificati* dicuntur *offerentes spiritales hostias*: necnon *regale sacerdotium* appellantur. Hæc à similibus tui Catharis pridem obiici solita, millies ab nostris elisa, & obruta sunt. Hoc vnū modò vide. Si quid de vero, propriéque dicto sacerdotio ex illis Petri verbis colligis, etiam de regia potestate pari iure posse cōcludi. Ergo & rex erit Christianus quilibet, non minus quàm *sacerdos*: quia tam *regale*, quàm *sacerdotium* ab non mendaci Apostolo Christianismus vocatur. Et Christianos reges esse passim Veteres asserunt. Idque à Platone significatum ait Clemens Alexandrinus in [c] v Stromateon. Quoties illud contra imputam sectam vestram à Catholicis repræsentatum est ex omni vetustate Christiana: cuius suprà testes aliquot citauimus: duplex in Ecclesia vt sacrificiorum, ita sacerdotij esse genus: alterum commune, & laxioris ambitus, ac notionis: alterum, peculiare, & Noui Testamenti proprium? Nam prioris illius species, orationes, eleemosynæ, beneficentiæ, & si qua sunt eiusdemmodi, quæ in [d] Scripturis Noui testamenti hostiarum, & sacrificiorum, & oblationum vocabulis continentur, cum antiquę Legis statu, Christiano communes sunt. Præter quas, proprium quoddam huius esse sacrificium quòd ignoras, aut dissimulas; alterum, nisi imperitè; alterum, nisi inurbanè ac stolidè præ te ferre non potes. Fac tantùm de rege, regnóque memineris, quod inde sequi dixi, ϗ ποιἴχνλος, ne reum te quispiam peragat vt Episcopalis, & Ecclesiasticæ; sic regiæ, & suo vtriusque modo sacrosanctæ, violatæ dignitatis.

[a Salm. p. 398.] [b 1 Pet. 2.] [c P. 434 edit. Hein.] [d Phil. 2, 17, Hebr. 13, 15, & 16, & 1 Pet. 2, 5.]

Nugæ, & ἀντιμαχίαι Salmasij. Impositio manuum quæ fit à Presbyteris in ordinandis Presbyteris non est ordinatrix. Episcopi prærogatiua supra Presbyteros maior, quàm Metropolitani supra Episcopos: illa iuris diuini est; hæc institutionis Ecclesiasticæ. Petri, ac sedis Apostolicæ primatus contra Salmasium propugnatur. Petrum caput, & principem Apostolorum fuisse. Sed & Romanum Pontificem Episcopis omnibus præstitisse, etiam ex Aduersariorum testimonio probatur. Non repugnare dignitati Christi, si qui in Ecclesia principes, & capita vocentur.

CAPVT VII.

I. [e] ET Presbyteros, qui in Apostolicis scriptis occurrunt, eosdem videri Episcopos dixi fuisse: & certissimè constare docui, *magnum ab antiquis vsque Ecclesiæ temporibus discrimen intercessisse Episcopos inter & Presbyteros*: ac te indoctum, *qui eosdem olim tum appellatione ipsa, tum re atque ordine Presbyteros, atque Episcopos fuisse defenderes.* Mirari desine duo hæc à nobis in Dissertationibus esse posita. Non pugnant inuicem, vt putas: sed mirificè consentiunt. Sed aliud est, eundem hominem Presbyterum simul esse, & Episcopum: aliud; Presbyteratum eundem esse cum Episcopatu: siue Presbyterum idem esse atque Episcopū. Siue denique, quod eòdem recidit, eosdem & nomine, & re atque ordine Presbyteros atque Episcopos fuisse. Posteriùs hoc falsum est, hæreticum est, tuū est: qui duos illos Hierarchicos ordines confundis, & permisces inuicem, cum amicis tuis Waldensibus, Wiclefistis, Lutheranis, Caluinianis, & horum perditissimis, Puritanis; qui Deo hominibúsque displicent, ac diuina omnia, & humana iura conturbant. [f] Rogas *quæ differentia sit inter opinionem illam, qua statuis, Presbyteros vnà Episcopos fuisse, & quæ ponit, Episcopos eosdem & Presbyteros.* Magna planè differentia est, si cùm dicitur, *Presbyteros eosdem & Episcopos fuisse*, non personas ipsas intelligamus,

[e Salm. p. 399 & seq.] [f Id. p. 400.]

sed ordines gradúsque, hoc est Presbyteratum, & Episcopatum: vt sæpè *concreta*, quæ vocant, nomina *abstractorum* loco ponuntur. At in priori, cùm dicimus, *Presbyteros vnà Episcopos fuisse*, eandem significamus vtroque prædicam ordine fuisse personam. Quod satis antea declaratum à nobis esse etiam pro captu tuo confidimus. CAPVT VII.

II. Tv verò vicissim quemadmodum ἀλογίαν hîc tuam excuses vide. Scribis,[a] *Primò quidem, recente adhuc distinctione Episcopi, & Presbyteri, non statim ad abruptum discrimen transitum esse: sed ita curam totius Ecclesiæ gerere debuisse Episcopum, vt tamen nihil sine Presbyterorum consilio agere ei liceret. Ita ordinabat Presbyterum, vt non solus id posset, sed omnes adesse in eo ordinando deberent Presbyteri, qui manus suas iuxta manū Episcopi in eo consecrando supra caput eius tenerent.* Age inuicem tempora illa conferantur. Distinctionem Episcopi, & Presbyteri ineunte secundo seculo introductam esse statuis. At ille ritus, vt in Presbytero consecrando *etiam omnes Presbyteri, qui præsentes sunt, manus suas iuxta manum Episcopi super caput illius teneant*: etiam diu post primum seculum obseruatus est: & hodiéque in Occidentali Ecclesia solet adhiberi. Certè verba quibus illum exprimis è Carthaginensi IV Synodo sumpsisti, canone 111: quæ Synodus circa annum Christi quadringentesimum est habita. Ergóne quod centesimo circiter anno Christi factum esse dicis, id recens erat anno quadringentesimo?

a Salm. p. 401.

Rursus postquam diuersi, ac distincti gradus Episcopi, & Presbyteri facti sunt; ac post illud tempus, quo recens adhuc erat illa distinctio; cùm Presbyteri nonnisi Presbyteros, & Diaconos ordinare possent, non autem Episcopos, quibus inferiores erant, [b] *Primatum* ais *in Presbyterio tenuisse Episcopos, id est cathedræ primæ dignitatem, cùm omnes Presbyteri etiam cathedras haberent, & ius considendi in Conciliis cum Episcopis ipsis. Postea primatum qui primæ vrbis in quâque prouinciâ sedem haberent, tenuisse. Et hic primatus tantùm primò fuit instar primatus illius, quem in Presbyterio Episcopus habebat. Deinde etiam solicitudo totius prouinciæ ad eum delata est, vt Episcopo cura totius Ecclesiæ commissa.*

b Salm. p. 405.

III. Hæc tua est oratio: in qua tanta vis est hallucinationis, inscitiæ, repugnantiæ, quantam nemo omnium, qui viuunt hodie, præter te capere potest. Nam primatum dicis Episcopum habuisse in Presbyterio, primùm velut honorarium, sine iurisdictione; sed eatenus vt primæ cathedræ ius haberet. Posteà id institutum, vt primatus ille penes eum esset, *qui primæ vrbis in quaque Prouincia sedem haberet*: *Qui primatus*, inquis, *tantùm primò fuit instar primatus illius, quem in Presbyterio Episcopus habebat.* Deinde, vt scribis, etiam solicitudo ei totius prouinciæ concessa fuit: sicut Episcopo totius Ecclesiæ. Ex quo quadruplex velut status ordinum in Ecclesia, & sacrorum ministeriorum efficitur. Primus in quo Episcopatus à Presbyteratu nihil discrepabat: sed vnus, & idem erat ordo. Secundus, in quo distinctio fieri cœpta est Episcopi, & Presbyteri. quando recente adhuc illa distinctione, Presbyteri, dum ordinaretur ab Episcopo Presbyter, *manus suas iuxta manum Episcopi supra caput eius tenebant.* Episcopus verò *primatum solum, & primæ cathedræ dignitatem* obtinebat: quando & omnes Episcopi æquales erant inter se. Tertius status fuit, in quo primatus in quâque prouincia primæ vrbis Episcopo delatus est: ita tamen vt nullam prouinciæ solicitudinem haberet: sed *instar esset primatus illius, quem in Presbyterio Episcopus habebat.* Quartus & postremus, in quo primus ille Episcopus totius prouinciæ solicitudinem gessit, sicut Episcopus totius Ecclesiæ. Addam & quintum postea statum; qui propria labe contaminatus est. Nunc quod ad quadruplicem illum progressum Episcopalis dignitatis attinet, animaduerti potest quàm in eo sis deceptus. Etenim quem tu secundum statum facis, in quo recente adhuc distinctione Presbyteri & Episcopi, in illius ordinatione, Presbyteri iuxta manum Episcopi manus suas tenebant, ad Carthaginensis quartæ Synodi tempus spectat: quæ circa annum Christi quadringentesimum saltem est habita. Atqui longè ante id tempus, duo posteriores status, tertius videlicet, & quartus extiterunt: immo & qui successit omnibus, quintus alius status, de quo pòst.

IV. Nam Nicæni Concilij tempore, Ecclesiæ per prouincias distributæ erant: atque vnicuique prouinciæ, & huius Episcopis omnibus præerat

CAPVT VII. vnus primarius Episcopus Metropolitani nomine ac titulo; cuius sedes prima vrbs erat, Metropolis dicta. Docet hoc canon illius Synodi sextus longè celeberrimus, ad quem stramentitium olim volumen consarcinasti, *de suburbicariis Ecclesiis*. Ex eo discere potes, Alexandrinum Episcopum non χθὲς καὶ πρώην, sed κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθη, id est *ex antiqua consuetudine*, sub se omnes Episcopos habuisse, tam Ægypti, quàm Libyæ, & Pentapolis. Sic & Romanum subiectos sibi suos habuisse, ac *sub potestate* sua, quam ἐξουσίαν Patres nominant. Ibidem etiam ὁ μητροπολίτης commemoratur; absque cuius sententia ordinari nullus in prouincia debet Episcopus. Ergo iam ex antiquo Episcopi in Ecclesia plures vni alicui primo subiecti erant, qui ἐξουσίαν, & potestatem in eos exercebat, illo ipsó tempore, quo Presbyteri in ordinando Presbytero *manus suas iuxta manum Episcopi tenebant*. Canone item sequenti, sic Æliæ, id est Hierosolymorum Episcopo honorarium quoddam ius conceditur, vt tamen saluus sit honor Metropolitanæ Ecclesiæ, cui vrbs illa suberat: nempe Cæsareæ Palæstinæ.

Sic [a] Antiochenæ Synodi canon nonus meminit Episcoporum Prouinciæ, *quorum solicitudinem Metropolitanus suscipit*. Constantinopolitana quoque prima, & Oecumenica secunda, quæ haud paucis annis Carthaginensem illam antecessit, multa de Metropolitanis episcopis, eorúmque cura, & iurisdictione in subiectas sibi prouincias, & Episcopos sanxit, ac diœceses ordinauit.

[a] Antioch. can. 9. τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας.

Friuola est itaque illa temporum, officiorúmque partitio, quam Catharus, sic tanquam vnus ex Valentinianorum tabulatis Horothetes, præfinit, prorsus illiberaliter, & ἀσυγχύτως. Nunquam Episcopus Ecclesiæ vlli præfuit, sine potestate ac iurisdictione tam in eam, quàm in Clericos ipsi contributos. Nec vnquam Presbytero licuit ordinare Presbyterum, aut Diaconum: vt suprà latiùs exposui.

V. SEQVITVR alius nescio quis πολιτείας Ecclesiasticæ, & Episcopalis status, quem Catharus emetitur, talium commentorum liberalis magis, quàm ingeniosus artifex. [b] Cùm de quarto agit statu, in quo solicitudo totius prouinciæ penes primatum gerentem Episcopum esse cœperat, scribit tunc *Episcopos in vnaquâque prouincia ab omnibus, vel saltem tribus eiusdem Prouinciæ Episcopis ordinari debuisse, vt ea ordinatio non procederet absque auctoritate Episcopi.* Tum ita nouum veluti statum subiicit: *Processu temporis sic vnus Metropolitanus reliquos Episcopos prouinciæ ordinandi ius habuit, vt vnus Episcopus Presbyteros suæ parœciæ ordinabat.* Falsò id verò. Nam idem constánsque semper ius habuit prouinciæ primas Episcopus, id est Metropolitanus, quod in Nicæno Concilio, & deinceps secutis patefactum est, ac probatum. Horum ex præscripto cuiuslibet ciuitatis Episcopus nonnisi auctoritate Metropolitani, adhibitis etiam aliis eiusdem prouinciæ Episcopis, ordinari debuit. Quod in Presbyterorum ordinatione necesse non fuit. Neque enim à pluribus Episcopis consecrari Presbyteros Ecclesiastica iura sanxerunt: vti de Episcopis cautum ab illis esse scimus. Vnde est absurda Cathari ratio: sic Episcopos Prouinciales à Metropolitano ordinari solitos, vt ab vno quolibet Episcopo Presbyteri diœcesis suæ consecrabantur.

[b] Pag. 401.

VI. PVTIDVM illud quoque est, & Wiclefi, ac Waldensium amicorum, patronorúmq; Cathari indolem sapit: [c] *Non maior auctoritas est iure diuino data Episcopo in Presbyteros, qui etiam olim erant Episcopi, ac dicebantur, quàm metropolitano in Episcopos ceteros eiusdem prouinciæ.* Presbyteri illi, qui in libris canonicis memorantur, si, vti probabile est, Episcopali præditi potestate fuerunt; vti simplices sacerdotes non erant; ita ordine distinguebantur à Presbyteris hodiernis. Quare sepositis illis, diuersisque inter se comparatis ordinibus, Episcopi iure diuino simplicibus sacerdotibus; cuiusmodi sunt hodie; maiores sunt, & auctoritate iis antecellunt. Neque verò humano iure maior illa dignitas, & auctoritas constat. At metropolitanorum potestas in subiectos Episcopos Ecclesiastici iuris est, & ab humanis orta decretis, ac iudiciis, eorumdem arbitrio temperatur: hoc est aut amplificatur, aut minuitur, aut funditus aboletur. Quod innumera docent exempla synodalium canonum, vel Pontificiatum sanctionum: quibus Me-

[c] Salm. p. 403 & seq.

tropolitanæ sedes alibi constitutæ sunt, vbi nullæ erant antea: alibi sublatæ, alioque translatæ: nonnunquam earum dilatata, vel contracta iurisdictio, ac potestas. Atqui Episcopatus prærogatiua, quâ Presbyteratu simplici præstantior est, neutiquam humana lege, & ordinatione nititur: sed illius, qui sacros in Ecclesia ordines, eorúmque discrimen, hoc est Hierarchiam instituit, Christi Domini, ac Dei: vt initio primi libri demonstratum est. CAPUT VII.

VII. Ex quibus imputa quoque, & indocta Cathari sententia illa conuincitur: [a] *Ordinatio illa, qua discernitur Episcopus à Presbytero, non maius inter vtrumque ordinem discrimen facit, quàm illa, qua Metropolitanum ab Episcopo discernit, aut Patriarcham à Metropolitano*, Ordinatione, id est χειροτονία, siue ordinandi iure ac potestate, distat Episcopus Presbytero: vt Epiphanius, Hieronymus, Chrysostomus suprà laudati à nobis asserunt. Quod sic iidem intelligunt, vt solus Episcopus *ordinare* possit, & ordinatricem manum imponere ad creandos Episcopos, Presbyteros, ac sacros ministros: Presbyter eo iure, quâ est Presbyter, ac simplex sacerdos, careat. Inter Metropolitanum & prouincialem Episcopum nullum est eiusmodi discrimen. Sed solius interest iurisdictionis, quæ latiùs in illo paret, quàm in isto, & ad plures extenditur. Quod autem ex Ordinis conditione, ac *charactere* conuenit, par & idem est in vtroque. Vnde falsum esse liquet, vti Metropolitanus ab Episcopo simplici nonnisi Ecclesiastica, & humana constitutione discernitur: sic à Presbytero, siue ordinis secundi sacerdote, iure eodem humano discrepare primi ordinis antistitem. Etenim potest qui modò Episcopus est vnius ciuitatis & Ecclesiæ, sola humana voluntate Metropolitanus, vel etiam Patriarcha fieri: vt olim Constantinopolitanus: neque noua ordinatione consecrandus erit. At Presbyter Episcopus fieri nequit, nisi ab Episcopis peculiari ritu illius Ordinis initietur. Quod & antiqui Synodorum canones, & perpetuus Christianæ mos Ecclesiæ, & innumera Veterum exempla testantur.

[a] Salm. p. 404.

VIII. Exinde Catharus obiter quædam contra Petri, ac sedis Apostolicæ primatum inijcit, non ea quidem recondita, nec arcessita: sed ex triuio petita, & ex fæce declamatiunculę cuiuspiam, quam in conuenticulo aliquo Puritanorũ puer excepit. Adeo sunt obsoleta, & millies explosa quæ garrit homo vocabulariis & Grammaticorum tricis innutritus, ac Theologicarum rerum apprimè rudis. Nisi fortè magnum in eo momentum est, quod affert: [b] Æquales inter se Apostolos fuisse: *nec sanè quenquam inter eos ceteris supereminere potuisse, aut aliorum caput esse, cùm omnes vnum idémque caput haberent, eundem ducem, doctorémque ac magistrum; cuius erant discipuli, sectatores, ac magistri.* Quid ista ratione puerilius? Quæ si quid acutum habet, id est eiusmodi, vt eo constituto neque regum in subiectos: neque magistratuum in ciues: nec Episcoporum in fideles: dicam ampliùs, nec in filios ac familiam, patris vel domini potestas, & auctoritas tueri se possit. Quippe hominum omnium, præsertim fidelium, rex & princeps, moderator animarum, Episcopus, pater, dominus, magister, & doctor, & quiduis denique, Christus est, & in Scripturis dicitur. Iam si est ineptum, iccirco nullos in terris dici reges oportere, vel magistratus, vel parentes, quoniam horum omnium personam in se Christus vsúmque transtulit: num est acutior, & elegantior Salmasiana illa ratio: immo quam non ab se iste reperit, sed ab sectę suę magistris accepit? Et Christus ergo *caput est omnium fidelium, dux, doctor, ac magister*: & sunt nihilominus duces alij, siue præpositi, doctores, ac magistri eorumdem fidelium primatio illi, ac principali subiuncti; & horum omnium primas, caput, & princeps est Romanus Episcopus, qui præest omnibus: sicut prouinciæ totius Episcopi, id est Metropolitani inferioribus præsunt Episcopis: Metropolitanis Exarchi Diœcesis: his Patriarchæ.

[b] Salm. p. 405.

IX. Certe primatum hunc & principatum inter Apostolos Petro concessum à Christo Christiana omnis antiquitas agnoscit. De quo obiter nonnulla [c] superiùs attigimus: & pauca modò illis addemus. Super hũc Ecclesiam esse fundatam, [d] ex Euangelio veteres iidem asseuerãt. Hunc enim *ædificandæ Ecclesiæ petram dictum, claues regni consecutum, & soluendi, & alligandi in cælis, & in terris potestatem*, (quę sunt verba [e] Tertulliani) præcipuo quodam iure faten-

[c] Lib. 1. c. 5.
[d] Mat. 16.
[e] Lib. de Præscr. c. 22.

 tur. Hunc *Apostolorum principem, & caput* Optatus appellat in libro septimo. *Potuit vtique caput Apostolorum*, inquit, *ita se gubernare*, &c. Ac paullo antè: *Et praeferri Apostolis omnibus meruit, & claues regni caelorum communicandas ceteris solus accepit.* Vbi Petrum solum claues accepisse dicit, vt per eum ceteri acciperent. quod proprium est munus capitis & principatus. Principatum eidem passim Augustinus [a] tribuit Apostolatus, ac primum, & præcipuum vocat Apostolorum. *Summum illum* [b] Cassianus, *& inter discipulos discipulum, & inter magistros magistrum: qui Romana Ecclesia gubernaculum regens, sicut fidei habuit, ita & sacerdotij principatum.* Hunc κορυφαιότατον, καὶ πρωτοστάτην τῶν Ἀποστόλων, hoc est *primarium, siue verticem, & principem Apostolorum*, [c] Cyrillus Hierosolymitanus nominat. Κορυφαῖον πάντων, *omnium coryphaeum*, [d] Chrysostomus. Ἔκκριτον τῶν Ἀποστόλων [e] Basilius, id est *eximium, & excellentem.* Κορυφὴν τῶν Ἀποστόλων [f] Chrysostomus, [g] & κορυφὴν τοῦ χοροῦ, *caput, & verticem chori Apostolici* & Oratione tertia in Matthaeum θεμέλιον τῆς ἐκκλησίας, fundamentum Ecclesiæ. Quo nomine eundem afficit Proclus Oratione VIII: necnon & κορυφαῖον τῶν μαθητῶν, καὶ πρωτοστάτην τῶν Ἀποστόλων vocat.

[h] Isidorus Pelusiota ἔξαρχον τῶν Ἀποστόλων, id est *principem Apostolorum. Reprehensus à Paulo minimo Apostolorum* (ait [i] Facundus Hermianensis) *non indignè tulit: nec pro sui primatus gloria resistentem sibi despexit.* Et [k] Augustinus, *In quo primatus*, inquit, *Apostolorum tam excellenti gratia praeminet.* Hieronymus, *Quid Platoni*, inquit, *& Petro? Vt ille enim princeps Philosophorum: ita hic Apostolorum princeps fuit: super quem Ecclesia Domini stabili mole fundata est.* [l] Cyrillus Alexandrinus vocat ἡγούμενον τῶν ἁγίων μαθητῶν, *principem, & ducem sanctorum Discipulorum.* Item [m] προύχοντα, καὶ μείζονα τῇ τάξει, *praecellentem, & maiorem ordine.* [n] Et διαπρέποντα ἐν μαθηταῖς *inter discipulos antecellentem.* Hæc paucissima sunt ex innumeris: quibus Cathari os consuitur, asseuerantis sic, *aequales inter se Apostolos fuisse, vt nemo ceteris supereminere posset*, nec caput esset illorum.

X. SED maiorem adhuc risum tollit. Nam sequitur apud eundem germanum Catharum, vtpote *alienum à fermento Papistico*, vt alibi de se prædicat; adeóque τῶν καθαρῶν ἐκκριτον, & verè κάθαρμα. Sic igitur probat Petrum non fuisse caput, neque principem collegij Apostolici. [o] *Post Christi*, inquit, *ascensum, erepto ipsis magistro, non tamen de alio capite eligendo cogitarunt, à quo regerentur, velut praefecto collegij sui ac praeposito. De subrogando aliquo in locum proditoris Iudae, ad explendum numerum duodecim, vt à Christo fuerat institutus, egerunt. Eâdem operâ potuissent, immò debuissent sibi alium pro Christo magistrum adoptare, qui toti Apostolorum collegio praeesset.* Quid attinebat, ὦ οὗτος, caput alterum eligere, cùm & Christus in sempiternum sit Pontifex, & caput Ecclesiæ; eo *quod morte non prohibetur permanere*, vt ait Apostolus: & vicarium sui, atque aspectabile caput, & principem collegio suo, & Ecclesiæ iam Petrum ordinasset? Quo mortuo, caput alterum suffectum est, Linus, ac deinceps ceteri. Vt autem post Christi mortem caput Petrum fuisse, & officio functum principis, ac coryphæi inter Apostolos intelligas, auctorem tibi dabo Chrysostomum, iam Constantinopolitanum Episcopum: postquam in Synodo secunda ibidem celebrata, proximus post Romam veterem locus sedi illi constitutus esset: vt, quod recentiores postea fecerunt Patriarchæ, parciùs indulgere ipsum Romani Pontificis dignitati, ac primatui Petri consentaneum videretur: quo sibi prærogatiuam honoris nuper acceptam defenderet. At ille maiore veritatis, quàm eius, quod suâ referebat, studio ductus, Petri principatum luculento testimonio adstruit Homilia tertia in Actus Apostolorum, cùm de Matthiæ sortitione agit. Quærit imprimis, cur præ ceteris Petrus satagit, & de subrogando aliquo in Iudæ locum solicitus est, ac sibi ita respondet. [p] *Quòd feruido esset ingenio: & quòd gregis ei commissa cura fuerat: tum quòd primus erat è collegio, semper ante alios loqui incipit.* [q] Et paullo pòst: *Quid igitur? Nónne Petrus ipsemet eligere poterat? Poterat quidem. Sed hoc non facit, ne gratia deferre aliquid videretur.* Poterat itaque solus per sese Petrus quem vellet designare successorem Apostolatus, hoc est [r] *principatus*

[a] Aug. Ser. 15 de ver. Dom. sec. Matt. c. 10.
[b] Cass. lib. 3 de Incar. c. 12.
[c] Cyr. Cat. 2 sub fin.
[d] Homil. 38 in 1 ad Cor. & Hom. 2 ad Rom.
[e] Lib. 2 de Baptism. p. 655.
[f] Hom. 3 de Pœnit.
[g] Idem Hom. 88 in Ioann. init.
[h] Lib. 2 Ep. 116.
[i] Lib. 10 pag. 435.
[k] Aug. lib. 2 de Baptism. contra Don. c. 1.
[l] Cyr. Epist. 8 Pasch.
[m] Lib. 4 in Ioan. p. 183.
[n] Id. Dial. 6 de Trinit. p. 604.
[o] Salm. p. 405.

[p] Chrys. To. 4 p. 622. Καὶ ὡς θερμός, καὶ ὡς ἐμπιστευθεὶς παρὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν ποίμνην· καὶ ὡς τοῦ χοροῦ πρῶτος, ἀεὶ πρότερος ἄρχεται τοῦ λόγου.
[q] Id. p. 624. τί οὖν; οὐκ ἐξῆν αὐτὸν τὸν Πέτρον αὐτὸν ἑλέσθαι; καὶ μάλιστα· ἀλλ' ἵνα μὴ δόξῃ χαρίζεσθαι, τοῦτο οὐ ποιεῖ.
[r] Id. pag. 623. τὴν ἐπισκοπὴν· τουτέστι, τὴν ἀρχήν, τὴν ἐπιστασίαν.

& sacerdotij, vt idem nominat: contrà quàm Catharus somniat; qui nullum in Apostolis agnoscere vult sacerdotium. Ita princeps & caput fuit Petrus Apostolici collegij, non tantùm dignitate, & nescio qua imaginaria primatus larua, quam Episcopis Salmasius affingit: sed gubernandi, præsidendi, ac regendi functione; si quid Chrysostomo credimus. Cui quidem auctoritatis fasces summittere non, vt opinor, ille dedignabitur. CAPVT VII.

XI. Eandem, quæ ordinaria fuit in Petro, potestatem, iúsque ac dignitatem capitis, in Petri esse successoribus Romanis Pontificibus, plerique veterum Patrum approbant. Nec dubitari potest, primatum illum habuisse semper in vniuersa Ecclesia. Cui vel Aduersarij ipsi suffragantur, qui paullo moderatiores sunt, ac minus turbulenti: & antiquitatis Ecclesiasticæ peritiores, quàm sunt Messaliana χαθάρματα. Sanè Blondellus, qui nuper grande volumen edidit de hac controuersia, [a] *Protestantes* ait *neque Apostolicæ cathedræ dignitatem vnquam veteri Romæ denegasse: neque primatum, quem habet in vicinas Ecclesias: immo etiam quem aliqua ratione obtinet in vniuersas: ita tamen vt Ecclesiastico iure duntaxat, non diuino, Romanis Pontificibus ista conueniant.* Quocirca saltem Apostolica traditione fatebitur primatum illum in omnes Ecclesias Romano constare Pontifici; si Augustini regulam illam sequimur, quam in primo libro capite primo & secundo proposui: Id ab Apostolis traditum videri, quod & perpetuò seruatum sit in Ecclesia, & nullius Concilij decreto primitus constitutum fuerit. qualem esse prærogatiuam Romanæ sedis, alio in loco disputabitur: vbi & diuino iure, id est Christi auctoritate, ac præcepto, stabilitam esse demonstrabimus.

[a] Blond. de Primatu in Eccles. p. 24.

Nunc illud satis est; quod antiquitatis Ecclesiasticæ vtcumque perito liquet; fuisse veteri in Ecclesia, vt Episcoporum in propriam Ecclesiam ius & potestatem, siue primatum: sic in Episcopos, & Ecclesias istas in vnaquâque prouincia, potestatem vnius item, & auctoritatem, qui Prouinciæ toti præerat. Quod Nicæna Synodus canone VI ἀρχαῖον ἔθος nominat. Ante quàm nulla post Apostolos generalis extitit; nulla quæ morem hunc, & traditionem primitus statuerit; quo ne ab Apostolis manasse credatur. Hoc, inquam, ad pueriles Cathari discutiendas nænias sufficit: [b] qui fucum facere conatur trita & obsoleta iam ratiuncula ista, quam in Puritanis conuenticulis opifices, ac sellularij elatrare solent, vnde hanc hausit ille: Nimirùm vnicum Ecclesiæ caput esse Christum: cui succidaneum dari nullum oporteat, cùm sit perpetuum.

[b] Salm. p. 405 & seq.

XII. [c] Omnes *ante hoc introductum nouum Ecclesiæ regimen* (ait ex suorum cantilena Catharus) *æqualiter pastores erant gregis, & vnicum omnes per orbem dispersæ Ecclesiæ ἀρχιποιμένα agnoscebant, nempe Christum, non alium. Et sic* [d] *Petrus in prima Catholica omnes Presbyteros singularum Ecclesiarum ἐπισκόπους, & ποιμένας gregis, hoc est ποιμνίου sibi crediti esse statuit, sub vno ἀρχιποιμένι Christo. Nec per multa secula, etiam post constitutos singulares Episcopos, qui capita erant particularium Ecclesiarum, Ecclesia vniuersalis aliud caput se habere credidit, præter Christum. Ecclesia vniuersa ex multis localibus Ecclesiis constans, corpus vnum erat, & huius corporis caput vnum habebatur Christus.* Hic si quid tota ista disputatione conficit, aut contra semetipsum: aut pro nobis vtique facit. Duo sunt, ex quibus argumentatur nullum in Ecclesia χαθολικὸν esse præsidem, & Episcoporum Episcopum, siue caput Hierarchiæ totius, & Ecclesiæ. Primum, quia vnus est *pastorum princeps*, vt ait Petrus. Alterum, quia caput itidem est vnicum Ecclesiarum omnium: vtrumque porro Christus est. Hæc ratio non procedit, nisi ambo ista, *pastorem* esse, & *caput Ecclesiæ*, ita Christo conueniant, & cum altero communicari nequeant: quemadmodum Deum esse, vel hominem esse simul ac Deum; Virginis esse Filium, & cetera eiusdem generis in nullum alium, quàm in illum cadunt. Iam quod ad *pastoris* nomen spectat, Christus tam & se *pastorem* vocat simpliciter; vt cùm ait, [e] *Ego sum pastor bonus*: & ab Apostolis nominatur: velut ab ipsomet Petro: [f] *Conuersi nunc*, inquit, *estis ad pastorem, & Episcopum animarum vestrarum*: & à Paulo: [g] *Qui eduxit de mortuis pastorem ouium magnum*, tam pastor,

[c] Salm. p. 408 & seq.
[d] 1 Pet. 5, 4.
[e] Ioan. 11, 14.
[f] 1 Pet. 2, 25.
[g] Heb. 13, 20.

ergo dicitur, quàm *princeps pastorum*. Quare si ideo nefas est quenquam *pastorum* dici *principem*, & *ἀρχιποιμένα*, quoniam titulum hunc Scriptura Christo tribuit: ne *pastor* quidem, aut *Episcopus* absolutè nuncupari quispiam potest: ne par in Christum redundet iniuria.

XIII. ATQVI & Episcopos singulis Ecclesiis ex antiquo præfuisse, tanquam pastores & capita suæ quemque Ecclesiæ, Salmasius fatetur; [a] etiam temporibus Apostolorum: & quosdam insuper *Episcopos Episcoporum*, [b] *id est primos Presbyterorum, siue Episcoporum*. cuiusmodi Apostolos fuisse credit; tam maiorum gentium, quàm secundos, quales erant Iacobus, Timotheus, Titus, & alij maiorum discipuli: qui Presbyteros & eosdem Episcopos constituebant, & iis cum potestate, iurisdictionéque præerant: vt in primo libro ex ipsius verbis Salmasij latiùs ostendimus. Igitur *ἀρχιποιμένες* aliqui fuerunt, & *pastorum principes* præter Christum, tum Apostoli ipsi, tum ab iis præpositi.

[a] Salm. p. 273 & seq.
[b] Id p. 10.

Nam quod spectat ad *capitis* vocabulum, si Ecclesia vniuersalis corpus est Christi, & Ecclesiæ singulæ membra sunt vnius corporis: vt ex Collatione prima Carthaginensi, & ex Synodo Parisiensi refert [c] Salmasius: profectò tam est absurdum vnius corporis, puta humani, plura esse capita, quàm singulorum membrorum sua. Immo maius hoc, quàm illud portentum sit, si & pedi suum caput sit, & vtrique brachio suum: ac totidem denique sint capita, quot membra. Expediat se itaque solertissimus & acutissimus Salmasius ex istis pedicis, quibus seipsum irretiit. Respondeat, quînam verum sit singulas Ecclesias, quæ sunt membra totius, suum habere caput, pastorémque suum, citra vnius, & summi capitis, ac pastoris offensionem: citra monstruosam deformitatem, & ostenti similem: dignam de qua & aruspices consulantur, & quæ maiore victima procuretur.

[c] Pag. 409.

XIV. RESPONDEBIT, si quid sapit, id quod eum natura communis, & innata ratio docebit: non hæc inuicem pugnare: nec eandem *naturalis* esse *corporis*, & eius quod *propriè* dictum corpus non est, sed *morale* vocatur, proprietatem ac rationem. Huius enim, vel in hoc potiùs, plura esse capita posse: sed sub vno, ac singulari, & primario ordinata capite: quæ singula eatenus capita sunt, quòd vices obeunt supremi, & ab eo deriuatam, acceptámque vim, ac potestatem exercent. Sic in regno vnus rex est, ac summus princeps: sub quo innumeri sunt maiores, minorésque principes, ac magistratus: & vnus etiam amplissimo iure, ac magisterio iis omnibus, ac toti adeo regno præficitur. [d] Moses certè vniuerso Israëlitarum populo, & Ecclesiæ Dei, id est synagogæ tanta auctoritate præerat, vt etiam Dei titulo Deus ipsemet eum honestaret, & ad veri præpotentísque similitudinem, Prophetam illi fratrem suum assignaret Aaronem. Neque tamen suis, vt ita dicam, auspiciis rem illius populi gerebat: sed vicaria præfectura fungebatur: cùm esset Iudaica *πολιτεία*, vt ait Iosephus, *θεοκρατία* quædam: quod genus in humana gubernatione inauditum hactenus fuerat. Quocirca licet caput esset, pastórque populi, ac princeps Moyses, nihil hoc tamen obstabat, quo minùs summus eidem præesset populo, adeóque Mosi ipsimet, & Aaroni, & aliis vtrique subiectis curatoribus, moderator ac princeps Deus: eo quòd diuersi sunt ordinis ambo illi principatus; nec se inuicem excludunt.

[d] Exod. 7.

XV. QVOD ipsum naturalibus in caussis licet cernere. Etenim, quod à Philosophis vulgò traditur, non possunt eiusdem effecti duæ esse caussæ, quas *totales* vocant, & *adæquatas*, quæ eiusdem sint generis, ordinísque: sed ex parte duntaxat; siue portionales, quas *partiales* nuncupant. Possunt tamen diuersi ordinis in solidum esse duæ; cùm vna superior est, altera inferior. Sic enim Deus & ignis, ambo ex toto calorem eundem producunt. Eodem ferè modo quamuis vni communitati, sic tanquam capiti, duo ex æquo, & in solidum præsidere capita nequeant, vt in regno reges esse duo pari potestate: nihilominus cum Deo, & sub ipso, mortalis quilibet princeps populo præest, eiúsque rex, & caput dicitur. Quî minus id in Ecclesia locum habet: in qua & Episcopos esse *pastores*, & *ἡγουμένους* hoc est *duces*, ac *præsides* Scriptura declarat: & eosdem regia quadam potestate, sed spiritali

præ-

CAPVT VII.

præditos Epiphanius in Nazaræorum Hæresi docet. Vbi Christum ait ex vtraque familia, regia & sacerdotali originem traxisse: [a] ac *regalem, quam à Dauide acceperat, dignitatem transferendo, largitum esse famulis suis vnà cum summo sacerdotio: Catholicæ videlicet Ecclesiæ Pontificibus.* Ergo spiritalis illa potestas, & suo modo regia, quam in Episcopis agnoscit Epiphanius, in eo nimirum regno, cuius se regem esse Christus profitebatur cùm dixit, [b] *Regnum meum non est de hoc mundo:* supremæ huius maiestati & auctoritati nihil officit: quoniam non paris cum eius potestate ordinis est: sed infinitis partibus inferior, eique subiecta. Quod si in vnaquaque Ecclesia; cui non minus, quàm vniuersæ, summus ille pastor, rectórque præsidet; duo esse huiusmodi capita, pastorésque duos, ne iste quidem audebit, qui nihil non audet, inficiari Catharus: cur non sub eodem pastore supremo & capite, generalis ab eo substitutus esse pastor, & caput Ecclesiæ totius poterit; [c] quasi *fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?* Aut vt [d] Ioseph herilium omnium fortunarum, totiúsque domus administrationem, & curationem cum amplissima potestate suscepit. [e] *Tu princeps Episcoporum.* (ait ad Eugenium Romanum Pontificem Bernardus) *Tu es cui claues traditæ; cui oues commissæ sunt. Sunt quidem & alij cæli ianitores, & gregum pastores. sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius vtrumque præ ceteris nomen hereditasti. Habent illi sibi adsignatos greges, singuli singulos: tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec modò ouium, sed & pastorum tu vnus omnium pastor.* Huc ille spectat Augustini locus in Tractatu ad Psalmum LXXXVI. vbi declarat qua ratione Apostoli, & Prophetæ *fundamenta* dicantur, [f] cùm sit *fundamentum* Ecclesiæ Christus, *præter quod nemo aliud potest ponere. Quomodo putamus*, ait ille, *nisi quemadmodum apertè dicitur, sanctus sanctorum, sic figuratè fundamentum fundamentorum? Si ergo Sacramenta cogites, Christus sanctus sanctorum: si gregem subditum cogites, Christus pastor pastorum: si fabricam cogites, Christus fundamentum fundamentorum.*

Aduersus hæc languidi sunt omnes, irritique conatus & impetus Messalini Cathari.

Velut in somnis oculos vbi languida pressit
Nocte quies, nequidquam auidos extendere cursus
Velle videmur; & in mediis conatibus ægri
Succidimus: nec lingua valet: non corpore notæ
Sufficiunt vires: nec vox, aut verba sequuntur.

a Epiph. Hær. 29, N. 4. τὸ βασίλειον τοῦ Δαβὶδ μεταστήσας, καὶ χαρισάμενος τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις ἅμα τῇ ἀρχιερωσύνῃ· τουτέστι τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας.

b Ioan. 20.

c Mat. 24. 45.

d Gen. 39.

e Bern. 3 de Conf. c. 8.

f 1 Cor. 3.

De Episcopali dignitate, & potestate agitur. Non esse simplex onus, aut curationem. Quid curationis vox significet. tum quid munus sit, & quotuplex, ex Iurisconsultis explicatur. Refellitur Salmasij error Episcopatum asserentis non esse dignitatem, ac potestatem: sed nihil praeter munus, & curationem. Nomina certis ex functionibus rebus imposita, quæ totam earum naturam non exprimunt. In Episcopis, vt & in regibus, alijsque dignitatibus, præcipuum esse finem, vtilitatem subiectorum: indéque peti nominum originem. Hinc Salmasij nugæ discussæ. Humanum quid significet. Cur Paulus Episcopi dotes adeò vulgares præscribat. Hieronymi locus illustratur. Quid meritum vocet. & quo sensu dicat Episcopatus nomen non esse meriti.

Capvt VIII.

I.[a] Hactenvs *difficilem satis, ac longam viam emensum se esse* Catharus scribit, *emersisséque lutosis volutabris.* Quod profectò non malè illi ceciderit, immò verò optandum fuerit, [a] Salm. cap. 6 Differt. p.418.

Ire præcipitem in lutum, per capútque, pedésque:
Verùm totius vt lacus, putidaque paludis
Liuidissima, maximéque est profunda vorago:
Si pote stolidum repentè excitare veternum;
Et supinum animum in graui derelinquere cœno:
Ferream vt soleam tenaci in voragine mula.

Quippe *Insulsissimus est homo, nec sapit pueri instar*
Bimuli.

Nos ad eam rem præsto illi erimus, & pro virili adiuuabimus, vt ad bonam, ac sanam mentem redeat, errore deposito: cuius in postremo capite vires omnes, ac venena contraxit. Ac mihi videtur postremo illo in actu scenicæ suæ fabulæ, gratiam ab Catharis suis inire voluisse; à quibus, vt contra Episcopos scriberet, subornatus, & auctoratus est. Nusquam enim inclementiùs in illos, ac proteruiùs inuehitur: dum id studet, omnem ab ipsis abiudicare dignitatem, ac iurisdictionem. Quod si, vt cupit, facere posset, non tam Episcopalem ordinem, quàm ipsius labefactaret, atque euerteret Ecclesiæ Christianæ statum. Verùm percommodè hactenus cessit, quòd non valde acuto, ac solerti homini oppugnandæ Catholicæ rei partes illæ mandatæ sunt; sed rudi doctrinarum istarum, & hebeti: qui nihil ad caussam agendam exquisitum: nihil robustum: nihil suum, ac proprium denique, præter os, & confidentiam afferret. Hoc, vt in superioribus hucusque fecimus: sic in postremo isto Dissertationis illius enucleando capite, manifestum omnibus fore confidimus.

II. Reprehensvm illud erat à nobis in primo Dissertationum Ecclesiasticarum, quod Trapezita nebulo scripsit in sacro, & scelerato illo libro de Trapezitico fenore: [b] *Veteribus Episcopatum in Ecclesia non fuisse nomen dignitatis, aut potestatis; sed curationis, & administrationis.* Contra quæ copiosa disputatione probauimus, Episcopos ab initio, & à prima sui origine, id est ex institutione Christi, *dignitatem* & *potestatem* habuisse, siue *αὐθεντίας*, & *ἐξουσίας.* Argumenta, quibus hoc ostendimus, inuicta sunt, ac necessariis ex rebus fidem faciunt. [b] Pag. 412.

 At Catharus Messalianus cùm nihil habeat, quo vim illorum effugiat, frustrà se contorquet, & *μάτην πτερυγίζει, καὶ κορυβαντιᾷ.* Ait, negat, versat in

omnes ſe partes; & cùm nihil dicat, multa verba fundit inania ſanæ mentis, ac ſenſus boni. *Verba* dixi. Nam præter voculas, & vocabulorum minutias, originationes, ac σκινδαλάματα, & ὑποπιλώματα, nihil in rem ipſam, ac ſui defenſionem contulit.

Dixeram, *Epiſcopum, ſi hunc audimus, ex prima inſtitutione ſui, nihil aliud fuiſſe, quàm curatorem, nullo magiſterio, nulla auctoritate præditum, quaſi opificem quendam, & miniſtrum.* [a] Iſte, vt hanc falſæ opinionis inuidiam declinet; cùm de re ipſa fateatur, ad nota, & vſitata præſidia confugit, enucleatas nominum, & Grammaticas obſeruationes. Quòd ne ipſum quidem ei commodè ſuccedit. Nihilominus enim tenetur, ac ſuapte oratione conuincitur. [b] *Curare* nihil eſſe dicit aliud niſi *adminiſtrare.* vnde & *curare rempublicam.* Porrò curare propriè pertinere ad Epiſcopum; cuius eſt *curam Eccleſiæ gerere, ac ſolicitudinem eidem impendere.* Vera iſta ſunt. ſed ab eo, de quo agitur, aliena ſunt. Etenim *curare*, & *curatio* dupliciter apud Latinos vſurpatur. Interdum ſimplex eſt rei aut negotij alicuius adminiſtratio, & geſtio; ſine poteſtate, ac magiſterio, ſiue magiſtratu. Hæc enim vox propriè rei effectum reſpicit. Aliàs poteſtatem habet adiunctam: & magiſtratibus tribuitur. Sic *curatio rei frumentariæ* cum ampliſſima poteſtate [c] Pompeio decreta annitente Cicerone anno V.C. IↃCXCVII. Et [d] *Aſiatica curatio frumenti* M. Bruto, & L. Caſſio commiſſa. Huiuſmodi curatio eſt Epiſcopalis nominis, ac dignitatis; non prior. Itaque fruſtrà ſudat Catharus, vt illud excuſet quod falsò dixerat, Epiſcopum ex vi & proprietate nominis; immò ex origine, & inſtitutione ſua, nihil præter curationem, & operam, ſine honore ac poteſtate, ſibi vendicare.

III. Sed vt penitus in cauſſam intremus, & in vlcus illius ſcalpellum altiùs imprimamus; ſciri debet, apud Iuriſconſultos aliud eſſe munus, & curationem; aliud poteſtatem, & honorem, ſiue magiſtratum. Quæ Iuriſconſulti diſtinguunt ſic, [e] *Honor eſt adminiſtratio reipublicæ cum dignitatis gradu, ſiue cum ſumptu, ſiue ſine erogatione contingens. Munus verò publicum, quod in adminiſtranda republica cum ſumptu, ſine titulo dignitatis ſubimus.* Et [f] Paulus, *munus tribus modis dici* ait. *vno donum, & inde munera dici dari, mittive. altero onus. tertiò officium. vnde munera militaria, & quoſdam milites munificos vocari.* Sic excubiæ, angariæ, *geſtationes in vſum belli, erectio valli, munera fuere militaria.* à quibus *qui vacabant beneficiarij* vocabantur. *qui non vacabant, ſeu munus reipublicæ faciebant*, munifices, vt ait Feſtus. Munus porrò ciuile tripliciter ab [g] Arcadio diuiditur. *Nam quædam munera perſonalia ſunt: quædam patrimoniorum dicuntur: alia mixta. Perſonalia ſunt, quæ animi prouiſione, & corporalis laboris intentione, ſine aliquo gerentis detrimento perpetrantur: veluti tutela, vel cura: Kalendarij quoque curatio*, hoc eſt credendæ, & exigendæ pecuniæ feneraticiæ, &c. *Patrimoniorum ſunt munera, quæ ſumptibus patrimonij, & damnis adminiſtrantis expediuntur.* Miſta denique; vt cùm & tributis exigendis perſonalis opera confertur; & ex propriis bonis fiſcalia detrimenta reſarciuntur.

Hæc porrò munera interdum cum honore, ac dignitate coniuncta ſunt: vt iidem obſeruant Iuriſconſulti. Nam & magiſtratibus certa ooera, & munera mandaorut. Muneris cum hooore & magiſtratu copulati extat exemplum in ea functione, quam Athenis obibant, qui reficiendorum murorum curam ſuſcipiebant, quos τειχοποιοὺς vocabant. Cicero *curatorem muris reficiendis* vocat io libello de Optimo genere Oratorum: quæ eſt præfatio duarum orationum Æſchiois, & Demoſthenis de corona: quas ille in Latinum conuerterat. Cùm igitur tributim eligerentur οἱ τειχοποιοὶ, Demoſthenes à Pandionide lectus, non operam tantùm, ſed etiam pecuniam contulit. Quam ob cauſſam Cteſiphon de eo ſcitum fecit, vt corona aurea donaretur. Hunc verò Cteſiphontem in iudicium adduxit Æſchines, quòd contra leges ſcripſiſſet, maximè contra eam quæ vetabat magiſtratum vllum, ratiooibus nondum relatis, corona donari. Hanc igitur *curationem* ἀρχὴν, & *curatorem* ἄρχοντα Æſchines appellat: nec non Libanius in argumento Demoſthenicæ orationis.

a Salm. Diſſert. p. 409.
b Ibid p. 430.
c Cic. pro domo Dio. Plut. App.
d Lib. 15 Ep. ad Att. ep. 11.
e L. 14 D de mun. & hon.
f L. 15 D de verb. ſign. & Alciat. ad eãd. ſeq.
g L. 15 D de mun. & hon.

CAPVT VIII. IV. IAM verò Trapezita Catharus in libro de Trapezitico fenore, de Episcopatu agens, [a] *Veteribus*, inquit, *Episcopatus in Ecclesia non fuit nomen dignitatis, aut potestatis, id est ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας, sed curationis, & administrationis, βοηθείας, siue προστασίας, quæ est ἐπισκοπή. Et non solùm in Ecclesiasticis, sed etiam in ciuilibus, curatio, & potestas diuersa fuit. Nam quædam officia curationem habebant, non potestatem. Talis in Ecclesia fuit Episcopatus.*

Fuit hæc ergo Salmasij, quæ & *Catharorum*, siue *Puritanorum* est, opinio, Episcopatum olim, & à prima institutione sua, ac tempore Apostolorum nihil præter munus, onus, & curationem fuisse; non honorem, non dignitatem, non potestatem, non magistratum aliquem spiritualem, ac sacrum. Quare [b] in eodem Trapezitico libro, *Si quis definire velit ἐπισκοπὴν Ecclesiasticam, non melius queat*, inquit, *quàm ex verbis eiusdem Arcadij*, qui personale munus definit, vt suprà meminimus. Vnde [c] colligit Catharus, Episcopatum *munus curationis olim fuisse, non honoris, aut potestatis.*

Hæc erant flagitia Trapezitici Operis: quæ nos meritò castigauimus in primo *Dissertationum Ecclesiasticarum*. Idem porrò in prima parte *Dissertationis de Episcopis, & Presbyteris*, cui fœneum nescio quem *VVallonem Messalinum* inscripsit, multum æstuat, vt fœdam hanc, & abhorrentem ab communi Christianorum sensu labem opinionis abstergat. [d] Ac verba mea primum arrodit, quibus scripseram, [e] *Si hunc audimus, Episcopum ex prima institutione sui, nihil aliud fuisse, quàm curatorem, nullo magisterio, nulla auctoritate præditum, quasi opificem quendam, aut ministrum.* Quæ vocabula singillatim expendens, probare satagit, in Episcopatum reipsa quadrare. Huius enim propriam fuisse *curationem*, propriam *administrationem*, ac reliqua huiusmodi, vt οἰκονομίας, προστασίας.

V. ATQVI tergiuersari istud est, & noctuarum more lucem defugere. Non enim negamus, Episcopi ex prima institutione propria hæc esse. Sed non ita, vt Catharus opinatur, citra potestatem, magisterium, & auctoritatem, qua, velut quidam Ecclesiasticus ἄρχων, & magistratus, curationem illam, ac ministerium exercet. Nam munera & curationes interdum cum honore, ac potestate coniungi superiùs adnotauimus. Hoc modo Episcopatum *ministerium honorabile* vocat [f] Augustinus. Et Chrysostomus ἀρχὴν, & Episcopos ἄρχοντας [g] in Oratione de S. Babyla: [h] & in ea de S. Ignatio. & alibi sæpè. Eiusdem proprium esse dicit [i] προΐστασθαι τῆς ἀρχῆς, *præesse imperio*, vel *imperium tenere*, & [k] προστῆναι quod itidem vocat ἐγχειρισθεῖσαν τὴν πόλιν, *ciuitatem suæ curæ commissam regere.* [l] *Ac post Petrum successisse in principatum Antiochenæ vrbis Ignatium* scribit. Quod ipsum nominat etiam ἐκκλησίαν οἰκονομῆσαι *administrare Ecclesiam* [m] in eâdem Oratione de S. Ignatio. Quæ omnia vocabula συνωνύμως vsurpata, non meram sine potestate, & honore curationem, ac personalem significant: sed magistratum Ecclesiasticum. Quocirca friuola est longa illa, & otiosa disputatio Cathari litteratoris, de notionibus nominum istorum: quibus exprimi ait curam, ac sedulitatem in officio exequendo. Quo primo vtitur argumento, vt probet τὴν ἐπισκοπὴν non habere potestatem, honorémque coniunctum. Hoc verò ineptum, & ridendum esse quis non videt? Nam si de sola vocum proprietate agitur, primùm vt honorem ac potestatem directè non significet; non tamen excludit. Ac plerumque ambo ista designat, hoc est præfecturam cum imperio, & potestate. Sic ἐπίσκοποι τῆς δυνάμεως in libro [n] Numerorum appellantur *exercitus duces, Tribuni, Centuriones.* qui Hebraïcè vocati פקודי החיל *præfecti exercitus*, & שרים id est *principes.*

VI. DEINDE sæpè nomina rebus imponuntur à dote aliqua, & proprietate, quæ inest ipsis; aut efficientia; aut adiuncto quopiam. nec propterea negari ac remoueri cetera censentur, quòd ab illis non deducta sit appellatio. Quid tam coniunctum cum honore ac potestate, quàm munus regium? Et tamen *regendi* ipsa functio, à qua vocabulum oritur, nudam curationem, & administrationem significat; quæ sine magisterio, & ἀρχῇ potest intelligi. Quippe cæcum herum regit famulus: vt illa cæcum parentem in Scena,

[o] *Cæci parentis regimen.*

[a] Salm. p.412.
[b] Pag. 511.
[c] Ibid. p.532.
[d] Salm. in Diss. Vuall. p.419.
[e] Lib. 1 Dissert. Eccl. c.4.
[f] Aug. in Psal. 67. pag. 190.
[g] Chrys. To. 5. Orat. 64. p. 461.
[h] Idem Orat. 70. p. 499.
[i] Idem Orat. 64. p. 471.
[k] Idem Orat. 70. p. 501.
[l] Chrys. Orat. 70. p. 502. τὸ μετ' ἐκεῖνον τοῦτον διαδέξασθαι τὴν ἀρχήν.
[m] Pag. 500.
[n] Nu. 31, 14.
[o] Sen. Theb.

Nauis item rector naucleros: currus, auriga dicuntur: & alia sexcenta. Quare ex acuta & lepida concludendi ratione, quam Salmasius de Episcopis instituit, licebit peræquè de regibus argumentari; non eos honorem, potestatem, & imperium habere; sed curationem, προστασίαν, & οἰκονομίαν: hoc est *animi prouisionem*, & *corporalis laboris susceptionem*, ac munus simplex. præsertim cùm Ἐπίσκοπος regem etiam designet: vt Hesychius docet. CAPVT VIII.

Sanè quidquid de Episcopis affert Salmasius, quo minùs potestatem, & dignitatem habeat illorum functio, idipsum de regibus non minus vsurpabitur; & quacumque præfectura, & ἀρχῇ. Etenim nomina primùm ex officio, & curatione, ac ministerio solo in plerisque ducuntur. Sic Romæ Consules ab eo quod reipublicæ consulunt dicti. Quod muneris est & oneris genus; nullam habens adiunctam necessariò potestatem. Censores item ab instituendo censu populi. quod nudum onus, & curatio sine magistratu esse potuit. Licet idem de plerisque populorum, ac ciuitatum magistratibus dicere. Quid quod ipsa vox *Deus*, aut Θεός, aut Hebraicæ pæne omnes, etiam arcanæ & augustæ, quæ ad summi numinis appellationem adhibentur, nullam honoris, potestatisque significationem continent: sed simplicem actionem, aut curationem, aut etiam vsum, ac ministerium? Vt ex iis patet, [a] quæ de Dei nominibus alibi disputauimus. Neget ergo Salmasius honorem ac potestatem inesse diuinitati, & ex ipsius nominibus argumentetur. Nihilo certè, quàm de Episcopis, ineptiùs ita concludet.

[a] To. 1 de Deo.

VII. Ad hæc si finem præcipuum spectemus, cuius gratia magistratus, & præfecturæ, ac potestates à populis, & ciuitatibus expetitæ, constitutæque sunt; nullum reperiemus alium, nisi curationem, administrationémque publicæ rei: ac solicitudinem, & prouisionem animi in procuranda quiete illorum ac tranquillitate, qui hoc sibi præsidium tanquam belli, ac pacis temporibus necessarium, asciscendum esse decreuerant. Apparet hoc in Israëlitici populi facto & exemplo: qui cùm hactenus sub Iudicum, & Sacerdotum, vel Dei potiùs imperio vixissent, regem sibi, ceterarum more gentium, dari postularunt: & cur, quémve in finem peterent his verbis explicarunt. [b] *Constitue nobis regem, vt iudicet nos: sicut & vniuersa habent nationes.* Ac paullo pòst, quid *iudicandi* vocabulo significarent, exponunt sic: *Iudicabit nos rex noster: & egredietur ante nos; & pugnabit bella nostra pro nobis.* Iudicandi vox non solùm ius dicere, ac lites, & controuersias disceptare significat: sed etiam vindicare, protegere, ac tueri. Vnde Iudices illi Hebraici populi ideò dicti, quòd ad eos in libertatem asserendos, & ab oppressione, ac seruitute vindicandos, à Deo destinati fuerant. Hæc igitur sibi commoda de rege pollicentes Israëlitæ, & ob illa ipsa, quo priuatim & tutiùs, & securiùs degerent, regium optabant imperium.

[b] 1 Reg. 8, 5.

Quinetiam illud inter eos constat, qui de Politica scripserunt, potestatis omnis ciuilis, adeóque regiæ, finem esse, non priuatum, sed publicum eorum quibus præest commodum. Hinc [c] Aristoteles præclarè legitimum regem in eo differre ait ab vsurpatore violento: *quòd tyrannus id vnum, quod sibi conducibile est, respicit: rex verò, id quod vtile est iis, quibus imperat.* Et in Politicis, [d] *Appellare*, inquit, *solemus ex monarchicis imperiis illud, quod ad publicum commodum respectum habet, regium.* Tum libro [e] quinto: *Vult autem rex esse custos, vt qui bona possident, nihil iniuria patiantur: & vt ne populus afficiatur contumelia. At tyrannis, vt iam sæpe dictum est, ad nullam communem respicit vtilitatem, nisi quatenus priuatim id sua interest.* [f] Denique *regem bonum* ait *oportere non tyrannicum esse, id est sua tantùm vtilitatis cupidum, sed* οἰκονόμον, *id est dispensatorem, & regali animo præditum videri subiectis sibi populis, nec ad se commoda transferentem, ac sibi vsurpantem, sed velut tutorem.* Quibus consentanea sunt, quæ à Platone traduntur: & ex vtriusque fontibus Dio Prusæus, & Synesius in Orationibus de Regno. Cicero ipse in primo libro de Officiis: *Omninò*, inquit, *qui reipublicæ præfuturi sunt, duo Platonis præcepta teneant: vnum vt vtilitatem ciuium sic tueantur, vt quæcumque agunt, ad eam referant, obliti commodorum suorum. Alterum; vt totum corpus reipublicæ curent, ne dum partem aliquam tuentur, reliquas deserant. Vt enim tutela, sic procuratio Re-*

[c] Aristot. 8 Eth. cap. 12. διαφέρει δὲ πλεῖστον· ὁ μὲν γὰρ τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον σκοπεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τῶν ἀρχομένων.

[d] Idem lib. 3 Polit. cap. 7. καλεῖν δ' εἰώθαμεν τῶν μὲν μοναρχιῶν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀποβλέπουσαν συμφέρον, βασιλείαν.

[e] Id. lib. 5, c. 10. βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τὰς οὐσίας μηθὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. ὁ δὲ τυραννὶς, ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, πρὸς οὐδὲν ἀποβλέπει κοινὸν, εἰ μὴ τῆς ἰδίας ὠφελείας χάριν.

[f] Idem lib. 5 Polit. cap. 11. ὅτι δεῖ μὴ τυραννικὸν, ἀλλ' οἰκονόμον, καὶ βασιλικὸν εἶναι φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις· καὶ μὴ σφετεριστὴν, ἀλλ' ἐπίτροπον.

CAPVT VIII. *publicè ad eorum vtilitatem, qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissa est, gerenda est.*

VIII. HINC autem euidens est, quàm malus ratiocinator sit Catharus, qui duplici illo, vt dicere iam cœpimus, argumento probatum à se putat, Episcopatum non esse propriè, atque ex instituti sui ratione, dignitatem aliquam, ac potestatem, vel magistratum: sed nudum officium, ac præstationem operis, & onus, ac curationem: quod *munus* Iurisconsulti vocant, ab honore, & potestate diuersum. Nam eodem planè argumentationis genere demonstrauerit, nullum in republica magistratum esse magistratum, id est potestatem, ac dignitatem: neque regium imperium, ac nullum denique legitimum principatum aliud esse, præter simplicem procurationem, & onus, ac munus honoris, & potestatis expers. Hoc si suis è dictis, & rationibus consequens esse mihi non credit; age ponat mecum calculos, & totam illam disputationem relegat, quam exposuit in libro de Trapezitico fenore, & in postremo de Episcopis & Presbyteris sub Wallonis Messalini nomine nuper edito. Expendat ratiocinationis illîc institutæ summam, quæ ad duo, vti dixi, fastigia redit: quorum alterum in vocabuli notatione consistit: quòd [a] nomen τῆς ἐπισκοπῆς *nihil aliud significat nisi prouisionem, procurationem, & attentionem.* Et in [b] Trapezitico libro, *Episcopatus in Ecclesia nomen non fuit dignitatis, aut potestatis, sed curationis, & administrationis*, βοηθείας, καὶ προστασίας, *quæ est* ἐπισκοπή. Alter argumentandi locus ex officio ipso, ac functione petitur. [c] *Episcopi* (inquit idem) *propriè officium*, τὸ συμφέρον τοῖς πολλοῖς, *quod pluribus vtile est, quærere ac prospicere.* Amabo te, an non idem prorsus & de *Rege* dici potest? Nam & vox ipsa *regendi curationem, & administrationem* significat. Et officium est eiusdem, vt ex Aristotele, aliisque cognoscimus, quod sibi subiectis vtile est, quærere, ac prospicere. Hinc οἰκονόμον, & ἐπίτροπον *regem* nominat Philosophus, & φύλακα, id est *curatorem*, siue *dispensatorem*, & *tutorem*, & *custodem*. Quibus omnibus nominibus in Episcopale munus cadentibus vtitur Catharus, vt ab eo *dignitatem*, & *honorem*, ac *potestatem* ableget. Quod de regibus dico, idem & de præcipuis quibusque magistratibus, atque imperiis vsurpare possum. Vnde vanam, ac stupidam liquet esse Cathari rationem: ex qua tam apertè falsa, & ab omni aliena iudicio consectaria ducuntur.

a Salm. in Diss. p. 434.
b Pag. 412.
c Salm. Dissert. p. 434.

IX. VERVM vt in tricis istis, ac vocabulariorum fæcibus nimium hærentem, ac sanæ sobriæque mentis emotum reuocemus si possumus: scire illum oportet, duo quædam inesse in Præfectura qualibet, ac magistratu, siue ἀρχῇ, & legitima potestate. Vnum est primarium, ac directè, & suapte caussa expetitum: qui est præcipuus finis, cuius gratia constituitur. Alterum veluti consequens, & primario annexum, ac sic tanquam vmbra corpus affectans; vt ab eo separari nequeat. Horum duorum prius est, muneris officiique gestio; cui proposita est publica, priuatáque commoditas eorum quibus præest. Hinc [d] Apostolus orare nos iubet *pro regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, vt quietam, & tranquillam vitam agamus in omni pietate & sanctitate.* Et [e] Dio Chrysostomus Oratione prima de Regno, *mores & affectionem boni regis* ex Homero describens, his versibus comprehendi asserit,

d 1 Timot. 2, 2.

> ---*cui Saturni filius versuti*
> *Sceptrum, & iura tribuit, vt ipsos consilio moderetur.*

Tanquam hoc regum proprium sit, isque regiæ finis, ac scopus potestatis, [f] *consulere, ac cura sua prouidere subiectis sibi populis.* Quod argumentum fusè deinceps prosequitur, vt & illius imitator Synesius. Qui ambo propterea reges pastorum esse similes aiunt, eámque comparationem edisserunt, sanè tralatitiam, & ab antiquissimis Scriptoribus, Homero, aliisque proditam; &, quod maius est, ac vulgò cognitum, sacrorum librorum auctoritate celebrem.

e Dio Chrys. εἰπὼν μὴ τὰ τ᾽ ἄλλα, καὶ τὴν λαβὴν τοῦ χρυσοῦ βασιλέως ἐν βραχεῖ περιλαμβάνοντες, ὡς ἔγωγε· --ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω Σκῆπτρόν τ᾽ ἠδὲ θέμιστας· ἵνα σφίσι βουλεύῃσι.
f Idem. τὸ βουλεύεσθαι, καὶ φροντίζειν ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων.

Ex hoc præcipuo, ac per se spectato vsu, & fine principatus humani, ac cuiuscumque potestatis, efflorescit altera dos, velut secundaria, & ex priore naturaliter sequens; honor ac dignatio, & aduersus principes, ac magistra-

tus ſubiectorum reuerentia, & obſequendi ſtudium. tum ornamentum, ac ſplendor, opes, maieſtas, & quidquid illud eſt, quod Scriptura [a] *ius regni* vocat: quibus tanquam radiis Sol, poteſtas illa, & amplitudo decoratur. CAPVT VIII.

a 1 Regum 10 25.

X. Ac ſi quis probum, ac moderatum, & eo nomine dignum Imperatorem, ac Regem interroget, cuius rei ſe cauſſa factum à Deo eſſe principem exiſtimet; nemo erit, qui ideò reſpondeat, vt honore, gloriáque fruatur; vt per populos, ac ciuitates ingenti pompa & magnifico apparatu ſpectandus incedat; vt laudetur ab omnibus, & colatur; vt felix, & fortunatus acclametur. Sed ob id vnum, vt populum regat: vt ei ius reddat: vt illius tranquillitati, otio, ac paci conſulat: vt quibus modis ac rationibus poterit, tum præſentis huius vitæ, tum ſempiternæ quietem, ac ſalutem procuret. Atqui prior ille priuati commodi, dignitatiſque fructus, ex hoc poſteriore naſcitur, nec ab eo diuelli poteſt. Verùm, vt dixi, non eſt iſte primariò, ac per ſe, ſed propter alterum, & ſecundum hunc, appetendus, aut præ ſe ferendus. Ac nullus tamen adeò ſit vecors, oblitúſque ſui, vt regalem hunc ſtatum neget eſſe poteſtatem, & honorem: ſed onus eſſe tantùm, ac munus, & curationem arbitretur. Non enim omnia, quæ ad rem quampiam ſpectant, & cum ea connexa ſunt, huius proprio vocabulo ſunt expreſſa; aut eius primario fine continentur. Sed ab eo plerumque ſolo, ad quod per ſe, & ex inſtituto refertur, appellationem vnumquodque accipit.

Hoc idem, quod de ciuili principatu natura ipſa nos docet, de ſacro, & Eccleſiaſtico, id eſt Epiſcopatu, dici conuenit. Tam vox ipſa τῆς ἐπισκοπῆς, quæ eſt *inſpectio*, curam, ſolicitudinem, prouiſionem, munus, onus, officium ſignificat: quàm præcipuus finis, & cauſſa inſtituendi illius eſt, procuratio publicorum commodorum animi, ac ſalutis æternæ, & ſpiritualis commiſſi ſibi gregis paſtio. Ex quo deinceps oriuntur cetera, quæ ſecundaria eſſe dixi, nec in primis expetenda: poteſtas imperandi, ac coërcendi; legéſque condendi: tum populorum erga illos veneratio, & honor, & obſequendi officium. ſine quibus prior ille fructus, & primariò ſpectatus, obtineri non poteſt. Quocirca ſimiliter, vt in ciuili præfectura, ſceleratum eſt, & impium, ne dicam imperitiſſimum; negare Epiſcopatum dignitatem, ac poteſtatem habere, vel eſſe magiſtratum Eccleſiaſticum, ſolo cum vocis ſono, aut præcipui finis conditione metientem. quod rerum natura, & communis Chriſtianorum ſenſus non patitur, nec in alterius mentem, ac ſententiam venire poteſt, quàm qui profanæ veneno hæreſis afflatus rationem cum pietate perdiderit.

XI. Ex his explicari debent illa de Epiſcopis tam Apoſtoli, quàm Patrum veterum dicta: quæ ſtultè Trapezita cum fungo ſuo Meſſalino Wallone nobis intentat: vt Epiſcopatum ex primaria inſtitutione, nihil præter onus, & curationem habuiſſe probet, poteſtatis, & dignitatis expertem. Imprimis autem locum illum prioris ad Timotheum ridiculè verſat in [b] Trapeziticis nugis. Vbi quia veteri in codice ſcriptum reperit, [c] ἀνθρώπινος λόγος, totam illam Apoſtoli ſententiam explicat ſic. *Humanus ſermo: ſi quis Epiſcopatum deſiderat; bonum opus deſiderat.* Hoc eſt, *Vulgi hic ſermo eſt: ſi quis cupiat cuiuſcumque muneris, vel officij procurationem, honeſtum opus deſiderare:* ita vt ἡ ἐπισκοπὴ *non de Epiſcopatus dignitate, ſed de qualibet curatione cum aliquo præfecturæ honore, ac commodo coniuncta*, capiatur ab Apoſtolo: ac ſit καλὸν ἔργον idem quod πρᾶγμα, vel χρῆμα, *res pulchra. Vt etiam nunc dicimus*, inquit, *Pulchrum eſt opus, Papam eſſe.* Sed anilis eſt hæc περιεργία, & à Pauli inſtituto, ac mente longè remotiſſima. Vera & recepta lectio eſt, πιστὸς ὁ λόγος, quam plerique ſcripti, & excuſi omnes præferunt. Qua loquendi formula in vtraque ad Timotheum epiſtola, & in ea ad Titum vſus eſt Paulus: vt quod dixerat, vel dicturus erat, affirmaret, nec incredibile eſſe monſtraret. In illo porrò, de quo agimus loco, Chryſoſtomus verba iſta, πιστὸς ὁ λόγος ad antecedentia pertinere putat. Nimirum quia dixerat, mulierem per filiorum generationem ſalutem adepturam, cùm hoc parum credibile videri poſſet, illud aſſeuerando confirmaſſe: quaſi diceret: *Verum illud eſt, quod dico, & fide dignum.* Quod etiam Oecumenius, ac Theophylactus ſecuti

b Salm. de Trapezit. ſen p. 411.

c 1 Timot. 3, 1

CAPUT VIII. sunt. Alij ad sequentia trahunt potius: vt de Episcopi dotibus, ac delectu verba facturus, prius iis fidem, auctoritatémque conciliet.

Apud Auctorem commentariorum, qui Ambrosij nomen præferunt, legitur, *Humanus sermo*, pro, *fidelis*: vt appareat quædam exemplaria ἀνθρώπινος λόγος, non πιστὸς, habuisse. Quod vtrumque sensu non absimili intelligendum est. Vt enim incredibile videtur, quod humanum modum, & captum superat: sic è contrario credibile est, quod humano more, vsúque continetur. Et, quod rectè ab Sallustio dictum est; *Vbi de magna virtute, atque gloria bonorum memoreꝭ, quæ sibi quisque facilia factu putat, aquo animo accipit: supra ea, veluti ficta pro falsis ducit.* Itaque *humanum* idem est, ac *moderatum*, *mediocre*; non nimis arduum & inusitatum.

XI. SIC in epistola ad [a] Romanos, *Humanum dico, propter infirmitatem*, &c. quod sic exponit [b] Chrysostomus: *Quoniam*, inquit, *valdè accuratam vita rationem exegerat, mortuos esse mundo iubens, & malitia item mortuos, & ad peccatorum operationem immobiles manere: ac visus erat, ingens aliquid, & graue dicere, quódque naturam humanam excederet: ieciro demonstrare volens, nihil se immodicum petere: ac ne tantum quidem, quantum conferre eos oporteret, qui tam magno beneficio affecti essent; verùm admodum moderatum, & leue; à contrariis illud confirmat; & ait: Humanum dico; tanquam diceret, ex humanis cogitationibus petitum; & iis quæ in consuetudine posita sunt. Etenim voce, humanum, moderatum significat.* Cuius exemplum affert [c] ex eodem Apostolo, *Tentatio*, inquit, *vos non apprehendit, nisi humana*: hoc est *mediocris, & exigua.* Eundem sensum refert [d] Photius, & amplectitur Theophylactus: vt sit τὸ ἀνθρώπινον idem quod σύμμετρον τῇ ἀσθενείᾳ, *accommodatum ad imbecillitatem*: *non nimium, nec humanis viribus maius.* Quem idiotismum Cilicum, ac Tarsensium esse indicat [e] Hieronymus, vnde Paulus erat oriundus. Rectè quoque commentarius supposititij Hieronymi ad illum epistolæ ad Romanos versum: *Humana iam ratione digna loquor: quod omnes mecum sentire possent, & nullus abnuere.* Et Primasius: *Maiora quidem exigere à vobis pro diuinæ seruitutis retributione deberem. Sed condescendens, & temperans infirmitati vestræ, humana & possibilia prædico. atque persuadeo.* Et supposititius Ambrosius accedit. nec non [f] Petrus Chrysologus: qui sic scribit: *Parua, aut forte nulla exigit qui cupit debitâ proprietate concedere: & admitit excusationem, qui possibilia sibi, & ꝛ sitata præcipit.*

[a] Rom. 6,19.

[b] Chrys. Hom. 12 in epist. ad Rom. Ἐπειδὴ πολλὴν ἐπήτησεν ἀκρίβειαν τοῦ βίου, νεκροὺς εἶναι κελεύων τῷ κόσμῳ, καὶ τεθνηκέναι τῇ πονηρίᾳ, καὶ ἀκινήτους μένειν πρὸς τὴν τῶν ἁμαρτημάτων ἐργασίαν, ἐδόκει μέγα τι, καὶ βαρὺ λέγειν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπερβαῖνον φύσιν· δεῖξαι βουλόμενος ὅτι οὐδὲν ὑπέρογκον ἀπαιτεῖ, οὐδὲ ὅσον ἐχρῆν τοὺς τοσαύτης ἀπολαύσαντας δωρεᾶς, ἀλλὰ καὶ σφόδρα σύμμετρον, καὶ κοῦφον, ἀπὸ τοῦ ἐναντίου αὐτὸ κατασκευάζει, καί φησιν, ἀνθρώπινον λέγω· ὡς ἂν εἰ ἔλεγεν, ἀπὸ ἀνθρωπίνων λογισμῶν, ἀπὸ τῶν ἐν συνηθείᾳ γινομένων. τὸ γὰρ σύμμετρον τῇ ἀσθενείᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου δηλοῖ.

[c] 1 Cor. 10,13.

[d] Apud Oecumen.

[e] Epist. 11, q. 10.

[f] Serm. 114.

XII. HÆC nos paullo enucleatiùs ideò differimus, vt ad meliorem sensum præeamus Catharo, quàm iste est, quem verbis illis affingit Apostoli, futilem prorsus & inscitum. Finge enim scripsisse Paulum in epistola ad Timotheum: *Humanus sermo: si quis episcopatum desiderat*, &c. eadem erit nominis huius, *humani*, notio, quæ in epistola ad Romanos: vt sit idem ac *moderatum*, *vsitatum*, non maius, quàm ferre potest imbecillitas humanarum virium. Atque hoc dupliciter accommodari potest. Primùm, vt cum superioribus nectatur. quod Chrysostomo placuit. Nempe iis, quæ antecedenti capite docuerat, *mulierem per filiorum generationem saluam fore, si tamen manserit in fide, & dilectione, & sanctimonia cum pudicitia.* quæ conditio, & quasi stipulatio humana est, & tolerabilis, vsui, & humanæ rationi consentanea. Non enim immodicum aliquid postulat, ac muliebres etiam vires superans; sed facile, ac patabile.

Deinde potest cum sequentibus copulari. quod vt illustrius reddatur, obseruanda Chrysostomi est ad illum locum adnotatio. Quærit enim cur Apostolus Episcopi formam, ac velut exemplar describens, medioeria quædam ab illo, & vulgaria exigat officia: non exquisita & perfecta. Nam inter alia iubet eum deligi, qui non sit *ebriosus, non percussor, non turpi lucro deditus*, &c. quæ communis sunt virtutis. [g] *Cur autem non illud potiùs requirit, vt sit Angelus: vt humanis affectionibus careat: aut illa maiora, quæ Christus in præceptis dedit, etiam iis, qui ab illis reguntur, vt cruci sint affixi; vt animam suam in manibus habeant?* Ac respondet ieciro maiora illa & præstantiora non attigisse, quòd pauci tunc essent, qui hæc possent consequi: opus verò multis esset Episcopis, qui gregem pascerent. Itaque ad ista mino-

[g] Chrys. Hom. 10 in 1 ad Tim. p. 286. Διὰ τί γὰρ οὐκ εἶπεν, ὅτι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἄγγελον εἶναι, μηδενὶ πάθει ἀνθρωπίνῳ ὑποκεῖσθαι; ἐκεῖνα τὰ μεγάλα ἃ Χριστὸς εἶπεν, ἃ καὶ τοὺς ἀρχομένους ἔχειν δεῖ, ἐσταυρῶσθαι, καὶ ἐν ταῖς χερσὶν ἀεὶ ἔχειν τὴν ψυχήν.

ra, & facilia descendisse. Hoc modo respondet etiam Oecumenius. CAPVT VIII.

XIII. MIHI verò aliter hæc soluenda quæstio videtur. Nimirum aliud esse viuendi præcepta dare: aliud leges, & canones scribere. Qui ad Christianam vitam instituunt, summa quæque proponunt, ac perfecta; nec ea tantùm quæ præcepti sunt; sed etiam quæ consilij. At legislator ea præcipit, quæ communiter, & ab omnibus præstari possunt, ac debent. Quamobrem Ecclesiastici canones ea ferè præscribunt, quæ *media* ab Stoicis *officia* dicebantur; non eximia quædam, & ardua limatæ, absolutæque virtutis; quæ iidem Stoici κατορθώματα vocabant. quò pertingere pauci possunt. Ea mihi caussa videtur esse, cur Apostolus prima illa, & necessaria complexus sit, cùm formam Ecclesiæ proponeret, ac legem ordinandorum Episcoporum. Quare quod ibidem vult eundem esse ἀνεπίληπτον, non sic intelligendum est, ex illa interpretatione, vt omni penitus culpa careat, etiam minima. Quod mirum est Chrysostomum in exponendo securum esse: ac secum adeò dissentire; vt qui Paulum existimat tantùm mediocria, & vulgaria præcepta Episcopo dedisse. Sed melius fit cum [a] Theodoreto ἀνεπίληπτον explicare sic; *vt nullam occasionem iustæ reprehensionis præbeat: aut aliquid committat, vnde accusari meritò possit.* Ex illa Chrysostomi, & aliorum interpretum sententia, facile est discernere, quo sensu lectio illa altera, *Humanus sermo*, pro *fidelis*: id est ἀνθρώπινος, accipienda sit. Cùm enim minimè difficilia, aut humanis maiora viribus de Episcopo statuere vellet, *Humanum sermonem* præmisit; hoc est obseruatu facilem, nec ab vllo detrectandum: non quòd intra modulum istum coërcendam putauerit Episcopi sanctitatem. Verùm, vt rectè commentarius Ambrosio tributus notat, *Si quis potiora sectatus, & corpus & animam suam Deo dicauerit, ne se copulet matrimonio, tanto magis dignus fiet. Ideò enim inferiorem posuit, vt de potiore nemo dubitaret.* Quod in omnibus aliis virtutibus valet, quas in Episcopo requirit Apostolus.

[a] Theodor. μηδεμίαν πρόφασιν μέμψεως παρέχειν δικαίαν, &c. παρακελεύεται τοίνυν μηδεμίαν ἀφορμὴν εὐλόγου παρέχειν κατηγορίας.

XIV. CONFER iam cum hac expositione vocabuli τοῦ ἀνθρωπίνου, Trapezitæ balbutiem. Nihil hac infiectius esse cognosces. Nam ne ipse quidem quod dicit capere potest. τὴν ἐπισκοπὴν ibi esse vult quamlibet curationem. Etiámne ciuilem? etiámne sordidam? etiámne fenebrem, & Trapeziticam? Quid est autem καλὸν ἔργον isto sensu? Nempe quæstuosum, & commodum. Illud verò; *Pulchrum est opus, esse Papam*, quàm puerile! Quasi *opus* idem sit quod *res*, aut quod idiotismus habet vulgaris, *une chose*. Quis enim sic stolidè loquatur, *Pulchrum opus est Deus*; pro eo quod vulgò dici amat, *Pulchra res est Deus?* Tum Apostoli cetera commentum illud iugulant: quod ex Mensæ sordibus lucrioni isti ac feneratorum magistro subrepsit.

Hinc etiam lucet illud, quod tenebras omnes, & offutias illius discutit, argumentorúmque nænias; quo sensu passim dici soleat, Episcopatum, oneris, ac muneris, & officii, vel curationis, & solicitudinis esse nomen, non honoris, ac dignitatis. Non enim qui sic loquuntur antiqui, negant cum officio illo ac munere coniunctam esse potestatem, & magistratum. Sed vt dixi, rationem eius habent, quod in illo munere præcipuum est, & solum ab eo spectandum, qui hoc suscipit. Non enim honorem ac dignitatem; aut potestatem debet quærere, maximè qui Episcopatum desiderat: sed opus, id est ἔργον, laborem, solicitudinem; vt Christi se, & Apostolorum eius imitatorem præbeat. Neque tamen propterea nullam potestatem habet; neque dignitatem, quòd in eam respicere, & affectate per sese prohibetur. Multa enim nonnisi turpiter, ambitiosèque captantur, quà ampla, & honorifica sunt, aut etiam quæstuosa, quæ ob alterum finem vel expeti possunt, vel oblata & imposita recipi. Quod de quibuslibet magistratibus, ac dignitatibus adeundis, Christianæ doctrinæ, ac sanctitatis norma præscribit.

XV. HAC cautione, tanquam euerriculo, omnes illæ Salmasianæ nugæ eispelluntur, & ἀκυρολογίαι, ac vocularum origines, quas velut agmine facto in nos immittit; vt Episcopatum ex nominis ratione, nihil esse probet, præter onus, & curationem. Quo in genere præ ceteris attendendus

CAPVT VIII. est [a] Hieronymi locus, ex primo libro contra Iouinianum: vbi *Episcopum, & Presbyterum, & Diaconum* scribit *non esse meritorum nomina, sed officiorum.* In quo pueriliter effertur, & insultat ὁ κέπφος, ac velut parta victoria ἰὴ Παιὰν cantat. Verùm nec illum scire quid dicat, quidve arguat ostendam: & omnem illam Thrasonicam superbiloquentiam, ac fastum facilè comprimam. [b] Meritum illîc ais ἀξίαν ita significare, vt sit honor, dignitas, & ἀξίωμα: non autem id quod vitæ merito, ac virtute comparatur, eique rependitur. Ego è contrario meritum esse dico, quo mereri aliquid dicimur: siue, vt clariùs exprimam, quod merenti, tanquam merces, ac præmium redditur. Etenim meriti vox σχετικὴ est, & τῶν πρός τι, ac duo significat, quæ inuicem respiciunt; quorum vnum est opera ipsa, cui merces datur, siue qualitas, & habitudo eius, qui operam illam edidit, quæ *dignitas* vocatur; qua scilicet dignus est, & ad præmium, quo est dignus, respectum habet. Alterum est merces ipsa, & præmium, tanquam *passiuè* meritum dicatur, quod meruit aliquis: *Sicut meritam laudem, meritum honorem* dicimus. Vtraque significatio reciproca est, & ideò sæpè confunditur. Quod ergo scribit Hieronymus, *Episcopum, & Presbyterum, & Diaconum non esse meritorum nomina, sed officiorum*, dico posteriore isto modo *meriti* vocabulum ibi sumpsisse propriè, & consequenter etiam priore: quia neutrum sine altero potest intelligi: Vt hoc voluerit Hieronymus, nomina ista non significare virtutis ac meriti compensationem, ac præmium: quasi vt quisque ad eos gradus peruenerit, eo ipso melior & præstantior, digniórque, vel melius meritus esse putandus sit ceteris, qui illorum compotes esse nequiuerunt.

[a] Hier. col. 488

[b] Salm. in Trapez p. 413. & in Diss. p 468, & seq.

XVI. HANC Hieronymi mentem esse, ex antecedentibus, ac toto contextu sermonis, ac serie necessariò concluditur. Nam contra Iouinianum disputat vnum ex Catharorum tutelaribus diis, ac patriarchis: qui nuptias virginitati non exæquare contentus, eatenus quoque præferri dicebat, *quòd frequenter in ordinatione sacerdotali virgo negligitur, & maritus assumitur.* Ex quo tacitè colligebat, digniorem esse, ac mereri magis, vt sacerdos fieret, coniugatum, quàm virginem. Hieronymus verò primùm caussas probabiles affert, cur in ordinationibus anteponantur virginibus mariti, citra maiorem horum quàm illorum dignationem. Hoc enim absurdum dictu esse, quòd alioqui *Ioannes indignus hoc gradu existimabitur, & omnes virgines, & continentes, quibus quasi pulcherrimis gemmis Ecclesiæ monile decoratur.* Ac demum verba ista subiungit, de quibus hîc contendimus, vocabula ista graduum, *non esse meritorum nomina, sed officiorum.* Quorum sensus non alius potest esse, quàm qui à me dictus est: *Non esse consequens, vt maioris meriti sit coniugatus, quàm virgo, vel cælebs*, quòd in ordinandis sacerdotibus, & clericis huic ille præferatur. Vel, vocabula ista, non esse nomina præmiorum, siue honorariorum, quæ qui auferat, maioris meriti censendus sit, quàm qui non est adeptus. Hoc, inquam, tota illa sententia, & Hieronymi postulat oratio, vt in meriti voce, includatur σχέσις illa & habitudo ad dignationem, & qualitatem merentis, & æstimationem, ac velut pretium. Quemadmodum in vsu iustitiæ illius, quæ *distributiua* dicitur; ac meritorum cuiusque rationem habet; præmium illud, quod pro cuiusque merito, id est dignitate rependitur, si *meritum* vocetur, non absolutè honorem vel commodum significat: sed quatenus merentium dignationem respicit. Interest enim inter donum, & præmium: eademque res prout donum est gratuitum, diuersæ rationis est, ac quando in compensationem cedit, meriti præmium dicitur.

XVII. VT autem Salmasij habet opinio; ac si meritum, solum gradum, & ἀξίωμα præcisè significat, sine comparatione cum dignitate promerentis, non cohæret Hieronymi ratio: nec ad rem pertinet. Vult enim hoc diluere, quod in maritorum gratiam contra virgines obiectum fuerat. At illud Iouinianus opposuerat, præferri coniuges in promotione ad Ecclesiasticos ordines. Quorsum igitur ista subiiceret Hieronymus, *non esse nomina illa meritorum; sed officiorum*: nisi vt refelleret id, quod isti tacitè sumebant, iccircò maiora capere præmia maritos, quia maioris sunt meriti; siue quia

plus metentur quàm virgines? Ideò paullo pôst ita colligit: *Cernis igitur, quòd Episcopus, Presbyter, & Diaconus non ideò sint beati* (adeòque melius cum iis non agatur, qui hæc adepti sunt) *quia Episcopi, vel Presbyteri sint, aut Diaconi: sed si virtutes habuerint nominum suorum, & officiorum.* Quocirca nemini dubium erit, qui totum illum locum non cursim, vt solet Catharus, sed pedetentim & cum nonnullo iudicio legerit, quin verissima sit interpretatio nostra. CAPUT VIII.

Nam quod obiicit, Hieronymum paullo post illa verba, subiungere; *Nec dicitur, Si quis Episcopatum desiderat, bonum desiderat gradum: sed, bonum opus desiderat, quòd in maiori ordine constitutus possit, si velit, occasionem exercendarum habere virtutum.* Et, [a] *quod meritum prius appellarat,* ait Salmasius, *postea vocauit gradum. At gradus est dignitas, vt & locus. Episcopatus, inquit, non est nomen meriti, id est dignitatis vel gradus, sed officij.* id totum est inanissimum. Non enim Apostolus, aut Hieronymus negant, Episcopatum, vel sacerdotium gradus ac dignitates esse in Ecclesia. Sed, quod suprà docui, boni potissimum operis exercendi studio, ac proposito capessendo hæc esse demonstrant.

a Pag. 471.

XVIII. Et est insulsissima ista conclusio: Episcopatus, vel Presbyteratus, vel Diaconatus non sunt nomina graduum, vel dignitatum: sed operum, & curationum. Igitur non sunt gradus, aut dignitates. Velut si de Catharo quis ita colligat: Patronus, siue Aduocatus, nomina sunt quæ caussarum actionem, & forensem operam significant. Ergo qui nullam in foro caussam agit, aut egit vnquam, Aduocatus non est aut Patronus.

Atque Hieronymus ecce illo eodem in loco *Clericatus gradum* nominat. *Quódque his peius est, illis Clericatus donant gradum,* ait, *quorum sunt obsequiis deliniti.* Episcopatum quoque subinde *gradum* vocat. Quare cùm proximè post ista, verba illa subiiciat, quibus nomina eorum, quos gradus appellauerat, *meriti* non esse dicit, sed *officij*: profectò *meriti* vocem non pro *gradu* simpliciter accipit. Alioqui sibi ipse contrarius esset.

Atenim cùm Hieronymus scripserit, *Episcopum, & Presbyterum, & Diaconum non esse meritorum nomina, sed officiorum*; quæ sic Trapezita citauerat, *Episcopatum nomen fuisse non meriti, sed officij*; ego vocabulo, *nomen*, omisso, Trapezitæ sententiam ita concepi, *Episcopatus non meriti fuit, sed officij.* In quo ille quidem furit, ac miras tragœdias facit, & vsitata in me tela, hoc est probra, conuicia, & illiberalia dicta conicit. At, ô iste, potin' ad bonam mentem redire? Quod enim adeò criminaris, crimen non est. immò ita necessariò proferendum fuit: vt nefarium tuum dogma, iis ex latebris & inuolucris extraherem, quibus illud haud adeò tamen versutè sepseras.

XIX. Ecquid enim, obsecro te, in Trapezitica illa infami disputatione tua potissimum agebas? aut quem in finem vocum illas argutias, & enucleatas rationes, atque origines afferebas? An vt hoc tantùm efficeres, Ἐπισκοπῆς nomen *curationem* propriè, *operámque* significare, non *dignitatem*? Et quis te curaret omninò, si hoc vnum obtinere velles? Non enim de vocabulis conflictati, propositum est vel mihi, vel alteri, qui habeat quod melius agere possit. Hoc igitur maximè studuisti, vt Episcopi non nomen, sed rem ipsam probares, potestatem, dignitatem, ac magistratum non esse; sed curationem simplicem, & onus sine honore, ac dignitate. Eò tu totam illam disputationem, & argumenta tua omnia contulisti: quæ sola vocum interpretatione, ac notione continentur, re perquàm ad probandum inepta: in eo verò, de quo agitur, etiam absurdissima; vt ex superiori nostra oratione iam te scire confido. Vt igitur quæ tua mens esset, & quantum veneni lateret sub Grammaticis illis tuis offutiis, intelligeret Lector, summam eius quod efficere volebas, ita concepi, *Episcopatum, non meriti fuisse, sed officij*: hoc est, non esse dignitatis rem, vel ἀξιώματος, sed muneris & curationis.

Sed & Hieronymus cùm ita scribebat, nomina graduum istorum, vt eos ibi vocat, non meritorum fuisse, sed officiorum, non de vocibus ipsis, ac nominibus loqui volebat; sed de rebus illis subiectis, ac significatis; id est de ordinibus ipsis, & gradibus. Hos enim per sese, & ex primaria intentione,

CAPVT VIII. non in meritum, præmiúmve meriti cedere, significat, vt iam exposui. Itaque non tam vocabula, quàm res vocabulis expressas respexit ille: quemadmodum in contrario, & pestilenti explicando dogmate facere debuit, & verò in animo habuit Catharus: quantumuis frigida se vocis controuersia excusare contendat.

XX. RESTAT & illud [a] eiusdem, quòd ex illa, quam affingi à me queritur Hieronymo, sententia sequi asserit: si ita dicatur: *Episcopatum non esse meriti, sed officij*, prætermissa voce *nominis*, sensum hunc existere; *Episcopatum meritis nunquam dari, nec vllum vnquam factum, aut fieri solitum Episcopum, qui merito, & vita id consequeretur. Non enim aliam hæc verba significationem capere possunt.* Quid hoc homine facias, qui in minutis istis, & vulgaribus tantum præ se fert stuporis? Falsum est, mi homo: falsum est, talem verbis ita conceptis subesse sententiam, cuiusmodi fingis absurdè. Sed istam potiùs, si quid saperes, subiiceres: *Episcopatum non esse meriti*, id est præmij, vel compensationis loco ducendum: sed oneris, & officij: non quòd non sæpè digni hoc honore, ac benè meriti prouehantur: sed quòd non in eum finem tribuantur, vt sit mercedis, & compensationis instar dignitas & honor ille, qui ex iis capitur. Hoc enim posteriore, immò nullo potiùs habere loco debent sancta, & Christiana, veréque illo digna pectora: quibus nihil præter laborem, operam, assiduitatem, crucem denique oportet esse propositum, vt Episcoporum Episcopum, & summum pastorem propiùs imitentur: qui *proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.* Et quoniam de Christo mentio nobis incidit, non prætermittam id, quod in eius exemplo percommodum occurrit ad conuincendam, compescendámque Cathari leuitatem.

[a] Salm. Dissert. p. 470.

Etenim [b] *homo ille*, quem Deus Verbum *tanta præ participibus suis charitate suscepit, & ipse ita Verbo Dei coniunctus est, vt ipsa coniunctione vnus filius Dei, & idem ipse vnus filius hominis fieret, nullis præcedentibus voluntatis suæ meritis fecit*: vt scribit Augustinus in secundo de Peccatorum meritis. Et alibi: [c] *Ille igitur quos dignatur vocat, & quem vult religiosum facit, qui hominem, quem voluit vnum, sine vllis humanæ voluntatis præcedentibus meritis, mediatorem Dei, & hominum fecit.* Et in libro de Prædestinatione Sanctorum, capite XII: *Nec ille*, inquit de Christo, *vllis humanis præcedentibus meritis, cùm & ipse sit homo, liberator factus est hominum.* Quocirca mediatoris gratiam, & dignitatem illam; vel *liberatoris*; nec non Filij statum, *homo ille susceptus à Deo*, vt [d] pleríque Patres loquuntur, sine vllis meritis consecutus est. Si quis ergo ita de eo diceret, [e] *Deificatio*, vt Maximus Aquileiensis loquitur, vel θεοποίησις, vt [f] Cyrillus Alexandrinus; hoc est *assumptio* in personæ diuinæ consortium, ac *Mediatoris & Redemptoris dignitas non fuit meriti, sed officij* homini assumpto, quis hoc reprehenderet? Aut quis aliter intelligeret, nisi hoc sensu: non tanquam meritorum præmium illi concessum fuisse tantum honorem: sed ideò, vt mediatoris, ac redemptoris officio fungeretur? An verò interest quidquam, si quis ita proferat: *Mediatoris, aut Filij nomen homini tributum non meriti fuit sed officij*: aut ita, *Mediator, & Filius Dei in humana Christi natura, non fuit meriti, sed officij*? Puto idem vtraque verborum formula contineri: nisi quod posterior hæc ad excludendam κρύψιν tuam, & calumniam, in Ecclesiasticis dignitatibus, de quibus agebamus, visa nobis est aptior.

[b] Aug. lib. 2 de Pecc. mer. c. 17. [c] Idem lib. 1 con. Iul. Oper. imperf. c. 136. p. 199. [d] Vt Fulg. lib. 1 ad Trasim. c. 8. [e] In Synodo Later. Secret. 5, p. 710. To. 4 Concil. [f] Lib. 10 Th. p. 396.

Ex illo itaque triti sermonis vsu & exemplo iam potes agnoscere, tam in reprehendendo præcipitem te esse, quàm inconsultum, & heberem: nec esse verius quidquam illa nostra Hieronymi interpretatione. Cui quidem enarrandæ, & illustrandæ aptissimus modò mihi locus occurrit Philippi Abbatis Bonæ Spei, in Epistola VIII, vbi sic scribit: *Sicut enim plerumque inferioris est meriti, qui tamen in Ecclesia gradum obtinet digniorem; sic nonnunquam inferior ordine vitam habet meritis potiorem: & iuxta modum ordinis, vel exterioris cuiuspiam dignitatis metiendum non arbitror interioris meritum sanctitatis.* Hæc verba luculentissimæ sunt paraphrasis instar, qua Hieronymi pauca illa declarantur, *Episcopus, Presbyter, & Diaconus non sunt meritorum nomina.*

De

De Episcopatu agitur; & ostenditur, non eum simplex esse munus, ac curationem solam; sed adiunctam habere potestatem, & esse magistratum Ecclesiasticum. Quod primùm in Apostolis ostenditur, penes quos vtraque potestas fuisse monstratur, iubendi, & coërcendi. Idque ex canonibus, siue legibus ab illis editis, & traditionibus probatur. Ac leges esse demonstratur; cuiusmodi sine potestate ferri nequeunt. Non solos Apostolos eam potestatem habuisse; sed Episcopos in illam successisse; & Episcopatum ἀρχὴν *esse & imperium. Vsitata loquendi ratio Scripturis & Patribus, id in totum negandi, quod altero adiuncto minus est: cuius inscitia fœdè lapsus est Salmasius.*

Capvt IX.

I. Discvssa superiori capite vocabulorum calumnia, in qua præcipuum robur constituit Catharus argumentationis suæ, qua Episcoporum dignitatem oppugnare nititur: superest vt eam nos vicissim adstruamus disputatione nostra: ac penes illos cum curatione ac munere, dignitatem, ac potestatem residere monstremus: ac denique magistratum hunc Ecclesiasticum esse institutum à Christo, & per Apostolos Christianæ traditum Ecclesiæ, ac per successionum seriem ad hæc vsque tempora perductum. Et quoniam in dignitatis, auctoritatis, ac potestatis vocibus argutè suo more ludificatur: priùs statuendum videtur, quid sit id, de quo inter nos quærimus; ac nominum stabilienda notio, & potestas; quibus illud ipsum exprimitur. [a] Nam nec omnem ab Episcopo dignitatem, & auctoritatem remouere se asserit; quia cùm munus sit, *vtique potestatem eius exercendi habuit, & cum auctoritate etiam illud exercere debuit: honore quoque dignus fuit.* Sed *primis illis temporibus pro magistratu Ecclesiastico habitum* negat, aut potestate præditum, & auctoritate tali fuisse, quæ magistratui conuenit. [b] *Magistratus autem auctoritas*, ait idem, *potestas est, qua iubere potest, imperare, & dicto suo non obedientes coërcere & punire. Hanc negauit Salmasius, & cum eo quoque nunc nego*, inquit Messalianus impostor, *Episcopatum primi seculi, qui cum Presbyteratu idem fuit, habuisse.* Quamobrem duo sunt ad magistratum necessaria; siue ad potestatem, quæ non simplex onus, & curatio sit: vnum est, *iubere, & imperare*: alterum pœnas non obedientibus infligere. In [c] primo libro Dissertationum Ecclesiasticarum, magistratus definitionem ex Aristotele proposuimus; in qua triplex illius functio præscribitur, deliberare de rebus, iudicare siue decernere, & iubere: quod postremum maximè proprium esse dicit.

[a] Salm. p.417. Differ.
[b] Id. p. 449.
[c] Cap. 4 p. 51.

II. Qvare si duo illa, quæ Salmasius ad magistratum requirit, Episcopatum semper habuisse, perspicuum fecero, cogam illum id, quod negat, fateri, magistratum ab initio fuisse. Vt hoc igitur efficiam, rem ad originem, institutionémque suam reuocare necesse est; ac probare, penes Apostolos ius functionis vtriusque resedisse. Hi enim primi omnium Episcopi ab ipsomet constituti Christo fuerunt: quorum successores sunt Episcopi hodierni. *Denique & Episcopi Apostoli nominantur*, ait [d] Pacianus, *sicut de Epaphrodito Paulus edisserit: fratrem & commilitonem, inquit, meum, vestrum autem Apostolum.*

Præcepisse imprimis Apostolos, & pro potestate iussisse quæ fieri vellent, ac leges & mandata Christianis edidisse, vix est vt probare opus sit. Actorum sanè xv, cùm exorta esset quæstio de Mosaicæ legis ritibus, vtrum necessarius illorũ esset vsus, [e] *Conuenerunt Apostoli, & seniores videre*, id est consultare, *de verbo hoc.* En prima magistratus actio ab Aristotele tradita, βουλεύσασθαι hoc est *deliberare.* Sequitur deinde *iudicium*, & *decretum.* Iacobus enim, [f] *Pro-*

[d] Epist. 1 ad Sympron. To. 3 Bibl. PP. col. 53.
[e] Act. 15, 6.
[f] Ibid. ver. 19.

pter quod, inquit, *ego iudico non inquietari eos, qui ex gentibus conuertuntur ad Deum.* Tum communi omnes auctoritate, [a] *Placuit nobis collectis in vnum*, &c. Et, [b] *Visum est enim Spiritui sancto, & nobis, nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria.*

[a] Ver. 25.
[b] Ver. 28.

III. Pavlvs verò potestatem, ac iurisdictionem illam grauissimis verbis, iisdémque dissertissimis commendat. Vt cùm ad Corinthios scribens ait: [c] *Nam si & ampliùs aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem vestram, non erubescam.* Quam potestatem Chrysostomus, Oecumenius, Theophylactus duplicem esse putant; præcipiendi, quæ facienda sunt; & castigandi, ac puniendi si quid contra mandatum factum sit. Quod Apostolus vocat ædificandi, & destruendi. [d] Nam, vt rectè Chrysostomus adnotat, *Illud ipsum maximè genus est ædificationis, impedimenta tollere.* [e] Ac subinde: *Et ad hoc quidem potestatem accepimus, vt ædificemus. Sin autem reluctetur aliquis, & pugnet, & insanabilis sit; etiam actione vtemur altera, vt eum destruamus, ac deiiciamus.* Igitur duplex in Apostolis fuit ius, potestas, & functio. Nam & iubere poterant, ac leges præscribere Christianæ Ecclesiæ: & pœnis afficere. quas duas potestates *ædificandi*, ac *destruendi* vocabulis à Paulo significatas existimat. Quòd autem negare videtur Apostolus *destruendi*, hoc est *puniendi* potestatem habere se; sic interpretatur; vt non præcipuè, ac per se, & ex primaria voluntate, & intentione Christi ea sit Apostolis tradita; sed ad alterius subsidium, & quasi secundo loco, ac velut ex accidenti, cùm ita est necesse. Atque ita Theophylactus. [f] *Præcipuè quidem ad ædificationem accepi. Quod si quispiam incurabilis fuerit, demolitione vtemur, &c. Adeo vt potestatem habeam & benefaciendi primariò: & puniendi, cùm ad id cogar.*

[c] 2 Cor. 10, 8.

[d] Chryſ. Homil. 22 in 2 ad Cor. p. 662. Ὅτι αὐτὸ τοῦτο μάλιστα οἰκοδομῆς εἶδός ἐστι, τὸ τὰ κωλύματα ἀναιρεῖν.

[e] Ibid. εἰς τοῦτο μὲν οὖν ἐλάβομεν ἵνα οἰκοδομῶμεν. εἰ δέ τις πυκτεύῃ, καὶ πολεμῇ, καὶ ἀνίατος ᾖ· καὶ τῇ ἑτέρᾳ χρησόμεθα ἐνεργείᾳ, καθαιροῦντες αὐτὸν, καὶ καταβάλλοντες.

[f] Theophyl. προηγουμένως μὲν εἰς οἰκοδομὴν ἔλαβον· ἐὰν δέ τις ἀνίατος ᾖ, καὶ τῇ καθαιρέσει χρησόμεθα, &c. ὥστε ἐξουσίαν ἔχειν μὲν καὶ εὐεργετεῖν, καὶ ὅταν ἐκβιασθῶ κολάζειν.

Gennadius quoque apud Oecumenium, potestatem illam, quam Paulus à Domino se accepisse testatur, dè qua gloriari nolle dicit, interpretatur [g] *ius & facultatem castigandi, & pœnis afficiendi eos, qui aduersantur.* Tum idem, quod Chrysostomus, & Theophylactus, subiicit, de potestate ædificandi primariò, ac per se tributa, & altera velut secundaria, nec sui gratia expetitâ. Quam etiam vlciscendi potestatem penes Apostolum extitisse rectè probat ex antecedentibus verbis: [h] *In promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam.*

[g] Oecum. περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν· τῆς ἐπιπληκτικῆς, καὶ τιμωρητικῆς τῶν ἀντιδιατιθεμένων δυνάμεως.

[h] Cap. 10, 6 Epiſtæ 2 ad Cor.

IV. Manifesta igitur est vtraque in Apostolo potestas, qua legitimi magistratus iurisdictio continetur: iubendi scilicet, ac coërcendi, siue puniendi. Cui potestati respondet obedientia. Sic in capite XIII, 10 eiusdem Epistolæ, potestatem eandem prædicat. Quam illi ipsi proximè commemorati Interpretes similiter explicant, vt prior illa benefica primum locum tenuerit: altera, nonnisi ad sanciendam alteram adhibenda sit.

Quapropter [i] Hieronymus Apostolatum grandem esse dignitatem ait, cui Christiani omnes subiecti fuerunt. *Vt enim iudices seculi huius*, inquit, *quo nobiliores esse videantur, ex regibus, quibus seruiunt, & ex dignitate, qua intumescunt, vocabula sortiuntur: ita & Apostolus grandem inter Christianos sibi vendicans dignitatem, Apostolorum se Christi titulo prænotauit; vt ex ipsa lecturos nominis auctoritate terreret, indicans omnes, qui in Christo crederent, debere sibi esse subiectos.* Chrysostomus quoque Apostolatum ἀρχὴν vocat, id est *magistratum*: cùm ait, [k] *Spiritum sanctum in specie linguarum venisse, & vnicuique suam orbis terrarum regionem ad docendum attribuisse: ac lingua data, velut codicillo quodam, indicasse commissi vnicuique imperij, & ad docendum assignatæ prouincia terminum.* Duplicem itaque dotem Apostolatus statuit Chrysostomus: altera est docendi potestas: altera est imperium quoddam, & magistratus, id est ἀρχή. Quæ, vt dixi, tam in iussione, legibúsque constituendis, quàm in contumacibus, & immorigeris pœna aliqua plectendis posita est. Ad priorem pertinent Canones, & decreta ab Apostolis ipsis edita. Non enim aut isti nulla sanxerunt: aut non ea vim iuris habebant, ac legum; quibus vtique parendum fuit: & qui parêre debebant, illis, tanquam potestatem imperandi, ac dicendi iuris habentibus, morem gerebant.

[i] Hier. in com. ad 1 c. epiſt. ad Tit.

[k] Chryſ. Hom. 2 de Pent. quæ eſt 89 Tomi v, pag. 612. Ἔρχεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἴδει γλωσσῶν, ἵνα σὺ μερίζων τὰ κλίματα οἰκουμένης διδασκαλίας τὰ κλίματα, καὶ διὰ τῆς δοθείσης γλώττης, καθάπερ διὰ πιττακίου, γνωρίζοντα ἑκάστου τὴν ἐμπιστευθεῖσαν ἀρχὴν, καὶ διδασκαλίας τὸν ὅρον.

CAPVT IX.

V. IN quo vix credibilis est Trapezitæ Cathari veternus: qui de iure canonico quæ à nobis erant obiecta stultè derisit. Nam vt penes Episcopos iurisdictionem, & potestatem esse monstrarem, dixeram ius perinde esse *canonicum & ciuile*, & vtrumque ab sui generis potestatibus exerceri. Quod illè nactus homo facetus, & vrbanus lepidè iocatus est. [a] *Vbi tunc ius*, inquit, *canonicum, ò stulte, cùm Apostoli viuebant, & ab his instituti Episcopi? At de illis Episcopis loquebatur Salmasius, non de istis, qui ius Canonicum exercent, cùm dixit Episcopatum in Ecclesia non fuisse nomen dignitatis*. O hominem acutum! Ergóne ius nullum; canones nulli; & quod ex vtroque vocabulo componitur, *ius Canonicum* Apostolorum sæculo nullum fuit? Quid imperitius, ac iocularius excidere potuit homini litterarum qualicumq; notitia perfuso? Etenim Apostoli, quod nemo nescit, multa constituerunt, multa Ecclesiis seruanda præscripserunt. Hinc illæ, quę dicuntur, Apostolicæ traditiones; quarum frequens est apud antiquos Scriptores mentio, vt Irenæum, Clementem Alexandrinum, Tertullianum, Basilium, Epiphanium, Chrysostomum, Hieronymum, Augustinum. de quibus in [b] primo libro obiter egimus. Quid autem pleræque sunt earum, quàm leges, & canones, ac iura, quæ magistri illi ac duces, & principes, Ecclesiæ dixerunt? Nam Traditiones Apostolicæ [c] aliæ ad fidem pertinent; cuiusmodi multa in Scripturis minimè continentur. De quibus agens Irenæus, queritur hæreticos, cùm ad Scripturas vocantur, ad Traditionem confugere: *Cùm autem ad eam iterum Traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successionès Presbyterorum in Ecclesiis custoditur, prouocamus eos, aduersari Traditioni, &c. Euenit itaque neque Scripturis iam, neque Traditioni consentire eos.* Et de isto genere contra hæreticos plerique Veterum disputant: vt [d] Gregorius Nazianzenus, [e] Basilius: & Chrysostomus ad illa [f] Pauli verba: *Itaque, fratres, state, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram.* [g] Gregorius Nyssenus, & alij passim.

VI. ALIÆ sunt de iis, quæ non credenda, sed agenda sunt: Vti quæ ad sacramentorum vsum, & administrationem pertinent. Qualis est paruulorum Baptismus; & alia *vel ab ipsis Apostolis*, vt scribit [h] Augustinus, *vel plenariis conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta. Sicuti quòd Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in cælum, & aduentus de cælo Spiritus sancti, anniuersaria sollemnitate celebrantur. Et si quid aliud tale occurrerit, quod seruatur ab vniuersa, quacumque se diffundit, Ecclesia.* [i] contra quod, *quin ita faciendum sit, disputare, insolentissima insania esse* dicit. Cùm igitur quæ ab vniuersa Ecclesia seruantur, de quibus nihil in Scripturis, aut à Christo constat esse præscriptum; neque porro Concilij alicuius extat memoria, à quo primùm instituta sint; ea ab Apostolis tradita, & constituta esse doceat Augustinus; vt in primo capite libri primi diximus: huiusmodi verò leges istæ sint, quibus contradicere, vel obtemperare nolle, *insolentissima insania sit*: euidens est, iuris ac legum fuisse conditores Apostolos; quibus Christiani omnes obstricti fuerunt: vt sine graui delicto violare non possent. Quis autem ab eo, qui auctoritate, potestate, ac magistratus propria iurisdictione careat, legem aut constitutionem aliquam, qua quisquam teneatur, & obligetur, ferri putet posse? Est enim proprium hoc legis, vt ait [k] Cicero, *sancire quod vult, aut iubendo, aut vetando.* Quare qui legem potest facere, iubere potest, aut vetare. Hoc autem potestatis, & dignitatis eius esse fatetur Catharus; quam idem ipse tamen Ecclesiæ, & Episcopis, etiam primis temporibus, adimit. Quæ sanè sunt ἀσύστατα.

Legem præterea ex [l] Demosthene Iurisconsultus ità definit. [m] *Lex est commune præceptum; virorum prudentium consultum: delictorum, quæ sponte, vel ignorantia contrahuntur, coërcitio, communis respublicæ sponsio.* Consentit huic & [n] Ciceronis altera legis descriptio: *Est enim lex nihil aliud, nisi recta, & à numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibens contraria.* Prohibet autem lex omnis proposita pœna; quam *sanctionem* propriè vocant: vt Festus indicat. Nam nulla sine coërcitione, ac multa lex est. Vnde Seneca; [o] *Leges*, inquit, *quid aliud sunt, quàm minis mixta præcepta?*

[a] Salm. Dissert. p. 433.
[b] Cap. 3.
[c] Iren. lib. 3. c. 2. Vide & c. 4.
[d] Orat. 37. p. 605.
[e] Lib. de Sp. S. c. 27.
[f] 2. Thess. 2. 15.
[g] Lib. 3. con. Eun. p. 126 To. 2.
[h] Epist. 118.
[i] Ibid. c. 5.
[k] Lib. 1. de leg.
[l] Demost. con. Aristog. νόμος ἐστὶν εὕρημα, καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δὲ ἀνθρώπων φρονίμων, ἐπανόρθωμα δὲ τῶν ἑκουσίων, καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων, πόλεως δὲ συνθήκη κοινή.
[m] Papin. l. 1. D. de leg.
[n] Phil. lip. 11.
[o] Epist. 99.

CAPVT IX. VII. ATQVI totidem illa, ex quibus ciuilis potestas, Magistratúsque constat, pro portione, suíque generis cernuntur in sacro, & Ecclesiastico; cuiusmodi Apostolatum fuisse contendimus. Si quidem leges ab Apostolis editæ sunt, non solùm quid facto esset opus edicentes; vt sunt præcepta morum: & quas γνώμας, & ὑποθήκας nominant: sed etiam pœnam in transgressores statuentes: de quibus posteà. Basilius certè in libro de Spiritu sancto, capite XXVII complures ritus, & cæremonias recenset, sola citra scriptum traditione vsurpatas in Christianis mysteriis, quarum originem refert ad Apostolos. [a] Ac paris esse momenti ad pietatem putat illa, *quæ sine scripto, & quæ scripto tradita fuerunt. Cui sententiæ neminem repugnaturum ait, qui vel exiguum legum Ecclesiasticarum vsum habeat.* Igitur θεσμοὶ ἐκκλησιαστικοί, id est *Ecclesiasticæ leges* sunt, quas Apostoli tulerunt. Quarum pleræque tales sunt, vt sine ingenti scelere prætermitti olim nequiuerint; tametsi postea contrario vel vsu, vel Ecclesiæ decreto antiquatæ, obliterratæque sint. Sic trina in Baptismo mersio, extra necessitatem, seuerè iniuncta, nec sine graui pœna prætermissa fuit. Itidémque ritus alij tam in eodem Baptismo, quàm in Eucharistiæ celebratione adhiberi soliti. Ad hæc, vt à ieiunis, vno excepto die feriæ quintæ maioris hebdomadæ, ista ipsa vel in sacrificium offerretur, vel sumeretur Eucharistia; ex Apostolica traditione descendit: vt [b] suprà meminimus. vbi etiam ex [c] Augustino demonstratum est, *Christum non præcepisse quo deinceps ordine sumeretur Eucharistia*: sed hoc Apostolis ordinandum reliquisse. Id quod Apostoli testimonio confirmat ita scribentis ad Corinthios, [d] *Cetera cùm venero disponam.* Vnde colligit, ea quæ per totum orbem ab Ecclesia seruantur, Apostolica auctoritate constituta fuisse. Ex eodem genere legum Apostolicarum, & Ecclesiasticarum, ieiunia sunt certorum dierum, præsertim in Quadragesima; etsi varia, & multiplex huius instituti ratio fuerit. tum celebrandi Paschatis ratio: & id genus alia: quæ nonnisi legibus præscripta, & in transgressores legitimæ potestatis auctoritate vindicata sunt.

[a] Basil. ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς εὐσέβειαν. καὶ τούτοις, οὐδεὶς ἀντερεῖ ὅστις γε κἂν μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείραται.

[b] Cap. 2 huius lib.
[c] Epist. 118.
[d] In 1 Cor. 11, 34.

VIII. HVC referri possunt Apostolicæ Constitutiones; cuiusmodi ab antiquis agnitas, & ascitas fuisse constat ex [e] Epiphanio; qui aduersus Audianos scribens, eas approbat; & vnam illarum de Paschatis celebratione, quam isti proferebant, explicat. Quin hodiernis illis Clementis multum Catharus vtitur, & quædam earum testimonia, quæ vera cupit videri, persuadere satagit. Accedunt & Canones, qui vocantur Apostolici: quos idem vir grauissimi iudicij Salmasius non rarò citat. Maximè autem in famoso illo de Vsuris libro. Nam & illorum auctoritate legem fenebrem Clericis editam probat: & eos non parum commendat his verbis. [f] *Et sanè non aliis*, inquit, *quàm Episcopis, Presbyterísque primitiua Ecclesiæ, & temporibus Apostolorum propior, vsuras esse vetandas censuit. Quinimmò vel ipsi Apostoli, si modò eorum Canones sunt, qui hoc nomen inscriptum præferunt, non aliter iudicarunt. Vt germanos esse non præsto, ita possum vetustissimos asserere. Theodoretus Cyrri Episcopus in Canonum compilatione αὐτοῦ, pro genuinis agnouit. Si non omnes sunt Apostolici, quosdam forte esse existimari potest.* Hinc assentiente Salmasio liquet, canones, id est leges ab Apostolis Ecclesiæ latas fuisse; adeóque penes Episcopos potestatem, & dignitatem Ecclesiasticam, ac sacram extitisse. Quid enim aliud *canones* sunt, quàm *leges?* Nam *canon* propriè est regula. Est autem *lex, iusti, iniustique regula*, vt ait [g] Seneca. Vt ergo ciuilis potestas, quæ Magistratus dicitur, ciuiles leges fert (ita enim *Lex* ab Iustiniano definitur, [h] *quod populus Romanus Senatorio magistratu interrogante constituebat: Plebiscitum quod plebs plebeio magistratu interrogante.*) Sic Ecclesiasticæ potestatis est, ac magistratus, leges Ecclesiasticas condere.

[e] Hær. 70.
[f] Salm. lib. de Vsur. c. 11, p. 633.
[g] Lib. 4 de Benef. c. 4.
[h] Iust. 1 Instit. Tit. 2.

Eat nunc & *Canonicum ius* neget Apostolorum tempore fuisse Catharus: qui tot Canones ab Apostolis ipsis; certè quosdam ex illis sancitos fuisse, probabile iudicauit.

IX. IAM si Apostoli Ecclesiæ principes fuerunt, ac velut Magistratus

quidam sacri: si potestatem, & spiritale quoddam imperium acceperunt; Capvt IX.
quo & iubere, ac leges, & mandata Christianis edere possent: & delinquentes coërcere, pœnísque subiicere: par est etiam Episcopos eodem iure potestatis, ordinario scilicet, ac magisterio censeri. Sunt enim Apostolorum successores Episcopi: immo & Apostolici quondam ipsi: & eorum dignitas Apostolica dicebatur. Non enim cum Apostolis horum est potestas extincta; sed in eorum successoribus, quæ quidem est ordinaria, perseuerat. Quod egregiè Pacianus docet in epistola prima ad Sympronianum, cùm agit de *ligandi, ac soluendi* potestate. *An tantùm hoc,* inquit, *solis Apostolis licet? Ergo & baptizare solis licet: & Spiritum sanctum dare solis: & solis gentium peccata purgare: quia totum hoc non aliis, quàm Apostolis imperatum est. Quòd si vno in loco, & resolutio vinculorum, & sacramenti potestas datur: aut totum ad nos ex Apostolorum forma,*
a 1Cor. 3. *& potestate deductum est: aut nec illud ex decretis relaxatum est.* [a] *Ego,* inquit, *fundamentum posui: alius autem superædificat. Hoc ergo superædificamus, quod Apostolorum doctrina fundauit. Denique & Episcopi, Apostoli nominantur. Sicut de Epaphrodito Paulus edisseris: Fratrem, & commilitonem, inquit, meum: vestrum autem Apostolum. Si ergo & Lauacri, & Chrismatis potestas, maiorum & longè charismatum ad Episcopos inde descendit: & ligandi quoque ius adfuit, atque soluendi. Quod etsi ob nostra peccata temerariè vindicamus; Deus tamen illud vt sanctis, & Apostolorum cathedram tenentibus non negabit, qui Episcopis etiam vnici sui nomen indulsit.*

X. Avgvstinvs item in Tractatu ad Psalmum xliv, Episcopos pro Apostolis, qui patres erant, Ecclesiæ datos esse scribit, patres & ipsos nominatos. *Quid est, pro patribus tuis nati sunt tibi filij?* inquit. *Patres missi sunt Apostoli. Pro Apostolis filij nati sunt tibi. Constituti sunt Episcopi. Hodie enim Episcopi, qui sunt per totum mundum, vnde nati sunt? Ipsa Ecclesia patres illos appellat: ipsa illos genuit: & ipsa illos constituit in sedibus patrum. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es. De prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.* Successerunt igitur in Apostolorum locum Episcopi, & in eorum sede constituti; hoc est ordinaria, & legitima potestate. Hanc enim sedis vocabulum significat. Atque ita docet idem Augustinus alio in loco verba illa
b Apoc. 20. Ioannis exponens: [b] *Et vidi sedes, & sedentes super eas; & iudicium datum.*
c Lib. 20 de Ciuit. c. 9. Quæ sic explicat. [c] *Non hoc putandum est de vltimo iudicio dici: sed per sedentes super sedes, ipsi præpositi intelligendi sunt, per quos nunc Ecclesia gubernatur. Iudicium autem datum nullum melius accipiendum videtur, quàm id quod di-*
d Mat. 18. *ctum est.* [d] *Quæ ligaueritis in terra, erunt ligata in cælo: & quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cælo. Vnde Apostolus.* [e] *Quid enim mihi est,* inquit, *de*
e 1Cor. 5. *his, qui foris sunt, iudicare? Nónne de his, qui intus sunt, vos iudicatis?* Vides eam, quæ penes Apostolos fuit, penes Episcopos esse potestatem, & functionem iudiciariam.

f Orat. 1, p. 5. XI. Iccirco [f] Gregorius Nazianzenus Episcopatum, quam pastoralem præfecturam antea vocauit, ἀρχὴν, id est *principatum,* siue *magistratum* appellat. [g] *Homini,* inquit, *cùm difficile sit scire parere, tum multo difficilius esse videtur, scire hominibus imperare: præsertim tali imperij genere, cuiusmodi est nostrum: quod in lege diuina positum est, & ad Deum perducit. Cuius imperij quanta est sublimitas, & dignitas, tantum etiam periculum est, prudenti vtique homini, & cordato.* Hìc eximiè Gregorius nostræ, ac Catholicæ suffragatur opinioni, dum Episcopatum ἀρχὴν, & imperium, siue Magistratum esse definit, non qualis est ciuilis: sed sacer; & tantumdem ab eo distans, quantum lex, secundum quam iurisdictionem habet, & exercet, à lege, cui alter officium
h Lib. 3 de leg. init. præstat. Etenim *Magistratus hanc esse vim* meritò dicit [h] Cicero, *vt præsit, præscribátque recta & vtilia, & coniuncta cum legibus. Vt enim magistratibus, leges: ita populo præsunt magistratus: veréque dici potest: Magistratum legem*
i In Orat. pro Cluen. *esse loquentem: legem autem, mutum magistratum.* Tum idem [i] alibi, *legum,* inquit, *ministri, magistratus: legum interpretes, iudices.* Quare vt est natura le-
k P. 452 & 453. gis: ita Magistratus, qui legi ministrat: & ἀξίωμα, id est *dignitas.* Vt silere discat [k] Cathatus: qui ἀξίωμα, & magistratum, ac potestatem externa specie,

g Naz. ibid. p. 6. Ἀνθρώπῳ δὲ χαλεποῦ ὄντος τοῦ εἰδέναι ἄρχεσθαι, κινδυνεύει πολλῷ χαλεπώτερον εἶναι τὸ εἰδέναι ἄρχειν ἀνθρώπων· καὶ μάλιστα δὲ ἀρχὴν ταύτην τὴν ἡμετέραν, τὴν ἐν νόμῳ θείῳ, καὶ πρὸς θεὸν ἄγουσαν, ἧς ὅσον τὸ ὕψος, καὶ τὸ ἀξίωμα, τοσοῦτος καὶ ὁ κίνδυνος τῷ γε νοῦν ἔχοντι.

apparatúque meritur: atque iccirco Petrum, & Paulum, Apostolósque ceteros non fuisse imperio, ac potestate præditos; sed tantùm ministros, ac velut officiales, apparitorésque putat; quòd non, vt hodierni Pontifices, & Episcopi, splendorem illum, ac pompam adhibuerint, nec *satellites: nec magna comitante stipatorum caterna incesserint, qua Papa nunc incedit.* Ecce habet ex Cicerone, quemadmodum & Apostoli quondam, & Episcopi hodie, ministri, dispensatores, & quasi villici esse possint; iidémque nihilominus potestate, auctoritate, imperióque prædici. Nam & Magistratus ciuiles *quasi Reipublica villicos* esse dixit idem [a] Cicero. Nec aduentitiis opibus, aut cultu quodam externo, & habitu: sed natiuis dotibus, & suopte censu æstimanda est magistratus, potestatísque conditio.

[a] Orat. pro Planc.

XII. PERGIT verò Gregorius Nazianzenus; & Episcopum ἰδιώτην, id est priuatum esse negat: sed ἄρχοντα & προεστῶτα, id est *magistratum*, & *præsidem* vocat. Ex quo aureum verè præceptum istud edidit: [b] *Priuati quidem hominis vitium illud habendum esse, mala, & supplicio digna facere: principis autem, & præsidentis, non vel optimum esse.* Ac paullo pòst eundem Magistratum προστασίας appellat: non, vt nugatur feneratorum Aduocatus, & προστάτης, curationem, vel officium merum: sed dignitatem, & præfecturam cum potestate coniunctam. Quemadmodum & [c] Chrysostomus προεστῶτα dixit de Episcopo, quod subinde ἄρχειν vocauit; & illum ipsum ἄρχοντα, cùm de Ignatio Antiochiæ Præsule loquitur, qui Apostolorum ætate floruit. Ad hæc [d] Gregorius aliàs Episcopum κεφαλὴν, id est *caput* nominat, & κριτὴν id est *iudicem*, & νομοθέτην, hoc est *legislatorem*: tum verò ἄρχειν ipsum ait: eique populi ὑποταγὴν, id est *subiectionem*, & *obedientiam* opponit ex aduerso, & ad eam hortatur; [e] ne *principum multitudo, in solutam sine principe licentiam erumpat.* [f] Idem præterea Oratione XVII, Præfectum, ac Magistratum alloquens, ostendit & illo se maius imperium, & tribunal præstantius esse sortitum. *An me*, inquit, *liberè loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque imperio meo, ac tribunali lex Christi subiicit. Imperium enim nos quoque gerimus: addo etiam præstantius, ac perfectius. Alioqui carni spiritum, & terrenis cælestia cedere oportebit. Omninò te libertatem illam meam accepturum in bonam partem scio. Sacri mei gregis ouis es sacra; & alumnus magni pastoris.* Ergo & ἀρχὴν, & βῆμα, id est *principatum*, & *tribunal* habent Episcopi ab ipsomet Christo illis attributum.

[b] Naz. Orat. 1 p. 8. Ἀλλ' ἐγὼ δὲ ἰδιώτου μὲν εἶναι κακίαν, τὸ φαῦλα πράττειν, καὶ ὅσα κολάσεως ἄξια, ὅτι καὶ ὁ νόμος βαρὺ δοκεῖ· ἄρχοντος δὲ, ἢ προεστῶτος, τὸ μὴ ὡς ἄριστον εἶναι.

[c] Hom. 70 de S. Ignatio To. 5. p. 101. & 102.

[d] Orat. 9. pag. 154.

[e] Naz. Orat. 9. μηδὲ πολλῶν ἀναρχίαν ἢ πολυαρχίαν.

[f] Id. p. 271. ἆρα δέξεσθέ μου παῤῥησίαν; ἢ ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ὑποτίθησιν ὑμᾶς τῇ ἐμῇ δυναστείᾳ, καὶ τῷ ἐμῷ βήματι. ἄρχομεν γὰρ καὶ αὐτοί. προσθήσω δὲ ὅτι καὶ τὴν μείζονα, καὶ τελειοτέραν ἀρχήν. ἢ δεῖ τὸ πνεῦμα ὑποχωρῆσαι τῇ σαρκὶ, καὶ τοῖς γηΐνοις τὰ ἐπουράνια. Δέξῃ τὴν παῤῥησίαν οἶδ' ὅτι. πρόβατον εἶ τῆς ἐμῆς ποίμνης, τῆς ἱερᾶς ἱερὸν, καὶ θρέμμα τοῦ μεγάλου ποιμένος.

XIII. SIC Isidorus Pelusiota libro tertio, epistola CXXVII, *sacerdotium regię dignitati antecellere ait*, quòd illud in animas; hæc in corpora principatum obtinet. Tum illos redarguit, qui temerè ad illam sacerdotij dignitatem aspirant, [g] *rati imperium esse quoddam ab omni censura immune; non autem functionem reddendæ rationi obnoxiam.* Quod non eo dicit, vt neget Episcopatum ἀρχὴν esse: sed vt præterea λειτουργίαν esse demonstret: hoc est *principatum curationi*, & *operi*, ac *negotio* iunctum. Et quia functionis ipsius seuera ab Episcopo reposcenda ratio est: & huius maximè gratia dignitas illa constituta est; iccirco primo loco spectanda, præque honore, qui ei est annexus, cura omni, & æstimatione dignanda est officij gestio. Ac sæpè vsitatum id est tum in sacris litteris; tum apud sanctos Patres; vt cùm vnum alteri præferendum, momentique maioris esse significant; id quod minoris pretij est, ab communis conditionis, & qualitatis participatione secludant. Sic odio esse dicunt id, quod minus amatur. Et complures hoc sensu illud accipiunt, [h] *Iacob dilexi; Esau autem odio habui*: id est minus amaui. [i] Et illud de *dilecta*, & *odiosa* coniuge; ac primogenito ex ista suscepto. vbi *odiosam* minus dilectam intelligunt. Sic apud Ieremiam, negat Deus se præcepisse Israëlitis, vt holocausta sibi, & victimas offerrent: sed hoc tantùm, vt obedirent sibi. [k] *Non præcepi eis*, inquit, *in die qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocautomatum, & victimarum. Sed hoc verbum præcepi eis dicens; Audite vocem meam*, &c. [l] Tum istud: *Nunquid vult Dominus holocausta, & victimas?* Aut etiam, [m] *Misericordiam volui, & non sacrificium*, & sexcenta huius generis: in quibus quod odisse se, ac repudiare, & non imperasse Dominus ait; nec oderat reuera, neque reiiciebat: immo ab illis exegerat. Verùm σχετικῶς & comparatione cum altero facta; quod præ illis optabat, & postulabat, alterum se nolle, odisseque

[g] Isid. Pel. νομίζοντες ἀρχὴν εἶναι ἀνεύθυνον, ἀλλ' οὐ λειτουργίαν ὑπεύθυνον.

[h] Mal. 1, 3, & Rom. 9, 13.

[i] Deut. 21, 15.

[k] Ier. 7, 22.

[l] 1 Reg. 15, 22.

[m] Osee 6, 6.

[a] 2Cor. 3,10. dicit. Sic Apostolus de vetere Testamento loquens: [a] *Nam nec glorificatum est*, inquit; *quod claruit, in hac parte, propter excellentem gloriam.* Negat fœdus illud prius, & Mosaicum, splendoris, & excellentiæ quidquam habuisse, nimirum si cum nouo conferatur. CAPVT IX.

XIV. AD hanc loquendi normam exigenda sunt quæ miserunt Trapezitam in errorem abduxerunt, dicta illa Veterum, quibus Episcopatum negant ἀρχῆς, id est *imperij*, potestatis, honoris, ac dignitatis esse nomen: sed oneris, curationis, & officij, ac ministerij. Quæ homo minimè malus sic amplexus est, tanquam nihil in Ecclesiasticis præfecturis inesse potestatis, ac dignitatis omninò vellent. Quod longè ab mente illorum & sententia, communique adeo sensu dissidet: tum aliis eorumdem verbis, testimoniisque refellitur. Itaque comparatè, & καθ' ὑπερβολὴν pleraque dicuntur. Tùm verò quemadmodum suprà monui, de primario ac præcipuo fine loquuntur istiusmodi præfecturarum & magistratuum; quæ sicut ad subiectorum populorum rationes vtilitatésque referuntur: sic officij, curæ, laboris, & commodandi caussa; non potestatis, & honoris, expetendæ sunt. Quod Gregorius Papa in Pastoralis parte prima, capite VIII ad eadem illa verba Pauli admonet. *Ipse ergo sibi*, inquit, *testis est, quia Episcopatum non appetit, qui non per hunc boni operis ministerium, sed honoris gloriam quærit.* Præclarum illius locutionis exemplum ille ipse, quem proximè antè memoraui, Gregorij Nazianzeni locus offert: vbi de Prouinciali Magistratu loquens: [b] *Cum Christo imperium geris*, inquit, *cum Christo munus hoc administras. Ab illo gladium accepisti, non vt eo vtaris: sed vt mineris, ac terreas.* Mirum nisi Catharus, statim atque ista legerit, vt limati, acutique iudicij est, Magistratibus illis, qui merum imperium, gladiique ius habere dicuntur, eo vti nefas esse statuat: neque hunc exercere, aut occidere licere quenquam: sed ad terrorem ostentare, & in vagina conditum circumferre. Quod si consequens esse non putat: dicat obsecro quî potiùs colligat, ex eo, quod Apostolus eum, *qui Episcopatum desideret, opus bonum desiderare* scribit, nihil præter opus ac curationem Episcopatum habuisse. Aut quia Episcopum legit προστασίαν, οἰκονομίαν, πρόνοιαν, hoc est *curam, dispensationem, prouisionem* suscipere: nihil ad eam functionem afferre potestatis, ac dignitatis existimet? Hæc sunt imperitè, ac sine vlla ratione, nedum ratiocinatione conclusa.

XV. VOLO nunc ad eum reuerti, quem paullo anteà laudaui, Isidorum Pelusiotam: & alterum eius in medium afferre locum oppido insignem, & elegantem: in quo de Episcopatu, & illa Pauli ex Epistola ad Timotheum sententia, copiosè, ac luculenter edisserit: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Hæc est Epistola CCXVI tertij libri. In ea primùm Episcopatum ἀρχὴν disertè nominat. [c] *Non est*, inquit, *omnium huiusmodi imperium capessere; quod regno quoque sublimius est. Illud quippe diuina: hoc humana moderatur. Sed paucorum admodum, quos non minus iis, quibus præsunt, quàm pastores ouibus æquum fuerit antecellere.* Quæ postrema Gregorius Papa in [d] Pastorali sic exprimit: *Tantum debet actionem populi actio transcendere præsulis, quantum distare solet à grege vita pastoris. Oportet namque, vt metiri se solicitè studeat, quanta tenendæ rectitudinis necessitate constringitur, sub cuius æstimatione populus grex vocatur.*

[d] Parte 2 Past. c.I.

Pergit verò Isidorus, [e] ac rursus Paulum ait, *eiusmodi imperium Episcopale sine reprehensione gessisse.* Deinde cur idem de Episcopi partibus ista præscripserit, caussam ita reddit: [f] *Sciebat*, inquit, *complures imperij cupiditate ebrios esse: ac virtutis nullo desiderio tactos, imperium tamen affectare. Ac cùm Episcopatui annexos sudores, labores, pericula, solicitudines, ac vigilias minimè animaduerterent. Nam incumbunt ipsi subiectorum necessitates omnes*, &c. in quibus Episcoporum curationes, & officia operásque percenset: *quosdam existimasse ait, Episcopatum esse animi oblectationem, ac delicias: neque aut viribus suis expensis; aut imperij magnitudine considerata, ad huiusmodi prosiluisse negotium. Ideo vt illorum periculosum impetum reprimeret, doceretque, ne rem aggrederentur temerè plerorumque captum superantem, ista scripsisse: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.* Quamobrem Pauli tempore, ac iudicio inerat

[b] Naz. Orat. 17 p.271. Χριστῷ συνάρχεις, Χριστῷ καὶ συνδιοικεῖς. παρ' ἐκείνου σοι τὸ ξίφος, οὐκ εἰς ἔργον, ἀλλ' εἰς ἀπειλήν.

[c] Isid. Pel. οὐ γὰρ πάντων τὸ δύνασθαι τοιαύτης ἀρχῆς ἀντιλαβέσθαι, ἥ τις καὶ βασιλείας ἐστὶν ὑψηλοτέρα. ἡ μὲν γὰρ τὰ θεῖα, ἡ δὲ τὰ ἐπίγεια διέπει πράγματα. ἀλλ' ὀλίγων κομιδῆ, οἳ τοσοῦτον τῶν ἀρχομένων δίκαιοί εἰσιν διαφέρειν, ὅσον οἱ ποιμένες τῶν προβάτων.

[e] Isid. in ead. Ep. ὁ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀμέμπτως διοικήσας.

[f] Ib. ἀλλ' ἐπειδὴ ᾔδει τοὺς πολλοὺς τῇ φιλαρχίᾳ μεθύοντας, καὶ ἀρετῆς μὲν μὴ ἐφιεμένους, ἀρχῆς δὲ ἀντιποιουμένους· καὶ τοὺς μὲν τῆς ἐπισκοπῆς μὴ συνορῶντας ἱδρῶτάς τε, καὶ πόνους, καὶ κινδύνους, φροντίδας τε, καὶ ἀγρυπνίας· εἰς αὐτὸν γὰρ πᾶσαι ἐπαιωροῦνται τῶν ὑπηκόων αἱ χρεῖαι, &c. τινὲς ἀρχὴν, καὶ ἄνεσιν, καὶ τρυφὴν αὐτὴν εἶναι ᾤοντο, καὶ μήτε τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐξετάσαντες, μήτε τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς ἐννοήσαντες, ἐπεπήδων τῷ πράγματι, ἀναστέλλων αὐτῶν τὴν κινδυνώδη ὁρμὴν, καὶ διδάσκων μὴ πράγματι ἁπλῶς ἐγχειρεῖν τοῖς πολλοῖς ἀνεφίκτῳ, ἔφη, Εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.

Epiſcopatui ἀρχὴ, τιμὴ καὶ ἀξία, vt idem mox Iſidorus appellat; adiunctam habens operam, & laborem, ac ſedulam curationem, & ſummam adeò difficultatem. (Nam ἔργον ſic etiam Iſidorus interpretatur) Et proptereа ne quis ſic in vnum intentus eſſet, vt alterum non videret; de eo monendos putauit, qui illius honoris, & imperij cupiditate tenerentur. Vt, quod ait [a] Philippus Abbas Bonæ Spei, *prælatus opus bonum plus amplecteretur, quàm honorem.* [a] Epiſt. 19.
Hinc Bruno [b] in libro de laudibus Eccleſiæ, in Adamo *intelligi* ait *Eccleſiæ cuſtodes, Epiſcopos ſcilicet & ſacerdotes.* Vt igitur *Adam in Paradiſum miſſus eſt, vt operaretur, & cuſtodiret illum: ſic illi non ſint otioſi, quia operarij ſunt: vigilent, quia cuſtodes ſunt.* Ac profectò, vt ait Saluianus, [c] *nihil eſt turpius, quàm excellentem eſſe quemlibet culmine, & deſpicabilem vilitate. Quid eſt enim aliud principatus ſine meritorum ſublimitate, niſi honoris titulus ſine homine? Aut quid eſt dignitas in indigno, niſi ornamentum in luto? Et ideo cunctos, qui ſacri altaris ſuggeſtu eminent, tantum excellere oportet merito, quantum gradu.* [b] Cap. 1. [c] Salu. lib. 2 ad Eccleſ. Cath.

De iuriſdictione epiſcopali. Oſtenditur eam Apoſtolorum ætate penes Epiſcopos fuiſſe: déque eo Salmaſij abſurdum commentum refellitur. Epiſcopalem dignitatem & poteſtatem quantopere commendant Patres. Chryſoſtomi de illa inſignis locus. Eadem populum maximè reſpicit. Ideóque tam in multis eandem Eccleſiam regentibus, quàm in vno Epiſcopo reſedit.

Caput X.

I. Episcopatvm nomen eſſe dignitatis, & poteſtatis, ac magiſtratum quendam Eccleſiaſticum, ne ipſum quidem negaturum ampliùs arbitror Trapezitam Catharum, ſi quid pudoris habet: ſed conuictum ſuperiori diſputatione, ceſſurum veritati. Quod vt poſita peruicacia, omninò cogatur facere, quod reliquum eſt in eius Diſſertatione, hoc ſequentibus capitibus conficiam; quantumuis leue, imbecillúmque ſit illud: ne quid à me in præteritis relinquatur. [d] Iuriſdictionem igitur Epiſcoporum *non antè cœpiſſe* dicit, *quàm ordinis diſtinctio nata eſt inter Epiſcopum, & Presbyteros. Cùm nullus erat Epiſcopus ſpecialis, & vnicus in quâque Eccleſia: ſed omnes Presbyteri audiebant Epiſcopi, paríque iure, ac poteſtate adminiſtrabant ſibi creditam Eccleſiam, nullam fuiſſe peculiarem Epiſcopi ſingularis iuriſdictionem, nullum tribunal, prorſus conuenit.* Hæc ſi diligenter excutias, vaniſſima, & ſtupiditatis plena reperies. Primùm iuriſdictio Epiſcopatus naturæ ineſt ipſi, ex eóque neceſſariò ſequitur. De pleno Epiſcopatu loquor, & ordinaria illa poteſtate; quæ *actu*, vt loquuntur, ac reipſa fungitur: neque ex accidente circumſcripta, impeditáque eſt: vt cùm Epiſcopus in ordinem redigitur: vel aliqua ex cauſſa vſu poteſtatis interdicitur. Itaque quiſquis legitimè eſt factus Epiſcopus, & certa in ſede collocatus, is iuriſdictionem ibi ſuam habet, & exercet: Singularem quidem, ſi vnus eſt: Sin plures ſunt, in commune illam obtinent. Vt enim Epiſcopus vnus vna eſt poteſtas: ita plures Epiſcopi, plures ſunt poteſtates, quocumque fœdere, ac iure ſociatæ. [d] Salm. c. 6. p. 418.

II. Sic, *Quod ad Magiſtratus attinet*, ait [e] Pomponius, *initio ciuitatis Romanæ, conſtat Reges omnem poteſtatem habuiſſe. Exactis deinde regibus, Conſules conſtituti ſunt duo, penes quos ſummum ius vti eſſet, lege rogatum eſt.* Eadem ergo poteſtas penes duos fuit, quæ in vno hactenus reſederat. Quemadmodum poſtea, *cùm omnes magiſtratus abdicare ſe iuſſi ſunt, & Decemuiri conſtituti*, eadem, quæ in Conſulibus fuit, in iſtos tranſlata poteſtas eſt. [e] L. 2 D. de Orig. Iur.

Sic è contrario, cùm plures Eccleſiis ſingulis initiò præeſſent Epiſcopi, iidémque Preſbyteri, plures erant ἄρχοντες, & Præfecti Eccleſiæ, poteſtate prædìti; quam communiter exercebant. Poſtquam autem vnus toti Eccleſiæ

præpositus est, non propterea sublata prior est illa potestas, sed in vnum collata. Ergo nec ad plures ab vno redacta iurisdictio, nec à pluribus ad vnum, extinguitur: nec à seipsa diuersa est, nisi τῷ ὑποκειμένῳ. CAPVT X.

Ostendimus antecedenti capite, cum Episcopatu, ex institutione Christi, & origine prima, connexam esse spiritualem, sacrámque potestatem: & esse verum propriéque dictum Ecclesiæ Magistratum, non humano iure, & auctoritate; sed diuina voluntate constitutum: quoniam quidem [a] *Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo.* Hæc potestas Episcopatum, vt iam dixi, sequitur. ac siue vnus vni præsidet Ecclesiæ; siue plures sint, nihilominus manet eadem. Nisi quis forsitan in synodo, vbi plures conueniunt Episcopi, singulos sua potestate carêre sentiat; cùm ibi eâ maximè quisque fungatur.

[a] Act. 20, 28.

III. QVID ergo sibi vult Catharus cum sua illa Episcopalis iurisdictionis origine? Aut cur eam ab illo repetit initio, quo ex pluribus Episcopis eandem regentibus Ecclesiam, vnus est summus constitutus? Nónne plures illi Presbyteri, & Episcopi Dominicum gregem in commune pascebant? Nónne [b] Paulus *obedire præpositis iubet, eísque subiacere? Ipsi enim peruigilant,* ait, *quasi rationem pro animabus nostris reddituri?* Postremò Patres illi, quos superiori capite testes citauimus Episcopatui insitæ iurisdictionis, & potestatis, hanc ipsam Ordini isti conuenire significant, quà Episcopatus est, & Ecclesiastica præfectura: non vt ex humana institutione profluxit illius à Presbyteratu disiunctio. Hoc enim ipso, quòd erat in Ecclesia præses & Episcopus aliquis; siue singularis, siue cum aliis; eius curationem ἀρχὴν vocarunt, hoc est *imperium*, ac *principatum*: quod [c] Ennodius rectè vocat *religiosum imperium*, & ipsum ἄρχοντα, hoc est *principem*, ac *magistratum*. Cuius imperij, principatus, magistratúsque stirpem, ac fontem ex eo repetunt, [d] quòd vices in terris agunt Episcopi pastoris magni: qui illos gregi suo præposuit; atque vt curationis, & prouisionis; sic honoris, & potestatis participes esse voluit. [e] *Qui enim vos audit*, inquit, *me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Quare aut à Christo nulli sunt instituti pastores; Episcopi nulli: aut si qui auctore ipso facti sunt, vt [f] Scriptura demonstrat: potestatem, auctoritatem, ac iurisdictionem habuerunt, hoc, imperandi, ac coërcendi ius; sine quo impositum sibi munus exercere minimè poterant. Ob hanc pastoralem gubernandi, regendíque prouinciam Apostolorum successores, heredésque potestatis Episcopos esse Pacianus affirmat; ac ligandi soluendíque ius habere. Ideo patres illos, & iudices Augustinus: Gregorius Nazianzenus *principes*, & magistratus eosdem nominat. Hinc non modò *imperium*, ac *tribunal*: sed maius etiam, ac præstantius, quàm ciuilibus Magistratibus; immo quàm ipsis regibus; idem Nazianzenus Episcopis attribuit; necnon Isidorus Pelusiota. quos capite illo commemorauimus.

[b] Heb. 13, 17.
[c] Enn. Dict. 5 p. 478.
[d] 1 Pet. 5, 2.
[e] Luc. 10, 16.
[f] Eph. 4, 11, Act. 20.

IV. PRÆTER quos modò [g] Chrysostomum proferam: qui in libro tertio περὶ ἱερωσύνης, eam dignitatem *tanto regiæ præstare* dicit, *quantum carni spiritus antecellit.* Tum [h] Ambrosium: cuius ista sunt verba: *Honor igitur, Fratres, & sublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longè erit inferius, quàm si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. quippe cùm videas regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum: & exosculatis eorum dextris, orationibus eorum credant se communiri.* Tum & esse potestatem hanc: & inde originem traxisse scribit, quòd pascendas illis oues suas Dominus commiserit. *Quas oues*, inquit, *& quem gregem non solùm tunc beatus suscepit Petrus: sed & cum illo eas nos suscepimus omnes. Vnde regenda sacerdotibus contraduntur: meritò rectoribus suis subdi dicuntur*, &c. Et in [i] Epistola ad Valentinianum: *Quis est, qui abnuat in caussa fidei; in caussa, inquam, fidei Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis iudicare?* Quo in argumento latè spatiatus est Lucifer Calaritanus libro primo pro S. Athanasio. [k] Epiphanius quoque *regium thronum concessum* ait à *Christo, Ecclesiæ sacerdotio; vt regiam simul & Pontificiam dignitatem in vnum conflatam, sancta sua donaret Ecclesia.* Quare est idem *præpositum Ecclesiæ esse*, ac *præpositum gregis*; quod vtrumque

[g] Chrys. init. lib. 3 de Sacerd. [illegible]
[h] Lib. de Dig. Sacer. cap. 2. To. 4.
[i] Quæ est 13 To. 5.
[k] Epiph. Hær. 29, §. 3. Θρόνος γὰρ Δαβὶδ, καὶ βασιλικὸς ἕδρα ἐστὶν ἡ ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ ἱερωσύνη. ὅπερ ἀξίωμα βασιλικόν τε, καὶ ἀρχιερατικὸν ὁμοῦ συνάψας ὁ κύριος δεδώρηται τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ.

CAPVT X.

Tertullianus [a] nominat. His sunt innumera Patrum aliorum dicta consentanea: quæ hoc loco perscribere, non magnus labor, sed superuacaneus fuerit. In quibus omnibus illud spectare Catharum volo; quanam ex radice tanta, quantam Episcopo tribuunt, dignitas, auctoritas, ac potestas ortum acceperit. Profectò non aliunde, quàm ex origine illius, & institutione; atque ex ipsa proprietate, conditione, fine denique ordinis, & gradus istius; cuiusmodi edidisse, tradidisséque Christum ac sanctum Spiritum, Scriptura ipsa testatur.

a Tertul. lib. de fuga c. 11.

V. HÆC vera certáque regula est, qua metienda est, æstimandáque dignitas Episcopalis: vt huiusmodi curatio, & administratio, & οἰκονομία, & quibuscumque illam Cathari, ac fanatici nominibus appellare voluerint, quo eius pretium eleuent, nihilominus potestas, & magistratus haberi, ac nuncupari debeat. Etenim si id attendas, quod vsui Ordinis, & gradus illius, ac functioni sic est affixum, vt ab eo diuelli nequeat, & sine quo constare non potest; intelliges haud temerè ab antiquis illis Patribus, imperij, potestatis, & dignitatis etiam regiæ, aliísque splendidis, & eximiis titulis, ac vocabulis honestatum illum fuisse. Et ἀρχὴν esse, principatúmque quendam ex prima sua institutione, demonstrant *comparationes* illæ, vt vocat Ambrosius, quibus proprietatem illius explicare student: pastoris, chori ductoris, ducis, imperatorísque militaris, nauis gubernatoris; ciuitatis rectoris, & magistratus; principis, ac regis denique. Quas omnes administrationes potestate, ac iurisdictione pro modulo suo instructas, & ornatas esse nemo non videt: maiori autem, quo quæque est præstantior, & excellentiorem ad finem comparatur. Cùm igitur omnes istæ similitudines vsurpentur à Veteribus ad Episcopatus naturam & vim εὐσιάδη propiùs exprimendam: cúmque singularum functionum, vnde comparationes istæ trahuntur, proprietates ac dotes eminentiam quandam, & ἀξίωμα cum potestate præ se ferant: manifestum est, illum ipsum statum, præfecturam illam, cuius in rationem, ac descriptionem vniuersæ confluunt; potestate, ac iurisdictione, & eo omni, quod magistratus est proprium, carere nullo modo posse.

VI. EST ad hoc institutũ apprimè disertus, & elegans Ioannis Chrysostomi locus; qui omnes illas ferè similitudines complectitur: & Episcopatum, qualis Apostolorum fuit ætate, & ab iisdem informatur ipsis, principatum, magistratúmque esse demonstrat. Quem locum, etsi paullo est longior, quia tamen necessarius est disputationi nostræ, non possum quin ex parte saltem hîc referam. Cùm igitur Apostoli ad Hebræos scribentis verba illa declarat, quæ iam attuli: [b] *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis*, &c. scribit sic: [c] *Nullos esse magistratus, vbique malum est, ac multarum caussa calamitatũ; & tumultus ac perturbationis principium. Ea porro tanto est in Ecclesiâ periculosior, quanto magistratus huius conditio potior est, & sublimior. Vt enim si ex choro chori ductorem sustuleris, neque concentum, neque ordinem ille retinebit. Et si ab exercitu castrensi imperatorem detrahas, non iam decorè, atque ordine acies instruetur. Item si à naui gubernatorem auferas, illam submerges. Ita si à grege pastorem seiungas, euertes, & perdes omnia. Malum igitur est carere magistratu, & euersionis caussam affert. Sed nec minus est malum subiectorum contumacia. Hinc enim idem efficitur. Siquidem populus magistratui non obtemperans, similis est nullum habenti: ac nescio an non etiam deterior.* Vides, vt ex Chrysostomi mente, Episcopatus, qualis erat ætate Pauli, & vt ab eo commemoratur, ἀρχὴ, id est *magistratus*, & *imperium* fuerit: immo magistratu omni potior ac sublimior: cui opposita labes est reipublicæ, ἡ ἀναρχία, quæ ἀρχῇ, hoc est magistratui, sic est contraria, vt luci tenebræ. Vt igitur veræ, propriéque dictæ tenebræ, veram, ac propriè dictam lucem vnà significant. Sic quæ contingere dicitur ἀναρχία in Ecclesia, veram itidem ἀρχὴν in ea esse aliàs ostendit. Pergit Chrysostomus; & illud obiicit sibi: [d] *At enim, dicat aliquis: Est & tertium malum, quando malus est magistratus. Noui equidem: neque mediocre istud est malum: sed peius etiam, quàm si nullus esset omninò magistratus. Satius est enim ab nullo gubernari, quàm ab malo gubernari.* Verùm nihilo secius morem illi gerendum esse, quantumuis prauus sit, admonet ex illo Christi præcepto: [e] *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergo,*

b Hebr. 13,17.

c Chrys. Homil. 34 in epist. ad Hebr. Κακὸν μὲν ἡ ἀναρχία πανταχοῦ, καὶ πολλῶν ὑπόθεσις συμφορῶν, καὶ ἀρχὴ ἀταξίας, καὶ συγχύσεως· μάλιστα δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ τοσοῦτον ἐπισφαλεστέρα ἐστὶν, ὅσον καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς μεῖζον, καὶ ὑψηλότερον. ὥσπερ γὰρ, ἂν χοροῦ τὸν κορυφαῖον ἀνέλῃς, οὐχὶ κατὰ μέλος, καὶ κατὰ τάξιν ὁ χορὸς ἔσται. καὶ φάλαγγος στρατοπέδου τὸν στρατηγὸν ἀποστήσῃς, οὐκέτι ῥυθμῷ καὶ τάξει τὰ τῆς παρατάξεως ἔσται. καὶ πλοίου τὸν κυβερνήτην ἐὰν περιέλῃς, καταδύσεις τὸ σκάφος. οὕτω καὶ ποιμνίου τὸν ποιμένα ἐὰν ἀποστήσῃς, πάντα ἀνέτρεψας, καὶ ἠφάνισας. Κακὸν μὲν οὖν ἡ ἀναρχία, καὶ ἀνατροπῆς ὑπόθεσις. κακὸν δὲ οὐχ ἧττον, ἡ ἀπείθεια τῶν ἀρχομένων. τὸ αὐτὸ γὰρ γίνεται πάλιν. λαὸς γὰρ ἄρχοντι μὴ πειθόμενος ὅμοιός ἐστι τῷ μὴ ἔχοντι· τάχα δὲ χεῖρον.

d Ib. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις ὑμῶν, ὅτι ἔστι καὶ τρίτον κακὸν, ὅταν ὁ ἄρχων ᾖ κακός. οἶδα κἀγὼ, καὶ οὐ μικρὸν τοῦτο κακόν. ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναρχίας πολλῷ χεῖρον. κρεῖττον γὰρ ὑπὸ μηδενὸς ἄγεσθαι, ἢ ὑπὸ κακοῦ ἄγεσθαι.

e Matt. 23,2.

quæcumque dixerint vobis, seruate, & facite, &c. [a] *Habent*, inquit, *dignitatem: sed impurè viuunt*. Deinde ista pertexit: [b] *Audiant & principes, nec solùm iis subiecti; quemadmodum morigeri debent esse qui subiecti sunt: sic magistratus ipsos oportere vigiles, & sobrios esse*. Ac sæpiùs deinceps & ἄρχοντας appellat Episcopos, quos ἡγουμένους dici interpretatur ab Apostolo; & Episcopatum ipsum ὄγκον ἀρχῆς, id est *molem imperij* nominat, eúmque confert cum Aaronis, Mosis, ac Saülis imperio. Idem habent Oecumenius, & Theophylactus.

CAPVT X.

[a] Id. ἔχουσι, φησὶ, τὸ ἀξίωμα· ἀλλὰ βίον ἀκάθαρτον.
[b] Ib. ἀκουέτωσαν καὶ οἱ ἄρχοντες, μὴ μόνον οἱ ἀρχόμενοι, ὅτι ὥσπερ πειθηνίους εἶναι δεῖ τοὺς ἀρχομένους, οὕτω καὶ τοὺς ἄρχοντας ἀγρύπνους εἶναι, καὶ νηφαλίους.

VII. HINC euidens est quod dixi, Episcopos, quales erant Apostolorum tempore, ἡγουμένους, hoc est *præpositos* fuisse, quos ἄρχοντας intellexit Chrysostomus, eorúmque præfecturam, ἀρχὴν, id est *magistratum*: & ἀξίωμα, id est *dignitatem* cum summa potestatis amplitudine. Quam sanctissimi, eruditissimi, eloquentissimi Patris orationem, ac sententiam longè suauiùs ac libentiùs audiemus, quàm impuros Catharorum stridores, ac fremitus: quales audiebant

Proxima Circææ raduntur litora terræ,

Vnde dissonæ, & horrendæ voces illorum excipi solebant,

Quos hominum ex facie Dea sæua potentibus herbis
Induerat Circe in vultus, ac terga ferarum:

Tales enim hæreticos esse, Clemens Alexandrinus affirmat, & hac illos similitudine describit. [c] *Quemadmodum*, inquit, *si quis bestia fiat ex homine, similiter atque ij, qui Circæis venenis infecti fuerant. Sic hominem esse Dei, & fidelem Domino manere perdidit, qui Ecclesiasticam traditionem calcibus abiecit, & ad humanarum opiniones hæreseon desiluit*. Principatum in eo genere tenet *Puritanorum* natio, omnium sine controuersia deterrima, & antiquitatis, ac traditionis inimicissima. Ex quibus Elpenor Corocotta noster infanda illa, & absurda perstrepuit. At quanto, & quàm intolerabili cum fastu! [d] *Nunc te*, inquit, *docebo, quando in medium prodierit illa iurisdictio Episcopalis, in qua nimirum diu te iactas: cuius vsum, vimque planè ignoras, vt eius origo te latet*. Tum illa pertexit, quæ suprà commemorata sunt: Iurisdictionem Episcopalem cœpisse tunc scilicet, cùm à Presbytero primùm distinctus est Episcopus.

[c] Clem. Alex. 7 Strom. pag. 545. καθάπερ οὖν εἴ τις ἐξ ἀνθρώπου θηρίον γένοιτο, παραπλησίως τοῖς ὑπὸ τῆς Κίρκης φαρμαχθεῖσιν· οὕτως ἄνθρωπος εἶναι τοῦ θεοῦ, καὶ πιστὸς τῷ Κυρίῳ διαμένειν, ἀπολώλεκεν ὁ ἀναλακτίσας τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν, κ. ἀποσκιρτήσας εἰς δόξας αἱρέσεων ἀνθρωπίνων.
[d] Pag. 458.

VIII. ATQVI iurisdictio Episcopi populum maximè respicit, quos *laicos* appellant. Et quamuis ad subiectos etiam Clericos, Presbyteros, ac Ministros extenditur: potest tamen sine istis consistere, ac circa solos versari laicos: sine populo verò, quam *plebem* vulgò nominant, vetitum olim fuit vllum Episcopum ordinare. Itaque priusquam Episcoporum gradus à Presbyteratu secerneretur, constabat tamen illi potestas sua, & iurisdictio, qua *regebat Ecclesiam Dei*, vt [e] Paulus loquitur. Ac [f] Salmasius ipsemet asserit, *Ecclesiæ vocabulũ olim vsurpatum esse de solo fidelium cœtu: & sic accipi in Actis Apostolorum*. Cùm igitur etiam ante diuisionem ordinum istorum, *fidelium cœtus* extaret: erat etiam Ecclesia, cui regendæ præerant Episcopi, si non mendax est Apostolus. Iurisdictionem ergo, sine qua regi non poterat, habebant iidem. Neque postquam à Presbyteris secreti sunt, nouam in Christianum populum potestatem, ac iurisdictionem sunt adepti: sed in Presbyteros duntaxat simplices, qui hactenus non erant. Proinde friuola, & vana est animaduersio illa, & ξενοπαθεια, nec secum cohæret. Vt illud omittam, quod identidem repeti necesse est, ab ipso [g] Salmasio singulares Ecclesiæ præfectos, ac primates iam tum ex ipsis Christianismi primordiis constitui Episcopos κατ' ἐξοχὴν vocatos: quibus proinde κατ' ἐξοχὴν potestas, ac iurisdictio non solùm in Christianam plebem: sed etiam in Presbyteros, ceterósque Clericos competeret. Vt sit illa prorsus incredibilis, & κατ' ἐξοχὴν horrenda cæcitas, ac stupiditas in tanta, vel absurditate, vel inconstantia, repugnantiáque dictorum.

[e] Act. 20.
[f] Pag. 388.
[g] Pag. 273. & 274.

Retractantur ea, quæ de Episcopali dignitate, auctoritate, ac magistratu in Opere Trapezitico scripta sunt. Ea rectè in Dissertationibus Ecclesiasticis reprehensa fuisse. Quid sit dignitas: & quomodo ab imperio, & magistratu differat. Item de auctoritate agitur. Ex priuata ciuium in familias suas potestate oriri magistratuum potestatem. Ostenditur Episcopos iudiciariam habuisse potestatem à prima sua institutione: & pœnarum infligendarum ius, ex Epistolis Pauli.

Capvt XI.

I. Dignitatem, auctoritatémque Catharus infando illo in [a] Trapezitico libro ab Episcopo segregabat: asserens *Veteribus Episcopatum in Ecclesia non fuisse nomen dignitatis, aut potestatis, id est ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας, sed curationis, & administrationis, βοηθείας, siue προστασίας, quæ est ἐπιμέλεια.* Quod illius decretum, si, vt hactenus fecimus, paullo interiùs excussum fuerit, ac si verbis singulis quæ sit subiecta notio singillatim requiras, nihil præter inanem habet strepitum vocum, quas ne ipse quidem explicare, qui dixit, liquidò, ac perspicuè poterit. Certè tota illa in Dissertatione, quam hoc libro confutamus, cùm de eo multa scribat, tantumdem scimus quid velit, ac si omninò tacuisset. Age enim, cùm Episcopi nomen non fuisse dignitatis, aut potestatis dicit, non de sola puto vocabuli origine, ac significatione contendit, nisi præter omnem modum ineptus est. sed de re ipsa, & gradu, siue Ordine. Nam appellationes non omnem exhaurire naturam, proptietatémque rerum, quibus significandis impositæ sunt, extra controuersiam est, vt suprà docuimus. Episcopatum igitur carere dignitate, auctoritate, ac potestate vult; nec aliud esse, quàm simplicem curationem, & munus, siue onus alicui commissum. Hoc verè, an secus dictum sit vt planè constet, quid aliud faciendum est, nisi vt singulis, quas abiudicat, vocibus quæ sit subiecta vis, & significatio disputetur, ex eorum auctoritate, qui illas voces interpretati sunt? Hoc verò in Dissertationibus Ecclesiasticis, quas Trapeziticis nugis opposuimus, sedulò præstitimus. Exposuimus quid esset dignitas, quid auctoritas, quid magistratus. Ostendimus deinde in Episcopatum hæc vniuersa confluere.

[a] Trap. p. 412.

II. At Salmasius quid diceret, ac quò se verteret ignarus, de dignitatis, & auctoritatis, ac potestatis vocabulis stolidè conflictatur. [b] Negat omnem se dignitatem, & auctoritatem ab Episcopatu remouere: sed eam duntaxat quæ magistratus esset. Etenim *curationem eam, quam habuit in Ecclesia Episcopus, cùm dignitatem & honorem non esse notauit Salmasius,* (ait huius patronus nebulo Messalinus, & idem qui Salmasius) *non intellexit sine dignitate, & honore fuisse.* [c] *Ego verò aio* (paullo pòst inquit) *Episcopum cum dignitate, & cum auctoritate munus suum exercuisse, & potestatem eius exercendi habuisse: cum auctoritate etiam illud exercere debere: honore quoque dignum fuisse: non tamen primis illis temporibus pro magistratu Ecclesiastico habitum esse: nec dignitatem, aut potestatem eo sensu habuisse, quo ea vocabula distinxit Salmasius, cùm potestatem à curatione sic propriè dicta docuit esse discernendam.* Mox ait se dignitatem sumpsisse pro *magistratu summo*, qui & *honor* ab Latinis vocatur: atque ita Græcos *dignitatem, & potestatem* nominare ἐξουσίας, καὶ αὐθεντίας.

[b] Salm. p. 435. Differt.

[c] Ibid. 437.

Hæc & alia plura Messalianus Salmasius ἀχυροθολογῶν more suo, & in tricis vocabulorum operam sedulò collocans. At nos illum vel in ipso suo artificio nihil esse; neque vim nominum, de quibus argutatur, intelligere, portò demonstrabimus.

III. Imprimis quod ait, non se *dignitatem* abiudicasse prorsus ab Epi-

Episcopatu: sed eam tantùm, quæ sit *magistratui:* ac proinde malè nos sibi dignitatis rationem, ac definitionem obiicere, qualem Cicero in secundo libro de Inuentione tradidit: superuacanea est μικρολογία. Magistratus omnis habet dignitatem: sed non omnis dignitas, magistratus est. Nam illa patet latiùs: & vniuersè definitur à Cicerone, *alicuius honesta, & cultu, & honore, & verecundia digna auctoritas.* Ea verò dupliciter dicitur. Aut enim ex priuatis cuique suppetit corporis, vel animi dotibus, & ornamentis: vt ex virtute, scientia, ætate, moribus, habitu oris ipso, ac reliquis, quæ gratiam, & auctoritatem conciliant. Cuiusmodi est ille, quem [a] Poëta describit, qui coortam in populo seditionem auctoritate sua compescit.

[a] Æn. 1.

Tum pietate grauem, ac meritis si fortè virum quem
Conspexère, silent, arrectísque auribus adstant.

Aut ex functione aliqua honorifica, & splendida: siue Magistratus sit; siue non sit. Nam & Senatores Magistratus non erant: & tamen penes illos erat dignitas. Interest autem inter illa duo dignitatum genera: quòd prior nulli certo gradui, vel statui, aut gestioni est addicta: neque rata est, vel fixa: sed propemodum ex arbitrio, & iudicio pendet eorum, à quibus *honor* tribuitur. Non enim ab honore, cultúque multum differt, quem in illis esse potiùs qui deferunt, quàm qui capiunt, docuit [b] Philosophus. Ac quæ apud aliquos magni fiunt, & honesta ducuntur, vt liberales artes, & id genus cetera, apud alios contemptui sunt. Posterior verò, quæ gradum & ordinem, vel Magistratum sequitur, certa est, ac determinata; neque ex eius, cui conuenit, proprio merito; vel deferentium arbitrio pendet: ac ferè in signis quibusdam externis, atque honoris testimoniis posita est: quæ *ornamenta* vocat [c] Cicero: & ea, quæ ab Senatoribus obtinebantur, enumerat sic: *Locus, auctoritas, domi splendor, apud exteras nationes nomen & gratia: toga prætexta, sella curulis, insignia, fasces, exercitus, imperia, prouinciæ.* Quorum omnium partim Senatoribus cunctis erant communia, etiam magistratu functis: partim ab illius ordinis hominibus cum magistratu capiebantur; vt lictores, fasces, &c.

[b] Arist. 1 Eth. c. 3. δοκεῖ γὰρ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ ἐν τῷ τιμωμένῳ.

[c] Orat. pro Cluen.

IV. DISTAT ergo τῷ λόγῳ, καὶ ἐπινοίᾳ, id est *ratione*, dignitas ab imperio, & magistratu. Nam magistratus præter dignitatem, id est splendorem, amplitudinem, & honorem, siue honoris insignia; habet insuper iubendi, siue iuris dicendi, & coërcendi potestatem: vti suprà meminimus. Sic & dignitas à potestate differt. Vnde meritò, negante Catharo penes Episcopos olim dignitatem, ac potestatem fuisse, amborum propria ratio, ac vis enucleanda fuit; ac quid esset dignitas, quid potestas, vel auctoritas explicandum. Vt si quis probare velit Socratem esse hominem, sigillatim primùm animal, deinde rationis particeps probabit esse. Nec tu illum stolidè reprehendes cùm primùm animal esse colligere cœperit, ex eo quod sentit: atque ita refelles, te non animal negare illum esse, sed hominem. Qui enim sic arguat, vix eum quisquam hominem iudicet. At hoc planè Messalinus egit Salmasius in Dissertatione sua. Cùm enim aduersus ipsum probare vellem, Episcopatum ex institutione sua, Ecclesiasticum fuisse magistratum, duo illa, quæ in magistratu insunt, & ex quibus velut οὐσιωδῶς constat, reperiri in illo, vt par erat, ostendi; primùm dignitatem, deinde potestatem, eámque magistratus propriam; qualis ab Iurisconsultis, & ab Aristotele in Politicis describitur. Potuíne magis in caussam intrare: aut quod agendum erat, pressiùs, ac diligentiùs exequi, quàm argumentatione ista feci? At iste languidum nescio quid hiscens, & præmortuum, de dignitate prius illud obstrepit. Tum ei simile alterum de auctoritate. Quam quidem in Episcopatu reperiri, inde constare dixi, quod idem est ac *potestas.* Est autem fuitque semper in Episcopatu potestas, non qualiscumque: sed iudicandi, & imperandi: quæ duo Magistratus esse propria dicuntur ab Aristotele.

V. HIC verò surgit ex aduerso Catharus, & vt ab Dialectica egregiè est paratus, argumentationem nostram sic eleuare nititur, [d] *Si auctoritas eadem est ac potestas; ergo femina, quæ hanc potestatem habet, etiam magistratum*

[d] Salm. p. 436.

CAPVT XI. *gerit*. At, ô pepo: non auctoritas quæuis aut potestas magistratum facit; vti neque dignitas: sed certa duntaxat; ea scilicet, quæ iurisdictionem habet adiunctam. Tria ista quippe vocabula nonnunquam vsurpantur laxiùs, atque in priuatis constituuntur. Quare generis quodammodo sunt loco; vel generalium proprietatum, cùm in Magistratus descriptione ponuntur: ac per propriam deinde restringuntur, ac determinantur illius differentiam. Quæ primùm hoc habet; vt ad populum, & communitatem aliquam referatur. Deinde, vt iuris dicendi, ac iubendi, coërcendique adeò facultatem contineat. Vnde sic integra potest informari Magistratus definitio. *Magistratus est dignitas iuris populo dicendi, & iubendi potestate prædita*. Ex quo superior illa cauillatio Cathari ridicula planè, ac puerilis exploditur, de muliere auctoritatem, ac potestatem habente. Nam etsi hanc capiat, ideò non est magistratus, quoniam ad communitatem non pertinet, nec ei ius dicit. Auctoritas porrò, ac potestas, vt dixi, ex proprietate sua latiùs patet, vt minimè sit consequens, si hanc habeat femina, eam magistratum habere: cùm ne pater-familias quidem, qui in domum suam, hoc est vxorem, liberos, ac familiam potestatem, & auctoritatem tenet, eo ipso magistratus sit. Scitum illud est [a] Aristotelis: ciuitatem, & rempublicam ex domibus, & familiis ortum accepisse: vt hæ sint velut partes, & elementa, ex quibus illa componitur. Etenim prima hominum inter se coniunctio, & communitas ex natura ipsa prodiit, & naturali societate maris, ac feminæ, tum ab vtroque procreatis liberis; & ad vsus quotidianos adiuncto seruitio. quæ communitas *domus* dicitur. Exinde multiplicatis domibus ac familiis, populi, ac ciuitates extiterunt. Est autem naturalis itidem in partibus familias auctoritas, & potestas in suos; eóque ipso differt ab ea potestate, quam in populum magistratus obtinet; quæ aduentitia est, & ex communitatis consensu initiò profecta. Adscribatur itaque ad nugas ceteras Messalianæ, ac Trapeziticæ βωμολοχίας, argutia illa frigida, & illepida de auctoritate, ac magistratu mulierum. [a Lib. 1 Polit. c. 2.]

VI. SED vt hominem hunc ad iustam, seriámque certationem reuocemus ab deliciis istis, & facetiis: ad quod genus neque ab natura valde est aptus: neque hoc scriptorum eius indoles sapit; quæ sunt morosa, & ad Lectoris odium, ac fastidium facta. vt igitur de re ipsa contendamus, satis effectum arbitror duobus præsertim antecedentibus capitibus, Episcopatum esse veram, propriéque dictam ἀρχὴν, hoc est magistratum, vel imperium Ecclesiasticum; nec meram esse curationem, munúsve auctoritate, ac potestate carens: quod somniauit Catharus. Nam & iuris dicendi penes illos à prima origine fuisse potestatem: & imperandi, ac pœnis animaduertendi in refractarios ius & vsum eosdem habuisse. Cuius vtriusque vestigia in Canonibus antiquis & sanctionibus extare docui: & in omni Ecclesiastica historia. Imprimis enim multa præcepisse, ordinasséque rum Apostolos omnes; tum Paulum, ex Actis Apostolorum, & istius Epistolis patet. Deinde contra delinquentes, pœnas esse ab hoc inflictas, eædem testantur Epistolæ: sed eiusdemmodi, qualis & ipsa potestas est: hoc est spiritales, & Ecclesiasticas: prout Ecclesiasticus est, & spiritalis magistratus Episcopi. Non enim equuleos, vngues, ferrum, faces, aut carnificum manus Ecclesiastica fora nouerunt, ac iudicia: sed suas habent, peculiarésque pœnas, quæ ad animam propriè pertinent, qualis est excommunicatio, anathema, & eiectio extra Ecclesiam, sacrarúmque rerum interdictio: & si quæ sunt aliæ, quas *censuras* vulgò nuncupant. quales antiquissimis in canonibus crebro in vsu versantur.

SIC Apostolus Corinthium illum ob incestas cum nouerca nuptias vel sententia sua condemnauit; vel condemnandum vtique decreuit, & eorum, qui Ecclesiæ præerant, iudicio tradidit. [b] *Ego quidem absens corpore*, inquit, *præsens autem spiritu, iam iudicaui, vt præsens; eum qui sic hoc operatus est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis, & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi, tradere huiusmodi Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini nostri.* [b 1 Cor. 5.]

VII. In hoc Apostoli loco iudiciaria potestas elucet, & pœnæ modus, quo Ecclesiasticorum præsidum auctoritate delicta coërceentur: nimirum excommunicatio, & segregatio à communione fidelium. Ac plerique præter hanc, aliam insuper ostendi volunt extraordinariam, & illorum temporum propriam pœnam: vti Satanæ dederetur varijs modis excarnificandus, palàmque vexandus, aut morbo cruciandus. idque verba illa præ se ferre; *tradere Satanæ in interitum carnis*. Ita Chrysostomus, Theodoretus, Græcique ceteri: nec pauci Latini; vt Ambrosius libro primo de Pœnitentia, capite XII: & [a] Augustinus, Primasius, Sedulius, Anselmus, &c. Alij simpliciter excommunicationem intelligunt. Vt Commentarius, qui Ambrosio tribuitur: qui tradi Satanæ sic exponit, vt sit eiici ex Ecclesia. Vtramque interpretationem refert Pseudohieronymus, qui vulgò Pelagius habetur. Posteriorem hanc ex recentioribus approbat Guillelmus Esthius, & priorem argumentis aliquot refellit. Quinetiam Caluinus, Beza, & Petrus Martyr solam excommunicationem significari putant. Quam pœnam vtique constitutam ab Ecclesia, eiúsque Pastoribus, non negabit Catharus, si magistris suis auscultabit. CAPVT XI.

[a] Lib. 1 de Serm. Dom. in mon. cap. 20, To. 4.

Ceterùm Chrysostomus, Theodoretus, & reliqui Græci, indicant Apostolum non iuridicam, &, vt vocant, peremptoriam in criminosum illum tulisse sententiam: sed Corinthijs mandasse, vt eam ferrent ipsi, ac latam exequerentur. Ex quo tanto magis affirmatur, iudicandi, ac plectendi potestatem penes Ecclesiæ præsides fuisse. Quod duobus modis explicari potest, quemadmodum suprà declarauimus. Nam vel Presbyteri illi, qui Corinthiorum Ecclesiæ præerant, Episcopali iure prædiri, illam in commune gubernabant. Vel simplices erant Presbyteri, sub Apostoli, tanquam Episcopi, auctoritate illam administrantes: vt Græcis ferè visum est.

VIII. QVOCIRCA non solùm Apostolus Paulus, sed etiam Ecclesiæ præpositi, iudicandi, puniendique potestatem ordinariam habuere per illa tempora; eáque pœna fuit excommunicatio: non autem extraordinaria illa solùm, & eum miraculo coniuncta, qua Satanæ dederentur exemplo cruciandi. Hunc Apostoli locum fusè declarat Augustinus in libro III contra Parmenianum sub initium. Vbi primùm animaduertit, *loqui Apostolum de vindicta, ad cuius significationem virgam nominauit. Quid vultis?* inquit, *In virga veniam ad vos?* &c. Deinde *carnis interitum* bifariam exponit: *Vt siue aliqua pœna, vel morte corporali,* [b] *sicut Ananias, & vxor eius ante pedes Apostoli Petri ceciderunt: siue per pœnitentiam, quoniam Satanæ traditus erat, interimeret in se sceleratam carnis concupiscentiam.* Qua ratione nihil nisi ordinarium, & vsitatum in Ecclesia inerit in illo iudicio, & condemnatione Corinthij istius. Ac rectè Theodoretus illud obseruari iubet: [c] *Docemur inde,* ait, *in eos, qui excommunicantur, & ab Ecclesiæ corpore separantur, irruere Diabolum; cùm eos gratia destitutos inuenit.* Ac paullo antè Diabolo, velut carnifici, tradi sententiâ illâ reum asserit, præstituto supplicij modo puniendum. In hanc verò sententiam, quæ nihil inusitatum interuenisse illo in iudicio statuit: & verbis istis; *in interitum carnis*, nihil supra communem significari rerum ordinem, consentiunt iidem, qui suprà à me nominati sunt, Catharæ factionis antistites: Vnde perspicuum fit, ex illo Apostoli iudicio, atque vsu potestatis, & præscripto vindicandorum scelerum, manasse deinceps in Ecclesiam similium actionum, iudiciorúmque formulam: quorum exemplis referta sunt veterum acta Conciliorum, & decreta: & Ecclesiasticarum rerum historici, annalésque libri. Ex quibus omnibus euidens est, Episcopum, tanquam iudicem, & magistratus, suum forum, ac iurisdictionem obtinere suam; atque ex canonum, hoc est legum Ecclesiasticarum præscripto ius suum exercere: hoc est iubere quæ facienda sunt: vetare contraria: lites, controuersiásque disceptare: ac denique pro delictorum modo congruentes pœnas infligere. Quæ quidem illorum auctoritas non ex hominum voluntate: sed institutione Christi, & Apostolica traditione, ac disciplina proficiscitur; & ex iisdem Scripturæ testimoniis, quibus Apostolorum potestas, vim suam, ac probationem repetit.

[b] Act. 5.

[c] Theodoret. διδασκόμεθα δὲ ἐντεῦθεν, ὡς τοῖς ἀφοριζομένοις, καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος χωριζομένοις ἐπίεισιν ὁ διάβολος, ἐρήμους εὑρίσκων τῆς χάριτος.

T ij

CAPVT XII. Cùm autem de ligandi, soluendíque potestate, & ea quæ *clauium* dicitur, actum sit à nobis in primo Dissertationum aduersus fenebrem vitiligatorem, præsertim in capite septimo: etsi pauciora ista sunt quàm pro argumenti grauitate, satis illa tamen in præsentiarum esse videntur, quòd proprius sit alibi de ea re locus disputandi. Quamobrem hic ea solùm tractabimus, quæ ad eleuandam potestatem istam iuridicam, contráque Ecclesiasticos magistratus nebulo Messalianus effutiit.

Expenduntur argumenta, quibus Salmasius probare nititur, nullam penes Episcopos esse potestatem, ac iurisdictionem. Imprimis de Tertulliano, quem testem adducit, fusè agitur. De Montani erroribus, ac Nouatiani: qui potestatem illam impugnarunt. Ridiculum Salmasij factum: qui ex auctoritate hæretici Tertulliani illud ipsum dogma, cuius gratia dissensit à Catholica Ecclesia, labefactare nititur. Tertullianum alió in loco contrà ac posteà fecit de ea re iudicasse.

CAPVT XII.

I. PRIMVM, & præcipuum Trapeziticæ pompæ ferculum, ac rationum omnium robur, & caput, quibus Episcopatum probat Catharus meram fuisse curationem, absque dignitate, & potestate, in nominum, vt suprà memini, proprietate situm est, ac vocularum enucleata notione. Nam in eo totus est, vt Ἐπισκοπῆς vocabulum oneris ostendat, non honoris habuisse significationem. Id cùm in toto ferè libro nugacissimæ Dissertationis: tum in eius capite sexto, & postremo sedulo egit: vt quibus nominibus Episcopatus ab antiquis afficiebatur, ea monstraret ad opus, negotium, curam, solicitudinem, onus; non ad honorem, splendorem, potestatem referri. Quod argumentum quàm ludicrum, ac puerile sit, ostendimus suprà, præsertim in octauo capite libri huius. Huic alterum succedit, vi, ac momento par, hoc est futile, ac nullum, quod ex Tertulliani testimonio deprompsit. Postquam enim Grammatica scrinia sua, & omnes χρηστομαθείας, quas de Episcopi voce in locis habebat, effudit: ac postremùm ex Isidoro illud attulit, *Episcopum nomen esse operis, non honoris*; mox ista subtexit. [a] *Eodem planè sensu Tertullianus in libro de Pudicitia Episcopum Romanum alloquens. Quòd si disciplinæ solius officia sortitus es, inquit, nec imperio præsidere, sed ministerio, quis aut quantus es indulgere?* Ac porrò alia citat ex eodem: vnde istud effici putat, [b] Episcopum, & quidem Romanum, nihil habuisse, præter disciplinæ officium, ac docendi munus, sine vlla iuris dicendi, vel coërcendi potestate. Vt autem meliùs de Tertulliani mente, & Cathari iudicio in illo teste citando prudens lector æstimet, altiùs repetenda Tertullianea ista disputatio, & quid in ea propositum habeat explicandum.

a Salmas. Dissert. p. 438.

b Ibid. p. 439.

II. PRIMIS Ecclesiæ temporibus, ac flagrante persecutionis ardore, tribus delictorum generibus nulla, nisi sub mortem, reconciliatio, ac venia tribui solebat; idololatriæ, mœchiæ, & homicidio. Paullatim verò de hac seueritate remissum est; incumbentibus in lenitatem moribus. Ac Tertulliani primùm ætate, Romanus Pontifex mœchiæ, ac fornicationis reis dandam pœnitentiam, ac reconciliationem censuit. Hac ille offensus indulgentia, vt erat Montani iam erroribus imbutus; quorum vnus hic erat, non esse penes Ecclesiam veniæ illis criminibus dandæ potestatem: librum scripsit de Pudicitia; contra *edictum* illud, vt vocat, *Pontificis Maximi, & Episcoporum Episcopi*: Quo in libro sectæ suæ, ac falsi Paracleti partes agit: quem in Montano fuisse ex illius sacramento profitebatur. Mitto argu-

menta cetera, quibus ad communionem admitti maculosos illos nefas esse CAPVT XII.
disputat: quod ad præsens negotium facit, istud est. Negabat Tertullianus certorum delictorum veniam, ac pacem ab Ecclesia posse concedi. [a] Ideò Catholicos reprehendebat; qui omnis *pœnitentiæ fructum, id est veniam, in sua potestate vsurpauerant: cùm à solo Deo exoranda sit.* [b] Quanquam non videtur interdum ab Ecclesia funditus abiudicare peccatorum qualiumcumque relaxationem: sed suæ duntaxat, hoc est Montanistarum Ecclesiæ, eius tribuendæ potestatem facere, hoc est *spiritus Ecclesiæ*, siue *spiritualium hominum*; non *animalium*; siue *Psychicorum*, qualem appellabat Catholicam. Id enim *Domini, non famuli; ius esse, & arbitrium: Dei ipsius, non sacerdotis.* Itaque non putabat ordinariam ac ratam hominibus facultatem esse diuinitus concessam remittendi peccata illa, quæ ad iniuriam Dei propriè spectant, sed certis duntaxat hominibus attributam, pro illius arbitrio; dedisse verò solis Paracleti in Montano cultoribus; qui tamen illa vti nolint; ne veniæ facilitas illecebra sit peccandi.

a Tert. lib. de Pudic. c.1.
b Ibid. c.22.

III. [c] AC ne quis fortassis Apostolos obiiceret, tanquam hi peccata omnia condonauerint; duo in illis ait oportere discerni, *doctrinam*, & *potestatem*. Doctrinam vocabat id, quod Apostoli docendo tradiderant, ac faciendum, vsurpandúmque præscripserant: siue quod communi, & ordinario vsu seruandum esse decreuerant: Potestatem verò intelligimus, vim ac facultatem eius faciendi, quod humanum captum, ac naturam superat, vt sunt miracula. *Disciplina hominem gubernat*, inquit, *potestas adsignat. Seorsim quod potestas: spiritus autem Deus.* Apostoli quâ doctrina præditi erant, disciplinam constituebant, qua Ecclesia gubernaretur. *Potestas* autem *adsignat*: hoc est eximium, & insignem facit: & quasi peculiari signo determinat, *χαρακτηρίζει*, vt rectè doctissimus Rigaltius interpretatur. Proinde vt quæ *doctrinæ*, disciplinæque propria sunt, in commune posuerunt Apostoli, & ad successores deinceps suos transmiserunt: ita potestatem priuatim habuerunt sibi: neque cum posteris communicarunt, (ait Tertullianus) Ad potestatem verò refert ius delictorum remittendorum. Quamobrem docebant Apostoli id quod seruandum est, [d] *non communicandum operibus tenebrarum. Obserua quod iubet. Quis autem poterat donare delicta? hoc solius ipsius est.* [e] *Quis enim dimittit delicta nisi solus Deus?* Id enim potestatis est: adeóque non transit in Ecclesiæ ministros. *Itaque*, pergit idem, *si & ipsos beatos Apostolos tale aliquid indulsisse constaret, cuius venia à Deo, non ab homine, competeret: non ex disciplina, sed ex potestate fecisse. Nam & mortuos suscitauerunt: quod Deus solus: & debiles redintegrauerunt: quod nemo, nisi Christus. immò & plagas inflixerunt: quod noluit Christus.* Exinde contra Catholicam Ecclesiam, & huius pastorem inuectus: *Exhibe igitur*, inquit, *& nunc mihi; Apostolice, Prophetica exempla, & agnoscam diuinitatem: & vindica tibi delictorum eiusmodi remittendorum potestatem. Quòd si disciplinæ solius officia sortitus es, nec imperio præsidere, sed ministerio, quis, aut quantus es indulgere, qui neque Prophetam, nec Apostolum exhibens, cares ea virtute, cuius est indulgere?*

c Ibid. c.21.
d Eph. 5,11.
e Mar. 2,7.

IV. POSTEA ex aduerso sibi opponentem istud Catholicum inducit: *Sed habet, inquis, potestatem Ecclesia delicta donandi.* Cui respondet: non hoc luris habere Catholicam. Non enim tanquam ordinarium quiddam in Scripturis contineri: vnde facultatis in se deriuatæ auctoritatem repetat. Sed soli hoc Paracleto vindicari, qui in Montano fuit: & *in Prophetis nouis*, hoc est tam Montano, quàm eius asseclis Maximilla & Priscilla dixit: *Potest Ecclesia donare delictum: sed non faciam, ne & alia delinquant*, &c. *Ergo spiritus veritatis potest quidem indulgere fornicatoribus veniam: sed cum plurium malò non vult.*

Tum à Catholicis exigit, vnde *hoc ius vsurpent: Si quia dixerit* Petro Dominus, [f] *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, Tibi dedi claues regni cælestis: vel, Quæcumque alligaueris, vel solueris in terra, erunt alligata, vel soluta in cælis: ideò præsumis & ad te deriuasse soluendi, & alligandi potestatem, id est ad omnem Ecclesiam Petri propinquam: qualis es euertens, atque commutans manifestam Domini intentionem personaliter hoc Petro conferentem? Super te, in-*

f Mat. 16.

Capvt XII. *quit, ædificabo Eccleſiam meam.* &, *Dabo tibi claues, non Eccleſiæ.* &, *Quæcumque ſolueris, vel alligaueris: non quæ ſoluerint, vel alligauerint.* Demum ita pertexit: *Quid nunc & ad Eccleſiam, & quidem tuam, Pſychice? Secundum enim Petri perſonam ſpiritalibus poteſtas iſta conueniet, aut Apoſtolo, aut Prophetæ.*

Ex tota hac oratione Tertulliani primùm illud colligitur: Catholicam Eccleſiam illius ætate credidiſſe, poteſtatem remittendorum qualiumcumque criminum, ac peccatorum non priuatim ſoli Petro, vel etiam Apoſtolis; quod iſtic ille diſſimulat; à Chriſto fuiſſe traditam: ſed per eos propagatam in ſucceſſores fuiſſe, ſuo cuique iure ſeruato: hoc eſt Apoſtolico quidem Pontifici, & Epiſcopo Epiſcoporum: quem Romanum ſignificari Pontificem, etiam Salmaſius fatetur: plena in omnes poteſtate: ceteris autem, pro rata portione. Deinde conſtat, eoſdem Catholicos poteſtatis illius, & eius deriuationis auctoritatem, ac fidem non aliunde repetiuiſſe, quàm vnde contra ipſius hoſtes Catharos, hodiéque deduci ſolet: nimirum ex Chriſti verbis, quæ Matthæi XVI leguntur, & à Tertulliano deſcripta ſunt.

Ad hæc indidem patet, Catholicæ partis aduerſarios Montaniſtas eadem reſpondiſſe, quæ nunc viciſſim Cathari, & Romanæ, Catholicæque hoſtes Eccleſiæ contra nos opponunt: *Perſonaliter* Petro poteſtatem illam à Chriſto datam: non vt eam ad ſucceſſores tranſmitteret. ac denique negaſſe, poteſtatem hanc penes Eccleſiam, eiúſque præſides eſſe ſitam. Hæc ſumma eſt Tertullianei iſtius loci; in quo firmiſſimum cauſſæ ſuæ præſidium vir emuncti iudicij Catharus habere ſe credidit.

V. Atqvi in hoc argumentationis inſtruendo genere nihil à ſeipſo diſſentit Salmaſius: ſed eſt prorſus idem qui eſſe ſolet. Huic enim familiare eſt, vt cùm tueri, ac probare aliquid inſtituit, eas rationes adhibeat, quæ ad cauſſam euertendam ſuam, & contrariam adſtruendam multo magis conducant. quod illi quidem hoc in loco admirabiliter euenit. Quid enim nobis, & Catholicæ propugnandæ rei; Catharorum autem, & ſimilium hæreſi traducendæ fortius, opportunius, diuinius excogitare potuit, quàm quod iſtic imprudens de Tertulliano ſubiecit? Aut quis Catholicæ eſſe fidei decretum dubitet, cui qui tum aduerſati ſunt, eo ipſo pro hæreticis habiti, damnatique fuerunt? Nempe *Pſychici* erant illi, qui hoc ſentiebant, quod impugnat Tertullianus; & cuius gratia tum ab Catholica deſciuit Eccleſia: tum ab hac ipſa fidei hoſtis, deſertórque iudicatus eſt. Hoc, inquam, Catholici, quos ille Pſychicos appellat, de ligandi, ac ſoluendi iure, déque clauium poteſtate per illud tempus exiſtimabant, quod Romanæ communionis hoc tempore Chriſtiani, hoc eſt peræquè nominari Catholici præ ſe ferunt: irrident verò, damnántque Cathari, atque iiſdem, quibus priores illi hæretici, rationibus argumentiſque labefactare ſtudent. Certè [a] Hieronymus de Tertulliano ſcribens *aduerſum Eccleſiam texuiſſe volumina* multa teſtatur; inter quæ primum ponit illud de pudicitia. [a] Lib. de Script. c. 63.

Idem in [b] epiſtola ad Marcellam de Montani ſectatoribus agens, *Illi ad omne*, inquit, *pæne delictum, Eccleſiæ obſerant fores: nos quotidie legimus, Malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem,* &c. *Rigidi autem ſunt, non quo & ipſi peiora non peccant: ſed hoc inter nos, & illos intereſt, quòd illi erubeſcunt confiteri peccata, quaſi iuſti: nos dum pœnitentiam agimus, faciliùs veniam promeremur.* Et in [c] ſecundo libro contra Iouinianum; *Verùm ne Montanus*, ait, *& Nouatus hic rideant; qui contendunt non poſſe renouari per pœnitentiam eos, qui crucifixerunt ſibimet filium Dei, & oſtentui habuerunt, conſequenter hunc errorem ſoluit*, &c. Tum alibi, *Faceſſat itaque Nouatus errantibus manus non porrigens. Montanus cum inſanis feminis proſternatur, iacentes in barathrum præcipitans, ne leuentur. Quotidie peccamus omnes, & in aliquo labimur. Qui ergo in nos clementes ſumus, rigorem contra alios non tenemus*, &c. [b] Epiſt. 54. [c] Col. 527 E.

VI. Idem poſt Montanum Nouatus, ac Nouatianus amplexi ſunt, vt ex Cypriano, & Epiphanio conſtat. De qua hæreſi latiſſimè diſputauimus [d] ad Epiphanium. Vbi & illud præſenti negotio apprimè neceſſarium oſtendi- [d] Hær. 59.

mus: Nouatianum non ob id præcisè pro hæretico damnatum, quòd dandam grauioribus delictis veniam ac reconciliationem negaret: sed quòd eius dandæ potestatem penes Ecclesiam non esse diceret. Deinde non omnibus peccatis ab illo remissionem denegatam fuisse: sed atrocioribus duntaxat. Quod ipsum & Tertulliano visum est, &, vt apparet, etiam Montano. Quamuis enim nec Epiphanius, nec Augustinus, nec Eusebius, aliiue, qui Montanistarum hæresim descripserunt, illius, quod equidem meminerim, mentionem erroris faciant, qui remittendi peccata potestatem Ecclesiæ detrahit: tamen ex Hieronymo, & Tertulliano liquet, ita illos opinatos fuisse. Atque hoc demum caput hæreticæ labis adscribendum est ad illa Montanistarum dogmata, quibus irretitum, ac dementatum fuisse Tertullianum [a] alibi docuimus. Duo illa, quæ animaduertimus in Nouatianorum hæresi, etiam in Montanistas competere, ex Tertulliani libro de Pudicitia colligitur. Qui in capite secundo peccatorum duo genera discernit. *Alia erunt*, inquit, *remißibilia, alia irremißibilia. Secundum quod nemini dubium est alia castigationem mereri, alia damnationem.* Posteriora sunt, quæ [b] Ioannes *peccata* vocat *ad mortem*: priora, quæ *non ad mortem*. Et [c] posteà, *Pœnitentiam post fidem* ait *aut leuioribus delictis veniam ab Episcopo consequi posse; aut maioribus, & irremißibilibus à Deo solo.* De vtrisque capite sequenti differit: & quæ *remißibilia* sunt, vocat *delicta quotidianæ incursionis, quibus omnes sumus obiecti*: vt sunt, *irasci, manum immittere; aut facilè maledicere; aut temerè iurare; aut fidem pacti destruere; aut verecundia, aut necessitate mentiri.* Huiusmodi ergo peccata remitti posse vult ab Ecclesia: alia non posse.

[a] To. 2. lib. 1 de Trin. cap. 14. §. 6.
[b] 1 Ioa. 5.
[c] Cap. 18.

VII. CETERVM licet Ecclesia, vel Episcopus maiora illa dimittere nequeat, pœnitentiam tamen ob ea censet agendam, in capite tertio. Vbi Catholicos sic obiicientes facit: *Si aliqua pœnitentia caret venia, iam nec in totum agenda tibi est. Nihil enim agendum est frustrà. Porrò frustrà agetur pœnitentia, si caret venia. Omnis autem pœnitentia agenda est. Ergo omnis veniam consequatur, ne frustrà agatur, quia non erit agenda, si frustrà agatur. Porrò frustrà agetur si venia carebit.* Huic simile quiddam [d] Ambrosius contra Nouatianos opponit. *Quid autem durius*, inquit, *quàm vt indicant pœnitentiam, quam non relaxent?* &c. Tertullianus verò respondet sic: *Meritò vtique ita opponunt, quoniam huius quoque pœnitentiæ fructum, id est veniam, in sua potestate vsurpauerunt. Quantum enim ad illos, à quibus pacem humanam consequitur, quantum autem ad nos, qui solum Dominum meminimus delicta concedere, & vtique mortalia, non frustra agetur. Ad Dominum enim remissa, & illi exinde prostrata, hoc ipso magis operabitur veniam, quod eam à solo Deo exorat.* Quorum verborum hic est sensus: Pœnitentiam, quæ ob atrocia illa, & *irremißibilia* scelera sic indicitur, vt nunquam pacem, id est veniam, & reconciliationem mereatur, apud Psychicos, id est Catholicos, frustrà fore; qui remittendorum illorum ius penes se esse sentiunt: apud *spiritales* autem, id est Montanistas, non inanem futuram, qui à solo Deo talia condonari putant. Vides quæ Catholicæ tum esset Ecclesiæ fides; quæ Montanistarum hæreticorum peruersa, damnatáque opinio. Hinc etiam constat, quod suprà memoraui, Montanistarum & Nouatianorum in eo potissimum hæresim fuisse positam, non quòd grauioribus flagitiis veniam ex toto negarent, ac vel apud Deum ipsum. Nam à Deo solo sperandam eorum remissionem ambo dicebant. Sed quòd Ecclesiæ, huiúsque præsidibus illorum remittendorum potestatem negarent à Christo fuisse commissam: & huius illa verba, quibus datam esse Catholica pars asserebat; nempe, [e] *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.* Et ista: *Quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo:* Tum hæc, [f] *Tibi dabo claues regni cælorum*, &c. Quòd illa, inquam, Christi verba non sic interpretanda dicerent, vt ex iis constaret, potestatem huiusmodi condonandorum peccatorum non solùm Apostolis traditam fuisse; sed per eos etiam Ecclesiæ, Apostolorúmque successoribus: iccircò damnati sunt, & pro hæreticis ab Ecclesia iudicati, reiectique sunt.

[d] Lib. 1 de Pœnit. cap. 2.
[e] Mat. 20, 23.
[f] Mat. 16, 19.

CAPUT XII. VIII. His paullo quidem fortasse longiùs, sed necessariò, de Montani, ac Tertulliani hæresi disputatis; teuisendum modò est Messalianum κέθαρμα, & eius contemplandum acumen argumenti, quo contra Romanam, & Catholicam Ecclesiam probare instituit, potestatem ac iurisdictionem nullam esse penes Episcopos, & sacerdotes remittendorum peccatorum. Id enim Tertulliani Montanistæ testimonio confirmat, eiúsque contra Psychicos, id est Catholicos, verbis ac sententiis. Quæ ratio non aliter procedit, quàm vt Tertullianum, & Montanum, orthodoxos, & Catholicos fuisse: quos autem ille *Psychicos* nominat, qui reuera sunt Catholici, hæreticos fuisse pronuntiet. Quòd si ita iudicat, non satis de se prædicauit Salmasius, nec quanti esset ex toto significauit, cùm se Waldensem, Wiclefistam, Aërianum esse professus est. Addere enim debuit; Montanistam, siue Cataphrygem, & Nouatianum se esse. Quanquam hoc ipso fortè, quod Catharus est, huic affinis sectæ iamdudum esse cœpit: cui Catharorum nomen propriè congruit. Sed sit iste quodcumque volet hominis, vel monstri potiùs: tamen putida, & ridicula est argumentandi formula, qua is vtitur, dum Veteris Ecclesiæ vsum, atque dogma eius auctoritate ac testimonio metitur; quem [a] *& hominem Ecclesiæ non fuisse*, hoc est hæreticum fuisse: & in eo ipso, quod probare ex illo vult, hæreticum, atque Ecclesiæ hostem infensissimum, Catholici Patres consentiunt. Poterat eâdem argumenti specie demonstrare Salmasius, fidem hanc Ecclesiæ fuisse Veteris & Catholicæ, Spiritum sanctum, quem Christus missurum se, cùm ad Patrem rediisset, promiserat, nondum illapsum in Ecclesiam, ante Montanum, & Maximillam, ac Priscillam: ac per hos locutum esse Paracletum: idque Tertulliani verbis adstruere. Poterat & ex eodem ostendere secundas nuptias illicitas esse. Aut illud, nefas esse in persecutione fugere: & hoc ipsum tum illius probare sententiis; tum acuta, & valida eiusdem ratione concludere: [b] *Si enim persecutio à Deo euenit, nullo modo fugiendum erit, quod à Deo euenit.* Item: *Non debere vitari, quia bonum. Necesse est enim bonum esse omne, quod Deo visum est.* Quod subinde ex libro Genesis approbat, *Et vidit Deus quia bonum est, vt hoc sono portenderet bonum esse, quod Deum visum est.*

[a] Hieron.

[b] Tert. lib. de Fuga in persec. c. 4.

IX. Dixi suprà, auctorem istum, etiam cùm verè, ac sobriè disputat; hoc est cùm Catholicam fidem contra hæreticos defendit: non rarò futilem, esse, ac fine neruis. Quod tum illi contigit, postquam ad hæreticos scopulos nauem impegit; & spurcissimæ sectæ præstigiis implicarus ingenium, ac iudicium obtudit. Ergo id multo magis in eum conuenit, cùm aduersus Catholicam fidem eadem humanæ rationis, doctrinæque arma conuertit. Non minus hoc & in Messalianum Catharum vsurpare licet: nisi quod iste simili ex hæresi, nullam eius, quod fortè haberet, ingenij, iudiciique iacturam fecerit: quia nullum vnquam habuit.

Facessat itaque cum Tertulliano, non Catholico, sed Montanista, & stolidæ hæresis venena iaculante, Messalinus, iuxtà atque ille Catharus, & hæreticus: immò verò peior, ac detestabilior, quòd Tertullianus etsi non omnia, certè aliqua delicta, Ecclesiæ potestati condonanda permittit: vt & Montani, & Nouatiani secta. Messalinus ne vnius quidem remittendi ius relinquit: qui ligandi soluendique potestatem, hoc est iurisdictionem omnem, adimit Ecclesiasticis ministris, ac nominatim Episcopis. Quorum in eleuanda dignitate, Montanistarum, ac Phrygum imitatur insaniam. *Apud quos*, vt scribit [c] Hieronymus, *in tertium, id est pene vltimum locum Episcopi deuoluuntur: quasi exinde ambitiosior religio fiat, si quod apud nos primum est, apud illos nouissimum sit.*

[c] Epist. 54.

Nos verò solidè Christianos potiùs, & Catholicos Patres audiamus. quod si facimus; ne eos quidem *audiemus, qui negant Ecclesiam Dei posse omnia peccata dimittere,* [d] ait Augustinus: nedum illos, qui ne vnius quidem soluendi ius, probo ac legitimo sensu, reliquum faciunt. Verùm quid hîc Patres appello?

[d] Aug. lib. de ago. Christ. cap. 31. To. 3.

X. Ille ipse Tertullianus, sed nondum hæreticus, & adhuc Catholicus contra se, & qui se antestatus est, Salmasium testimonium dicet in li-

bro de Pœnitentia. Quo in libro publicam illam, quæ in Ecclesia semel quondam agi post Baptismum solebat, pœnitentiam ac reconciliationem luculenta oratione commendat; ad eámque Scripturæ testimonia eadem accommodat, quæ in libro de pudicitia postmodum elusit, ac ludicra interpretatione corrupit. [a] *Collocauit*, inquit, *in vestibulo pœnitentiam secundam:* (nempe post Baptismum, quam cum Montano delirans posteà submouit) *quæ pulsantibus patefaciat: sed iam semel, quia iam secundò.* Quod subinde ex Apocalypsi probat: vbi Dominus criminum, ac scelerum omnium reos, etiam stupri, & idololatriæ, ad pœnitentiam inuitat: & veniam ostentat vtique talem, qua in integrum restituerentur, & pacem ab Ecclesia veniámque consequerentur. Alioqui ne semel quidem pœnitentia daretur: hoc est pœnitentiæ fructus. Quod enim ad pœnitentiam solam attinet, eam ne Montanus quidem, aut Nouatianus negarunt: sed ea conditione, vt ne pacis & reconciliationis ab Ecclesia spes esset. Quin idem posteà capite IX & X ritum illius pœnitentiæ, ad quam Christianos post Baptismum adhortatur, exponit; præsertim omnium molestissimæ, & ærumnosissimæ, quam *exomologesim* nominat. Quod genus idem est cum eo, quem synodi veteres præscribunt, quæ de pœnitentium gradibus, & officiis nominatim, accuratéque sanxerunt: nec non Cyprianus, & alij Patres: quod & baptismo iam initiatis propositum erat, & comitem habebat in fine reconciliationem. Vt nulla dubitatio sit, quin Tertullianus in illo libro, veniam, ac remissionem peccatorum pro potestate concedi ab Ecclesia, & eius antistitibus agnouerit. quod posteà vanissimis illusus muliercularum præstigiis rescidit. At Catharus, pro eo ac iudicio est acri, & sagaci, furentem, & Montani insania percitum Tertullianum audire nos iubet: eundem verò compotem sui, ac pro sano & Catholico loquentem dissimulanter præterit.

a Tertul. de Pœn. c.7.

XI. CETERVM de potestate Clauium, & iurisdictione sacerdotum, & Episcoporum in criminosis multandis, & pœnitentiæ, quæ est vtique pœna, subiiciendis, ac deinde reuocandis in gratiam, & absoluendis, plena est, & luculenta mentio in antiquis Synodorum canonibus, & apud Græcos, Latinósque Patres: nec non in Ecclesiasticis historiis. Nec [b] à nobis de eodem argumento pauca sunt hactenus edita: nouissiméque [c] in Dissertationibus Ecclesiasticis aduersus Trapezitam nonnulla diximus. Ex illis autem omnibus perspicuum est, quod contra eundem modò Trapezitam contendimus; antiquioris hanc Ecclesiæ fidem extitisse: Christum Dominum per illa verba, quæ Apostolis suis edidit, suprà à nobis posita: *Quæcumque ligaueritis*, &c. *& quæcumque solueritis*: aut ista: *Quorum remiseritis*, &c. potestatem ac ius dedisse non iis solùm, quos tunc alloquebatur: sed eorum successoribus; sententiam in reos dicendi: ac vel condemnandi vel absoluendi iurisdictionem, & auctoritatem inde omnes adeptos esse. Quod, vt iam ostendi, pleniùs aliàs à nobis tractabitur, si Deo visum fuerit. Quod ergo modò reliquum est, oscitantis de eo Cathari gerras, ac languidas, & emortuas voces insequi pergam, ac refellere.

b Vide Animaduer. nostras ad Epiphan. Hær. 59. & ad Syn. epist. 67 in Diatr. de Pœn.
c Lib. 1 c. 7.

De iurisdictione Ecclesiastica, præsertim Episcopali: quæ contra Salmasium adstruitur: cuius friuolæ argumentationes eliduntur. Episcopos pœnæ infligendæ ius habere, etiam inuitis. Excommunicationem pœnam esse grauissimam. multare aliquem communione probè dici. Vtrum pœna sit, quam volens subit quispiam. An volenti fiat iniuria: velut cùm Christo mors est illata. Rursus Ecclesiasticas animaduersiones veras esse pœnas. Explicata obiter potestas Ecclesiastica: eiúsque species. Potestas Ordinis, & iurisdictionis; & quatenus differant. Tum iurisdictionis in foro interno, & externo.

Capvt XIII.

I. Episcopali Ordini duplex antiquo ex vsu munus, & officium Catharus iniungit, *doctrina*, ac *disciplina*. *Doctrina*, inquit, *magisterium penes eos fuit, quo & doctores audierunt. Doceri volentes docebant: inuitos non cogebant. Disciplinæ officium sortiti erant: quia curabant, vt ea obseruaretur in Ecclesia. Inobedientes non coërcebant. Ne multa quidem dicenda potestatem habebant. Si qui essent indisciplinabiles, per vim eos adigere non poterant, vt mores mutarent. Qui verò spontanea pœnitentia corrigi non recusabant, eos admittebant: pœnis, quas Ecclesia imposuisset, castigari obnoxios, sed sponte non coactè. Qui subire eas nollet, aut ea conditione Ecclesia simul, ac disciplina restitui, quod libebat, licebat.* Ex his, & quæ deinceps prosequitur, euidens est sentire ipsum, Episcopos nullam ideò iurisdictionem habuisse in Ecclesia veteri, quòd neminem inuitum cogere possent, aut in Ecclesia retinere: hoc est vim eius inferre corpori: ac vel catenas innectere; vel gladio etiam in contumacem animaduertere: vel certè pignoribus ablatis, aut multa aliqua coërcere. Quasi absque pœnis istis, & externa coërcitione, nulla iurisdictio, & potestas exerceri queat. Atqui, quod iam suprà significatum est, vt est iurisdictio; sic vsus est eius, & effectus, ac pœna quæ illius decreto constituitur. Ecclesiastica & Episcopalis potestas spiritalis est, & ad animum pertinet. Talis est igitur animaduersio, qua reos suos plectit: vt est excommunicatio. Quòd si quid extrinsecus in puniendo geritur, quod in oculos, ac sensus hominum incurrat: cuiusmodi est ab Ecclesiarum septis, & Christianis conuentibus extrudi vi, & huius generis alia: non hæc per sese, sed alterius gratia, & *indirectè*, ac *secundariò*, vt dici solet, vsurpantur. præcipua quidem, & directa iurisdictionis illius functio ad animum refertur.

a Salm. p. 440.

II. Qvid illud, *ne multa quidem dicenda potestatem Episcopos habuisse?* Itáne disciplinæ vindices illi sine multa, pœnáque ius exercebant suum? Nónne ab Ecclesia proscribebant? non arcebant à communione fidelium? non pœnitentiæ delictorum capitalium reos confessósque subiiciebant? Quid est autem pœnitentia si pœna non est? Atenim præclarè Noster occurrit: nulla vi coactos ait, vt aut mores mutarent, aut pœnitentiam obirent. Hæc sunt insulsa multis modis, & stupida. An necesse est ad potestatem exercendam, vt morum in eo qui punitur consequens sit mutatio? Nónne dæmones, damnatíque pœnis affici dicuntur, & quidem æternis; quamuis nulla mutationis, ac salutis de illis spes supersit? Nam quod inuitum neminem Ecclesiasticas pœnas, & Episcopali iudicio decretas subiisse narrat, sic fallitur, vt se rudem iis in rebus, de quibus disputat, ac peregrinum esse demonstret. Pœnitentiam ab Canonibus, & Episcoporum sententia constitutam vltrò alij subibant: alij ingratiis, & coacti; nisi ab Ecclesia, Christíque corpore mallent eiici: quæ est ipsa longè atrocissima, & extrema omnium pœna. Ac plerosque renitentes, & inuitos ad pœnitentiam ad-

actos fuisse, ex Tertulliano, Cypriano, & innumeris aliis constat. idque [a] in Animaduersionibus ad Epiphanium olim probauimus. Nam quod is, qui subire pœnas eas nollet, ab Ecclesia discedere potuerit, ex quo *sponte, non coactè* pœnas ab illis receptas esse probat Catharus, id est oppidò ridiculum. Quippe licebit eodem modo concludere, nullas ab magistratu ciuili, vel capitali pœnas infligi; quòd qui in ius vocatur, & damnatur, solum vertere potest, & aliò commigrare, vt non ampliùs legibus istis, pœnísque teneatur. Potest & qui damnandum se ab Iudice videt, voluntaria morte sententiam huius, ac supplicium anteuertere. Vt [b] ille Romæ, qui à M. Cicerone iamiam damnandus in iudicio, *misit ad eum, qui diceret, se non damnatum, sed reum periisse: ac protinus sudario ore, & faucibus coarctatis, incluso spiritu, pœnam morte præcurrit.*

III. Enimvero sacrorum interdictionem, & excommunicationem, maximè quæ anathema dicitur, pœnam esse grauissimam omnium, quæ infligi ab homine queunt, passim antiqui Patres prædicant. Videri inter alios potest [c] Chrysostomus Homilia quadam *de anathematismo fugiendo.* quem in [d] Miscellis Exercitationibus contra Salmasium citauimus: vbi multa de Anathemate, ac pœnarum genere isto dissetimus. [e] Augustinus certè de hoc loquens: *Neque enim*, inquit, *hæc corporalis est pœna, qua legimus quosdam contemptores Dei cum suis omnibus, qui eiusdem impietatis participes non fuerunt, pariter interfectos*, &c. *Spiritalis autem pœna, qua fit quod scriptum est*, [f] *Quæ ligaueris in terra, erunt ligata, & in cælo; animas obligat.* Est igitur, vti nos dicimus, & imperitè negat Catharus, auctore Augustino, *pœna* aliqua *spiritalis*, quæ ab Episcopo decernitur; cuiúsque statuendæ potestas ex illa Christi sententia venit: *Quæcumque alligaueritis super terram*, &c. Cuius imago potestatis ac pœnæ olim apud Druidas sacrorum inter Gallos antistites extabat. de quibus ita [g] Cæsar: *Si quis aut priuatus, aut publicus eorum decreto non steterit, sacrificiis interdicunt. Hæc pœna apud eos est grauissima.*

IV. Vbi ergo [h] Cathari aut pudor est, aut sensus, qui vt iubere non posse probet Episcopum, quod ciuilis potest magistratus, lepidè ita ratiocinatur? *Non dicto audientem, pignoribus captis coërcet magistratus, multam irrogat, corporalem pœnam infligit. Etiam vitam adimit, & capite plectit ille qui ius gladij habet. An Episcopo ita animaduertere licet in eos, qui præceptis eius, siue iussis non auscultarunt?* ac cetera eiusdemmodi. quæ profectò pinguem, & obtusam indolem sapiunt. Ac pœnam aliquam in rerum natura *spiritalem* esse, quod egregiè testatur illic Augustinus; qui adhuc ignorat, haud scio an spiritum habeat: adeò totus in corpus, sensúsque corporis immersus vix supra pecudis captum sese extulit. Sanè [i] Augustinus idem alibi de gladio loquens, quo Phinees scortatores confodit, *Quod vtique*, inquit, *degradationibus, & excommunicationibus significatum est esse faciendum in hoc tempore, cùm in Ecclesiæ disciplina visibilis fuerat gladius cessaturus.* Ergo Episcopi spiritalem habent gladium, eóque in peccatores animaduertunt, ac *vindicant*; vt idem rursus [k] alio in loco loquitur: vbi de concubinariis agit; & quærenti: *Quare qui hoc agunt, à communione non suspenduntur?* respondet: *Ideò enim tantum scelus à sacerdotibus non vindicatur, quia à multis admittitur.*

Vetus est [l] Canon inter Apostolicos, quo Clericus *in fornicatione, aut periurio, aut furto captus, deponi iubetur; non tamen communione priuari. Dicit enim Scriptura: non vindicabis bis in idipsum.* Ita vindicta pœnáque est vna, dignitate multari: altera, multari communione. Dixi *multari* communione, ac *dignitate*: quod reprehendit Messalinus Catharus. [m] *Sed vbi legisti*, inquit, *multare aliquem communione?* Atqui ne in tirone quidem Grammaticæ impunita hæc abiret inscitia. Quid enim? Non est Latinum, *multare aliquem communione*, pro eo quod est *condemnare ἀκοινωνησίᾳ, & excommunicationem infligere?* Sic enim Iurisconsulti dicunt, [n] *multare parte bonorum*, vel [o] *patrimonij parte.* sic *multari patria.* sic *regno multari* dixit [p] Cicero. [q] Saluianus verò, *multare se vsu præsentium.* vbi idem est quod priuari. Ita ergo *multari communione*, idem erit ac *priuari iure communicandi.* Quam quidem in Ecclesia veteri vsitatam fuisse pœnam qui nesciat, omnium rerum ignarus sit oportet:

a Ad Hær. 59, p. 258.
b Val. Max. lib. 9.
c Hom. 37, To. 5
d In calce oper. Iul. c. 14, & seq
e Ep. 75
f Mat. 16.
g Lib. 6 de bello Gall.
h Salm. p. 454.
i Lib de Fide, & Oper. cap. 2, To. 4.
k Serm. 243 de Temp.
l Can. 25.
m Salm. p. 455.
n L. 3 §. Pœna. D de his qui not.
o L. 6 de sep. viol. in C. Th.
p Lib. 3 de Diuin.
q Saluian. lib. 1 ad Eccl. Cath.

CAPVT XIII. V. IAM illa quanta irrisione castiganda sunt, quibus pœnam non esse probat excommunicationem. [a] *Illis*, inquit, *pœna est, qui in aliquo peccato deprehensi, quo se indignos communione fidelium reddiderunt, vel ipsi volentes pœnitentia ob hoc delictum petita, & accepta vltrò reconciliari student; vel excommunicatos se dolentes, laborant vt recipiantur, & pœnitentia legitimo tempore exacto ad communionem redeunt. Totum hoc voluntarium est, & in conscientia cuiusque positum. Nec in his sita est iurisdictio Episcopi. Nihil iuris quippe habet Episcopus in eos qui sunt impœnitentes. Nulla enim in eos pœna Ecclesiastica sunt constituta, qui nolentes ipsi restitui ab Ecclesia extorres libenter manent.* Hæc ille: quæ oratio partim se ipsa collidit: partim absurdè nugatur. Pœna est, inquit, excommunicatio duntaxat iis, qui suapte voluntate illam suscipiunt. Ergo saltem istis est pœna: & in eos potestatem Episcopus exercebit suam, qui volentes eam admittent. Nec enim, opinor, pœna non est, quam ex merito, culpáque venientem sponte aliquis amplectitur. cùm & mortem ob sua damnati crimina nonnulli patienter: quidam etiam vltrò, ac libenter tolerent. Certè Apostoli, & Martyres ab iudicibus, & magistratibus supplicio addicti, summa sua voluntate, immò & voluptate patiebantur. neque tamen propterea non ea pœna, quam passi sunt, fuit: aut aliud, quàm vsus iurisdictionis, & potestatis extitit in eos lata illa sententia. Christus ecce, qui *oblatus est, quia ipse voluit*, & libenter mortem pertulit, pœnam certè passus est, eámque ab legitima potestate, & iurisdictionem exercente quantumuis iniquè sibi inflictam. Quam enim potestatem à Deo concessam ipsemet testatur, quis non legitimam putet? [b] *Non haberes*, inquit, *potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper.* Quia, vt ex Apostolo adnotat [c] Augustinus, *non est potestas nisi à Deo.*

[a] Salm. p. 456.
[b] Ioan. 19. 1.
[c] Tract. 116 in Ioan.

VI. QVANQVAM ita vsuuenit, vt eodem tempore inuiti, ac volentes pœnas luant, pro diuersa videlicet, quæ homini insita est, appetitione, ac voluntate. Cuiusmodi conflictionis Christus, antequam pateretur, indicium præbuit. Hic enim & instantem perpessionem auersatus est: & eandem voluit, ac sponte subiit. Vnde mors eadem & voluntaria illi fuit, & non voluntaria. Ex quo illud etiam explicari solet, quod interdum quæritur: vtrum Christo ipsi ab iis, qui illum occiderunt, iniuria facta sit. Nam illatam non esse videri potest ex ea Canonici iuris regula: [d] *Scienti & volenti non fit iniuria, neque dolus.* Quæ ex Aristotelicis fontibus manasse videtur. Hic enim in Ethicis docet, [e] *nemini volenti iniuriam fieri; tametsi damnum ei volenti possit afferri.* Cui & [f] S. Thomas adstipulatur. Cùm igitur Christus mortem sponte, ac volens oppetierit, extra iniuriæ culpam videntur fuisse qui illum occiderunt. Verùm ad iniuriam satis illud fuit; quòd naturali appetitu mortem perhorrescebat, ac refugiebat: cúmque vitæ retinendæ, ac doloris illius & mali non patiendi ius haberet: quidquid contra ius illud irrogatum ipsi est à Iudæis, iniuria censetur: & quodammodo non voluntarium fuit: vtpote naturali, eíque legitimæ voluntati contrarium. Scio ad hanc pleniùs enodandam quæstionem, adhuc nonnulla desiderari. ac videri hoc posse *Tuscum litigium*; & *nil agere exemplum, quod litem lite resoluit.* Sed cùm ab hoc loco aliena sit ista controuersia, quod certè fas est, id ex eo tantùm sumimus, posse aliquid & sponte perferri, ac suscipi: & tamen voluntati esse contrarium. *Est namque alia voluntas præter rationalem* (ait [g] Hunaldus quidam) *quæ propriè dicitur appetitus: secundum quam dicitur velle comedere: quæ etiam ieiunium celebrans ab escis vult abstinere. Vult igitur idem, & non vult comedere. Et huic quidem voluntati multa Christus tulit contraria: illi verò nihil.*

[d] In 6 lib. 5 Reg. 27
[e] Aristot. 5 Eth. cap. 11. Βλάπτεται μὲν γὰρ ἑκών, ἢ τὰ ἄδικα πάσχει. ἀδικεῖται δ' οὐδεὶς ἑκών.
[f] In 2. 2. qu. 59, art. 3.
[g] Hunal. ad Præp. Est vltima inter epistolas Phil. Abb. bonæ Spei.

VII. HINC apparet pœnas illas, quæ pœnitentibus ob delicta imponebantur ab Episcopis, non ita voluntarias fuisse, vt non ex parte ab nolentibus, & inuitis admitterentur. Quare si hoc vno deterretur Catharus, quo minus pœnas esse putet multas illas Ecclesiasticas, quòd soli eas volentes subirent, potest ex iis quæ diximus intelligere, quadamtenus ab nolentibus easdem esse susceptas. An non [h] Theodosius Imperator summus vir, ob cædem Thessalonicæ factam, pœnas Ambrosij Episcopi sententia dedit,

[h] Paul. in vita Ambr. Ruff. lib. 2 cap. 18. Theodoret. lib. 5. cap. 8. Soz. lib. 7. c. 24.

cùm

cùm ab illo interdictus Ecclesiæ aditu, communionéque sacrorum, diu multúmque illas deprecatus, perseuerante nihilominus Episcopo, in eius potestate fuit: & vt iniunctum sibi erat, raro modestiæ exemplo satisfecit? Hic igitur pœnam vtique volens, sed non sine molestia, & repugnantia aliqua, quam iubebatur exsoluit. Idem & alij pœnitentes fecere: quos sæpiùs inuitissimos, &, quoad licebat, renitentes ad pœnitentiam adactos esse suprà diximus. De quo frequentes extant querelæ Patrum antiquissimorum, & eorumdem partim cohortationes, ac minæ: partim exprobrationes. Ex quibus vnum, non ampliùs, Augustini locum adducemus è sermone quodam ad pœnitentes: quem sic ordirur: [a] *Pœnitentes, pœnitentes, pœnitentes: si tamen estis pœnitentes, & non estis irridentes: mutate vitam, reconciliamini Deo. Et vos enim cum catena pascetis. Qua, inquis, catena? Qua ligaueritis in terra, erunt ligata & in cælo. Audis ligaturam, & Deo putas facere imposturam? Pœnitentiam agis, genu figis, & rides, & subsannas patientiam Dei*, &c. — CAPVT XIII. — [a] Hom. 42 de 50 Tomo 10.

At enim absolutè potuit Ecclesiæ nuntium remittere, & ad gentiles deficere, cui indicebatur ab Episcopo pœnitentia. Eóne minus pœna illa fuit, quòd iste vel eam detrectaret; vel extrema desperatione defugeret. Sed iam stupori huic, & flagitio argumentationis occurrimus. Vt in reum sententia fertur, & ex lege pœna dicitur, siue eam æqui boníque consular; siue reluctetur, ac vel morte anteuertat, vel fuga deuitet: nihilóque secius & sententia iudicis, & iurisdictionis ac potestatis vsus ille est, actióque legitima. Sic Ecclesiæ præsides in coërcendis peccatis auctoritatem exercent suam, ac legitimas pœnas inferunt, quicumque tandem earum consequatur exitus.

VIII. QVID enim est pœna: aut quæ tandem ei voci subiecta potestas est ac notio? *Pœna*, inquit [b] Iurisconsultus, *est noxa vindicta*. Ac quæ ibidem sequuntur, multum ad negotium nostrum pertinent. *Inter multam & pœnam* (pergit idem) *multum interest: cùm pœna generale sit nomen, omnium delictorum coërcitio: multa, specialis peccati: cuius animaduersio hodie pecuniaria est. Pœna autem non tantùm pecuniaria; verùm capitis, & existimationis irrogari solet. Et multa quidem ex arbitrio eius venit, qui multam dicit: pœna non irrogatur, nisi quæ quâque lege, vel quo alio iure specialiter huic delicto imposita est. quinimmo multa ibi dicitur, vbi specialis pœna non est imposita.* Ex quo Iurisperitorum responso liquidò constar, pœnas Ecclesiasticas reuera pœnas fuisse: quibus & noxæ vindicatæ sunt, & delicta coërcita; & eædem legum auctoritate, id est *canonum*; adeóque *iure canonico* (quod multum ridendus ipse Catharus ridebat) constitutæ & impositæ fuerunt. Quàm porro ioculare est istud Cathari, & ab omni ratione, ac iudicio derelictum: *Nullas in eos pœnas constitutas, qui nolentes ipsi restitui, ab Ecclesia extorres libenter manent!* Quasi non satis ista magna pœna sit, extorrem ab Ecclesia fieri, & ab eius communione, hoc est sacramentorum vsu, ac precum, & sacrorum omnium fructu, & participatione repelli. Atqui in ciuili republica non leuis pœna censetur exilium; & olim Romæ capitalium, & maximorum criminum pœna fuit aquæ & ignis interdictio: vel relegatio, ac deportatio. Cui proportione respondet Ecclesiastica illa, & spiritualis animaduersio, quâ excommunicantur, ac rum ab Ecclesia, sic tanquam patria: tùm à cælesti regno pelluntur, ac proscribunrur scelerosi omnes, aut hæretici; & inter hos pessimi, ac longè pestilentissimi Cathari: quantumuis in suis sordibus, & criminum, ac perfidiæ suæ cæno libentes, alacrésque volutentur. An non ad triremes, aut ad perpetuum damnati carcerem: aut procul ab natali solo in inculta, & inamœna loca relegati, paullatim eorum consuetudine ita capiuntur, vt amare incipiant, & in illis libenter habitent, patriæ, ac pristinæ felicitatis obliti? — [b] L. 131 D. de Ver. Sig.

IX. CVM hæc, & huiusmodi alia de Episcoporum, sacrorúmque magistratuum potestare dicimus; ad hæc interim respicere volumus eruditum lectorem; nec ea nescire, quæ Theologi nostri, & Canonum interpretes de illius genere potestatis, & partibus, ac functionum varietate disputant. *Cuius rei ignorantia, vel inaduertentia gignit confusionem apud aliquos infinitam*, vt veriùs quàm elegantiùs ait Ioannes Gerson [c] in libro de potestate Ecclesiastica. Quod ad Catharum Messalinum apprimè quadrat; qui potestatis istius, & — [c] Consid. 3 col. 318. To. 1.

CAPVT XIII. argumenti, de quo commentabatur, inſcitia fœdè omnia confudit ac permiſcuit.

Sciri ergo debet[a] Eccleſiaſticam poteſtatem diuidi primò in poteſtatem ordinis, & iuriſdictionis. Illa rurſus eſt duplex: Vna quæ ad verum Chriſti corpus refertur: qua ſacerdotes conſecrare, & ſacrificare poſſunt. Altera myſticum, vt vocant, corpus reſpicit: quod eſt Eccleſia, & fideles omnes: quatenus iis ſacramenta miniſtrantur. Poteſtas iuriſdictionis, alia eſt *in foro interiori*, vt vocant, qua remitti peccata poſſunt in ſacramento pœnitentiæ: alia *in exteriore foro*, quæ, vt ab eodem[b] Gerſonio definitur, *eſt poteſtas Eccleſiaſtica coërcitiua, quæ valet exerceri in alterum, etiam inuitum, ad dirigendum ſubditos in finem beatitudinis æternæ*. Eſt autem iuriſdictio, vt idem mox ſubiicit, *poteſtas dicendi ius in alterum etiam inuitum*.[c] Intereſt porro inter poteſtates iſtas duas, quòd quæ Ordinis dicitur, auferri, abdicariue nequit: & eadem eſt in omnibus, qui eius participes ſunt. Itaque tanta eſt in ſacerdote quouis ſimplici conſecrandi corporis Dominici poteſtas, quanta in Epiſcopo, ipſóque adeò ſummo Pontifice. Quam ideo Gerſonius vocat *inabdicabilem, inauferibilem, & illimitabilem in ſua eſſentia*. Quamuis enim communione, vel vſu Ordinis interdictus ſacerdos ſi conſecrare audeat, grauiſſimum ſcelus admittat; reipſa tamen conſecrat.

a Gerſ. ibid. Conſ. 2.
b Conſ. 4.
c Idem Conſ. 2.

X. DIXI parem & eandem in omnibus eſſe, qui eius ſunt participes, propter eam Ordinis poteſtatem, quæ ad myſticum Chriſti corpus extenditur.[d] Non enim ſacramenta omnia poſſunt ab omnibus adminiſtrari ſacerdotibus. Nam Epiſcopis ſolis quædam attributa ſunt; quæ ſimplices ſacerdotes nefas eſt attingere: nec ſi audeant, quidquam omninò faciunt, vt de ordinatione ſuprà vberrimè demonſtrauimus. At poteſtas iuriſdictionis in vtroque foro, tam interno, quod *conſcientiæ* dicitur, quàm externo, nec omnibus conceditur, nec eadem ineſt in illis, qui ea ſunt præditi. Sed interioris fori iuriſdictio in minores ſacerdotes ab Epiſcopali auctoritate dimanat. Ad externam iuriſdictionem, de qua potiſſimùm hic agitur, & quà Epiſcoporum propria eſt, pertinet *iuridica*, vt idem[e] Gerſonius ait, *poteſtas excommunicandi, vel interdicendi ab Eccleſiaſticis ſacramentis, & communione fidelium, rebelles, & inobedientes Eccleſiæ*. De huiuſmodi poteſtate, ac iuriſdictione toto hoc in Opere maximè contra Catharum agimus; cùm Epiſcopos contendimus non ſimplicem habere, ex vi officij, inſtitutioniſque ſuæ, muneris curationem: ſed etiam honorem, dignitatem, poteſtatem, iuriſdictionem, qua & iubere poſſunt, ac leges Eccleſiaſticas ferre: & delinquentes coërcere ac pœnis itidem Eccleſiaſticis ſubiicere, etiam inuitos, ac reluctantes: & idcirco factos eſſe, Eccleſiaſticóſque magiſtratus, & ἄρχοντας, Eccleſiæque præſides: inter quos ſupremus vnus eſt, ac fidelium omnium caput Romanus Pontifex. De hac poteſtate legendus imprimis Ioannes ille Gerſonius: tum Iacobus Almainus in libro de auctoritate Eccleſiæ: & in alio de poteſtate Eccleſiaſtica, & Laica; ſecluſa tamen illa parte quæſtionis, quæ de auctoritatum inuicem comparatione ex tranſuerſo apud illos agitatur: de qua nihil in vtramuis partem diſputo. Tum verò Franciſcus à Victoria in Relectionibus duabus de poteſtate Eccleſiaſtica.

d Idem Conſ. 3.
e Conſ. 4.

Hinc diſcet Catharus, quàm leuia, & puerilia ſint, quæ aduerſus Eccleſiaſticam poteſtatem præſcribit ex eo, quòd ſponte ſe illi fidelium quiſque ſubiicit. Hæc enim, de qua loquimur, *exterioris fori iuriſdictio*, coërcitiua eſt, *& inuitos etiam, ac reſiſtentes pro imperio continet*.

Excursio contra Edmundi Richerij librum de Ecclesiastica, & politica potestate, eiúsque dogma, quod primùm summatim exponitur: tum eius vitia castigantur. Quo sensu Ecclesiastica potestas communitati ipsi conueniat. Cuiuscumque reipublicæ potestatem, ac magistratum ad commune bonum tanquam finem ordinari. Potestatem Ecclesiasticam in communitate fidelium formaliter, *vt vocant, ac* subiectiuè *non inesse; idque ex eius institutione, & Scriptura probatur, maximéque ex iis similitudinibus, quibus Ecclesiæ conditio describitur: velut domus, ac familiæ.*

Capvt XIV.

I. Iam ad finem spectabat hæc nostra lucubratio, nisi me Cathari vox illa tanquam iniecta manu retraheret, quam obiter ac velut oscitans, & semisomnus iniecit: *Ecclesiasticam pœnam, cuiusmodi est excommunicatio, non indici ab Episcopo, sed ab Ecclesia.* Reuocauit enim illius mihi contentionis, & controuersiæ memoriam, quæ ante annos paullo plus triginta, versari hac in vrbe, & Academia cœpit, & in partes, ac factiones nonnullorum studia distraxit. Cuius dissidij sanè luctuosi caussam libellus quidam attulit anno editus cIↃ IↃCXI, nullius auctoris inscriptus nomine: sed quem ab Edmundo Richerio scriptum, ac vulgatum esse nemo dubitabat: *De Ecclesiastica, & Politica potestate.* Quo in libro nouæ, ac pestilentis doctrinæ sparsit semina; quæ magnis deinceps auctibus adoleuerunt in quorumdam animis: qui de summi Pontificis, & Episcoporum omnium potestate occasionem inde sumpserunt existimandi secus, quàm aut vetus iudicauit Ecclesia; aut catholicæ integritas fidei, ac formula præscribit. Huius opinionis velut ἀπήχημα est Cathari illa, quam dixi, sententia. quam propterea in stirpe, atque origine sua persequi decreui; ac præcipua Richeriani capita dogmatis illo in libello comprehensa refellere: vt ea quiuis agnoscat non esse solùm nefaria, & à fidei salubritate, qua Catholici sumus, aliena; sed etiam absurda, stolida, & insulsa: vtpote dissonis & pugnantibus inuicem ex rebus, decretísque conflata.

II. Svmma Richerianæ doctrinæ in eo vertitur, quod initio posuit Operis sui; *Christum fundando Ecclesiam, priùs, immediatiùs, atque essentialiùs, claues, siue iurisdictionem toti dedisse Ecclesiæ, quàm Petro: seu, quod eodem redit, claues toti contulisse Ecclesiæ, vt per vnum ministerialiter exercerentur. Quandoquidem tota iurisdictio Ecclesiastica, primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ conuenit: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis, ministerialiter, & quoad executionem tantùm; sicut facultas videndi oculo.* Hanc veluti conclusionem ex *vulgari illo, & indubitata fidei axiomate* colligit: *Deum, & naturam priùs, atque immediatiùs ad totum suppositum, quàm ad aliquam partem suppositi, quamuis nobilissimam, intendere: eámque ob caussam, facultatem videndi, exempli gratia, toti datam esse homini; vt per oculum, tanquam per organum, & ministrum hominis exerceretur. Nam oculus per & propter hominem existit.*

Hac in oratione vitia insunt maxima duo: quòd & verborum se ambiguitate iactat: & eum primis non cohærent, sed repugnant sequentia. quæ ambo deinceps explicanda sunt. Imprimis quod dicitur: *Iurisdictionem Ecclesiasticam propriè ac essentialiter Ecclesiæ conuenire: quòd vt Deus & natura priùs atque immediatiùs ad totum suppositum intendunt, quàm ad aliquam partem suppositi, quamuis nobilissimam:* ita Christus in Ecclesia, & Ecclesiastica instituenda potestate potiorem duxerit totius corporis, id est Ecclesiæ, rationem, quàm vnius membri vel præstantissimi; qualis est Pontifex summus, aut Episcopi ceteri: captiosè dicitur; ac duplicem continet sensum. Nam pri-

CAPVT XIV. mò sic intelligitur: In Ecclesia constituenda, Christum primariò ac per se, totum, & integrum corpus sibi formandum proposuisse, ac designasse: ita vt in hunc finem, tanquam vltimum, ac præcipuum, intentus fuerit, vt communitatem quandam ac rempublicam sacram, velut corpus ex membris omnibus, capite videlicet, ac ceteris, compactum, coagmentaret, ac fingeret. Atque hoc sanè verissimum est, nec in hac tantummodo societate valet, quæ eiusdem fidei & sacramentorum communione censetur: sed in naturalibus etiam corporibus cernitur; maximéque vita, & sensu præditorum.

III. Etenim Deus in humano fabricando corpore non vnam tantummodo partem destinauit, ad eámque primò, ac per se consilium suum retulit; veluti caput, vel cor, aut aliam quamcumque licet excellentem ceteris: sed in totum ipsum intuetur; ac totius gratia partes elaborat singulas: ac quidquid in iis fingendo molitur, id ad vniuersi corporis structuram, vsum, & vtilitatem accommodat. Eodem modo Christus quæcumque in Ecclesiam commoda, & ornamenta contulit: omnia gratiæ beneficia; sacramenta, potestatem, iurisdictionem, ac reliqua, totius ad corporis emolumentum ac fructum retulit, tanquam primarium, vltimúmque finem. Non enim Petrus *clauium potestatem*, vel ligandi, soluendique ius, & functionem propter se vnum, & suapte caussa consecutus est: sed Ecclesiæ gratia; & vt Christianis omnibus in commune prodesset. Quò quidem illud Apostoli pertinet: [a] *Omnia enim vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura. Omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.* Prorsus ita sese res habet: tota ex capite ac membris, hoc est ex populo, & Episcopis, horúmque capite ac principe, conflata Ecclesia, finis est, quem in fidelis ac sibi dicati gregis designatione primariò, ac præcipuè propositum habuit Christus, & ad quem omnia reuocauit. Quemadmodum & in reliquis hominum cœtibus accidit, qui communis boni cuiuspiam adipiscendi gratia congregantur: in quibus vniuersitatis ratio maior habetur, quàm partium singillatim, ac seorsim sumptarum. Sic in nauigatione præcipuus gubernandi scopus est, nauim ipsam cum multitudine omni, quæ naui vehitur, tueri, & incolumem ad portum appellere: singulos autem, ac vel rectorem ipsum, non primò ac per se; sed quatenus partes sunt totius, & eorum salus communi salute continetur. Sic in exercitu procurando illud ante oculos habet imperator, vt saluum, & victorem reducat exercitum: non vt priuatim sibi consulat, nisi quatenus pars est illius, & cum eo status, ac sortis conditione coniungitur.

a 1 Cor. 3. 22.

b Arist. 3 Polit. c. 6. ἡ μὲν γὰρ δεσποτεία, καί περ ὄντος κατ' ἀλήθειαν τῷ τε φύσει δούλῳ, καὶ τῷ φύσει δεσπότῃ ταὐτοῦ συμφέροντος, ὅμως ἄρχει πρὸς τὸ τοῦ δεσπότου συμφέρον οὐδὲν ἧττον· πρὸς δὲ τὸ τοῦ δούλου, κατὰ συμβεβηκός. οὐ γὰρ ἐνδέχεται φθειρομένου τοῦ δούλου, σώζεσθαι τὴν δεσποτείαν. ἡ δὲ τέκνων ἀρχὴ, καὶ γυναικὸς, καὶ τῆς οἰκίας πάσης, ἣν δὴ καλοῦμεν οἰκονομικὴν, ἢ τῶν ἀρχομένων χάριν ἐστὶν, ἢ κοινοῦ τινος ἀμφοῖν, καθ' αὑτὸ μὲν, τῶν ἀρχομένων· ὥσπερ ὁρῶμεν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, οἷον ἰατρικὴν, καὶ γυμναστικήν· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, κἂν αὐτῶν εἶεν.

c Ibid. φανερὸν τοίνυν ὡς ὅσαι μὲν πολιτεῖαι τὸ κοινῇ συμφέρον σκοποῦσιν, αὗται μὲν ὀρθαὶ τυγχάνουσιν οὖσαι κατὰ τὸ ἁπλῶς δίκαιον· ὅσαι δὲ τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων, ἡμαρτημέναι πᾶσαι, καὶ παρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν· δεσποτικαὶ γάρ· ἡ δὲ πόλις, κοινωνία τῶν ἐλευθέρων ἐςί.

IV. Qvò illud potissimùm attinet, quod suprà memoraui: magistratus, ac legítima imperia ciuitatum, & populorum, non propter se, neque sui commodi gratia; sed eorum, quibus præsunt, vtilitatis caussa comparari. De qua re præclarè istud à Philosopho proditum est in tertio Politicorum; quod hîc iuuat referre. [b] Scribit hoc interesse inter herilem dominatum, & domesticam præfecturam: *quòd ille, quamuis idem reuera sit ei vtile, qui natura conditione seruus est; & ei qui natura dominus est: nihilominus ad domini commodum gubernationem accommodat: ad id verò, quod serui interest, tantùm ex accidenti. Nec enim pereunte seruo, tueri se potest herilis dominatio. At imperium in liberos, & vxorem, ac totam domum, quod œconomicum dicimus, vel eorum gratia est qui reguntur, vel communis alicuius vtrisque commodi: ac per se quidem ad eorum, qui subsunt, commodum ordinatur: sicut in artibus ceteris euenire cernimus: vt in medicina, & palæstrica.* Ac paucis interiectis, ita concludit [c]: *Perspicuum est igitur, quæcumque respublicæ in communem vtilitatem intentæ sunt, eas esse rectas, & ei, quod iustum est, simpliciter consentaneas: quæcumque verò priuatum tantummodo illorum qui præsunt emolumentum spectant, vitiosas omnes esse, & ab recta rerumpublicarum forma degenerare. Transeunt enim ad herilem dominationem. Atqui ciuitas societas est liberorum.* Hæc Aristoteles: quæ sunt ad id quod modò pertractamus opportunissima. Docent enim nos quem ad finem Ecclesiastica potestas ex natura sua pertineat: nimirum ad totius Ecclesiæ bonum: sicut ad totius corporis vsum, & vtilitatem, quæ inest in illius parte oculo, videndi facultas dirigitur: *Omnis pars* (ait [d] S. Thomas) *ordinatur ad totum, vt imper-*

d in 2. 2. qu. 64 art. 2.

factum ad perfectum. Et ideo omnis pars est naturaliter propter totum. Hoc sensu verum est quod & ex priore ad Corinthios suprà commemorauimus Apostoli dictum: & quod Richetius ait, iurisdictionem Ecclesiasticam toti Ecclesiæ primò ac per se conuenire. Sed non ea mente scripsit ista; nec id in animo habuit, quod nihil necesse fuit, ostendere: ac de quo nulla inter quantumcumque doctos est controuersia. Sed alio sensu potiùs, de quo proximè est agendum. CAPVT XIV.

V. ALTER itaque Richeriani illius decreti sensus est, cùm ait, *Iurisdictionem Ecclesiasticam primariò, propriè, & essentialiter Ecclesiæ conuenire: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis, instrumentaliter, ministerialiter,* &c. vt hoc velit: Potestatem ipsam, & iurisdictionem in ipso Ecclesiæ corpore, ac communitate residere, tanquam in subiecto; quod in Scholis *formaliter* inesse dicunt: sicut priorem illum modum, quem proximè antè posui, sic efferunt; potestatem illam *finaliter* conuenire toti Ecclesiæ; quatenus in huius bonum, & commodum, velut præcipuum finem, primariò conspirat. Atque hic posterior modus, quem *formalem* nominari dixi, bifariam rursus accipi potest. Primùm vt penes ipsam Ecclesiæ communitatem, ab origine, institutionéque sua, iurisdictio illa fuerit, ei à Christo tributa: sed eam subinde in vnum aliquem transfuderit, vt esset deinceps, quod Richerius asserit, *politia monarchica.* Quod in omnibus imperiis, ac regnis vsuuenisse putant, qui de rebuspublicis scripserunt: vt ius & potestas omnis à natura ipsa communitati conueniat; quæ eam postea vel in plures magistratus, ac rectores partiatur: vel integram in vnum aliquem transferat: pro eo ac plurium regimen, vel vnius elegerit: ex quo ciuilium per gentes, ac populos administrationum orta sunt discrimina. Sic inter alios [a] Almainus existimat in libro de Auctoritate Ecclesiæ; ac vulgò ceteri. Porrò vbi ius, auctoritatémque, quam habebat, in eum, quem elegit, transfudit principem, non eam penes se retinet, nec reuocare ampliùs potest. Hûc enim memorabile illud Valentiniani primi Imperatoris responsum pertinet, quo milites, à quibus recens factus erat Imperator, instantes vti in collegium imperij fratrem suum Valentem assumeret, castigauit, ac compescuit. [b] *Vestrum fuit, ô milites! cùm imperator nullus esset, imperij mihi habenas tradere. Sed postquam illud suscepi; meum deinceps non vestrum est publicis rebus prospicere.*

[a] Cap. 1, & Victoria Relect. de pot. ciu. Bellar. Tom. 1 Cõtro. 5 de Laic. lib. 3, c. 6.

[b] Theodor. lib. 4 Hist. c. 5. ὑμέτερον ἦν, ὦ στρατιῶται, βασιλέως ἐκ ὄντος, ἐμοὶ δοῦναι τῆς βασιλείας τὰς ἡνίας. ἐπεὶ δὲ δὲ ταύτην ἐδεξάμην ἐγώ, ἐμὸν λοιπὸν, οὐχ ὑμέτερον, τὸ περὶ τῶν κοινῶν διασκοπεῖσθαι πραγμάτων.

Altera opinionis illius Richerianæ potest esse ratio: vt communitas ipsa fidelium potestatem, ac iurisdictionem, quam primariò possidere dicitur, sic in alterum deriuet, ac traiiciat, vt eam non amittat, sed retineat; ac solam eius functionem, executionémque, vel, vt idem loquitur, ministerium committat. Quemadmodum in populari republica, velut Athenis, ac Romæ, ita magistratus creabantur, & quidem maxima interdum præditi potestate, vt tamen summa penes populum esset: nec propterea iurisdictione populus cederet, aut ea se in perpetuum spoliaret.

VI. HORVM duorum alterutrum intelligi debet in illo Richerij dogmate: & vtrumque tamen falsum est, & ἀσύστατον. Quod ita breuiter ostendimus. Potestas omnis Ecclesiæ, ac iurisdictio, vt & ipsa Ecclesia, non naturali, & humana, sed diuina Christi auctoritate niti debet. Quare non aliter de ea pronuntiare fas est, quàm vt ab ipsomet auctore illius, & conditore Christo traditum esse constat. Certum est autem eodem momento, quo communitatem illam, quæ Ecclesia vocatur, Christus instituit, potestatem illam introductam fuisse, ac tam vni Petro, velut capiti, quàm Apostolis sub eo commissam, vt per illos ad eorum successores transiret. Immò verò priùs ista potestas fixa, constitutáque fuit; & ministri eius, & Episcopi priùs designati, quàm Ecclesia, hoc est totum corpus, ac respublica tota coaluisset. Itaque non anteà penes communitatem ipsam iurisdictio Ecclesiastica resedit: & inde velut populari suffragio, & consensu in magistratus est translata. Sed statim ab origine prima destinatus est vnus princeps futuri corporis Petrus; ac post eum Apostoli reliqui. Vt hîc etiam locum habeat, quod Basilius, & Ambrosius in explicando dierum opere sex adnotarunt; contrà, atque architecti solent, fecisse

CAPUT XIV. Deum in fabricanda vniuersitate. Si quidem illi à fundamentis opus ordiuntur, & ab imo ad summum promouent; postremúmque omnium culmen, ac fastigium imponunt: Deus autem è contrario primum cælum, qui mundi vertex est, condidit; deinde terram. Ita illi quidem. Quod vtcumque se habet; de quo alibi dictum est; hoc ipsum sanè in Ecclesia fabricanda videtur præstitisse Christus: qui antè caput, & principatum, quàm corpus reliquum, ac membra spiritualis illius ædificij fundare voluit.

VII. QVOD si verba illa Christi consideremus, quibus institutam esse potestatem Ecclesiasticam Catholici omnes, ac Richerius adeò ipse decernit; nullum in iis vestigium reperiemus communitati priùs traditæ iurisdictionis, aut desponsæ, tum de eius voluntate transmissæ in Episcopos, ac Pontificem summum. Quod si ita est; profectò temerariæ est nouitatis, miniméque sobriæ, præter id, quod expressè in Scripturis ordinatum à Christo legitur; immo contra istud ipsum, comminisci aliquid audere, & in vsum, ac fidem Christianæ religionis innectere. Verba ipsa, quibus origo & initium potestati illi datum est à Christo, Richerius cum Catholicis omnibus agnoscit hæc: [a] *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam,* &c Et, [b] *Tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Item illud: [c] *Pasce agnos meos; pasce oues meas.* Tum vniuersè Apostolis omnibus: [d] *Quæcumque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Ad hæc, [e] *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* In illis omnibus lucet illa iurisdictio, & potestas solis Ecclesiæ data principibus: potestas, inquam, *ligandi, atque soluendi*; ac *remittendorum peccatorum*, siue *clauium potestas*. Nusquam autem communitati ac multitudini fidelium donata legitur; nisi eo, quem dixi suprà, modo, vt ad totius corporis vtilitatem, velut ad finem referatur; non vt in illa, tanquam in subiecto resideat. Ac vel similitudo illa visus & oculi, quam ad hoc negotium Richerius adhibet, ipsius conuincit errorem. Etenim facultas videndi soli inest oculo; quia solus ea non vtitur tantùm, sed etiam præditus est oculus. nec tam stolidè quisquam insanit, vt videndi in toto corpore vim, ac δύναμιν inesse dicat. Alioqui fusa per totum corpus esset, & membra occuparet omnia: ac tam pes, manúsve, quàm oculus videret. Quidquid enim in toto esse dicitur, si non falsò dicitur, nulla eo carere pars debet. caret autem, si extra quampiam est: ac multo magis, si in vna duntaxat est, eáque minima. Vt in Sophisticis fallaciis numeratur tritum illud, *Æthiopem album esse. quia dentes eius albi sunt.* Sic non minus versutum, & ineptè subdolum est; visum in toto esse corpore; quia sit in minima capitis parte. *Oculus solus videt,* [f] ait Augustinus, *in corpore: sed nunquid soli sibi oculus videt? Et manui videt: & pedi videt: & ceteris membris videt,* &c. Hoc modo, non alio, verum est toti corpori conuenire videndi sensum. Ergo non dissimilis est, nec magis acuta calumnia; Iurisdictionem Ecclesiasticam in toto inesse corpore Ecclesiæ, quæ in solo est capite, siue principatu illius & magistratu.

VIII. AD summam, nusquam Scriptura docuit, omnibus Ecclesiæ membris potestatem pascendi gregis, ac gubernandi: ligandi itidem ac soluendi dedisse Christum. quin è contrario sunt innumera testimonia, quibus constat, certis tantummodo, & insignibus illius corporis membris inditam fuisse; negatam verò ceteris. Præter illa, quæ percensui, loca, illustris ille est Apostoli [g] in priore ad Corinthios: vbi Ecclesiam describit tanquam corpus quoddam variis partibus, membrísque distinctum: quorum aliis alia præstant; & sunt quædam honorata & nobilia; quædam ignobilia, & honore carentia. quemadmodum in humano corpore aliud membrum est oculus; aliud pes; aliud manus. *Quod si essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, sed vnum corpus.* Paullo verò pòst explicat quid ea membrorum similitudo significet: ac docet, varios in illa Ecclesiæ ordines, & gradus intelligendos esse; qui velut membra sunt, è quibus mysticum corpus Christi componitur: ac proinde vt in humano, distare in-

[a] Mat. 16.
[b] Ibid.
[c] Ioan. 20
[d] Ioan. 18,18.
[e] Ioan. 20,23.
[f] Aug. Tract. 22 in Ioan.
[g] 1 Cor. 12.

uicem debent, nec eandem habere functionem. Huiusmodi enim est simi- CAPVT XIV.
a 1 Cor. 12, 17. litudinis ratio, & expositio: [a] *Vos autem estis corpus Christi, & membra de mem-*
b Tom. 10 Ser. 41 in Euang. Ioan. c. 4. *bro*, Vel, *ex parte*: vt [b] Augustinus explicat. Siue, vt Chrysostomus τὸ γε εἰς ὑμᾶς
ἧκον, *quod ad vos attinet, ac pro virili vestra parte.* Legerunt enim ἐκ μέρους.
Latinus autem noster ἐκ μέλους, *ex membro*: hoc sensu, *post vnum membrum:*
aliud ex alio. Pergit Apostolus, & quæ membra sint illa, ac cuiusmodi sit
eorum varietas, declarat sic. *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia pri-*
mùm Apostolos: secundò Prophetas, &c. *Nunquid omnes Apostoli? nunquid om-*
nes Prophetæ? &c. Quibus verbis ostendit in Ecclesia Christi multa esse mem-
bra; sed non eundem actum habere. velut in epistola ad Romanos scribit,
c Rom. 12, 4. vbi eâdem comparatione vtitur. [c] *Sicut enim in vno corpore multa membra ha-*
bemus: omnia autem membra non eundem actum habent: Ita multi vnum corpus
sumus in Christo: singuli autem alter alterius membra. Ecce membra Ecclesiæ
non eundem actum habere dixit: id est πρᾶξιν, siue *functionem*. Ergo neque
δύναμιν, siue *facultatem* eandem habent. Est autem *facultas* idem ac *potestas*
agendi. Iam in illo epistolæ ad Corinthios loco demonstrat, ex illis Ecclesiæ
membris *alios esse Apostolos*: nec omnes Apostolos esse. Apostolorum porro
gradus & ordo idem erat atque Episcoporum, & sacerdotum.

IX. CVM igitur nulla sit Ecclesiastica potestas, nisi à Christo constituta:
hunc verò nec aliis, quàm Apostolis, & eorum successoribus illam commi-
sisse Scriptura testetur: euidens est non in multitudine ipsa fidelium; sed in
pastoribus, & Episcopis summam inesse potestatem.

Ac sunt præter illa, quæ descripsimus, alia Scripturæ testimonia, quæ ma-
nifestè istud ipsum persuadere possunt. Paulus Actorum xx, 28, Presbyte-
ros, & Episcopos alloquens; *Attendite vobis*, inquit, *& vniuerso gregi, in quo*
d Eph. 4, 11. *vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei.* Tum in epistola [d] ad
Ephesios: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos; quosdam autem Prophetas;*
alios verò Euangelistas; alios autem pastores, & doctores ad consummationem san-
ctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Quæ pastorum si-
militudo ad id, quod volumus, aptissima est. Non enim pascendi potestas
ab ouibus manat in pastorem: sed ab hero, ac gregis domino communica-
tur: qui quem vult gregi suo præficit. Atque hoc exemplo sacræ passim lit-
e Ioan. 21. teræ præfecturam Ecclesiasticam adumbrare solent. Nam & [e] Christus Ec-
f Ibid. clesiam vocat *gregem*, & *ouile suum*. Et ipsemet tum [f] *pastor*, tum *magnus*
g Heb. 13, 20. *ouium pastor* [g] dicitur; tanquam dominus gregis, & pater-familias, cuius vi-
carius, & famulus est summus Pontifex: ac deinceps Episcopi reliqui. Vnde
h 1 Pet. 5, 2. & *princeps pastorum* à primo ipsius vicario nominatur. [h] *Pascite*, inquit, *qui in*
vobis est, gregem Dei, &c. *Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis im-*
marcessibilem gloriæ coronam. Quibus verbis pulchrè commendat Apostolus
Christum velut totius possessionis, ac bonorum omnium, patrimoniique do-
minum, penes quem summum ius est, & suprema potestas. Qui ad gregem
vnum è multis, quos habet, id est *militantem*, vt vocant, Ecclesiam pascendam
quoscumque libitum est allegat è familia, & vice sua præponit, sub honora-
rij præmij ac liberalis auctoramenti spe potiùs, quàm temporariæ, ac seruilis
mercedis pactione: qualis conductitiis ac mercenariis repræsentari solet. Sic
i Ioan. 10, 12. enim pastori mercenarius opponitur à [i] Christo. Itaque mercenarij non sunt
Episcopi, quibus præmij loco non vile aliquod pretium, sed corona, regius
honor, & eiusdem cum gregis, ac fortunarum omnium domino, conditionis
ac possessionis consortium, & quasi collegium dignitatis ostenditur.

X. ATQVE vt instituus plerumque sermo in aliud ex alio decurrit; in
ea comparatione, quam à domo, possessione, ac patre-familias ad Christum
& huius Ecclesiam accommodant litteræ sacræ, ratio altera pellucet; quæ
potestatem Ecclesiasticam demonstrat neutiquam multitudini fidelium à
Christo tributam fuisse; sed certis, ac designatis ab ipsomet præsidibus, ac
præfectis. Non enim, vt aduersarij falsò putant, *Ecclesiastica politia*, id est
communitas, & *respublica*, sic est vt ciuilis: nec ad eandem formam, ac regu-
lam; aut originis, institutionisque modum exigenda est vtraque, sed longè
inuicem distant. Etenim ciuilis, ac profana respublica (profanam appello

Caput XIV. sine nominis inuidia; prout sacro profanum opponitur) ortum quidem habuit ex domesticis ac priuatis familiarum cœtibus, velut elementis: tanquam ex litteris, ac dictionibus oratio componitur. quod eleganter in Politicis traditum est ab [a] Aristotele. Verùm necesse præterea fuit, vt ad coëundam eiusdem ciuitatis, ac reipublicæ societatem, singulatum familiarum, vel capitum ipsorum potiùs, ac patrum consensus accederet, & mutua inter illos pactio in commune viuendi, atque iisdem legibus vtendi. [a 1 Polit. c. 2 & seq.] Quo constituto deinceps & publicæ administrationis ac regiminis formam, qualem voluerunt, elegêre sibi; eique consentaneas leges ac iura siue condiderunt ipsi; siue à principibus, & potestatibus, quas sibi præposuerant, latas sponte susceperunt. Prima hæc rerumpublicarum, & imperiorum origo perhibetur à sapientibus ordinaria, & communi iure sancita: nisi si quid certis in communitatibus aliter vsuuenit; vt summæ imponendæ potestatis ius sibi Deus vsurparit: & eodem momento vtraque initium, & ortum acceperit, communitas ipsa ciuilis; & gubernandi ratio ac principatus diuina auctoritate fundatus. quod quidem in Hebræorum republica factum videtur: quando gens illa ex Ægypti finibus, ac dominatu Pharaonis educta, in peculiarem Domini, ac sacerdotalem populum transiit. Ac tum profectò ciuile regimen, &, vt Aristoteles loquitur, τὸ πολίτευμα, non pro arbitrio suo quale voluit asciuit: neque magistratus cuiusmodi, & quos libuit, sibi præfecit: sed à Deo supremo moderatore pro sua voluntate delectos & creatos accepit. Itaque meritò Iosephus reipublicæ formam, qua tum vsa est Hebræorum natio, neque democratiam, neque aristocratiam, neque monarchiam, si de humana loquimur, fuisse scribit: sed nouam quandam, & humanæ sapientiæ hactenus ignotam, quam eleganter appellat θεοκρατίαν.

XI. Nihil hoc exemplo præstantius ad Ecclesiasticæ reipublicæ, ac potestatis explicandam originem, ac conditionem. Non enim humano inuento, vel consensu ea nata est, & confecta societas: sed eius auctor, conditor, & moderator est Christus: qui qualem placuit eam instituit, & quos voluit, principes, & magistratus imposuit: siue vicarios potiùs, & œconomos. Hac enim similitudine Scripturæ passim hanc communitatem, & πολιτείας speciem declarant. Quod dum faciunt, vnà illud admonent, in quo magna vis est ad nostram fulciendam sententiam posita; nimirum non tam ciuilis alicuius communitatis, quam πολιτείαν vocant, Ecclesiam esse similem; quàm οἰκίας, id est domus, & familiæ. Est enim ingens quædam domus, cuius pater-familias est Christus. Cuius quia figuram Moses adumbrauit; vt & Ecclesiæ synagoga: iccirco pari vtrosque similitudine comprehendit Apostolus. Qui ad [b] Hebræos scribens, Mosem sic tanquam domesticum dispensatorem: synagogam verò quasi domum, & familiam describit, [b Hebr. 3.] Mosis ipsius testimonio fretus: qui Deum sic de se loquentem inducit: [c] *At non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est.* [c Num. 12,7.] Deinde cum Christo, & Ecclesia sic vtrumque confert: *Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius, tanquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant. Christus verò tanquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos.* Hinc sæpè Christus in Euangelio talem comparationem repetit; & identidem Apostolos, ac per eos, Ecclesiæ præpositos, cum seruis, & œconomis; Ecclesiam cum familia componit. [d] *Quis, putas, est fidelis seruus, & prudens, quem constituit dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore?* [d Mat. 24.45.] Tum dispensatoris istius serui munus & officium diligenter exponit. [e] Quæ parabola apud Lucam etiam legitur: ibique vocatur *fidelis & prudens dispensator, quem constituit Dominus super familiam suam.* [e Luc. 12.42.] Eodem spectat [f] parabola illa villici, siue procuratoris, quem dominus bonis omnibus suis administrandis præfecerat. [f Luc. 16.]

XII. Est autem animaduertendum in insigni illa Matthæi & Lucæ parabola, vbi Ecclesiæ τάξεις, & ordines, qui præfectis, siué pastoribus, & grege constant, graphicè delineat sub figura fidelis serui, & familiæ reliquæ; nomen *familiæ* pro famulorum turba propriè sumi, quæ significatio apud Latinos vsitatissima est: ac [g] Cicero *familiam intelligi* dicit, *quæ constet ex* [g Orat. pro Cæc.]

seruis pluribus. Nam & Græca [a] habent θεραπείας, quæ *famulitium* significat. CAPVT XIV.
Porro *in magna familia*, vt idem ait [b] Cicero, *sunt alij lautiores serui, vt atrienses: alij inferiore loco, vt mediastini.* atque inter illos vnus ab hero constituebatur, qui præesset reliquis, iisque demensum, ac cibaria distribueret: quod Lucas nominat τὸ σιτομέτριον. Et ita in veteri Glossario σιτομέτριον, *cibarium, diarium.* Et aliæ glossæ, *Demensum, σιτομέτρημα.* Ita quippe seruorum cibaria *demensa*, vel *diaria* mos fuit dicere: vt Horatius;

Cum seruis vrbana diaria rodere mauis:

Qui igitur hanc seruilem præfecturam gerebat, eum atriensem vocabant. vt apud [c] Plautum,

---- *PS. condus, promus sum procurator peni.*

HA. Quasi te dicas atriensem. PS. Immo atriensi ego impero.

Huiusmodi seruum Christus apud Matthæum designat; qui conseruis suæ curæ mandatis alimoniam dispensat. Ita fidelium omnium multitudo, quasi *famulitium* quoddam est Christi, ac seruorum turba, quam *familiam* nuncupant: qua ex familia quosdam eligit dominus, quos reliquis tanquam œconomos, curatores, dispensatores; nec tamen sine imperio ac potestate præficit. Sic enim [d] apud eundem Plautum alibi, seruus quidam pro atriensi se gerens inducitur, qui mandata dat ceteris, & imperiosè illos habet, obiurgat, minatur, coërcet.

XIII. IAM in illa familiæ similitudine egregiè illud apparet, cuius gratia ad hæc lapsa est oratio nostra; potestatem Ecclesiasticam, ac iurisdictionem nullam vnquam penes communitatem fuisse, tanquam eius, vt vocant, *subiectum.* Quippe famulitium, seruorúmve cœtus, ac familia ius nullum proprium vendicat sibi; neque præfectum, & atriensem, quem velit, optare potest, & in eum curationem, potestatémque transferre. Sed hoc totum ex heri voluntate, iussúque pendet: qui pro eo ac sibi visum est, familiam ordinat; ac verbis, externóque nutu, ac significatione cuinam illos subesse, ac parere velit indicat. Ita Christus in verbo suo, & Euangelicis Apostolicisque litteris, domus, & familiæ suæ constituendæ modum, rationem, ordinémque præscripsit: & alios pastores creauit; qui tanquam cælestis promptuarij, ac peni procuratores spiritalem seruis reliquis annonam diuiderent; & in officio continerent. Tales Apostolos, & Episcopos, ac pro curationis modulo ceteros Ecclesiæ præsides tanquam vicarios suos instituit. Seruos porro reliquos, hoc est Christianam plebem, obtemperare illis, atque æternæ vitæ cibum ab iis mandauit capere. Quare vt in Mosaica lege, in qua velut in typo adumbrari dixi Ecclesiasticæ reipublicæ, ac potestatis formam; [e] *nullus sibi honorem sumebat, neque se clarificabat, vt Pontifex fieret*: sed ille solùm, qui vocatus *erat à Deo, tanquam Aaron*: hoc est ritè ac legitimè ex Dei ordinatione promotus: [f] & qui auctoritate propria, aut etiam multitudinis consensu, & factione freti in eam functionem, ac dignitatem irrepserant, horrendo, & extraordinario exempli genere pœnas dederunt. Sic in Ecclesiastica communitate nefas sit & sacrilegium, si vel multitudo ipsa populi Christiani, hoc est non minus laici, quàm Clerici cuiuscumque ordinis ius sibi tam exercendæ, quàm conferendæ potestatis illius assumant: vel qui ad eam aspirant, aliter quàm ex ordinatione ac lege à Christo præfixa suscipere audeant.

XIV. NAM cùm potestas ista neque naturalis, nec ad communem & naturalem efficientiam comparata sit: sed creaturæ captum viresque superet; & ad stupenda quædam, ac Dei propria solius opera præstanda referatur: nonnisi ex Dei voluntate constare, communicarive potest. De hac porrò voluntate non aliunde certiores fieri possumus, quàm ex eiusdem reuelatione Dei. cuiusmodi nullam cùm Richerius habeat, nec in medium possit afferre: immo cùm Scripturæ ipsæ contrarium tot locis, ac tam euidenti testificatione nos doceant; vana sit necesse est, ac temeraria illius assertio: dum ita sciscit: *totam iurisdictionem Ecclesiasticam primariò, propriè, & essentialiter Ecclesiæ conuenire: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter & ministerialiter.*

[a] Mat. 24, 45. & Lucas 12, 42. ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ.

[b] Parad. 5.

[c] In Pseud. Act. 1, sc. 2.

[d] Plaut. Asin. Act. 2 sc. 3.

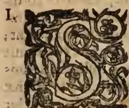
[e] Hebr. 5, 4.

[f] Num. 16.

CAPVT XV. Atque hæc, quæ proximè antè, tum quæ toto hoc capite disputata sunt, vniuersè illud efficiunt; nullo modo in Ecclesia tota, id est fidelium omnium corpore, velut in subiecto, resedisse, vel in eam fuisse collatam iurisdictionem, ac potestatem Ecclesiasticam: siue ita vt eam primitus acceptam in Episcopos traiiceret, à séque transferret: siue ita, vt eam nihilominus penes se retineret. Vtrouis enim sensu Richerianum interpretari dogma necesse est: & vtrumque rationibus iis, & argumentis, quæ hactenus adduximus, conuictum penitus arbitror, & euersum. Sed de posteriore illo, absurdioréque sensu, qui Richeriani decreti magis proprius videtur, diligentiùs nobis est agendum. vt quod initio demonstrandum suscepimus, cumulatè præstemus: tum ancipiti, ac vafro genere loquendi conceptam esse Richerij sententiam: tum quocumque modo à nobis exponatur, inextricabilem, & absurdam esse, ac sibimetipsi contrariam.

Richerij declaratur opinio. Putasse hunc in Ecclesia ipsa, tanquam in subiecto inesse potestatem, non in summo Pontifice, & Episcopis ceteris. In quo repugnare sibimet ipsum, & inconditè loqui monstratur. Explicantur reipublicæ genera tria ab Aristotele, aliísque vulgò tradita. Eorum natura, & distinctio. Gersonij, Almaini, & aliorum Parisiensium Theologorum à Richerio dissensio. De ministeriali & instrumentali potestate, quam Romano Pontifici vindicat Richerius idem. Eam absurdam, & eius assertioni contrariam esse. Illius argumenta diluuntur. Perperam ab eodem dici indiuiduè, & collectiuè inesse potestatem in Ecclesia.

CAPVT XV.

I. I quibus verbis opinionis suæ summam Richerius expressit, attentè consideremus; planè ita, vt in antecedente dixi capite, iudicabimus, hanc illius fuisse mentem; vt Ecclesiastica iurisdictio toto in Ecclesiæ corpore, tanquam in subiecto etiamnum hæreat: ita vt non eam ipsam, sed huius tantummodo vsum, & executionem Romanus Pontifex, & Episcopi omnes obtineant. Hoc vbi illius ex verbis ostendero, tum iis esse contrarium, quæ in eodem libro posuit, argumentis euincam certissimis.

Duo sunt in illa complexione verborum: alterum, *totam iurisdictionem Ecclesiasticam propriè, ac essentialiter Ecclesiæ conuenire:* alterum, *Romano Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem conuenire.* Hîc primùm apparet, quod ait conuenire *iurisdictionem*, idem esse, ac velut *in subiecto* residere, & hærere: quemadmodum in magistratu auctoritas inesse, ac potestas, imperiúmque dicitur. Quocirca iurisdictionem censet in tota Ecclesia, & communitate fidelium inesse propriè: non autem in Pontifice summo, vel in Episcopis, quibus potestatis executio, & ministerium, velut instrumentis conuenit. Sic enim faber ferrarius, exempli caussa, malleo cudens, & operis aliquid faciens, fabrilem in sese artem, ac peritiam habet, quæ in eius inest animo: malleus autem, vtpote instrumentum artificis, habitum in sese artis non recipit: sed impulsum tantummodo, & effectum, quo ad moliendum opus illius applicatur. Hæc enim propria, & naturalis est instrumenti conditio, qua à *principali*, vt vocant, caussa distinguitur: quòd principium hæc agendi, ac potentiam, & primariam vim continet, qua caret instrumentum; hoc verò nonnisi *actualem*, vt loquuntur, motionem, & impressionem recipit. Non igitur potestatem, & iurisdictionem Ecclesiasticam habent Præsules & Episcopi: sed tota multitudo fidelium, ex Richeriano illo dogmate. Et quamuis Episcopi, ac pastores Ecclesiæ præ-

positi sint; non tamen in eos potestas illa traiicitur, quam Christus propriè, & essentialiter, ac primariò communicauit Ecclesiæ; sed in hac tota, & integra perseuerat: cùm ne auferri quidem possit: quia quod *propriè*, & *essentialiter* alicui *conuenit*, eo saluo non potest eripi. CAPVT XV.

II. Ex hoc cœnoso, ac lutulento fonte qui riui, & quàm turbidi corruptique scateant, diuinare opus non est; cùm per sese res pateat, & propemodum in conspectu sit posita. Nos verò primùm illud animaduerti volumus, quod initio propositum est; quæ ibi ab Richerio dicuntur, è diametro pugnare cum illa Ecclesiæ descriptione, quam totius operis & doctrinæ fundamentum constituit, ac propterea in libri fronte collocauit, & deinceps inculcare studuit. *Ecclesia*, inquit, *est politia monarchica, regimine aristocratico temperata.* Hanc ego definitionem nego cum superiore decreto cohærere: neque fieri posse, vt *Ecclesia politia sit monarchica;* & tamen *iurisdictio tota & potestas Ecclesiastica primariò, propriè, & essentialiter Ecclesiæ conueniat: Romano verò Pontifici, & Episcopis nonnisi instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantùm.* Ambo enim ista sese inuicem collidunt, & aduersantia sunt.

Tria sunt apud Platonem, Aristotelem, ac philosophos ceteros rerumpublicarum & gubernationum legitimarum genera notissima, Monarchia, Aristocratia, & Democratia. Hæ inter se certa proprietate, & essentia dissident. Ea verò in administrationis ac regiminis modo, & ratione consistit: hoc est in eo, quod τὸ κύριον dicitur, vt scribit [a] Aristoteles: nempe quod summam habet auctoritatis, ac potestatis; & cuius ex nutu, arbitrio, & imperio communitas pendet. Hinc enim τῶν πολιτειῶν, ac rerumpublicarum differentiæ petuntur. Itaque Aristoteles idem in Politicis inquirens sitne vnum πολιτείας genus, an plura, respiciendum esse dicit ad id, quod est κύριον, hoc est quod summam gerendæ rei auctoritatem obtinet: & à quo tanquam à fonte repetitur omnis potestas, & iurisdictio: idque est quod vocant τὸ πολίτευμα. [b] *Est autem*, inquit, *politia, id est administrandæ reipublicæ forma, ciuitatis ordinatio, ac tum aliorum magistratuum, tum præsertim illius, penes quem summa est potestatis. Vbique enim summam potestatem habet in ciuitate id penes quod eius est regimen. Regimen autem est id quod politiam vocamus, hoc est gubernandi formam. Verbi gratia in popularibus administrationibus, summa auctoritas est penes populum: è contrario verò penes paucos, in paucorum dominatu.* Ita τὸ πολίτευμα est *regimen*, siue *ciuile imperium*, quod πολιτείαν Glossarium vetus Græcolatinum interpretatur. Hoc autem penes illud est, quod in ciuitate κύριον dicitur, quod videlicet in ea dominatur, ac præualet, & cuius est τὸ κῦρος, vel κράτος, vt apud Homerum, τοῦ γὰρ κράτος ἔστ' ἐνὶ οἴκῳ: in quo regiminis est summa.

III. Inde ergo reipublicæ, ac ciuilis gubernationis species, & discrimen ducitur, quo ab aliis secernitur. Vt si quis roget quænam reipublicæ forma apud Athenienses fuerit; non dubitabit quin democraticam respondeat, quoniam apud illos τὸ κύριον, id nempe, in quo summa potestatis fuit, erat multitudo: atque iccirco [c] *præponderabantur ibidem nobiles ac diuites pauperibus ac plebe*, vt ait Xenophon. Tum ciuibus omnibus ad magistratus, & ad publicas consultationes, ac iurisdictionem capessendam patebat aditus. Ita τὸ κύριον, & τὸ πολίτευμα, id est regimen, penes populum fuit. Atqui cōplures in illa ciuitate magistratus erant: & hos inter vnus insignis, cuius nomine anni singuli notabantur; qui & ἄρχων ἐπώνυμος dictus est. Cur non ergo vel Monarchicus illius reipublicæ status habetur, vel Aristocraticus, siue Timocraticus; siquidem tot in illa magistratus tem gerebant? Nónne propterea quòd plures isti principes nullam, nisi à populo, & de eius voluntate, potestatem haberent? quòd eos, si vellet, in ordinem cogeret? quòd quæcumque publicè decreuisset, illis exequenda mandaret? quòd rationem ab illis administrationis suæ reposceret? quòd contra iussa facientes; aut malè alioqui de se meritos, iudicio ac pœnæ subiiceret? Hæc enim supremæ sunt argumenta potestatis. Imprimis autem legum latio, & antequam receptæ sint, probatio, vel antiquatio, summæ est iurisdictionis signum. Est enim in bene morata communitate ac republica, precipua legum vis, & potestas, quas *ideo satius, & optabilius esse imperare*, sciscit [d] Aristoteles, *quàm vnum quempiam è ciuibus: ac si quos praeesse oporteat, eos custodes legum, & ministros esse constituendos.* Ex quo intelligitur summi imperij proprium esse sancire leges, ac ratas esse iubere.

---

[a] Lib. 3 Polit. c. 6. & 11.

[b] Arist. 3 Polit. c. 6. Ἔστι δὲ πολιτεία πόλεως τάξις τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν, καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων. κύριον μὲν γὰρ πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως· πολίτευμα δέ ἐστιν ἡ πολιτεία. λέγω δὲ οἷον ἐν μὲν ταῖς δημοκρατικαῖς, κύριος ὁ δῆμος. οἱ δὲ ὀλίγοι τοὐναντίον ἐν ταῖς ὀλιγαρχικαῖς.

[c] Xenoph. initio libri de rep. Ath. ὅτι δικαίως αὐτόθι καὶ οἱ πένητες, καὶ ὁ δῆμος πλέον ἔχει τῶν γενναίων, καὶ τῶν πλουσίων.

[d] Arist. 3. Polit. c. 16. τὸν ἄρα νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον μᾶλλον, ἢ τῶν πολιτῶν ἕνα τινά. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον, κἂν εἴ τινας ἄρχειν βέλτιον, τούτους καταστατέον νομοφύλακας, καὶ ὑπηρέτας τοῖς νόμοις.

CAPVT XV. Certè apud Romanos,cùm popularis plurimum posset,ac prævaleret administratio, nulla lex nisi iubente populo recipi poterat. quem qui legem ferre volebant,rogabãt;vnde & *rogatio* dicta:& huius formula erat ista:*Velitis iubeatis, Quirites.* Et cùm eam approbabant, singuli ciues in tabella perscribebant V.R.id est *Vti rogas*.Quæ argumenta sunt summæ iurisdictionis,ac potestatis penes populum.tametsi & Consules illîc erant regio propemodũ iure:& magistratuum aliorum ingens numerus:& Senatus denique amplissima auctoritate prędictus.Sed hactenus,vt huic *auctoritas* tanquam propria tributa sit; populo verò *maiestas*.Ab quibus longè sunt diuersa,quæ in paucorum,aut vnius dominatu geruntur: vbi populo ac magistratibus singulis tantum iuris datur, quantum iis placet, qui principem in republica locum obtinent: ad quorum scilicet arbitrium leges aut feruntur,aut exercentur,ac ius ciuibus dicitur.Sed hæc satis sunt,vt κριτήριον quoddam & regula statuatur,qua discerni possit,cuiusmodi sit forma reipublicę,quod ad institutam quęstionem accommodetur.

IV. DIXI contradicere sibi Richerium,ac duo inuicem contraria ponere, cùm *Ecclesiasticam politiam monarchicam* esse definit: & nihilominus *iurisdictionem Ecclesiasticam primariò,propriè,& essentialiter Ecclesiæ*, id est toti communitati,*conuenire: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis, instrumentaliter,&c.* Hęc enim posteriora meram esse Democratiam arguunt Ecclesiasticam rempublicam: in qua summa potestatis & iurisdictionis est penes totam multitudinem: non penes vnum aliquem principem:neque penes paucos optimates: nisi quatenus pars sunt illi communitatis,ac multitudinis. Itaque talis administrandi forma nihil præter populare imperium præ se fert: ac ne mista quidem, ac temperata est ex monarchico, & aristocratico: sed pura puta democratia est. Etenim, vt paullo antè ex Aristotele didicimus, æstimanda est reipublicæ cuiuslibet natura, & proprietas, ex ea parte, quæ supremam iurisdictionem obtinet, quæ τὸ κύριον dicitur, & cuiusmodi est τὸ πολίτευμα, id est cui regendi, & gubernandi, imperandique suprema, & vltima potestas inest; à qua magistratuum omnium, ac legum ciuilium auctoritas manat dispersa per singulos,& ad eam,tanquam ad fontem,capútque reuocatur. In Richeriana verò Ecclesia nulla prorsus est in Romano Pontifice,nulla in Episcopis potestas,vel auctoritas:sed totam communitas apud se retinet.Sola illis executio& functio, quasi ministris, & instrumentis relinquitur. Diceret saltem id, quod Ioannes Gersonius, Almainus, aliique Parisienses dixêre Theologi, quibus visum est Concilij generalis auctoritatem esse maiorem ea, quam Romanus habet Pontifex: affirmaret, inquam, in vtroque inesse potestatem, & à Christo immediatè communicatam fuisse.

Ioannes Gersonius [a] libro de potestate Ecclesiastica sic eam definit: *Potestas Ecclesiastica est potestas,quæ à Christo supernaturaliter,& spiritualiter collata est suis Apostolis,& discipulis,ac eorum successoribus legitimis vsque in finem seculi,ad ædificationem Ecclesiæ secundum leges Euangelicas, pro consecutione felicitatis æternæ.* Idem [b] postea, *Potestas*,inquit, *Ecclesiastica in sua plenitudine est formaliter,& subiectiuè in solo Romano Pontifice*, &c. Pòst [c] *in Ecclesia eandem esse* dicit *sicut in fine: & sicut in regulante applicationem,& vsum huiusmodi plenitudinis Ecclesiasticæ potestatis*. Non dicit *subiectiuè* in tota inesse Ecclesiæ multitudine: quod ex Richeriana opinione sequitur. Iacobus Almainus in [d] libro de auctoritate Ecclesiæ tam *Petro primo summo Pontifici immediatè collatam à Christo esse,quàm Ecclesiæ,potestatem illam:*neque Petro solùm;sed etiam Petri successoribus *immediatè collatam* docet in sequenti capite:licet tempore priùs Ecclesię,quàm Petro datam asserit. Quod etsi non probat; neque idoneo concludit argumento: tamen vt concessum sit, peræquè *immediatè* à Christo manauit in vtrumque: nec *immediatiùs* vni, quàm alteri conuenit. Vide eiusdem Almaini librum de Potestate Ecclesiastica & Laica.

a Consi. 1.
b Consi. 10.
c Consi. 11.
d Cap. 6.

V. AT Richerius, vt eius verba sunt, in summo Pontifice, & Episcopis aliis, nullam, quæ per se propriéque insit, potestatem agnoscit. Quæ enim potestas *instrumentaliter* solùm, & *ministerialiter*, & *quoad executionem*, non autem *propriè,& essentialiter* alicui conuenit, non est in ipso: nec ab ea tanquam forma denominatur, nisi ἀναλόγως, & ὁμωνύμως, & propter externam quandam habitudinem ad id, in quo propriè residet. Sicut medicamentum,

aut

aut herba quæpiam *sana* vulgò dicitur, non propriè, sed abusione quadam vocis, & χετικῶς, quatenus respectum habet ad animantis corpus, in quo reipsa sanitas inest, vt loquuntur, *subiectiuè*. Sic enim regia potestas propriè in solo est rege, tanquam in subiecto; qui & ab illa rex solus appellatur. In vicariis, & ministris nonnisi *instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem*. Potestas item, & iurisdictio, siue *magisterium* ciuile, à quo *magistratus* nomen accipit; vel quod Græcè feliciùs consonat, ἀρχὴ, à qua vocantur ἄρχοντες, propriè in solo inest eo, qui magistratus, & ἄρχων, interdum etiam & ἀρχὴ apud Græcos vocatur. in officialibus verò, & actuariis, ac ministris, seruisque publicis, qui illorum sententias exequuntur, non inest propriè; neque denominari ab illa potestate nisi ineptè possunt. Quis enim Consules, Prætorésve nominandos putet accensos, vel lictores, qui coram illis apparitura fungebantur; ac dicto audientes erant, vt quæ decreta ab iis essent exequerentur? aut quis in ministris istis Consularum, vel Præturam, vel ciuilem Romanæ reipublicæ potestatem, ac magistratum fuisse dixerit? Idem & de Ecclesiasticis magistratibus vsurpare possumus, vt Episcopis: qui & ipsi suos habent Officiales, atque etiam Commentarienses, ministrósque ceteros, quorum opera vtuntur ad coërcendum? Nunquis ergo vel Episcopos istos appellet, vel penes eos esse dicat Ecclesiasticam iurisdictionem, ac potestatem? Nemo tam impudens; immò verò tam vecors insanúsque sit, cui talia in animum veniat eloqui, ac palàm proferre. Cur id autem? Nimirum quocumque te verses, nullam vel cogitabis ipse, vel ab alio sano ac sobrio caussam alteram rei istiùs audies, nisi quia apparitores isti, ministri isti, officiales isti neque ciuilem, neque Ecclesiasticam potestatem obtinent ipsi, nec in eis inest alio modo, quàm quo in summo Pontifice, & Episcopis omnibus inesse Richerius asserit Ecclesiasticam iurisdictionem, hoc est *non primariò, propriè, & essentialiter: sed instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem*. Nihil enim officiales isti sunt aliud, quàm *instrumenta, ministri*, & *executores* potestatis. Ideò magistratus non sunt, neque ἄρχοντες. Vnde siue vnus, siue plures iurisdictioni ministrent, non propterea monarchicum fit reipublicæ regimen, aut aristocraticum: quia ἡ πολιτεία, vel τὸ πολίτευμα, quod est regimen, in illis neutiquam inest. Quis in calamo vel stilo, quem manus ex rationis, ac voluntatis imperio mouet, antiquarij scientiam, aut rationem ipsam, ac voluntatem inesse putet? Atqui in illo totidem modis hæc insunt, quot in Episcopis Richerius potestatem esse scribit Ecclesiasticam. Quocirca fœdè à se ipse dissentit, vt iam diximus, qui & politiam monarchicam Ecclesiæ tribuit; & regimen iurisdictionémque nullam in Pontifice summo, aut in Episcopis residere pariter: sed eam in turbam ac multitudinem fidelium ablegat.

VI. At etiam definitio ipsa, quam in fronte libri posuit, Ecclesiæ; si per se, ac sola spectetur, ex contrariis, & dissidentibus mutuò partibus contexitur. Sic enim loquitur, *Ecclesia est politia monarchica, regimine aristocratico*. Atqui πολιτεία idem est quod *regimen*. Hoc enim est πολίτευμα. Aristoteles autem πολιτείαν ait esse τὸ πολίτευμα. Expendamus nominis istius vim ac notionem; quod est *regimen*. Regimen est forma, ratióque regendi, vel gubernandi; & idem quod gubernatio. Huic vocabulo duo subesse possunt. Aut enim potestas ipsa, & auctoritas gubernandi significatur, ac τὸ κῦρος, vel τὸ κράτος, vt suprà dicebam. quam potestatem *in actu primo* nominant: quæ est stirps ipsa fónsque iuridicæ omnis effectionis, qua respublica continetur. Cuiusmodi in monarchica politia singularis persona sustinet: in aristocratica soli optimates: in democratica tota pro indiuiso communitas. Aut potestatis illius vsus, functio, & executio. Quo constituto, totidem illa redeunt, quæ paullo antè contra Richerij commentum attulimus: vt nulla sit prorsus in Episcopis, aut Pontifice summo Ecclesiastica iurisdictio: sed in sola communitate versetur. adeóque sit Ecclesia politia monarchica, & non sit; hoc est nulla prorsus in rerum natura sit Ecclesia, aut Ecclesiastica potestas. Hæc sunt consectaria opinionis illius tum nouæ; tum indoctæ, & inconditæ; ac non minus secum, vt

Caput XV.

CAPVT XV. initio monui, quàm cum fidei Catholicæ veritate, ac pietate pugnantis.

VII. NEC dispar est argumentorum ratio, quibus illam fulcire videri voluit. Nam & ipsa non solùm nihil ad propositum faciunt: sed hoc etiam labefactant, ac falsitatis arguunt. Claues[a] ait regni cælorum Ecclesiæ nomine Petro esse commissas. Tum & hunc, & alios Apostolos, ac Discipulos missos à Christo, *& hanc missionem veram, & realem esse collationem iurisdictionis. Christus*, ait prætereà, *omnes Apostolos, atque Discipulos, qui Episcopalem & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, indiuiduè, & collectiuè misit: sicut à Patre suo, id est cum iusta, & spirituali auctoritate ad Ecclesiam regendam necessaria, missus fuerat.* Ex quo concludit: *Totum ordinem hierarchicum Episcopali, & sacerdotali ordine constantem, immediatè, proportionatè tamen, atque subordinatè, suam potestatem, & iurisdictionem, hoc est facultatem regendi Ecclesiam à Christo deriuare.* Hæc Richerius. quæ quidem superiori illi aduersantur Ecclesiæ definitioni, eámque demonstrant non *monarchicam politiam* esse, sed *aristocraticam.* Ex quo tertium rursus oritur, & vtrique repugnans, quo tota illius libri doctrina, & quidquid in eo elucubrando, edendóque propositum habuit, dissipatur, ac dissoluitur. Sequitur enim, non esse penes Ecclesiam ipsam *primariò, propriè, & essentialiter totam iurisdictionem Ecclesiasticam.*

[a] Richer. p. 2.

VIII. QVÆ vt breuiter ostendam, illud ante omnia concedi mihi volo; de quo nullus nisi ignarus omnium controuersiam faciet; cùm rempublicam aliquam dicimus hac vel illa constare forma, quòd vnius, vel plurium arbitrio regatur: dici id propter partem communitatis illam, quæ principatum in reliquas obtinet. Vt Aristocratia iccircò censetur, quòd nobilior, & honoratior pars reipublicæ imperium exercet in ceteras. Monarchia verò, quod singularis, & primaria pars communitatis præest reliquis. Non enim respectum habemus ad Angelos, quos ciuitatibus, prouinciis, regnísque præsidere, sacris ex libris comperimus: multo minus ad supremum, ac præpotentem moderatorem omnium Deum. Ita quippe nulla, præter monarchicam, humanis in rebus esset forma gubernandi. Sed hæc longiùs arcessita sit. Quare ex proximo, & aspectabili principatu, conditionis, & appellationis ratio deducitur. Hoc eo dixerim, ne quis monarchicam ideò politiam dici putet Ecclesiam, quòd illius caput sit Christus, & vnicus, ac præcipuus dominus, rex, pater-familias; & quiduis denique. Verùm propiùs aliquid intueri nos oportet; vt inter mortales mortale sit illud, cuiusquemodi est, quod quia excellit, & eminet, speciem dat, noménque societati ciuium.

Prætereà meo iure sumam etiam istud: *Ecclesiæ* voce comprehendi non solos Clericos, aut sacrorum administros, vti sacerdotes, & Episcopos, siue *totum ordinem hierarchicum*: sed vnà cum his Christianos ac fideles ceteros, quos laicos vocant. Nam nulla est respublica, quæ solis magistratibus constet, & iis qui imperant: sed præter hos quosdam oportet esse, quibus illi imperent. Itaque tota Ecclesia ex duobus ordinibus, ac primariis partibus componitur: in quarum altera sunt pastores, qui *sacrorum principes*, & ἱεράρχαι dicuntur: in altera censentur oues, & qui *sacris initiantur*, atque οἱ τελούμενοι nuncupantur: sicut illi sunt οἱ τελοῦντες. Certè *politia monarchica*, qualem Richerius Ecclesiam esse putat, falsò nominatur, si nulli sint quibus monarcha ille præsit, ac regnet. Sed nec *regimen aristocraticum*, quod eidem affingit Ecclesiæ, consistet vsquam, nisi qui regantur aliqui sint, & optimatibus subiecti. Postremò neque familiæ, id est famulitio præpositus, & cibariorum dispensator vllus in ea est domo, vbi conseruos ille nullos habet.

IX. Ex iis primùm sequitur contradicere sibi Richerium, qui Ecclesiam definit *monarchicam politiam*; & tamen τὸ πολίτευμα, id est gubernandi, ac regendi potestatem ab illius reipublicæ conditore Christo non vni commissam asserit: sed *omnibus Apostolis, atque discipulis, qui Episcopalem, & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, indiuiduè, & collectiuè traditam;*

ne missione collatam. Vt enim ex antecedentibus colligitur; ſicut vnum, ſine vnitas, multitudini: ita plurium poteſtas, poteſtati vnius opponitur. Quare cùm monarchia ſit illa, in qua vnius eſt ſuprema poteſtas vna; quæ exinde in plures inferiores, & ab illa primaria profectas, eique ſubiectas, poteſtates diſpergitur: non poteſt Eccleſiaſtica reſpublica monarchica cenſeri; cuius poteſtas omnis & auctoritas, & vtique ſumma, ſtatim pluribus *immediatè, indiuiduè, & collectiuè* communis eſt facta. Hæc enim poteſtas, quæ *collectiuè* Apoſtolis omnibus, & Diſcipulis, ac per eos hierarchis illorum ſucceſſoribus tributa eſt à Chriſto; vna fuit, vtpote *indiuiduè*, ac *collectiuè* data; hoc eſt non diuiſa per partes, vt vni alicui maior, alteri minor cederet: ſed tota hierarchico toti eſt ordini conceſſa. Proinde ſumma fuit eadem, & ad conſtituendam propriam reipublicæ formam ac ſpeciem, οὐσιώδης aliquid conferens. Igitur non potuit *monarchicam* efficere *politiam* poteſtas illa, quæ ex natura ſua, & auctoris inſtitutione, non vni conuenir; ſed pluribus in eiuſdem hierarchici ordinis ſocietate coniunctis. Denique *monarchia* id eſſentia poſtulat, vt poteſtas regendi tota ſit in vno aliquo: cuius arbitrio in inferiores, ac ſubiectos ſibi magiſtratus illa dimanet. Non debuit ergo Eccleſia definiri *Monarchica politia*: ſed, ſi fortè, ex monarchico, & ariſtocratico temperata ſtatu. quod piis, & eruditis pleriſque placuit. Sed ſi hoc Richerius poneret, recantare illud oporteret quod ſubiecit: poteſtatem *indiuiduè*, & *collectiuè* toti hierarchico ordini collatam fuiſſe. verùm diſtributam, ac diuiſam dicere debuit ſtatim ab origine ſuâ plures in magiſtratus, & in vno maximam; in ceteris minorem, & pro rata cuique portione congruentem. Præſertim cùm ſubinde aſſerat, *proportionatè, atque ſubordinatè ſuam vnicuique poteſtatem, & iuriſdictionem, hoc eſt facultatem regendi Eccleſiam à Chriſto deriuatam.* Quomodo *indiuiduè, & collectiuè* dari potuit, quæ & diuiſa eſt in ſeſe; vtpote non æquali ratione partita: & non eadem ſingulis obuenit? Non enim indiuiſa poteſtas eſt, quæ hoc modo diſtribuitur: quia idem & vnum, quà idem eſt, non eſt diuiſum, ac multiplex, nec à ſeipſo diſtinctum.

X. LICET hoc in animalium corporibus animaduertere: in quibus vegetandi vis, exempli cauſſa, quæ in vnum finem data eſt à natura tuendi, firmandique corporis, varias in partes; atque officia diſtribuitur; habétque functionum ſingularum ſua quædam adminicula. Nec de illa dici poteſt; eam *indiuiduè, & collectiuè* toti corpori eſſe conceſſam. Id ſi eſſet, eadem in toto corpore, eiúſque partibus foret; nec eſſent deſcriptæ cuique partes agendi, ac velut munera; vni quidem, cibi admouendi, alteri comminuendi; ceteris traiiciendi, concoquendi, commutandi, eliquandi, diuidendi, &c. Sic [a] Apoſtolus vnum eundémque ſpiritum per totum Eccleſiæ corpus non eandem diffundere gratiam ait *indiuiduè, & collectiuè*: ſed ſtatim *diuiſiones* ab illo manare *gratiarum; diuiſiones adminiſtrationum; diuiſiones operationum.* Quo fit vt quemadmodum in vno corpore diuerſa membra diuerſas habent facultates, & facultatum actiones: ſic in Eccleſia gradus ſint ac poteſtates, ordinéſque diſtincti: & alius capitis inſtar ſit, alius oculi: pedis alius. Vnde [b] *alij ſunt Apoſtoli; alij Prophetæ; alij Euangeliſtæ; alij Paſtores.* Quo Apoſtoli reſtimonio [c] Tridentini Patres vtuntur, vt contrarecentes hæreticos probent, Eccleſiaſticam poteſtatem non eandem in tota Eccleſia, eiúſque membris Chriſtianis omnibus, etiam laicis ineſſe: ſed graduum, & functionum eſſe diſcrimen. adeò vt Eccleſiaſtica hierarchia ſit [d] *vt caſtrorum acies ordinata*: propter ordinum, officiorúmque varietatem. Quæ varietas non aliunde eſt orta, quàm à Chriſto, & eâdem inſtitutione, qua & hierarchiam Eccleſiaſticam condidit; vt ſub anathematis pœna credendum eſſe [e] Synodus illa decreuit.

XI. NON ſolùm itaque falſa eſt: ſed etiam hæretica, & ſynodali iudicio damnata Richerij hæc opinio: *Epiſcopalem, & Presbyteralem ordinem immediatè, indiuiduè, & collectiuè miſſum, ſicut à Patre ſuo miſſus eſt Chriſtus: ita vt miſſio illa vera, & realis ſit collatio iuriſdictionis.* Siquidem miſſio

a 1 Cor. 12.
b Ib. & Eph. 4.
c Seſſ. 23, c. 4.
d Cant. 6.
e Seſſ. 23, c. 6.

CAPVT XV. Christi, vt & potestatis, ac iurisdictionis in eum collatio, tum suprema fuit, & absoluta; tum vna, simplex, & indiuidua: in qua omnis omnium ordinum, graduum, ac magistratuum Ecclesiasticorum potestas & iurisdictio, tanquam in capite, ac fonte continebatur: vt [a] de *plenitudine eius omnes acciperent*, non solùm gratiam: sed etiam auctoritatem, ac potestatem. Quocirca si vniuersi ordines Hierarchici *immediatè, indiuiduè, & collectiuè* missi sunt à Christo; eáque missio *collatio fuit iurisdictionis*, itidem vt à Patre missus est Christus, & hac ipsa missione illam accepit: par est in omnibus, & eadem, vtpote indiuidua; nec minor in simplici quolibet sacerdote potestas, & Ecclesiastica iurisdictio, quàm in Episcopo; immò quàm in supremo omnium Pastore Pontifice Romano. Neque quod statim subiicit, *proportionatè tamen, atque subordinatè potestatem illam, ac iurisdictionem, à Christo deriuari*; ad minuendam dogmatis istius inuidiam facit: sed stuporem potiùs, & inscitiam auctoris ostendit: qui quid esset consequens non vidit, ac duo inuicem pugnantia in eandem sententiam inclusit. a Ioan. 1.

Nam quod exemplum è Gallicanis iudicibus, ac magistratibus affert, contra ipsum est. *Inferiores iudices, ac magistratus*, inquit, *quanquam subditi Parlamentis, æquè tamen immediatè auctoritatem suam à Rege Christianissimo mutuantur, quàm ipsa Parlamenta.* Verùm quis propterea dixerit, potestatem, ac iurisdictionem omnem, quæ ab Rege dimanat, non solùm *immediatè*, sed etiam *indiuiduè, & collectiuè* in omnes tam superiores, quàm inferiores diffundi magistratus? Duorum enim alterum verba ista significant, vel non maiorem in vno esse, quàm in altero; tollúntque re *proportionem* illam, & *subordinationem*, quam voce tenus in sequentibus affirmat. Vel illud indicant; nonnisi in tota multitudine magistratuum qualemcumque residere potestatem: in singulis verò nullam esse definitam, ac distinctam: sed confusam, quatenus scilicet pars est aliqua multitudinis istius. Non secus ac consortes aliqui fratres duo trésve, antequam paternam hereditatem inter se partiti sint; totum patrimonium simul omnes, & pro indiuiso possident: nec vnus eorum certam illius partem vindicare sibi potest; sed in commune duntaxat ius in eam obtinere dicitur.

XII. Ac tanto manifestior erit dictorum illius absurditas, & conflictio, si quorsum ista scripserit, & quem in scopum intentus fuerit, animo repetimus. Nimirum eò illa spectant; vt Ecclesiæ *regimen aristocraticum* esse persuadeat. Postulat autem eiusmodi reipublicæ forma, vt suprema potestas non sit in vno quopiam ciue; nec in tota communitate ciuium: sed in paucis optimatibus, & honoratis; qui *indiuiduè, & collectiuè* summam in se iurisdictionis habeant, non in singulos, particulatímque diuisam. Hinc quoniam optimates illi in Ecclesiastica communitate sunt, quos ἱεράρχας vocant; quorum principatus in iurisdictione, ac potestate consistit: hanc autem à Christo institutam acceperunt: iccircò quod erat consentaneum asseruit, eandem potestatem non vni alicui tributam esse summam, ne *monarchicum regimen* esset: sed toti hierarchico ordini *indiuiduè, & collectiuè* datam: quod proprium eius est, quod adstruere moliebatur, *aristocratici regiminis*.

Versatur autem in illo afferendo Gallicanorum magistratuum exemplo altera hominis ἀλογία. Quippe potestas illa, quæ ab Rege diffunditur in plures magistratus, ac iudices, non efficit vt Aristocraticum sit reipublicæ Francicæ regimen: eo quòd iurisdictio illa absolutè, & in fonte suo, ac stirpe, monarchica est. cùm sit is, penes quem summa rerum est, vnus duntaxat homo, pársque præcipua communitatis; cui subiecti sunt, & supremæ potestatis administri, magistratus illi omnes, ac iudices. At in Ecclesia si est vlla summa potestas, ea non ex Christo vero illius, supremóque capite, ac principe metienda est; vt suprà memini: sed in parte aliqua communitatis aspectabili, ac mortali residet; eáque si vnus ac singularis homo est, monarchica dici debet; si plures sunt, sed dignitate tantùm præditi, & in commune, atque æquo iure gubernantes, aristocraticum regimen erit. Sin

postremò tota ipsa communitas ex magistratibus ac populo composita, *individuè*, ac *collectiuè* ius illud supremum obtinet, democratica meritò censebitur. Capvt XV.

XIII. At Richerius, quod mirum, & prodigij instar est, triplex illud politiæ genus impingit Ecclesiæ, dum vnum quærit. Nam & *monarchicam politiam* disertè illam esse dicit: & aristocraticum nihilominus regimen assignat. tum verò, vt proximè antè monstrauimus, summam auctoritatem in multis optimatibus indiuiduam collocat: vt non alia sit forma, quàm aristocratica. Ac denique, quod superiora funditus euertit, *totam iurisdictionem Ecclesiasticam primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ conuenire* ait: *Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis, instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem.* Quæ postrema popularem, ac democraticam esse rempublicam istam necessariò significant. Etenim Ecclesia, vt antè dixi, corpus est, & communitas quædam ex hierarchis, id est magistratibus, qui sunt optimates; & priuatis, siue laicis composita: vti quæuis alia respublica ciuilis. Quare si in ipsa multitudine Christianorum inest potestas omnis; in magistratibus verò, & in ipso principe omnium, & capite, non inest propriè, nec essentialiter; sed tantummodo velut in instrumentis, ac ministris, & exequutoribus: neque monarchicum, neque aristocraticum erit regimen illud: sed democraticum. Quemadmodum Athenis, ac Romæ iurisdictio omnis, & suprema potestas in communitate ciuium, siue populo vniuerso manebat, velut in subiecto. Magistratus porrò quàm tenera habebant in se, hanc & à populo capiebant; & eiusdem nomine, auctoritateque populi eam administrabant. Ita merè populare fuerit Ecclesiæ regimen; omniúmque adeò (quod Aristoteles, & philosophi docent) à perfecto remotissimum, ac deterrimum.

Falsò monarchicum statum Ecclesiæ dici ab Richerio, cùm aliter reuera sentiat. De clauibus Ecclesiæ perplexa illius assertio. Potestatem earum perperam ab eo statui datam esse indiuiduè, immediatè, & collectiuè *omnibus Ecclesiæ administris. Eandem potestatem Petro, & suo modo Apostolis tributam esse reliquis. Quo sensu toti Ecclesiæ concessam velint aliqui Veteres. Explicantur illa Christi verba, quibus peccantis in nos fratris delictum deferri ad Ecclesiam præcipit. Nullam ex illis demonstrari penes totam Ecclesiam esse potestatem.*

Capvt XVI.

I. NOn dissimilem in sequentibus pusillæ mentis æstum, ac iactationem, & conflictum deprehendet, cui in iis legendis iacturam facere temporis libitum erit. [a] Nam statum monarchicum Ecclesiæ imputat, quatenus penes vnum Romanum Pontificem est canonum executio: regimen verò aristocraticum, quòd Concilij sit canones constituere, ac præscribere, quibus exequendis Pontifex operam, ac vigilantiam adhibeat. Hoc si ita est, nullo modo constituenda fuit Ecclesiæ *monarchica politia*; sed *aristocratica*: ac ne ista quidem, si tota iurisdictio est penes Ecclesiam, id est communitatem integram. Ita monstri similis est, vt iam dixi, forma illa reipublicæ, quam Richerius inducit Ecclesiæ: quæ cùm omnes contineat, nullam certam retinet: ac velut hydra est multiceps; aut tricorpor nescio quod portentum ex poëtarum fabulis.

[a] Pag. 9

Iam quod ad claues spectat, quas toti datas Ecclesiæ contendit, similem id habet ambiguitatem, & repugnantiam. Vt enim ex eius disputatione colligitur, Ecclesiam ibi non totam fidelium communitatem intelligit: sed

CAPVT XVI. Episcopos omnes. vel potiùs præter hos etiam *Presbyteros curam animarum habentes.* Quippe ita paullo pòst scribit: [a] *Porrò Senatum, aut consilium natiuum Ecclesiæ à Domino institutum vocamus, non modò Episcopos, verumetiam omnes Presbyteros curam animarum habentes; quorum illi Apostolis: hi verò septuaginta duobus discipulis successerunt.* Tam igitur Episcopis, quàm Presbyteris, potestatem clauium Christus contulit: quod & anteà scripsit, affirmans [b] *Christum omnes Apostolos, atque discipulos, qui Episcopalem, & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, indiuiduè, & collectiuè misisse, eáque missione potestatem dedisse.* Ex quo euidens est, Ecclesiam à Richerio accipi pro *toto ordine hierarchico*, laicorum ordine secluso. Hoc autem ei contrarium est, quod pro fundamento structuræ totius, libri initio posuit. Ibi enim Ecclesiam à Romano Pontifice, & Episcopis aliis distinxit, cùm *totam iurisdictionem Ecclesiasticam conuenire* dixit *primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis, instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem.* Ergo Ecclesiam hîc quidem pro tota multitudine fidelium vsurpat, comprehensis vnà Pontifice Romano, & Episcopis: quod illum existimasse potiùs interpretor, quàm vt solos laicos significari voluerit, pastoribus exclusis.

[a] Pag. 8
[b] Idem pag. 2.

II. SED vtcumque de ea re senserit, perspicuum est, non illum constanter, & consentaneè loqui, sed impeditè, ac perplexè: nec omninò scire quid dicat: qui clauium potestatem modò afferat toti Ecclesiæ, hoc est corpori ipsi, ac velut populo fidelium esse concessam: aliàs solis Ecclesiæ principibus, ac magistratibus. quorum prius aristocraticam reipublicæ formam: posterius democraticam efficit: neutram monarchicam: quam Ecclesiæ definitioni, velut ludibundus, & aliud agens inseruit.

Certè clauium potestas quo in Scripturæ loco commemoratur, & à Christo communicata legitur, non alteri data quàm Petro reperitur. [c] *Tibi dabo*, inquit, *claues regni cælorum.* Ac tametsi tùm ex sequentibus, tùm aliis ex locis cognoscitur, etiam Apostolis pro suo modo permissas fuisse: vt qui parem æqualémque cum Petro, sed extraordinariam, vt missionem, ita potestatem sortiti sunt: non tamen aliis eadem illa iurisdictio tributa vspiam proditur. Ac prorsus ariolatur, somniátque Richerius, dum missionem Apostolorum, qua potestas illis est Ecclesiastica tradita, hoc est ligandi, ac soluendi iurisdictio, amplissima illa, & cuiusmodi principes, ac magistratus Ecclesiæ decebat, etiam ad Discipulos extendit ceteros, qui Apostoli, aut Episcopi non erant. ac tum scilicet reipsa datam autumat, [d] cùm illos ad prædicandum per Iudææ oppida destinauit, ad quæ mox erat ipse venturus. Nam prior ista missio nullam aliam, quàm prædicandæ pœnitentiæ, ac tam doctrina, quàm miraculis præparandi ad Christi fidem populi facultatem illis indidit: non regendi, gubernandíque ius vllum, aut potestatem; siue ordinis, quam sub cœnam vltimam contulisse creditur: siue iurisdictionis, quam post resurrectionem suam reipsa, &, vt loquuntur, *actu* tradidit.

[c] Mat. 16.
[d] Mat. 10. Luc. 9, & 10.

III. FRIVOLVM est ergo quod de Septuaginta duobus discipulis asserit Richerius, eos, cùm Episcopi non essent, potestatem tamen clauium accepisse cum Apostolis *indiuiduè, immediatè, & collectiuè.* Quod nullo argumento probat; aut verò probare potest: non modò Scripturæ: quæ mandatam solis Apostolis, ac per eos, Episcopis, regendæ, gubernandæque Ecclesiæ potestatem docet. Sed neque Canonis alicuius. Quattuor in totum affert Richerius. [e] Primus est ex pseudo-Damaso petitus. qui cuiusquemodi est, nihil aliud continet, nisi duos à Christo institutos esse ordines, *Apostolorum duodecim, & septuaginta discipulorum.* Quales autem isti fuerint, & quatenus iurisdictionem habuerint, nihil omninò loquitur. nec de curam animarum habentibus Presbyteris littera vlla meminit. [f] Secundus ex Hieronymi ad Heliodorum epistola sumptus hoc vnum dicit, *Ecclesiam habere cœtum presbyterorum, sine quorum consilio nihil monachis agere licet.* Quid ad rem istud pertinet? An propterea potestatem clauium, aut iurisdictionem illis tribuit ex Christi institutione venientem? Certè Romæ Senatus

[e] Dist. 68. cap. Chorepisc.
[f] 16. qu. 1 can. Eccl.

magiſtratus non fuit, nec iuriſdictionem ciuilem per ſeſe, & quà Senatus erat, exercuit. Sed & [a] Hieronymus in eodem citatus canone, nullas Senatui illi Preſbyterorum partes alias aſſignat, quàm conſilij dandi. Sequitur [b] canon tertius, ex Carthaginenſi quarta Synodo deſcriptus: qui nihil ad rem facit. Agit enim tantummodo de ordinatione Preſbyteri; in qua *Epiſcopo manus ſupra caput eius tenente, etiam ceteri Presbyteri manus ſuas iuxta manum Epiſcopi ſuper caput illius tenere iubentur.* De quo canone ſuprà dictum eſt. Quem ideò Richerius in medium adduxiſſe videtur, vt nouitio illi Catharorum dogmati tacitè ſuffragaretur: cui & Salmaſius ſubſcribit: Preſbyteros ſimplices nihil ab Epiſcopis differre. cuius argumentum ex illo canone, & communi vtriſque manuum impoſitione deſumptum copioſè confutauimus. Hanc ipſam de Richerij mente ſuſpicionem auget canon ille, quem quarto [c] loco citauit; qui ex Epiſtola Hieronymi ad Euagrium tranſlatus eſt: in qua parem & eundem cum Epiſcopatu ordinem eſſe Preſbyteratum videtur oſtendere. Sed quemadmodum ab huius dogmatis inuidia purgandus ſit Hieronymus, in ſuperioribus latiſſimè diſſeruimus.

a Ad c. 3 Eſa.

b Diſt. 21 can. Preſbyter.

c Diſt. 93 can. Legimus.

IV. Atenim clauium poteſtatem non vni Petro, ſed Eccleſiæ toti conceſſam quidam ex antiquis videntur agnoſcere: qui Petrum in illa confeſſione perſonam Eccleſiæ ſuſtinuiſſe dicunt. Quod [d] Auguſtinus indicat, dum ait, *hoc nomen ei, vt Petrus appellaretur, à Domino impoſitum eſſe: & hoc, vt ea figura ſignificaret Eccleſiam:* & paullo antè *Petrum Apoſtolum* vocat *Eccleſiæ vnicæ typum.* De clauibus verò in primo de Doctrina Chriſtiana ſic: *Has igitur claues*, inquit, *dedit Eccleſiæ ſuæ, vt quæ ſolueret in terra ſoluta eſſent in cælo: quæ ligaret in terra, ligata eſſent & in cælo*, &c. Et [e] alibi diſertiùs: *Petrus enim multis locis Scripturarum apparet quòd perſonam geſtet Eccleſiæ: maximè illo in loco, vbi dictum eſt: Tibi dabo claues regni cælorum. Quæcumque ligaueris in terra, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolueris in terra, erunt ſoluta & in cælo.* Et in [f] alio loco: *Sicut in Apoſtolis*, ait, *cùm eſſet etiam ipſe numerus duodenarius, id eſt quadripartitus in ternos, & omnes eſſent interrogati, ſolus Petrus reſpondit, Tu es Chriſtus filius Dei viui, & ei dicitur, Tibi dabo claues regni cælorum; tanquam ligandi, & ſoluendi ſolus acceperit poteſtatem: cùm & illud vnus pro omnibus dixerit; & hoc cum omnibus, tanquam perſonam gerens ipſius vnitatis, acceperit. Ideò vnus pro omnibus, quia vnitas eſt in omnibus.* Cui prætereà concinere videtur Cyprianus in libro de vnitate Eccleſiæ, dum ait *Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuiſſe Dominum, & dixiſſe: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum ſanctum: Si cui remiſeritis peccata, remittentur illi: ſi cui tenueritis, retinebuntur. Tamen vt vnitatem manifeſtaret, vnam cathedram conſtituit, & vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erant vtique & ceteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi & honoris, & poteſtatis. ſed exordium ab vnitate proficiſcitur. Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia, & cathedra vna monſtretur. Et paſtores ſunt omnes: ſed grex vnus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus vnanimi conſenſione paſcatur.* Quibus verbis ſignificari putant, non tam Petro ipſi, velut vni & ſingulari capiti, tributam eſſe regendi, ac paſcendi gregis poteſtatem, quàm omnibus paſtoribus, qui coniunctim, & in commune, tanquam vnus paſtor, cœtus omnes fidelium, vnius gregis inſtar gubernabant.

d Serm. 13 de Verb. Dom. init.

e Serm. 26 de Diuer. c. 6.

f Tract. 118 in Ioan.

V. Hæc & ſimilia veterum dicta, nihil Richerianam opinionem ſubleuant. Primùm quia non eo ſenſu, quem illa præfert, datam Eccleſiæ toti poteſtatem adſtruunt; hoc eſt communitati ipſi fidelium, ita vt in ea ſit, & hæreat tota iuriſdictio; *in ſummo verò Pontifice, atque aliis Epiſcopis non propriè, ſed inſtrumentaliter, miniſterialiter, & quoad executionem.* Illi enim è contrario tam in Petro, quàm in aliis Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus ſolis ineſſe poteſtatem illam prædicant: vt & illam habeant, atque in ſe contineant ipſi; & eandem ad vſum applicent, & exerceant. Ad ſummum igitur *ariſtocraticam politiam* eſſe definient Eccleſiam, ſi ita, vt aduerſariis placet, verba illorum accipiamus. non autem *monarchicam*

CAPVT XVI. esse *politiam*; sed *regimen aristocraticum*; quod est Richeriani ingenij prodigiosum, & inextricabile figmentum. Sed nunquam prisci illi Patres in illa communione potestatis asserenda, Romanæ prærogatiuam sedis excludere voluerunt: hoc est *extensionem*, vt ita dixerim, *iurisdictionis* inæqualem, ac disparem. quam & Concilia ipsa, & veterum testimonia Patrum; & innumera ætatum omnium exempla confirmant. Verùm ad ipsam, vt sic loquar, potestatis illius *substantiam*, & *essentiam* respexerunt: quæ per omnes Christiani orbis Episcopos vna eadémque diffunditur. tum ad finem, & scopum rectionis, siue pastionis, aut iurisdictionis illius: quæ velut pro indiuisa in commune possidetur ab omnibus pastoribus: sicut ex omnibus variarum regionum gregibus vnum ouile fit, & grex vnus; qui ad eandem æternitatis consequendam gloriam destinatur, ac dirigitur.

VI. CETERVM si Ecclesiæ nomine, cùm ei claues in Petro traditas antiqui Patres asseuerant; totam ipsam fidelium communitatem intelligendam putet aliquis, non tamen iccircò caussam obtinebit suam Richeriana factio. Quippe duabus de caussis toti concessa communitati fidelium dici potest clauium potestas. Prima quòd ipsius caussa, & ad eius commodum, hoc est ad illam tuendam, regendam, & ad sempiternam salutem adducendam à Christo instituta fuerit: non autem per se, ac directè propter eos, qui illam obtinent, & administrant. quod suprà latiùs exposui. Atque hoc sensu *ministeriale*, & *instrumentale* caput Ecclesiæ nominari potest Romanus Pontifex: in quo stultè confictatur Richeriana natio, ac fumos suos venditat. Nam minister est, & quidem primarius, summi vel regis, ac monarchæ; vel patris-familias; vel pastoris, vel heri, ac domini Christi Iesu; & eiusdem instrumentum: siue *vas*, vt Scriptura ex Hebraïca proprietate loqui amat: itidem [a] vt eum, qui maior inter discipulos esse velit, *ministrum* iubet esse Christus. Et [b] ministrum se Christi sæpe nominat Paulus, [c] cęterósque consortes Apostolatus eiusdem, & Euangelij prædicatores. Quin & ipsemet Christus [d] *minister circumcisionis* ab eodem dicitur. quemadmodum [e] *puer*, siue *seruus* Dei Patris à Propheta, nec non ab Euangelista vocatur idem Christus. Sed in eo Richerij obseruandus est fucus, & κρύψις quædam subdola. Qui sic *instrumentale*, ac *ministeriale caput* appellat Romanum Pontificem, vt dissimulet qua ratione, & quo cum comparatus ita dici mereatur. Nam duplex appellationis istius caussa est, & notio. Aut enim quatenus cum efficiente caussa primaria confertur: aut ad finem, ac *subiectum*, vt vocant, circa quod fungitur, relatus, *instrumentum*, ac *minister* nominari potest Apostolus quilibet, adeóque Pontifex Romanus. Priore modo solius Christi *ministri* sunt & *instrumenta* quicumque præsunt Ecclesiæ: quòd ab illo solo potestatem, & iurisdictionem, auctoritatémque capiunt: non ab communitate ipsa: vt anteà demonstrauimus. Posteriore verò sensu *ministri* sunt, & *instrumenta* tum Christi, velut efficientis, & mouentis, atque ad opus applicantis caussæ præcipuæ: tùm corporis ipsius *mystici*, id est communitatis Ecclesiæ; cui ministrare, ac seruire debent, eiúsque studere, & incumbere commodo, ac saluti. Atque hoc etiam modo [f] Paulus reges, & principes *Dei ministros* nuncupat. Poterat & populi ministros nihilo secius vocare, quòd in eum finem à Deo constituti sunt, vt tanquam diuinæ in homines prouidentiæ & bonitatis administri, ac publicæ quietis, & vtilitatis procuratores essent. Propterea Gregorius M. & eius exemplo deinceps ceteri Romani Pontifices *seruos seruorum Christi* appellari se voluerunt.

[a] Mat. 23. 11. Mar. 10. 41.
[b] Eph. 3. 7. Rom. 15. 16. Col. 1.
[c] Rom. 11. 6. 1 Cor. 1. 5. & 2 Cor. 6. 4.
[d] Rom. 15. 8.
[e] Isa. 42. 1. & Mat. 12. 18.
[f] Rom. 13. 4.

VII. HOC si vnum Richerius vellet, nihil attinebat turbare ipsum, ac tantas in Ecclesia ciere tempestates, vt etiam communitatem ipsam, & vnitatem, quantum fuit in ipso, scinderet. Facilè hoc omnes concedent: ac ne Romanus quidem ipse Pontifex negabit, illo se sensu *ministeriale* esse caput. Tametsi putida vox ista est, & propter veteratoriam eorum, qui hac vtuntur, calliditatem, cauenda est, & suspecta. Verùm mi-

nistet vtcumque dicatur, & instrumentum Christi tam ipse, quàm Episcopi omnes, & rectores Ecclesiæ. Sed non eo contentus ille fuit. Plus aliquid obscuritate illa sua, & malitia verborum, ac sententiarum ambiguitate captauit. Nempe *instrumentale*, ac *ministeriale* caput existimari voluit Romanum Pontificem, quòd immediatè ab Ecclesia ipsa, communitatéque fidelium potestas in eum omnis, ac iurisdictio profecta sit: quippe qui illam à Christo *priùs*, & *immediatiùs* corpori ipsi communicatam asserat, quàm capiti; ac per præsides suos tanquam instrumenta, ministrósque agere communitatem: quemadmodum corpus per oculum videt, cúmque applicat ad vsum, & actionem suam, vim illi, ac motionem imprimens. Prorsus ille vtcumque cauillari ac ludificari studeat; & quantoscumque fumos, ac nebulas ancipitis, & inconditi sermonis obducat; persuadere istud tamen nititur: Episcopos omnes, & horum supremum Romanum Pontificem, non à Christo proximè, & *immediatè* iurisdictionem accepisse: sed ab Ecclesia ipsa; hoc est ab multitudine fidelium. In quo habet adiutorem non valde doctum, nec multum momenti ad caussam afferentem Catharum Messalinum: cuius occasione dicti in eam sumus digressi de Ecclesiastica potestate controuersiam, affinem instituta contra illum disputationi, nec affectatam, aut otiosam.

VIII. Seqvitvr altera ratio, cur interdum à Patribus antiquis non tam Petro, quàm toti Ecclesiæ communicata dicatur Ecclesiastica iurisdictio: vt hoc pacto demonstrent, non sic affixam, & addictam vni illi fuisse, & quasi circumscriptam vnius persona; vt eo sublato, etiam illa periret, nec ampliùs in Ecclesia maneret. Ergo eatenus Ecclesiæ traditam fuisse intelligunt, quòd perpetuò habet illa successores potestatis, ac dignitatis istius. Quemadmodum qui dicit, Francorum populo regiam potestatem concessam fuisse, nihil significat aliud, nisi esse ibi semper aliquem, qui regnet, ac potestatem illam non exequatur modò; sed in se hærentem, ac residentem circumferat. Nec propterea consequens erit, penes communitatem ipsam ciuium, supremum esse ius regni: nec aliud esse regem, quàm ministrum, executorémque mandati popularis, & imperij. Sic igitur Ecclesiæ Dominus auctoritatem regendi, ac potestatem tribuit, quoniam pars illius sunt omnes ij, qui eiusmodi potestatem gerunt, & pastores sunt Dominico gregi ab summo Pastore præpositi: quibus extinctis *viuit tamen potestas, & excellit auctoritas; ac dignitas etiam in indigno herede non deficit*, vt ait sanctus [a] Leo. Quocirca claues illas non soli Petro datas fuisse, nec solis cum eo eiusdem Apostolatus consortibus: sed etiamnum in Ecclesia perseuerare, docet Augustinus in eo Sermone, quem suprà laudauimus: [b] *Numquid istas claues Petrus accepit, & Paulus non accepit? Petrus accepit, & Ioannes, & Iacobus non accepit, & ceteri Apostoli? Aut non sunt ista in Ecclesia claues, vbi peccata quotidie dimittuntur? Sed quoniam in significatione personam Petrus gestabat Ecclesiæ, quod illi vni datum est, Ecclesiæ datum est. Ergo Petrus figuram gestabat Ecclesiæ: Ecclesia corpus Christi est.* Ad eandem sententiam accommodandus est [c] Fulgentius, dum ita Petro claues esse concreditas asserit regni cælorum, ac ligandi soluendique potestatem, vt per eum accepisse dicat Ecclesiam: nempe quod id expensum feratur Ecclesiæ, quidquid eius capiti conceditur.

[a] Serm. in Anniuer. die assumpt. suæ.
[b] Aug. Ser. 26 de Diuer.
[c] Lib. 1 de remiss. pecc. c. 19.

IX. Et sunt alioqui crebra, & expressa Patrum eorumdem testimonia, quæ Petro ipsi nominatim claues esse creditas, cúmque iis amplissimam regendæ Ecclesiæ potestatem adstruunt. Sic enim [d] Optatus Mileuitanus, *Bono*, inquit, *vnitatis beatus Petrus, cui satis erat, si postquam negauit, solam veniam consequeretur, & præferri Apostolis omnibus meruit, & claues regni cælorum communicandas ceteris solus accepit.* Et [e] Augustinus rationem hanc reddit cur Dominus illum labi in peccatum permiserit. *Credendæ enim erant*, inquit, *Petro Apostolo claues Ecclesiæ. Immò credita sunt ei claues regni cælorum.* [f] Chrysostomus *coryphæum* vocat *Petrum Apostolici chori: cui credita sunt claues cæli.* [g] Cyrillus Hierosolymitanus *principem* vocat *Apostolorum, ac regni cælorum clauigerum.* Insignis est Eulogij Alexan-

[d] Lib. 7
[e] Serm. 124 de Temp.

[f] Chrys. Hom. 6 in Acta p. 640. ὁ κορυφαῖος τῦ μαϑείου χορῦ, &c. ὁ τὰς κλεῖς πιστευϑεὶς τῶ οὐρανῶ.
[g] Cyril. Cat. 17. ὁ πρωτοστάτης τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῆς βασιλείας τ οὐρανῶν κλειδοῦχος Πέτρος.

CAPVT XVI.

drini locus ex libro [a] secundo contra Nouatianos. vbi *neque Ioanni, neque alteri cupiam Apostolorum dixisse Saluatorem* ait, *Tibi dabo claues regni cælorum*, &c. *præterquàm Petro, qui Christum negaturus erat, & lachrymis ac pœnitentia diluturus peccatum suum: vt exemplo suo humanitatis erga peccantes affectum disceret.* At Photius negat soli Petro claues esse commissas: sed in illius persona ceteris etiam Apostolis datas esse scribit: quemadmodum & illorum successoribus. Non toti datas Ecclesiæ asserit, vt Richerius, & Cathari: sed solis præsulibus. quod eatenus verum est, si principatus cathedræ Petri, ac propria sedis illius prærogatiua seruetur. Ceterum iis, quæ de Petro scribit Eûlogius, affinia sunt quæ apud Optatum leguntur in libro septimo: *Prouisum est, vt peccator aperiret innocentibus; ne innocentes clauderent contra peccatores: & quæ necessaria est vnitas, esse non posset.* Verùm nihil hoc loco necesse est plura de ea re testimonia conquirere; quæ & innumerabilia sunt, & tractationi propriæ seponenda.

a Eulog. apud Phot. cod. 280. ὅτι διὰ τοῦτο, φησίν, οὔτε πρὸς Ἰωάννην, οὔτε πρὸς ἕτερόν τινα τῶν μαθητῶν εἴρηκεν ὁ σωτὴρ τό· καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τὰ ἑξῆς· ἀλλ' ἢ πρὸς Πέτρον, ὃς ἔμελλε τῷ τῆς ἀρνήσεως περιπίπτειν ὀλισθήματι, καὶ διὰ δακρύων, καὶ μετανοίας ἀπονίπτειν τὸ ἁμάρτημα· ἵνα τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι πρὸς τοὺς ἐξαμαρτάνοντας φιλανθρωπότερον διατεθεῖτο.

X. ALIVS est locus, quo [b] Richerius plenam potestatem ordini hierarchico probat à Christo esse collatam: qui est Matthæi XVIII. vbi Christus præcipit, vt si contra nos frater aliquid deliquerit, nec à nobis castigatus resipiscat, eum deferamus ad Ecclesiam. [c] *Dic*, inquit, *Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit; sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Hac Christi sententia omnes illi admodum vtuntur, qui Concilij maiorem esse, quàm Romani Pontificis auctoritatem disputant: vt Ioannes Gersonius, Almainus, Ioannes Maior, Ochamus, Tostatus ad illud Matthæi caput, & Nicolaus [d] Cusanus, ac ceteri ferè. Hinc ergo Richerius affirmat, *Christum immediatè concessisse ordini hierarchico, quem hic nomine Ecclesiæ designat, facultatem excommunicandi*, &c. Atqui leuissimum istud argumentum est, & Richerianæ caussæ magis obest, quàm vires ac robur addit. Nam si *Ecclesiæ* nomine hierarchicus ordo significatur, cui verbis illis tradita sit potestas; immò, vt ille loquitur, plenitudo potestatis Ecclesiasticæ: ruit illud, quod fundamenti loco substruxit, doctrinæ caput, Ecclesiam esse politiam monarchicam. Erit enim Aristocratica potiùs: quandoquidem reipublicæ qualitas æstimanda est ex ea parte, quæ principatum, & summam iurisdictionem in communitate obtinet. Quæ si in Ecclesia penes ordinem hierarchicum erit, id est optimates, non alia potest videri politia, quàm aristocratica. Sic illud etiam verum esse desinet, quod ab eodem Richerio positum est, *Totam iurisdictionem Ecclesiasticam primariò, propriè, & essentialiter Ecclesiæ conuenire: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem.* Iam enim primarium, vt vocant, *subiectum* potestatis istius erit optimatum consessus: in quo iudicandi puniendique facultas sit, non simplex ministerium, & executio alienæ sententiæ. Quare nullus locus magis aduersatur Richeriano commento, quàm ille Matthæi.

b Pag. 9

c Matt. 18, 17.

d Lib. 2 de Cōcor. c. 17.

XI. CETERVM nullam verbis istis potestatem esse traditam, vel ius excommunicandi, aut iuridicæ functionis alicuius, probabilius est, vt [e] Caietanus, & cum eo [f] Franciscus à Victoria censent: sed solam denuntiationem præcipi, ac vitationem eius, qui Ecclesiæ monitis obtemperare noluerit. Quòd si qua significatur auctoritas, aut futura, ac danda promittitur, ea non communitati ipsi fidelium primariò, & *immediatè* à Christo tribuenda monstratur: sed eadem intelligitur, quæ Ecclesiasticis magistratibus tum singulis, tum in vnum collectis conuenit. Ridiculum enim esset ita præceptum illud interpretari; vt quoties peccantem in se aliquis, nec priuata reprehensione correctum denuntiare volet, generale concilium ex Episcopis omnibus conuocandum sit: aut etiam tota ipsa multitudo Christianorum. Quorum alterutrum consequens est ex Richeriano dogmate. Siue enim plena, & absoluta potestas, & iurisdictio Ecclesiastica in toto Ecclesiæ corpore inest, cuius ministri, & executores sunt Episcopi: siue hierarchico ordini data est (quæ duo Richerius secum, vt dixi suprà, discors, ac dissentiens in libro suo posuit) alterum amborum congregari cœtum necesse est: quandoquidem ad eos omninò deferendus est reus, qui summum ius,

e In Opusc. de Pot. Pap. & Conc.

f Relect. 2 de Pot. Eccl. Sect. 1 in fine.

& potestatem habent. Id enim toto illo in loco significari contendit Richerius. Quod cùm ineptum absurdúmque sit, & ab omni ratione, vsúque hominum alienum: nihil inde concludi potest de potestate Ecclesiæ *data congregandi sese in concilium, atque infallibiliter decernendi:* vt affirmat Richerius: nec de plenitudine aliqua iurisdictionis impertita communitati, aut ab ea diuersa, quam Apostolis, & eorum successoribus à Christo concessam sacræ litteræ testantur. CAPVT XVI.

XII. Ex hac tota superiori disputatione, cui iam modus adhibendus est, perspicuum esse arbitror, falsò istud crocitare Messalinum Catharum, *Ecclesiasticam pœnam, cuiusmodi est excommunicatio, non indici ab Episcopo, sed ab Ecclesia.* Quod ex eo primùm refellitur, quòd nulla, nisi in Episcopis, & præsidibus, potestas est Ecclesiastica, vt hactenus probauimus: nec aliud in Scriptura traditum est, de illius origine iurisdictionis, quàm Apostolis, ac per eos antistitibus deinceps ceteris communicatam fuisse. Deinde vsus ipse, ac mos Ecclesiæ canonum auctoritate sancitus perpetuum hoc tenuit, vt soli Episcopi, atque Ecclesiæ præsides Ecclesiasticis præessent iudiciis, ac pœnas decernerent: excommunicarent, Ecclesiæ intercluderent aditum: pœnitentiam publicam indicerent: ac vicissim pœnitentia functos, aut quoquo modo delicti veniam, remissionémque meritos in integrum restituerent. Nihil hac re tritius, nihil frequentius occurrit iis, qui Concilia vetera, & eorum canones euoluunt. De quo quantum erat satis [a] in primo Dissertationum Ecclesiasticarum libro disseruimus. Quicumque anathemate, vel excommunicatione, aliáve quapiam Ecclesiastica pœna est affectus, nonnisi Episcopi alicuius, aut Episcoporum in vnum coëuntium, capitáque conferentium iudicio ac sententia damnatus est: nec alia potestate, auctoritate, ac iurisdictione, quàm cuius in Scripturis origo prodita est. Nulla porrò in iis extat, præter eam, quæ Pastoribus, & præsidibus Ecclesiæ committitur, quibus regendam hanc, moderandámque credidit.

[a] Cap. 6

XIII. ATQVE hæc aduersus Messalinum Trapezitam, eundémque Catharum Salmasium hactenus disputata sint. Cuius equidem hoc in Opere Theologico mentionem nominis nullam fecissem; neque quidquam in refutandas nænias istas temporis, & operæ contulissem: nisi stultam fautorum illius reprimendam fiduciam putassem: qui Dissertationem istam vix in lucem editam, necdum à se lectam, ac ne fortasse quidem conspectam, præconio suo, famâque latiùs dissiparunt: vt ab illa minas etiam intentarent Catholicæ parti. Qui profectò si scissent, quantum monstrum libri istud esset: nunquam eum tantoperè iactassent. Spero illos, quod ex eius lectione animaduertere cœperunt, pleniùs ex hac disputatione nostra cognituros, quantoperè spes illos sua, expectatióque fefellerit; ac cautiores parciorésque fore prædicandis in istius libris, quos nondum legerint; sed promitti tantùm ab eo, ac parari didicerint. Nam & alij propediem Dissertationem istam debent subsequi, nisi ea nos fallit, quæ se priorem esse partem, totius vtique, ac maioris alicuius operis, in fronte testatur: vt secundam saltem expectari oporteat: & nescio quæ alia moliri pridem ipsum; velut *de primatu Petri*, amici eius ostendunt: intérque ceteros omnium illi notissimus, & familiarissimus, vt qui sub eadem cuticula viuit, & eundem ducit spiritum, Wallo iste Messalinus homo sincerus, miniméque mendax: [b] qui de quæstionibus iis, quas modò disputamus, *plura & meliora ab Salmasio expectari* scribit; *quem audiat paratum tractatum habere de Ordine Ecclesiastico.*

[b] Pag. 467.

Expectemus itaque meliora ista. nam plura vt sint, nihil ad rem attinet. Cuiusquemodi autem ea futura sunt, dum ab homine sano, & ratione, ac iudicio nonnihil vtente profecta sint, non possunt non iis esse meliora, quæ nebulo iste Messalinus commentatus est. Qui tam acutus fuit in scribendo, vt cùm certum sibi destinasset argumentum, de quo librum faceret; ac videlicet oppugnare instituisset illa, quæ in Dissertationibus nostris Ecclesiasticis contra Catharum Trapezitam explicata sunt: cúmque probare suscepisset, Episcopatum eundem ordinem esse cum Presbyteratu, ex Christi, & Apostolorum ordinatione: vbi ad rem ventum est, eò negotium deduxit,

CAPVT XVI. vt id affirmaret, ac disputando colligeret quod dixeram: damnaret autem illud ac refelleret, quod anteà scripserat; & cuius asseuerandi gratia ad illam se Dissertationem elucubrandam contulerat. Hic fructus, exitúsque Messalianæ Dissertationis fuit; in quo veritas profano ex ore diuinitus expressa de mendacio, & inscitia triumphauit. Nec disparem reliquorum, quæ porrò nobis intentat, librorum ac certaminum conditionem fore, iam nunc animo prospicimus. Nam quod de Salmasio meliora pollicetur fœneus Wallo, more suo mentitur. Quo minus enim expectari talia debeant, facit inclinata iam ætas, tam ad illa dediscenda, quæ scire se putat; quàm ad eà, quæ nescit, capienda minus vtilis. Tum præsertim insolens ex amore, ac fiducia sui, & contemptor aliorum animus: quo fit vt admoneri, reprehendique se, quamuis necessariò, ac meritò, peius, & intolerabilius putet, quàm in quantacumque suscepti semel erroris amentia persistere.

FINIS.

